

Josep HERNANDO I DELGADO

DEL LLIBRE MANUSCRIT AL LLIBRE IMPRÈS.
LA CONFECCIÓ DEL LLIBRE A BARCELONA
DURANT EL SEGLE XV.
DOCUMENTACIÓ NOTARIAL

Introducció

Qui escrivia els llibres i per a qui?¹ Quins llibres escrivia? Qui confeccionava els llibres? Amb què es feien els llibres i com? Qui els enquadrava? Com els enquadrava i per a qui? Qui feia la tasca d'intermediació entre uns i altres? Els mateixos interrogants podrien fer-se, ‚mutatis mutandis‘, en parlar del llibre imprès. La bibliografia existent sobre el llibre medieval, manuscrit i imprès, continua creixent i ja és tan abundosa que comença a ésser una tasca força feixuga poder abastar-la². Tanmateix, quan hom esguarda els estudis sistemàtics i de síntesi sobre el llibre en un període de temps, d'un segle, per exemple, troba a faltar l'estudi del llibre des del vessant de la confecció o producció. Això es deu a la tipologia de fonts usades, sobre tot els inventaris ‚post mortem‘ i, en molt menor nombre, els testaments³. En el cas dels estudis sistemàtics sobre períodes de temps a partir de la presència de la impremta, la tasca feta per J. Rubió i Balaguer, amb la col·laboració inestimable de J. M. Madurell, ha facilitat el treball fet pels autors de les síntesis en tesis doctorals, algunes de les quals no aporten cap document inèdit sobre el tema de la confecció i/o producció del llibre⁴. Cal, per això, la recerca sistemàtica de documenta-

---

1. Les preguntes que segueixen i les seves respostes ja les férem en la recerca sobre el llibre durant el segle XIV. Vegeu J. HERNANDO I DELGADO, *Escrivans, il·luminadors, lligadors, argenters i el llibre a Barcelona, segle XIV. Documents dels protocols notarials*, dins «Miscel·lània de Textos Medievals», 7 (1994), 189-258; ID., *Llibres i lectors a la Barcelona del s. XIV*, 2 vols., Fundació Noguera, Barcelona 1995, 16-21.

2. No repetirem la bibliografia sobre el llibre a l'Època Medieval. Hom la pot trobar a les publicacions citades a la nota anterior i també a les obres de síntesi que citarem més endavant. En el lloc que calgui, citarem aquells estudis que considerem adients.

3. Vegeu M. PEÑA DÍAZ, *Cataluña en el Renacimiento, libros y lenguas (Barcelona, 1473-1600)*, Ed. Milenio, Lleida 1996; ID., *El laberinto de los libros. Historia cultural de la Barcelona del Quinientos*, E. Pirámide, Madrid 1977. Vegeu també J. A. IGLESIAS FONSECA, *Llibres i lectors a la Barcelona del segle XV*, Bellaterra 1996 (tesi doctoral inèdita). Joan A. Iglesias exposa amb claretat i precisió el "status quaestionis" de la producció bibliogràfica sobre el tema, fins a l'any 1993, a *El llibre i la Catalunya baixa-medieval. Notes per a un estat de la qüestió*, dins «Faventia», 15/2 (1993), pàgs. 39-73.

4. Dels nombrosos estudis de Josep M. Madurell sobre el llibre destaquem, aquest en col·laboració amb Jordi Rubió i Balaguer, *Documentos para la Historia de la imprenta y la librería en Barcelona (1474-1553)*, Gremio de Editores, de Libreros y de Maestros Impresores, Barcelona 1955; també *Manuscritos en català anteriors a la imprenta (1321-1474). Contribució al seu estudi*,

ció sobre el tema. Aquesta tasca permet de veure el llibre des de perspectives diferents i completa el que ja sabem sobre ell⁵.

Els documents que aportem en aquest recull són el fruit d'haver escorcollat els protocols notariais del segle XV dels arxius de Barcelona. El resultat és la co-neixença d'una gran munió de professionals de l'escriptura del llibre, de la il·luminació, de la producció del llibre, la qual cosa porta a poder afirmar que la feina entorn al llibre no es un aspecte menor de la societat barcelonina del segle XV i que aquests professionals no han de ser menystinguts, tant des del vessant cultural com de l'econòmic. Aquests documents ens permeten conèixer un capítol de la història del treball en la societat barcelonina del segle XV.

Ens interessa, doncs, el llibre des de la persona que hi ha darrere: qui el fa i amb què; qui l'escriu i què escriu i per a qui⁶. És per això que en aquesta introducció sistematitzem el contingut de la documentació en aquests apartats: l'aprenent d'escrivent, l'escrivent professional o no i el llibre; l'aprenent de llibreter, que, com veurem, no és un simple botiguer despatxant llibres; els lligadors i/o llibreters i la seva obra. Creiem que si hom estudia el llibre des de la confecció del mateix, li interessarà disposar de tots aquells documents que parlin de la matèria usada per a fer-lo. És per això que en el nostre recull aportem aquells documents que informen sobre aquest aspecte. El recull que presentem parla de la confecció del llibre durant el segle XV. És per això que era difícil deixar de banda la impremta i el llibre imprès, la introducció de la qual, l'últim quart del segle XV, va sopsar un canvi que podem qualificar, sense que això signifiqui una exageració,

---

Associació Nacional de Bibliotecaris, Arxivers i Arqueòlegs, Barcelona 1974. Com hom pot veure, en comparar aquests dos estudis, ambdós es complementen.

5. El buidat sistemàtic dels protocols notariais del segle XV ens va permetre veure l'ús fet del llibre pels barcelonins no tan sols com objecte de cultura sinó també com objecte econòmic. Durant el segle XV va ésser cosa general que el pagament d'una renda o pensió, en contractes de venda de censals morts i violaris, fos garantit mitjançant l'obligació d'un bé immoble o moble. És a dir, en el cas que la garantia fos la generalitat dels béns del venedor de la renda, aquest solia presentar fiadors. Tanmateix, la garantia del pagament de la renda solia ésser un bé concret: béns immobles (terres, cases), béns mobles (joies, roba, eines, matèries primeres, esclaus, parament de la llar, llibres), productes financers (altres rendes de qualsevol mena). Doncs bé, l'interès per la cultura a Catalunya el segle XV va fer que ens fixéssim en aquests contractes com a font important sobre el llibre i els seus posseïdors i també el valor econòmic dels mateixos. Els 569 documents sobre les vendes de rendes garantides amb llibres que vàrem trobar als arxius de Barcelona demostren la importància d'aquests instruments pel que fa a la cultura. Cal, però, anar amb compte amb aquesta documentació. Qui comprava una renda, és a dir, qui deixava o prestava un capital a un interès pactat, i rebia, com a garantia del pagament de la renda, un llibre o diversos llibres, rebia més aviat un bé econòmic que no pas un objecte de cultura. Doncs bé, alguns, en llegir aquests instruments, dedueixen l'interès per la cultura per part d'aquells que rebien els llibres i, per tant, la importància d'algunes biblioteques formades mitjançant aquests instruments de crèdit. No neguem que això pogués passar en algun cas, però la lògica i la realitat dels fets ens indiquen que no és aquest el cas. Vegeu J. HERNANDO I DELGADO, *Crèdit i llibres a Barcelona, segle XV. Els contractes de venda de rendes (censals morts i violaris) garantits amb vendes simulades de llibres. El llibre, instrument econòmic i objecte de cultura*, dins «Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols», XVIII (Barcelona), 2000, 7-222.

6. Per a l'estudi del llibre manuscrit en català i el llibre imprès a sobre tot a Barcelona, vegeu els treballs de J. M. Madurell i J. Rubió i Balaguer citats a la nota n. 4.

de revolucionari. Aquest aspecte del llibre ha estat estudiat pel gran mestre i erudit Jordi Rubió i Balaguer, com ja hem dit amb la col·laboració de Josep M. Madurell. Ambdós varen fer un treball quasi exhaustiu de la història del llibre imprès a Barcelona des dels orígens. La trobada, per part nostra, de documentació amb informació del llibre imprès és fruit de la recerca de documents als protocols notariais sobre el llibre i el lector del segle XV, el nombre del quals documents arriba a quasi 3000. Dubtàvem d'incloure-hi aquest documents. Pensem, però, que la nostra és una nova transcripció. Els documents són transcrits en la seva integritat, i no pas parcialment, amb aparat crític i, en alguns casos, amb una interpretació diferent⁷. Endemés, una vintena de documents sobre el llibre imprès i impressors són inèdits⁸. Tot això ens ha portat a incloure en aquest recull els documents sobre impressors i el llibre imprès. Tot aquest material pot servir a estudiosos d'aquest aspecte de la nostra cultura, mancats sovint de documentació seriada. La presentació del contingut d'aquests documents en tots els seus aspectes ocuparia molt més espai del que hom disposa. És per això que per tal de que hom pugui copsar el contingut dels documents hem elaborat un quadres que permetin sintetitzar-los en poc d'espai en tots els seus aspectes.

Els aprenents de lletra rodona

Barcelona, fins a l'arribada de la impremta, va ser un centre molt actiu en l'elaboració del llibre manuscrit. Ho demostra la llarga llista dels professionals, la tasca dels quals era l'escriptura de llibres, és a dir, els escriptors de lletra rodona, *scriptor littere rotunde*⁹. Més encara, malgrat el nombre relativament reduït dels contractes d'aprenentatge d'aquesta professió¹⁰, trobats durant

7. Dels documents aplegats per Jordi Rubió i Balaguer i Josep M. Madurell al seu estudi *Documentos para la Historia de la imprenta y la librería en Barcelona (1474-1553)*, citat a la nota n. 4, vegeu, per exemple, aquests que segueixen, dels quals indiquem tan sols el número, que caldria revisar, uns per la seva transcripció, altres perquè caldria precisar millor el seu contingut en fer el regest: 14, 18, 23, 26, 29, 33, 57, 61, 64, 77, 84, 85, 90, 100, 107, 114, 115, 116, 125, 128, 132, 135, 142, 144, 145, 146, 147, 152, 155, 165.

8. Vegeu de l'apèndix documental els docs. 149, 159, 170, 199, 215, 218, 219, 224, 227, 231, 233, 235, 236, 247, 248, 261.

9. En la documentació notarial era nomenat *scriptor* tot aquell que tenia com a professió fer d'escriptor. Hom els pot trobar a les oficines de notaris, juristes, mercaders, i també a les de les diverses institucions. Nosaltres ens limitem als professionals escriptors de llibres que no siguin purament administratius o de comptes, tret d'algun cas molt concret justificable en el context en què es troba. Sobre la terminologia usada i el seu sentit, tant pel que fa al professional de l'escriptura com a l'objecte d'aquesta, vegeu M. Josepa ARNALL I JUAN, *El llibre manuscrit*, servei de Llengua Catalana de la Universitat de Barcelona, Edicions Universitat de Barcelona, Eumo Editorial, Barcelona 2002.

10. Vegeu J. M. MADURELL, *Vicente Panyella, maestro de escribir cuatrocentista*, dins «Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona», XXII (1949), 183-192; ID., *Il·luminadors, escriptors de lletra rodona formada i de llibres de cor*, dins «Gesammelte Aufsätze zur Kulturgeschichte Spaniens», 23 (1967), 147-170.

l'examen dels protocols del segle XV, tanmateix la presència a Barcelona d'aprenents no tan sols de la ciutat de Barcelona, sinó també d'altres indrets de Catalunya (Castelló de Farfanya, La Bisbal), d'Aragó (Tarassona), de Mallorca, així com de regnes com Castella (Sevilla), Navarra, Portugal (Lisboa) i França (ducat de Savoia, vila de Conflent de la diòcesi de Llemotges, i les ciutats de Vila i Lió), demostra la importància de Barcelona en l'ensenyament d'aquesta professió. Malgrat que la denominació habitual d'aquests professionals és la d'escrivent de lletra rodona, els mestres dedicats a l'ensenyament de la tècnica de l'escriptura de llibres rebien altres denominacions: ‚magister scribendi‘, ‚magister litteras scribendi‘, ‚magister litterarum scribendi‘. Si els contractes d'aprenentatge ens indiquen que el tipus de lletra objecte d'aprenentatge era sobretot la lletra rodona, els mestres ensenyaven altres varietats de la lletra gòtica, cada una de les quals suposava una tècnica pròpia, que anava des de la pròpia dels llibres litúrgics i científics fins a la lletra en ús en els llibres de mercaders, en els llibres dels notaris o en la simple correspondència en llengua vulgar. Com hom pot veure en el Quadre nº 1: *Els aprenents de lletra rodona*, les denominacions de les lletres són: lletra rodona, rodona bolonyesa, capçada bolonyesa, avinyonch posat o posada avinyonesa, bastarda, brisada, capsada nostra, d'art posada, tirat del posat, mercantívola, tirada catalana¹¹. L'aprenent, però, era ensinistrat també en la tècnica de fer les caplletres, dites capvives i capsalmes, perquè eren les lletres inicials dels salms o dels versicles d'aquests (docs. 82, 83, 85, 87, 88, 89). L'escrivent de lletra rodona havia de saber també midar i calcular l'extensió d'un text i distribuir-lo proporcionalment, és a dir, havia de ser ensinistrat en ‚compassar llibres‘. Podia també aprendre com havia de tallar els pergamins, com fer tinta, com destrempar o dissoldre o fer perdre el tremp de la matèria bàsica per als colors de les caplletres¹². Alguns dels mestres de lletra rodona eren també il·luminadors i ensenyaren les dues tècniques als seus deixebles (docs. 11 i 117).

L'edat dels aprenents de lletra rodona, segons els contractes trobats, va des d'aquell que té 9 anys, 11 anys, 13 anys, 14 anys, fins al que té 20 anys. El temps, però, d'aprenentatge no sembla que estigui en relació directa amb l'edat dels aprenents, sinó amb el grau de coneixements d'aquests, que com més joves, per lògica, menys coneixements devien tenir, com hom pot veure en el cas del

11. Vegeu J. TRENCHS, *Nomenclaturas escriturarias en inventarios de los siglos XIV-XV del área documental catalana*, dins *Homenatge al Doctor Sebastià Garcia Martínez*, Generalitat Valenciana 1985, 117-126. J. MATEU IBARS y M^a. D. MATEU IBARS, *Colectánea paleográfica de la Corona de Aragón (siglos IX-XVIII)*, Universitat de Barcelona, Barcelona 1980-1991, 2 vols.

12. Vegeu J. P. GUMBERT, *The speed of scribes*, dins Comité Internacional de Paleografía Latina. Coloquio (10° 1993: Erice) (Spoleto: Centro Italiano di Studi sull'Alto Medioevo, 1995), 57-69; F. M. GIMENO BLAY, *Copistas y 'committenza' de manuscritos en catalán, siglo XIV-XV*, *Ibidem*, 167-185; K. W. HUMPREYS, *Dominicans: the copying of books*, *ibidem*, 125-143; E. A. OVERGAW, *Les hésitations des copistes devant la littera gothica hybrida pendant le deuxième quart du XVe siècle*, *ibidem*, 347-357; C. BOZZOLO, *L'artisan médiéval et la page: peut-on déceler des procédés géométriques de mise en page?*, dins *Artistes, artisans et production au Moyen Age*, Ed. Picard, Paris 1990, 295-304.

nen de 9 anys, l'ensenyament del qual havia de durar nou anys (doc. 117). Hom pot observar que tres dels aprenents són clergues tonsurats, que havien de tenir per força coneixements de lectura i escriptura (docs. 82, 83, 85, 87). Destaquem també l'aprenentatge d'un ofici que, sens dubte, representava un canvi qualitatiu de feina en relació a l'ofici dels pares: frener, sastre, mercader, carnisser.

La tipologia d'aquests contractes és l'habitual dels contractes d'aprenentatge: l'aprenent es compromet a viure amb el mestre per tal d'aprendre i servir-lo i fa seus els habituals compromisos de no fugir, recuperar els temps perdut etc.; per la seva banda el mestre prometia ensenyar a l'aprenent, assegurar-li aliments i vestit i, si s'esqueia, calçat, fins i tot a donar-li una paga (doc. 11) i, en algun cas, fer-li fer la barba cada 15 dies (doc. 92). Sovint, tanmateix, el document es limita al compromís del mestre d'ensenyar fins que l'aprenent sabés el tipus de lletra o les lletres pactades. Aquest és el cas de la majoria dels contractes en què el mestre és Vicenç Panyella. Els seus deixebles no es comprometien a viure amb ell, essent per ell alimentats i calçats, sinó que eren alumnes que acudien al seu obrador a aprendre la tècnica de l'escriptura, pagant un estipendi al mestre en numerari o en espècie (doc. 93) o amb el compromís d'escriure algun llibre (docs. 82, 83).

Quadre n° 1: Els aprenents de lletra rodona (pàg. 286)

La importància d'aquesta professió resulta palesa quan hom veu el nombre d'escriptors de lletra rodona citats aquí i allà dins els protocols del segle XV en instruments que no sempre fan referència, directament o indirecta, al llibre manuscrit¹³: Altimir, Galceran; Andreu, Francesc; Aynat, Antoni¹⁴; Beart, Enric, d'Holanda, r. Alemanya; Bellmunt, Joan de; Benet, Pere Climent; Blanc, Pere¹⁵; Bruguera, Pere¹⁶; Busquet, Pere; Calderons, Mateu¹⁷; Ciera, Antoni¹⁸; Clavaria, Garcia; Colls, Arnau des; Eiximenis, Pere; Escura, Pere; Esteve, Joan;

13. Els noms dels escriptors de lletra rodona que es troben dins els documents del nostre recull poden ésser cercats fent ús de l'índex. En el cas dels escriptors que no figuren dins els documents, donem a les notes una referència arxivística.

14. Vegeu J. M. MADURELL, *Il·luminadors, escriptors*, citat a la nota n. 10, pàg. 11.

15. Vegeu la nota anterior.

16. Vegeu AHPB, Ferrer VERDAGUER, *Llibre de testaments* 1431, desembre, 12 - 1448, gener, 17, fol. 19v. (Instrument: 1437, febrer, 20).

17. Mateu Calderons era il·luminador. Sabem que escriptors de lletra rodona eren també il·luminadors de llibres. Tan sols en un instrument hem llegit que Mateu Calderons era escriptor de lletra rodona: ACB, Gabriel CANYELLES *Septimum capibrevium comune* 1404, febrer, 6 - 1404, octubre, 6, s.n. (Instrument: 1404, abril, 8).

18. Vegeu AHPB, Pere BASTAT, *Manual* 1461, agost, 22 - 1462, desembre, 24, s.n. (Instrument: 1462, desembre, 20).

Fàbregues, Rafael; Faiol, Gaspar; Folgueres, Pere Ramon; Foliandi, Pere Joan¹⁹; Garcia, Antoni; Gassol, Guillem²⁰; Haylo, Joan, d'Holanda, r. Alemanya; Joan, Antoni; Jover, Bernat²¹; Llombart, Roger; Martí, Jaume; Miralpeix, Joan²²; Miravet, Miquel; Mont-real, Pere de; Nàpols, Pau de²³; Panyella, Vicenç; Pellisser, Gabriel²⁴; Perrot, Antoni; Pinalt, Francesc; Ponç, Guillem; Pont, Joan; Prats, Pere; Puig, Pere; Rabat, Joan; Rambo, Nicolau²⁵; Roca, Pere; Ros, Alà²⁶; Santo Domingo, Rodrigo²⁷; Savi, Simon; Serra, Francesc; Serra, Pere²⁸; Sureda, Joan; Vasques, Lluc; Verdú, Bartomeu²⁹; Vidal, Francesc; Vidal, Guiot; Vila, Antoni³⁰; Vilagut, Gabriel; Viló, Antoni.

Els aprenents d'il·luminador

La feina d'il·luminació anava lligada a la dels escriptors de lletra rodona i sovint n'era complementària; tant és així que alguns escriptors, com hem vist, eren també il·luminadors i ensenyaven tant de lletra com els secrets de la il·luminació³¹. Aquest és el cas de Pere des Puig (doc. 11) i de Joan Pont (doc. 117). Pere des Puig, endemés, formà societat amb Castruccio Perpiliani, oriünd de Pisa, perquè aquest exercís per a ell l'ofici d'il·luminador (doc. 15), després d'haver après l'ofici amb Mateu Calderons, potser l'il·luminador més important

19. Vegeu AHPB, Jaume ISERN, *Manual* 1418, desembre, 31 - 1419, novembre, 20, s.n. (Instrument: 1419, agost, 2).

20. Vegeu AHPB, Berenguer ESCUDER, *Manuale contractuum* 1401, desembre, 27 - 1402, desembre, 20, fol. 76v. (Instrument: 1402, novembre, 16).

21. Vegeu AHPB, Joan PEDROL, *Duodecimum manuale omnium instrumentorum* 1442, abril, 18 - 1443, setembre, 12, s.n. (Instrument: 1442, maig, 8).

22. Vegeu AHPB, Joan FLUVIÀ, *Primum manuale* 1462, març, 8 - 1460, abril, 14, s.n. (Instrument: 1465, setembre, 19).

23. Vegeu la nota n. 5.

24. Vegeu AHPB, Pere FOLGUERES, *Manual* 1403, febrer, 23 - 1403, agost, 27, s.n.

25. Vegeu AHPB, Antoni CREIXELL, *Manual* 1424, febrer, 29 - 1431, setembre, 26, s.n. (Instrument: 1426, maig, 29).

26. Vegeu AHPB, Berenguer ESCUDER, *Manuale contractuum* 1401, desembre, 27 - 1402, desembre, 20, fol. 67r-v. (Instrument: 1402, setembre, 26).

27. Rodrigo de Santo Domingo, escriptor de lletra rodona, era oriünd del regne de Castella, però habitava a Barcelona. Vegeu AHPB, Joan UBAC, *Manuale quintum* 1424, juliol, 3 - 1426, febrer, 9, s.n. (Instrument: 1425, febrer, 27)

28. Pere Serra, escriptor de lletra rodona, establí societat "in docendo pueros", amb Berenguer Guerau, mestre d'escolars, el dia 20 d'octubre de 1428. Vegeu AHPB, Pere Bartomeu VALLS, *Manual* 1427, agost, 16 - 1428, octubre, 21, s.n. (Instrument: 1416, novembre, 6).

29. Vegeu AHPB, Pere DEVESA, *Liber testamentorum* 1428, octubre, 2 - 1457, gener, 11, fol. 10r-v. (Instrument: 1436, juliol, 10).

30. Vegeu AHPB, Miquel FRANQUESA, *Manuale* 1478, juliol, 28 - 1479, abril, 16, s.n. (Instrument: 1478, setembre, 19).

31. Vegeu J. M. MADURELL, *Il·luminadors, escriptors*, citat a la nota n. 10. Vegeu també J. MAS, *Notes sobre antics il·luminadors a Catalunya*, dins Boletín de la Real Academia de Buenas Letras, VII (1913 y 1914), 280-284.

del segle XV (docs. 5). Aquest, per altra banda, consta també com escrivent de lletra rodona en alguns instruments notariais i també ensenyà de llegir i d'escriure, a més de l'ofici d'il·luminar, al nen Salvador Cortal, de Sant Just Desvern (doc. 38).

Els pocs contractes d'aprenentatge d'il·luminador trobats ens indiquen, com passa amb els escrivents de lletra rodona, l'origen divers dels aprenents: Sant Just Desvern, Vilafranca del Penedès, Sevilla, Pisa. També el canvi qualitatiu en relació a l'ofici patern (doc. 117). Hom podia començar aviat l'aprenentatge, als 8 anys, o 9 anys o 13 anys, o bé als 16 anys, com és el cas d'Antoni Morros, fill de l'il·luminador Antoni Morros, que durant dos anys aprendrà a il·luminar i historiar llibres amb el canonge de Brussel·les Franc de Thimo, que fixarà el seu domicili a Barcelona i formarà part en endavant del clergat de Barcelona. Que no es tracta d'un aprenentatge de principiant ho demostra el fet que l'aprenent paga al mestre, pel mestratge i el manteniment, la important quantitat de 24 lliures per dos anys (doc. 122).

Els contractes d'aprenentatge d'il·luminador presenten les característiques formals del contracte d'aprenentatge tipus: l'aprenent, el seu pare o el seu tutor o curador en nom seu, es compromet a viure amb el mestre i aprendre l'ofici del mestre i a servir-lo, a no fugir i a complir tot el temps pactat. El mestre, per la seva part, es compromet a ensenyar-li el seu ofici, a mantenir-lo, vestir-lo i calçar-lo en quasi tots els casos, i a donar-li, a vegades, una paga, tret del cas ja esmentat d'Antoni Morros. No hem trobat cap contracte de treball d'il·luminador, tret de la referència a un conflicte entre l'il·luminador Bernat Rouric, recolzat pel seu pare, el també il·luminador Pere Rouric, que havia treballat al taller d'il·luminació de Mateu Calderons, perquè aquest devia la soldada a Bernat Rouric. Hom trobà la solució sometent-se a la decisió d'uns àrbitres (doc. 61).

Quadre nº 2: Els aprenents d'il·luminador (pag. 288)

Com hem vist en parlar dels escrivents de lletra rodona, els professionals de la il·luminació de llibres que poden ésser trobats dins els protocols notariais, són molts més que no pas els dels documents aquí aplegats³²: Adzuara, Domènec; Benavent, Bernat de³³; Benet, Pere Climent; Calderons, Mateu; Cortal, Salvador; Estanyol, Francesc³⁴; Garcia, Antoni; Gregori, Rafael³⁵; Lledó,

32. Posem la referència arxivística en nota quan els noms dels il·luminadors no es troben en el nostre recull documental i, per tant, tampoc a l'índex.

33. Vegeu AHPB, Francesc FUSTER, *Decimum manuale* 1409, juny, 25 - 1411, abril, 23, fol. 54v. (Instrument: 1410, gener, 31).

34. Vegeu, AHPPB, Joan UBAC, *Manuale tertium* 1420, octubre, 29 - 1422, abril, 5, s.n. (Instrument: 1420, octubre, 20).

35. Vegeu J. M. MADURELL, *Il·luminadors, escrivans*, citat a la nota n. 10, pàg. 12.

Tomàs; Llobregat, Simon³⁶; Morros, Antoni, pare; Morros, Antoni, fill; Pasqual, Joan³⁷; Pena, Arnau de la³⁸; Perpiliani, Castruccio; Pont, Joan, escriptent de lletra rodona; Puig, Pere des, escriptent de lletra rodona; Rouric, Bernat; Rouric, Guillem³⁹; Rouric, Montserrat; Rouric, Pere; Salvatge, Guillem, il·luminador del rei; Thimo, Francesc; Torrents, Rafael des⁴⁰; Torres, Joan; Vendrell, Joan.

Escriptents i il·luminadors

Com es pot veure en el Quadre nº 3: *Escriptents, il·luminadors i el llibre manuscrit*, la informació sobre escriptents de llibres i els llibres que aquests varen escriure, la trobem en tota mena d'instruments dels protocols notarials: els contractes que contenen el compromís d'un escriptent per a escriure i il·luminar un llibre o uns llibres o d'un il·luminador per a il·luminar un llibre (docs. 3, 17, 31, 34, 42, 47, 73, 125, 127, 162, 184); els rebuts o àpoques signades per un escriptent, o per altre en el seu nom, per haver escrit i il·luminat un llibre o uns llibres o per haver il·luminat un llibre o llibres (docs. 1, 20, 23, 25, 39, 43, 49, 54, 52, 54, 55, 65, 66, 69, 71, 114, 127, 129, 132, 191); o bé, els debitoris per la mateixa raó dels rebuts (docs. 9, 111, 134); contractes de treball d'un escriptent prometenent viure amb el contractant per tal d'escriure-li un llibre o els llibres que li siguin indicats (docs. 41, 72, 84); les cancel·lacions d'un contracte pel qual un escriptent havia d'escriure un llibre (doc. 131); les donacions d'un llibre escrit pel mateix donador o per altre (docs. 28, 216); les vendes d'un llibre escrit pel venedor o per altre (57, 59, 113); els testaments contentint llegats de llibres escrits pel testador ,manu mea propria' (docs. 2, 16, 21, 58, 80, 105, 120, 148, 151, 155, 168); els inventaris ,post mortem' contenint llibres escrits pel difunt ,manu sua propria' (docs. 44, 48, 50, 62, 67, 77, 106, 147, 171, 203, 237); les vendes de censals morts i violaris garantits mitjançant la venda simulada de diversos béns mobles i, entre aquests, de llibres (doc. 136); cessió dels drets que hom té sobre un escriptent de lletra rodona que ha d'escriure-li un lli-

36. Vegeu AHPB, Pau GUARDIOLA, *Manuale tertium* 1435, gener, 30 - 1437, juny, 13, s.n. (Instrument: 1435, maig, 26).

37. Joan Pasqual, il·luminador de llibres, era també pintor i exercí el seu ofici des de l'any 1409 fins l'any 1443. Vegeu AHPB, Joan FRANC, *Vicesimum nonum manuale* 1439, desembre, 29 - 1440, desembre, 22, s.n. (Instrument: 1440, febrer, 16).

38. Arnau de la Pena, el més important il·luminador del segle XIV, seguí en la seva tasca durant els primers anys del segle XV, malgrat que no hem trobat cap document que faci referència a una obra seva. Vegeu, tanmateix, AHPB, Bernat NADAL, *Manual* 1403, maig, 1 - 1403, desembre, 11, fol. 5r. Cf. JOSEP HERNANDO, *Escriptents, il·luminadors*, citat a la nota n. 1.

39. Vegeu AHPB, Pere SOLER, *Manual* 1445, agost - 1447, febrer, 10, s.n. (Instrument: 1446, novembre, 3).

40. Vegeu ACB, Gabriel CANYELLES, *Quintum capibrevium comune* 1402, novembre, 29 - 1403, juny 13, s.n. (Instrument: 1403, març, 10).

bre (doc. 131); confessió d'un corredor d'haver subastat públicament diversos llibres escrits pel propietari dels mateixos (doc. 141); instrument contenint el compromís d'entrar a la presó del veguer de Barcelona en cas d'incompliment del deure d'escriure un llibre (docs. 73, 74); compromís d'estar-se en arrest a Barcelona fins que el llibre pactat hagi estat escrit (doc. 127); pagament de la quantitat prestada o mutuada amb un llibre que hom promet escriure, notar i enquadrar (doc. 195); compromís del pagament del diner mutuat o prestat a un escriptor perquè pogués pagar les despeses fetes mentre era empresonat, mitjançant la promesa d'escriure al creditor un llibre (docs. 143, 144)⁴¹.

Segons la tipologia documental esmentada i com hom pot veure en el Quadre nº 3: *Escriptors i il·luminadors i el llibre manuscrit*, els professionals en la confecció del llibre, és a dir, de l'escriptura i de la il·luminació, eren els escriptors de lletra rodona, dits alguna vegada escriptors de lletra formada, i també designats de vegades amb la denominació tan sols d'escriptors, i els il·luminadors, que signen contracte per a escriure o il·luminar un o diversos llibres a canvi d'una remuneració pecuniària (doc. 9, 17, 20, 23, 34, 39, 41, 42, 43, 51, 52, 54, 55, 57, 69, 71, 73, 74, 125, 127, 129, 131, 132, 134, 143, 144, 150, 191, 150, 184). També, però, els clergues, preveres o no, per als quals la lletra era quelcom indispensable, tant perquè eren autodidactes com per haver après l'ofici d'escriptor de lletra rodona i d'il·luminador, com hem vist en parlar de l'aprenentatge d'aquests oficis, podien contractar-se amb algú per escriure i/o il·luminar un llibre i també fins i tot enquadrar, cobrant per això un preu pactat o bé essent el llibre el preu per un servei rebut (docs. 1, 3, 25, 31, 33, 47, 82, 111, 113, 114, 162, 195). Aquest podia ésser també el cas d'un escolar del rei que havia d'escriure un Missal (doc. 21). Hem aplegat en el recull documental, com a testimoni d'una documentació que fa referència a llibres de comptes, llibres de l'administració d'una institució, de processos i d'altres, alguns instruments notariais en què escriptors i arxivers reials o escriptors d'un ofici o notaris i, fins i tot, clergues que escriptors un d'aquests llibres i cobraven per això (docs. 43, 49, 65, 66, 148).

Molts dels llibres manuscrits, de gèneres literaris diversos, com es pot veure en el quadre que segueix, foren escrits per ús propi, com mostren en especial els testaments, inventaris 'post mortem' i vendes referents a individus, per als quals la lletra era eina prioritària: batxiller en arts (doc. 105); clergues, com preveres, beneficiats, canonges (docs. 28, 58, 77, 120, 151); escriptor del rei (doc. 155); juristes amb diversa titulació i especialització (16, 48, 67, 147, 168, 171, 237); notaris (docs. 50, 106, 136). També, però, ciutadans de Barcelona, en concret mercaders, escriptors llibres per a l'ús propi (44, 59, 203). Mereix especial atenció el cas del llibrer del rei ('librarius regis', 'librarie regis scriptor'),

41. Vegeu J. ALTURO, *Le statut du scribe en Catalogne (XIIe-XIIIe siècles)*, a *Le statut du scribe au Moyen Âge. Actes du XIIe colloque scientifique du Comité International de Paléographie Latine* (Cluny 17-20 juillet 1998), Paris, École des Chartres, 2000, 41-50. A. IGLESIAS, *Le statut du scribe en Catalogne (XIVe-XVe siècles): une approche*, Ibidem, 229-257.

Gabriel Altadell, que, nomenat per a aquesta tasca l'any 1447⁴², l'exercí fins a l'any 1470, any de la seva mort, en què els llibres escrits per ell i de la seva propietat foren subhastats públicament o venuts pels seus hereus (docs. 141, 142).

Escriure, il·luminar, historiar i caplletrar eren feines complementàries. Res d'estrany, doncs, com hem vist ja en el cas dels contractes d'aprenentatge de lletra rodona, que les tasques d'escriure i d'il·luminar o caplletrar les realitzés un mateix professional: escriptors de lletra rodona, entre aquests Miquel Miravet, bidell de la Seu de Barcelona i escriptor de lletra rodona, l'activitat del qual durà més de 34 anys (docs. 42, 184), preveres (docs. 3, 31, 47, 111, 113, 114). Fins i tot, en el cas dels clergues, alguns d'aquests hauran de fer la tasca de tallar els pergamins, lligar el quaderns i enquadernar, en haver escrit el text (33, 47, 162, 184, 195). Dels il·luminadors, destaquem els del rei, Joan Pasqual (doc. 21), Bernat Rouric (docs. 39, 51, 54) i Antoni de Morros (doc. 132).

Els llibres manuscrits

Els professionals de l'escriptura de llibres, els anomenats, de manera genèrica, escriptors de lletra rodona, podien contractar-se a temps complet, és a dir, amb dedicació exclusiva, vivint amb el contractant per a escriure els llibres que li serien indicats (doc. 41); o bé, en el cas d'un contractant que és doctor en lleis, per a escriure-li llibres de l'especialitat de dret (doc. 84); o bé, en el cas d'un mercader, tindrà cura del ,manual' i ,llibre' dels negocis del mercader (doc. 72). Generalment, però, es contractaven per a escriure diversos llibres o un llibre en concret.⁴³ Com hom pot veure en el Quadre n° 3, escrivien llibres litúrgics com *Breviaris i Diürnals, Llegenders i Missals*, la *Bíblia*; llibres de dret com *Lectura super toto Codice* de Bartolomeu de Saliceto (+ 1412/17), i *Lectura super Codice* de Baldo degli Ubaldi (1320-1400); també el *Rerum senilium libri* de Francesco Petrarca (1304-1374).

La tasca d'escriure llibres per a d'altres a canvi d'un estipendi va ésser també cosa de molts clergues. Com en el cas dels escriptors, el llibre que predomina és el litúrgic: *Missals, Ferials, Oficiers, Dominicals i Santorals, Consueta i Vita Canònica*, i

42. Sabem la data del nomenament gràcies a un instrument notarial en què Gabriel Altadell, en nomenar un procurador, el dia 20 de juliol de 1458, perquè recuperés diverses quantitats que hom li devia per raó del seu ofici, fa referència a aquell: "Noverint universi quod ego Gabriel Altadellus, notarius, civis Barchinone, attendens iam prestis (sic) temporibus excellentissimum et potentissimum dominum nostrum dominum Alfonso, Aragonum et utriusque Sicilie et ceterorum regem gloriose memorie, dum bellum contra florentinos gereret, in eius librarium sive librerie scriptorem benigne me suscepisse cum quitatione et aliis iuribus dicto officio pertinentibus et ordinariis, ut constat quadam certificatione papirea facta per dominum Anthonium Olzina, tunc regie portionis scribam, sigillo cere viridis in dorso munitam, in civitate Tiburtina scriptam sexta die mensis madii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo septimo...", AHPB, Bartomeu COSTA, major, *Vicesimus tercius liber comunis* 1458, maig, 16 - 1459, gener, 22, s.n.

43. Vegeu J. ALTURO, *El llibre manuscrit a Catalunya i Orígens i esplendor*, Departament de la Presidència (Generalitat de Catalunya); Ed. 92, Barcelona, 2000.

tambè *Saltiris i Salms penitencials*. Altres llibres escrits per clergues són els llibres de comptes com un *Delmari o Decimari*⁴⁴, registre d'un delmer o subcol·lector de delmes de la ciutat i diòcesi de Barcelona (doc. 1), o el registre dels malalts de l'hospital de la Santa Creu, o en el cas d'un prevere i notari apostòlic, l'escriptura d'un gran procés, que hem inclòs com exemple d'aquesta tipologia d'instruments.

També d'altres que tenien la lectura i l'escriptura com a eines bàsiques per a la seva professió, escriviren llibres a canvi d'un estipendi, ja sigui per motiu professional, com és el cas d'escrivans i arxivers reials (docs. 49, 66), i notaris (doc. 65); i també per motius purament econòmics, com és el cas de l'escolar de la capella reial que escriví un *Missal* (doc. 21).

Com hem vist, els testaments i els inventaris 'post mortem' contenen informació sobre els llibres escrits per testadors i aquells els béns dels quals eren inventariats. Són els llibres que hom identifica amb l'expressió d'haver estat escrits 'manu mea propria' o 'manu sua propria'. Aquests llibres eren escrits, quasi bé sempre, per a ús propi. Destaquem el col·lectiu dels juristes que escriviren sobretot llibres del gènere del dret, però també llibres de contingut religiós i de caràcter laic. Aquest és el cas de Francesc Castanyer, 'professor utriusque iuris' i canonge de Barcelona, corrector de tota la *Summa aurea* de l'Hostiensis i que escriví altres llibres; del doctor en lleis Bernat Miquel, que escriví *Lectura del Saltiri* de Hugo de Sancto Caro (s. XII-1263); del també doctor en lleis Joan Ubac, que escriví el llibre *Factorum ac dictorum memorabilium libri novem* de Valeri Màxim (s. I aC - s. I pC) i els *Epistulae ad familiares* de Ciceró (106-43 aC) amb alguns *Exordia* o introduccions; el doctor en ambdós drets Jaume Antoni escriví tres volums de *Repertoria* de contingut jurídic i l'*Excitatorium mentis ad Deum* del valencià Bernat Oliver (s. XIII - 1348); i el jurista Lluís Lull, que escriví un llibre amb les *Pàssies* i diverses oracions. Mereixen especial atenció els juristes Jaume Callís (c. 1370 - 1434) i Tomàs Mieres, perquè són autors d'obres consignades als inventaris com 'manu sua propria' escrites. De Jaume Callís hom fa constar els coneguts com *Directorium pacis et treguae* i *Super Usaticos Barchinone*, dels quals n'era autor, i el dit *Pracmàtiques i lleis de la terra*, escrit en part per ell, perquè es tractava d'una traducció dels *Usatges, Constitucions i altres lleis de Catalunya*, en la qual foren també traductors Bonanat de Pera i Narcís de Santdionís (doc. 67). Tomàs Mieres (1400-1447), llicenciat en ambdós drets, posseïa escrits per ell, en tot o en part, *Liber de ordine iudiciario* de Roffredo da Benevento (1170-1234), el *Notabilia sive singularia* de Matteo Mattesilani (s. XIV), dues còpies de l'*Elucidarium soni emissi* o *Summula regalie soni emissi* de Jaume Callís (c. 1370-1434), el *De pace et tregua* de

44. A l'Arxiu de la Catedral de Barcelona es troba una còpia feta en aquest segle XV, de 248 folis, que mostra les característiques formals d'aquestes llibres i el seu contingut: "Còpia del llibre *Decimari* indicat per la província... E per clarificació dels qui hauran a collir les dèssimes, serà dividit dit llibre en sinch partides: Primerament, serà posada la Seu ab les sis esglésies parroquials. Segonament, los monastirs que són dins lo clos de la ciutat. Terçament, les esglésies parroquials de Sant Andreu de Palomar circuint tot lo Vellers fins a Serrià. Quartament, les parròquies comensant al Spitalet circuint tot lo Deganat de Penedès. Quintament, tots los monastirs e priorats fora ciutat, de Vallonzella fins a Sanctes Creus", ACB, Procures: Dècima, Subsidi i Excussat (1357-1837).

Guillem Pabord o Prepòsit (s. XIV-XV); n'era autor i posseïa, escrits per ell, els llibres coneguts com *Repertoria super Usaticis Barchinonae*, *Apparatus super Constitutionibus Cathaloniae* en dos volums, *Praelectiones super Sacramentali Gerundae*; també escriví, entre d'altres obres de les quals tan sols consta l'incipit, el recull de privilegis gironins, en dos volums, conegut com *Llibre vert*.

Els clergues posseïen en llurs biblioteques llibres escrits per ells per al propi ús. A més de llibres litúrgics com Breviaris, Diürnals i Missals, hom pot trobar una *Confessio*⁴⁵ en llatí, que el seu copista atribueix a l'autor de la *Summa Iohannina* Joan de Friburg (+ 1314); el *Pastorale* de Francesc Eiximenis (c. 1327-1409); i dels clàssics, un *Terenci* o *Terencius*, és a dir, *Comediae* de Publi Terenci Àfer (190-159 aC) i un volum amb *Epístoles* de Ciceró (106-43 aC).

Per raó del seu ofici, res d'estrany que un llibrer del rei posseís llibres copiats o transcrits per ell. Aquest és el cas de Gabriel Altadell, ja esmentat abans. Els llibres venuts després de la seva mort demostren la qualitat literària d'aquest llibrer del rei i la seva actualitat bibliogràfica. Dels clàssics són esmentats: *Epistulae* d'Horaci (65-8 aC); *Satirae* de Persi (34-62 pC); *Orationes* o discursos de Ciceró i també d'aquest *De senectute*; *Statius* o *Thebais* d'Estaci (45-96 pC); *Epistulae ad Lucillum* o simplement *Epístoles* de Sèneca (4 aC - 65 pC). De les obres humanístiques o renaixentistes en posseïa diverses escrites per ell. De l'humanista Gasparino Barzizza (c. 1359-1431) copià o transcriví el *De compositione* o *De composició e punctuar*, tractat de retòrica, i *Metrificadura ab l'accent*, és a dir, el seu manual d'ortografia llatina. De Guarino o Garino de Verona (1374-1460), que havia estat mestre de Gasparino de Barzizza, tenia les *Regulae Grammaticae*, manual de sintaxi llatina. De l'historiador i humanista Bartolomeo Facio (1400-1457), que havia estat ambaixador de Gènova prop d'Alfons el Magnànim i que esdevingué el seu secretari, copià o transcriví *De felicitate vitae*⁴⁶. Del també humanista Lorenzo Valla (1407-1457), que havia estat secretari del rei Alfons el Magnànim, escriví, les *Fabelle* o *Faules*. També copià o transcriví dues obres de lògica: *Breviarium totius scientie logicalis* de Nicolau Eimeric (1320-1399) i *Lògica dirigida al rei Alfonso de gloriosa memòria*.

Escrivans, notaris, mestres en arts i medicina i estudiants d'arts escrivien també llibres per al propi ús. Posseïa una biblioteca important l'escrivà del rei Pere sa Sala,⁴⁷ el qual escriví també llibres: l'*Ètica* o *Liber Ethicorum* d'Aristòtil

45. La *Confessio* se sol trobar separada de la *Summa*. Per exemple: el prevere Antoni Vila, batxiller en decrets i vicari perpetu de l'església de Santa Maria del Mar, fa donació a parents seus, el dia 10 de novembre de 1418, de diversos llibres: "*Liber Angelorum, Segon libre del Crestià, Lo Terç libre del Crestià, Dominicale, Summa Ioanina, Albertà, Confessio ordinata per fratrem Iohannem in Summa Confessorum, etiam Confessio ordinata per magistrum Franciscum Eximeno de ordine Fratrum Minorum, Historiale, Sermones fratris Guillelmi de Peralta, Sermones Dominicales, Sermones beati Augustini*", AHPB, Bernat Pi, *Manual* 1418, octubre, 17 - 1419, abril, 20, s.n.

46. Bartolomeo Facio dedicà l'obra *De vitae felicitate* a Alfons el Magnànim. Vegeu la notícia bibliogràfica d'aquesta obra, donada per Josep Perarnau i Espelt, a «Arxiu de Textos Catalans Antics», 4 (1985), 669-670.

47. Vegeu J. HERNANDO, *El libro, instrumento de cultura y objeto económico. Pere Sala, escribano real (siglo XV)*, dins "Anuario de Estudios Medievales", 29 (1999), 409-427.

(384-322 aC) i el *De officiis* de Ciceró, endemés lliurà perquè fos copiat o transcrit el llibre *Contemplacions* de Bernat de Claravall (1090-1153). L'*Aurora*, és a dir, la *Summa artis notariae* de Rolandino Passageri (1207-1310) va ser transcrita per un notari. Un notari i escrivà del rei transcriví el *Viridiarum consolationis*, és a dir, la *Summa dictaminis* de Guido Faba (s. XIII); i altres, diversos formularis útils per a llur ofici de notari. Els notaris, però, no es limitaren a llibres de la seva especialitat. Com exemple d'altres gèneres literaris trobem el popular llibre *Troya* o *Històries Troyanes*, és a dir, *Historia destructionis Troiae* de Guido delle Colonne (s. XIII), traduït al català per Jaume Conesa (c. 1320-1390). Interès per la poesia demostrà el notari Joan Ubach en escriure un "llibre qui ere de la Gaya Sciència", sobre la composició poètica, potser una de les redaccions de la compilació de Guilhem Molinier (1328-1355) (doc. 106). El mestre en arts i medicina Joan Esplugues (doc. 62), també canonge de la Seu de Barcelona, escriví o transcriví un llibre de medicina i el *Primus liber de consideratione quinte essentie*, és a dir, la primera part del llibre d'alquímia *De secretis naturae sive De quinta essentia libri duo* atribuït a Ramon Llull (1232/33-1315/16). Hom sol trobar llibres que contenen transcripcions de matèria tocant la professió d'aquests mestres en medicina amb la genèrica denominació d'*Arengues e Repeticions* (doc. 80). Jaume Solsona, batxiller en arts escriví alguns siterns del llibre d'Aristòtil *Posteriora*, és a dir, els *Analytica posteriora* sobre el sil·logisme, i dels opuscles *Parva Naturalia*, no se'n diu si tots o sols alguns. Potser copià aquests llibres quan era estudiant d'arts, cosa que sembla demostrar el fet que els llegà a un mestre d'escolars (doc. 105).

Transcriure llibres va ser també obra de professionals com els mercaders. Aquest és el cas de Pere Vicenç que tenia escrits per ell un Saltiri, el llibre *Doctrina compendiosa* de Francesc Eiximenis, i el tercer volum de l'*Historial*, és a dir, del *Speculum Historiale* de Vincent de Beauvais (+ c. 1264) (doc. 44). Pere Fort, també mercader de Barcelona, transcriví un *Vita Christi*, no indentificable en mancar cap altra especificació, que vengué al notari de Barcelona Joan Ferrer per 9 lliures i 10 sous (doc. 59). Per últim, destaquem el fet que el draper Bernat Marimon escriví cinc llibres del *Crestia* de Franceesc Eiximenis, fent servir els quaderns llargs i estrets destinats a comptes (doc. 203).

Quadre nº 3: Escrivents, il·luminadors i el llibre manuscrit (pàg. 290)

Els llibreters

El llibreter va ser element essencial en la confecció del llibre, en tots els seus aspectes, en la difusió del llibre i en la valoració del llibre. L'existència de tants de llibreters a Barcelona durant el segle XV demostra la importància d'aquesta professió tant des del vessant econòmic com el cultural. El llibreter, en la docu-

mentació dit ,libraterius', ,libreterius' i ,lipreterius', rebé també, per la feina específica que feia, el nom de ,ligator librorum', ,curritor librorum', ,mercator librorum', ,venditor librorum'. És aquell que exercia l',officium libreterie', l',artem librarie' o qui es guanyava la vida ,operando in botigia de librater'. La tasca del llibreter era la d'aquell professional que venia paper, pergamí, plomes, tinta, llibres sense escriure i altres eines o estris per a escriure; relligava llibres i els enquadernava; valorava llibres, era protagonista en els encants o subastes de llibres, comprava llibres i els venia, importava i exportava llibres. La denominació de llibreter podia referir-se a cada una d'aquestes activitats i no tots els llibreters exerciren o controlaren totes aquestes activitats. Cal, per tant, distingir entre el llibreter empresari, el llibreter treballador a sou en un obrador o botiga de llibreter, i l'aprenent, també, a la fi, fent feines de llibreter mentre aprèn l'ofici, sense oblidar el llibreter exercint l'ofici de llibreter especialment mercadejant amb llibres, conjuntament amb altres activitats alienes al llibre.

La transmissió de l'ofici de pares a fills fins a arribar a constituir veritables llinatges és quelcom que caracteritza aquest ofici⁴⁸. Altre és el predomini dels jueus i després dels conversos en la professió de llibreter⁴⁹. El buidat dels protocols notarials del segle XIV i XV ens ha permès identificar alguns d'aquests llinatges. Aquest és el cas dels conversos Bertran: Ramon Bertran, dit en la primera menció notarial corredor de llibres, llibreter exercint l'ofici durant la segona meitat del segle XIV, serà succeït pel seu fill Francesc Bertran que contraurà matrimoni amb Elionor, filla del llibreter Joan sa Coma, membre d'un altre dels llinatges de llibreters. Un altre dels llinatges va ésser el dels Bosc: a Guillem de Bosch, que exercia l'ofici al menys des de 1352, el seguí Miquel de Bosc; a aquest, Cristòfor de Bosc; i a aquest, Pere de Bosc, que es contractava com a aprenent, l'any 1499, amb el també llibreter Gabriel Prats. Els conversos Cardona, llibreters exercint l'ofici durant tot el segle XV: Joan Cardona, Francesc Cardona i el fill d'aquest Pere Cardona. Un altre dels llinatges importants de llibreters, aquest de conversos, va ser el format pels Sa Coma, que emparentaren amb els Bertran, com hem dit: a Antoni sa Coma, llibreter de la segona meitat del segle XIV, el seguí el seu fill Guillem sa Coma, membre molt actiu de la confraria de la Santíssima Trinitat, la confraria dels llibreters, de la qual va ser majordom, essent també durant molts anys obrer de l'església de Sant Jaume de Barcelona; a aquest el seguiren Pere sa Coma i Joan sa Coma; i a aquest, Guillem sa Coma. Un altre dels llinatges va ésser el dels conversos Sa

48. Vegeu J. RUBIÓ I BALAGUER, *Llibreters i impressors a la Corona d'Aragó*, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993. Vegeu sobretot la primera part del llibre *Impremta i llibreria a Barcelona (1474-1553)*, 19-194. Aquest llibre és un recull de diversos treballs de diversos anys. Serví de base per al llibre de M. PEÑA DÍAZ, *Cataluña en el Renacimiento, libros y lenguas (Barcelona, 1473-1600)*, Ed. Milenio, Lleida 1996; ID., *El laberinto de los libros. Historia cultural de la Barcelona del Quinientos*, E. Piràmide, Madrid 1977, sense que aquestes obres aportessin res de nou.

49. Vegeu J. M. MADURELL MARIMON, *Encuadernadores y librerías barceloneses judíos y conversos (1322-1458)*, dins "Sefarad" XXI (1961), 300-338; XXII (1962), 345-372; XXIII (1963), 74-103.

Conomina, del qual coneixem dos Guillem sa Conomina. També els conversos Des Feu: Joan des Feu i Bartomeu des Feu. I els també conversos Mascaró: Francesc Mascaró, llibreter, tingué quatre fills, dels quals Claret i Salvador moriren joves i Francesc i Pere exerciren l'ofici de llibreter i foren membres actius de la confraria de la Santíssima Trinitat (doc. 46). Un dels llinatges de llibreters més importants del segle XV va ser el dels Ramon, coneguts amb l'àlies de Corró. El sobrenom ve de Joan Corró, avi matern de Francesc Ramon, corredor d'animals, pare dels llibreters Joan Ramon i d'Antoni Ramon, succeït aquest per Joan Ramon, també llibreter, un descendent dels quals emparentaria amb els llinatges de llibreters Cortey i Trinxer. Un altre grup familiar va ésser el format pels Roger, oriünds de Tortosa, on exercí Arnau Roger, que va enviar a Barcelona el seu fill Bartomeu, essent aprenent amb Bartomeu Sastre. Els Sastre eren originaris de la vila de Solsona, on exercia l'ofici de sastre Francesc Sastre, els fills del qual foren llibreters a Barcelona: Manuel, Guerau, Bartomeu i Gabriel, aquests dos socis durant un temps. Una de les famílies més importants exercint l'ofici de llibreters foren els Trinxer. El primer del llinatge va ser Joan Trinxer, corredor d'orella i ciutadà de Barcelona. Casat amb Agnès, tingué quatre fills, tots llibreters: Lluís, Joan, Pere i Gaspar. Joan Trinxer exercí el mestratge de llibreter amb eficàcia, com demostra el gran nombre d'aprenents que tingué, entre ells els seus germans Lluís i Pere. Gaspar i Pere s'establiren com llibreters a València i Lluís ho va fer a Montpeller.

Els aprenents de llibreter

Els contractes d'aprenentatge de l'ofici de llibreter demostren la importància d'aquesta activitat i el prestigi dels llibreters de Barcelona. Apleguem en el Quadre n° 4: *Els aprenents de llibreter* els contractes d'aprenentatge descoberts en examinar els protocols notariais del segle XV que es troben als diversos arxius de Barcelona.

Quadre n° 4: Els aprenents de llibreter (pàg. 296)

Per lògica, una part important dels aprenents eren de Barcelona. Però vingueren a aquesta ciutat nois d'arreu a aprendre l'ofici: de Constantí, de l'Espluga Calba, de Guissona, de Lleida, d'Ossó, de Torre-serona, tots indrets del Principat; també de Mallorca, de Gènova, de Capdenac i de Tours, aquestes dues últimes poblacions del regne de França.

Hem vist les famílies o llinatges de llibreters. Per tant, cal suposar que molts de llibreters feren l'aprenentatge amb llurs pares, sense que calgués protocolitzar el compromís d'aprenentatge. Tanmateix, com hem vist, en el cas de

mestre i aprenent germans, hom validava davant notari el compromís d'aprenentatge i mestratge, com és el cas de Lluís i Joan Trinxer. En alguns casos, els pares llibreters lliuraven el propi fill a un altre llibreter perquè aquest li ensenyés l'ofici (docs. 179, 234, 271). L'aprenentatge, però, de l'ofici de llibreter comportà el canvi de feina del fill en relació a l'ofici del pare: agricultor (docs. 208, 229, 278), cirurgia (doc. 140), coraler (docs. 27, 145), corredor d'animals (docs. 24, 45), corredor d'orella (docs. 13, 153, 158, 226, 264), giponer (doc. 135), mercader (doc. 223), metge (docs. 240, 268), paraire (doc. 255), peller (docs. 112, 152), sabater (doc. 116), sastre (docs. 101, 102), teixidor de vels (docs. 126, 128, 206, 220), teixidor de draps de seda (doc. 267), teixidor de draps de lli.

Hom podia començar l'aprenentatge de l'ofici de llibreter molt aviat: als 8 anys, 9 anys, 10 anys, 12 anys, 13 anys. Sembla, però, que l'edat de 14 anys, en haver après de lletra, devia ésser el moment a partir del qual era adient l'aprenentatge de llibreter. Després d'aquesta edat, trobem nois de 15 anys, de 16 anys, de 17 anys i de 19 anys. I també nois que devien ésser majors de 14 anys, perquè són ells qui es contracten amb un mestre, malgrat que l'edat exacta no consti. L'aprenentatge dels nois menors de 14 anys havia de durar, segons el contracte, entre 4 anys i 8 anys. Els aprenents majors de 14 anys, tret de dos que ho fan per quatre anys, la majoria signà contracte per 2 anys, 2 anys i mig o 3 anys. En algun cas l'aprenentatge es fa per a millorar el coneixement ja adquirit, com hom pot veure en el cas del genovès Benet Escariot, que és diu llibreter i es contracta durant 2 anys amb Joan Trinxer, a la botiga del qual treballarà, rebent per això una paga de 10 ducats cada any (doc. 275).

Alguns dels aprenents que havien après l'ofici amb professionals de fora de la seva família o amb algun parent proper, com pot ésser el germà, arribaran a ser mestres ben experimentats que ensenyaran, en llurs botigues, l'ofici a altres aprenents no pertanyents a la parentela del mestre. Aquest és el cas de Gabriel Prats (doc. 126, 135, 140, 234, 271), d'Antoni Ramon (docs. 45, 112), de Joan Ramon (doc. 24), de Pere Sargossa (docs. 102, 126), de Bartomeu Sastre (docs. 101, 128, 152, 158, 166, 179).

Treballadors llibreters

L'aprenent era també un servidor del mestre. Això comportava fer feines alienes de les de l'ofici que havia d'aprendre, com servir la família del mestre i a casa d'aquest. Hom aprenia, tanmateix, treballant (doc. 271). En alguns casos aprenent i mestre limiten la feina de l'aprenent a tan sols el treball de llibreter a la botiga del mestre (doc. 220). En el cas d'un aprenent que vol cancel·lar un contracte d'aprenentatge per tres anys, dels quals tan sols va complir 14 mesos, és obligat a treballar per al seu mestre durant 8 mesos, essent-li perdonada la resta de temps (doc. 265). El treball contractat amb un bon mestre comportava

una millora de coneixements, cosa que sovint es pactava en el contracte de treball (doc. 164). Algun llibreter va haver de contractar-se com a treballador a la botiga d'un mestre per tal de poder fer honor a un deute amb el mestre que el contracta (doc. 221). Generalment, però, el contracte de treball de llibreter presenta les característiques pròpies d'aquesta mena de contractes, segons les quals el treballador es comprometia a viure amb el mestre, treballar per a ell durant un temps, tot rebent, en tot o en part, per aquesta feina aliment, vestit, calçat i una paga, com es pot veure en el Quadre nº 5: *Treballadors llibreters*.

Quadre nº 5: Treballadors llibreters (pàg. 300)

Societats o companyies de llibreters

El compromís de treball d'un llibreter a l'obrador o botiga d'un altre llibreter podia presentar-se en forma de societat. Aquest és el cas del llibreter Francesc Senant, oriünd de València, i del llibreter Guerau Sastre, ciutadà de Barcelona, que signaren contracte de societat de l'ofici de llibreter, durador un any, segons el qual Francesc Senant habitaria a casa de Guerau Sastre fent la tasca de llibreter tant a casa com a la botiga. Els guanys serien repartats a mitges, deduïdes les despeses per la fusta, les eines i altres coses necessàries per a sisternar i lligar llibres. En absència de Guerau Sastre, Francesc Senant havia de tenir cura de la botiga venent els llibres. Francesc Senant seria mantingut per Guerau Sastre, que rebria per aquest manteniment 20 sous per mes. Tanmateix, Francesc Senant podria anar a menjar allà on vulgués. Tot guany obtingut per amdós socis en altra feina diferent a la de llibreter també seria repartit a mitges (doc. 165).

Obra i material dels llibreters

Hom ha dit que la causa de la presència de tants de llibreters a Barcelona es devia al fet de basar el seu negoci no tant en la venda de llibres, objectes sobretot de cultura, com en la venda de paper en blanc per a escriure, quaderns de paper en blanc, llibres de paper en blanc, relligats i enquadernats per ells o per altres, en els quals escrivien mercaders, notaris, advocats, ensenyants, els diversos oficials de les institucions públiques, seculars i eclesiàstiques, com els de la cúria reial, els de la Generalitat, els de la ciutat, els dels diversos departaments episcopals, els dels diversos tribunals, els convents, la Taula de Canvi, el Consolat del Mar, i particulars en general. Creiem, malgrat tot, que tan important com això era l'acció del llibreter en relació amb el llibre, manuscrit primer i després imprès, en quant objecte de cultura, com demostren els milers d'instruments notariais del segle XV en què hom troba mencions de llibreters com-

prant i venent llibres, encantant llibres, fent d'intermediaris en les alienacions de llibres, prestant llibres, fixant el valor i, per tant, el preu dels llibres, per exemple en les marmessories. Sigui el que sigui, en el Quadre nº 6: *Obra i material dels llibreters o lligadors de llibres* podem veure l'activitat dels llibreters, o lligadors de llibres, o corredors de llibres, o mercaders de llibres, o venedors de llibres, relligant, enquadernant, venent paper i llibres en blanc a particulars i institucions. També, relligant, enquadernant i daurant llibres manuscrits o impresos, com *Missals*, *Breviaris*, *De bello iudaico* de Flavius Iosephus, *Textus Aristotelis*, és a dir, contenint l'Ètica, la Política i l'Econòmica, també el *Rerum Senilium* de Petrarca.

Quadre nº 6: Obra i material dels llibreters o lligadors de llibres (pàg. 300)

Els llibreters de Barcelona durant el segle XV

El llistat que segueix presenta els llibreters o relligadors de llibres trobats en examinar els protocols notarials dels arxius de Barcelona, cosa que demostra la importància, econòmica i cultural d'aquesta professió en una ciutat com la Barcelona del segle XV, no pas massa poblada i afectada per la conjuntura no pas massa favorable, com era la d'aquell segle. Hom trobarà a l'índex la referència remetent a l'apèndix documental. En nota fem constar la referència arxivística d'aquells llibreters que no consten a l'apèndix documental, però que hem trobat als protocols notarials: Alexandrano, Joan; Almogàver, Gabriel; Aluja, Francesc; Bages, Pere; Batallós, Rigald; Bertran, Francesc⁵⁰; Bertran, Ramon⁵¹; Blanc, Pere⁵²; Bosc, Cristòfor; Bosc, Pere; Cabrit, Gabriel; Cabrit, Pere; Calm, Francesc sa; Camporells, Joan de; Cardona, Joan⁵³; Cardona, Pere⁵⁴; Carmini, Ferrer; Casasaia, Bonanat; Castanyer, Francesc Benet; Castanyer, Benet⁵⁵; Català, Francesc; Cellent, Joan⁵⁶; Coll, Bonanat des; Coma, Guillem sa; Coma,

50. Vegeu AHPB, Tomàs de BELLMUNT, *Liber apocharum et aliorum contractuum facientium pro manumissoria inclite infantisse domine Iohanne, comitisse Fuxii* 1408, gener, 19 - 1416, desembre, 5, s.n. (Instrument: 1408, març, 16).

51. Vegeu AHPB, Pere RIFÓS, *Manuale primum* 1412, desembre, 21 - 1414, novembre, 12, s.n. (Instrument: 1413, maç, 30).

52. Vegeu AHPB, Antoni Benet JOAN, *Reportorium* 1500, gener, 9 - 1500, desembre, 29, s.n. (Instrument: 1500, juny, 5)

53. Vegeu AHPB, Ferrer VERDAGUER, *Llibre de testaments* 1431, desembre, 12 - 1448, gener, 17, fol. 21r-v. (Instrument: 1436, setembre, 9).

54. Vegeu AHPB, Bartomeu REQUESENS, *Manuale instrumentorum tricesimum octavum connumeratum* 1496, novembre, 9 - 1498, setembre, 18, s.n. (Instrument: 1497, gener, 12).

55. Vegeu AHPB, Andreu MIR, *Plec d'inventaris i encants* 1468 - 1487, Inv. 2, s.n. (Instrument: 1459, octubre, 26).

56. Vegeu AHPB, Miquel FORTUNY, *Vicesimum quartum manuale* 1500, maig, 27 - 1500, novembre, 4, fol. 36v. (Instrument: 1500, juliol, 17).

Joan sa⁵⁷; Coma, Pere sa⁵⁸; Conomina, Guillem sa⁵⁹; Costa, Guillem⁶⁰; Cuberga, o Koberger, Joan⁶¹; Domènec, Arnau; Escariot, Pere; Fanians, Baltasar; Far, Pere; Ferrer, Jaume; Feu, Bartomeu⁶²; Flandes, Adrià de⁶³; Galí, Agustí⁶⁴; Garriga, Joan; Gavarró, Pere Ramon; Guerau, Llorenç; Huguet, Bernat; Huguet, Joan; Isach, Ramon d'; Labià, Pere; Marquina, Martí⁶⁵; Mascaró, Francesc; Mascaró, Guillem; Mascaró, Pere; Mazan, Nicolau; Miquel, Jaume; Miquel, Pere; Mir, Gaspar⁶⁶; Molins, Arnau⁶⁷; Morvedre, Bernat; Pallars, Roger de⁶⁸; Palou, Lluís; Pla, Joan des; Porta, Joan de la⁶⁹; Prats, Gabriel; Prats, Joan; Ramon, Antoni; Ramon, Joan; Requesens, Lluís⁷⁰; Ripoll, Asbert; Ripoll, Pere⁷¹; Riubregós, Bartomeu; Roger, Bartomeu; Roger, Pere⁷²; Rosàs, Antoni⁷³; Rosàs, Ramon; Sabater, Salvador; Salat, Jaume; Salitons, Bartomeu; Sallent, Joan; Salom, Antoni; Saragossa, Pere; Sastre, Bartomeu; Sastre, Gabriel; Sastre, Gue-

---

57. Vegeu, AHPB, Antoni PALOMERES, *Manuale quartum* 1464, març, 1 - 1465, desembre, 23, s.n. (Instrument: 1464, juliol, 7).

58. Vegeu AHPB, Antoni PIQUER, *Manuale XXII* 1412, febrer, 1 - 1413, desembre, 23, fol. 4r. (Instrument: 1412, febrer, 6).

59. Vegeu AHPB, Tomàs de BELLMUNT, *Liber apocharum et aliorum contractuum facientium pro manumissoria inclite infantisse domine Iobanne comitisse Fuxii* 1408, gener, 19 - 1416, desembre 5, s.n. (Instrument: 1408, març, 16).

60. Vegeu AHPB, Joan FLUVIÀ, *Primum manuale* 1462, març, 8 - 1469, abril, 14, s.n. (Instrument: 1463, juliol, 1).

61. Joan Cuberga era "natione theutonicus". Ha estat identificat com nadiu de Nüremberg, Alemanya, el cognom del qual seria Koberger. Vegeu AHPB, Pere TRITER, *Manuale contractuum et instrumentorum decimum octavum numero* 1497, març, 2 - 1497, setembre, 27, fols. 16v-17r. (Instrument: 1498, juny, 30).

62. Vegeu AHPB, Narcís BRU, *Tercium manuale* 1427, juliol, 19 - 1430, novembre, 7, fol. 156r. (Instrument: 1430, gener, 26).

63. Vegeu AHBC, *Manuals notariales* 8-fol., s.n. (Instrument: 1492, juliol, 17).

64. Vegeu AHPB, Pere BASTAT, *Liber primus apocharum diversarum manumissoriarum et tutelarum* 1451 - 1464, s.n. (Instrument: 1460, desembre, 31).

65. Vegeu AHPB, Antoni JOAN, *Manuale quadragesimum octavum* 1487, març, 13 - 1487, desembre, 5, s.n. (Instrument: 1487, abril, 7).

66. Vegeu AHCB, Arxiu notarial, IX. 4 (Instrument: 1498, març, 28); AHPB, Antoni Benet JOAN, *Esborrany* 1498, gener, 8 - 1498, desembre, 15, s.n. (Instrument: 1489, abril, 20).

67. Vegeu ACB, Julià ROURE, *Inventaris i encants* 1433, agost, 14 - 1436, maig, 30, s.n. (Instrument: 1433, juny, 17).

68. Vegeu AHPB, Antoni PALOMERES, *Manuale quartum* 1464, març, 1 - 1465, desembre, 23, s.n. (Instrument: 1464, novembre, 24).

69. Vegeu AHPB, Tomàs de BELLMUNT, *Liber apocharum et aliorum contractuum facientium pro manumissoria inclite infantisse domine Iobanne comitisse Fuxii* 1408, gener, 19 - 1416, desembre 5, s.n. (Instrument: 1408, març, 16).

70. Vegeu AHPB, Antoni VILANOVA, *Primus liber manumissoriarum et tutelarum* 1448 - 1458, s.n. (Instrument: 1451, desembre, 14).

71. Vegeu AHPB, Antoni PALOMERES, *Manuale quartum* 1464, març, 1 - 1465, desembre, 23, s.n. (Instrument: 1464, juliol, 17).

72. Vegeu AHPB, Jaume MAS, *Nonum manuale* 1473, març, 24 - 1475, novembre, 13, s.n. (Instrument: 1475, març, 15).

73. Vegeu ACB, Julià ROURE, *Inventaris i encants* 1433, agost, 14 - 1436, maig, 30, s.n. (Instrument: 1433, juny, 17).

rau; Soler, Pere; Trinxer, Gaspar; Trinxer, Joan; Trinxer, Lluís; Trinxer, Pere; Tubunal, Jaume⁷⁴; Valls, Manuel des; Vernet, Antoni; Vilaloban, Joan de⁷⁵; Vil·lèlla, Tomàs⁷⁶; Vives, Pere⁷⁷; Xarmat, Miquel.

Els impressors

La notícia més antiga d'impressió donada pel nostre recull la trobem al document 124, datat el dia 1 de gener de 1461, segons el qual Joan Oliver, mercer de Bretanya, garanteix el pagament d'un deute lliurant un motllo de coure per a la impressió de mapesmundi. Es tracta d'una xilografia introduïda a Europa durant el segle XIV i a Catalunya el segle XV⁷⁸. La xilografia, preparà l'adveniment dels tipus mòbils, primer de fusta, després metàl·lics, podent-se realitzar el conjunt del procediment d'impressió tipogràfica: confecció de matrius, fosa del caràcters, composició de texts i impressió en premsa. La introducció de la impressió tipogràfica a Barcelona l'últim quart, sembla, del segle XV va comportar una veritable revolució en la confecció o producció del llibre, tant pel que fa al llibre com a element econòmic com al llibre com a element cultural⁷⁹.

Hom passà de l'exclusivitat i predomini del llibre manuscrit a un lent i imparable ascens del llibre imprès, cosa que comportà l'aparició de noves feines lligades a la impressió, que comportava l'ús de noves eines i noves activitats. Si un llibre manuscrit requeria l'atenció total d'una persona, l'escrivent, des de la primera lletra escrita a la darrera, durant un temps considerable sempre, ara en el mateix temps hom podia reproduir el mateix llibre tantes vegades com la capacitat de la màquina i de l'home que la menava admetés. La conseqüència va ésser l'abaratiment del llibre i, per tant, la possibilitat d'accés a ell de més i més

74. Vegeu AHPB, Pere PASQUAL, *Tricesimum tertium manuale comune* 1494, març, 7 - 1495, juny, 26, s.n. (Instrument: 1494, octubre, 24).

75. Vegeu AHPB, Bartomeu TORRENT, *Manual* 1498, febrer, 21 - 1498, setembre, 15, fol. 97v. (Instrument: 1498, setembre, 10).

76. Vegeu AHPB, Bartomeu del BOSC, *Tertium manuale* 1458, desembre, 2 - 1459, juny, 14, s.n. (Instrument: 1459, gener, 18).

77. Vegeu AHPB, Gabriel CANYELLES, *Quintum decimum manuale comune* 1414, desembre, 29 - 1415, desembre, 24, fol. 25v. (Instrument: 1415, març, 2).

78. Josep M. Madurell va fer referència a aquest document i ho relacionava amb l'art d'il·luminar i ho considerava «com un antecedent dels preliminars de la introducció de la impremta a Barcelona». Vegeu J. M. MADURELL, *Il·luminadors, escriptors de lletra rodona*, citat a la nota n. 10, pàgs. 149 i 162.

79. Vegeu els excel·lents treballs de Jordi Rubió i Balaguer: *Documentos para la Historia de la imprenta i la librería en Barcelona (1474-1553)*, Gremio de Editores, de Libreros y de Maestros Impresores, Barcelona 1955 i *Llibreters i impressors a la Corona d'Aragó*, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993. A la primera obra, tots els documents són comentats i en el cas dels llibres impresos, en concret els incunables, objecte també del nostre estudi, s'intenta la seva possible localització. La segona és un recull de diversos treballs publicats abans fent ús de la seva gran erudició i de les enormes possibilitats del recull documental que es troba a la primera. No cal pas dir que ens en sentim deutors.

membres de la societat⁸⁰. Més encara, la professió d'escrivent, l'escrivent de lletra rodona, minvà. Els professionals d'alguna activitat en què el llibre és una eina indispensable i, amb més raó, els estudiants, i també altres, seguiran escrivint llibres. Tanmateix, escriure un llibre serà, cada vegada més, una feina cara, perquè un sol llibre requeria tot l'esforç i el temps d'una sola persona, per la qual cosa poca gent podria pagar aquesta feina⁸¹.

Són diverses les denominacions dels professionals de la impressió que hom troba en els documents: ,estamper', ,empremtador', ,mestre de stampa', ,mestre de letre de stampa', aquestes en català; en llatí: ,empremtator librorum', ,empremtator librorum de stampa', ,emprantator', ,empransator', ,impressor librorum', ,impressor librorum stampe', ,magister de stampa', ,magister librorum de stampa', ,stampator librorum', ,stamperius'. És un fet conegut que molts dels primers impressors de l'últim quart del segle XV exercint a Barcelona són oriünds d'Alemanya: Nicolau Spindeler, de Zwickau, Saxònia; Girard o Girardus, ciutadà de Tortosa; Joan Gherlinch; Joan Rosenbach, de Heidelberg; Joan Luschner, de Lichtenberg; Gerard Preuss; Vendelin Rosenheyer. Pere Brun, de la Savoia, és dit ,francigena'. Mateu de Bonet era venecià. Sebastià d'Escòcia era oriünd de Cigales, regne de Castella. També eren originaris de

---

80. La importància de la reproducció seriada mitjançant la impremta perquè l'accés al contingut d'un llibre fos immediat, ràpid i segur la tenim en la sentència del rei Ferran sobre els remences, l'estampació de la qual va ésser feta per Joan Rosenbach l'any 1498 (docs. 258/a, 258/b). Hom tenia consciència dels efectes positius de la impremta perquè una decisió tan important arribés a tothom i aconseguís els efectes que pretenia. L'instrument que segueix el rebut signat per l'impressor Joan Rosenbach, ho demostra: «Dicta die, presente et vocato me Michaele Fortuny, notario publico Barchinone infrascripto, et presentibus etiam testibus subscriptis: Requirit vós, En notari, que-ns leveu carta pública devant aquestos testimonis, qui ací són, com nosaltres Johan Almar, Lorens Spígol, síndichs en lo bisbat de Gerona, havent potestat dels altres consíndichs nostres de dit bisbat de Gerona, Anthoni Feliu, alias Morera, síndich en lo bisbat de Barchinona, e Bernat Verdaguer, síndich en lo bisbat de Vich, attenents nosaltres haver fetes stampar D formes de la sentència reyal dada entre los senyors, de una part, e los pagesos olim de remensa, de la part altra, e de la interpretació dada per la majestat del senyor rey sobre dita sentència, les quals formes volem donar franchises e quitíes a quants ne demanaran per totes les parròquies de dits bisbats, a fi e effecte que dites sentència e interpretació sien bén servades e nengú no pugue ignorància al-legal, e hagen constatat (sic) vint e dues lliures, les quals per nosaltres mossèn Jaume Poble, mercader, ciutadà de dita ciutat, ha bestretes al mestre qui les ha stampades, e per ço assignam e diem a vós mossèn Pere Antich Matheu, notari, receptor general de les peccúnies dels talls de les remences, doneu al dit Jaume Poble les dites XXII lliures que per nosaltres ha bestretes al dit mestre stamper...". AHPB, Miquel FORTUNY, *Libre d'èpoques de l'impost de redempció dels pagesos de remença* 1488, setembre, 16 - 1501, maig, 11, fol. 94r-v.

81. Si hom examina el quadre que fa referència al llibre manuscrit, podrà veure com en l'últim quart del segle XV, és a dir, per a 25 anys, tan sols hem trobat cinc instruments notariais on es contracta un escrivent per a la escriptura d'un llibre. D'aquests, tres fa referència a Miquel Miravet, escrivent de lletra rodona i bidell de la Seu de Barcelona, que és contractat perquè escrigui tres *Missals*: per 16 lliures i 3 sous, el primer; per 28 lliures, el segon; i per 37 lliures i 10 sous el tercer (docs. 150, 184, 191). Els altres dos instruments que contenen un contracte per a escriure un llibre fan referència a dos preveres, que han d'escriure, i fer part de la feina d'un relligador de llibres, un *Oficier* per 6 lliures i 16 sous i un *Dominical i Santoral* per 4 lliures i 10 sous (docs. 162, 195).

Castella Joan de Valdés, Diego de Gumiel i el deixeble d'aquest Jordi Costilla⁸². Joan Blanc i Pere de la Pedra són habitants de Barcelona, cosa que implica que són vinguts de fora de Barcelona. Bartomeu Labarola, primer estudiant d'arts i de medicina i després estampador⁸³, Pere Miquel, primer llibreter i després estampador, i Vicenç Casal són ciutadans de Barcelona. Francesc Barceló, que era seder, i Tomàs Baltasar, flassader, foren socis en una obra d'impressió de Bartomeu Labarola. Per últim, cal citar mestre Àngel, de l'origen del qual no se'ns diu res.

La manca de recursos financers per a exercir l'ofici d'impressor va ser un problema endèmic en els orígens de la impremta barcelonina, com demostra el fet d'haver d'empenyorar tota mena de béns mobles: joies, roba, parament de la llar i fins i tot els tipus mòbils i les premses per a l'estampació. Una situació que devia ser dramàtica per a alguns impressors, com demostra l'instrument notarial en què la paga pactada per als impressors és destinada en part per pagar deutes, en part és destinada a l'alimentació dels impressors mentre durés la feina i la resta els seria donada en haver acabar la feina d'estampació (doc. 232). En un altre cas, l'impressor riscava anar a presó a causa dels deutes, per la qual cosa no dubtà en empenyorar-ho tot (doc. 209, 225).

La via d'accés al capital, és a dir, al finançament, seguida pels impressors de l'últim quart del segle XV, sempre va ésser la monetària, és a dir, la de crèdits a curt termini mitjançant els préstecs sota la forma de mutuum o préstec, la constitució de rendes i la seva venda, els censals morts i violaris, i els contractes societaris sota la forma de societats pròpiament dites i les concòrdies. En el cas dels préstecs i dels censals morts i violaris, la cessió del capital, petit o gran, anava seguit, quasi bé sempre durant el segle XV, de la concessió d'una garantia o penyora, que figurava quasi bé sempre separada del contracte de 'mutuum' (docs. 149, 160) o, en el seu cas, del contracte de venda de rendes, i presentada en la forma d'una venda simulada: el deutor, venia' al creditor un bé moble, en el cas dels impressors obra impresa o eines o tipus mòbils per a imprimir o premses, per un preu un mica superior al capital prestat, que equivalia al capital i, més o menys, una renda, això últim en el cas dels censals morts i els violaris (docs. 169, 197 i 201, 198, 209 i 225, 224, 227, 231 i 261, 233 i 247, 236, 262, 269).

L'impressor pogué accedir al finançament mitjançant els contractes societaris. Un d'aquests era la societat pròpiament dita, en què un soci, és a dir, l'impressor aportava el treball, i el capital era aportat per l'altre soci, el soci capitalista; o ambdós aportaven treball i capital. Si eren tres o més socis,

82. Vegeu AHCB, Notarial, IX.4 (Instrument: 1500, novembre, 5).

83. Hom ha posat en dubte que Bartomeu Labarola fos del país pel fet que era un estudiant d'arts i de medicina que després va ser impressor com passava a Alemanya. Hom troba el cognom Labarola en gent de Catalunya. No cal que posem cap referència. Les bases de dades dels Arxius Històrics de Barcelona ho confirmen. I el fet que els estudiants entressin en el negoci dels llibres, no mereix cap comentari. Un altre estudiant d'arts ficat en el negoci dels llibres, és Gabriel Torosa (blocs. 181, 182, 183).

l'aportació de treball i capital podia combinar-se entre ells. En el cas de les societats per a la impressió de llibres de les darreries del segle XV, hom pot veure en el quadre fet ,ad hoc' societats de dos socis: un impressor que aporta el treball i un capitalista (un prevere, doc. 172; un mercader, doc. 173; un llibreter, doc. 246, 250). Societat de tres socis: els tres aportant capital i treball (un estudiant en arts i medicina, un flassader, un seder, doc. 163); o bé, un impressor que aporta treball i part del capital, un prevere aportant capital i un llibreter aportant capital i treball (doc. 210); o bé, un impressor i dos llibreters, que aporten el capital (doc. 217); o bé, un impressor i un canonge i un cavaller, aquests aportant el capital (doc. 249); o bé, un impressor i el capital essent aportat per un mercader i un batifuller (doc. 254); o bé, dos impressors que aporten el treball i part del capital i l'altre soci, un llibreter, aportant capital (doc. 274). En una societat per a imprimir llibres hom troba fins a quatre socis: l'impressor aporta el treball i els altres tres socis, dos llibreters i un mercer, aporten el capital (doc. 246).

L'altre tipus de contracte societari és l'anomenada concòrdia, tal com podem veure en els instruments dels protocols. No és una societat, malgrat que s'apropa a aquest contracte. La concòrdia és un pacte, un acord entre dues parts. En algun cas l'impressor havia de fer la feina d'estampació i rebre una paga de tant per llibre. Aquest és el cas de la concòrdia entre un impressor i un llibreter: el treball total es valorava a tant per llibre i el llibreter havia de pagar a l'impressor, des del principi, de mica en mica una part de la paga total i l'altra part, en haver passat dos mesos (doc. 181). En una altra concòrdia, en haver acabat la feina, l'impressor rebia la paga pactada (doc. 187). O bé, hom pagava per avançat a l'impressor una part de la paga pactada i la resta, en haver acabat l'obra d'estampació (doc. 188). O bé, dos impressors pacten un tant per llibre amb l'altra part, el bisbe de Vic. Aquest bestreu una part per tal de pagar a un tercer un deute anterior dels impressors; una altra part és destinada al manteniment dels impressors; i la resta els serà donada en acabar l'obra d'estampació (doc. 232)⁸⁴.

Els llibres impresos

L'escrivent de lletra rodona, en ésser contractat, escrivia un llibre per a un client. En el cas de la impressió de llibres, hom imprimia molts volums, oferta, per a un mercat potencial, del qual hom suposa una demanda. Res d'estrany, doncs, que el llibre litúrgic, amb una gran demanda, es trobi al capdavant dels llibres impresos. L'impressor alemany Nicolau Spindeler havia d'haver imprès,

---

84. Pensem que la denominació d'editors emprada per alguns per qualificar, de manera especial, la funció del membre de les concòrdies que aporta el capital, és una mica anacrònica, perquè diu més que no era la seva actuació en aquests contractes. Vegeu J. RUBIÓ I BALAGUER, *Documentos para la Historia de la imprenta i la librería en Barcelona (1474-1553)*, i també *Llibreters i impressors a la Corona d'Aragó*, citats a la nota n. 4.

l'any 1482, *Breviariis* per al bisbat de Vic, cosa que no va fer (doc. 161). També el mestre Àngel havia d'haver imprès 300 *Breviariis* del bisbat d'Urgell, l'any 1485. L'any 1486, hom constituïa societat per a la impressió, per part de Joan Gherlinch, oriünd d'Alemanya, de 300 peces del *Breviari* del bisbat de Girona, amb un capital de 400 lliures (docs. 173, 175, 176, 177, 178). Joan Rosenbach, també impresor alemany, l'any 1497, comprava paper per a la impressió, entre d'altres llibres, de *Breviariis* de l'arquebisbat de Tarragona (docs. 253, 257) i l'any, 1498, estampà 400 volums del *Breviari* del bisbat de Vic (docs. 260, 263, 266, 268).

L'alemany Joan Rosenbach, després d'haver comprat paper en societat amb d'altres estampadors, imprimia, l'any 1495, formant equip amb el també alemany Joan Luschner, 400 peces del *Missal* del bisbat de Vic (docs. 230, 232, 242, 269). El mateix Joan Rosenbach pretenia aconseguir el contracte per a la impressió de *Missals* per al bisbat d'Urgell, per la qual cosa prometé una participació en els guanys a Galceran des Coll per la seva intermediació (doc. 251). I aquest mateix impresor garantí el pagament de diversos deutes amb allò que aconseguís estampant *Breviariis*, *Diürnals* i *Missals* per a l'arquebisbat de Tarragona (doc. 253)⁸⁵.

El *Diürnal* va ésser un altre dels llibres litúrgics reiteradament impresos. Joan Gherlinch imprimí, l'any 1489, 400 peces del *Diürnal* del bisbat de Vic amb el capital aportat pel llibreter Pere Miquel, que va formar societat amb l'estudiant d'arts Gabriel Tortosa, el qual havia de vendre, en exclusiva, els diürnals impresos (docs. 181, 182, 183). Joan Rosenbach pretenia imprimir *Diürnals* de l'arquebisbat de Tarragona (doc. 253) i, l'any 1497, imprimí 400 peces de *Diürnals* del bisbat de Barcelona, tot formant societat amb un mercader i un batifuller que aportaren el capital (docs. 254, 259).

Els llibres d'Hores tingueren també, en tant que devocionaris, una gran difusió, tant és així que és un llibre que no solia mancar a les biblioteques, com demostren les diverses edicions: l'any 1483, un estudiant d'arts i de medicina, després impresor, formant societat amb un seder i un flassader, projectaren l'edició de 150 peces del llibre d'Hores de Nostra Dona en llatí i d'altres 150 peces en llengua catalana (doc. 163). Més endavant, l'any 1498, l'impresor alemany Joan Gherlinch en féu una edició de 1000 volums (docs. 185, 186). I poc després, l'any 1490, el mateix impresor féu concòrdia amb el llibreter Pere Miquel per a una edició de 900 volums (doc. 189).

El *Manipulus curatorum* de Guido de Monte Rocherio (s. XIV), per a ús dels sacerdots, va ésser també imprès a Barcelona per l'impresor alemany Nicolau Spindeler, ciutadà de Barcelona almenys des de l'any 1481, el qual, l'any 1484,

85. El doc. 249, en què Diego de Gumiel estableix amb d'altres societat, entre aquests el canonge de la Seu de Barcelona Jordi Sans, per a l'estampació de llibres, sense que l'instrument contingui cap altra especificació, ha estat considerat, en hipòtesi, com a relacionat amb el *Missal de Barcelona* imprès per Diego de Gumiel el 28 de març de 1498. Pensem que del fet de la presència d'un canonge en la societat no es pot arribar a una tal conclusió. Vegeu, J. RUBIÓ, *Documentos par la historia de la imprenta*, cit. a la nota n. 4, pàg. 250.

en venia 100 volums per 20 lliures (doc. 167). Un altre dels llibres que la impremta va fer que encara tingués una major difusió, va ser el *Libre del Àngels* de Francesc Eiximenis, del qual Joan Rosenbach n'imprimia, l'any 1494, 700 peces (docs. 210, 211, 212, 213, 214, 218). També hom pot dir el mateix del *Flos Sanctorum*: per a fer-ne una edició de 450 volums historiat es va constituir una societat, l'any 1500, de la qual foren membres l'impressor Sebastià d'Escòcia, el llibreter Gabriel Pou, que també havia de fer feines d'estampador, i el també llibreter Joan Trinxer, el qual aportava part del paper i part del capital en moneda (274).

Els membres de la comunitat educativa, els docents i els discent, varen ésser, per exigències de llur professió, consumidors de llibres. Res d'estrany, doncs, que hom imprimís diverses gramàtiques. De la *Gramàtica i Retòrica* de mestre Joan Serra (s. XIV-XV)⁸⁶, Bartomeu Labarola, que passà d'estudiant d'arts i medicina a impressor, havia d'estampar 110 peces i fer-ne fer la il·luminació (doc. 172). De la *Gramàtica* d'Elio Antonio de Nebrija, l'any 1497, Joan Rosenbach, en societat amb el llibreter francès Nicolau Mazan, que aportava el capital, havia d'imprimir, en cinc mesos, 500 volums (doc. 250). El dia 28 de novembre de l'any 1500, l'impressor Nicolau Spindeler, mancat de numerari, venia, amb pacte de retrovenda, 50 volums de la *Grammatica Nova* del mateix Nebrija, tot lliurant 11 quaderns de cada volum i prometent lliurar la resta fins a la festa de Nadal (doc. 279). L'*Ètica*, la *Política* i l'*Econòmica* d'Aristòtil, que sovint hom identifica, en la documentació notarial, amb el denominació genèrica de *Text d'Aristòtil*, és a dir, el contingut de la «Philosophia practica sive moralis», va ser imprès diverses vegades: cap a l'any 1477 per Joan Blanc i l'any 1481, potser, per Nicolau Spindeler (docs. 149, 160)⁸⁷.

Els professionals del dret formaren un altre dels col·lectius compradors de llibres. Ja abans de l'aparició de la impremta, una gran part dels llibres manuscrits eren de matèria jurídica. Amb l'aparició de la impremta, l'accés d'aquests professionals al llibre jurídic va ser més fàcil tant per l'abundor de títols i la rapidesa en la reproducció com per l'abaratiment de les còpies. Com a prova d'això, tenim el *De testamentis* d'Andreas Siculus de Barbatia (1400-1479), professor de Dret Romà i Canònic a Bolònia, els anys compresos entre 1442 i 1478, llibre dit en vulgar *Barbasso* (docs. 199, 204, 222). D'aquest llibre, l'any 1493,

---

86. Sobre l'humanista Joan Serra, nascut a València, secretari primer del rei de Catalunya i Aragó i després de l'emperador d'Alemanya, vegeu Josep PERARNAU i ESPELT, *L'humanista Joan Serra i la seva Ars Nova epistolarum*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 4 (1985), 444-447. Vegeu en aquest volum, a la secció *Notícies bibliogràfiques*, pàgs. 669 i 670, referències, aplegades per Josep Perarnau, a obres de Joan Serra, en especial l'obra *De institutione rethorica dialogus*.

87. De la presència i intervenció de l'impressor Joan Blanc i de tan gran nombre de peces de les obres d'Aristòtil no se'n sabia res. El document, tipològicament, conté un instrument de préstec i tot seguit una venda simulada, en realitat una penyora, de llibres d'Aristòtil. El document que conté la referència a l'impressor Nicolau Spindeler i als llibres d'Aristòtil, és també un instrument de préstec i una penyora de llibres en forma de venda simulada dels mateixos, cosa que va fer confondre a J. Rubió en la interpretació d'aquesta mena de documents. Vegeu J. RUBIÓ, *Documentos para la historia de la imprenta*, citat a la nota n. 4, pàg. 21-23.

varen ser impresos 500 volums. Que l'edició de les *Nove Constitutiones*, estampades per Pere Miquel, devia ser també de molts volums, ho demostra el fet de la cessió dels drets sobre 120 lliures que havia de rebre el seu estampador Pere Miquel i que eren tan sols part del seu cost (doc. 235).

Els llibres dels escriptors llatins i grecs, en llengua grega i llatina, i també traduïts i comentats, foren, per raons òbvies, objecte de gran demanda. De les *Comediae* de Publi Terenci Àfer (190 - 159 aC), comentat per Titus Calpurnius Siculus (s. I) i per Aelius Donatus (s. IV), Joan Rosenbach, l'any 1497, n'imprimí 800 peces (docs. 254, 259). L'any 1494, el llibreter i impressor Pere Miquel constituïa societat amb el donzell Carles Santcliment i l'humanista Francesc Alegre per a la impressió de 1000 peces de *Metamorphoseos* d'Ovidi, dit *Transformacions*, en traducció i comentari del mateix Francesc Alegre (doc. 207).

És interessant el cas de l'edició impresa de *Tirant lo Blanc* de Joanot Martorell que pretenia fer, l'any 1496, el llibreter Carmini Ferrer, per a la qual cosa contractà dos impressors, el venecià Mateu de Bonet i Vicenç Casal, i que, a la fi, va acabar Diego de Gumiel, prometent imprimir-ne 300 volums en 6 mesos, després d'haver contractat el dit Mateu de Bonet, que l'havia iniciada, i Sebastià d'Escòcia, oriünd de Cigales, del regne de Castella (docs. 243, 244, 245, 246, 248, 256).

L'*Ars chirurgie* de Guido de Cauliaco, és a dir, Guiu de Chaulhac (1300-1368), obra citada en la documentació notarial amb el nom del seu autor o simplement amb el vocable *Guido*⁸⁸, va ésser objecte d'un projecte d'edició de 600 volums, dels quals, de fet, van ser impresos 598 volums, a un preu de 5 sous per volum. Per últim, apleguem en aquest recull l'estampació de 1015 peces del llibre *Lunari* (doc. 188)⁸⁹, de 2124 butlles d'indulgències (doc. 156), de 360 còmputos o còmputos (doc. 187), de 500 peces de la sentència del rei Ferran sobre els remences i la seva interpretació (doc. 258).

Hom no dubta de l'interès dels instruments notariaus que ens assabenten, en voler saber tot el que és possible sobre la confecció del llibre, de la compra de partides de pergami i paper, la seva destinació i els preus; i també en el cas dels impressors, de l'adquisició de les eines i tot el que calia per a la impressió. L'impressor alemany Joan Rosenbach va comprar 200 dotzenes de pergamins

88. Hom ha especulat amb el fet que en dir l'instrument "Guidos", podria referir-se al jurista Guido de Baysio, perquè el comprador és un doctor en ambdós drets. Mai, però, una obra d'aquest autor és així citada. Tanmateix, l'*Ars chirurgie* de Guido de Cauliaco és citada amb la paraula "Guido". Vegeu AHPB, Bernat NADAL, *Manual* 1399, setembre, 22 - 1400, març, 2, fol. 80r. Vegeu també ACB, Julià ROURE, *Fragment de manual* 1421, octubre, 6 - 1422, gener, 2, s.n. (Instrument: 1421, desembre, 30).

89. Del contracte que conté la concòrdia per a la impressió del llibre *Lunari* existeix una cèdula a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. El seu estat de conservació és força deficient. Això va fer que A. Duran Sanpere manifestés alguna reserva en la lectura de la paraula *Lunaris*, és a dir, el títol del llibre. J. Rubió i Balaguer afirmà que «después de examinado detenidamente el pasaje dudoso, tampoco veo clara la lectura». Doncs bé, exposat el text als raigs ultraviolats, es pot afirmar que hom ha de llegir *Lunaris*, sense que hi hagi d'haver cap mena de reserva. Vegeu J. RUBIÓ Y BALAGUER, *Documentos para la historia de la imprenta*, citat a la nota n. 4, pàgs. 136-137.

blancs i rasos i a punt per a escriure-hi, a un pergaminer de París, a raó de 19 sous per dotzena, per la qual cosa havia de pagar 190 lliures (doc. 196). Aquest mateix impressor comprà a un mercader genovès 20 bales de paper pel preu de 114 lliures (doc. 115). Ell mateix, en societat amb altres impressors alemanys, Joan Luschner, Vendelin Rosenheyer i Gerard Preuss, compraren a un mercader alemany 11 bales de paper per a la impressió de *Missals* del bisbat de Vic (doc. 230). I també Joan Rosenbach, ara en solitari, comprà diverses partides de paper: primer 120 raimes per a imprimir *Missals* de l'arquebisbat de Tarragona (doc. 252); i més endavant 68 raimes per a l'estampació de *Breviaris* i *Diürnals* del mateix arquebisbat de Tarragona. Diego de Gumiel, poc després d'haver constituït societat per a l'estampació de *Tirant lo Blanc* i poc abans de constituir nova societat per a la impressió d'una nova obra, comprava 130 raimes de paper de forma mitjana, el cost de les quals va ésser de 123 lliures i 10 sous, a raó de 10 sous per raima (doc. 248, 256). Ja hem parlat de les dificultats econòmiques dels impressors establerts a Barcelona. És per aquestes mancances que no dubtaren en empenyorar el paper adquirit per a imprimir, les lletres de plom i d'estany, les premses i els bancs per a aquestes, en concedir-los numerari algunes vegades amb el contracte de prèstec o mutuum, primer molt habitual, i a partir del segle XV amb el contracte de venda de rendes, sobretot amb violaris, i un contracte addicional de venda del paper, eines, lletres i altres coses, en realitat un venda simulada, perquè era de fet una penyora o obligació (docs. 149, 160, 192, 209 i 225, 227, 231 i 2661, 233 i 247, 236, 262).

Els preus dels llibres impresos

El cost d'un llibre depèn de múltiples variables: paper o pergamí, els tipus de lletra, la tinta, la caplletració i il·luminació, del relligat, de l'enquadernació, del nombre de còpies, de la tècnica d'impressió. És un fet que la impremta tingué com a conseqüència l'abaratiment del llibre, cosa que va comportar l'accés al llibre d'un nombre creixent de lectors. Si hom observa el quadre que fa referència a escriptors i llibres, podem veure el que era el cost d'un llibre manuscrit. Posem només un exemple: Miquel Miravet, escriptor de lletra rodona i qualificat professional, l'any 1463, va rebre 30 florins per la feina d'escriure un *Breviari*, o bé 16 lliures i 10 sous, i disposava de 4 mesos per a fer-ho (doc. 129). El mateix Miquel Miravet, l'any 1477, havia de retornar 16 lliures i 13 sous que havia rebut per escriure un *Missal* per a la confraria de Sant Sebastià de Solsona (doc. 150). L'ús de la impremta va comportar un capgirament total del cost del llibre. La impressió de cada volum del *Manipulus curatorum* valia 5 sous i 5 diners (doc. 172). Un *Breviari* del bisbat de Girona valia 1 lliura i 10 sous (doc. 173, 175, 176, 177). Cada *Breviari*, però, del bisbat de Vic havia de valer 11 sous i 6 diners (doc. 260). Un *Diürnal* del bisbat de Vic havia de valer 5 sous. El cost d'unes *Hores de nostra Dona*, sense enquadrar, va ésser fixat en 12 diners

(doc. 185). Un volum del *De testamentis* d'Andreas Barbatia, que comprenia 4 quaderns de 14 fulls cada quadern, havia de costar 1 sou i 7 diners (doc. 199). Un volum del *De Chirurgia* de Guiu de Chauliac, és a dir, un *Guido*, costava 5 sous (doc. 200). Una peça de les *Transformacions* d'Ovidi havia de valer 5 sous (doc. 200). El cost d'una peça del *Missal* del bisbat de Vic, imprès, corregit i enquadernat, havia de ser de poc més de 1 lliura i 1 sou (doc. 232). Per últim, el cost de la *Grammatica* de Nebrija havia ésser de 6 sous i 6 diners (doc. 250).

Quadre n° 7: Els impressors i el llibre imprès (pàg. 304)

Pergamí, paper i eines

Apleguem en el Quadre n° 8: *Pergamí, paper i eines* aquells documents en què llibreters, impressors, funcionaris de les institucions, clergues i mercaders adquirien el material que calia per a escriure-hi o per a imprimir-hi. També hi hem aplegat aquells que fan referència a eines i instruments per a imprimir. Consten en el quadre el preu i la destinació, si s'escau, d'aquest material o la causa del seu alienament.⁹⁰

Quadre n° 8: Pergamí, paper, eines (pàg. 312)

Els documents

Com hom podrà veure, els instruments notarials trobats als protocols del segle XV dels diversos arxius de Barcelona estan redactats uns en llegua llatina i altres en llengua catalana, aquests sobretot quan es tracta de concòrdies i societats. En l'edició dels documents redactats en llengua llatina hem procurat ser fidels, sempre que ha estat possible, al text dels instruments dels protocols. És per això que hom observarà grafies diverses d'una mateixa paraula i/o dels seus derivats. Hem respectat la grafia del text de doble consonant, si no és inicial. O bé la grafia d'una sola consonant, malgrat que la forma correcta sigui de doble consonant. Hem normalitzat la *u* i la *j* (i llarga) amb valor consonàntic, escrivint en aquests casos *v* i *i*. Degut, però, a la grafia a vegades confosa de *c* i *t* davant la vocal *i*, ens hem decidit, si s'escau, per la seva normalització. Hom observa, un una mateixa paraula, l'ús de *c* i *ch*. L'ús de *c* i *qu*. L'ús de *d* i *c*. L'ús de *c* i *s*. L'ús de *b* i *p*. L'ús de *ph* i *f*. L'ús de *c*, *s* i *ss*. L'ús de *s* i *x*. L'ús de *u* després de *g*.

90. Hem inclòs a l'apèndix documental, un contracte d'aprenentatge de l'ofici de pergami-ner (doc. 95).

L'ús de *o* i *u*. L'ús de *e* i *a*, o *a* i *e*. L'ús de *ll* i *y*. El verb *disco* presenta grafies diverses. I també l'expressió *noctequē*. El verb *doceo*, que regeix doble acusatiu, apareix també sovint amb un acusatiu de cosa i un datiu de persona. Hom observarà que l'ablatiu en *i* dels adjectius de la tercera declinació és escrit també en *e*. I també hom pot veure les vacil·lacions en el genitiu plural *um* i *ium* de la tercera declinació. També, en la concordància pel que fa al gènere. Hom veurà confusions de declinació pel que fa a paraules de la segona i quarta declinació. També hom podrà veure errors del copista pel que fa al singular i plural, i al temps dels verbs. A vegades, hom erra en la persona. Es poden veure vacil·lacions en l'ús dels verbs deponents. Quan hem considerat que l'ús de certs casos gramaticals i certes grafies del text i que certs mots feien malentendre el text, hem introduït correccions, cosa que fem constar a l'aparat crític. També fem constar les mancances d'una paraula o de part del text. Hem conservat la grafia de les xifres romanes en tots els casos. Posem en lletra cursiva els títols dels llibres i també els mots aïllats en llengua catalana que es troben dins el text llatí, però no ho fem en els altres casos, és a dir, en el cas de parts de text en llatí i en català. Tan sols, però, accentuem els cognoms en català, és a dir, no llatinitzats, que segueixen el nom en llatí.

En el cas dels documents redactats en llengua catalana, per tal de fer més lògica i entenedora l'exposició del text, fem ús de l'accent, la dièresi i la separació de les paraules foses segons els normes següents: si és la primera paraula la que ha perdut elements, hem fet ús de l'apòstrof; si és la segona, hem fet ús del punt volat; o bé separem els mots, però no deixem les consonants dobles inicials. No fem ús de la *y* amb dièresi ni la *y* accentuada. Al text manuscrit els numerals van gairebé sempre precedits i seguits per punts volats. Hom podrà observar a la transcripció dels textos confusions de *a* i *e* àtones. Es conserva l'ús de *b* i *p*. L'ús de *b* i *v*. L'ús de *c*, *cc*, *ch*, *qu*, amb so fort. L'ús de *c* i *g*. L'ús de *f*, *ff*, *sf*. L'ús de *e* i *i*. L'ús de *es* i *s* quan inicien una paraula. No es canvia res en l'ús o absència de *u* darrera *g*. La lletra *g* en ocasions cal llegir-la *j*. L'ús de *b* és sovint capriciós. Es respecta l'ús de *i*, *j*, *y* amb valor consonàntic. L'ús de *i* i *y* amb valor vocàlic. Mantenim l'ús del copista quant a la *l* i *ll*, que grafiam *l·l* quan cal. L'ús de *m*, *mp* i *n*. L'ús de *nn* i *gn*. L'ús o absència de *n* davant *v*. L'ús de *nt* i *n* final de paraula. L'ús de *ny*, *ni* i *yn*. L'ús de *o* i *u* tòniques. L'ús de *p* i *pp*. L'ús de *r* i *rr* amb so fort o no. L'ús de *r* en síl·laba final tònica. Es conserva l'ús de *s*, *ss* i *ç* amb so fort. L'ús de *x* i *ss*. L'ús de *tz* i *cs*. L'ús de *t* i *tt*. Regularitzem l'ús de minúscules i majúscules

Pel que fa a la puntuació i a l'ús de les majúscules ens atenem als criteris moderns. Per últim, a l'aparat crític, indiquem els diversos accidents que afecten el text: correccions del copista, cancel·lacions, repeticions, llacunes, interlineats, omissions, escrits marginals, abreviatures supèrflues, etc.

Les sigles utilitzades referents als diversos arxius són les habituals: ACB = Arxiu de la Catedral de Barcelona; AHCB = Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona; AHPB = Arxiu Històric de Protocols de Barcelona; AHBC = Arxiu Històric de la Biblioteca de Catalunya; ms = manuscrit; s. = sive.

Quadre nº 1: Els aprenents de lletra rodona

Data	Aprenent	Edat	Filiació	Mestre
1405/09/12	Garcia, Antoni		Sevilla, r. Castella	Puig, Pere des, escriptent de lletra rodona, il·luminador
1439/08/04	Roca, Pere	13 a.	fill de Roca, Joan, frener, de Mallorca	Panyella, Vicenç, escriptent de lletra rodona, mestre d'escolars
1441/10/02 1441/11/13	Eximenis, Pere		clergue "in sacris", diòcesi de Tarassona	Panyella, Vicenç, mestre d'escriure
1442/07/19	Faiol, Gaspar		clergue tonsurat, de Castelló de Farfanya	Panyella, Vicenç, mestre de lletres
1442/08/20	Vasques, Lluç		regne de Portugal	Panyella, Vicenç, mestre d'escriure lletres
1442/08/30	Andreu, Francesc		clergue tonsurat, ducat de Savoia,	Panyella, Vicenç, mestre d'escriure lletres
1442/11/15	Clavaria, Garcia, escriptent		Barcelona	Panyella, Vicenç, mestre d'escriure
1442/11/15	Viló, Antoni, escriptent		Barcelona	Panyella, Vicenç, mestre d'escriure
1443/02/27 1443/03/01	Folgueres, Pere Ramon		Barcelona	Panyella, Vicenç, mestre d'escriure
1443/03/26	Martí, Jaume		Lisboa, regne de Portugal	Panyella, Vicenç, mestre d'escriure lletres
1443/06/17	Escura, Pere Perrot, Antoni		Vila, regne de França Lió, regne de França	Panyella, Vicenç, mestre d'escriure
1443/09/06	Vilagut, Gabriel		fill de Joan Vilagut, notari, de Barcelona	Panyella, Vicenç, mestre d'escriure
1444/11/04	Pellisser, Gabriel, estudiant d'arts		La Bisbal, dioc. Girona	Panyella, Vicenç, escriptent de lletra rodona
1447/02/15	Busquet, Pere	11 a.	fill de Pere Busquet, sastre, de Barcelona	Joan, Antoni, escriptent de lletra rodona, de Barcelona

Aprenentatge	Temps	Provisió	Paga	Obligació-aprenent	Doc
lletra rodona, il·luminar	3 a.	aliments, calçat, vestit	10 fl.		11
lletra rodona	6 a.	aliments, calçat, vestit			79
lletres: capçada bolonyesa, capvives, compassar llibres, tallar pergamins, destrempar vermelló i els tenors de les caplletres, fer tinta	fins que en sabrà			escriure: Saltiri, dues dotzenes de Salms Penitencials; en compensació: 8 ll. 12 s.; no tenir escoles a Barcelona	82 83
escriure: lletra bastarda	fins que en sabrà				85
lletres diverses	fins que en sabrà				86
lletres: bastarda, avinyonench posat	fins que en sabrà			estipendi : 3 florins; no tenir escoles a Barcelona; no ensenyar a canvi de paga	87
lletres: brisada, capsada nostrada, lletra rodona, lletra d'art posada, capvives de noms propis, capsalmes de lletres grans	fins que en sabrà			estipendi: 4 florins; no tenir escoles a Barcelona; no ensenyar a canvi de paga	88
lletres: brisada, capsada nostrada, lletra rodona, lletra d'art posada, capvives de noms propis, capsalmes de lletres grans	fins que en sabrà			estipendi: 4 florins; no tenir escoles a Barcelona; no ensenyar a canvi de paga	89
escriure	fins que en sabrà			estipendi: 27 s. 6 dr.; no tenir escoles a Barcelona; no ensenyar a canvi de paga	90 91
lletres: capçada nostrada, rodona bolonyesa, posada avinyonesa, tirat del posat, mercantívola	1 a.	aliments, calçat, vestit, dues camises noves, dos parells de calces noves, quatre parells de sabates; fer-li fer la barba cada 15 dies		no tenir escoles a Barcelona; no ensenyar a canvi de paga	92
lletres: rodona bastarda, rodona avinyonesa	fins que en sabran			túnica d'home, una capa; no tenir escoles a Barcelona; no ensenyar a canvi de paga	93
escriure de lletres	fins que en sabrà			estipendi: 33 s.; no tenir escoles a Barcelona; no ensenyar a canvi de paga	94
lletres: bolonyesa rodona, avinyonesa, tirada catalana	fins que en sabrà			estipendi: 6 fl.: 66 s.; no tenir escoles a Barcelona	96
la ciència de llegir i escriure	3 a.	aliments, calçat, vestit			99

1447/04/14	Vidal, Guiot		fill de Joan Vidal, mercader, de Conflent, diòc. Llemotges, r. França	Joan, Antoni, escriptent de lletra rodona, de Barcelona
1459/02/08	Benet, Pere Climent	9 a.	fill de Domènec, carnisser, de Barcelona	Pont, Joan, escriptent de lletra rodona, de Barcelona
1460/12/05	Montreal, Pere de	20 a.	regne de Navarra	Altimir, Galceran, escriptent de lletra rodona, de Barcelona
1466/01/29	Pinalt, Francesc	14 a.	fill de Pere Pinalt, fuster, de Barcelona	Fabre, Rafael, escriptent de lletra rodona, de Barcelona

Quadre nº 2: Els aprenents d'il·luminador

Data	Aprenent	Edat	Filiació	Mestre
1403/06/13 1404/06/06 1404/08/04	Perpilià, Castrucio		Pisa	Calderons, Mateu, il·luminador, cB
1404/12/04	Torres, Joan	9 a.	Vilafranca del Penedès	Salvatge, Guillem, il·luminador del rei, cB
1405/09/12	Garcia, Antoni		Sevilla, r. Castella	Puig, Pere des, escriptent de lletra rodona, il·luminador, cB
1413/02/13	Vendrell, Joan	13 a.	Vilafranca del Penedès	Calderons, Mateu, il·luminador, cB
1417/12/03	Cortal, Salvador	8 a.	Sant Just Desvern	Calderons, Mateu, il·luminador, cB
1459/02/08	Benet, Pere Climent	9 a.	carnisser, Barcelona	Pont, Joan, escriptent de lletra rodona, cB
1460/12/01	Morros, Antoni de	16 a.	Antoni de Morros, il·luminador, cB	Thimo, Franc de, canonge de Brussel·les, il·luminador

escriure	1 a.	aliments, calçat, 2 camises de drap nou, 2 calces			100
art d'escrivent de lletra rodona i d'il·luminador	9 a.	aliments, calçat, vestit			117
art d'escrivent de lletra rodona, lletra mercantil i de comptes de 4 espècies	3 a.	aliments, calçat, vestit			123
art d'escrivent de lletra rodona o art de llegir i escriure, gramàtica	5 a.	aliments, calçat i vestit			130

Aprenentatge	Temps	Provisió	Paga	Doc
il·luminar	2 a.	mantenir, calçar	15 fl.	5
il·luminar	4 a.	mantenir, vestir, calçar		6
lletra rodona, il·luminar	3 a.	mantenir, vestir, calçar	10 fl.	11
il·luminar	4 1/2 a.	mantenir, vestir, calçar		26
il·luminar, llegir, escriure	8 a.	mantenir, vestir, calçar		38
lletra rodona, il·luminar	9 a.	mantenir, vestir, calçar		117
il·luminar, historiar llibres	2 a.	l'aprenent paga al mestre pel mestratge i manteniment: 24 ll.		122

Quadre nº 3: Escrivents, il·luminadors i el llibre manuscrit

Data	Escriv.-Il·luminad.	Categoria professional	Llibre
1401/10/03	Sarrió, Pere	prevere	<i>Decimari</i>
1402/06/21	Carrera, Jaume	notari	<i>Aurora</i> , de Rolandino Passageri
1402/06/17	Olives, Miquel d'	prevere	<i>Missal</i> , mixt
1405/04/09	Colls, Arnau de	escrivent de lletra rodona	llibres diversos
1407/07/27	Castanyer, Francesc	jurista	<i>Summa Hostiensis</i> i altres llibres
1408/05/08	Soses, Vicenç	escrivent	<i>Lectura super Codice</i> , de Bartomeu de Salicet
1409/03/14	Bertós, Jaume	frare de la Mercè	<i>Ferial</i>
1409/11/11	Pasqual, Joan	il·luminador del rei	<i>Missal</i>
1409/11/11	Fonolleda, Miquel	escolar del rei	<i>Missal</i>
1410/06/21	Adzuara, Domènec	il·luminador	<i>Missal</i>
1412/06/21	Sant Martí, Marc de	prevere, vicari de Sant Joan d'Horta	<i>Vita canonica</i> , <i>Compter</i> [87 cartes]
1415/06/14	Vila, Pere	prevere, vicari de Santa Maria del Mar	<i>Confessió</i> , de Joan de Friburg
1416/02/13	Pujol, Pere	prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona	<i>Missal</i>
1416/07/08	Torres, Jaume	prevere	<i>Consueta</i> , regla de Barcelona
1416/12/16	Rabat, Joan	escrivent de lletra rodona	<i>Breviari</i>
1418/03/23	Rouric, Bernat	il·luminador	<i>Breviari</i>
1419/03/04	Olives, Pere Pau ses	escrivent, 18 a.	llibres que hom indicarà
1419/03/30	Savi, Simon	escrivent de lletra rodona	<i>Legender officii dominicalis</i>
1419/11/14	Caselles, Mateu	escrivent	<i>Tertium administrationis</i>
1420/12/03	Vicenç, Pere	ciutadà de B.	<i>Saltiri</i> <i>Doctrina compendiosa</i> de Francesc Eiximenis <i>Historial</i> de Vincent de Beauvais
1424/11/04	Pujol, Pere	prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona	<i>Missal</i> , mixt
1424/12/29	Miquel, Bernat	doctor en lleis	<i>Lectura del Saltiri</i> d'Hugues de Saint-Chaire
1425/03/14	Garcia, Diego	escrivà i arxiver reial	Capbreu de rendes del marquesat de la diòcesi d'Urgell
1425/09/26	Font, Antoni sa	notari i escrivà reial	<i>Troyà</i> o <i>Històries Troyanes</i> de Guido delle Colonne <i>Viridarium</i> de Guido de Faba
1426/05/02	Rouric, Bernat	il·luminador	<i>Missal</i> , mixt: caplletres mitjanes i petites
1426/08/22	Pi, Francesc	escrivent	<i>Llibre setè</i> , proc. Rosselló-Cerdanya

Activitat	Preu-Paga	Temps	Destinatari	Doc
escriure	60 sous		subcol·lector de delmes	1
escriure			Pere Carrera, parent	2
escriure, il·luminar	60 florins	6 m.	canonge de la Seu de Barcelona	3
escriure	63 lliures		rector de Sant Esteve de Bagà	9
escriure, corregir			llibreria de la Seu de Barcelona	16
escriure	14 s. per sistern: 49 ll.		llicenciat en lleis de Barcelona	17
escriure	60 fl.: 33 ll		esgl. St. Joan de Jerusalem, Berga	20
il·luminar			capella Santa Espina, Seu de Barcelona	21
escriure			església Santa Llúcia, Siracusa	21
il·luminar	12 ll. 2 s.		canonge de la Seu Barcelona	23
escriure	17 ll. 8 s.		Casa de la Caritat de la Seu de Barcelona	25
escriure			una església	28
escriure, caplletrar	100 fl.:55 ll.		marmessors d'un prevere de Solsona	31
escriure, lligar, enquadernar	50 fl.	1 a.	església d'Argentona	33
escriure	1 s. 4 dr. per carta		ardiaca d'Urgell	34
il·luminar	30 fl.: 16 ll. 1/2		ardiaca d'Urgell	39
escriure	11 ll. per any	1 a.	cavaller	41
escriure en lletra rodona, caplletrar, corregir	2 s. 4 dr. per full	1 a.	canonge de la Seu de Barcelona	42
escriure	10 fl.: 5 ll. 10 s.		procurador reial a Rosselló-Cerdanya	43
escriure				44
escriure, caplletrar, corregir, enquadernar	100 fl.: 55 ll.	8 m.	canonge de la Seu de Barcelona (Felip de Malla)	47
escriure				48
escriure	16 ll. 10 s.		ciutadà de Lleida	49
escriure	1 ll. 7 s. 6 dr.		venut a un castellà	50
il·luminar	19 ll. 5 s.		Santa Maria de Jonqueres	51
escriure	10 fl.: 5 ll. 10 s.		procurador	52

1427/01/10	Rouric, Bernat	il·luminador	<i>Rerum Senilium</i> , de Francesco Petrarca
1427/06/06	Peiró, Ferrer	escrivent	<i>Rerum Senilium</i> , de Francesco Petrarca
1427/12/22	Beart, Enric	escrivent, d'Holanda	<i>Lectura sobre lo Codi</i> de Baldo degli Ubaldi
1428/05/26	Gibert, Romeu	prevere, beneficiat de Santa Maria del Mar	<i>Missal</i>
1429/09/16	Fort, Pere	mercader	<i>Vita Cbristi</i>
1430/07/8	Esplugues, Joan	mestre en arts i medicina, canonge de Barcelona	<i>Liber primus De consideratione quinte essentie</i> , de Ps.-Ramon Llull llibre de medicina
1430/08/22	Rossell, En		<i>Hores de Santa Maria</i>
1433/04/04	Batlle, Bernat	notari	llibres de comptes proc. Rosselló-Cerdanya
1434/08/18	Garcia, Diego	escrivà i arxiver reial	<i>Constitucions de Catalunya</i>
1434/02/17	Callís, Jaume	jurista	<i>Glosses dels Usatges</i> de Jaume Callís <i>Pracmàtiques i Leys de la Terra</i> <i>Obra de Pau e Treva</i> de Jaume Callís
1436/07/16	Rabat, Joan	escrivent de lletra rodona	[..] completes (190 cartes)
1437/06/06	Calderons, Mateu	il·luminador	<i>Missale dominicale</i>
1437/06/08	Guió, Cristòfol		Manual, Llibre de mercader
1437/08/02	Lledó, Tomàs	il·luminador	llibres
1438/08/19	Bernat, Francesc	canonge de Barcelona	<i>Terenci o Comediae</i> de Publi Terenci <i>Epístoles</i> de Ciceró
1440/10/01	Vinyes, Mateu	mestre en arts i medicina	Arengues i repeticions
1441/10/02	Eiximenis, Pere	clergue	<i>Salterium, Salms penitencials</i>
1442/01/08	Bensen, Joan		llibres de dret
1450/07/04	Solsona, Jaume	batxiller en arts	<i>Posteriora</i> d'Aristòtil (2 sisterns) <i>Parva naturalia</i> d'Aristòtil (1 sistern)
1450/12/04	Ubac, Joan	notari	Gaia Ciència, La
1451/04/15	Marc, Joan	prevere, notari apostòlic	procés per un litigi (trasllat: 800 folis)
1453/04/12	Buesa, Jaume	prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona	<i>Missal</i> , de 9 lliçons
1454/09/16	Buesa, Jaume	prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona	<i>Missal</i> , mixt
1460/03/23	Torrent, Francesc	prevere, beneficiat a Santa Maria de Jonqueres	<i>Breviari</i> , comú
1461/09/02	Vidal, Francesc	escrivent de lletra rodona	<i>Missal</i> , votiu
1463/01/26	Miravet, Miquel	escrivent de lletra rodona	<i>Breviari</i>
1465/04/02	Llombart, Roger	escrivent de lletra rodona	<i>Breviari</i> i <i>Diümal</i> , FM de l'Observança

lletres florejades, versos, paràfrs (210)	28 s.		notari de Barcelona	54
escriure: continuar, acabar	4 ll. 8 s.		notari de Barcelona	55
escriure	55 ll. (preu)		jurista de Barcelona	57
escriure			benefici de Sant Vicenç de Cardona	58
escriure	9 ll. 10 s. (preu)		notari de Barcelona	59
escriure				62
escriure				63
escriure	10 ll.		procurador de Rosselló i Cerdanya	65
escriure, comprovar	15 fl.: 8 ll. 15 s.		cònsuls de Perpinyà	66
escrit i fet per ell escrit en gran part escrit i fet per ell				67
escriure	19 ll. 16 s.: 2 dr. per carta		monestir de Sant Pere	69
il·luminar, fer les capvives	17 s.		prevere de Barcelona	71
escriure	16 fl.		botiguer de Barcelona	72
il·luminar		15 d.	prior de Sant Pere de Riudevittles	73 74
escriure (8 quaderns) escriure (6 quaderns)	5 ll. 4 s. 6 dr. 8 ll.		venut a Jayme de Cardona venut al bisbe d'Urgell	77
escriure			mestre en arts i medicina, Barcelona	80
escriure: 2 dotzenes	per aprenentatge		Vicenç Panyella, mestre seu	82
escriure	88 s. i paga al mestre	1 a.	doctor en lleis de Barcelona	84
escriure			mestre d'escolars de Barcelona	105
escriure				106
escriure	14 ll.		apòtecarí d'Igualada	109
escriure, il·luminar	27 ll. 10 s.		benefici de Sant Benet de la Seu de Barcelona	111
escriure, il·luminar	38 ll. 10 s.	4 m.	confraria Sant Elm, dels mariners	113 114
escriure			prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona	120
escriure	30 fl.: 16 ll. 10 s.	6 m.	prevere de Barcelona	125
escriure	30 fl.: 16 ll. 10 s.	4 m.	frare de l'ordre FM, València	127
escriure	20 ll. 9 s.		frare de l'ordre FM de l'Observança	129

1466/08/13	Fàbregues, Rafael	escrivent de lletra rodona	<i>Breviari</i>
1467/12/06	Morros, Antoni de	il·luminador	<i>Salteri</i> <i>Hores</i>
1468/02/27	Fàbregues, Rafael	escrivent de lletra rodona	<i>Missal</i>
1469/08/27	Salvà, Joan	notari	Formulari (400 cartes) Formulari
1470/09/22	Altadell, Gabriel	llibrer del rei	<i>Orationes Tulli</i> <i>Staius</i> o <i>Tbebaïs</i> d'Estaci <i>De senectute</i> de Ciceró <i>De composició e de punctuar</i> de Gasparino Barbiza <i>Regule Gramaticæ</i> de Guarino de Verona <i>Lapus contra mores Romane Ecclesie</i> <i>Epistole</i> d'Horaci <i>Satiræ</i> de Perci <i>De vite felicitate</i> de Bartolomeo Facio <i>Fabelle</i> de Lourenzo Valla <i>Metrificadura ab l'accent</i> de Gasparino Barzizza <i>Logica, Dialectica et Tractatus de anima</i> <i>Breviarium totius scientie logicalis</i> de Nicolau Eimeric, O.P. <i>Lògica dirigida al rey Alfonso</i>
1470/09/24	Altadell, Gabriel	llibrer del rei	<i>Epístoles</i> de Sèneca
1470/11/08	Fortià, Galceran	escrivent	<i>Bíblia</i>
1475/12/01	Mieres, Tomàs	jurista	<i>Decret</i> (títol) <i>Liber de Ordine iudiciorum</i> (rubricat) de Roffredo Beneventano llibre (notaments) <i>Notabilia</i> de Matheus de Mathaselanis <i>Repertoria super Usaticis Barchinone</i> de Tomàs Mieres <i>Secunda pars Constitutionum</i> <i>Ultima pars Constitutionum</i> (la major part) <i>Sagramental de Girona</i> <i>De sumula regalie soni amissi</i> de Tomàs Mieres <i>Lucidari Soni Emissi</i> de Jaume Callís <i>Primer Libre Vert</i> (la major part) <i>De sono misso</i> <i>De Pace et Tregua</i> de Guillem Prepòsit <i>Segon Libre Vert</i> (la major part) tractat Libre de Dret Civil
1476//05/24	Santlleí, Joan	prevere	Registre dels malalts de l'Hospital Santa Creu
1477/02/25	Miravet, Miquel	escrivent de lletra rodona, bidell de la Seu de B.	<i>Missal</i>
1477/02/25	Sureda, Joan	escrivent de lletra rodona	<i>Missal</i>
1478/04/21	Marí, Joan	prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona	<i>Breviari</i> , regla nova <i>Diürnal</i>

escriure		6 m	rector de Sant Sadurní de la Roca	131
il·luminar	2 ll. 10 s.		ciutadà de Barcelona	132
escriure	7 ll. (preu: part)		confraria de Sant Miquel, flequers	134
escriure	[Viol.: penyora]		notari de Barcelona	136
escriure	3 ll. 7 s. 6 dr. (preu de venda de tots els llibres)		notari de Barcelona	141
escriure [venda]	6 ll. 11 s. (preu de venda)		notari de Barcelona	142
escriure	11 ll. (preu per sortir de la presó)		llibreter de Barcelona	143 144
escriure				147
escriure	54 s.			148
escriure	16 ll. 13 s.		confraria Sant Sebastià de l'església de Santa Maria de Solsona	150
escriure [soci M. Miravet]				150
escriure			canonge de la Seu de Barcelona	151

1480/04/12	Sala, Pere sa	escrivà del rei	<i>Ètica</i> d'Aristòtil <i>De officiis</i> , de Ciceró [Contemplacions de Sant Bernat]
1483/05/23	Cristòfol, Pere	prevere, beneficiat a la Seu de Bazas, r. França	<i>Oficier</i> amb el <i>Compter</i>
1485/06	Ubac, Joan	doctor en lleis	<i>Valeri Màxim</i> <i>Exordia libri Epistole Familiares</i> , de Ciceró
1485/11/08	Antoni, Jaume	doctor "utriusque iuris"	<i>Repertori</i> , 3 vols. <i>Excitatorium mentis ad Deum</i> de Bernat Oliver, i epistola de St. Bernat
1485/11/08	Coll, En		<i>Usatges</i>
1489/03/28	Miravet, Miquel	escrivent de lletra rodona, bidell de la Seu de B.	<i>Missal</i> , mixt
1490/12/07	Miravet, Miquel	escrivent de lletra rodona, bidell de la Seu de b.	<i>Missal</i>
1492/01/26	Cristòfol, Pere	prevere, beneficiat a l'església de Sant Just	<i>Dominical e Sanctoral</i>
1493/08/24	Marimon, Bernat de	ciutadà de Barcelona	<i>Crestià</i> , de Fr. Eiximenis, 5 llibres
1494/08/26	Mari, Joan	prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona	<i>Pastorale</i> , de Francesc Eiximenis <i>Missal</i> <i>Breviari</i>
1496/04/29	Llull, Lluís	jurista	Pässies i Oracions

Quadre n° 4: Els aprenents de llibreter

Datació	Aprenents	Edat	Filiació	Origen
1403/01/31	Valls, Manuel des	9 a.	Valls, Galceran des	Lleida
1406/09/14	Casasaia, Bonanat	9 a.	Casasaia, Francesc, corredor d'orella	Barcelona
1411/05/30	Ramon, Joan	14 a.	Ramon, Francesc, corredor d'animals	Barcelona
1414/06/21	Coll, Bonanat des	14 a.	Coll, Antoni des, coraler	Barcelona
1422/01/28	Ramon, Antoni	14 a.	Ramon, Francesc, corredor d'animals	Barcelona
1447/11/21	Sastre, Bartomeu	17 a.	Sastre, Francesc, sastre	Barcelona
1448/03/04	Saragossa, Pere	12 a.	Saragossa, Pere, sastre	Constantí
1454/08/27	Castanyer, Francesc Benet	15 a.	Castanyer, Francesc, peller	Barcelona
1458/01/18	Bussot, Antoni	8 a.	Bussot, Antoni, sabater	Barcelona
1460/03/18	Riubregós, Bartomeu	12 a.	Riubregós, Antoni, clergue, cosí	Barcelona

escriure			monestir de Sant Jeroni de la Murtra	155
escriure, corregir, lligar, tallar els pergamins	6 ll 16 s. i els pergamins		monestir de Santa Maria dels Àngels	162
escriure			doctor en lleis de Barcelona	168
escriure				171
escriure				171
escriure, il·luminar, lligar	28 ll.	10 m.	parròquia de Sant Pere de Gavà	184
escriure	37 ll. 10 s.		parròquia de Sant Andreu de Llavaneres	191
escriure, notar, enquadrar	4 ll. 10 s. (= préstec)		monja de Valldonzella	195
escriure				203
escriure escriure escriure			llegat al seu nebot llegat al seu nebot llegat a Felip de Malla	216
escriure				237

Mestres	Temps	Condicions	Salari	Doc
Pla, Joan des	4 a.	aliment, calçat		4
Pla, Joan des	4 a.	aliment, calçat		13
Pla, Joan des	3 a.	aliment		24
Camporells, Joan de	2 a.	aliment, calçat	15 fl.	27
Ramon, Joan, germà	2 a.	aliment, calçat, vestit túnica: 22 s. per cana		45
Mascaró, Pere	2 a.	aliment, calçat	20 fl.	101
Garriga, Joan	5 a. 6 m.	aliment, calçat, vestit, vestit nou		102
Ramon, Antoni	3 a.	aliment	3 fl..	112
Coma, Guillem sa	5 a.	aliment, calçat, vestit, llegir i escriure		116
Trinxer, Joan	4 a.	aliment, calçat, vestit		119

1461/10/08	Prats, Gabriel		Prats, Jaume, teixidor de vels	Barcelona
1464/11/21	Domènec, Arnau	14 a.	Domènec, Cristòfol, teixidor de vels	Barcelona
1468/07/19	Rosàs, Ramon	12 a.	Rosàs, Feliu, giponer	Barcelona
1470/06/13	Almogàver, Gabriel	13 a.	Almogàver, Joan, cirurgià	Barcelona
1474/05/24	Oluja, Francesc	13 a.	Oluja, Berenguer, coraler	Barcelona
1478/07/28	Cabrit, Pere	10 a.	Cabrit, Dalmau, peller	Barcelona
1479/04/21	Morvedre, Bernat	14 a.	Morvedre, Bernat, corredor d'orella	Barcelona
1481/02/18	Morvedre, Bernat	16 a.	Morvedre, Bernat, corredor d'orella	Barcelona
1484/09/20	Alexandrano, Joan	16 a.		
1488/06/28	Roger, Bartomeu	16 a.	Roger, Arnau, llibreter	Tortosa
1491/05/13	Palou, Lluís		Palou, Galceran	Barcelona
1491/07/27	Català, Francesc		Català, Francesc	Espluga Calba
1493/08/05	Huguet, Joan		Huguet, Jaume	Barcelona
1493/10/29	Xarmat, Miquel	14 a.	Xarmat, Mateu	Torre-serona
1494/02/18	Bages, Pere	15 a.	Bages, Ramon, teixidor de vels	Barcelona
1494/03/17	Batallós, Rigald		Batallós, Jaume, agricultor	Capdenac
1494/12/09	Bages, Pere	16 a.	Bages, Ramon, teixidor de vels	Barcelona
1495/02/11	Prats, Joan	15 a.	Prats, Ferrer, mercader	Mallorca
1495/05/27	Trinxer, Lluís	14 a.	Trinxer, Joan, corredor d'orella	Barcelona
1495/12/05	Ferrer, Jaume	8 a.	Ferrer, Jaume, agricultor	Ossó, Urgell
1496/02/27	Bosc, Pere	16 a.	Bosc, Cristòfor, llibreter	Barcelona
1496/08/23	Salom, Antoni		Salom, Pere, metge	Barcelona
1498/01/09	Guerau, Llorenç	14 a.	Guerau, Melcior, paraire	Mallorca
1498/08/25	Trinxer, Lluís, llibreter	15 a.	Trinxer, Joan, corredor d'orella	Barcelona
1498/10/24	Salom, Antoni		Salom, Pere, metge	Barcelona
1498/11/12	Cabrit, Gabriel	10 a.	Cabrit, Bernat, teixidor draps seda	Barcelona
1499/02/05	Fanians, Baltasar	12 a.	Fanians, Manuel, teixidor draps lli	Lleida
1499/04/29	Bosc, Pere	19 a.	Bosc, Cristòfor, llibreter	Barcelona
1499/11/13	Soler, Pere	19 a.	Soler, Pere	Tours
1500/06/13	Escariot, Benet			Gènova
1500/11/12	Salitons, Bartomeu	12 a.	Salitons, Joan, agricultor	Guissona

Saragossa, Pere	4 a. 6 m.			126
Sastre, Bartomeu	5 a. 6 m.	aliment, calçat, vestit, 1 ^{er} a.: vestit		128
Prats Gabriel	7 a.	aliment, calçat, vestit, vestit i calçat nous		135
Prats Gabriel	7 a.	aliment, calçat, vestit, vestit i calçat nous		140
Ramon, Antoni	5 a.	aliment, calçat, vestit		145
Sastre, Bartomeu	5 a.	aliment, calçat, vestit		152
Sastre, Guerau	3 a.	aliment		153
Sastre, Bartomeu	2 a. 6 m.			158
Sastre, Bartomeu	3 a.	aliment	5 ll. 10 s.	166
Sastre, Bartomeu	2 a.	aliment	9 ll.	179
Miquel, Pere	3 a.	aliment, vestit, vestit nou		193
Miquel, Pere	3 a.	aliment	22 fl.	194
Trinxer, Joan	2 a.	aliment	12 ll.	202
Gavarró, Pere	4 a.	aliment, calçat, vestit, vestit nou		205
Trinxer, Joan	2 a.	aliment	5 fl..	206
Gavarró, Pere	3 a.	aliment, calçat, vestit	8 fl.	208
Trinxer, Joan	2 a.	aliment		220
Trinxer, Joan	2 a.	aliment, calçat, vestit	3 fl..	223
Trinxer, Joan	3 a.	aliment, calçat, vestit, vestit nou		226
Trinxer, Joan	8 a.	aliment, calçat, vestit		229
Prats, Gabriel	4 a.	aliment, calçat, vestit		234
Trinxer, Joan	3 a.	aliment, calçat, capús		240
Trinxer, Joan	5 a.	aliment, calçat, vestit, vestit nou		255
Trinxer, Joan	2 a.			264
Trinxer, Joan	8 m.			265
Ramon Corró, Joan	5 a.	aliment, calçat, vestit		267
Mazan, Nicolau	5 a.	aliment, calçat, vestit, vestit nou		270
Prats, Gabriel	2 a.	aliment, calçat	3 ll. any	271
Trinxer, Joan	2 a.	aliment, calçat, vestit		272
Trinxer, Joan	2 a.		20 ducats	275
Labià, Pere	6 a.	aliment, calçat, vestit, llegir i escriure		278

Quadre nº 5: Treballadors llibreters

Data	Treballador	Edat	Filiació	Origen
1480/03/16	Far, Pere, llibreter		Far, Francesc, calceter	Barcelona
1484/01/03	Morvedre, Bernat	17 a.	Morvedre, Bernat, corredor d'orella	Barcelona
1494/12/09	Bages, Pere	16 a.	Bages, Ramon, teixidor de vels	Barcelona
1494/12/09	Roger, Bartomeu, llibreter	20 a.	Roger, Arnau	
1498/10/24	Salom, Antoni		Salom, Pere	Barcelona
1499/04/29	Bosc, Pere, llibreter	19 a.	Bosc, Cristòfor, llibreter	Barcelona
1500/06/13	Escariot, Benet			Gènova

Quadre nº 6: Obra i material dels llibreters o lligadors de llibres

Data	Treballador	Ofici	Obra i Material
1405/01/22	Pla, Joan des	lligador de llibres, convers, cBarcelona	lligar <i>Missal</i> mixt, oripells, pergamins, tancadors, giradors per al <i>Missal</i>
1405/09/02	Mascaró, Guillem	lligador de llibres, convers, cB	20 mans de paper per a 3 llibres 26 mans de paper per a 2 manuals i un llibre 3 cordovans claus i tencadors 45 mans de paper 1 llibre treball per fer els llibres
1406/03/09	Mascaró, Guillem	lligador de llibres, convers, cB	paper, cordovà, tancadors, llibres
1406/12/07	Mascaró, Guillem	lligador de llibres, convers, cB	paper, cordovà, tancadors, llibres
1408/07/31	Calm, Francesc sa	lligador de llibres, convers, cB	paper, cordovà, tancadors, llibres
1410/05/23	Calm, Francesc sa	lligador de llibres, cB	paper, cordovà, tancadors, llibres
1415/12/31	Camporells, Joan de	lligador de llibres, convers, cB	24 mans de paper 3 llibres amb 4 1/2 mans de paper
1416/04/07	Calm, Francesc sa	llibreter, cB	3 registres, enquadernació, paper, cèdules i enquadernació
1417/01/29	Camporells, Joan de	lligador de llibres, cB	5 llibres 28 mans de paper
1417/02/06	Costa, Llorenç	lligador de llibres, cB	1 registre de paper 1 llibre de paper

Mestre	Temps	Provisió	Salari	Doc
Sastre, Bartomeu	3 a.	aliment, calçat, vestit	38 ll.	154
Sastre, Bartomeu	1 a.	calçat, instrucció	9 ll.	164
Trinxer, Joan	2 a.	aliment	5 fl.	220
Prats, Gabriel		canc.: mutuum 4 ll.	4 ll.	221
Trinxer, Joan	8 m.	[v. doc. 240]		265
Prats, Gabriel	2 a.	aliment, calçat	6 ll.	271
Trinxer, Joan	2 a.		20 duc.	275

Preu	Destinatari	Doc
3 fl. 8 fl.	benefici de l'altar de St. Antoni, Seu de Barcelona	7
15 ll. 6 s.	Taula de Canvi de Barcelona	10
4 ll. 18 s. 6 dr.	Taula de Canvi de Barcelona	12
95 s.	Taula de Canvi de Barcelona	14
16 ll. 7 s.	Taula de Canvi de Barcelona	19
8 ll. 8 s. 6 dr.	Taula de Canvi de Barcelona	22
49 s.	recaptador del dret a la llotja de la mar de B.	30
49 s.	conseller i tresorer del rei	32
77 s. 8 dr.	defensor de la mercaderia i clavari del dret per la mateixa	35
10 s. 5 s.	defensor de la mercaderia i clavari del dret per la mateixa	36

1417/07/10	Sabater, Salvador	llibreter, cB	6 llibres de paper 1 llibre 1/2 raima de paper
1418/05/24	Coma, Guillem sa	llibreter, cB	llibres
1427/01/09	Pla, Joan des	lligador de llibres, cB	enquadernar: Petrarcha, <i>Rerum Senilium</i> pergamins per a l'enquadernació
1427/09/03	Sabater, Salvador	llibreter, cB	paper, pergamins
1430/04/27	Sabater, Salvador	llibreter, cB	paper i pergamins per a llibres lligadura dels llibres enquadernament dels llibres
1432/05/23	Mascaró, Francesc	llibreter, cB	1 raima de paper i pergamins 3 cèdules, 3 registres 2 registres
1437/01/23	Pla, Joan des	llibreter, cB	1 registre 1 registre de 3 mans 1 llibre d'una mà de paper 2 mans de paper 2 Saltiris 3 mans de paper
1437/08/07	Pla, Joan des	llibreter, cB	1 llibre de 4 mans de paper 1 llibre per a registre 1 llibre d'una mà de paper 9 mans de paper
1438/05/16	Pla, Joan des	llibreter, cB	1 llibre de 4 mans de paper 1 llibre d'una mà de paper paper
1439/03/03	Ramon, Antoni	llibreter, cB	3 llibre d'una mà de paper 1 mà de paper 11 mans de paper de paper 2 llibres d'una mà i mitja 1 manual de 4 mans de paper 12 plomes
1441/01/31	Mascaró, Francesc	llibreter, cB	15 llibres 2 mans de paper
1446/12/22	Mascaró, Pere	llibreter, cB	1 llibre de 4 mans de paper 1 llibre de 2 mans de paper 3 raimes de paper 1 llibre d'una mà de paper 5 pergamins 4 registres adaptar 2 registres amb 6 mans de paper
1447/01/4	Mascaró, Pere	llibreter, cB	1 llibre de 4 mans de paper 1 llibre de 2 mans de paper 2 raimes de paper 1 llibre d'una mà de paper 5 pergamins 4 registres adaptar 2 registres amb 6 mans de paper
1448/03/22	Ramon, Antoni	llibreter, cB	paper lligadures de llibres

100 s.	procurador reial al regne de Sardènyia	37
8 s.	marmessoria de Domènec Ponç, canonge de Barcelona	40
23 s. 5 s.	Antoni de Banyaloca, notari cB	53
40 s.	Antoni de Banyaloca, notari cB	56
49 s. 8 dr.	tresoreria reial	60
88 s.	tresoreria reial	64
31 s. 2 dr.	monestir de Santa Maria de Pedralbes	70
27 s. 6 dr.	marmessoria de Bartomeu Colell, rector de Piera	75
24 s. 8 dr.	monestir de Santa Maria de Pedralbes	76
2 ll. 2 s. 6 dr.	canviador de monedes	78
36 s.	recaptador de l'impost de farina	81
119 s.	tresoreria reial	97
100 s.	tresoreria reial	98
10 ll.	Joan des Pla, llibreter, cB	103

1448/06/12	Huguet, Bernat	llibreter, cB	1 raima de paper "del carro" 5 mans de paper "de rosa"
1456/09/20	Sastre, Bartomeu	llibreter, cB	lligar llibre: <i>Textus Aristotelis</i>
1460/03/13	Ramon, Antoni	llibreter, cB	bales de paper d'escriure
1460/05/12	Saragossa, Pere de	llibreter, cB	paper
1470/04/02	Ramon, Antoni, al. Corró	llibreter, cB	paper i llibres
1470/04/02	Ramon, Antoni, al. Corró	llibreter, cB	paper i llibres
1475/06/01	Sastre, Bartomeu	llibreter, cB	paper i enquadernar llibres
1487/05/31	Morvedre, Bernat	llibreter, cB	lligar 50 peces del llibre d'estampa <i>Josef</i> altres llibres
1496/10/03	Prats, Gabriel	llibreter, cB	llibres
1498/10/26	Orcays, Jeroni	llibreter, cB	lligar <i>Breviaris</i> , diòcesi de Vic
1500/08/31	Sallent, Joan	llibreter, cB	enquadernar, lligar i daurar 32 <i>Breviaris</i> , diòcesi de Vic

Quadre n° 7: Els impressors i el llibre imprès

Data	Impressor	Llibres	Temps	Preu-Paga
1477/01/27	Blanc, Joan	<i>Ètiques</i> : 80 <i>Econòmiques</i> : 80 <i>Polítiques</i> : 80		53 ll.
1480/06/10	Spindeler, Nicolau	Butlles: Saint Pierre de Saintes 2012 en pergami, 212 en paper		9 ll. 5 s. 4 dr. [1 dr. per carta]
1481/05/2	Girard Brun, Pere Spindeler, Nicolau			
1481/06/26	Spindeler, Nicolau	<i>Ètiques</i> : 50 <i>Polítiques</i> : 53 <i>Econòmiques</i> : 53		16 ll. 10 s.
1482/08/08	Spindeler, Nicolau	<i>Breviaris</i> , bisbat de Vic		
1483/08/06	Labarola, Bartomeu Barceló, Francesc Tomàs, Baltasar	<i>Hores de Nostra Dona</i> , ritual romà, llatí: 150 català: 150		

22 s.	Joan des Pla, llibreter, cB	104
23 s. 4 dr.	per a servei del rei	115
140 ll.	comprat per a ús del seu ofici	118
22 ll. 5 s.	comprat per a ús del seu ofici	121
2 ll. 6 s. 2 dr.	col·lector dels terços	138
37 s.	col·lector dels terços	139
10 ll. 11 s.	sacristia de la Seu de Barcelona	146
20 ll.	Jaume Jové, mercader, cB	174
25 ll. 8 s.	Pere Trinxer, llibreter, cB	241
68 s. 8 dr.	Jaume Poble, mercader, cB	266
143 ll. 12 s.	Jaume Poble, mercader, cB	277

Condicció	Socis-Concordants-Creditors-Fiadors	Doc
garantia en forma de venda simultada en un préstec de 50 ll.	deutor: Joan Blanc creditor: Joana Martina, vídua soci de Joan Blanc: Pere Joan Negre, estudiant d'arts	149
	beneficiari: Capítol de la Seu de Barcelona	156
societat: estampar llibres		159
garantia en forma de venda simultada per préstec	deutor: Nicolau Spindeler, la seva muller Caterina creditor: Joan Ramon, llibreter, de Barcelona	160
concordia per a la impressió de llibres; el fiador respon per no haver-se fet l'obra	impressor: Nicolau Spindeler beneficiari: Bisbe de Vic fiador: Miquel Miravet, bidell de la Seu de Barcelona	161
societat: estampar llibres	Francesc Barceló, seder: treball d'estampar, 12 ll. 6 s. per a coses necessàries per a estampar Baltasar Tomàs, flassader: treball d'estampar, 4 ll. per a plom i estany Bartomeu Labarola, estudiant d'arts i medicina: treball d'estampar, buidat i igualar lletres	163

1484/10/14	Spindeler, Nicolau	<i>Manipulus Curatorum</i> : 100		20 ll.
1485/10/01	Spindeler, Nicolau	<i>Bíblia</i>		10 ll. 10 s.
1485/11/07	Angel, mestre	<i>Breviaris</i> , bisbat d'Urgell: 300		
1485/12/02	Labarola, Bartomeu	<i>Gramàtica i Retòrica</i> de mestre Joan Serra: 110	3 mes.	30 ll.
1486/10/14 1487/11/24 1488/01/12 1488/01/12 1488/01/12	Gherlinch, Joan	<i>Breviaris</i> , bisbat de Girona: 300	1 a.	450 ll.
1488/01/12	Gherlinch, Joan	<i>Breviaris</i> , bisbat de Girona: 300	1 a.	relació de despeses de la impressió: paper, pergamins, soldades, etc.
1489/01/30 1489/07/10 1489/02/25	Gherlinch, Joan	<i>Diürnals</i> , bisbat de Vic: 400	5 mes.	100 ll.
1489/04/15 1489/04/15	Gherlinch, Joan	<i>Hores de Nostra Dona</i> : 1000	1 a.	50 ll.: 12 dr. per llibre; venda: preu mínim de 2 s. per llibre; no enquadernats
1489/07/27	Gherlinch, Joan	<i>Còmputos</i> : 360	1 setm.	60 s. paper a part
1489/09/30	Gherlinch, Joan	<i>Lunaris</i> , paper: 1015	1 a.	35 ll. paper a part
1490/02/03	Gherlinch, Joan	<i>Hores</i> , paper: 960		30 ll.
1491/05/11	Spindeler, Nicolau	eina per a buidar lletres, punxons i matris		21 ll. pagament: 1/2 en numerari, 1/2 en obra impresa
1492/04/06	Rosenbach, Joan	pergamins: 200 dotzenes blancs, rasos, per a escriure		190 ll: 19 s. per dotzena
1492/04/07 1493/05/04	Rosenbach, Joan	pergamins: 14 dotzenes		13 ll.
1492/04/12	Rosenbach, Joan	paper: 20 raimes		11 ll.
1493/02/07 1493/09/27 1495/01/15	Miquel, Pere	<i>De testamentis</i> , Andreas Barbatia: 500 [de 4 quaderns, de 14 fulls cada quadern]	30 dies	40 ll.

venda	venedor: Nicolau Spindeler comprador: Vicenç Cabrer, c. de Tarragona	167
garantia en forma de venda simulada en un violari: pensió de 26 s., preu de 9 ll. 2 s.	venedor: Nicolau Spindeler comprador: Joan Ramon Ferrer, doctor "utriusque iuris", de Barcelona	169
Concòrdia: estampar llibres. El fiador respon amb 24 ll. per no haver-se fet l'obra	impressor: mestre Àngel beneficiari: bisbe d'Urgell fiador: Gabriel Prats, llibreter, de Barcelona	170
concòrdia: estampar llibres	Bartomeu Labarola: impressió i fer fer la il·luminació a raó de 20 s. cada 15 dies Gabriel Cardona, prevere: aporta les 30 ll	172
societat: estampar llibres	Joan Gherlinch: treball, eines, rep 6 ducats per mes Jeroni de Negre, mercader genovès: capital per a paper, encàustic, aliments, salaris i habitatge per als fàmuls beneficiari: bisbe de Girona	173 175 176 177 178
societat: estampar llibres	Joan Gherlinch: treball, eines, rep 6 ducats per mes Jeroni de Negre, mercader genovès: capital per a paper, encàustic, aliments, salaris i habitatge per als fàmuls beneficiari: bisbe de Girona [V. docs. anteriors]	176
concòrdia: estampar llibres. societat: vendre els llibres	Joan Gherlinch: treball, rep 5 s. per cada Diürnal Pere Miquel, llibreter, aporta el capital: 100 lliures Gabriel Tortosa, estudiant d'arts, formant societat amb Pere Miquel, vendrà els Diürnals	181 182 183
concòrdia: estampar llibres	Joan Gherlinch: impressió: 12 drs per peça: 50 ll Pere Miquel, llibreter: 1/3 de capital; 1/3 d'obra Antoni Robinell, mercader: 1/3 capital, 1/3 d'obra Ramon Isach, llibreter: 1/3 capital, 1/3 d'obra	185 186
concòrdia: estampar còmputos	Joan Gherlinch: treball d'impressió, 60 s. Jaume Salat, llibreter: capital i paper	187
concòrdia: estampar llibres	Joan Gherlinch: treball d'impressió, 35 ll. Jaume de Casafra, notari, escrivà del rei: paper i el que cal per a l'estampació i el capital	188
concòrdia: estampar llibres	Gherlinch, Joan: treball d'impressió Miquel, Pere, llibreter: capital	189
venda: eines per a estampar	compradors: Pere Miquel, llibreter i Nicolau Spindeler venedor: Joan Robinell, mercader	192
venda: pergamins	comprador: Joan Rosenbach venedor: Pere Rossell, pergaminer, oriünd de París	196
garantia en forma de venda simulada en un violari: pensió de 30 s., preu de 10 ll.	venedor i deutor: Joan Rosenbach comprador i creditor: Joana, vídua de Francesc Carbonell, apotecari, de Barcelona	197 201
garantia en forma de venda simulada en un violari: pensió de 26 s., preu de 11 ll.	venedor i deutor: Joan Rosenbach comprador i creditor: Miquel Carbonell, fill de Francesc Carbonell, apotecari, de Barcelona	198
convenció: estampar	Pere Miquel: posa paper i tinta, pel treball d'estampació rep 40 ll., fa 50 vols. de gràcia Joan Bener Meians i Miquel Pla, especier: capital de 40 ll. a mitjes	199 204 222

1493/04/6	Miquel, Pere	<i>Guidons</i> estampats: 598 [<i>Ars Chirurgie</i> de Guido de Caylach]		149 ll.: 5 s. per llibre
1494/03/07	Miquel, Pere	<i>Ovidi</i> i comentari en català de Francesc Alegre [<i>Metamorphoseos</i> libri XV]: 1000	3 m.	400 ll.: 8 s. per llibre
1494/04/17 1495/05/25	Rosenbach, Joan	paper. 2 raimes premses per a imprimir bancs de premses lletres de plom: 2 quintars i mig i altres objectes de casa		43 ll.
1494/04/22 1494/04/26 1494/05/24 1494/06/10 1494/06/20 1494/09/16	Rosenbach, Joan	<i>Llibre dels Àngels</i> : 700 de 3 mans de paper per volum		
1494/08/21	Rosenbach, Joan	paper: 20 bales		114 ll.
1494/09/11	Gumiell, Diego de Valdés, Joan			
1494/10/24	Rosenbach, Joan			
1495/03/05	Rosenbach, Joan	<i>Llibre del Àngels</i> i altres objectes		35 ll.
1495/09/18	Rosenbach, Joan	paper: 4 bales de senyal d'estela		19 ll.
1495/10/29	Rosenbach, Joan	figures pintades: 22	20 dies	20 dr. per peça
1495/12/16	Rosenbach, Joan Luschner, Joan Rosenheyer, Vendelin Preuss, Gerard	paper: 11 bales per a la impressió de <i>Missals</i> de la diòcesi de Vic		66 ll.
1495/12/17 1498/06/28	Rosenbach, Joan Luschner, Joan	paper: 10 bales de senyal de la mà i de l'estela		35 ll.
1495/12/18 1496/12/10	Rosenbach, Joan Luschner, Joan	<i>Missals</i> , bisbat de Vic: 400	4 mesos	330 ll.: impressió 20 ll.: correcció 86 ll. 2 s. 6 drs.: enquadernació
1496/01/12 1497/04/07	Rosenbach, Joan	estany obrat de lletres d'estampa 1 bala de paper d'estela		36 ll.

venda	venedor: Pere Miquel comprador: Francesc Franc, doctor ,utriusque iuris'	200
societat: estampar llibres	Pere Miquel: treball d'impressió, 100 ll. de capital, 1/4 del guany Carles Santcliment, donzell, i Francesc Alegre: 300 ll. de capital i 3/4 del guany	207
garantia en forma de venda simulada en un censal: pensió de 40 s., preu de 40 ll.	venedor: Joan Rosenbach compradors: Joan Luschner, Vendelin Rosenyehner, Pere de la Pedra, mestres de llibres d'estampa, de Barcelona finalitat: pagar un deute de 30 ll. de València a Agustina, vídua de Joan Robinell, mercader, per raó d'una societat avinença: 60 ll. i volums de <i>Llibre de les Dones</i>	209 225
societat: estampar llibres	Joan Rosenbach: treball d'impressió; paga: 1 s. 10 dr. per volum; 1/3 de les despeses. Va rebre 50 lliures per tota la seva part [doc. 219] Macià Ferrer, prevere: 1/3 de les despeses Pere Ramon Gavarró, llibreter: 1/3 de les despeses; venedor dels llibres: rep 6 diners per lliura	210 211 212 213 214 218
venda amb fiadors	comprador: Joan Rosenbach venedor: Cosme Lomali, mercader genovès fiadors: Joan Serré, Miquel de Mediona, Pere Martí	215
societat: estampar llibres	Diego de Gumiel: treball d'impressió Joan Valdés: treball d'impressió Gabriel Prats, llibreter: capital Pere Ramon Gavarró, llibreter: capital	217
societat: estampar llibres	Joan Rosenbach: treball d'impressió Pere Miquel, llibreter: capital	219
garantia en forma de venda simulada en un violari: pensió de 4 ll. 10 s.; preu de 31 ll. 10 s.	venedor i deutor: Joan Rosenbach comprador i creditor: Joana, vídua de Francesc Carbonell, apotecari, de Barcelona	224
garantia en forma de venda simulada en un violari: pensió de 40 s., preu de 16 ll.	venedor i deutor: Joan Rosenbach comprador i creditor: Eulàlia, muller de Pere Miquel Carbonell, notari, arxiver del rei, de Barcelona.	227
venda	comprador: Joan Rosenbach venedor: Ferran de Lepe, argenter, de Barcelona	228
debitori per compra de paper	compradors: Joan Rosenbach, Joan Luschner, Vendelin Rosenyehner, Gue-rau Preuss venedor: Franc Ferber, mercader alemany, de Barcelona	230
garantia en forma de venda simulada en un violari: pensió de 5 ll. 3 s., preu de 36 ll.	venedors i deutors: Joan Rosenbach i Joan Luschner comprador i creditor: Pere Miquel Carbonell, notari, arxiver del rei, de Barcelona	231 261
concordia: estampar llibres	Joan Rosenbach i Joan Luschner: treball d'estampar Bisbe de Vic: capital de 330 ll. per a la impressió, més les despeses per correcció i enquadernació	232 242
garantia en forma de venda simulada en un violari: pensió de 4 ll., preu de 30 ll. 10 s.	venedor i deutor: Joan Rosenbach comprador i creditor: Eulàlia, muller de Pere Miquel Carbonell, notari, arxiver del rei, de Barcelona	233 247

1496/04/18	Miquel, Pere	<i>Nove Constitutiones</i>		120 ll.
1496/04/27	Rosenbach, Joan	paper: 4 raimes, i draps i or		[manca el preu al ms.]
1496/08/11	Rosenbach, Joan			
1496/12/30	Bonet, Mateu de, Casal, Vicenç	<i>Tirant lo Blanc</i> : 3 formes [per dia]		3 ll. cada mes 2 dc. cada mes
1497/01/21	Bonet, Mateu de Gumiel, Diego de		1 a.	55 s. cada mes alimentació
1497/01/21	Escòcia, Sebastià d' Gumiel, Diego de		1 a	34 s. cada mes alimentació
1497/02/18	Gumiel, Diego de	<i>Tirant lo Blanc</i> : 300	6 mesos	1 ducat per raima estampada
1497/03/08 1498/03/05	Gumiel, Diego de	paper: 130 raimes de forma mitjana		123 ll. 10 s.: 19 s. per raima
1497/04/06	Gumiel, Diego de			
1497/04/24	Rosenbach, Joan	<i>Grammatica Antonii Nebricensis</i> : 500 peces	5 mesos	6 1/2 s. per volum 162 1/2 ll. preu total
1497/05/12	Rosenbach, Joan	<i>Missals</i> , bisbat d'Urgell		
1497/10/12	Rosenbach, Joan	paper: 120 raimes, per a estampar <i>Missals</i>		120 ducats: 1 ducat per raima
1497/10/17	Rosenbach, Joan	<i>Breviaris</i> , <i>Diürnals</i> , <i>Missals</i> , arquebisbat de Tarragona		
1497/12/18 1498/04/03	Rosenbach, Joan	<i>Diürnals</i> , bisbat de Barcelona: 400 <i>Terenci</i> amb els comentaris de Donat i Calphurnius: 800		100 ll.: paper i altres despeses per la impressió
1498/03/09	Rosenbach, Joan	paper: 68 raimes per a <i>Breviaris</i> , arquebisbat de Tarragona, i altres llibres		91 ll. 12 s.
1498/03/31	Rosenbach, Joan	sentència i interpretació dels remences: 500 formes		22 ll.
1498/05/25 1498/07/21 1498/10/26 1499/01/16	Rosenbach, Joan	<i>Breviaris</i> , diòcesi de Vic: 400 peces		230 ll.

part del preu d'estampació	estampador i creditor: Pere Miquel deutors: Jaume de Casafra, lloctinent de la tresoreria reial; Joan May, doctor en lleis; Francesc Franc, doctor en lleis; Miquel Benaula, notari, tots de Barcelona	235
garantia en forma de venda simulada en un violari: pensió de 50 s., preu de 17 ll. 10 s.	venedor i deutor: Joan Rosenbach comprador i creditor: Eulàlia, muller de Pere Miquel Carbonell, notari, arxiver del rei, de Barcelona	236
procura	Joan Rosenbach nomena procurador per a rebre el preu de llibres impresos cedits a un prevere de Mallorca per a venda	239
contracte de treball	treballadors: Mateu de Bonet i Vicens Casal contractant: Carmini Ferrer, llibreter	243
contracte de treball	treballador: Mateu Bonet mestre: Diego de Gumiel	244
contracte de treball	treballador: Sebastià d'Escòcia mestre: Diego de Gumiel	245
societat: estampar llibres	Diego de Gumiel: treball d'estampar, paper, paga d'1 ducat per raima estampada, retindrà 75 volums Carmini Ferrer: 1/3 del capital, rebrà 75 v. Joan Trinxer, llibreter: 1/3 del capital, rebrà 75 v. Pere Duran, mercer: 1/3 del capital, rebrà 75 v.	246
venda: paper	comprador: Diego de Gumiel venedor: Guillem Bou, mercader, de Barcelona	248 256
societat: estampar llibres	estampador: Diego de Gumiel soci: Jordi Sanç, canonge de la Seu de Barcelona soci: Galceran Duray, cavaller, de Barcelona	249
societat: estampar llibres	estampador: Joan Rosenbach: treball soci: Nicolau Mazan: capital per al paper, treball etc.	250
intermediació: promesa de participació en els guanys	estampador: Joan Rosenbach intermediari per a aconseguir el contracte: Galceran des Coll, ciutadà de Barcelona	251
venda: paper	comprador: Joan Rosenbach venedor: Franc Ferber, mercader, d'Ulm, d'Alemanya	252
deute: 328 ll. 10 s.; garantia: obligació del diner aconseguit per l'estampació	deutor: Joan Rosenbach creditor: Miquel Mediona, mercader, de Barcelona	253
societat: estampar llibres	estampador: Joan Rosenbach: 4 s. 3 drs. pel treball soci: Miquel Mediona, mercader: capital soci: Pere Rossell, batifuller d'or i argent: capital	254 259
venda: paper	comprador: Joan Rosenbach venedor: Franc Ferber, mercader, d'Ulm, d'Alemanya	257
cobrament per haver estampat	Joan Rosenbach: treball d'impressió deutor: Síndics dels homes i pagesos de remença	258 a i b
societat: estampar llibres	estampador: Joan Rosenbach soci: Jaume Poble, mercader, de Barcelona lligador: Jeroni Orcays, llibreter, de Barcelona beneficiari i deutor: bisbe de Vic	260 263 266 268

1498/07/16	Luschner, Joan	estany en lletra: un quintar, una tona		7 ll.
1499/02/04	Rosenbach, Joan	<i>Missal</i> , bisbat de Vic, i argent i roba		11 ll.
1500/03/31	Escòcia, Sebastià d' Pou, Gabriel, llibreter	<i>Flos Sanctorum</i> , historiat, en pla: 450 volums	fins la fi de la venda	
1500/11/28	Spindeler, Nicolau	<i>Grammatica Nova</i> , Elio Antonio de Nebrija: 50 [<i>Brixes</i>]		12 ll. 12 s.

Quadre n° 8: Pergamí, paper, eines

Data	Comprador	Venedor
1405/02/11	Francesc Soler, prevere, eremita de Sant Bartomeu, terme de Solsona	Pere de Trilla, mercader, ciutadà de Barcelona
1408/07/20	Francesc Roig, de Càller, illa de Sardenya	Antoni Mulner, blanquer, ciutadà de Barcelona
1415/09/04	Pere Grau, mercader, ciutadà de Barcelona	Joan Garró, mercader, ciutadà de Barcelona
1427/09/03	Antoni Banyaloca, notari, ciutadà de Barcelona	Salvador Sabater, llibreter, ciutadà de Barcelona
1450/05/04	Ofici de la tresoreria reial	
1450/12/24	Jaume de Montpalau, abat de Sant Salvador de Breda, diòcesi de Girona	Rafael Oller, mercader, ciutadà de Barcelona
1452/04/27	Pere Farreres, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona	Rafael Oller, mercader, ciutadà de Barcelona
1460/03/13	Antoni Ramon, llibreter, ciutadà de Barcelona	Rafael Oller, mercader, ciutadà de Barcelona
1460/05/12	Pere Saragossa, llibreter, ciutadà de Barcelona	Rafael Oller, mercader, ciutadà de Barcelona
1469712/16	Mateu sa Font, notari, regent l'escrivania de la vegueria de B., ciutadà de Barcelona	Romeu Llull, ciutadà de Barcelona
1469/09/11	Pere Eixerrat, notari, escrivà del rei, regent l'escrivania de la vegueria de Barcelona	Romeu Llull, ciutadà de Barcelona
1488/01/12	societat estampar llibres: Jeroni Negre i Joan Gherlinch	Jordi Res Carles Ferrer Girart Franch

garantia en forma de venda simulada en un violari: pensió de 20 s., preu de 7 ll.	venedor i deutor: Joan Luschner comprador i creditor: Esteve Ferrer, apotecari, de Barcelona	262
garantia en forma de venda simulada en un violari: pensió de 26 s., preu de 9 ll.	venedor i deutor: Joan Rosenbach comprador i creditor: Úrsula Mateua Ferrera	269
societat: estampar llibres	estampador: Sebastià d'Escòcia, treball, 1/3 del paper, 1/2 de altres coses necessàries. Rebrà 1/3 dels llibres estampats estampador: Gabriel Pou, llibreter, treball, 1/3 del paper, 1/2 de altres coses necessàries. Rebrà 1/3 dels llibres estampats soci: Joan Trinxer, llibreter, 1/3 del paper, 10 s. per raima de paper estampat. Rebrà 1/3 dels llibres	274
venda	estampador i venedor: Nicolau Spindeler comprador: Joan Claperós, mercader, ciutadà de Barcelona	279

Objecte	Preu	Condicions	Doc
pergamins	20 fl.	fer llibres per a l'església de Solsona	8
un costalet de reemudes i de pergamins	30 ll. 8 s. 8 dr.		18
12 dotzenes de pergamins	430 ll. 6 dr.		29
pergamins i paper	40 s.		56
10 mans paper fi <i>de carro</i> 6 mans paper fi <i>de carro</i> 3 mans paper fi <i>de serp</i>	16 s. 8 dr. 8 s. 4 s. 6 dr.	servei de l'ofici de la tresoreria	107
10 bales de paper d'escriure: 100 raimes	66 ll.		108
2 bales de paper blanc: 20 raimes	14 ll.	per a mercadejar	110
bales de paper d'escriure	140 ll.		118
paper	22 ll. 5 s.		121
1 caixa de paper	7 ll.	per a ús de l'escrivania de la vegueria de Barcelona	133
½ caixa de paper	4 ll.	per a ús de l'escrivania de la vegueria de Barcelona	137
paper paper paper	20 ll. 21 ll. 12 s. 8 dr. 24 ll.	impressió de llibres	176

1488/10/25	Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona	Joan Miquel Gilabert, ciutadà de Barcelona
1491/05/11	Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona Nicolau Spindeler, mestre de llibres d'estampa	Joan Robinell, mercader, ciutadà de Barcelona
1492/04/06	Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona	Pere Rossell, pergaminer, ciutadà de Barcelona
1492/04/07 1493/05/04	Joana, vídua de Francesc Carbonell, apotecari, ciutadà de Barcelona	Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona
1492/04/12	Pere Carbonell, fill de Francesc Carbonell	Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona
1494/04/17	Joan Luschner, mestre de llibres d'estampa Vendelin Rosenheyer, mestre de ll. estampa Pere de la Pedra, mestre de ll. d'estampa	Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona
1494/08/21	Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona	Cosme Lomalí, mercader genovès, habitant de Barcelona
1495/09/18	Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona	Eulàlia, muller de Pere Miquel Carbonell, notari, arxiver del rei
1495/12/16	Joan Rosenbach, m. de ll. d'estampa, de B. Joan Luschner, m. de ll. d'estampa, de B. Vendelin Rosenheyer, m. de ll. d'est., de B. Gerald Preuss, m. de ll. d'estampa, de B.	Franc Ferber, mercader alemany, de Barcelona
1495/12/17 1497/02/25 1498/06/28	Joan Rosenbach, m. de ll. d'estampa, c. de B. Joan Luschner, m. de ll. d'estampa, c. de B.	Pere Miquel Carbonell, notari, arxiver del rei, ciutadà de Barcelona
1496/01/12	Joan Rosenbach, m. de ll. d'estampa, c. de B.	Eulàlia, muller de Pere Miquel Carbonell, notari, arxiver del rei
1496/04/27	Joan Rosenbach, m. de ll. d'estampa, c. de B.	Eulàlia, muller de Pere Miquel Carbonell, notari, arxiver del rei
1496/06/14	Albert Trabuçer, mercader, de Lleida	Cosme Lomalí, mercader genovès, habitant de Barcelona
1497/03/08 1498/03/05	Diego de Gumiel, m. de ll. d'estampa, c. de B.	Guillem Bou, mercader, ciutadà de Barcelona
1497/10/12	Joan Rosenbach, m. de ll. d'estampa, c. de B.	Franc Ferber, mercader teutònic, d'Ulm, Alemanya
1498/03/09	Joan Rosenbach, m. de ll. d'estampa, c. de B.	Franc Ferber, mercader teutònic, d'Ulm, Alemanya
1498//07/14	Joan Luschner, m. de ll. d'estampa, c. de B.	Esteve Ferrer, apotecari, ciutadà de Barcelona
1500/07/07	Gabriel Prats, llibreter, ciutadà de Barcelona	Nicolau Capa, assaonador, ciutadà de Barcelona

4 grosses de pergamins: 12 dotzenes per grossa	20 ll.: 5 ll. per grossa		180
instrument per a buidar lletres punxons i matrius	21 ll.	1/2: en dr. comptant; 1/2: en obra impressa a raó de 3 sous per mà de paper escrit	192
200 dotzenes de pergamins, blancs, rasos, per a escriure	190 ll.: 19 sous per dotzena	impressió de llibres	196
14 dotzenes de pergamins rapats	13 ll.	garantia d'un violari (préstec)	197 201
20 raimes de paper	11 ll.	garantia d'un violari (préstec)	198
2 raimes de paper 2 quintars i mig de lletres de plom d'estampa 2 premses d'estampar 1 banc per a premses altres objectes	43 ll.	garantia d'un censal (préstec)	209
20 bales de paper	114 ll.	impressió de llibres	215
4 bales de paper del senyal d'estela	19 ll.	garantia d'un violari	227
11 bales de paper	66 ll.	per a imprimir <i>Missals</i> de la diòcesi de Vic	230
10 bales de paper del senyal d'estela i de la mà	6 ll. 12 s.	garantia d'un violari (préstec)	231 261
4 1/2 quintars d'estany obrat de lletres d'estampa 1 bala de paper d'estela	36 ll.	garantia d'un violari (préstec)	233 247
draps i 40 raimes de paper de forma mitjana i un geserant	4 1/2 ll.	garantia d'un violari (préstec)	236
1 bala de paper: forma comuna llibres d'estampa	46 ll.		238
130 raimes de paper: forma mitjana, bo i fi	123 ll. 10 s.: 19 s. per raima	impressió de llibres	248 256
120 raimes de paper: forma mitjana	120 dc.: 1 dc. per raima	impressió de <i>Missals</i>	252 253 257
68 raimes de paper	91 ll. 12 s.	impressió de <i>Breviaris</i> i altres llibres, arquebisbat de Tarragona	257
1 quintar 1 tona e VIII ll. d'estany: lletres i troços	7 ll.	garantia d'un violari (préstec)	262
25 ll. de couro	23 ll. 10 s. 6 dr.	enquadernar llibres	276

DOCUMENTS

1

1401, octubre, 3. Barcelona

Pere Sarrió, prevere, beneficiat a l'església de Santa Maria del Pi de Barcelona, reconeix haver rebut de Bernat Miret, prevere, beneficiat a l'església de Sant Pere de Barcelona, subcol·lector dels delmes per al papa a la ciutat i diòcesi de Barcelona, 60 sous per haver-li escrit el llibre dit Decimari o Delmari.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Tercium capitibrevium comune* 1401, maig, 3 - 1402, abril, 4, s.n.

Sit^a omnibus notum quod ego Petrus^b Sarrioni, presbiter, beneficiatus in ecclesia Beate Marie de Pinu Barchinone, confiteor et recognosco vobis discreto Bernardo Mireti, presbitero, beneficiato in ecclesia Sancti Petri Barchinone, succollectori^c in civitate et diocesi Barchinone nunc currentis^d, quod dedistis et solvistis michi, voluntati mee, sexaginta solidos Barchinone, michi debitos pro salario et laboribus cuiusdam libri vocati *Decimari*, quod^e ordinatione vestra vobis scripsi et translatavi. Et ideo renuntiando exceptioni non numerate et non solute pecunie et dolo malo, facio vobis de predictis sexaginta solidis presentem apocham de soluto.

Actum est hoc Barchinone, tertia die octobris, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o primo.

Sig+num Petri Sarrioni, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes: Franciscus Pellicerii et Iacobus Canyelles, scriptores.

a. *Al marge esquerre clausum traditum* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *Sic al ms* - d. *Sic al ms* - e. *Sic al ms*.

2

1402, juny, 21. Barcelona

Jaume de Carrera, notari, ciutadà de Barcelona, fa testament i lliga a Pere de Carrera, fill del seu cosí germà, el llibre de l'art de notaria dit Aurora de Rolandino de Passageri, escrit per ell mateix.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Primus liber testamentorum* 1399, desembre, 18 - 1424, desembre, 9, fols. 16v-18v.

Noverint universi quod die mercurii, vicesima prima die iunii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo secundo, discretus^a Iacobus de Carraria, notarius et civis Barchinone, constitutus personaliter in civitate Barchinone, in scribania scilicet mei Gabrielis Canyelles, notarii Barchinone infrascripti, per Dei gratiam mentis et corporis perfruens sanitate, vocavit me dictum notarium et in presentia venerabilis Periconi Ballistarii et Raymundi Roig, civium supradicte civitatis, testium ad hec per ipsum Iacobum vocatorum et rogatorum, tradidit michi dicto notario quandam papiri cedulam clausam et cum filo transfixam et tribus sigillis cere virmilie sigillatam, quam asseruit fore scriptam sua propria manu. Quamque cedulam dixit et asseruit velle esse suum testamentum seu ultimam voluntatem. Et si non valeret seu non posset valere iure testamenti, voluit quod valeret iure codicillorum vel alterius cuiuslibet ultime sui voluntatis. Requirens me dictum notarium quod, cum ipsum mori contigerit, predictum testamentum publicarem seu de eo facerem tot originalia instrumenta quot manumissores et heredes sui petierint. Cuius siquidem papiri cedula, testamentum predictum continentis, tenor est talis: In Christi nomine. Ego Iacobus de Carraria, notarius, civis Barchinone, filius venerabilium Dalmacii de Carraria, mercatoris, civis Barchinone, et domine Constancie, eius uxoris, quondam, volens disponere de bonis meis, dum per Dei gratiam mentis et corporis^b perfruor sanitate, meum facio et ordino testamentum, in quo eligo manumissores et huius mei testamenti exeutores dictum dominum patrem meum, Franciscum Vilardelli, argentarium, et Galcerandum de Podio, apothecarium, cives Barchinone... Item, Petro de Carraria, filio consobrini germani mei, centum solidos. Et etiam lego sibi omnes libros formularios meos et *Auroram Rotlandini*, manu mea scriptam, et librum etiam Rotlandini, scriptum in pergamenis, meum. Et deprecor ei quod oret ad Dominum pro anima mea. ... Item, dimitto scripturas scribanie mee et aliorum notariorum, que in posse meo fuerint die mei obitus, discreto Gabrieli Canyelles, notario, in cuius posse hoc meum testamentum firmo. ...

Actum est hoc Barchinone, die, anno et loco predictis, ut supra tangitur, presente me notario et presentibus etiam testibus supradictis, ad hec, ut est dictum, per ipsum testatorem adhibitis et rogatis.

a. *Sequeix ratllat* Dalmacius - b. mentis et corporis, *al ms* mente et corpore.

3

1402, agost, 17. Barcelona

Miquel d'Olives, rector de l'església de Sant Iscle de les Feixes, diòcesi de Barcelona, promet a Ferrer de Pujol, canonge de Barcelona, que d'aquí a la festa de Nadal propviuent escriurà i il·luminarà en pergamins de cabrit un Missale mixtum. Ferrer de Pujol pagarà per aquesta feina 60 florins: 25 ara i la resta en haver lliurat el Missal.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Tercium manuale comune* 1402, març, 30 - 1403, abril, 24, fol. 84v.

Ego^a Michael^b de Olivis, rector ecclesie Sancti Aciscli de Fexiis, diocesis Barchinone, ex certa scientia convenio et promitto vobis honorabili Ferrario de Podiolo, canonico Barchinone, hiis presenti, sub pena XXV^c librarum Barchinone, acquirenda *et cetera*, et qua comissa vel non nichilominus *et cetera*, quod hinc ad festum Natalis Domini perfecero et^c dabo vobis quoddam *Missale mixtum*^d talis forme in littera qualis^e vobis dedi iam aliquos quaternos, perfectum: scilicet *los pergamins bons de cabrit et il·luminat* et alias *perfectament acabat tro a ligar* exclusive, sine dilatione *et cetera*. Et quod restituam *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis complendis obligo omnia bona mea et iuro *et cetera*. Et ego Ferrarius^d de Podiolo promitto dare vobis pro salario dicti operis sexaginta florenos hoc modo solvendo: scilicet, de presenti XXVe et restantes completo et tradito michi dicto *Missali*. Et pro hiis *et cetera*. Fiant duo instrumenta.

Testes: discretus Iohannes Textoris, presbiter, beneficiatus in Sede, et Marchus Canyís, argerterius, civis Barchinone.

a. *Al marge esquerre* in comuni - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. *Segueix ratllat dederó* - d. *Segueix ratllat rec* - e. *Sic al ms* - f. *Segueix ratllat flo* - g. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma*.

4

1403, gener, 31. Barcelona

Galceran des Valls, de la ciutat de Lleida, lliura el seu fill Manuel, de nou anys, a Joan des Pla, llibreter de Barcelona, perquè durant quatre anys aprenqui l'ofici de llibreter. Joan des Pla, durant aquest temps, el mantindrà, proveirà i calçarà

ACB, Gabriel CANYELLES, *Tercium manuale* 1402, març, 30 - 1403, abril, 24, fol. 162r-v.

Die mercurii, XXXI^a die ianuarii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o tertio.

Ego^a Galcerandus^b dez Valls, civitatis Ilerde, ex certa scientia, ad quatuor annos completos et continue sequuturos, qui currere incipiant crastina die, que erit prima dies febroarii, mitto et affirmo vobiscum Iohanne de Plano, libraterio Barchinone, Emanuelem, filium meum, in etate novem annorum vel circa constitutum, causa adiscendi officium vestrum, et alias serviendi vobis in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, nocte^c dieque. Promittens me facturum et curaturum et daturum operam cum effectum, omni exceptione remota, quod dictus filius meus per totum dictum tempus stabit vobiscum et quod non recedet a vobis nec servitio vestro. Quod si faceret^d, dono vobis plenam et liberam potestatem quod, ubicumque eum inveneritis, possitis eum capere *et cetera*. Et quod emendabit vobis omnes dies *et cetera*. Et si quod malum *et cetera*, illud promitto vobis emendare ad notitiam duorum comunium amicorum. Et pro hiis^e et pro omnibus missionibus *et cetera*, obligo vobis omnia bona mea. Ad hec ego Iohannes^f de Plano, acceptans ad dictum servitium, convenio et promitto vobis quod dictum filium vestrum docebo in dicto meo officio. Et quod providebo eum per totum dictum tempus sanum et egrum ad usum et consuetu-

dinem Barchinone in cibo et potu, et^g calciatu pedum de caligis et^h sotularibus. Et pro hiis obligo vobis et dicto Emanueli omnia bona mea. Et iuro *et cetera*ⁱ. Et volumus fieri duo instrumenta.

Testes: venerabilis Arnaldus sa Riera, de domo domini regis, civis Barchinone, Petrus Iordani et Raimundus Baiuli, scriptores Barchinone.

a. *Al marge esquerre persolvit dictus Galcerandus I solidum. In comuni* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament* - c. *nocte, al ms nocu* - d. *faceret, al ms facerem* - e. *Segueix ratllat vb* - f. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur* - g. *Segueix ratllat ve* - h. *Segueix ratllat sol* - i. *et iuro et cetera interlineat.*

5

1403, juny, 13 i 1404, juny 6 i agost 4. Barcelona

Castruccio Perpiliani, de la ciutat de Pisa, promet a Mateu Calderons, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, que durant dos anys viurà amb ell per tal d'aprendre l'ofici d'il·luminador. Mateu Calderons el mantindrà i calçarà i li donarà una paga de 15 florins: la meitat a la fi del primer any i l'altra meitat a la fi del segon any. Tanmateix, l'instrument d'aprenentatge va ser cancel·lat en haver passat un any, el dia 6 de juny de 1404, tot prometent Castruccio que, si volia fer l'ofici d'il·luminador, compliria primer l'any que li mancava com aprenent. El dia 6 d'agost d'aquest mateix any, Mateu Calderons renuncià a aquest jurament fet per Castruccio. [V. doc. 15]

ACB, Gabriel CANYELLES, *Quartum manuale* 1403, abril, 26 - 1404, agost, 2, fol. 26v.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Quintum capibrevium comune* 1402, novembre, 29 - 1403, juny, 13, s.n. [parcial]

Die mercurii predicta proxime.

Ego^a Castruccio^b Perpilionis, pisanus, ex certa scientia, ad duos annos continuos, qui currere incipiant prima die iulii proxime venienti, afirmo me vobiscum Matheo Calderoni, illuminatore, cive Barchinone, causa adiscendi officium vestrum *de il·luminador*, et alias serviendi vobis in omnibus vobis necessariis, tamen licitis et honestis. Promittens vobis quod per totum dictum tempus vobiscum stabo et a vobis non recedam sine vestri voluntate. Quod si facerem, possitis me capere seu capi facere et me^c forciare ad complendum dictum tempus. Vos tamen teneamini michi providere in comestione et potu et sotularibus, et dare seu solvere michi pro dictis duobus annis pro solidata quindecim florenos, solvendo per hos terminos: videlicet, medietatem in fine primi anni et aliam medietatem completis dictis duobus annis. Obligo personam meam *et cetera*. Et iuro. Et ego dictus Matheus^d Calderoni, acceptans predicta, laudo hec et firmo. Et promitto

solvere per ipsas solutiones dictos XV florenos, et alias facere et complere omnia supradicta. Et pro his complendis obligo omnia bona mea *et cetera*. Fiant duo instrumenta.

Testes: Bernardus Figerola, mercator, Iohannes de Plano, libraterius, cives, et Petrus Iordani, scriptor Barchinone^c.

Die veneris, VI^a die iunii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o quarto.

Dicti Matheus et Castruccio venerunt ad scribaniam mei Gabrielis Canyelles, notarii, et voluerunt dictum instrumentum cancellari, nam dictus Castruccio noluit uti dicto officio. Sed promisit et iuravit quod, si forsan ipse ipso officio utetur, ipse complebit dicto Matheo tempus prefatum sub obligatione bonorum suorum. Promittens non contravenire ratione minoris etatis *et cetera*.

Testes: Matheus Serra^f et Franciscus de Casanova, scriptores.

Die lune, IIII^a die augusti, anno predicto, dictus Matheus Calderons renuntiavit dicte promissioni et iuramento, et voluit pure dictum instrumentum cancellari, presentibus testibus: Geraldo Basseti et Raimundo Baiuli, scriptoribus^g.

a. *Al marge esquerre in comuni* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament* - c. *me interlineat* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - e. *Tot l'instrument ratllat amb una ratlla ondulada per a indicar la cancel·lació* - f. *Serra, al ms serrea* - g. *La cancel·lació del contracte d'aprenentatge i la renúncia al jurament van ser afegides, en les dates de les notes i en lletra d'altra mà, a la fi del contracte d'aprenentatge al marge inferior del full del protocol.*

6

1404, desembre, 4. Barcelona

Joan Torres, de Vilafranca del Penedès, lliura el seu fill Joan, de 9 anys, a Guillem Salvatge, il·luminador de la casa del rei, ciutadà de Barcelona, perquè durant 4 anys aprengui l'ofici d'il·luminador. Guillem Salvatge, durant aquest temps, el mantindrà, vestirà i calçarà.

AHPB, Pere DE FOLGUERES, *Manual* 1404, juny, 15 - 1406, juliol, 16, s.n.

Ego Iohannes Torres, Ville Franche Penitensis, ex certa scientia, a festo Natalis Domini proxime instanti ad quatuor annos primo venturos, mitto et affirmo vobiscum Guillermo Salvatge, illuminatore de domo domini regis civeque Barchinone, Iohannem, meum filium, in nono anno

sue etatis constitutum, causa adiscendi dictum vestrum officium, et alias pro serviendo vobis in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, die nocteque. Promittens vobis quod ego dabo operam cum effectu, omni exceptione remota, quod per totum dictum tempus dictus filius meus morabitur vobiscum, et erit vobis fidelis *et cetera*. Et quod non recedet a vobis seu a servitio vestro. Quod si fecerit, dono vobis plenum posse quod possitis filium meum capere seu capi facere, et captum in posse vestro reducere et tornare, et cogere ipsum ut serviat vobis per totum dictum tempus. Promitto etiam vobis quod dictus filius meus in fine dicti temporis emendabit vobis omnes dies *et cetera*, et omnes missiones *et cetera*. Et si quid mali aut dampni fecerit vel intulerit vobis aut bonis vestris, quod absit, *et cetera*. Et pro hiis obligo dictum filium meum personaliter et omnia bona mea^a. Renuntio legi dicenti quod prius conveniatur his pro quo aliquis se obligat *et cetera*, et omni alii iuri *et cetera*. Necnon iuro *et cetera*. Ad hec ego Guillelmus^b Salvatge, acceptans dictum Iohannetum Torres, filium vestri dicti Iohannis Torres, in discipulum meum, promitto vobis, eidem Iohanni Torres, quod per totum dictum tempus providebo dicto filio vestro in cibo et potu, calciatu et vestitu, bene et condecenter. Et colam te sanum et infirmum ad usum et^c consuetudinem Barchinone. Et^d docebo te dictum meum officium^e. Et pro hiis complendis, obligo bona mea *et cetera*^f. Et volumus^g nos dicti^h contrahentes de predictis omnibus fieri duo publica consimilia instrumenta, quorum unum utrique nostrum tradatur *et cetera*.

Testes: Iacobus Bosch, sartorⁱ, et Anthonius de Riquena, de officio scuderie domini regis^k, civis Barchinone.

a. *Segueix ratllat* nec - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. usum et *interlineat* - d. *Segueix ratllat* et pro hiis - e. *Segueix ratllat* vos - f. *Segueix ratllat* renuntio legi dicenti quod prius conveniatur principalis et cetera et - g. *Segueix ratllat* dc - h. *Segueix ratllat* contrahentes - i. *Segueix ratllat* civis - k. *Segueix ratllat* predictorum qui hec laudamus et firmamus civis.

7

1405, gener, 22. Barcelona

Joan des Pla, lligador de llibres, convers de Barcelona, confessa haver rebut dels marmessors del testament de Valença, muller de Bernat Muner, paraire de draps de llana, ciutadà de Barcelona, 11 florins d'or d'Aragó: 3 florins per lligar un Missal mixt, que Valença va fer per al benefici per ella instituït a la Seu de Barcelona a l'altar de Sant Antoni, i 8 florins per oripells, pergamins, tancadors i giradors per al dit Missal mixt.

AHPB, Guillem BASSET, *Primum manuale* 1404, setembre, 23 - 1405, juny, 15, fol. 5r-v.

Sit omnibus notum quod ego Iohannes^a de Plano, ligator librorum, conversus Barchinone, confiteor et recognosco vobis dictis manumissoribus [Anthonio Gençani, presbitero, beneficiato in Ecclesia Barchinone, et Michaeli de Roda, mercatori, civi dicte civitatis, manumissoribus et

exequitoribus testamenti seu ultime voluntatis domine Valençe, quondam, uxoris Bernardi Munerii, quondam, paratoris pannorum lane, civis dicte civitatis], quod de bonis dicte manumissorie et per manus vestri dicti Anthonii Gençani dedistis michi undecim florenos auri Aragonum: videlicet, tres florenos michi debitos et pertinentes pro ligando quoddam *Missale* mixtum, quod fieri fecistis ad opus beneficii quod dicta defuncta instituit in Sede Barchinone in altari Sancti Anthonii; et octo florenos quos pro vobis bistraxi pro duobus *oripells*, quatuor pergamenis vitulorum, que misi in dicto *Missali*, et pro *los tancadors* inter argentum et siricum, ac pro *los giradors* eiusdem *Missalis*. Et ideo renuntiando exceptioni non numerate et non solute peccunie et dolo malo, facio vobis de predictis undecim florenis presens apoche instrumentum.

Actum est hoc Barchinone.

Testes: Iacobus Marchi, garbellator specierie, conversus, et Franciscus de Cases Noves, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma.*

8

1405, febrer, 11. Barcelona

Pere de Trilla, mercader, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de fra Francesc Soler, prevere, eremita, que viu al puig de Sant Bartomeu, del terme de la vila de Solsona, 120 florins d'or d'Aragó: 100 florins per a dues capes processionals i 20 florins per a pergamins per a fer llibres per al servei de l'església de Solsona.

AHPB, Bernat NADAL, *Manual* 1404, novembre, 8 - 1405, maig, 14, fol. 46r.

Sit^a omnibus notum quod ego^b Petrus^c de Trilea, mercator, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis discreto fratri Francisco Solerii, presbitero, heremite, comoranti in podio Sancti Bartholomei termini ville Celsone, quod vicesima quinta die mensis ianuarii proxime lapsi^d distis et tradidistis michi centum viginti florenos auri de Aragonia animo quod ego de centum florenis^e fieri^f faciam^g duas capas processionales ad opus et in servitium ecclesie Celsone^h; de residuis viginti florenis emam et emere habeam pergamenos ad opus faciendi libros pro servitioⁱ dicte ecclesie Celsone. Et ideo renuntiando exceptioni peccunie non numerate et per vos michi non tradite et doli, in testimonium premissorum presentem vobis facio apocham de recepto.

Actum est hoc Barchinone, XI^a die mensis febroarii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o V^o.

Sig+num Petri de Trilea, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt^k: Franciscus Castellar, Laurentius de Casanova et Iohannes Vinyoles, scriptores Barchinone^l.

a. *Al marge esquerre clausum traditum* - b. *Sit omnibus notum interlineat* - c. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - d. *vicesima quinta ... lapsi interlineat* - e. *ego de centum florenis interlineat* - f. *fieri interlineat* - g. *Segueix ratllat fieri* - h. *opus et in servitium ecclesie Celsone interlineat* - i. *pro servitio interlineat* - k. *huius rei sunt interlineat* - l. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

9

1405, abril, 9. Barcelona

Jaume Saborit, prevere, capellà del rei, rector de l'església de Sant Esteve de Bagà, diòcesi d'Urgell, reconeix deure a Arnau des Colls, escriptent de lletra rodona, habitant de Barcelona, 63 lliures per haver escrit diversos llibres per al seu servei.

AHPB, Joan DE PERICOLIS, *Tercium capibrevium* 1403, maig, 27 - 1405, maig, 7, s.n.

Noverint^a universi quod ego Iacobus^b Saborit, presbiter, capellanus domini regis, rectorque ecclesie Sancti Stephani de Baganano, diocesis Urgellensis, ex certa scientia confiteor et recognosco vobis Arnaldo de Collis, scriptori littere rotunde, habitatori Barchinone, quod debeo vobis sexaginta tres libras monete Barchinone de terno ratione et ex causa^c librorum per vos michi et ad opus mei in pergamento scriptorum. Et ideo renuntiando exceptioni dicte pecunie per me vobis previa ratione non debite et doli mali et actioni in factum, et omni alii iuri, rationi et consuetudini contra hec repugnantibus, convenio et bona fide promitto vobis quod predictas sexaginta tres libras dicte monete solvam et tradam et deliberabo vobis vel vestris, aut cui sive quibus volueritis, ad vestram et eorum voluntatem franchas et quitias ab omnibus et missionibus et expensis hinc et per totum mensem augusti proxime futurum. Et si forsan ego non solvero vobis vel vestris in hiis successoribus, suo inde statuto termino, prefatum vestrum debitum dictarum LX^a trium librarum et propterea oporteret vos seu vestros in propria persona ire seu mittere ad me vel heredem aut successores meos nuntium vel procuratorem pro petendo, exigendo aut recuperando prefatas LXIII libras debiti supradicti aut aliquam earum partem seu [..].^d Hec igitur omnia et singula supradicta facio, paciscor, convenio et promitto ego dictus Iacobus Saborit per me et meos vobis Arnaldo de Collis et vestris in hiis successoribus, et notario infrascripto, tanquam publice persone, pro vobis et pro personis omnibus quarum interest et intererit, recipienti et paciscenti ac etiam legittime stipulanti.

Actum est hoc Barchinone, nona die mensis aprilis, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinto.

Sig+num Iacobi Saborit, predicti, qui hec laudo.

Testes huius rei sunt: Raymundus Puigalquer, spaherius, et Salvator Martini, tapinerius, civis Barchinone^e.

a. *Al marge esquerre clausum traditum* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament* - c. *Segueix ratllat diversorum* - d. *Una taca d'humitat afecta a part de l'instrument i impedeix la lectura d'una part del text, cosa que indiquem amb [...] - e. Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

10

1405, setembre, 2. Barcelona

Guillem Mascaró, convers, lligador de llibres, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Guillem de Cabanelles, mercader, ciutadà de Barcelona, administrador de la taula de canvi de la ciutat de Barcelona, 15 lliures i 6 sous per diverses quantitats de paper, cordovà, tencadors i divers altre material amb què varen ésser fets diversos llibres per a ús de la dita taula de canvi.

AHPB, Bernat NADAL, *Manual* 1405, maig, 14 - 1405, setembre, 2, fol. 96r.

Sit omnibus notum quod ego Guillelmus^a Mascoroni, conversus, ligator librorum, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Guillermo de Cabanellis, mercatori, civi dicte civitatis, rectori et administratori nunc^b tabule cambi dicte civitatis, quod dedistis et solvistis michi quindecim libras et sex solidos monete Barchinone de terno, que michi debebantur rationibus infrascriptis: videlicet, tres libre, sexdecim solidi et octo denarii ratione et pro pretio viginti manuum papiri forme maioris^c, de quibus facti fuerunt tres libri, sive^d capibrevia, iurati ad opus dicte tabule; et una libra, quatuordecim solidi et octo denarii ratione et pro pretio viginti sex manuum et medie papiri forme minoris, de quibus facta fuerunt duo manualia et unus liber de *comptants*; et una libra et unus solidus ratione et pro pretio^e trium coreaminum de *cordovà* vir-miliorum, de quibus fuerunt cohopta dicta capibrevia; et due libre ratione et pro pretio clavorum, *tenchadures* et postium fustis^f ad opus dictorum librorum sive capibreviorum^g; et due libre, undecim solidi et octo denarii ratione et pro pretio quadraginta quinque manuum papiri forme minoris ad opus et pro servitio dicte tabule; et quinque solidi et sex denarii ratione et pro pretio unius libri papiri trium manuum; et tres libre et quindecim solidi pro salario michi pertinenti pro^h facturis et laboribus per me sustentis in etⁱ pro faciendo dictos libros et manualia; et^k unus solidus et sex denarii, quos dedi notario infrascripto pro salario presentis apoce instrumenti^l. Et ideo renuntiando exceptioni peccunie non numerate et non solute et doli, in testimonium premissorum presentem vobis facio apocham de soluto.

Actum est hoc Barchinone, secunda die mensis septembris, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o V^o.

Sig+num Guillelmi Mascaroni, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt: Iohannes Vinyoles et Bernardus Pi, scriptores Barchinone^m.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *nunc interlineat* - c. *Segueix ratllat que misse fuerunt* - d. *sive interlineat i escrit damunt vel ratllat* - e. *Segueix ratllat unus* - f. *fustis interlineat* - g. *sive capibrevia interlineat* - h. *Segueix ratllat faci* - i. *in et interlineat* - k. *et interlineat i segueix ratllat* et ideo renun - l. *instrumenti interlineat* - m. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

11

1405, setembre, 12. Barcelona

Antoni Garcia, oriünd de Sevilla, regne de Castella, promet a Pere des Puig, escriptent de lletra rodona i il·luminador de llibres, que durant 3 anys viurà amb ell per tal d'aprendre l'ofici d'escriure amb lletra rodona i d'il·luminar llibres. Pere des Puig el mantindrà, el vestirà i el calçarà i li donarà una paga de 10 florins d'or d'Aragó.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Nonum capibrevium comune* 1405, juliol, 20 – 1406, juny, 11, s.n.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Quintum manuale* 1404, agost, 2 - 1405, novembre, 21, fol. 190v.

Die sabbati, XII^a die septembris, anno predicto.

Noverint universi quod ego Anthonius^a Garcia, oriundus civitatis Sibilie regni Castell^b, ex certa scientia ad tres annos completos primo et continue sequuturos, qui^c incipiant currere^d die presenti, qua hoc conficitur instrumentum, mitto et affirmo^e me vobiscum Petro des Puig, scriptore^f littere rotunde, cive Barchinone, causa adiscendi dictum vestrum officium, [quod est scribere litteram rotundam et illuminare libros], et alias serviendi vobis in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, de die pariter et de nocte. Promittens vobis quod per totum dictum tempus stabo vobiscum et serviam vobis bene, fideliter et legaliter, utilia procurando et inutilia evitando pro prosse. Et quod non recedam a vobis nec servitio vestro. Quod si facerem, dono et confero vobis plenariam potestatem quod absque faticha et requisitione alicuius curie et persone possitis me, ubicumque inventus fuero, capere et captum in vestro posse reducere et tornare. Quodque emandabo vobis omnes dies quibus a vobis vestroque servitio fuero absens causa fuge, infirmitatis seu alias; et etiam omne malum vel dampnum, si quod vobis aut in bonis vestris intulero, ad cognitionem duorum proborum hominum, per me et vos comuniter eligendorum. Et pro predictis omnibus et singulis et pro omnibus missionibus, damnis et interesse vestris littis et extra, obligo vobis et vestris omnia bona mea, mobilia et immobilia, habita et habenda. Iurans sponte per Dominum Deum et eius sancta quatuor Evangelia, manibus meis corporaliter tacta, predicta omnia et singula attendere et complere, tenere et observare, et in aliquo non contrafacere vel venire iure aliquo sive causa. Ad hec ego dictus Petrus^h dez Puig, predictus, acceptans ad dictum meum officium atque servitium vos dictum Anthonium Garcia, convenio et promitto vobis quod docebo et instruam vos in dicto meo officio pro posse meo. Et quod per totum dictum tempus trium annorum providebo vos in cibo et potu sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone, et vestitu ac etiam calciatu secundum statum vestrum Et quod in fine dictorum trium annorum dabo vobis decem florenos auri Aragonie pro solidata vestra et servitii supradicti.

Et pro hiis complendis, obligo vobis omnia bona mea, habita et habenda. Iurans sponte per Dominum Deum et eius sancta quatuor Evangelia, manibus meis corporaliter tacta, predicta tenere et servare et non contraffacere quavis causa. Et hec, que dicta sunt supra, facimus, paciscimur et promittimus nos, dicti Anthonius et Petrus^h dez Puig, alter scilicet alteri et vicissim, et successoribus alterutrius nostrum, et notario infrascripto, tanquam publice persone pro personis omnibus, quarum interest et intererit, recipienti et paciscenti ac etiam legitime stipulanti. Volumus autem nos dicte partes quod de hiis fiant duo consimilia instrumenta, quorum unum utriusque nostrum tradatur per notarium infrascriptum,

Actum est hoc Barchinone, XII^a die septembris, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o quinto.

Testes: Castruxusⁱ Perpilionis, Petrus de Ferraria et Michael Lópiz, scriptores Barchinone^k.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. civitatis Sibilie regni Castelle *interlineat i escrit damunt* regni Castelle *ratllat* - c. *Segueix ratllat* currere - d. *currere interlineat* - e. *qua hoc...* affirmo *interlineat i escrit damunt* affirmo *ratllat* - f. *scriptore, al ms* scriptori - g. *emanadabo, sic al ms* - h. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - i. *Castruxus, al ms* Castruxus - k. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals*.

12

1406, març, 9. Barcelona

Guillem Mascaró, convers, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Bernat Serra i Guillem de Cabanelles, administradors de la taula de canvi de la ciutat de Barcelona, 4 lliures, 18 sous i 6 diners, per diverses quantitats de paper, cordovà, tençadors i divers altre material amb què varen ésser fets diversos llibres per a ús de la dita taula de canvi.

AHPB, Bernat NADAL, *Manual* 1406, gener, 26 - 1406, juny, 26, fol. 29r-v.

Sit^a omnibus notum quod ego Guillelmus^b Mascaroni, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabilibus Bernardo Serra et Guillermo de Cabanellis, rectoribus et administratoribus tabule cambi civitatis Barchinone, quod dedistis et solvistis michi quatuor libras, decem octo solidos et sex denarios monete Barchinone de terno, que michi debebantur rationibus infrascriptis: videlicet, triginta solidi et octo denarii pro quodam libro octo manuum papiri forme maioris, ad rationem trium solidorum et decem denariorum pro qualibet manu; et decem solidi pro decem clavis de leutono, qui positi fuerunt supra *postes*^d eiusdem libri; et unus solidus pro postibus dicti libri; et octo solidi pro quodam coreo cordovani, quo dicti *postes* fuerunt cohoperti; et duo solidi et quatuor denarii pro *tanquadors* et tatxiis ad opus dicti libri; et viginti quinque solidi pro faciendo dictum librum; et viginti solidi pro quindecim manibus et sex foleis papiri, que intrarunt et misse fuerunt^f in quodam manuali et in quodam libro vocato *dé comptants*, et in quodam alio libro *dé rúblicas*, ad rationem sexdecim denariorum

pro qualibet^k manu; et unus solidus et sex denarii pro presenti apoce instrumento. Que omnia supradicta^l a me emistis, habuistis et recepistis ad opus dicte tabule. Et ideo renuntiando exceptioni peccunie non numerate et non solute et doli, in testimonium premissorum presentem vobis facio apocham de soluto.

Actum est hoc Barchinone, nona die mensis martii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o sexto.

Sig+num Guillermi Mascharoni, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt: Iohannes Vinyoles et Franciscus Castellar, scriptores Barchinone^m.

a. *Al marge esquerre clausum traditum* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *qualibet interlineat* - d. *postes interlineat* - e. *Segueix ratllat solidis* - f. *et misse fuerunt interlineat* - g. *de interlineat* - h. *de interlineat* - i. *Segueix ratllat dco* - k. *qualibet interlineat* - l. *supradicta interlineat* - m. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

13

1406, setembre, 14. Barcelona

Francesc de Casasaia, corredor d'orella, lliura a Joan des Pla, convers, llibreter, el seu fill Bonanat, de 9 anys, perquè durant 4 anys aprengui l'ofici de llibreter. Joan des Pla, durant aquest temps, el mantindrà i calçarà.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Sextum manuale* 1405, novembre, 23 - 1406, desembre, 24, fols. 122v-123r.

Ego^a Franciscus^b de Casesage, curritor auris, ad quatuor annos continuos, qui currere incipiant^c in festo Sancte Marie mensis setembris^d proxime lapso, affirmo vobiscum Iohanne^e de Plano, converso, libraterio, Bonanatum, filium meum, in etate novem annorum vel circa constitutum, causa adicendi officium vestrum, et alias serviendi *et cetera*. Promittens vobis quod per totum dictum tempus stabit *et cetera*. Et non recedet *et cetera*. Quod si faceret, possitis ipsum capere *et cetera*. Et quod emendabit omnes dies *et cetera*. Et si quod malum *et cetera*, illud emendabo vobis ad cognitionem proborum hominum. Et pro hiis obligo vobis omnia bona mea. Et iuro. Et ego dictus Iohannes^f, acceptans dictum Bonanatum, promitto ipsum instruere *et cetera*, providere sanum et egrum in cibo et potu ad usum et consuetudinem Barchinone, et in calciatu caligarum et sotularum^g. Et pro hiis obligo omnia bona *et cetera*.

Testes: Iacobus sa Font, mercator, civis Barchinone, et Petrus Iordani, notarius.

a. *Al marge esquerre in comuni* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament* - c. *Segueix ratllat e* - d. *setembris, sic al ms* - e.

Iohanne, *al ms Iohanni* - f. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur - g. sotularum, sic al ms.*

14

1406, desembre, 7. Barcelona

Guillem Mascaró, convers, lligador de llibres, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Guillem de Cabanelles, mercader, ciutadà de Barcelona, administrador de la taula de canvi de la ciutat de Barcelona conjuntament amb Bernat Serra, ciutadà de Barcelona, 95 sous per diverses quantitats de paper, cordovà, tencadors i divers altre material amb què varen ésser fets diversos llibres per a ús de la dita taula de canvi.

AHPB, Bernat NADAL, *Manual* 1406, novembre, 27 - 1407, abril, 27, fol. 7r-v.

Sit omnibus notum quod ego Guillermus^a Mascaroni, conversus, ligator librorum, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Guillermo de Cabanellis, mercatori, civi dicte civitatis, rectori, una cum venerabili Bernardo Serra, cive dicte civitatis, tabule cambiij eiusdem civitatis, quod dedistis et solvistis michi nonaginta quinque^b solidos^c monete Barchinone de terno, qui michi debebantur rationibus infrascriptis: videlicet, triginta solidi et octo denarii ratione et pro pretio octo manuum papiri forme maioris, de quo factus fuit unus^e liber maior ad opus dicte tabule, ad rationem videlicet trium solidorum et decem denariorum pro qualibet manu; et decem solidi ratione et pro pretio decem clavorum de lautono, qui missi et clavati^f fuerunt in dicto libro; et septem solidi ratione et pro pretio cuiusdam pellis de *cordovà* virmillii coloris pro cohoptis dicti libri; et unus solidus ratione et pro pretio duarum postium fustis, de quibus fuit^g cohoptus dictus liber; et unus solidus ratione et pro pretio duorum planxorum sive *tencadors* dicti libri; et viginti quinque solidi^h pro laboribus per me sustentis in faciendo dictum librum; et quindecim solidi et quatuor denarii ratione et pro pretio undecim manuum et medie papiri forme minoris ad rationem sexdecim denariorum pro qualibet manu, de quo papiro fuit factum quoddam manuale et unus liber rubricarum; et tres solidi et sex denarii ratione et pro pretio trium manuum et medie papiri, quas^k a me emistis, habuistis^l et recepistis ad opus et pro servicio^m dicte tabule ad rationem unius solidi pro qualibet manu; et residuus unus solidus et sex denarii, quos ego dedi et solvi notario infrascripto pro salario presentis apoce instrumenti. Et ideo renuntiando exceptioni pecunie non numerate et non solute et doli, in testimonium premissorum presentem vobis facio apocham de soluto.

Actum est hoc Barchinone, septima die mensis decembris, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o sexto.

Sig+num Guillermi Mascaroni, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt: Iohannes Vinyoles et Bernardus Pi, scriptores Barchinoneⁿ.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *quinque interlineat* - c. *Segueix ratllat et sex denarios* - d. *Segueix ratllat vig* - e. *Segueix ratllat quidam* - f. *et calvati interlineat* - g. *Segueix ratllat cohor* - h. *Segueix ratllat rone* - i. *Segueix ratllat medii ratione* - k. *quas, al ms que* - l. *habuistis interlineat* - m. *et pro servitio interlineat* - n. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

15

1406, desembre, 16. Barcelona

Pere des Puig, escrivent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, i Castruccio Perpiliàni, il·luminador de Barcelona, formen societat per a il·luminar llibres. Pere des Puig pagarà totes les despeses per causa dels colors i de tot el que calgui a l'ofici d'il·luminar de Castruccio, el qual serà mantingut per Pere de Puig, que farà que li sigui rentada la roba. Pere de Puig rebrà dues terceres parts del guany i Castruccio Perpiliàni l'altra tercera part. [V. doc. 5]

ACB, Gabriel CANYELLES, *Sextum manuale* 1405, novembre, 23 - 1406, desembre, 24, fol. 168r.

Instrumentum societatis durature inter Petrum de Podio, scriptorem littere rotunde, civem Barchinone, ex una^a, et Struxo Parpilionis, illuminatorem Barchinone, partibus ex altera^b, per unum annum et medium continuos, qui incipiet^c currere prima die ianuarii proxime venturi, hoc videlicet modo: scilicet, quod dictus Petrus de Podio teneatur se parare omnibus missionibus que fient in officio illuminature dicti Struxi tam in^d coloribus quam aliis necessariis in dicto officio; et quod providebit dictum Struxo, scilicet per totum dictum tempus in victu et potu; et quod faciet ei ablueri camisias et familiaria^e sua. Est tamen certum quod dictus Petrus de Podio habet et habere debet duas partes in omnibus lucris que dictus Struxo faciet in dicto officio suo, retenta tamen penes se tertia dictorum lucrorum, factis inde tribus partibus equalibus. Et de hoc dictus Struxo promisit dicto Petro de Podio bene et fideliter dare sibi duas partes dictorum lucrorum, prout superius continetur, omni fraude postposita^f atque dolo. Et pro hiis et cetera. Et iurarunt. Fiat largo modo.

Testes: Iohannes dez Pla, libraterius^g, conversus, civis, et Iacobus Canyelles, scriptor.

a. *Segueix ratllat parte* - b. *partibus ex altera interlineat* - c. *incipiet, sic al ms* - d. *Segueix ratllat colob* - e. *familiaria, sic al ms* - f. *postposita, después de post segueix repetit i ratllat post* - e. *Segueix ratllat civis.*

1407, juliol, 27. Barcelona

Francesc Castanyer, professor “utriusque iuris”, canonge i ardiaca del Vallès a la Seu de Barcelona, fa testament i llega a la llibreria de la Seu els llibres Summa Hostiensis, és a dir, la Summa Aurea d’Enrico da Susa, corregida tota per ell mateix, i Rosarium super Decretum de Guido da Baisio. Llega també al seu parent Pere Castanyer, si fos ordenat de sotsdiaca, el seu Breviari, els seus llibres de gramàtica, d’arts, de filosofia, de medicina, de sermons i d’altres matèries per ell mateix escrits.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Primus liber testamentorum* 1399, desembre, 18 - 1424, desembre, 9, fols. 58v-63r.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Plec de testaments* 1397 - 1409, s.n.

In^a nomine Domini nostri Ihesu Christi, qui pro salute humani generis testamentum saluberrimum edidit inter suos. Ego Franciscus^b Castanyerii, utriusque iuris professor, canonicus et archidiaconus Vallensis in Sede Barchinone, attendens quod natura humana est mortis legibus obligata, et quod mortis hora velut dubia et incerta debet prudentis animo suspecta semper existere, rememorans Eius quod scriptum est “Vigilate et stote parati, quia nescitis diem neque horam”, cum lege civili attestante nil sit morte certius et nil incertius hora mortis, et sic certissimus sim quod moriar, sed ubi, qualiter et quando hoc ignoro penitus, quare supplico divine Clementie totis meis affectibus quod finis ac vite mee terminus sit Ei acceptabilis et anime mee profficuus, idcirco, licet languens corpore, tamen mente sana et cum firma loquela, Ihesu Christi gratia invocata, de bonis meis disponens, meum facio, condo et ordino testamentum, prout sequitur. ...Item, lego meam bibliothecam, sine tamen libris, sacristie dicte Sedis, si deservire ibi poterit, prout modo stat seu in forma in qua nunch est. Et quod de facto ibi ordinetur ad perpetuo deservendum, alias nolo locum habere legatum, sed volo quod vendatur cum aliis bonis meis. ... Item, lego librerie dicte Sedis *Summam* meam Hostiensis, que dicitur copiosa, pulcram et manu mea correctam a principio usque ad finem, et meum *Rosarium super Decretum*, sub tamen tali pacto: quod sacristia antedicta, ad quam spectat libraria ipsa, faciat michi scribi duo aniversaria inter aniversaria ordinaria dicte Sedis, alias nolo quod habeat locum dictum legatum. Et volo quod, ubi hoc legatum cum hoc onere fuerit acceptatum, dicti libri collocentur in dicta libraria, in loco scilicet ydoneo, cum cathena ad modum aliorum librorum per meos manumissores ubi legatum locum vindicaverit. ... Item, lego dicto Petro Castanyerii, consanguineo meo, ultra legatum manumissorie, pro adiutorio vite sue centum solidos. Item, lego sibi, si infra annum a die obitus mei se fecerit ad sacros ordines subdiaconatus promoveri, et non aliter, meum *Breviarium* et omnes libros gramatices. Item, omnes libros artium, quos habuero, et omnes libros naturalis philopsophie et medicine, et omnes libros sermonum et omnes libros cuiuscumque facultatis manu mea scriptos, et omnes scripturas vagantes non coniunctas in libro, et omnes libros orationum et alios parvulinos, ut sibi profficiant et alieni non arripiant labores meos, ut etiam partem faciant Iohanneto, fratri suo, prout debebit. Lego etiam sibi unum de gatzofilaciis meis, quod magis voluerit, in quo recondantur omnes dicti libri una cum *Breviario*. Quod quidem gatzofilacium clausum cum dictis libris teneat penes se unus ex dictis manumissoribus meis, quousque dictus Petrus realiter et de facto, scilicet infra annum post mei obitum, sacrum subdiaconatus ordinem fuerit assequutus ...

Actum est hoc Barchinone, in domo iam dicti testatoris, quam fovet prope Ecclesiam Barchinone, vicesima septima die iulii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo septimo.

Sig+num Francisci Castanyerii, predicti, qui hoc meum testamentum, quod est ultima voluntas mea, laudo, concedo et firmo.

Testes vocati et rogati huius mei testamenti sunt: Salvator Libra, scholaris Sedis Barchinone, et Bartholomeus Rippol, sartor, civis Barchinone^f.

a. *Al marge esquerre clausum traditum unum Petro Castanyerii altero de manumissoribus de voluntate dictorum manumissorum* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la forma - c. Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

17

1408, maig, 8. Barcelona

Vicenç Soses, escriptent, oriünd de València, habitant de Barcelona, promet a Gabriel Cardona, llicenciat en lleis, ciutadà de Barcelona, que a partir del dia 1 de juny propviuent començarà a escriure el llibre Lectura super toto Codice de Bartolomeo de Saliceto, que ocuparà uns 70 sisterns, de 12 cartes cada un, en pergamins de cabrits o de vedells. Cada setmana li lliurarà escrit un sistern i 4 cartes. En cada corondell escriurà trenta línies. La tasca d'escriure la farà a casa de Gabriel Cardona, on hi dormirà. Vicenç Soses rebrà una paga de 14 sous per cada sistern. En el cas de menjar a casa de Gabriel Cardona, aquest li retindrà de la paga 12 diners.

AHPB, Pere GRANYANA, *Manual septimum decimum* 1407, gener, 11 - 1408, desembre, 15, fols. 143v-144r.

Die veneris, XVIII^a die madii, anno M^o CCCC^o octavo.

Ego Vincentius^a Soses, scriptor, oriundus Valencie, nunc vero habitator Barchinone, asserens me virtute iuramenti per me inferius prestiti maiorem esse XXVe annis, per firmam et solemptem stipulationem convenio et promitto vobis venerabili Gabrieli Cardona, in legibus licentiatu, civi Barchinone, presenti, quod prima die mensis iunii proxime instantis incipiam vobis scribere in domo vestra quendam librum vocatum *La Lectura* sive glosa de Barthomeu de Scilicet *super toto Codice*, comuni extimatione occupantem septuaginta *sisterns* vel circa. Et quod ipso libro incepto, continuabo ipsum scribere et scribam et scriptum vobis tradam in qualibet septimana continue^b unum *sistern* et quatuor *cartes*, computando in quolibet *sistern* duodecim *cartes*. Quem librum vobis scribere promitto in pergamenis *de cabrits* o *de vedells*. Et continuabo ipsam scripturam per totum ipsum librum, prout primus *sisternus* erit continuatus. Et quod in quolibet corondello dicti libri scribam triginta paria de lineis. Quodque quousque ipsum librum perfecero, non scribam aliud opus nec divertam ad alios actus propter quos scriptura dicti libri nec opus eiusdem dilatetur, nisi tantum in casu ardue et evidentis necessitatis, sine vestri licentia, ymo semper et continue ipsum librum scribam et continuabo sine aliquo medio. Et hec omnia facere

promitto sine dilatione *et cetera*. Et restituere missiones *et cetera*. Et sub pena quinquaginta librarum Barchinone *et cetera*. Et pro hiis obligo me et omnia bona mea *et cetera*. Et facio scripturam tertii in curia vicarii Barchinone. Et pro maiori vestri corroboracione facio homagium honorabili Rogerio de Planella, regenti vicariam Barchinone^c, nomine regis recipienti *et cetera*. Et iuro *et cetera*. Ad hec ego Gabriel^d Cardona, predictus, laudans predicta, promitto vobis dicto Vincentio quod, dum vos scribetis et continuabitis dictum librum, providebo vos in cibo et potu bene et decenter, prout alios scutiferos meos. Et quod cubetis in domo mea. Et dabo vobis pro salario cuiuslibet sisterni quatuordecim solidos Barchinone, in solutione quorum retinebo penes me duodecim denarios pro qualibet die qua in domo mea comedetis. Et predictas solutiones vobis facere promitto sine omni dilatione *et cetera*. Et restituere missiones *et cetera*. Et obligo vobis omnia bona mea *et cetera*. Et iuro *et cetera*. Et volumus fieri duo *et cetera*.

Testes: discretus Guillelmus Salt, notarius Maioricarum, Franciscus Gerdaldi, porterius domini regis, et Raymundus Ferrarii, tinctorerius, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma i les abreviatures iur (iuravit) per a indicar el jurament i ho (fecit homagium) per a indicar l'homenatge* - b. *continue interlineat* - c. *regenti vicariam Barchinone interlineat* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur.*

18

1408, juliol, 20. Barcelona

Antoni Mulner, blanquer, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Francesc Roig, habitant de Càller, illa de Sardenya, 9 lliures, 15 sous i 8 diners, que hom li devia encara per un costalet de reemudes i de pergamins.

AHPB, Joan NADAL, *Manual* 1408, abril, 3 - 1408, setembre, 20, fol. 58r.

Die veneris, XX^a die mensis iulii, anno predicto.

Anthוניus^a Mulnerii, blanquerius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Francisco Roig, habitatori castri Calleri, insule Sardinie, licet absenti, quod per manus venerabilis Leonardus de Doni, mercatoris, civis Barchinone, dedistis et solvistis michi novem libras, duodecim solidos et undecim denarios Barchinone de terno, bene valentes illas quindecim libras, quindecim solidos et octo denarios monete Callariensis, quas vos michi dari et tradi mandastis per dictum venerabilem Leonardum de Doni cum quadam vestra littera papirea dicto venerabili Leonardo de Doni missa. Que quidem XV libre XV, solidi et octo denarii monete Callariensis michi tantum restabant ad solvendum ex illis triginta libris, octo solidis et octo denariis pretacte monete Callariensis, que nitide habite fuerunt ex quodam costaletto *de reemudes et de pergamins*, quod vobis, plures anni effluerunt, comendavi, ut eum venderetis in dicta insula. Renuntiando *et cetera*, finem nedum de dictis XV libris XV solidis et octo denariis, immo etiam de dictis XXX libris, octo solidis et octo denariis ac aliis *et cetera*.

Testes: Guillelmus Puiolli, conversus, Iohannes Pau, curritores, civesque Barchinone, et Bernardus Genesta, scriptor Barchinone^b.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Tot l'instrument ratllat amb una ratlla vertical.*

19

1408, juliol, 31. Barcelona

Francesc sa Calm, lligador de llibres, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut d'Antoni Bussot, ciutadà de Barcelona, un dels rectors de la taula de canvi de la ciutat de Barcelona, 16 lliures i 7 sous per diversos llibres i pel paper, cordovà, tencadors i altre material amb què varen ésser fets els dits llibres per a ús de la dita taula de canvi.

AHPB, Joan NADAL, *Manual* 1408, abril, 3 - 1408, setembre, 20, fol. 64r-v.

Franciscus^a ça Calm, ligator librorum, civisque Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Antonio Buçoti, civi dicte civitatis, rectorique una cum venerabili Bernardo ça Closa, cive eiusdem civitatis, tabule cambi civitatis Barchinone, quod dedistis et solvistis michi sexdecim libras et septem solidos barchinonenses de terno rationibus sequentibus: scilicet, tres libras, unum solidum et quatuor denarios pro pretio duorum librorum vocatorum *capbreus*, quorum unus est in numero quartus, et alter quintus, in quorum utroque misse fuerunt octo manus papiri forme maioris ad rationem trium solidorum et decem denariorum pro qualibet manu. Item, duos solidos pro pretio quatuor postium fustis quibus dicti libri cohoptati fuerunt. Item, tresdecim solidos pro pretio duorum *cordovans* qui missi fuerunt in cohoperiendo dictos postes. Item^b, unum solidum et sex denarios pro pretio viginti *claus* de lautono *ab taxes*, qui missi fuerunt in dictis postibus. Item, duos solidos, sex denarios pro pretio duorum parium plangorum lautonis, que misse fuerunt in dictis capibreviis^c. Item, duas libras pro pretio triginta manuum papiri forme comunis ad rationem sexdecim denariorum pro qualibet manu, de quibus XX^d manus misse fuerunt in faciendo duo manualia ad opus dictorum librorum et quatuor manus in faciendo duas rubricas, et quatuor manus in faciendo unum librum de *comptants*, et residue due manus^d, que adite fuerunt in quodam manuali *vell*. Item, duas libras et decem solidos pro laboribus per me sustentis in construhendo dictos duos *capbreus*, libros^e et manualia. Item, tres solidos et sex denarios pro pretio trium librorum forme large vocatorum *manualets*^f, in quibus misse fuerunt due manus papiri. Item, quatuor solidos pro aliis tribus libris similibus, in quibus misse fuerunt due manus et media papiri. Item, duos solidos et octo denarios pro pretio quatuor manuum papiri sotilis ad rationem VIII° denario^o pro qualibet manu. Item, unam libram pro pretio unius rayme papiri. Item, unam libram^h, decem solidos et octo denarios pro pretio alterius libri vocati *capbreu maior* in numero sextusⁱ, in quo misse fuerunt^k octo manus papiri forme maioris ad rationem trium solidorum et decem denariorum pro qualibet manu. Item, unum solidum pro duabus postibus fustis quibus^l proxime dictus liber fuit cohoptatus. Item, sex solidos et sex denarios pro quodam cordovano, quo proxime dicte postes fuerunt cohoptate. Item, decem solidos pro decem

claus lautonis missis in dictis postibus. Item, duos solidos pro uno pari *de planxes*. Item, unam libram et octo solidos pro XXI manibus papiri forme comunis ad dictam rationem sexdecim denariorum pro qualibet manu, de quibus misse fuerunt duodecim manus in faciendo unum manuale, et due manus in faciendo unam rubricam, et quatuor manus in faciendo unum librum de *comptants*, et residue tres manus fuerunt addite in quodam manuali *vell*. Item, unam libram et quinque solidos pro *fabedures* dicatorum librorum. Et residuos tres solidos et quatuor denarios pro tribus libris forme large vocatis *manualets*, in quibus misse fuerunt due manus et media papiri. Que omnia fuerunt facta ad opus et pro servitio dicte tabule. Renuntiando *et cetera*.

Testes: discretus Anthonius Oliverii, notarius, et Philipus Vallesii, scriptor Barchinone^m.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat* viginti - c. Item duos solidos ... in dictis capibreviis *interlineat* - d. *Segueix ratllat* in faciendo unum - e. capbreus *interlineat* - f. *Segueix ratllat* dicta duo - g. *Segueix ratllat* de duas mans - h. libram, *al ms* libras - i. in numero sextus *interlineat* - k. *Segueix ratllat* sex manus - l. quibus *manca al ms* - m. *Tot l'instrument ratllat amb una ratlla vertical*.

20

1409, març, 14. Barcelona

Fra Jaume Bertós, del convent de l'orde de Santa Maria de la Mercè de la ciutat de Barcelona, reconeix haver rebut de Joan de Puig, prevere, beneficiat a l'església de Sant Miquel de Barcelona, procurador dels preveres beneficiats a l'església de Sant Joan de Jerusalem de la vila de Berga, 15 florins d'or d'Aragó, que són part dels 60 florins pels quals havia d'escriure el llibre litúrgic Ferier o Ferial per a ús de la dita església.

AHPB, Francesc DE MANRESA, *Manual* 1409, març, 10 - 1410, maig, 31, fol. 2r-v.

Ego frater Iacobus^a Bertós, ordinis Sancte Marie de Mercede civitatis Barchinone, confiteor et recognosco vobis discreto Iohanni de Podio, presbitero, beneficiato in ecclesia Sancti Michaelis Barchinone, procuratori constituto presbiterorum beneficiatorum in ecclesia Sancti Iohannis Iherosolimitani ville Berge, quod ex illis sexaginta florenis auri de Aragonia, pro quibus conveni et promissi^b dictis beneficiatis, principalibus vestris, facere seu scribere ad opus dicte ecclesie Sancti Iohannis Iherosolimitani quendam librum vocatum *Ferier*, solvistis et bistraxistis michi quindecim florenis auri predicti. Et ideo renuntiando exceptioni peccunie *et cetera*.

Testes: discretus Franciscus Portella, presbiter, beneficiatus in ecclesia de Mari, et Anthonius Compay^c, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. promissi, *sic al ms* - c. Compay, *sic al ms*.

21

1409, novembre, 11. Barcelona

Ponç Tahús, canonge de la Seu de Barcelona, fa testament i llega a la capella de la Santa Espina de la Seu de Barcelona un Missal, que té, per a ser il·luminat, Joan Pasqual, il·luminador de llibres del rei. Llega també un Missal, que li escriu Miquel de Fonolles, escolar del rei, a l'església de Santa Llúcia de la ciutat de Siracusa del regne de Sicília.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Primus liber testamentorum* 1399, desembre, 18 - 1424, desembre, 9, fols. 79v-81r

In Christi nomine, amen. Ego Poncius^a Tahús, canonicus Barchinone, licet corpore languens, mentis tamen perfruens ratione et cum firma loquela, meum facio, condo et ordino testamentum. ... Item, dimitto capelle Sancte Spine dicte Sedis, pro usu et servitio beneficiati ipsius Sancte Spine, unum *Missale* meum, quem^b tenet ad illuminandum Iohannes, illuminator librorum domini regis. Item, dimitto ecclesie Sancte Lucie civitatis Siracusie regni Sicilie aliud *Missale* meum, quem^b michi scribit Michael de Fonolles, scholaris domini regis. Si vero reverendus dominus episcopus Siracusie questionem aliquam fecerit in bonis meis et aliquid exegerit ab ipsis, tunch huiusmodi legatum sit cassum et nullum et ipsum *Missale* hereditati mee revertatur. ...

Actum est hoc Barchinone, in domo dicti testatoris, quam habet in loco ubi erat olim callus iudaycus maior, ubi dictus testator egratabat, undecima die novembris, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o nono.

Sig+num Poncii Tahús, predicti, qui hoc meum testamentum seu meam ultimam voluntatem laudo, concedo et firmo.

Testes rogati huius testamenti sunt: discreti Bernardus de Vineamatha, Bernardus Letonis, presbiteri, beneficiati in Sede Barchinone, et Berengarius Roure, notarius, civis dicte civitatis^c.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *quem, sic al ms per quod* - c. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

22

1410, maig, 23. Barcelona

Francesc sa Calm, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Gilabert de Malla, ciutadà de Barcelona, un dels rectors de la taula de canvi de la ciutat de Bar-

celona, 8 lliures, 8 sous i 6 diners per diversos llibres per ell fets i pel paper, claus i altre material amb què varen ésser fets els dits llibres per a ús de la dita taula de canvi.

AHPB, Joan NADAL, *Manual* 1410, maig, 9 - 1410, octubre, 16, fol. 13r.

Sit^a omnibus notum quod ego^b Franciscus^c ça Calm, libreterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Gilaberto de Medalia, civi Barchinone, rectori et administratori, una cum venerabili Michaelae de Gualbes, cive eiusdem civitatis, tabule cambii assecurate per dictam civitatem Barchinone, quod dedistis et solvistis michi octo libras, octo solidos et sex denarios barchinonenses de terno, michi debitas tam pro laboribus per me sustentis in faciendo certos libros^d et quaternos papiri^e, in quibus continentur compota dicte tabule, quam ratione et pro pretio papirus^f, clavorum et aliorum apparatusum per me missorum in faciendo dictos libros ac etiam^f aliarum rerum quas a me emistis, habuistis et recepistis ad opus et pro servitio dicte tabule, prout distinctim apparet in quodam folio papiri quod vobis tradidi. Et ideo renuntiando^g exceptioni peccunie non numerate et non solute et doli, in testimonium premissorum presentem vobis facio apocham de soluto.

Actum est hoc Barchinone, XXIII die mensis madii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o decimo.

Sig+num Francisci ça Calm, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes: venerabilis Arnaldus Osquet, Antonius Cases, cives Barchinone, et Philipus Vallesii, scriptor eiusdem civitatis^h.

a. *Al marge esquerre clausum traditum* - b. *Sit omnibus notum quod ego interlineat* - c. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - d. *Segueix ratllat ad c* - e. *Segueix ratllat ad f* - f. *papirus sic al ms* - g. *Segueix ratllat certe quant* - g. *Segueix ratllat et cetera* - h. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

1410, juny, 21. Barcelona

Domènec Adzuara, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut dels marmessors del testament de Ponç Taús, canonge de la Seu de Barcelona, 12 lliures i 2 sous per haver-li il·luminat un Missal.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Decimum manuale* 1409, desembre, 28 - 1410, desembre, 23, fol. 57r.

Die sabbati, XXI^a die iunii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o decimo predicto.

Sit omnibus notum quod ego Dominicus^a Adzuare, illuminator, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis dictis manumissoribus quod per manus vestri dicti Petri Pujol^b [presbiteri, beneficiati in Sede Barchinone], dedistis et solvistis michi, voluntati mee, duodecim libras et duos solidos Barchinone^c, ratione videlicet quia illuminavi quoddam *Missale*, quod erat^d dicti venerabilis^e defuncti, in pergamenis scriptum *a corondells*, quod incipit "Ad te levavi animam meam", et finit "in officio defunctorum". Et ideo.

Testes: Iohannes Corroni et Petrus Castilionis, scriptores Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. per manus vestri dicti Petri Pujol *interlineat* - c. Barchinone *interlineat* - d. erat, *al ms era* - e. venerabilis *interlineat*.

24

1411, maig, 30. Barcelona

Joan Ramon, fill del difunt Francesc Ramon, corredor d'animals, ciutadà de Barcelona, promet a Joan des Pla, llibreter, ciutadà de Barcelona, que durant 3 anys viurà amb ell per tal d'aprendre l'ofici de llibreteria. Joan des Pla, durant aquest temps, el mantindrà.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Undecimum manuale comune* 1410, desembre, 29 - 1411, desembre, 24, fols. 105v-106r.

Die sabbati, XXX^a die madii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XI°.

Ego Iohannes^a Raymundi, filius Francisci Raymundi, quondam, curritoris animalium, civis Barchinone, agens in hiis ad cautelam de et cum consensu et voluntate Iohannis Corroni, payerii, avi mei materni, ex certa scientia, ad tres annos, qui currere incipiant prima die febroarii proxime preteriti, mitto et affirmo me vobiscum Iohanni^b de Plano, libraterio, civi Barchinone, causa adiscendi officium vestrum librerie, et alias serviendi vobis in omnibus mandatis, licitis et honestis, nocte dieque, omne commodum acquirendo et omne dampnum pro viribus evitando. Et quod a vobis seu a dicto vestro servitio non recedam. Quod si facerem, dono vobis plenum posse *et cetera*. Et quod emendabo omnes dies *et cetera*, et omnes missiones *et cetera*. Et pro hiis complendis, obligo me et omnia bona mea. Et quia minor sum, iuro non contravenire ratione minoris etatis nec alias, renuntians *et cetera*. Ad hec ego dictus Iohannes^d Corroni, avus ex parte matris, predictis omnibus consentio tanquam si facta essent de assensu et voluntate meis. Ego itaque Iohannes^e de Plano, predictus, convenio et promitto tibi dicto Iohanni Raymundi quod docebo tibi dictum meum officium iuxta posse. Et quod providebo tibi per totum dictum tempus in cibo et potu, sanum et egrum, iuxta usum et consuetudinem Barchinone. Et pro hiis obligo omnia bona mea *et cetera*.

Testes: Ferrarius Verdagerii et Iohannes Balcebra, scriptores Barchinone^f.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament* - b. *Iohanni, sic al ms per Iohanne* - c. *civi, sic al ms per cive* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - f. *Tot l'instrument ratllat amb una ratllat ondulada per a indicar la cancel·lació, que consta en nota marginal: Die lune, XIII^a marcii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o XIII°, fuit cancellatum sequens instrumentum de voluntate infrascripti Iohannis de Plano et Iohanni (sic) Raymundi, infrascripti, presentibus Raymundo Loral, Iohanne Muleti et Ferrario Verdagerii, scriptoribus Barchinone.*

25

1412, juny, 21. Barcelona

Bernat de Pla, canonge de la Seu de Barcelona, confessa haver rebut de Joan de Sant Hilari, canonge de la Seu de Barcelona, procurador de la Casa de la Caritat de la Seu de Barcelona, 17 lliures i 8 sous per 87 cartes del llibre Vita canonica i el Compter, que va fer escriure, per manament del capítol de la dita Seu, a Marc de Sant Martí, prevere, vicari de l'església de Sant Joan d'Horta, diòcesi de Barcelona.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Duodecimum manuale* 1411, desembre, 28 - 1412, desembre, 24, 76v.

Sit^a omnibus notum quod ego Bernardus^b de Plano, canonicus Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Iohanni de Sancto Ilario, concanonico meo, procuratorique domus caritatis Sedis Barchinone, quod dedistis et solvistis michi decem septem libras et octo solidos barchinonenses, quas michi debebat^c dicta domus caritatis, pro octuaginta septem cartulis libri vocati *Vita canonica* simul cum comperio sive *compter*, quas et quod ego de mandato honorabilis capituli dicte Sedis feci scribi^d discreto Marcho de Sancto Martino, presbitero, vicario ecclesie mee Sancti Iohannis de Orta diocesis Barchinone. Et ideo.

Testes huius rei sunt: discretus Bernardus Prats, presbiter, beneficiatus in Sede, et Iohannes Balcebre, scriptor Barchinone.

a. *Al marge esquerre in comuni* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *Segueix ratllat tur* - d. *Segueix ratllat Marcho.*

1413, febrer, 13. Barcelona

Antoni Vendrell, habitant de Vilafranca del Penedès, diòcesi de Barcelona, lliura el seu germà Joanet, de 13 anys, fills ambdós de Pere Vendrell, de la dita vila, a Mateu Calderons, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, perquè durant quatre anys i mig aprenqui l'ofici d'il·luminar llibres. Durant aquest temps Mateu Calderons el matindrà, vestirà i calçarà.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Tercium decimum manuale comune* 1412, desembre, 29 - 1413, desembre, 24, fol. 33r.

Ego^a Anthonius^b Venrelli, habitator Villefranche Penitensis, diocesis Barchinone, gratis et ex certa scientia, nomine meo proprio, per firmam, validam et solemnem stipulationem convenio et promitto^c me facturum, daturum et curaturum operam cum effectu, omni exceptione remota, quod^d a presenti die ad quatuor annos et medium^e proxime venturos et sequentes, Iohannetus, frater meus ex utroque latere, filius Petri Venrelli, quondam, de dicta villa, patris mei, in XIII° anno sue etatis vel circa constitutus, quique^f, prout assero, nullum habet tutorem nec curatorem, stabit et morabitur vobiscum Matheo Calderons, illuminatore librorum, cive Barchinone, hiis presenti, causa adiscendi officium vestrum et alias serviendi vobis in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, die noctuque, iuxta sui posse. Promittens vobis meo nomine proprio quod dictus Iohannetus per dictum tempus serviet vobis bene et legaliter, utilia procurando et inutilia evitando. Et quod non recedet *et cetera*. Quod si faceret, dono vobis licentiam quod, ubicumque ipsum inveneritis, absque faticha et requisitione alicuius curie et persone possitis ipsum capere *et cetera*, et reducere in posse vestro, aut ego ipsum teneat et promitto, meis propriis sumptibus et expensis^g, vobis restituere et tornare. Et quod emendabit vobis omnes dies quibus a vobis absens fuerit ratione fuge vel infirmitatis aut alias. Et si quod malum aut dampnum vobis aut in bonis vestris intulerit, illud promito vobis de meo proprio emendare et solvere ad cognitionem proborum hominum per vos et me comuniter eligendorum. Promitto inquam vobis me daturum^h operam cum effectu quod, cum dictus Iohannetus etatem quatuordecim attigerit, predicta omnia laudabit et approbabit et in predictis se obligabit. Et hec promitto complere et perficere cum effectu sine omni dilatione *et cetera*. Et restituere omnes missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Obligans pro hiis omnibus omnia bona mea *et cetera*. Renuntio *et cetera*^k. Et iuro *et cetera*. Ad hec ego Matheus^l Calderons, predictus, acceptans predicta, convenio et promitto vobis dicto Anthonio Venrelli, recipienti nomine dicti Iohanneti, fratris vestri, quod docebo ipsum officium meum predictum. Et providebo ipsum per dictum tempus in cibo et potu, vestitu et calciatu, bene et decenter, prout ipsum decebit. Et colam ipsum sanum et infirmum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et pro hiis et pro omnibus missionibus, dampnis et interesse lictis et extra, obligo vobis omnia bona mea *et cetera*. Et volumus quod fiant de predictis duo consimilia instrumenta.

Actum Barchinone *et cetera*.

Testes: discretus Petrus Boschani, presbiter Barchinone, Petrus de Pratis et Iohannes de Pulcromonte, scriptores littere rotunde, et Guillelmus de Bellvehí, scriptor Barchinone.

a. *Al marge esquerre* in comuni. Solvit dictus Anthonius unum solidum - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura* iur (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. *Segueix ratllat vob* - d. *Segueix ratllat* Iohannetum - e. *Segueix ratllat* qui - f. *Segueix ratllat* nullum -

g. meis propriis sumptibus et expensis *interlineat* - h. *Segueix ratllat* vo - i. Renuntio et cetera *interlineat* - k. Renuntio et cetera *interlineat* - l. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma.*

27

1414, juny, 21. Barcelona

Bonanat des Coll, de 14 anys, fill d'Antoni des Coll, coraler, ciutadà de Barcelona, promet a Joan de Camporells, llibreter, ciutadà de Barcelona, que durant 2 anys viurà amb ell per tal d'aprendre l'ofici de llibreteria. Joan de Camporells, durant aquest temps, el mantindrà, el calçarà i li donarà una paga de 15 florins d'or d'Aragó.

ACB, Julià ROURE, *Manuale nonum* 1412, desembre, 26 - 1414, desembre, 11, s.n.

Die iovis, XXI^a iunii, anno^a predicto M^o CCCC^o XIII°.

Ego Bonanatus^b dez Coll, filius Anthonii dez Coll, corallerii, civis Barchinone, gratis *et cetera*, agens in hiis cum consensu et voluntate dicti patris mei, hiis presentis et inferius consentientis, ad duos annos primo et continue venturos, qui currere incipiant die presenti, affirmo me vobiscum Iohanne de Camporells, libraterio, cive dicte civitatis, causa adiscendi officium vestrum, et alias pro serviendo vobis in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis. Promittens vobis quod per totum dictum tempus duorum annorum morabor vobiscum, et quod non recedam a vobis nec a servitio vestro sine licentia *et cetera*. Quod si fecero, dono vobis licentiam et plenum posse *et cetera*. Convenio etiam et promitto vobis quod ero bonus *et cetera*. Et in fine dicti temporis emendabo vobis omnes dies *et cetera*. Et si quid mali *et cetera*, ad cognitionem duorum proborum hominum, inter me et vos eligendorum. Et pro hiis *et cetera*, obligo personam et bona *et cetera*. Et dono vobis fideiussorem dictum Anthonium^c dez Coll, patrem meum, qui mecum et sine me *et cetera*. Ad hec ego dictus fideiussor *et cetera*. Et pro hiis *et cetera*, obligo bona *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Et ego dictus Bonanatus, beneficio minoris etatis *et cetera*, quia sum minor XXV annis, maior tamen XIII^{im} annis. Et nos ambo iuramus *et cetera*. Ad hec ego dictus Iohannes^d Camporells, laudans predicta *et cetera*, ac acceptans predictum Bonanatum in discipulum^e et servitorem meum, convenio et promitto tibi quod per totum dictum tempus duorum annorum providebo te in comestione et potu et in calciatu sotularium^f secundum tui conditionem. Et colam te sanum et infirmum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et docebo tibi dictum meum officium, prout ipsum melius adiscere poteris. Et dabo tibi pro solidata dicti temporis XV florenos auri Aragonie, bonos et fideles ac recti ponderis, solvendos tibi infra dictum tempus de sex in sex mensibus. Et omnia alia faciam et complebo, ad que iuxta predicta tenear. Et pro hiis *et cetera*, obligo bona *et cetera*. Hec igitur *et cetera*. Fiant duo instrumenta *et cetera*.

Testes: Franciscus Fontstar, curritor auris, et Guillermus Andree, notarius, cives Barchinone.

a. *Segueix ratllat* a nat - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i*

l'abreviatura iur - d. Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma - e. discipulum, al ms dicipulum - f. sotularium interlineat i escrit damunt pedum ratllat.

28

1415, juny, 14. Barcelona

Pere Vila, prevere, vicari perpetu de l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona, fa donació a una església, el nom de la qual es reserva, de diversos llibres, entre els quals hi ha una Confessió de Joan de Friburg, escrita pel mateix Pere Vila.

AHPB, Tomàs DE BELLMUNT, *Manuale comune vicesimum nonum* 1415, gener, 14 - 1415, juliol, 31, fol. 84v.

In Dei nomine. Ego Petrus^a Vila, presbiter, vicariusque perpetuus ecclesie Beate Marie de Mari Barchinone, gratis et cetera, ob Dei reverentiam^b dono et ex causa donationis inter vivos concedo^c illi ecclesie, cui alias ego cum instrumento inde facto in posse discreti Dominici Donastasio, notarii publici, XV die octobris, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o decimo, dederam certa bona, quam ecclesiam pronunc hic et ex causa nominare nolo, libros^d qui in romancio proxime subscribuntur: Primo, scilicet, una *Suma Jobanina*, en forma de breviarí, molt bella. E comença en la segona fulla ,directe^e, e feneix la taula de la dita *Summa* en la penúltima carta ,quid de uxore'. Item, una *Confessió^f* en latí, escrita en paper de mà del dit Pere Vila, e són tres sisterns, la qual confessió és stada dictada per lo actor de la dita *Summa Iobannina*. Item, uns *Sermons de Voràgens quaresmals*. Començen en la segona carta ,malos modos'. Item, un altre libre de *Sermons dominicals*. Començen en la segona carta ,to fuerit'. Item, un altre libre de *Sermons* de fratre Peralta. E començen en la segona carta ,trado facere'. Item, un altre libre de sermons. Començen en la segona carta ,ydolatrix maxime'. Item, un altre libre de sermons. Començen en la segona carta ,Ecclesiastici XXIII° capitulo'. Item, uns sermons de Sent Agostí. E començen en la segona carta ,opere patere'. Item, una epístola escrita en paper de Sent Bernat. Comensa en la segona carta ,primo et ibi notatur', Item, les *Concordances del Decret e de la Bíblia*, scrites en paper. Comensen en la segona carta ,alias contra Adam'. Item, un *Doctrinal* e un *Ebreart* en un volum, scrits en pergami. Comense en la segona carta ,endum nepotes suos' [..]^g.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament - b. Segueix ratllat et propter - c. Segueix ratllat vobis - d. libros interlineat i escrit damunt bona ratllat - e. Segueix ratllat un mot il·legible - f. Segueix ratllat en - g. La resta de l'instrument no va ser copiada.*

1415, setembre, 4. Barcelona

Joan Garró, mercader, ciutadà de Barcelona, ven a Pere Grau, mercader, ciutadà de Barcelona, 12 dotzenes de pergamins pel preu de 430 lliures, 19 sous i 6 diners.

AHPB, Pere PELLISSER, *Manual* 1415, juliol, 2 -1416, juny, 26, fol. 18v.

Die mercurii, IIII^a mensis septembris, anno predicto.

Instrumentum venditionis firmate per Iohannem^a Garró, mercatorem, civem Barchinone, filium venerabilis Iohannis Garró, quondam, mercatoris, civis Barchinone, venerabili Petro Grau, mercatori, civi Barchinone, de bonis, rebus et mercanciis sequentibus: Primo, de XII duodenis pergameneorum *et cetera*, inserantur prout in quodam quaterno continuantur bona ipsa. Inducens in possessionem predictorum per traditionem quam iam ei fecerat de eisdem *et cetera*. Preterea ex causa huiusmodi *et cetera*, dedit, cessit *et cetera*. Quibus iuribus *et cetera*. De evictione *et cetera*. Obligat bona *et cetera*. Et iurat. Fiat largo modo. Pretium predictorum est quadringente triginta sex libre, decem novem solidi et sex denarii Barchinone *et cetera*. Quas confessus fuit habuisse *et cetera*. Renuntiando *et cetera*. Deditque et remisit *et cetera*. Insuper promisit teneri de evictione *et cetera*. Et de restitutione omnium et singulorum damnorum *et cetera*. Et obligat omnia bona sua *et cetera*. Et iurat large. Et consencierunt predictis omnibus et singulis *et cetera* domina Caterina^b, uxor dicti venerabilis Iohannis Garró, quondam, et Ludovicus^c Garroni, filius dictorum coniugum. Promittentes non contravenire, scilicet dicta Caterina ratione dotis et sponsalitiu, et dictus Ludovicus ratione legatorum vel substitutionum vel fideicomissorum *et cetera*. Renuntiant *et cetera*. Laudarunt etiam, approbarunt et ratificarunt *et cetera* dicti Caterina et Ludovicus venditionem aliam per dictum Iohannem Garroni factam dicto Petro Grau de certis aliis raupis sine instrumento *et cetera*. Large *et cetera*.

Testes: Bernardus Romei, textor pannorum lini, civis, et Bernardus Noves, scriptor.

Testes firmarum dictorum Caterine et Ludovici, qui firmarunt die martis, XII die novembris, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XVII°, sunt: Guillelmus Capell, mercator, Bernardus Noves, scriptor Barchinone, et Petrus Torrenteller, ville Celsone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i les abreviatures iur ma XXIII annis* (iuravit maiorem esse XXIII annis).

30

1415, desembre, 31. Barcelona

Joan de Camporells, convers, lligador de llibres, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Nicolau Marí, recaptador del dret que es recapta a la llotja de la mar de Barcelona, 49 sous per paper i llibres per a ús del dit ofici.

AHPB, Joan BAGES, *Manuale secundum* 1415, desembre, 30 - 1417, octubre, 12, fol. 2r.

Die martis, ultima die decembris, anno predicto a nativitate Domini M^o CCCC^o XVI°.

Ego Iohannes^a Camporrelles, conversus, ligator librorum, civis Barchinone^b, confiteor et recognosco vobis venerabili Nicholao Marii, deffensori^c, receptori et distributori iuris quod colligitur in logia maris dicte civitatis, quod solvistis michi bene et plenarie ad meam voluntatem omnes illos quadraginta novem^d solidos Barchinone, qui michi^e debebantur pro XXVIII manibus papiri et tribus libris, in quibus erant quatuor manus et media^f papiri forme maioris. Que omnia venerabilis Michael Marquet, receptor tabule sive iuris predicti^g, a me emit, habuit et recepit ratione dicti sui^h officii a III die aprilis anni presentis *et cetera*ⁱ. Et ideo *et cetera*.

Testes: Guillelmus Folquer, civis, et Bartholomeus Domènech, scriptor^k Barchinone^l.

a. *Damnt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. civis Barchinone *interlineat* - c. *Segueix ratllat artis mercantilis* - d. *novem interlineat i escrit damunt quinque ratllat* - e. *Segueix ratllat per vos* - f. *media, al ms medie* - g. *predicti interlineat i escrit damunt logie quod colligitur in logia maris dicte civitatis ratllat* - h. *sui interlineat* - i. *anni presentis et cetera interlineat* - k. *Segueix ratllat cives* - l. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

31

1416, febrer, 13. Barcelona

Pere Pujol, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, promet a Joan de Llobera, ciutadà de Barcelona i Pere Prat, prevere de la vila de Solsona, marmessors del testament de Pere d'Aguilar, prevere, batxiller en decrets, que d'aquí fins el dia 15 de novembre propinent escriurà i caplletrà un Missal. Pere Pujol rebrà per la tasca d'escriure, caplletrar, pels pergamins i tot el necessari per al Missal, 100 florins d'or d'Aragó, que valen 55 lliures, dels quals rep ara 35 florins.

AHPB, Bernat Pi, *Manuale comune* 1415, setembre, 3 - 1416, febrer, 20, fols. 89v-90r.

Petrus^a Pujol, presbiter, beneficiatus in Sede Barchinone, gratis *et cetera*, convenio et promitto vobis venerabili Iohanni de Lobera, mercatori, civi Barchinone, et Petro Prat, presbitero ville Celstone, manumissoribus et executoribus testamenti seu ultime voluntatis discreti Petri de Aguilaro, quondam, presbiteri, in decretis bacallarii, quod hinc ad et per totam quintam decimam diem mensis novembris proxime venturi, ego scripsero seu scribi fecero quoddam *Missale* in pergamenis, de illa scilicet littera, qua iam est inceptum. Quod *Missale* ego abstraham a quodam exemplare sive originali quod ego teneo a Petro ça Trilla, canonico dicte ville, quodque vos dictus Iohannes de Lobera michi acomodare fecistis. Quodque *Missale* ego habeam facere et perficere iuxta seriem et tenorem cuiusdam albarani papirei manu mea propria scripti et per me vobis sive pro vobis notario infrascripto traditi. In quo quidem *Missale* ego habeam facere *los capletres d'aïr*, que secuntur: primo, ‚Ad te levavi’ *et cetera*, est in principio Adventus^b, in feriali; item, ‚Puer natus est nobis’ in Nathali; item, ‚Resurrexi’ *et cetera*, a Pasqua; item, ‚Quem credidistis super astra’ *et cetera*, in die Ascensionis Domini, ad missam incipit trapus; item, ‚Spiritus Domini replevit orbem terrarum alleluya’ *et cetera*, a Pentecostes; item, ‚Cibavit eos ex adipe frumenti’ *et cetera*, a Corpus Christi; item, crucifixum cum Virgine^c Maria et cum Sancto Iohanne in una parte, et in alia parte magestatem Domini cum quatuor evangelistis; item, *lo*, ‚Te igitur clementissime pater’ *et cetera*; item, in storiali ‚Etenim sederunt principes’ *et cetera*, in Sancto Steffano, in storiali; item, ‚Protexistis me a conventu malignantium’ *et cetera*, in die Sancti Petri martiris, fiat totum officium largo modo de predicta die Sancti Petri martiris; item, ‚Gaudeamus omnes in Domino’ *et cetera*, in festo Sancte Marie augusti; item, ‚Sapientiam sanctorum narrent populi’ *et cetera*, in die Sanctorum Cosme et Damiani, et ista littera fiat caplittera Sancti Petri martiris^d; item, ‚Celi enarrant gloriam Dei’ *et cetera*, incipit officium comune Omnium Sanctorum et primo in vigilia unius apostoli. Alie vero *capletres* dicti *Missalis* habeam^e facere et promitto facere *de vermelló* et *de atzur perfilades* tantum. Et hec promitto vobis facere, attendere et complere, vobis dantibus et solventibus michi pro opere et laboribus^f meis faciendi dictum *Missale* et pro pergamenis et aliis necessariis dicto *Missali*, ut in dicto albarano continetur, centum florenos auri Aragonie, sive pro eis quinquaginta quinque libras, per terminos et solutiones in dicto albarano contentos, de quibus michi solvistis et confiteor me a vobis habuisse et recepisse triginta quinque florenos. Et predicta promitto facere, attendere et complere sub pena viginti librarum Barchinone, medietas curie *et cetera*. Que totiens *et cetera*. Qua soluta *et cetera*. Nichilominus *et cetera*. Missiones *et cetera*. Credatur *et cetera*. Obligo bona *et cetera*. Renuntiando *et cetera*. Hec igitur *et cetera*. Ad hec nos dicti Iohannes^g de Lobera et Petrus Prat, ut manumissores predicti Petri de Aguilaro, promittimus vobis dicto Petro Pujol dare et solvere pro dicto *Breviario*^h residuos sexaginta quinque florenos ad complementum dictorum centum florenorum per terminos et solutiones in dicto albarano contentos, sine *et cetera*. Dampna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Obligamus bona dicte manumissorie modo et immo *et cetera*. Hec igitur *et cetera*. Fiant duo *et cetera*.

Testes: Andreas Figuerosa, mercator, civis Barchinone, et Anthonius de Viladecans, comorans cum dicto Iohanne de Lobera.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat en lo* - c. *Virgine, al ms virgo* - d. *martiris, al ms martiri* - e. *Sic al ms* - f. *Segueix ratllat et* - g. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - h. *Breviario, sic al ms per Missali*.

1416, abril, 7. Barcelona

Francisc sa Calm, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Ramon Fivaller, conseller i tresorer d'Alfons (el Magnànim), rei d'Aragó, 49 sous per tres registres, la seva enquadernació i altre material per a ús del seu ofici.

AHPB, Tomàs VIVES, *Manual* 1415, juliol, 30 - 1416, maig, 11, s.n.

Sit^a omnibus notum quod ego Franciscus ça Calm, libreterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis honorabili Raymundo Fivellerii, serenissimi domini^b Alfonsi, Dei gratia regis Aragonum, consiliario et thesaurario, quod solvistis michi, ad meam voluntatem, rationibus subscriptis^c, quadraginta novem solidos monete Barchinone de terno^d: scilicet, pro tribus registris, in quibus sunt^e octo manus papiri, duodecim solidos; item, pro quaternando^f et perficiendo illos registros, alios duodecim solidos, et^g pro octo manibus papiri, duodecim solidos; item, pro quatuor cedulis, in quibus sunt^h sex manus papiri, novem solidos; item, pro muniendo et caternando cedulas et pro pergamenis, quatuor solidos. Que facta fuerunt ad opus officii vestriⁱ. Et ideo renuntiando exceptioni non numerate et non solute peccunie et dolo malo, facio vobis de predictis quadraginta novem solidis, quatuor florenos et quinque solidos valentibus, presens apoche instrumentum in testimonium premissorum.

Quod est actum Barchinone, VII die aprilis, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XVI°.

Sig+num Francisci ça Calm, predicti, qui hec laudo et firmo,

Testes huius rei sunt: Alvaro de Sancta Creu, civis Sesarauguste, et Petrus Iordani, scriptor Barchinone^k.

a. *Al marge esquerra* clausum traditum, est in libro - b. *Segueix ratllat* regis - c. rationibus subscriptis *interlineat* - d. *Segueix ratllat* primo - e. sunt *interlineat i escrit damunt* habet *ratllat* - f. quaternando *interlineat i escrit damunt* caternare *ratllat* - g. et *interlineat i escrit damunt* Item *ratllat* - h. sunt *interlineat i escrit damunt* habet *ratllat* - i. novem solidos ... officii vestri *interlineat i escrit damunt* item pro caternare et pregamenos quatuor solidos *ratllat* - k. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

1416, juliol, 8. Barcelona

Jaume Torres, prevere de Barcelona, promet a Mateu Serra, prevere, rector de l'església parroquial d'Argentona, diòcesi de Barcelona, i a Antoni Lledó, obrer de la

dita església, que en el termini d'un any escriurà amb lletra negra i vermella un llibre dit Consueta segons l'ordinació de Barcelona, essent el model la Consueta de l'església de les Penedides de Barcelona. Jaume Torres lliurarà el llibre lligat i enquadernat i rebrà pel seu treball 50 florins d'or d'Aragó.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Sextum decimum manuale* 1415, desembre, 30 - 1416, desembre, 24, fol. 82r.

Die mercurii, VIII^a iulii anni Mⁱ CCCCⁱ XVⁱ predicti^a, licet hic notetur.

Ego^b Iacobus^c Torres, presbiter Barchinone, gratis et ex certa scientia convenio et promitto vobis discreto Matheo Serra, presbitero, rectori ecclesie parochialis de Argentona, diocesis Barchinone, et vobis Anthonio Ledó, operario dicte ecclesie, et alteri^d vestrum, quod a presenti die, qua hoc conficitur instrumentum^e, ad unum annum primo et continue venturum, dabo opperam cum effectum, scilicet quod faciam seu scribam de littera nigra et rubea, ut est assuetum fieri in similibus libris, unum librum vocatum *Consueta* secundum^f ordinationem Barchinone, scriptum scilicet in pregamenis de *anyines* ad formam et tenorem cuiusdam *Consuete* noviter facte in ecclesia de *les Penedides* dicte civitatis, una cum orationibus et capitulis tam dominicalibus et ferialibus quam totius sanctoralis. Et in fine dicte *Consuete* scribam officium defunctorum, necnon et officium beate Marie Virginis assuetum fieri diebus sabbatinis secundum ordinationem Barchinone cum regulis eiusdem officii. Quodque^g librum scribam littere similis cuidam materie per me vobis tradite seriey sequentis: "In quibus estis et vos vocati Ihesu Christi Domini nostri omnibus qui sunt Rome dilectis^h Dei vocatiⁱ". Et quod librum promitto vobis tradere per dictum tempus perfectum, ligatum et cohoptum de coreo vituli pilosi et paratum ponere ad ambonem, sine dilatione, excusatione *et cetera*. Et si pro dicto libro habendo, haberetis facere aliquas missiones, promitto vobis eas restituere. Et nos dicti Matheus^k Serres, rector, et Anthonius^k Ledó, opperarius dicte ecclesie de Argentona, et uterque nostrum insolidum, convenimus et promittimus vobis dicto discreto^l Iacobo Torres quod hinc et per totum dictum tempus, dum tamen dicta *Consueta* fuerit perfecta, tradere et deliberare realiter et de facto vobis, vel quibus volueritis^m, quinquaginta florenos auri Aragonie recti ponderis et valoris, sine omni dilatione *et cetera*^m. Quodque restituemus omnes missiones *et cetera*. Super quibus missionibus *et cetera*ⁿ. Et pro hiis complendis *et cetera*, obligamus omnia bona nostra et dicte ecclesie^o *et cetera*. Et iuramus.

Testes: Bernardus Noves et Iohannes Muleti, scriptores Barchinone.

a. XVⁱ predicti, *al ms* XV° predicto - b. *Al marge esquerre* in comuni - c. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma i l'abreviatura* iur (iuravit) *per a indicar el jurament* - d. alteri, -i *escrit sobre o* - e. *Segueix ratllat m* - f. *Segueix ratllat* constitutionem - g. Quodque, *sic al ms* - h. dilectis, -i- *escrit sobre e* - i. vocati, *segueix ratllat s* - k. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura* iur - l. discreto *interlineat* - m. vobis vel quibus volueritis *interlineat* - n. *Segueix ratllat* testes - o. Quodque restituemus omnes missiones et *cetera interlineat*.

1416, desembre, 16. Barcelona

Joan Rabat, escriptent de lletra rodona, oriünd del comtat de Foix, promet a Guillem Novell, ardiaca d'Urgell, que escriurà un Breviari i que el lliurarà perfet i corregit. L'escriptent rebrà per aquesta feina 1 sou i 4 diners per cada carta del Breviari. N'és fiodora Blanca, vídua de Guillem Gras, mercader, ciutadà de Barcelona.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Sextum decimum manuale* 1415, desembre, 30 - 1416, desembre, 24, fol. 149v.

Die mercurii, XVI^a die decembris, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XVI°.

Ego^a Iohannes^b Rabbati, scriptor littere rotunde, oriundus committatus Fuxi, gratis et ex certa scientia, per firmam et solemnem stipulationem, convenio et promitto^c vobis Elie de Fonte, clerico Barchinone, procuratori honorabilis Guillermi Novelli^d, archidiaconi Urgellensis^e, pro dicto honorabili domino archidiacono recipienti et acceptanti, et dicto etiam domino archidiacono, licet absenti^f, quod scribam et perficiam dicto domino archidiacono^g, iuxta meum posse^h, quoddam *Breviarium* per me iam inceptumⁱ cum simili littera vel meliori, cum qua iam eumⁱ scribere incepti, scilicet^k cum bono encausto et bene gomato. Promitto etiam eumⁱ rubricare cum bono virmilione. Item, convenio et promitto vobis quod, perfecto per me *Breviario* supradicto et satisfacto per vos michi in eo quod michi deberetur ratione salarii mei, et non ante^m, restituam et tradam vobis, aut cui volueritis loco vestri, exemplar seu *Breviarium*, a quo dictumⁿ *Breviarium* translato, seu ea quaterna que eo tunc tenebo seu penes me erunt^o et etiam pergamena et quaterna per me scripta^p. Item, promitto vobis quod de decem in decem diebus dabo vobis omnia quaterna que scripserim una cum quaternis exemplaris predicti sub pacto tamen et conditione: quod dictus dominus principalis vester teneatur et habeat dare et solvere michi pro qualibet quarta dicti *Breviarii* scripta ratione salarii mei unum solidum et^q quatuor denarios barchinonenses. Quam quantitatem teneatur^r dare et solvere michi quocienscumque tradam et portabo vobis seu dicto principali vestro quaterna per me scripta et sub pacto: quod ego non teneam adaptare^s ea que adaptanda fuerint, queque corrigenda inveneritis male facta^t, nisi durante tempore perfectionis dicti *Breviarii* per me fiendi, sic quod, perfecto ipso *Breviario*, per dictum honorabilem archidiaconum non possim impediri quin possim a presenti civitate recedere aut^u quod michi placuerit facere, non^v obstante correctione predicta. Et sub pacto et conditione: quod, ductis^w per me ad effectum omnibus^x per me superius promissis, dictus dominus principalis vester teneatur cancellare et a presenti securitate me liberare suis propriis missionibus et expensis. Et predicta facere promitto, salvis michi pactis predictis, sine aliqua dilatione *et cetera*. Et promitto restituere missiones *et cetera*. Et pro hiis complendis obligo vobis dicto nomine *et cetera* omnia bona mea *et cetera*. Et ut super restitutione dicti exemplaris ac dicti *Breviarii* per me scribendi vobis diligentius cautum sit, dono vobis fideiubentem: dominam Blancham, uxorem Guillermi Gras, quondam, mercatoris, civis Barchinone, que *et cetera*. Ad hec ego dicta Blancha^y, suscipiens in me sponte hanc fideiussionem, convenio et promitto vobis dicto Elie, nomine predicto^z acceptanti, quod cum dicto principali meo et sine eo tenebor vobis^{ab} ad restitutionem ditorum exemplaris ac quorumvis quaternorum, qui penes dictum meum principalem existant, et ad restitutionem quarumvis missionum *et cetera*. Et pro hiis obligo omnia bona *et cetera*, renuntians legi dicenti quod prius conveniatur *et cetera*. Et quod sublato *et cetera*. Necnon beneficio Velleyani *et cetera*. Ego itaque dictus Elias^{ad} de Fonte, procurator a dicto domino archidiacono constitutus cum instrumento die presenti in posse notarii subscripti confecto, nomine predicto, convenio et promitto vobis dicto Iohanni Rabbati quod dictus principalis meus dabit vobis pro qualibet carta predicti *Bre-*

viarii in modum predictum dictum unum solidum et quatuor denarios, tenebitque et servabit vobis ac attendet omnia et singula supradicta, quatenus per eum fuerint attendenda *et cetera*. Et quod restituet missiones *et cetera*. Et pro his complendis obligo vobis omnia bona dicti principalis mei *et cetera*. Et ut predicta maiori gaudeant firmitate, nos omnes iuramus, scilicet nos dicti Iohannes et Banca, in animas^{ad} nostras, et ego dictus Elias in animam dicti principalis mei *et cetera*.

Testes: Raymundus Athesii, comorans cum domino cardinali Tholose, et Matheus de Teseracho, notarius Barchinone^{ac}.

a. *Al marge esquerre* solvit II solidos - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura* iur (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. *Segueix ratllat* honorabili Guillermo Novelli, archidiacono Urgellensi licet absenti et vobis - d. Guillermi Novelli *interlineat* - e. Urgellensis *interlineat* - f. et dicto etiam ... licet absenti *interlineat* - g. dicto domino archidiacono *interlineat* - h. iuxta meum posse *interlineat* - i. *Segueix ratllat* facto - j. eum, *sic al ms per quod* - k. scilicet *interlineat* - l. promitto etiam eum *interlineat* - m. et non ante *interlineat* - n. dictum *interlineat* i *escrit damunt* dictum *ratllat* - o. seu penes me erunt *interlineat* - p. *Segueix ratllat* sine aliqua - q. *Segueix ratllat* sex dr - r. *Segueix ratllat* mini - s. *Segueix ratllat* seu corrigere - t. male facta *interlineat* - u. *Segueix ratllat* pro - v. *Segueix ratllat* obstando - w. *Precedeix ratllat* de - x. *Segueix ratllat* me - y. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura* iur - z. *Segueix ratllat* recip - ab. vobis *interlineat* - ac. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura* iur - ad. animas, *al ms. animam* - ae. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada per a indicar la cancel·lació expressada textualment*: Die lune, XXIII^a die madii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XVII°, fuit cancellatum sequens instrumentum de voluntate partium ibidem presentium, presente Petro Morelli, scriptore iurato sub me Gabriele Canyelles, notario Barchinone, presentibus etiam testibus Ugone Terreni, civitatis Carquessone, et Francisco Stadella, ville Sancte Columbe de Queralto, diocesis Vicensis.

1417, gener, 29. Barcelona

Joan de Camporells, lligador de llibres, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Pere Fuster, defensor de la mercaderia i clavari del dret que es recapta per la mateixa, 77 sous i 8 diners per 5 llibres i 28 mans de paper per a ús del dit ofici.

AHPB, Joan BAGES, *Manuale secundum* 1415, desembre, 30 - 1417, octubre, 12, fol. 62r.

Sit omnibus notum quod ego Iohannes de Camporells, lligator librorum, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Petro Fusterii, deffensori mercancie, clavarioque iuris quod colligitur pro eadem, quod solvistis michi bene et plenarie, ad meam voluntatem, septuaginta septem solidos et octo denarios Barchinone, michi debitos et pertinentes pro V^e libris papiri maioris forme et XXVIII manibus papiri, quas Michael Marquet, collector dicti iuris, a me

emit dicto pretio, habuit et recepit a II die mensis ianuarii, anno M CCCC XVI citra, ad opus et servitium^b collecte dicti iuris. Et ideo *et cetera*.

Testes: Petrus Cosquella, notarius, et Iohannes Cenrós, scriptor, cives Barchinone^c.

a. *Segueix ratllat hui* - b. *Segueix ratllat dicti* - c. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals*.

36

1417, febrer, 6. Barcelona

Llorenç Costa, lligador de llibres, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Pere Fuster, defensor de la mercaderia i clavari del dret que es recapta per la mateixa, 15 sous: 10 sous per un registre de paper i 5 sous per un llibre també de paper per a ús del dit ofici.

AHPB, Joan BAGES, *Manuale secundum* 1415, desembre, 30 - 1417, octubre, 12, fol. 65r.

Sit omnibus notum quod ego Laurentius^a Costa, ligator librorum, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Petro Fusterii, deffensori mercancie, clavarioque iuris quod colligitur pro eadem, quod solvistis michi bene et plenarie, ad meam voluntatem, omnes illos quindecim solidos Barchinone, qui michi debentur^b: videlicet, decem solidos pro quodam registro^c papireo cum cohoptis corei albi ad opus et pro servitio albaranorum qui fiunt pro distributione dicti iuris; et quinque solidos dicte monete^d pro quodam libro papireo, in quo debent scribi et continuari inventarium, encantum et computa per venerabilem Guillermmum de Cabanyellas et Petrum de Gualbis facta de preda [..]^e sarracenorum. Et ideo *et cetera*.

Testes: Petrus Tosquella, notarius, Iohannes Bertrandi et Iohannes Cenrós, scriptores Barchinone^f.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat pro* - c. *Segueix ratllat cum* - d. *quinque solidos dicte monete interlineat* - e. *Una taca d'humitat impedeix la lectura de part del text* - f. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals*.

1417, juliol, 10. Barcelona

Salvador Sabater, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Bartomeu Vidal, ciutadà de Barcelona, procurador reial al regne de Sardenya, 100 sous per diversos llibres i paper per a ús del dit ofici.

AHPB, Pere ROIG, *Manual* 1417, juliol, 8 - 1417, novembre, 6, s.n.

Sit omnibus notum quod ego^a Salvator Çabaterii, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Bartholomeo Vithalis^b, civi dicte civitatis, procuratorique regali in regno Sardinie, quod solvistis et tradidistis michi centum solidos Barchinone de terno, qui michi debebantur et pertinebant ratione et pro pretio^c sex librorum papiri^d, in quibus sunt tres cum cohoptis virmiliiis, et tres cum cohoptis albis, quos a me emistis pro registrando negotia dicti vestri officii; et etiam ratione et pro pretio alterius^e libri comunis^f de forma maiori cum cohoptis corei vadelli virmilii, et unius^g manualis, in quo sunt^h sex manus papiri cum cohoptis pergameni cum corrigio et fivella; et etiam ratione medieⁱ rayme papiri, que servivit pro scribendo^k litteras pro factis et negotiis dicte procuracionis^l. Quos quidem tres libros et papirum, ut predicatur^m, a me emistis tanquam procurator regalis antedictus ad opus et pro servitio dicti officii vestri et pro scribendo in ipsis libris facta et negotia eiusdem officii. Et ideo renuntiandoⁿ exceptioni non numerate et non solute pecunie et doli, in testimonium premissorum presentem vobis facio apocham de soluto.

Actum est hoc Barchinone, decima die iulii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o decimo septimo.

Sig+num Salvatoris Sabaterii, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes: Raymundus Badia^o, Petrus Radon, mercatores^p, et Anthonius Vinyes, scriptor, cives Barchinone^q.

a. Sit omnibus notum quod ego *interlineat*. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat* mercatoris - c. et pertinebant ... pretio *interlineat* - d. *Segueix ratllat* apellate registris - e. quos a me ... pro pretio alterius *interlineat* - f. *Segueix ratllat* pro q - g. unius *interlineat* i escrit *damunt* pro quodam *ratllat* - h. sunt *interlineat* i escrit *damunt* erant *ratllat* - i. etiam ratione medie *interlineat* i escrit *damunt* pro media - k. *Segueix ratllat* litted - l. *Segueix ratllat* et ideo renun - m. ut predicatur *interlineat* - n. *Segueix ratllat* facio apocham - o. *Segueix ratllat* mercator Anthonius Vinyes scriptor - p. *Segueix ratllat* cives Barchinone - q. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals*.

1417, desembre, 3. Barcelona

Berenguer Torrent, mercader, ciutadà de Barcelona, tutor de Salvador Cortal, fill i hereu de Bartomeu Cortal, de Sant Just Desvern, i de la seva muller Francesca, difunts, lliura a Mateu Calderons, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, el dit Salvador Cortal, de 8 anys, perquè durant 8 anys visqui amb ell per tal d'aprendre l'ofici d'il·luminador de llibres. Mateu Calderons, durant aquest temps, el mantindrà, el vestirà i el calçarà. L'ensenyarà de llegir i escriure i l'ofici d'il·luminar llibres.

ACB, Julià ROURE, *Manuale undecimum* 1416, agost, 13 - 1418, febrer, 6, s.n.

Ego Berengarius^a Torrent, mercator, civis Barchinone, tutor datus, constitutus et assignatus per venerabilem Petrum Mathes, civem dicte civitatis, comorantem in parrochia Sancti Iohannis de Pinu, baiulum pro honorabili Elemosina Pauperum Sedis Barchinone in dicta parrochia et in parrochia Sancti Iusti de Vercio ac in villa Sancti Felicis de Lupricato, persone et bonis Salvatoris Cortal, pupilli filii et heredis Bartholomei Cortal, quondam, dicte parrochie Sancti Iusti de Vercio, et domine Franciscè^b, quondam, eius uxoris, prout de datione et assignatione dicte tutele plene constat per instrumentum^c inde receptum in posse notarii infrascripti sextadecima die novembris proxime lapsi, gratis et cetera, dicto nomine, ad octo annos primo et continue venturos ac completos, qui currere incipient in festo Nativitatis Domini proxime venturo, afirmo vobiscum Matheo Calderons, illuminatore librorum, cive dicte civitatis, dictum Salvatorem Cortal, pupillum, in etate octo annorum vel inde circa constitutum, causa adiscidi officium vestrum de il·luminador, et alias pro serviendo vobis in omnibus mandatis vestris et cetera. Conveniens et promittens vobis quod dictus Salvator per totum dictum tempus morabitur vobiscum, et quod non recedet a vobis nec a servitio vestro sine licentia et cetera. Quod si fecerit et cetera. Convenio etiam et promito, dicto nomine, vobis quod dictus Salvator per totum dictum tempus erit bonus et cetera, et in fine dicti temporis emendabit vobis omnes dies et cetera. Et si quid mali et cetera, ad cognitionem duorum proborum hominum^d inter me, dicto nomine, seu dictum Salvatorem tunc adultum, et vos comuniter eligendorum. Et pro hiis et cetera, dicto nomine, obligo vobis omnia bona dicti pupilli et cetera. Bona autem mea non vobis obligo et cetera. Ad hec ego dictus Matheus^e Calderons, laudans predicta et cetera, convenio et promitto vobis dicto Berengario Torrent quod per totum dictum tempus octo annorum providebo dictum Salvatorem in comestione et potu, vestitu et calciatu, lane, lini et sotularium. Et faciam sibi edocere^f legendi^g litteram et scribendi, necnon docebo dicto Salvatori dictum meum officium de il·luminador, prout ipsum melius adiscere poterit. Et colam ipsum sanum et^h infirmum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et omnia alia faciam et complebo ad que iuxta predicta tenear. Et pro hiis et cetera, obligo bona et cetera. Hec igitur et cetera. Fiat largo modo et fiant duo instrumenta et cetera.

Testes: Franciscus Folch, carnifex, et Iacobus Salort, frenerius, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Franciscè interlineat i escrit damunt Eulalie ratllat* - c. *Segueix ratllat pl* - d. *hominum manca al ms* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - f. *Segueix ratllat litteram et* - g. *Segueix ratllat et scribendi litteram laycam* - h. *Segueix al ms in.*

1418, març, 23. Barcelona

Bernat Rouric, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Guillem Novell, prevere, ardiaca de Llimiana a la Seu d'Urgell, 30 florins d'or d'Aragó per haver-li il·luminat el seu Breviari. [V. doc. 34]

AHPB, Joan FRANC, *Septimum manuale* 1418, gener, 3 - 1418, desembre, 28, s.n.

Die mercurii, XXIII^a martii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII°.

Sit omnibus notum quod ego Bernardus Rourich, illuminator librorum, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Guillermo Novelli, presbitero, archidiacono de Liminiana in ecclesia Urgellensi, quod solvistis michi, ad meam voluntatem, omnes ipsos triginta florenos auri Aragonie^b, quos michi debebatis pro pretio de *il·luminar* quoddam *Breviarium* vestrum. Et ideo *et cetera*. Et^c viceversa ego dictus Guillelmus^d Novelli volo quod omnia instrumenta et scripture, in quibus contineatur seu appareat vos dictum Bernardum Rourich michi teneri occasione predictorum, sint cassa et vana ac casse et vane et nullius eficacie seu valoris et pro talibus habeantur et censeantur.

Testes: Franciscus Cardona, mercator, civis, et Iohannes Osona, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat pro* - c. *Segueix ratllat volo quod omnia* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma.*

1418, maig, 24. Barcelona

Guillem sa Coma, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut dels marmessors del testament de Domènec Ponç, canonge de Barcelona, 8 sous per diversos llibres per a ús de la dita marmessoria.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Decimum octavum manuale* 1417, desembre, 29 - 1418, desembre, 17, fol. 70v.

Die martis, XXIII^a die madii, anno predicto a nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII°

Sit^a omnibus notum quod ego Guillelmus^b ça Coma, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis dictis^c manumissoribus quod per manus venerabilis Guillelmi Torrent, manumissoris surrogati testamenti seu ultime voluntatis honorabilis Dominici Poncii, quondam, canonici Barchinone, dedistis et solvistis michi, voluntati mee, octo solidos barchinonenses ratione^d laborum diversorum librorum dicte manumissorie, quos vendidi. Et ideo *et cetera*.

Testes: Iohannes Muleti et Petrus Morell, scriptores Barchinone.

a. *Al marge esquerre* Dominici Poncii - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *Segueix ratllat* manubus - d. *Segueix ratllat* diversorum.

41

1419, març, 4. Barcelona

Pere Pau ses Olives, de 18 anys, escrivent, oriünd de la ciutat de Girona, habitant de Barcelona, promet a Jaume Roure, cavaller, domiciliat a la vila de Tràpena (Trapani) de l'illa de Sicília, que durant un any viurà amb ell per tal de escriure tots els llibres que li indiqui. Jaume Roure el mantindrà i li donarà una paga d'11 lliures: 5 lliures i 10 sous ara i la resta en acabar el dit any de contracte.

AHPB, Francesc FERRER, *Manuale comune tertium* 1416, octubre, 20 - 1426, febrer, 4, s.n.

Die sabbati, IIII^a die mensis martii, anno predicto.

Petrus^a Paulus çes Olives, scriptor, oriundus civitatis Gerunde, habitatorque pro nunc Barchinone, sciens et asserens atque concedens iuramento per me inferius prestito me etatem decem octo annorum et amplius plenarie excessisse, minorem vero fore viginti quinque annis, et non habere nec habere velle aliquem quoad hec in curatorem, gratis *et cetera*, a die lune proxime venienti, qua computabitur sexta dies presentis et infrascripti mensis martii, ad unum annum ex tunch primo et continue venturum et sequiturum, promitto stare vobiscum honorabili Iacobo Roura, milite, in villa Trapani regni Sicilie domiciliato, hiis presenti, causa videlicet scribendi vobis libros, et alias serviendo vobis ubique in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, tam de die quam de nocte, iuxta meum posse. Promittens vobis quod per totum dictum tempus ero vobis et vestris bonus, legalis, humilis, patiens, obediens, sollicitus et intentus, omne comodum vobis et bonis vestris perquirendo, et omne dampnum pro meis viribus evitando. Et quod infra dictum tempus unius anni non recedam a vobis nec servitio vestro, absque vestris expressis licentia, voluntate et mandato. Quod si fecero, dono et confero vobis licentiam et plenum posse quod vos vestra propria auctoritate et sine fatica et requisitione alicuius curie et persone, possitis me ubique capere seu capi facere, et captum cogere et fortiare sive cogi et fortiari facere me ut serviam vobis per totum dictum tempus unius anni integritur et complete. Promittens inquam vobis quod in fine dicti temporis emendabo vobis omnes dies et horas, quibus a vobis seu servitio vestro absens fuero, tam ratione fuge, infirmitatis quam aliter, culpa mei. Et quod satisfaciam, sol-

vam et emendabo vobis et vestris si quid mali vel dampni vobis seu bonis vestris fecero aut intulero quovis modo, sine aliqua videlicet dilatione *et cetera*. Quodque restituam *et cetera* omnes et singulas missiones *et cetera*. Super quibus quidem missionibus *et cetera*, credatur vobis et vestris *et cetera*. Et pro hiis *et cetera*, obligo vobis et vestris me personaliter et omnia et singula bona mea, mobilia et immobilia, ubique habita et habenda. Et pro maiori premissorum corroboracione iuro *et cetera*. Renunciando quantum ad hec beneficio minoris etatis et ignorantie *et cetera*. Ad hec ego Iacobus^b Roura, predictus, laudans predicta *et cetera*, et acceptans vos dictum Petrum Paulum çes Olives in scriptorem et servitorem meum, convenio et bona fide promitto vobis dicto Petro Paulo çes Olives quod per totum dictum tempus unius anni providebo vos in comestione et potu. Et dabo et solvam vobis pro solidata persone vestre totius dicti temporis unius anni undecim libras monete Barchinone de terno, quas vobis dare et solvere teneat et promitto hoc modo: scilicet, die presenti quinque libras et decem solidos dicte monete, et residuas quinque libras et decem solidos ad complementum totius dicte solidate in fine dicti temporis sive anni. Et alias colam vos sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et hoc promitto facere *et cetera*. Sine *et cetera*. Quodque restituam *et cetera* omnes et singulas missiones *et cetera*. Super quibus missionibus *et cetera* credatur vobis et vestris *et cetera*. Et pro hiis *et cetera*, obligo vobis et vestris omnia et singula bona mea *et cetera*. Iuro *et cetera*. Premissa igitur *et cetera*. Fiat utrique parti nostrum unum instrumentum in forma *et cetera*.

Actum est hoc *et cetera*.

Testes: Michael Costa, Bartholomeus Beuda et Vincentius [...], magister domorum, cives Barchinone^c.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament.* - c. *Tot l'instrument ratllat amb una ratlla vertical i segueix l'època o rebut de la part que hom pagà del sou del treballador o escrivent.*

1419, març, 30. Barcelona

Simon Savi, escrivent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, promet a Ferrer de Pujol, canonge de la Seu de Barcelona, que en el termini d'un any escriurà en lletra rodona, caplletrarà i li lliurarà perfet i corregit el llibre Legendarius officii dominicalis, del qual ja li ha lliurat tres quaderns. Ferrer de Puig lliurarà a Simon Savi els pergamins i li donarà una paga de 2 sous i 4 diners per cada full escrit del llibre. La paga li serà donada cada tres quaderns acabats.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Decimum nonum manuale* 1418, desembre, 29 - 1419, desembre, 22, fol. 45v.

Die iovis, XXX^a die martii, anno predicto.

Ego^a Simon^b Savi, scriptor littere rotunde, civis Barchinone, de certa scientia, per firmam et solemnem stipulationem et sub pena quindecim librarum Barchinone, convenio et promitto vobis honorabili Ferrario de Podiolo, canonico Barchinone^c, quod^d a festo Pentecostes proxime venturo ad unum annum proxime sequiturum faciam, scribam et perficiam vobis quendam librum vocatum *Legender officii dominicalis* de littera rotunda, de simili forma et littera^e de qua iam feci, scripsi et perfici^f et vobis iam tradidi tria quaterna, vobis dante et solvente michi pergamena ad opus ipsius libri^g, et quod omnia et singula que corrigendo inveneritis in ipso libro fore emendanda emendabo^h, ipsamque capudlitterabo seuⁱ capudlitterari faciam meis sumptibus et expensis. Et predicta facere promitto et complere sine dilatione *et cetera* et sine dampno *et cetera*. Et quod restituam omnes missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Vos vero teneamini michi dare et solvere pro qualibet folia ipsius libri duos solidos et quatuor denarios Barchinone. Et pro hiis complendis, obligo vobis omnia bona mea et iuro *et cetera*. Et ego dictus Ferrarius^k de Podiolo promitto vobis^l dicto Simoni Savi quod dabo vobis pergamena necessaria ad dictum librum. Daboque etiam et solvam vobis^m pro salario vestro seu mercede dicta duos solidos et quatuor denarios pro qualibet folia dicti libriⁿ, quos solvam vobis de tribus in tribus quaternis. Et de presenti bistratham et solvam vobis decem florenos in solum pro rata dicti vestri salarii^o sine omni dilatione, excusatione *et cetera*^p et sine dampno *et cetera*. Et quod restituam missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis obligo vobis omnia bona mea *et cetera*^q. Hec igitur *et cetera*.

Testes: Matheus de Thesaracho, notarius, et Petrus Morell, scriptor Barchinone.

Item, dictus Simon^r Savi firmavit apocam dicto honorabili Ferrario de Podiolo de decem florenis auri Aragonie de dicto salario.

Testes predicti.

a. *Al marge esquerre* Solvit dictus Simon unum solidum et sex denarios - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura* iur (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. convenio et ... Barchinone *interlineat* - d. *Segueix ratllat* hinc ad - e. et littera *interlineat i escrit damunt que ratllat* - f. *Segueix ratllat* tria q - g. *Segueix ratllat* ipn - h. *Segueix ratllat* et predicta faciam - i. *Segueix ratllat* capiliterari - k. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - l. *Segueix ratllat* et quod dabo et - m. quod dabo vobis ... solvam vobis *interlineat* - n. *Segueix ratllat* et - o. et de presenti ... vestri salarii *interlineat* - p. *Segueix ratllat* et q - q. *Segueix ratllat* et iuro - r. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma*.

1420, març, 9. Barcelona

Francesc Olivella, de l'ofici del mestre racional de la cúria del rei, reconeix haver rebut de Bartomeu Miralles, procurador reial als Comtats de Rosselló i Cerdanya, 14 florins d'or d'Aragó que ell havia pagat a Mateu Caselles, escrivent de Barcelona, per haver copiat dos llibres: 4 florins pel llibre Del dret del quirat de les robes que van a

la terra del soldà de Babilònia; i 10 florins pel llibre de comptes Tertium administrationis de l'ofici de procurador reial als comtats de Rosselló i Cerdanya.

AHPB, Pere GRANYANA, *Vicesimum octavum manuale* 1419, desembre, 26 - 1421, maig, 2, fol. 20r.

Sit omnibus notum quod ego Franciscus^a d'Olivella, de officio magistri rationalis curie domini regis, civis Barchinone, confiteor et recognoscho vobis honorabili Bartholomeo Miralles, procuratori regio comitatum Rossilionis et Ceritanie, quod solvistis et dedistis michi bene et plenarie ad meam voluntatem numerando, per manus venerabilis Petri Roura, locumtenentis vestri, omnes illos quatuordecim florenos auri Aragonie recti ponderis et valoris^b, quos ego pro vobis bistraxeram Matheo de Casellis, scriptori Barchinone, videlicet quatuor florenos pro translato quendam librum vocatum *Del dret del quirat de les robes que van a la terra del soldà de Babilònia*; et residuos decem florenos pro translato quendam compotum sive librum intitulatum *Tertium administrationis* dicti vestri officii. Et ideo renuntiando exceptioni peccunie predictae non numerate et non solute et doli mali, facio vobis de predictis quatuordecim florenis per vos michi, ut predicatur, persolutis presentem apocham de soluto in testimonium premissorum.

Actum est hoc Barchinone, nona die martii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o vicesimo.

Sig+num Francischi d'Olivella, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt: Anthonius Coma et Franciscus Thome, scriptores, cives Barchinone^c.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. auri Aragonum recti ponderis et valoris *interlineat* - c. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals*.

44

1420, desembre, 3. Barcelona

Entre els béns inventariats del difunt Pere Vicenç, mercader, ciutadà de Barcelona, hom trobà diversos llibres escrits de la mà del dit Pere Vicenç: dos llibres de comptes, el Saltiri, la Doctrina compendiosa atribuït a Francesc Eiximenis, tretze quaderns de l'Historial, és a dir, del Speculum Historiale de Vincent de Beauvais, i un capbreu.

AHPB, Simon CARNER, *Secundus liber inventariorum et encantum* 1415 - 1429, fols. 172r-181v.

Die martis, III^a die decembris, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XX°.

Inventarium factum de hereditate et bonis que fuerunt venerabilis Petri Vincentii, quondam, civis Barchinone, per venerabilem dominam Constantiam, uxorem dicti venerabilis Petri Vincentii, quondam, ut tenentem et possidentem omnia et singula bona que fuerunt dicti quondam viri sui pro suis dote et sponsalio et aliis iuribus suis obligata et ypothecata, iuxta scriptam consuetudinem Barchinone et constitutionem Cathalonie generalem, in villa Perpiniani cathalanis editam celebratam, necnon, in quantum opus sit, ut matrem et coniunctam personam Iacmeti Vincentii, filii sui, a presenti civitate pro nunc absentis. ... Item, atrobe en la scriptori qui és en lo cap de la scala les coses següents: ...

Item, un libre de la forma maior^a de *deu e deig*, que lo dit defunt féu com fou clavari de la ciutat de Barchinona, de l'any M CCCC XVI, ab cubertes de cuiro vermell de vadell ab una fivella e un correig.

Item, VIII libres cuberts de cuyr vermell de tot lo full, los quals lo dit deffunt féu com fou clavari de la ciutat de Barchinona, del propdit any. ...

Item, XII quèrns de pergamins^b del *Saltiri*, en forma de full, los quals lo dit difunt havia scrits. ...

Item, un altre libre ab cubertes blaves engrutades, apellat *Doctrina compendiosa*, scrit de mà del dit deffunt. E comensa en la primera fulla del dit libre ‚En nom de Déu e de la humil Verge Maria' et cetera. E fenex la dita fulla ‚tots los seus sans' et cetera. E comensa la darrera fulla del dit libra ‚s'atropa tot cubert de plomes blanques'. E fenex la dita fulla ‚Déus vos tinga en sa guarda, amen'.

Item, XIII quèrns^c de paper tots descornats, scrit de mà del dit deffunt. E comensave lo primer quèrn ‚Comensa lo terç volum del compendi *Istorial* del molt alt senyor' et cetera. Los altres quèrns no venien bé arreu.

Item, un capbreu de paper de la mà maior, molt antich, ab cubertes de pergami, en lo qual lo dit deffunt scrivia en temps passat les rebudes que fahia dels seus censals e morabatins. ...

a. de la forma maior *interlineat* - b. *Segueix ratllat* pochs - c. *Segueix ratllat* scrits.

1422, gener, 28. Barcelona

Antoni Ramon, de 14 anys, fill de Francesc Ramon, difunt, corredor d'animals, ciutadà de Barcelona, promet al seu germà Joan Ramon, llibreter, ciutadà de Barcelona, que durant 2 anys viurà amb ell per tal d'aprendre el seu ofici de llibreter. Antoni Ramon, durant aquest temps, serà mantingut, vestit i calçat. Per a la festa de la Pentecosta propvinent li serà feta una túnica d'un valor de 22 sous cada cana.

AHPB, Francesc VERDAGUER, *Manual* 1421, desembre, 30 - 1423, desembre, 18, s.n.

Die mercurii predicta.

Ego^a Anthonius^b Ramon, filius Francisci Ramon, quondam, curritoris animalium, civis Barchinone, asserens me virtute iuramenti infrascripti etatem XIII^{im} annorum plenarie excessisse, et non habere nec habere velle curatorem, ad duos annos continuos, qui currere incipiant die presenti, mitto et affirmo me vobiscum Iohanne Ramon, libraterio, fratre meo, causa adicendi dictum vestrum officium, et alias serviendi vobis *et cetera*. *Dictetur largo modo cum clausulis solitis et opportunis*. Et ego dictus Iohannes^c accepto te dictum Anthonium et promitto tibi quod providebo te sanum et egrum in cibo et potu, calciatuque et vestitu iuxta tui decentiam et conditionem. Et in festo Pentecostes proxime venturo dabo^d et faciam tibi unam tunicam panni *de la terra*, valoris viginti duorum solidorum *la cana*. Et docebo te dictum meum officium bene et legaliter *et cetera*. *Dictetur largo modo*.

Testes: venerabilis Iacobus de Gualbis, civis, et Petrus Simon, boterius, civis Barchinone.

a. *Al marge esquerre in comuni* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - d. *Segueix ratllat tibi*.

46

1424, abril, 15. Barcelona

Pere Mascaró, llibreter, ciutadà de Barcelona, i Francisc Mascaró, llibreter, ciutadà de Barcelona, germans, signen diversos capitols. Pere Mascaró reconeix haver rebut del seu germà Francisc Mascaró un llegat testamentari del seu pare Guillem Mascaró, llibreter, ciutadà de Barcelona, i diversos drets per la successió del seu germà Salvador i de la seva germana Clareta.

ACB, Julià ROURE, *Manuale sextum decimum* 1423, agost, 20 - 1425, març, 28, s.n.

Die sabbati, XV^a aprilis, anno predicto.

Instrumentum quorundam capitulorum firmatorum et sequutorum inter Petrum^a Mascaró, libraterium, civem Barchinone, ex una parte, et Francischum^b Mascaró, libraterium, civem dicte civitatis, ex parte altera, *et cetera*. *Est in nota*.

Testes: Iacobus Dusay, parrochie Sancti Cipriani de Cabaneis, diocesis, et Anthonius Martini, notarii, habitator Barchinone.

Item, cum alio instrumento. Ego dictus Petrus^c Mascaró confiteor et recognosco vobis dicto Francischo Mascaró, fratri meo, heredi universali^d Guillermi Mascaró, quondam, libraterii, civis

dicte civitatis, patris mei^e et vestri, hiis presenti, quod solvistis michi bene *et cetera* centum viginti libras Barchinone, per vos michi debitas rationibus sequentibus: Primo, pro legato per dictum patrem meum michi in eius ultimo testamento facto, quadraginta libras. Item, pro successione Salvatoris Mascaró, quondam, fratris mei et vestri, quadraginta libras. Item, pro successione Clarete, quondam, sororis mee et vestre, alias quadraginta libras. Et ideo renuntiando *et cetera*, facio apocham *et cetera*.

Testes proxime dicti.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - d. *Segueix ratllat ffra* - e. *Segueix ratllat s*.

47

1424, novembre, 4. Barcelona

Felip de Malla, mestre en teologia, canonge i ardiaca del Penedés a la Seu de Barcelona, i Pere Pujol, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, signen uns capítols, segons els quals Pere Pujol li haurà d'escriure un Missal mixt complet, segons l'ús del bisbat de Barcelona, escrit de la mà de l'escrivent que ja ha escrit uns quaderns. El Missal haurà d'ésser lliurat perfet, corregit, caplletrat i enquadernat, a la fi de 8 mesos a partir de la signatura dels capítols. Felip de Malla donarà a Pere Pujol per aquesta feina 100 florins, que valen 55 lliures.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Vicesimum tercium manuale* 1424, desembre, 30 - 1424, gener, 12, fol. 106r-v.

Ego Philipus^a de Medalia, magister in sacra pagina, canonicus et archidiaconus Penitensis in Ecclesia Barchinone, ex una parte, et ego Petrus^b Pujol, presbiter, beneficiatus in dicta Ecclesia, ex parte altera, confitemur et recognoscimus, una pars nostrum alteri et nobis ad invicem, quod inter nos dictas partes fuerunt facta, conventa, firmata et iurata quedam capitula huius seriey:

Convengut e concordat és stat entre lo reverent mestre Philip de Malla, de una part, e lo discret mossèn Pere Puiol, prevera, beneficiat en la Seu de Barchinona, d'altra part, que lo dit Pere Puiol li haia a donar un *Missal* mist e complit de tots officis, veys e novells, tro la jor[na]da^c deiús escrita segons ús e costum del bisbat de Barchinona. Lo qual *Missal* sia continuat e scrit de la mà del scrivent qui ha scrits los coherens qui són continuats tro la jornada de Pascha en lo offici dominical. Los quals coherens lo dit mestre Philip té per penyora e resene per alguna quantitat que de present li ha a bestraura per comprar pergamins e altres coses a compliment del dit *Missal*.

Item, és convengut que en lo dit *Missal* sien tots los prefacis notats, ferials e festivals, e los comensaments de les ,glòries in excelsis' e de credos e paternoster, ferial e festival, e los ,ite missa

est', et ,benedicamus', de una part. E d'altre part sien los prefacis e ,comunicantes' et ,Hanc igitur' no notats, continuats ans de ,Te igitur' *et cetera*. E que en lo dit *Missal* haia decem caps de letras belles e floreïades d'or e d'altres colors segons la primera letra del comensament del dit *Missal*, qui comensa ,Ad te levavi', és comensade, o pus belles, si fer se pot, a voluntat del dit Pere Puiol. Si plus de X letras e volrà lo dit mestre Philip, que les se haia a pagar. Axí mateix lo dit Pere Puiol haia a fer fer un gentil e bell crucifix ab ,sede magestatis' en lo dit *Missal* de bona mà de pintor. E haia a fer compter, segons ús del dit bisbat de Barchinona en lo dit *Missal*.

Item, és convengut que lo dit Pere Puiol haia a donar lo dit *Missal* bo e complit e corregit e ligat e cornat de bona mà. E que en lo dit *Missal* no haia remissions negunes, si donchs no de intròits de missa e de epístolas e de evangelis e altres totes remissions qui's remeten al comú.

Item, és convengut que lo dit Pere Puiol haia a donar bon acabament que lo dit *Missal* sia perfet e acabat d'essí a vuyt mesos primers vinents, comptadors del dia que los presents capítols se fermaran.

Item, és convengut que lo dit mestre Philip haia a donar al dit Pere Puiol per lo dit *Missal*, totes les coses dessus dites complides, cent florins d'or d'Aragó de bon pes. Entès, emperò, que si lo dit *Missal* no apparia ben acabat al dit mestre Philip, que no sie tengut de pendre-lo. Ans si res haurà prestat en diners al dit Pere Puiol, que aquells li haia a tornar prestament sens dilació.

Et ideo nos dicte partes, laudantes, approbantes, ratificantes et confirmantes^d capitula preinserta et omnia et singula in ea contenta et renuntiantes *et cetera*, de certa scientia, convenimus et promittimus, scilicet una pars nostrum alteri et nobis ad invicem, quod dicta capitula et omnes et singulas conventiones et pacta aliqua in ea contenta, attendemus, tenebimus, complebimus et observabimus, in quantum utrumque nostrum tangunt, sine omni dilatione *et cetera*. Et quod restituemus et solvemus unus nostrum alteri et nobis ad invicem omnes missiones, sumptus, dampna *et cetera*. Super quibus missionibus *et cetera*. Et pro hiis complendis *et cetera*, obligamus nos dicte partes nobis ad invicem omnia bona nostra, mobilia et immobilia, ubique habita et habenda. Et ut predicta omnia et singula maiori gaudeant firmitate, iuramus *et cetera*. Hec igitur *et cetera*. Fiant duo *et cetera*.

Actum *et cetera*.

Testes: discretus Petrus de Vilarasa, in ecclesia Beate Marie de Mari, et Bernardus Sayol, in ecclesia monasterii Sancti Petri Puellarum Barchinone presbiteri beneficiati.

Sit omnibus notum quod ego Petrus^e Pujol, presbiter, beneficiatus in^f Sede Barchinone, confiteor et recognosco vobis honorabili Philipo de Medalia, magistro in sacra pagina, canonico et archidiacono Penitensis in ecclesia Barchinone, quod dedistis et solvistis michi terdecim libras et quindecim solidos barchinonenses ex illis quinquaginta quinque libris, quas iuxta tenorem certorum capitulorum die presenti inter vos et me factorum et firmatorum in posse notarii infrascripti michi dare debetis, et pro quarum pretio ego debeo facere et perficere unum *Missale* mixtum et completum secundum usum Ecclesie Barchinone, prout de dictis capitulis continetur. Et ideo.

Testes predicti.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament*. - c. *jornada, al ms jorda* - d *Segueix ratllat vobis de* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - f. *Segueix ratllat ecclesia*.

48

1424, desembre, 29. Barcelona

Segons l'inventari dels béns de Bernat Miquel, doctor en lleis, ciutadà de Barcelona, aquest posseïa, en morir, diversos llibres de dret, i també el llibre Lectura del Saltiri de Hugues de Saint-Cher, escrit de la seva pròpia mà.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Plec d'inventaris i encants 1420 - 1429*, s.n.

[..]

Item, una *Lectura del Saltiri*, ab cubertas de posts trencades, de mà del dit deffunt. E fo feta per mestre Hugo de Sent Caro vel de Molendinis. ...

49

1425, març, 14. Barcelona

Diego Garcia, escrivà del rei, que té cura de l'arxiu reial, reconeix haver rebut de Nicolau Gralla, ciutadà de Lleida, 16 lliures i 10 sous, pel trasllat per ell fet d'un capbreu de rendes i emoluments de la terra del marquesat de la diòcesi d'Urgell.

AHPB, Bernat Pi, *Manual 1424*, octubre, 9 - 1425, maig, 22, fol. 70v.

Sit omnibus notum quod ego Didacus^a Garsie, scriptor domini regis ac tenens calves archivi regii Barchinone, confiteor et recognosco vobis honorabili Nicholao Gralla, civi civitatis Ilerde, quod per manus Iohannis Font, draperii, civis Barchinone, dedistis et solvistis michi omnes illas sexdecim libras^b et decem solidos barchinoneses, quas et quos^c vos michi dare et solvere tenebamini ratione translati per me fiendi^d de capibrevio reddituum et emolumentorum^e terre marchionatus^b diocesis Urgellensis. Et ideo renuntiando exceptioni peccunie non numerate et non solute et doli, in testimonium premissorum presentem vobis facio apocam de soluto.

Actum est hoc Barchinone, XIII die mensis martii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XXV.

Sig+num Didaci Garsie, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt: Petrus Rabins et Simon Miró, scriptores, habitatores Barchinone^f.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat barchinonenses* - c. *quos interlineat* - d. *Segueix ratllat aliquorum* - e. *fiendi interlineat i escrit damunt fiende vobis factorum de et et obstante de dicto anthonio* - f. *Segueix ratllat aliquibus* - g. *Segueix ratllat del* - h. *Segueix ratllat siti in episcopatu* - i. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

50

1425, setembre, 26. Barcelona

Segons l'inventari dels béns d'Antoni sa Font, notari, ciutadà de Barcelona, aquest posseïa, en morir, entre d'altres llibres, un Viridiari ordenat pel dit Antoni sa Font, és a dir, la Summa dictaminis de Guido Faba, i també Troya o Històries Troyanes, en llatí, de Guido delle Colonne, escrit també de mà d'Antoni sa Font, llibre que va ser venut a un castellà pel preu d'una lliura, 7 sous i 6 diners..

ACB, Gabriel CANYELLES, *Plec d'inventaris i encants* 1420 - 1429, fols. 1r-41r.

[..]

Item, un *Viridiari* scrit e ordenat per lo dit defunt, scrit ab paper ab cubertes de pergami. E comença la primera pàgina ‚Incipit Viridarium‘. E feneix ‚et gorgiam‘. E la penúltima fenex la penúltima carta ‚hostes‘. ...

Item, un *Troya*, scrit ab paper de mà del dit defunt. ...

Item, unes *Històries Troyanes*, en latí, a un castellà: I ll., VII ss., VI.

51

1426, maig, 2. Barcelona

Bernat Rouric, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut del monestir de Santa Maria de Jonqueres, mitjançant procurador, 9 lliures, 16 sous i 6 diners per les capelletes mitjanes i 9 lliures, 8 sous i 6 diners per les capelletes petites fetes en un Missal mixt del dit monestir.

AHPB, Joan UBAC, *Manuale sextum* 1426, febrer, 11 - 1426, juny, 12, s.n.

[..]^a quod ego Bernardus^b Rourich, illuminator^c librorum, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis discreto Simoni Marthorelli, presbitero Barchinone, procuratori [..] conventus monasterii Beate Marie de Ionqueriis civitatis [..] de^d peccuniis dicti conventus solvistis michi novem libras, sexdecim solidos, sex denarios monete Barchinone de terno, michi debitas et pertinentes rationibus que [..] pro mille centum triginta una *capletres miganes*, quas [..] predictorum pro quolibet^e *capletra* feci in quodam *Missali*^f mixto [..] novem libras et octo solidos et^g sex denarios^h [..] octingentos *capletres petites*, quos ad rationem duodecim [..] centenario feci in dicto *Missali*, octo solidos. Et ideo renuntiando exceptioni.

Testes huius rei sunt: discretus Franciscus de Feudo, presbiter, et Petrus Anglada, scriptor Barchinone.

a. *Un estrip afecta diversos fulls del manuscrit. Indiquem les mancances de text de l'instrument amb [..]* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *Segueix ratllat librum* - d. *Segueix ratllat* b - e. *Hom alterna el gènere masculí i femení de la paraula "capletra"* - f. *Segueix ratllat da* - g. *Segueix ratllat decem* - h. *novem ... denarios interlineat*.

52

1426, agost, 22. Barcelona

Francesc d'Olivella, de l'ofici del mestre racional de la cúria del rei, reconeix haver rebut de Pere Roure, que havia estat procurador del rei als comtats de Rosselló i Cerdanya, 10 florins d'or d'Aragó, que per ell havia pagat a Francesc de Pi, escriptent de Barcelona, pel trasllat del llibre setè de Bartomeu Miralles, que havia estat procurador del rei als dits comtats. La finalitat del trasllat era dipositar-lo a l'arxiu de dita procuració.

AHPB, Joan NADAL, *Manual* 1426, febrer, 25 - 1427, març, 28, fol. 45v.

Die iovis, XXII die mensis augusti, anno predicto.

Ego Franciscus^a d'Olivella, de officio magistri rationalis curie domini regis, civisque Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Petro Roura, olim regenti officium procurationis^b regii comitatum Rossilionis et Ceritanie, quod dedistis et solvistis michi decem florenos auri Aragonie, quos pro vobis bistraxeram Francisco de Pinu, scriptori Barchinone, pro translato libro seu compositum septimum venerabilis Bartholomei Miralles, olim procuratoris regii dictorum comitatum, pro conservando illum in arxivo dicte procurationis, ut est assuetum, Et ideo *et cetera*.

Testes^c: Speransindeo^d Baró, scriptor, et Petrus Paulus Pujades, notarius, habitatores Barchinone^e.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *procuracionis, sic al ms per procuratoris* - c. *Segueix ratllat Sperande* - d. *Segueix ratllat cardona* - e. *Tot l'instrument ratllat amb una ratlla vertical.*

53

1427, gener, 9. Barcelona

Joan des Pla, lligador de llibres, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut d'Agnès, vídua d'Antoni de Banyaloca, notari de Barcelona, tutora de llur fill Gabriel Pau, hereu universal del seu pare, 28 sous: 23 sous per haver enquadernat el llibre Rerum Senilium libri de Francesco Petrarca, i 5 sous pels cinc pergamins usats en la dita enquadernació.

AHPB, Guillem JORDÀ, *Primum manuale* 1425, novembre, 27 - 1428, abril, 29, s.n.

Sit^a omnibus notum quod ego Iohannes^b de Plano, ligator librorum, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili domine Agneti, uxori venerabilis Anthonii de Banyaloca, quondam, notarii Barchinone, tutrici *et cetera* [Gabrielis Pauli, filii et heredis universalis dicti venerabilis viri vestri], quod solvistis et tradidistis michi, mee voluntati, viginti octo solidos barchinonenses, qui michi debebantur: scilicet, pro^c quodam libro nuncupato [*Patrarcha Rerum Senilium*]^d, quem caternavi cum *emprentes*, viginti tres solidos; et pro quinque pergamenis eduli rasis, quos^e in dicto libro, in principio scilicet et in fine ipsius, misi, quinque solidos. Et ideo renuntiando exceptioni peccunie non numerate, non habite et non recepte, et doli mali et actioni in factum, facio vobis de predictis viginti octo solidis presentem apocam de soluto et bonum finem cum pacto de ulterius non petendo *et cetera*.

Testes: discretus Iohannes Ferrarii, notarius, civis, et Anthonius de Vallfogona, scriptor Barchinone.

a. *Al marge esquerre Banyaloca* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *pro interlineat* - d. *Patrarcha Rerum Senilium manca al ms, però consta en un minuta dins la bossa del manual* - e. *Segueix ratllat misi.*

1427, gener, 10. Barcelona

Bernat Rouric, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut d'Agnès, vídua d'Antoni de Banyaloca, notari de Barcelona, tutora de llur fill Gabriel Pau, hereu universal del seu pare, 28 sous per 210 lletres florejadades i 1360 versos i pàrrafs fets en el llibre Rerum Senilium libri de Francesco Petrarca.

AHPB, Guillem JORDÀ, *Primum manuale* 1425, novembre, 27 - 1428, abril, 29, s.n.

Sit^a omnibus notum quod ego Bernardus^b Rourich, illuminator, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili domine Agneti, uxori discreti Anthonii de Banyaloca, quondam, notarii, civis dicte civitatis, tutrici [Gabrielis Pauli, filii et heredis universalis dicti venerabilis viri vestri], *et cetera*, quod solvistis et tradidistis michi, mee voluntati, viginti octo solidos barchinonenses, qui michi debebantur, scilicet pro ducentis decem litteris *florejades* et mille trecentis sexaginta quatuor *versos* et *pàrraffs*, quos feci in quodam libro dicti venerabilis viri vestri, nuncupato [*Patrarcha Rerum Senilium*]^c. Et ideo *et cetera*.

Testes: discretus Iohannes Ubach, notarius, civis, et Raymundus Peytaví, scriptor Barchinone.

a. *Al marge esquerre Banyaloca* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma* - c. *Patrarcha Rerum Senilium manca al ms, però consta en una minuta dins la bossa del manual.*

1427, juny, 6. Barcelona

Ferrer Peiró, escriptent, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut d'Agnès, vídua d'Antoni de Banyaloca, notari de Barcelona, tutora de llur fill Gabriel Pau, hereu universal del seu pare, 4 lliures i 8 sous per haver continuat i acabat el llibre Rerum Senilium libri de Francesco Petrarca.

AHPB, Guillem JORDÀ, *Primum manuale* 1425, novembre, 27 - 1428, abril, 29, s.n.

Die veneris, sexta predictorum mensis et anni.

Sit^a omnibus notum quod ego Ferrarius^b Peyró, scriptor, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili domine Agneti, uxori venerabilis Anthonii de Banyaloca, quondam, notarii, civis dicte civitatis, tutrici testamentarie [Gabrielis Pauli, filii et heredis universalis dicti venerabilis viri vestri] *et cetera*, quod solvistis et tradidistis michi, mee voluntati, quatuor libras et octo solidos, que michi debebantur pro stipendio et laboribus per me sustentis in continuando et perficiendo quendam librum vocatum *Patrarcha Rerum Senilium*. Et ideo *et cetera*.

Testes: Marturianus Magistri et Raymundus Mora, scriptores Barchinone.

a. *Al marge esquerre de Banyaloca* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma*.

56

1427, setembre, 3. Barcelona

Salvador Sabater, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut d'Agnès, vídua d'Antoni de Banyaloca, notari de Barcelona, tutora de llur fill Gabriel Pau, hereu universal del seu pare, 40 sous que li eren deguts pel paper i pergamins que Antoni de Banyaloca li havia comprat.

AHPB, Guillem JORDÀ, *Primum manuale* 1425, novembre, 27 - 1428, abril, 29, s.n.

Sit^a omnibus notum quod ego Salvator^b Sabaterii, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili domine Agneti, uxori venerabilis et discreti Anthonii de Banyaloca, quondam, notarii, civis Barchinone, tutrici Gabrielis Pauli, filii et heredis universalis dicti venerabilis viri vestri, quod dedistis et solvistis michi, mee voluntati, quos michi pro vobis dici et scribi fecit in tabula cambii Barchinone Anthonius de Vallfogona, notarius, quadraginta solidos barchinonenses, qui michi debebantur pro resta papiri et pergamenorum, que dictus honorabilis vir vester, dum vivebat, a me emerat. Et ideo *et cetera*, facio vobis nedum de predictis quadraginta solidis per modum predictum et ratione predicta michi^c exsolutis, set etiam de omnibus et singulis aliis peccunie quantitibus et rebus que michi comodolibet deberentur usque in presentem diem inclusive tam per dictum venerabilem virum vestrum quam per vos.

Actum *et cetera*.

Testes huius rei sunt: Anthonius de Vallfogona, notarius, et Bertrandus Comes, scriptor Barchinone.

a. *Al marge esquerre de Banyaloca* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *michi interlineat*.

1427, desembre, 22. Barcelona

Enric Beart, escriptent, oriünd de la província d'Holanda a Alemanya, ven a Guillellem de Salavert, doctor en lleis, jutge ordinari del comtat de Cardona, el llibre de dret civil Lectura sobre el Codi de Baldo degli Ubaldi, escrit per ell, pel preu de 55 lliures.

AHPB, Antoni VINYES, *Manual* 1424, setembre, 2 - 1431, juny, 18, s.n.

Die lune XXII^a decembris, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XXVII°.

Ego Enricus^a Beart, scriptor, oriundus provincie de Olandia, in Alamania, comorans pro nunc cum venerabili Iacobo Prats, in legibus licentiatu, cive Barchinone, gratis vendo vobis honorabili Guillermo de Salavert, legum doctori, iudici ordinario camitatus Cardone, presenti^b, *Lecturam del Baldo sobre lo Codi*, manu mea scriptam, pretio quinquaginta quinque librarum Barchinone. Est venditio in quibusdam capitulis in plano sive romancio scriptis, que sunt in cohopena huiusmodi manualis.

Testes firme Guillelmi de Salavert et dicti venditoris, qui firmarunt dicta die: Iohannes Stephani, scriptor Barchinone, Iohannes Haylo, scriptor dicte provincie Olandie.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat g.*

1428, maig, 6, 26. Barcelona

Romeu Gibert, prevere, oriünd de la vila de Cardona, beneficiat a l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona, fa testament i llega al segon beneficiat instituït a l'altar de Santa Maria del monestir de Sant Vicenç de la vila de Cardona, un Missal que ell mateix havia escrit.

AHPB, Pere FOLGUERES, *Tercius liber testamentorum* 1405, octubre, 13 - 1442, agost, 30, fols. 19r-22r, 51v-52v.

In nomine Domini nostri Ihesu Christi. Ego Romeus^a Giberti, presbiter, oriundus ville Cardone, beneficiatusque in ecclesia Beate Marie de Mari civitatis Barchinone, habitatorque eius-

dem civitatis, attendens quod presentis vite conditio statum habet instabilem et ea que visibilem habent essentiam tendunt visibiliter ad non esse; attendens etiam quod finis universe carnis est mors; consideransque quomodo rapide multos vitam differre^b credentes mors incerta prevenit et quod unaqueque dies est tanquam ultima providenda, hocque unusquisque salubri debet meditatione pensare, ut diem sue peregrinationis extremum dispositione possit testamentaria prevenire; idcirco per Dei gratiam mentis et corporis perfruens sanitate, in meo pleno sensu memoriaque integra cum firma mea loquela^c, revocatis et annullatis primitus omnibus testamentis et donationibus per me quibusvis personis factis et firmatis de bonis meis, presens meum facio et ordino testamentum. ... Item, dimitto secundo beneficiato instituto in altari Beate Marie monasterii Sancti Vincentii Cardone, cuius sum beneficiatus^d, unum vestimentum sacerdotale album, et unum *Missale*, quod ego^e scripsi, et etiam caxiam quam ego emi ad opus dicti beneficii. ...

Actum est hoc Barchinone, sexta die madii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo VIII°.

Sig+num Romei Giberti, testatoris predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes rogati huius rei sunt: discretus Petrus Sunyerii, presbiter Barchinone, oriundusque Cardone, et Iacobus Ballistarii, scriptor, ac Petrus Alost, oriundus ville Oulesie, comorantes Barchinone^f.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat cedentes* - c. *Segueix ratllat revocatis* - d. *Segueix ratllat meum* - e. *Segueix ratllat pp* - f. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada per a indicar la seva cancel·lació.*

1429, setembre, 16. Barcelona

Pere Fort, mercader, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Joan Ferrer, notari, ciutadà de Barcelona, 9 lliures i 10 sous, que són el preu de la venda del llibre Vita Christi, que ell mateix havia escrit.

AHPB, Guillem JORDÀ, *Manual* 1428, maig, 10 - 1430, setembre, 6, s.n.

Die veneris, XVI^a dictorum mensis et anni.

Ego Petrus^a Fort, mercator, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis discreto Iohanni Ferrarii, notario, civi eiusdem civitatis, hiis presenti, quod solvistis michi numerando ad meam voluntatem novem libras et decem solidos barchinonenses, pro quibus seu quarum pretio vendidi vobis et vestris, et quibus volueritis, quendam librum meum, mea propria manu scriptum, in papiro, cum cohoptertis postium cohoptertarum pellis nigre cum quatuor *tancadors*, vocatum *Vita Christi*. Et ideo renutiando et cetera.

Testes: discretus Raphael Mora, notarius, Guillelmus Roure, barberius, cives^b, et Bernardus Baiuli, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. Guillelmus Roure barberius cives *interlineat*.

60

1430, abril, 27. Barcelona

Salvador Sabater, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Joan de Font, de la tresoreria del rei, ciutadà de Barcelona, 49 sous i 8 diners per paper i els pergamins per a la confecció de llibres i per llur lligadura i l'enquadernament.

AHPB, Guillem BASSET, *Decimum manuale* 1429, setembre, 10 - 1432, agost, 27, s.n.

Die iovis, XXVII die aprilis, anno predicto, licet hic notetur.

Sit^a omnibus notum quod ego Salvator^b Sabaterii, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis honorabili Iohanni de Fonte, de thesauraria domini regis, civi dicte civitatis, quod dedistis et solvistis michi, voluntati mee, per manus Bernardi Venrelli, camporis monetarum, civis Barchinone^c, quadraginta novem solidos et octo denarios Barchinone, michi debitos et pertinentes ratione papiri et pergamenorum, que a me emistis, et etiam ratione ligandi libros, ac ratione librorum quos vobis feci inter cohoptoria et ligando eos. Et hoc a mense madii proxime lapsi, anni a nativitate Domini Mⁱ CCCCⁱ XXIXⁱ usque^e in hanc presentem. Et ideo renuntiando exceptioni non numerate et non solute pecunie et dolo malo, facio vobis nedum de predictis, sed etiam de omnibus et singulis pecunie quantitibus, in quibus vobis tenear ratione predictorum infra dictum tempus, presentem apocham de soluto ac bonum et perpetuum finem.

Testes: Iohannes Tudó, causidicus, et Matheus Figuera, curritor felpe, cives Barchinone.

a. *Al marge esquerre in comuni* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *per manus ... civis Barchinone interlineat* - d. *Segueix ratllat hoc a mense* - e. *Segueix repetit usque*.

1430, juny, 30. Barcelona

Mateu Calderons, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, per una part, i Bernat Rouric, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, i el seu fill Pere Rouric, il·luminador, ciutadà de Barcelona, per altra part, elegeixen com a àrbitres Berenguer Agell, cirurgià, i Pere Fort, mercader, ciutadans de Barcelona, per tal que facin de mitjancers en el conflicte entre ambdues parts: Bernat Rouric al·legava que Mateu Calderons li devia la soldada corresponent al molt de temps que havia treballat per a ell, cosa que Mateu Calderons negava.

AHPB, Joan FRANC, *Decimum nonum manuale* 1429, desembre, 29 - 1430, desembre, 23, s.n.

Ego Matheus^a Calderons, illuminator librorum, civis Barchinone, parte ex una, et nos Bernardus^b Rourich, illuminator librorum, civis dicte civitatis, et Petrus^c Rourich, eius filius, parte ex alia, gratis et cetera, compromittimus in vos Berengarium Agell, chirurgicum, et Petrum Fort, mercatorem, cives Barchinone, tanquam in arbitros, arbitratores, laudatores et amicabile compositores a nobis dictis partibus comuniter et concorditer electos, sub pena quinquaginta librarum monete Barchinone de terno, vobis et nobis ad invicem per stipulationem promissa, super omnibus et singulis actionibus, questionibus, petitionibus et demandis que sunt et esse possunt inter nos dictas partes, seu quas una pars contra alteram et econverso possit et valeat facere, proponere et movere tam ratione certe solidate^d michi dicto Bernardo Rourich, ut assero, debite per dictum Matheum Calderons de multo tempore quod secum moratus fui, me dicto Matheo contrarium asserente, quam aliis quibuscumque rationibus, iuribus, titulis sive causis, quocumque nomine ceaseantur; et super omnibus et singulis exceptionibus et deffensionibus quas utraque pars habeat et possit facere^e contra petitiones et demandas alterius partis; et super omnibus et singulis ex predictis deppendentibus et cetera. Promittentes quod comparebimus coram vobis et cetera. Et tornabimus in posse vestro dictam penam et cetera. Et quicquid vos dixeritis, pronuntiaveritis, sententiaveritis seu arbitrati fueritis de iure, laudo vel amicabili compositione, id ratum habebimus et cetera. Et non appellabimus et cetera, nec recurremus arbitrio boni viri et cetera, cui et cetera. Renuntiamus et cetera. Et damus vobis licentiam et plenum posse quod possitis procedere et cetera in scriptis vel sine et cetera. Item, cognoscere de comissione dicte pene et cetera. De qua pena, que totiens comittatur et cetera, due partes parti complenti et residua tertia pars inde curie exequationem facienti. Qua pena et cetera. Nichilominus et cetera. Item, promittimus non opponere exceptionem et cetera. Ulterius nos dicte partes volumus et consentimus quod si vos dicti arbitri et arbitratores non possetis in unum dictam sententiam seu pronuntiationem concordare, ipso casu eligimus in tertium arbitrum et arbitrum et arbitratorem Franciscum Iohannem de Aroles, apotecarium, civem Barchinone, qui, in casu discordie^f, vobiscum seu altero vestrum, cum quo concordabit, possit pronuntiare, sententiare et arbitrari in predictis, cui donamus^g tantam et similem potestatem, quam dedimus dictis arbitris et arbitratoribus predictis. Fiat largo modo et cetera. Et pro hiis et cetera. Obligamus et cetera. Renuntiamus et cetera. Iuramus et cetera.

Testes firme dicti Mathei Calderons: discretus Geraldus Cathalani, presbiter, beneficiatus in ecclesia Sancti Iacobi, et Iohannes de Plano, libraterius, civis Barchinone.

Testes firme dicti Bernardi Rourich: Arnaldus de Capdevila, civis, et Franciscus de Molis, scriptor Barchinone.

Testes firme dicti Petri Rourich: Michael de Sancto Iohanne, civis, et dictus Franciscus de Molis, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur* - d. *Segueix ratllat quam ego* - e. *Segueix ratllat propro nere* - f. *in casu discordi interlineat* - g. *donamus, al ms dono.*

62

1430, juliol, 8. Barcelona

Segons l'inventari dels béns de Joan Esplugues, mestre en arts i en medicina, canonge de la Seu de Barcelona, aquest posseïa, entre d'altres, aquests llibres escrits per ell mateix: Primus liber de consideratione quinte essencie atribuït a Ramon Llull, i un altre de medicina no acabat.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Plec d'inventaris i encants 1430 - 1443*, s.n.

[..]

Item, un libret scrit en pergamins de mà del dit deffunct, intitulat *Primus liber de consideratione quinte essencie*. E comença "dixit Salamon". E feneix "erogatur". ...

Item, un scrit de medicina en paper ab cuberta de pergami, de mà del dit defunt, no acabat. ...

63

1430, agost, 22. Barcelona

Segons l'inventari dels béns de Pere Gros, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, aquest posseïa, en morir, entre d'altres béns, el llibre Hores de Santa Maria, escrit de la mà d'En Rossell.

AHPB, Simon CARNER, *Tercius liber inventariorum* 1430 - 1438, fols. 13r-26r.

Die martis, XXII^a augusti, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o XXX°.

Inventarium factum de hereditate et bonis que fuerunt discreti Petri Gros, quondam, presbiteri, beneficiati in ecclesia Sedis Barchinone et in ecclesia Beate Marie de Mari Barchinone, per honorabilem Franciscum Mullers, presbiterum, et discretum Narcissum Segrera, presbiterum, beneficiatos in Sede, ut manumissores et executores testamenti seu ultime voluntatis dicti discreti Petri Gros, quondam. Primo atrobam ... Item, un libret apellat *Ores de Sancta Maria*, scrit de la mà d'En Rossell, en pergamins, cubert de cuyro vermell, enprempat, ab un gafet de lautó. ...

64

1432, maig, 23. Barcelona

Francesc Mascaró, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Bernat Sirvent, conseller i tresorer del rei, 88 sous de moneda de reials de València pel paper, pels pergamins i per diversos llibres per a ús del seu ofici.

AHCB, ARXIU NOTARIAL, XI. 18: *Fragment de llibre* 1427, juliol, 11 i 1432, abril, 26 - 1432, octubre, 1.

Sit omnibus notum quod ego Franciscus^a Mascaró, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis honorabili Bernardo Sirvent, consiliario et thesaurario domini regis, quod dedistis et tradidistis michi numerando octuaginta octo solidos monete regalium Valencie, michi debitos et pertinentes, tam pro una rayma papiri et pergamenis quam pro tribus cedulis tribusque registris cohoptis: unum pellis livide, aliud pellis viride^b et aliud pellis virmilie. Et pro duobus registris cohoptis pellis albe pro continuando compota officii vestri et alia expediendo tangentia expeditionem dicti officii. Et ideo renuntiando exceptioni non numerate et non solute pecunie et doli, facio vobis de predictis LXXXVIII solidis dicte monete presentem apocham de soluto.

Actum est hoc Barchinone, XXIII^a die madii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XXXII°.

Sig+num Francisci Mascaró, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt: discretus Iacobus Gil, de thesauraria domini regis, et Leonardus Junchós, notarius, civis Barchinone^c.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *viride, al ms viridi* - c. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

1433, abril, 4. Barcelona

Bernat Batlle, notari, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Bernat Albert, procurador reial dels comtats de Rosselló i Cerdanya, 10 lliures pel salari a ell degut per escriure en quatre llibres els comptes de l'ofici de la procuració reial de dits comtats.

AHPB, Bernat BATLLE, *Primum manuale* 1432, abril, 7 - 1441, octubre, 20, fol. 68r.

Sit omnibus notum quod ego Bernardus Baiuli, notarius, civis Barchinone, infrascriptus, confiteor et recognosco vobis honorabili Bernardo Albert, militi, procuratori regio comitatum Rossilionis et Ceritanie, quod per manus venerabilis Petri Roure, notarii ville Perpiniani, locumtenentis vestri, dedistis et solvistis michi, ad meam voluntatem, decem libras monete Barchinone de terno, michi debitas et pertinentes pro salario scribendi in quatuor libris compotorum officii dicte procuracionis regie, videlicet in uno originali et eius translato libri intitulati *Novè libre*, et in alio originali et eius translato libri intitulati *Deén libre*; et etiam scribendi in aliis libris compotorum dicte procuracionis regie iam auditorum proxime transactis; necnon et scribendi seu registrandi plurimas supplicationes et negotia dicte procuracionis regie concernentes; et inquam pro diversis laboribus per me in redditione compotorum per dictum locumtenentem vestrum michi facta et alias multimodis passis et sustentis. Et ideo renuntiando exceptioni peccunie predicte non numerate, non habite et non recepte et doli, in testimonium premissorum presentem vobis facio^b apocham de soluto, ac bonum et perpetuum^c finem et pactum de ulterius non petendo.

Actum est hoc Barchinone, quarta die aprilis, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo tertio.

Sig+num Bernardi Baiuli, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt: discretus Guillelrmus Pereyerii, notarius, Geraldus Reffart, Nicholaus Cortade, scriptores, cives Barchinone^d.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat apoca* - c. *Segueix ratllat fim* - d. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

1434, agost, 18. Barcelona

Diego Garcia, escrivà del rei, que té cura de l'arxiu reial, reconeix haver rebut dels cònsols de la vila de Perpinyà 15 florins d'or d'Aragó, que valen 8 lliures i 15 sous, per

baver escrit i comprovat algunes Constitucions de Catalunya en romanç que fan referència al dit ofici del consolat de la vila de Perpinyà.

AHPB, Bernat Pt, *Manual* 1434, maig, 7 - 1435, gener, 25, s.n.

Sit omnibus notum quod ego Didacus^a Garcie, scriptor domini regis, tenens claves sui archivi Barchinone, civisque dicte civitatis, confiteor et recognosco vobis venerabilibus consulis ville Perpiniani quod dedistis et solvistis michi per manus Arnaldi Iohannis, mercatoris, civis Barchinone^b, quindecim florenos Aragonie, sive pro ipsis octo libras et quinque solidos barchinonenses, ratione scribendi et comprobandi quasdam constitutiones Cathalonie in romancio dicti vestri officii consulatus^c dicte ville Perpiniani. Et ideo renuntiando exceptioni pecunie non numerate et non solute et doli, in testimonium premissorum, presentem vobis facio apocham de soluto.

Actum est hoc Barchinone, octava decima die mensis augusti, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o XXX° quarto.

Sig+num Didaci Garcie, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt: Simon Manera, collector iurium lezdarum Dertuse, et Anthonius de Vilanova, scriptor, civis Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. mercatoris civis Barchinone *interlineat* - c. *Segueix ratllat* et ideo.

1434, febrer, 17. Barcelona

Segons l'inventari dels llibres del jurisconsult Jaume Callís, ciutadà de Barcelona, hom trobà els llibres Gloses dels Usatges fet i escrit de mà de Jaume Callís, Pracmàtiques e leys de la terra escrit en gran part de la mà del mateix Jaume Callís, i Obre de pau e treva també fet i escrit de mà del dit Jaume Callís.

AHPB, Anònim segle XV, *Inventari i encant de Jaume Callís, jurisconsult*, 1r-17r.

Capítols fets e acordats per los dos hereus, cascú per meytat, de l'honorable mossèn Jacme Calliç, quondam, sobre la divisió de la heretat en la forma sagüent: Primerament, s'és feta divisió dels llibres en dues parts solempnament per hòmens de sciència notable e^a libraris experts, ço és, en dues parts cascuna, en summa de MCLII florins e mig d'or d'Aragó. E cascú dels dits hereus per la sua meytat de heretat ha aguda la part dels llibres a ell contingent sots la dita summa. ...

Item, un altre llibre, forma de un full de paper, de forma menor, escrit en paper, ab cubertes vermelles engruntades, ab correychs, appellat *Glosas dels Usatges*, fetas per lo dit mossèn Jacme e scrites de mà del dit deffunt. ...

Item, un altre llibra, escrit en paper, de la forma menor, ab cubertes engruntades verdes ab correychs, ont ha *Pracmàtiques e leys de la terra*, scrites en gran part de la mà del testador.

Item, un altre llibra, ab cubertes vermelles engruntades, intitulat *Obra de pau e de treva*, feta per lo dit deffunt e escrita de sa pròpria mà. ...

a. *Segueix ratllat* enletrats.

68

1435, octubre, 26. Barcelona

Francesc Serra, argenter, ciudadà de Barcelona, nomena procurador seu Galceran Peris, argenter, habitant de Mallorca, perquè reclami de Gabriel de Vallseca, mestre de cartes de navegar, abans ciudadà de Barcelona, ara ciudadà de Mallorca, 10 florins que aquest li deu.

AHPB, Pere ROIG, *Manual* 1435, octubre, 26 - 1436, maig, 24, s.n.

Die mercurii, XXVI die octobris, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XXXV°.

Franciscus^a Serra, argenterius, civis Barchinone, constituo vos Galcerandum Peris, argenterium, habitatorem Maioricarum, absentem, procuratorem meum certum et specialem ad petendum, exhigendum et recipiendum pro me et nomine meo a Gabriele de Vallseque, magistro cartarum de navegar, olim cive^b Barchinone, nunc vero cive Maioricarum, et eius bonis, omnes illos decem florenos, quos ipse Gabriel michi debet, cum quodam suo albarano, manu sua propria scripto, quod vobis trado^c sive mitto cum presenti integrum et sincerum. Et super predictis apocas et cetera. Ad faciendum et cetera. Ad causas et cetera. Promittens et cetera.

Testes: venerabilis Petrus Ribalta et Cipprianus Buadella, scriptor, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *civem amb abreviatura supèrflua ratllada* - c. *trado, al ms tradi.*

1436, juliol, 16. Barcelona

Joan Rabat, escrivent de lletra rodona, oriünd del comtat de Foix, habitant de Barcelona, reconeix haver rebut 19 lliures i 16 sous per raó del llibre {..}, que li havien encarregat els preveres de l'església del monestir de Sant Pere. Les cartes escrites del dit llibre són 190 a raó de 2 sous per carta.

AHPB, Guillem JORDÀ, *Sextum manuale* 1436, juliol, 10 - 1438, febrer, 28, s.n.

Sit omnibus notum quod ego Iohannes^a Rabati, scriptor [littere rotunde, oriundus comitatus de Fuxio], comorans in civitate Barchinone, confiteor et recognosco vobis discreto Iohanni Oliverii, notario, civi dicte civitatis, quod dedistis et solvistis michi, voluntati mee, novem decem libras et sexdecim solidos michi debitas ratione cuiusdam libri vocati [..]^b -r *completes*, ordinati per presbiteros ecclesie dicti monasterii Sancti Petri, quem ego scripsi. In quo libro sunt cartule scripte centum nonaginta, ad rationem duorum solidorum pro qualibet carta. Quas quidem novem decem libras et sexdecim solidos^c solvistis hoc modo: quod vos dedistis michi quinque florenos valentes duas libras et quindecim solidos, et restantes decem septem libras et unum solidum recepi per manus discreti Iohannis^d Pi, presbiteri, beneficiati in dicta ecclesia. Et ideo renuntiando *et cetera*.

Testes: discretus Bartholomeus Boria, presbiter, Petrus [..], hostalerius, civis Minorisse, et Gabriel Rigual, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *El mal estat del protocol i un estrip impedeixen la lectura del títol del llibre, cosa que indiquem amb [..]* - c. *Segueix ratllat recepi* - d. *Iohannis, al ms Iohannes.*

1437, gener, 23. Barcelona

Joan des Pla, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut d'Esteve de Busquets, prevere, procurador del monestir de Santa Maria de Predalbes, de l'orde de Santa Clara, del territori de Barcelona, 31 sous i 2 diners, que són el preu per la venda de diversos registres, diverses quantitats de paper i de dos Saltiris.

AHPB, Gerard BASSET, *Primum manuale monasterii Beate Marie de Petralba* 1436, desembre, 19 - 1439, març, 9, s.n.

AHPB, Gerard BASSET, *Manuale negotiorum monasterii Beate Marie de Petralba territorii Barchinone, ordinis Sancte Clare* 1436, desembre, 19 - 1439, febrer, 17, s.n.

Die mercurii, XXIII^a ianuarii, anno predicto.

Sit omnibus notum quod ego Iohannes^a de Plano, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis discreto Stephano de Busquetis, presbitero, procuratori predicto, quod dedistis et solvistis michi, voluntati mee, triginta unum solidos et duos denarios Barchinone, michi debitos et pertinentes rationibus sequentibus, contentis in quadam papiri cedula huiusmodi tenoris: primo, per un registre, octo solidos; item, per un altre de IIII mans, V solidos, VI; item, per un libre de una mà, I solidum, VIII; item, per II mans de paper, I solidum, VIII; item, per dos *Psaltiris* a obs de la esgleya, deu solidos; item, per una mà de paper, I solidum, VIII; item, per altres II mans de paper, I solidum, VI. Et ideo renuntiando.

Testes: discreti Guillermus Petrus Squerit et Petrus Stephani, notarii, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma.*

71

1437, juny, 6. Barcelona

Mateu Calderons, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Bernat Domènec, prevere, beneficiat a l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona, 61 sous: 44 sous que són el preu de 23 quaderns de pergami del llibre Missale dominicale, i 17 sous per il·luminar i fer les capvives d'atzur i vermelló en dits quaderns.

AHPB, Nicolau DE MEDIONA, *Manual* 1437, maig, 23 - 1438, març, 26, fol. 5v.

Die iovis^a, VI^a iunii, anno predicto.

Sit omnibus notum^b quod ego Matheus Calderó, inluminator librorum, civis Barchinone^c, confiteor et recognosco vobis discreto Bernardo Dominici^d, presbitero, beneficiato in ecclesia Beate Marie de Mari Barchinone, quod tradidistis et solvistis michi bene et plenarie ad meam voluntatem^e LXI solidos barchinonenses: scilicet, XXXXIIII solidos pro viginti tribus caternis cuiusdam libri vocati^f *Missale dominicale*, scripti in pergamenis, quem^g a me emistis et habuistis^h; et decem septem solidos pro illuminando et faciendo *les capvives de atzur e de vermelló* in dictis caterinis. Et ideo renuntiando exceptioni pecunie non numerate, non solute et non tradite et doli mali et in factum actioni, et alii iuri hiis obvianti, facio vobis et vestris de dictis LXI solidis presentem apocam de soluto.

Actum est hoc.

Testes sunt: Iohannes Faradell et Iohannes Gerdali, scriptores.

a. iovis *interlineat i escrit damunt veneris ratllat* - b. Sit omnibus notum *interlineat* - c. civis Barchinone *interlineat* - d. Dominici *interlineat i escrit damunt Domingo ratllat* - e. et plenarie ad meam voluntatem *interlineat* - f. libri vocati *interlineat* - g. quem, *al ms que* - h. dominicalis ... habuistis *interlineat*.

72

1437, juny, 8. Barcelona

Cristòfor Guió, fill de Ramon Guió, de la vila de Berga, promet a Miquel de Roda, botiguer, ciutadà de Barcelona, que durant un any viurà amb ell per tal de cobrar els deutes i portar els comptes en el Manual i el Llibre. Miquel de Roda durant aquest temps el mantindrà i li donarà, a la fi de l'any, una paga de 16 florins.

AHPB, Nicolau DE MEDIONA, *Manual* 1437, maig, 23 - 1438, març, 26, fol. 6v.

Die sabbati, VIII iunii, anno predicto.

Ego Christoforus^a Guió, filius Raymundi Guió, ville Berge, gratis *et cetera*, per unum annum proxime venturum, qui currere incipiat die presenti, afirmo et stare promitto vobiscum venerabili Michele de Roda, botigero, civ^b Barchinone, causa levandi debita que vobis debentur, scribendi et continuandi in manuali^c et in libro, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, die nocteque, iuxta meum posse. Promitto vobis quod per dictum tempus unius anni ero vobis bonus, fidelis et legalis, patiens et obediens, utilia querendo et inutilia evitando. Atque non recedam a vobis sine licentia vestra *et cetera*. Et si fecero, possitis me capere *et cetera*. Promittens vobis quod restituam omnes dies et horas quas ratione fuge, infirmitatis et alias a vobis seu a vestro servitio absens fuero, simul cum omni damno et missione que inde feceritis. Pro quibus *et cetera*, obligo me et bona mea *et cetera*. Et quoad damna et missiones ac interesse, dono vobis fideiussorem: Marchum Clot, paratorem, civem Barchinone, qui mecum *et cetera*. Ad hec ego dictus fideiussor, acceptans dictam fideiussionem *et cetera*, convenio et promitto vobis *et cetera*. Et pro hiis obligamus *et cetera*, et iuramus. Intellecto tamen quod si ex aliquo casu inopinato et coacto [...] possim recedere a vestro servitio et vos habeatis michi satisfacere pro rata ad predictam rationem. Ad hec ego dictus Michael^d, acceptans, convenio et promitto tibi providere in cibo et potu. Et in fine dicti temporis dabo tibi pro solidata sexdecim florenos. Et pro hiis obligo *et cetera*. Et iuro *et cetera*.

Testes: Bonenatus Pujada, curritor auris, et Iacobus Sala, mercator, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament* - b. *Michaelē... cive, al ms Michaeli... civi* - c. *Segueix ratllat alias ser* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma.*

73

1437, agost, 2. Barcelona

Tomàs Lledó, il·luminador de llibres, oriünd de Mallorca, habitant de Barcelona, promet a Joan Vilalba, prior del monestir de Sant Pere de Riudevilles, que, des d'ara fins el dia 15 del present mes d'agost, haurà acabat d'il·luminar els llibres que li havia lliurat per a ésser il·luminats. En cas de no complir-ho, entrarà en el càrrec del veguer de Barcelona. [V. doc. 74]

AHPB, Pere DEVESA, *Manuale quintum instrumentorum* 1436, novembre, 20 - 1438, desembre, 16, fols. 32v-33r.

Die veneris, II augusti, anno predicto M^o CCCC XXXVII.

Thomas^a Ledó, illuminator, oriundus Maioricarum, pro nunc Barchinone degens, gratis et cetera, per firmam, validam et solempnem stipulationem convenio et promitto vobis honorabili Iohanni Vilalba, priori monasterii Sancti Petri de Rivobirlarum, licet absenti, et notario infrascripto, tanquam publice persone, pro vobis in his inde venienti, quod hinc et per totam XV diem presentis mensis augusti, ego perfecerim^b illuminari omnes illos libros quos a vobis teneo causa illuminandi, et illos tradidero pro vobis Leonardo Chrispià, carcerario castri curie honorabilis vicarii Barchinone. Et si non fecero, absque aliqua requisitione, non guidatum nec assecuratum, sed de foro et iurisdictione honorabilis vicarii Barchinone, intrabo personaliter intus dictum carcerem et ab eodem non recedam absque vestri seu dicti Leonardi obtenta licentia. Et alterum predictorum facere promitto sine et cetera. Dampna et cetera. Obligo personaliter et bona et cetera. Iuro et cetera. Et ad maiorem cautelam facio et presto homagium ore et manibus comendatum in posse dicti Leonardi, recipientis nomine domini regis ex licentia sibi atributa per honorabilem vicarium Barchinone.

Testes: Marchus ça Vila, barberius, et Petrus Salvatoris, parator, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *perfecerim, sic al ms.*

1437, agost, 2. Barcelona

Tomàs Lledó, il·luminador de llibres, oriünd de Mallorca, habitant de Barcelona, promet a Lleonard Crespià, carceller del càrcer del veguer de Barcelona, que, des d'ara fins el proper dimecres, li tornarà tots els cisterns que li havia lliurat perquè els il·luminés. En cas de no complir-ho, entrarà en el càrcer del veguer de Barcelona. [V. doc. 73]

AHPB, Pere DEVESA, *Manuale quintum instrumentorum* 1436, novembre, 20 - 1438, desembre, 16, fol. 33r.

Thomàs^b Ledó, predictus, facio aliam similem promissionem vobis dicto Leonardo Chrispià, de tradendo vobis, hinc ad diem mercurii proxime venturum, omnes et quoscumque cisternos quos a vobis teneam causa illuminandi, vel absque requisitione intrabo dictum carcerem, ut supra et cetera. Obligo personaliter et bona et cetera. Iuro et cetera. Et facio homagium in posse Berengarii Banyeres, locumtenentis carcerarii dicti castri ex commissione per dominum vicarium sibi facta.

Testes proxime dicti [Marchus ça Vila, barberius, et Petrus Salvatoris, parator, cives Barchinone].

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma.*

1437, agost, 7. Barcelona

Joan des Pla, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut dels marmessors del testament de Bartomeu Colell, rector de la vila de Piera, 27 sous i 6 diners per tres llibres i nou mans de paper.

AHPB, Joan UBAC, *Primus liber apocharum diversarum manumissoriarum* 1424 - 1449, s.n.

Die mercurii, septima die augusti, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XXXVII°.

Sit omnibus notum quod ego Iohannes dez Pla, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis dictis^d discretis manumissoribus [et executoribus testamenti seu ultime volunta-

tis honorabilis Bartholomei Colell, quondam, rectoris ville Apiarie] quod de bonis dicte manumissorie solvistis michi viginti septem solidos et sex denarios^b causis et rationibus sequentibus: videlicet, pro quodam libro, qui quatuor papiri manus habebat, octo solidos; et ratione^c alterius libri causa faciendi registrum, decem solidos; et ratione unius libri, qui unam papiri manum continebat, duos solidos; et ratione novem manuum^d papiri, septem solidos et sex denarios. Et ideo *et cetera*.

Testes huius rei sunt: Raymundus Surada, carnicerius, et Monserratus Rourich, illuminator.

a. dictis *interlineat* - b. *Segueix ratllat* hoc videlicet modo - c. *Segueix ratllat* unius lib altrio - d. manuum, *al ms* manium.

76

1438, maig, 16. Barcelona

Joan des Pla, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut d'Esteve de Busquets, prevere, procurador del monestir de Santa Maria de Predalbes, de l'orde de Santa Clara, del territori de Barcelona, 24 sous i 8 diners, que són el preu per la venda de dos llibres i paper.

AHPB, Gerard BASSET, *Primum manuale monasterii Beate Marie de Petralba* 1436, desembre, 19 - 1439, març, 9, s.n.

AHPB, Gerard BASSET, *Manuale negotiorum monasterii Beate Marie de Petralba, territorii Barchinone, ordinis Sancte Clare* 1436, desembre, 19 - 1439, febrer, 17, s.n.

Sit omnibus notum quod ego Ioannes^a de Plano, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis discreto Stephano de Busquetis, procuratori predicto, quod dedistis et solvistis michi, voluntati mee, viginti quatuor solidos et octo denarios Barchinone, michi debitos et pertinentes pro uno libro papireo quatuor manuum, cum cohoptera de pergamento, vocato *Registro*; item, pro uno libro papireo^b unius manus et pro papiro quem^c a me emistis ad opus compotorum et alias^d procuracionis dicti monasterii. Et ideo renuntiando [...].

Testes predicti [discretus Guillermus Petrus Squerit, notarius, civis, et Matheus ça Font, scriptor Barchinone].

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat* unus - c. quem, *al ms* quam - d. *Segueix ratllat* conventus pr.

1438, agost, 19. Barcelona

Segons l'inventari dels béns de Francesc Bernat, canonge de la Seu de Barcelona, aquest posseïa, en morir, entre d'altres llibres, 9 quaderns del Terenci, és a dir, les Comediae de Publius Terentius, i 6 quaderns del llibre Epístoles de Tul·li, és a dir, de Marc Tul·li Ciceró, escrits de mà del dit Francesc Bernat. El Terenci va ésser venut al noble Jaume de Cardona per 5 lliures, 4 sous i 6 diners. El llibre Epístoles de Tul·li va ésser venut al bisbe d'Urgell per 8 lliures.

ACB, Gabriel CANYELLES, *Plec d'inventaris i encants 1430 - 1443*, s.n.

[..]

Item, VIII° quoerns de *Terenci*, en pergami, inperfet, scrit de mà del dit deffunt.

Item, VI° quoerns de *Epístoles de Tul·li*, scrit de mà del dit deffunt, inperfet, en pergamins.

[ENCANT]

Primo, I libre appellat *Terencius*, al noble don Jayme de Cardona: V ll., IIII ss., VI.

Item, les *Epístoles de Tul·li*, a mossén Gay, canonge de la Seu, per lo bisbe d'Urgell: VIII ll. ...

1439, març, 3. Barcelona

Antoni Ramon, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut dels tutors testamentaris d'Angelina, filla i hereva universal de Pere Jaume de Sant Joan, canviador de monedes, ciutadà de Barcelona, 1 lliura i 10 sous, que són part de 2 lliures, 2 sous i 6 diners, que li devia Pere Jaume de Sant Joan per diversos llibres i unes quantitats de paper.

AHPB, Francesc CERDÀ, *Primus liber apocharum et aliorum contractuum faciencium pro tutela et hereditate Petri Iacobi de Sancto Jobanne, quondam 1438*, maig, 7 - 1439, abril, 20, s.n.

Sit omnibus notum quod ego Anthonius^a Raymundi, libraterius, civis Barchinone^b, confiteor et^c recognosco vobis honorabili Paulo de Erolis, legum doctori^d, Iacobo de Sancto Iohanne, causidico, civibus Barchinone, reverendo fratri Iacobo de Sancto Iohanne, magistro in sacra pagina, de ordine Fratrum Predicatorum conventus Barchinone, et domine Angeline, uxori venerabilis Petri Iacobi de Sancto Iohanne, quondam, camporis monetarum, civis dicte civitatis, tutoribus et trutrici testamentariis datis, constitutis et assignatis persone et bonis Angelinete, pupille filie et heredis universalis dicti quondam Petri Iacobi de Sancto Iohanne, de quibus datione, constitutione et assignatione dicte tutele et herentia dicte pupille constat per ultimum testamentum, quod dictus Petrus Iacobus de Sancto Iohanne manu sua propria scripsit et firmavit in posse Francisci Cerdà, notarii infrascripti, decima octava die mensis iulii anni a nativitate Domini millesimi CCCC XXXe septimi, quod per manus Iohannis Ferragut, procuratoris et actoris dicte tutele, solvistis et tradidistis michi bene et plenarie, ad meam voluntatem^e, unam libram et decem solidos monete Barchinone de terno, ex illis duabus libris, duobus solidis et sex denariis dicte monete, facta^f gratia de duodecim solidis et sex denariis, quas dictus defunctus michi debebat, rationibus^g in quodam compoto contentis seriey sequentis: Deu lo sènyer en Pere Jacme un libre de una mà, I sou, VI; item, ell mateix, una mà de paper, I sou; item, una mà de paper, I sou; item, per sich mans de paper, V sous; item, per un libre de una mà, I sou, VI; item, per una mà de paper, I sou; item, per un libre de una mà, I sou, VI; item, per metre^h al manual una mà de paper de forma maior, IIII sous; item, per un libre de una màⁱ e mige de paper, II sous, VI; item, per un manual de quatre mans de forma maior, XVI sous; item, per una mà de paper, I sou; item, per dues mans de paper fi, II sous, VI; item, per un libre de una mà e mige, II sous, VI; item, per una dotzena de plomes, sis diners; item, per una mà de paper, I sou. Suma per tot: II lliures, II sous, VI. Et ideo renuntiando exceptioni peccunie non numerate et non solute et doli, in testimonium premissorum presentem vobis facio apocham de soluto.

Actum est hoc Barchinone, tertia die mensis martii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo nono.

Sig+num Anthonii Raymundi, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt: discretus Franciscus Vilardelli, presbiter, beneficiatus in ecclesia Beate Marie de Mari, et Bartholomeus Pou, mercator, civis Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat confiteor et recognosco vobis* - c. *Segueix ratllat reg* - d. *doctori, al ms doctore. El copista erra el cas dels mots següents fratre domina Angelina uxore que al ms es troben en ablatiu i que posem en datiu que és el cas en què haurien de trobar-se* - e. *Segueix ratllat omnes illas* - f. *Segueix ratllat de* - g. *Segueix ratllat gertorum* - h. *Segueix ratllat una ma de paper* - i. *mà, manca al ms.*

1439, agost, 4. Barcelona

Pere Roca, de 13 anys, fill de Joan Roca, frener, ara ciutadà de Mallorca, és lliurat a Vicenç Panyella, escriptent de lletra rodona i mestre d'escolars, ciutadà de Barcelona,

perquè visqui amb ell durant 6 anys per tal d'aprendre art d'escriure de lletra rodona. Vicenç Panyella el mantindrà i el vestirà i calçarà.

AHPB, Bernat MONTSERRAT, *Tercium decimum manuale* 1439, maig, 11 - 1439, desembre, 20, s.n.

Die martis, IIIII^a mensis augusti, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o XXXX° nono.

Gabriel^a Roig, parxerius, civis Barchinone, procurator ad hec legitime constitutus a Iohanne Rocha, frenerio, nunc cive civitatis Maioricarum, avunculo meo, prout de ipsa procuracione plene constat instrumento inde recepto in posse notarii infrascripti, VI^a die mensis iulii proxime lapsi, gratis *et cetera*, nomine procuratorio predicto, a presenti die *et cetera* ad sex annos primo et continue venturos et completos, mitto et afirmo Petrum, in etate tresdecim annorum vel circa constitutum, filium dicti Iohannis Rocha, principalis mei, patris et legitimi administratoris eiusdem, et domine Andreue, quondam, eius uxoris, vobiscum Vincentio Panyella, scriptore littere rotunde et magistro scolarium, cive Barchinone, avunculoque dicti Petri, causa addicendi artem vestram legendi et scribendi, et alias pro serviendo vobis in omnibus mandatis vestris, licitis *et cetera*. Promittens dicto nomine vobis quod dictus principalis meus dabit operam cum effectu *et cetera*, quod dictus Petrus, filius suus, stabit vobiscum per totum dictum tempus et erit vobis bonus, obediens *et cetera*, omne commodum vobis et bonis vestris perquirendo omneque dampnum pro suis viribus evitando. Et quod a vobis seu a servitio vestro non recedet infra dictum tempus ratione muttationis artis sive officii nec alias absque vestri licentia *et cetera*. Quod si fecerit, dono dicto nomine vobis posse quod vestra propria auctoritate *et cetera* possitis ubique capi facere *et cetera*, et captum *et cetera*, et cogere eum *et cetera*. Et emendabit dies. Et si quid mali *et cetera*. Credatur *et cetera*. Preter hec promitto preffato nomine^b vobis quod, si forte dictus Petrus a vobis seu a servitio vestro recederet infra dictum tempus, predictus principalis meus, eius pater, incontinenti cum a vobis vel vestris fuerit requisitus verbo, littera seu scriptis, suis propriis missionibus *et cetera* ipsum perquiret et in posse vestro reducet et tornabit, ut serviat vobis per totum dictum tempus. Ulterius nomine meo proprio, fideiubendo in hiis dicto principali meo, convenio et promitto vobis quod, si forte dictus Petrus a vobis seu a servitio vestro recesserit infra dictum tempus et fugam arripuerit ad insulam Maioricarum et in ipsa insula fuerit, ego in dicto casu et non alias, incontinenti cum a vobis vel vestris fuero requisitus, meis propriis missionibus *et cetera*, ipsum in posse vestro reducam et tornabo, ut serviat *et cetera*. Obligo dictis nominibus et utroque insolidum, scilicet modo predicto, dictum Petrum personaliter et bona dicti principalis mei et mea propria *et cetera*. Renuntio *et cetera*, et legi de fideiussoribus *et cetera*, et omni iuri *et cetera*. Iuro *et cetera*. Hec igitur *et cetera*. Ad hec ego dictus Vincentius^c Panyella, laudans predicta et acceptans dictum Petrum in discipulum meum, promitto docere ipsum dictam meam artem legendi et scribendi meo posse et prout ipse melius addiscere poterit. Et providere ipsum infra dictum tempus in comestione et potu, vestitu et calciatu concecenter. Et alias colere sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone. Obligo bona *et cetera*. Hec igitur *et cetera*. Fiant duo *et cetera*.

Testes: Anthonius Torrent, Franciscus Sagarra et Petrus Figuerola, scriptores Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament* - b. *Segueix ratllat q* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur.*

1440, octubre, 1. Barcelona

Mateu Vinyes, mestre en arts i en medicina, ciutadà de Barcelona, fa testament i lliga a Bernat de Granollacs, mestre en arts i en medicina, ciutadà de Barcelona, un llibre, escrit de la seva mà, que conté Arengues i Repeticions.

AHPB, Antoni VINYES, *Liber testamentorum* 1427, setembre, 24 - 1480, març, 21, fols. 38r-39r.

In Christi nomine^a. Ego Matheus^b Vinyes, magister in artibus et in medicina, civis Barchinone, infirmitate detentus, de qua mori timeo, tamen in meo pleno sensu, sana et integra memoria et cum firma loquela, meum facio et ordino testamentum, in quo eligo manumissores et huius mei testamenti executores honorabiles et religiosum fratrem Iohannem Ros, magistrum in sacra pagina, ordinis Beati Francisci, conventus Barchinone, Bernardum de Granullachs et Petrum Martini, magistros in artibus et in medicina, cives dicte civitatis. ... Item, dimitto Bernardo de Granullachs quendam librum meum, continentem *Arengues* et *Repetitionem*, quem ego manu mea propria scripsi. ... Item, ex alia parte debeo dicto magistro Bernardo de Granullachs, ratione mutui per ipsum michi gratiose facti, duos florenos, tamen ipse tenet^c a me unum librum de *Philosophia Naturali*, quem ego manu mea propria scripsi. ... Item, etiam hic pono ad memoriam quod in villa Cervarie et in posse Bernardi Ferrarii sunt tria gatzofilacia mea sive *còffrens* cum aliquibus libris meis. ...

Actum est hoc Barchinone, prima die octobris, anno a nativitate Domini millesimo CCCC XXXX.

Sig+num Mathei Vinyes^d, testatoris predicti, qui hoc meum testamentum, quod est ultima voluntas mea, laudo et firmo.

Testes rogati huius testamenti sunt: discretus Petrus Vallmanya, notarius, civis Barchinone, Raymundus Casadevall, parator pannorum lane, ville Bisulduni, et Petrus Romei, alias de Corró, studens in medicina.

a. *Segueix ratllat* no - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. tenet, *manca al ms* - d. *Segueix ratllat* pred.

1441, gener, 31. Barcelona

Francesc Mascaró, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Jaume Plana, mercader, ciutadà de Barcelona, recaptador de l'impost de la farina de diversos mesos dels anys 1440 i 1441, 36 sous per 15 llibres i dues mans de paper per al servei del dit impost.

AHPB, Joan FRANC, *Tricesimum manuale* 1440, desembre, 29 - 1441, desembre, 22, s.n.

Sit^a omnibus notum quod ego Francischus^b Mascharó, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis Iacobo Plana, mercatori, civi dicte civitatis, generali receptori pecuniarum impositionis farine eiusdem civitatis tertie mensium novembris, decembris anni millesimi quadringentesimi quadragiesimi, et ianuarii anni millesimi quadringentesimi quadragiesimi primi et infrascripti, quod dedistis et solvistis michi, ad meam voluntatem, triginta sex solidos monete Barchinone de terno, pro quindecim libris et duabus manibus papiri, quos ratione dicte impositionis a me emistis, habuistis et recepistis. Et ideo renuntiando exceptioni peccunie non numerate et non solute et doli mali, facio vobis de predictis triginta sex solidis presentem apocham de soluto.

Actum est hoc Barchinone, tricesima prima et ultima die mensis ianuarii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragiesimo primo.

Sig+num Francischi Mascharó, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt: Michael Ferran et Iohannes Franch, scriptores Barchinone^c.

a. Al marge esquerre clausum traditum - b. Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma - c. Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.

1441, octubre, 2. Barcelona

Vicenç Panyella, mestre d'escriure, ciutadà de Barcelona, promet a Pere Eiximenis, clergue ordenat 'in sacris', de la diòcesi de Tarassona, que li ensenyarà d'escriure les lletres següents: la lletra capçada bolonyesa i diverses menes de capvives. Li ensenyarà també l'art de compassar llibres, tallar pergamins, destrempar vermelló i els torns de les caplletres de vermelló i d'atzur. També li ensenyarà la millor recepta per a fer tinta.

Pere Eiximenis, en haver estat instruït, quan Vicenç Panyella li dirà, haurà d'escriure, de sa pròpia mà, el llibre Salterium amb les antífones i els responsos, i dues dotzenes de Salms Penitencials. Pere Eiximenis es compromet a no tenir escoles a Barcelona. Dóna com a fiador el seu oncle Martí Eiximenis, mercader, ciutadà de Barcelona. [V. doc. 83]

AHPB, Joan FRANC, *Tricesimum manuale* 1440, desembre, 29 - 1441, desembre, 22, s.n.

Die lune, II^a mensis octobris, anno predicto M^o CCCC^o XXXXI°.

Ego^a Vincentius^b Panyella^c, magister scribendi, civis Barchinone, gratis et ex certa scientia, per firmam et validam stipulationem, convenio et bona fide promitto vobis discreto Petro Eximeno, clerico in sacris ordinibus constituto, diocesis Tirasonensis, pro nunc degenti in domo venerabilis Martini Eximeno, mercatoris, civis Barchinone, avunculi vestri, quod ego docebo vos quam citius et prout melius potero, et vos de me adiscere volueritis, de scribendo literas sequentes et alia infrascripta: Et primo litteram capçade bolunyesa e capvives de nom propriis de diverses maneres. Item etiam, ex alia parte, de compassar libres et de tallar pergamins e de destemperar vermelló e los torns de les capletres de vermelló e de atzur. Item més, de mostrar-vos de fer la millor rcepta per a fer tinta. Et predicta et singula promitto attendere et complere sub hac contemplatione vel retentione: scilicet, quod^d, vobis instructo in predictis^e, quando vobis dixerit et requisivero quod scribatis de vestra propria manu michi in pergamenis unum *Salterium* perfectum cum antifonis et responsis, et dues dotzenes de *Psalms Penitencials*, eo casu dictum *Salterium* et *Salms* de vestra propria manu et non aliena teneamini michi et pro me scribere, omni dolo et fraude cessantibus. Et sub hac conditione promitto, ut dictum est, vobis docere dictas literas et alia predicta quam citius potero sub pena triginta librarum Barchinone. De qua pena acquirantur due partes vobis et *cetera*, et tertia pars curie et *cetera*. Et ultra dictam penam, promitto restituere dampna et *cetera*. Super quibus credatur et *cetera*. Et pro hiis et *cetera*, obligo bona et *cetera*. Renuntio et *cetera*. Iuro et *cetera*. Et ego dictus Petrus Eximeno, laudans predicta et *cetera*, promitto vobis dicto Vincentio Panyella quod, doctis michi per vos literis premissis et aliis predictis, ego scribam^f de mea manu vobis, quando michi dixeritis et requisiveritis, *Salterium* et les dites II dotzenes de *Salms*, prout superius continetur. Et nichilominus promitto vobis quod, sciens ego predicta per vos michi docenda, de illis non tenebo scolam in civitate Barchinone sine licentia vestra Et predicta et singula promitto attendere et complere sub pena aliarum XXX librarum dicte monete. De qua pena, casu quo comittatur, acquirantur due partes vobis et tertia pars curie et *cetera*. Et ultra dictam penam, promitto restituere dampnum et *cetera*. Super quibus credatur et *cetera*. Et ut de predictis vobis diligentius cautum sit, dono vobis dicto Vincentio Panyella fideiussorem dictum Martinum Eximeno, avunculum meum, qui mecum et *cetera*. Eaque et *cetera*. Et ego dictus fideiussor, suscipiens et *cetera*, promitto dare operam cum effectu quod dictus nepos meus faciet et *cetera* [...] vobis compleri premissa vel volo incidi in penam predictam, modo et forma predictis adquirendam. Ultra quam penam promitto restituere dampna, prout melius et plenius superius continetur. Et pro hiis tam principalis quam fideiussor, scilicet uterque nostrum insolidum, obligamus bona et *cetera*. Renuntiamus et *cetera*. Iuramus et *cetera*. Fiat utrique parti nostrum unum instrumentum et *cetera*.

Testes: Paschasius Permanyer, rahorerius, Iacobus Gotzemps, cives, et Michael Ferran, scriptor Barchinone^g.

a. *Al marge esquerre* Die lune, XIII^a mensis novembris, anno prefato M^o CCCC^o XXXXI°, fuit cancellatum sequens instrumentum de voluntate dictorum Vincentii Panyella et Petri Eximeno ac Martini Eximeno, presentibus testibus Iohanne Comella et Iohanne Jordà, cuyracerii, civibus Barchinone - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma i*

L'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament - c. Segueix ratllat scriptor civis Barchinone - d. Segueix ratllat quando - e. Segueix ratllat quando - f. Segueix ratllat vol - g. Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada.

83

1441, novembre, 13. Barcelona

Vicenç Panyella, escriptur i mestre d'escriure lletres, reconeix haver rebut de Pere Eiximenis, clergue ordenat ,in sacris', 6 lliures i 12 sous per la feina d'haver-li ensenyat d'escriure diversos tipus de lletres i en compensació perquè Pere Eiximenis no li havia escrit diversos llibres tal com havia estat pactat entre amdues parts. [V. doc. 88]

AHPB, Joan FRANC, *Tricesimum manuale* 1440, desembre, 29 - 1441, desembre, 22, s.n.

Sit omnibus notum quod ego Vincentius^a Panyella, scriptor et magister literas scribendi, confiteor et recognosco vobis discreto Petro Eximeno, clerico in sacris ordinibus constituto, diocesis Tirasonensis, quod per manus Martini Eximeno, mercatoris, civis Barchinone, dedistis et solvistis michi^b realiter numerando sex libras et duodecim solidos barchinonenses, pro quibus docui et diversas literas, quas vobis docui et monstravi de faciendo et scribendo, et etiam in compensationem vel pro interesse aliquorum librorum, quos de vestra propria manu scribere pro me tenebamini et strictus eratis iuxta compositionem et avinentiam inter me et vos factam^c in et super doctione^d dictarum literarum per me vobis promissa, de qua factum fuit instrumentum inde receptum in posse notarii infrascripti, IIe mensis octobris^e proxime lapsi. Quod instrumentum de voluntate mei et vestri die presenti et presentibus testibus infrascriptis fuit cancellatum. Et ideo renuntiando *et cetera*.

Testes huius rei sut: Iohannes Comellas et Iohannes Jordà, cives Barchinone.

a. Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma - b. Segueix ratllat sex libras - c. Segueix ratllat doccio - d. Segueix ratllat liter - e. Segueix ratllat anno.

1442, gener, 8. Barcelona

Joan Bensen, del regne de França, promet a Miquel Albiol, doctor en lleis, ciutadà de Barcelona, que durant un any viurà amb ell per tal d'escriure els llibres de dret i d'altres matèries que Miquel Albiol li indicarà. Joan Bensen, durant aquest temps, serà mantingut i rebrà una paga de 88 sous. Endemès Miquel Albiol pagarà al mestre que li ensenyarà d'escriure.

AHPB, Joan PEDROL, *Undecimum manuale omnium instrumentorum* 1439, desembre, 2 - 1442, abril, 16, s.n.

Iohannes^a Bensen, regni Francie, gratis, de prima die mensis febroarii ad unum annum continuum^b, affirmo me et promitto stare vobiscum honorabili Michaelae Albiol, legum doctore^c, cive Barchinone, causa^d serviendi et scribendi libros iuris et omnes alios libros quos vos volueritis. Et promitto vobis quod infra dictum tempus^e ero vobis bonus, fidelis et cetera. Et quod non recedam et cetera. Et si dampnum aliquod intulero et cetera. Salvo tamen quod per totum dictum tempus vos teneamini providere in cibo et potu^f, et colere me sanum et infirmum ad usum Barchinone, et dare michi pro solidata octuaginta octo solidos. Et ultra hoc teneamini solvere magistro qui me instruit in scribendo. Ad hec ego dictus Michael, laudans et cetera, promittens et cetera. Et pro his alter alteri obligamus bona nostra et cetera. Renuntiamus et cetera. Et volumus et cetera.

Testes: Franciscus Vinader et Franciscus Guerau, alias Miquel, sartor, cives Barchinone.

a. Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i XVIII per a indicar la minoria d'edat de Joan Bensen - b. continuum, al ms continuum - c. Michaelae i doctore, al ms Michaeli i doctori - d. causa, al ms cause - e. Segueix ratllat non - f. Segueix ratllat vestitu et calcia.

1442, juliol, 19. Barcelona

Vicenç Panyella, mestre d'escriure lletres, ciutadà de Barcelona, havia promès a Gaspar Faiol, clergue tan sols tonsurat, oriünd de Castelló de Farfanya, habitant de Barcelona, ensenyar-li d'escriure la lletra bastarda, sense que aquest hagués de pagar res per l'ensinistrament. Ara Gaspar Faiol, tot renovant un compromís anterior, promet a Vicenç Panyella que no tindrà escoles ni ensenyarà la lletra bastarda a Barcelona i al seu territori.

AHPB, Joan FRANC, *Tricesimum primum manuale* 1441, desembre, 26 - 1442, desembre, 24, s.n.

Die iovis, XVIII^a mensis iulii, anno predicto M^o CCCC^o XXXXII°.

Ego^a Gaspar^b Faiol, clericus simpliciter tonsuratus, oriundus^c Castilionis de Farfanya, pro nunc habitator Barchinone, quia respectu facultatis qua pro nunc indigeo, intuituque pietatis et Dei amore et absque^d stipendio, promisistis vos Vincentius Panyella, magister scribendi^e litterarum et civis Barchinone, ac^f obtulistis me docere litteram vulgariter dictam *bastarda*, me tamen faciente et promittente vobis que inferius describuntur, pro tanto gratis *et cetera* et contemplatione dicti beneficii per vos michi gratis fieri promissi, ut prefertur, et alias, promitto vobis dicto Vincentio quod de dicta littera *bastarda* nec de aliqua quacumque, per me tamen per doctionem et instructionem vestri situris^g et non alias, non tenebo scholas nec docebo eas litteras quospiam in civitate tamen Barchinone et eius territoriis, a quibus accipiam logerium vel merces. Et predicta et singula promitto attendere et complere sine dilatione *et cetera*. Et sub pena quadraginta librarum Barchinone adquirendarum pro duabus partibus vobis dicto Vincentio, et pro tertia parte, factis de eadem pena tribus equalibus partibus, curie inde exequutionem facienti. Et pro hiis obligo bona mea *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*.

Testes sunt: Michael Ferran et Iohannes Franch^h, scriptores Barchinone.

a. *Al marge esquerre* Persolvit inter ambos I solidum - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. *Segueix ratllat G* - d. *Segueix ratllat aliquo* - e. *Segueix ratllat* et - f. *ac interlineat i escrit damunt ab ratllat* - g. *situris sic al ms probablement per scituris* - h. *Segueix ratllat scrib*.

1442, agost, 20. Barcelona

Vicenç Panyella, mestre d'escriure lletres, ciutadà de Barcelona, havia promès a Lluç Vasques, del regne de Portugal, ara habitant de Barcelona, ensenyar-li els secrets d'escriure diverses lletres, sense que aquest hagués de pagar res per l'ensinistrament. Ara Lluç Vasques, tot renovant el compromís anterior, promet a Vicenç Panyella que no tindrà escoles ni ensenyarà la lletra bastarda a Barcelona i al seu territori a ningú de qui pogués rebre una paga.

AHPB, Joan FRANC, *Tricesimum primum manuale* 1441, desembre, 26 - 1442, desembre, 24, s.n.

Die lune, XX^a mensis augusti, anno predicto M^o CCCC^o XXXXII°.

Ego^a Luchas^b Vasques, regni Portugalie, pro nunc habitator Barchinone, quia respectu facultatis qua pro nunc indigeo, intuituque pietatis et Dei amore et absque^d stipendio, promisistis vos Vincentius Panyella, magister scribendi litterarum et civis Barchinone, ac obtulistis me docere sacreta scribendi aliquas litteras, me tamen faciente et promittente vobis que inferius describuntur, pro tanto gratis *et cetera* et contemplatione dicti beneficii per vos michi gratis fieri promissi, ut prefertur, et alias, promitto vobis dicto Vincentio quod^c non tenebo scolas scribendi nec docebo eas litteras quasvis personas in civitate tamen Barchinone et eius territoriis, a quibus accipiam logerium vel merces. Et predicta et singula promitto attendere et complere sine dilatione *et cetera*. Et sub pena quadraginta librarum Barchinone acquirendarum pro duabus partibus vobis dicto Vincentio, et pro tertia parte, factis de eadem pena tribus equalibus partibus, curie inde executionem facienti. Et pro hiis obligo bona mea *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*.

Testes sunt: Ferdinandus de Burgos, giponerius, habitator, et Iohannes Franch^e, scriptor Barchinone.

a. *Al marge esquerre* persolvit VI denarios - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura* iur (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. *Segueix ratllat* de dicto.

87

1442, agost, 30. Barcelona

Vicenç Panyella, mestre d'escriure lletres, ciutadà de Barcelona, havia promès a Francesc Andreu, clergue només tonsurat, oriünd del ducat de Savoia, ara habitant de Barcelona, ensenyar-li els secrets d'escriure les lletres bastarda i avinyonesa, tot rebent d'aquest una paga de tres florins d'or Aragó. Ara Francesc Andreu, tot renovant un compromís anterior, promet a Vicenç Panyella donar-li ara la meitat dels dits tres florins i l'altra meitat quan sabrà escriure les dites lletres, sempre i quan això passi abans de la fi del proper mes de setembre. Promet també que no tindrà escoles d'escriure ni ensenyarà les dites lletres a Barcelona i al seu territori a ningú de qui pogués rebre una paga.

AHPB, Joan FRANC, *Tricesimum primum manuale* 1441, desembre, 26 - 1442, desembre, 24, s.n.

Die iovis, XXX^a mensis augusti, anno predicto M^o CCCC^o XXXXII.

Ego^a Francischus^b Andreas, clericus simpliciter tonsuratus, ducatus Sevoie, pro nunc habitator Barchinone, quia respectu facultatis qua pro nunc indigeo, intuituque pietatis et Dei amore et cum stipendio trium florenorum auri de Aragonia, promisistis vos Vincentius Panyella, magister scribendi litterarum et civis Barchinone, ac obtulistis me docere scribendi litteras *bastarda* et *avinyonech* posat, me tamen dante vobis dictos tres florenos et promittente que inferius describuntur, pro tanto gratis *et cetera* et contemplatione dicti beneficii per vos michi gratis fieri

promissi, ut prefertur, et alias, promitto vobis dicto Vincentio quod nunc de presenti dabo vobis medietatem dictorum trium florenorum et alteram medietatem incontinenti cum sciverim scribere dictas litteras, si forte eas scribere scivero ante finem mensis septembris proxime venturi, sin autem promitto vobis ipsam medietatem dare^c in fine dicti mensis septembris. Vos vero teneamini me docere dictas litteras tamdiu quousque eas sciverim. Necnon respectu gratie quam michi impenditis, ut prefertur, promitto vobis dicto Vincentio quod non tenebo scolas scribendi nec docebo eas litteras quasvis personas in civitate tamen Barchinone et eius territoriis, a quibus accipiam logerium vel merces. Et predicta et singula promitto attendere et complere sine dilatione *et cetera*. Et sub pena quadraginta librarum Barchinone acquirendarum pro duabus^d partibus vobis dicto Vincentio, et pro tertia parte, factis de eadem pena tribus equalibus partibus, curie inde exequionem facienti. Et ego dictus Vincentius^e Panyella, laudans predicta, promitto vobis dicto Francischo quod docebo vos dictas litteras, prout superius continetur, prout melius potero et vos eas adiscere volueritis. Et pro hiis uterque obligamus bona *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Iuramus *et cetera*.

Testes sunt: Michael de Sancto Iohanne, civis, et Iohannes Franch⁸, scriptor Barchinone.

a. *Al marge esquerre* persolvit VI denarios - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. *dare interlineat* - d. *Segueix ratllat* pro duabus - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit).

1442, novembre, 15. Barcelona

Vicenç Panyella, mestre d'escriure, ciutadà de Barcelona, promet a Garcia de Clavaria, escriptent, habitant de Barcelona, que li ensenyarà, durant el temps que calgui, d'escriure les lletres següents: lletra brisada, lletra capsada nostrada, lletra rodona, lletra d'art posada, les captives de noms propis, les capsalmes de lletres grans. Garcia de Clavaria promet a Vicenç Panyella que li donarà per aquest mestratge 4 florins d'or d'Aragó: dos florins dins els propers quinze dies i els altres dos florins durant el mes que seguirà. Garcia de Clavaria promet també que no tindrà escoles d'escriure ni ensenyarà les dites lletres a Barcelona i al seu territori a ningú de qui pogués rebre una paga.

AHPB, Joan FRANC, *Tricesimum manuale* 1440, desembre, 29 - 1441, desembre, 22, s.n.

Die iovis, XV mensis novembris, anno predicto.

Ego Vincentius^a Panyella, magister scribendi, civis Barchinone, gratis et ex certa scientia et bona fide, convenio et bona fide promitto vobis discreto Garcie de Claveria, scriptori, habitatori dicte civitatis, quod ego docebo vos^b de literis sequentibus, quousque eas vos sciveritis scribere et prout melius potero et vos ipsas sequentes literas adiscere volueritis: videlicet, de litera *brisade*, de

litera *capsade nostrade*, de litera rotunda; item, de litera *de art posade*; item, *capvives* de nominibus propriis; item, *capsalmes de letres grans*. Et dictas literas incipiam vos docere incontinenti cum vobis placuerit. Et predicta promitto attendere occasione infrascriptorum per vos michi promissorum, sine dilatione *et cetera*. Item, solvere missiones *et cetera*. Super quibus credatur *et cetera*. Et pro hiis *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*. Et ego dictus Garcias de Claveria, laudans predicta *et cetera*, et occasione oblationis et promissionis michi, ut supra patet, factarum, gratis *et cetera*, promitto vobis dicto Vincentio Panyella quod ego dabo vobis et solvam vobis pro vestris laboribus IIIII° florenos auri Aragonie, scilicet hinc ad XV dies proxime duos florenos, et alios II florenos a dicta XV die ad unum mensem tunc proxime^d. Et etiam sub pena tamen quadraginta librarum Barchinone, promitto vobis quod non tenebo scholas *de scriure* palam vel occulte, directe vel indirecte, in civitate Barchinone nec in termino eiusdem, nec docere quospiam *de scriure* pro denariis et stipendiis, nisi cum expressis licentia et permissu vestri. De qua pena, due partes vobis *et cetera*, et tertia pars curie *et cetera* penitus acquiratur. Et ultra dictam penam, promitto vobis dare et restituere ac emendare omnes missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis obliquo bona mea *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*. Fiat utrique parti nostrum unum instrumentum *et cetera*.

Testes: Anthonius Viloni, scriptor, habitator, Iohannes Franch et Michael Ferran, scriptores Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - b. *Segueix ratllat* de litera scolastica - c. *Segueix ratllat* et inde - d. quod ego dabo et solvam vobis ... ad unum mensem tunc proxime *interlineat*. *I segueix ratllat* quod cum fuero proventus et instructus in dictis literis et a vobis pro parte vestra fuero requisitus ego scribam vobis et pro vobis unum psalterium.

1442, novembre, 15. Barcelona

Vicenç Panyella, mestre d'escriure, ciutadà de Barcelona, promet a Antoni Viló, escriptent, habitant de Barcelona, que li ensenyarà, durant el temps que calgui, d'escriure les lletres següents: lletra brisada, lletra capsada nostrada, lletra rodona, lletra d'art posada, les capvives de noms propis, les capsalmes de lletres grans. Antoni Viló promet a Vicenç Panyella que li donarà per aquest mestratge 4 florins d'or d'Aragó, cosa que ja ha fet en signar el contracte, malgrat el compromís d'ajornar el pagament d'una part fins pasat un mes i mig. Antoni Viló promet també que no tindrà escoles d'escriure ni ensenyarà les dites lletres a Barcelona i al seu territori a ningú de qui pogués rebre una paga.

Item^a, in alio instrumento. Ego dictus Vincentius^b Panyella, [magister scribendi, civis Barchinone], gratis et cetera promitto vobis Anthonio Viloni, scriptori, habitatori Barchinone, quod ego docebo vos^c scribere de literis sequentibus, quousque eas vos sciveritis et prout melius potero et vos ipsas sequentes literas adiscere volueritis: videlicet, de litera *brisade*, de litera *capsade nostrade*, de litera rotunda; item, de litera *de art posade*; item, *capvives* de nominibus propriis; item, *capsalmes de letres grans*. Et dictas literas incipiam vos docere incontinenti seu cum vobis placuerit. Et predicta promitto attendere et complere^d pro IIII florenis, quos michi dare promisistis, scilicet, de presenti unum florenum et medium et residuum, quos realiter michi exsolvistis^e, ad complementum dictorum IIII^{of} florenorum promisistis michi dare et exsolvere a die presenti ad unum mensem cum dimidio proxime venturum. Et etiam in hiis per vos michi inferius promissis, sine dilatione et cetera. Item, solvere missiones et cetera. Super quibus credatur et cetera. Et pro hiis obligo bona et cetera. Renuntio et cetera. Iuro et cetera. Et ego dictus Anthonius^f Viloni, gratis et cetera, promitto vobis dicto Vincentio Panyella quod residuum dictorum IIII^{of} florenorum exsolvam vobis in termino predicto^g. Et etiam sub pena tamen quadraginta librarum Barchinone, promitto vobis quod non tenebo scholas *de scriure* palam vel occulte, directe vel indirecte, in civitate Barchinone nec in termino eiusdem, nec docere quospiam *de scriure* pro denariis et stipendiis, nisi cum expressis licentia et permissu vestri. De qua pena, due partes vobis et cetera, et tertia pars curie et cetera penitus acquiratur. Et ultra dictam penam, promitto vobis dare et restituere ac emendare omnes missiones et cetera. Super quibus et cetera. Et pro hiis obligo bona mea et cetera. Renuntio et cetera. Iuro et cetera. Fiat utrique parti nostrum unum instrumentum et cetera.

Testes: Garcias de Claveria, predictus, ac etiam dicti Iohannes Franch et Michael Ferran, scriptores Barchinone.

a. *Al marge esquerre* persolvit VI denarios - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. *Segueix ratllat de literis* - d. *attendere et complere interlineat* - e. *quos realiter michi exsolvistis interlineat* - f. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) - g. *Segueix ratllat et cum fuero proventus et instructus in dictis literis et a vobis pro parte vestra fuero requisitus ego scribam vobis et pro vobis unum salterium.*

1443, febrer, 27. Barcelona

Vicenç Panyella, mestre d'escriure, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Pere Ramon de Folgueres, habitant de Barcelona, 27 sous i 6 diners pels quals li ensenyarà d'escriure. Ramon Folgueres promet a Vicenç Panyella que no tindrà escoles d'escriure ni ensenyarà les lletres apreses ni a Barcelona ni al seu territori a ningú de qui pogués rebre una paga. [V. doc. 99]

Ego^a Vincentius^b Panyella, magister scribendi, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis Petro Raymundo de Folgueriis^c, habitatori Barchinone, et cupienti scire^d competenter et bene scribere, quod dedistis et solvistis michi viginti septem solidos et sex denarios Barchinone de terno, pro quibus, per pactum inter me et vos conventum, teneor vos docere de scribendo^e. Et ideo renutiando *et cetera*^f. Gratis *et cetera* promitto vobis quod docebo vos de scribendo, prout melius potero et vos adiscere volueritis. Hanc vero promissionem facio vobis pro predicta quantitate et cum conditione tamen sequenti: quod non audeas docere Barchinone quasvis personas de litera, taliter ut inde haberetis salarium, nec tenere scholas scribendi absque licentia et obtentu meis. Et si secus feceritis, quod incidatis in penam triginta librarum Barchinone, adquirendarum pro II partibus michi et pro tertia parte curie *et cetera*. Ad hec ego Petrus^g Raymundus de Folgueres, laudans predicta *et cetera*, promitto ea et eorum singula attendere *et cetera*, prout superius continetur. Et si secus fecero, incidar in penam predictam et modo et forma predictis dividendam. Et hec nos dicte partes promittimus, scilicet pars parti *et cetera*, omnia a se dicta *et cetera* attendere *et cetera*, sine dilatione *et cetera*. Item, solvere missiones *et cetera*. Super quibus credatur *et cetera*. Et pro hiis obligamus pars parti *et cetera* bona nostra *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Iuramus *et cetera*.

Testes: Petrus Mascurt, Iohannes Franch, scriptores, et Michael Ferran, notarius Barchinone^h.

*Item*ⁱ, *in alio instrumento*. Ego Petrus^k Raymundus de Folgueres firmo instrumentum comande pure vobis dicto Vincentio Panyella de triginta octo solidis et sex denariis dicte monete^l. Renuntio *et cetera*. Promitto restituere voluntati *et cetera*. Sine *et cetera*. Dampna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et pro hiis obligo personaliter et bona *et cetera*.

Testes proxime dicti^m.

a. *Al marge esquerre* Die iovis, XXVIII febroarii anno predicto millesimo CCCC° XXXXIII° fuit cancellatum hoc instrumentum de voluntate dictorum Vincentii Panyella et Petri Raymundi de Folgueres, presentibus testibus Bernardo Carrera, notario, et Michaele de Sancto Iohanne, civibus Barchinone - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma i l'abreviatura* iur (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. *Segueix ratllat* sc - d. *Segueix ratllat* scri - e. *Segueix ratllat* per ca - f. *Segueix ratllat* pro - g. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura* iur (iuravit) - h. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada* - i. *Al marge esquerre* Item, fuit cancellatum - k. *Segueix ratllat* quos vobis - l. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada*.

1443, març, 1. Barcelona

Vicenç Panyella, mestre d'escriure, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Pere Ramon de Folgueres, habitant de Barcelona, 27 sous i 6 diners pels quals li ensenyarà d'escriure. Ramon Folgueres promet a Vicenç Panyella que no tindrà escoles

d'escruiure ni ensenyarà les lletres apreses a Barcelona a ningú de qui pogués rebre una paga. [V. doc. 96]

AHPB, Joan FRANC, *Tricesimum manuale* 1440, desembre, 29 - 1441, desembre, 22, s.n.

Die veneris, prima die mensis martii, anno predicto M^o CCCC^o XXXXIII°.

Ego^a Vincentius^b Panyella, magister scribendi, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis Petro Raymundo de Folgueriis, habitatori Barchinone, et cupienti scire competenter et bene scribere, quod dedistis et solvistis michi viginti septem solidos et^c sex denarios Barchinone de terno, pro quibus, per pactum inter me et vos inhitum et conventum, teneor vos docere de scribendo. Et ideo renutiando *et cetera*. Gratis *et cetera*, promitto vobis quod docebo vos de scribendo, prout melius potero et vos adiscere volueritis. Hanc vero promissionem facio vobis pro predicta quantitate et cum conditione tamen sequenti: quod non audeas docere Barchinone quasvis personas de litera scribendi, taliter ut inde haberetis salarium, nec tenere scholas scribendi in dicta civitate absque licentia et obtentu meis. Et si secus feceritis, quod incidatis in penam triginta librarum Barchinone, acquirendarum pro II partibus michi et pro tertia parte curie *et cetera*. Ad hec ego Petrus^d Raymundus de Folgueres, laudans predicta *et cetera*, promitto ea et eorum singula attendere *et cetera*, prout superius continetur. Et si secus fecero, incidar in penam predictam et modo et forma predictis^e dividendam. Et hec nos dicte partes promittimus, scilicet pars parti *et cetera*, omnia a se dicta *et cetera* attendere *et cetera*, sine dilatione *et cetera*. Item, solvere missiones *et cetera*. Super quibus credatur *et cetera*. Et pro hiis obligamus pars parti *et cetera* bona nostra *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Iuramus *et cetera*.

Testes: Michael Ferran, notarius, Michael de Besiens et Iohannes Franch, scriptores Barchinone.

Item, in alio instrumento. Ego Petrus^f Raymundus de Folgueriis firmo instrumentum comande pure vobis dicto Vincentio Panyella de triginta octo solidis et sex denariis dicte monete. Renuntio *et cetera*. Promitto restituere voluntati *et cetera*. Sine dilatione *et cetera*. Dampna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et pro hiis obligo personaliter et bona *et cetera*.

Testes proxime dicti.

Item, in alio instrumento firmo^g apocham de dicta comanda *et cetera*.

Testes proxime dicti.

a. *Al marge esquerre* persolvit VIII denarios - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. *Segueix ratllat dictos* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) - e. *Segueix ratllat domini* - f. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - g. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma*.

1443, març, 26. Barcelona

Jaume Martí, habitant de Barcelona, oriünd de la ciutat de Lisboa, regne de Portugal, promet a Vicenç Panyella, mestre d'escriure lletres, ciutadà de Barcelona, que durant un any viurà amb ell per tal d'aprendre d'escriure les lletres següents: lletra capçada nostrada, lletra rodona bolonyesa, lletra posada avinyonesa, lletra d'art posada i lletra mercantívola. Jaume Martí promet també que no tindrà escoles d'escriure ni ensenyarà les dites lletres a Barcelona i al seu territori a ningú de qui pogués rebre una paga. Jaume Martí dona com a fiadors: Joan de Lisboa, mariner, i Jaume Barbors, mestre de cant, ciutadans de Barcelona. Vicenç Panyella promet a Jaume Martí que durant aquest temps el mantindrà, vestirà i calçarà. Cada 15 dies li farà fer la barba.

AHPB, Joan FRANC, *Tricesimum manuale* 1440, desembre, 29 - 1441, desembre, 22, s.n.

Die martis, XXVII^a mensis martii, anno predicto.

Ego^a Iacobus^b Martini, habitator Barchinone, oriundus civitatis de Lisbona, regni Portugaliæ, gratis et cetera, a die presenti ad unum annum primo et continue venturum, mitto sive affirmo me vobiscum Vincentio Panyella, magistro scribendi litteras, causa adiscendi a vobis de literis sequentibus: scilicet, de littera capçade nostrade; item, de littera rotunda bolunyesa; item, de litera posade avinyonencha; item, lo tirat del posat; item, de litera mercantívola; et alias serviendi vobis in omnibus mandatis et cetera. Et per dictum tempus ero vobis bonus et fidelis. Et quod non recedam a vobis seu servitio vestro et cetera. Et promitto vobis quod non tenebo Barchinone scolas de scriure, nec docebo quibusvis personis intus Barchinonam pro habendo lucrum absque licentia vestri. Et si contra predicta et singula eorum fecero, volo incidi in penam triginta librarum Barchinone. De qua pena adquirantur II partes vobis et tertia pars, factis inde tribus equalibus partibus, curie inde executionem facienti. Et ultra dictam penam, promitto restituere dampna et cetera. Super quibus credatur et cetera. Et si quid mali vel dampni vobis seu bonis vestris intulero, promitto vobis quod, quicquid fuerit, vobis restituam et emendabo, omnibus dilationibus et exceptionibus semotis^d. Et pro predictis obligo personaliter et bona et cetera. Renuntio et cetera. Iuro et cetera. Et ut de predictis vobis et vestris diligentius cautum sit, dono vobis fideiussores: Iohannem^e de Lisbona, marinerium, et Iacobum Barbors, magistrum de cant, cives Barchinone, qui mecum et cetera. Et nos dicti fideiussores, recipientes in nos sponte et cetera, promittimus vobis quod faciemus et curabimus quod per dictum tempus dictus Iacobus morabitur vobiscum bene, fideliter et legaliter^f. Et quod non tenebit Barchinone scolas, prout superius continetur. Et^g de aliis predictis per ipsum vobis supra promissis cum ipso et sine ipso tenebimur vobis et vestris, prout superius continetur, scilicet uterque nostrum pro sua parte et non insolidum, sub pena predicta, modo et forma iamdictis acquirenda. Et pro hiis et cetera, obligamus bona nostra et cetera. Renuntiamus et cetera. Iuramus et cetera. Ego itaque Vincentius^h Panyella, laudans predicta et cetera, et acceptans vos dictum Iacobum in discipulum meum, promitto vobis quod ego infra dictum tempus docebo vos de dictis literis superius descriptis, prout melius potero et vos eas adiscere volueritis. Et per dictum tempus providebo vos in comestione et potu. Et infra dictum tempus, promitto vobis dare ad servitium vestri corporis unum par camisiarum novarum, et duo paria famularium sive panyos nous. Item, infra dictum tempus dabo vobis IIIIⁱ paria sotularium. Et infra dictum tempus, scilicet, de XV in XV diebus faciam vobis fieri la barba, vel dabo vobis denarios ad illam faciendum. Et hec promitto attendere et cetera. Sine dilatione et cetera. Item, solvere mis-

siones et cetera. Super quibus credatur et cetera. Et pro hiis obligo bona mea et cetera. Renuntio et cetera. Iuro et cetera. Fiat utrique parti nostrum unum instrumentum et cetera.

Testes: Iohannes Franch, scriptor, et Petrus Stephani et Michael Ferran, notarii, cives Barchinoneⁱ.

a. *Al marge esquerre* Ex precepto michi Iohanni Franch, notario, facto per multum honorabilem dominum gubernatorem Cathalonie generalem, registrato in curia vicarii Barchinone sub kalendario de III die mensis decembris anni predicti, cancellavi ego dictus notarius afirmamenti instrumentum, die scilicet IIII^a mensis decembris anni predicti Mⁱ CCCCⁱ XXXXIIIⁱ, presentibus testibus Michaele Ferran, notario, Nicholao Moreta, mercatore, cive, et Iohanne Franch, scriptore Barchinone. Quodque preceptum factum fuit ad instantiam dicti Iacobi Martini, prout in eodem continetur - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura* iur (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. Et pro hiis ... iuro et cetera *interlineat* - d. *semotis sic al ms* - e. *Damunt els noms dels fiadors, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura* iur (iuravit) - f. *Segueix ratllat* prout superius continetur et alia - g. *Segueix ratllat alia* - h. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura* iur (iuravit) - i. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada per a indicar la cancel·lació.*

1443, juny, 17. Barcelona

Vicenç Panyella, mestre d'escriure, ciutadà de Barcelona, promet a Pere Escura, del lloc de Vila, regne de França, i a Antoni Perrot, de la ciutat de Lió, també del regne de França, que, tan aviat com pugui, els ensenyarà d'escriure les lletres següents: lletra rodona, lletra bastarda rodona i lletra avinyonesa. Els ensenyarà també l'art de les dites lletres. Per aquest mestratge, Vivenç Panyella reconeix haver rebut una túnica d'home de drap de merdocat folrada de drap de blanquet, i una capa de fustany burell amb el collar de xamellot. Pere Escura i Antoni Perrot es comprometen a no tenir escoles i a no ensenyar les dites lletres a Barcelona i al seu territori a ningú de qui pogués rebre una paga.

AHPB, Joan FRANC, *Tricesimum manuale* 1440, desembre, 29 - 1441, desembre, 22, s.n.

Ego^a Vincentius^b Panyella, magister scribendi, civis Barchinone^c, gratis et cetera, promitto vobis Petro Scura, loci de Villa, regni Francie, et Anthonio Perrot, civitatis de Lió, dicti regni, et utrique vestrum, quod ego docebo vos et utrumque vestrum, citius quam potero et vos et utrumque^d vestrum adiscere volueritis seu potueritis, de scribendo literas que secuntur: videlicet, de litera rotunda, e *lo bestard rodó*, et de litera *avinyonencha*. Et etiam docebo vos et utrumque vestrum artem dictarum literarum. Et predicta promitto attendere sine dilatione et cetera. Item, solvere missiones et cetera. Super quibus credatur et cetera. Et pro hiis obligo bona et cetera. Renuntio et cetera. Iuro et cetera. Et inde confiteor quod dedistis et tradidistis michi, scilicet, vos dictus Antho-

nus pro vobis et pro dicto Petro Scura, unam tunicam hominis panni *de merdocat* folreatam panni *de blanquet*; et unam diploidem *de fustani burell ab lo collar de xemellot*. Et ideo renuntiando *et cetera*. Ad hec nos dicti Petrus^c Scura et Anthonius Perrot, laudantes *et cetera*, promittimus vobis quod tempore doctionis per vos nobis fiende de predictis literis et de arte ipsarum erimus boni et fideles *et cetera*. Et promittimus etiam quod non tenebimus Barchinone scholas *de scriure*, nec docebimus personis intus Barchinonam pro habendo lucrum absque licentia *et cetera*. Et si contra predicta et singula eorum fecerimus et uterque nostrum fecerit, volumus incidi in penam triginta librarum Barchinone. De qua pena, acquirantur due partes vobis, et tertia pars, factis inde tribus equalibus partibus, curie inde exequitionem facienti. Et ultra dictam penam, promittimus restituere dampna *et cetera*. Super quibus credatur *et cetera*. Et pro hiis uterque nostrum insolidum obligamus bona *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Fiat utrique parti nostrum unum instrumentum *et cetera*.

Testes: Iacobus Martini, habitator Barchinone, Iohannes Franch et Petrus Raymundus de Loteres, scriptores Barchinone.

a. *Al marge esquerre* persolvit unum solidum - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. civis Barchinone *interlineat* - d. utrumque *sic al ms* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur*.

1443, setembre, 6. Barcelona

Vicenç Panyella, mestre d'escriure, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Gabriel Vilagut, fill de Joan Vilagut, notari, ciutadà de Barcelona, 33 sous, pels quals promet que li ensenyarà d'escriure. Gabriel Vilagut promet que, mentre el mestre Vicenç Panyella visqui, ell no tindrà escoles d'escriure les lletres que el mestre Vicenç li haurà ensenyat.

AHPB, Joan FRANC, *Tricesimum manuale* 1440, desembre, 29 - 1441, desembre, 22, s.n.

Ego^a Vincentius^b Panyella, magister scribendi^c, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis Gabrieli Vilagut, filio Iohannis Vilagut, notarii, civis dicte civitatis, quod per manus dicti patris vestri dedistis michi triginta tres solidos barchinonenses de terno. Renuntiando *et cetera*. Et pro quibus promitto vobis docere *d'escriure*, prout melius potero et vos de scribendo adiscere volueritis. Et hec promitto attendere *et cetera*, sine dilatione *et cetera*. Item, solve re missiones *et cetera*. Super quibus credatur *et cetera*. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*. Et predictam promissionem vobis facio, alias non facturus^d, sub promissione infrascripta per vos michi facta. Et ego Gabriel^e Vilagut, laudans predicta, ex pacto inter me et vos dictum Vincentium Panyella comprehenso, promitto vobis quod, vobis vivente, non tenebo scolam *de scriura* de litteris, quas a vobis adiscerim, sub pena XXX librarum Barchinone adquirendarum pro II partibus

vobis et pro tertia parte curie *et cetera*. Et ultra dictam penam promitto restituere dampna *et cetera*. Super quibus credatur *et cetera*. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Iuro *et cetera*. Et ego Iohannes^f Vilagut, pater dicti Gabrielis, consentio predictis *et cetera*.

Testes: discretus Iohannes Bruió, notarius, Michael de Sancto Iohanne, cives, et Iohannes Franch, scriptor Barchinone.

a. *Al marge esquerre* persolvit unum solidum - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. *Segueix ratllat confiteor* - d. *alias non facturus interlineat* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur* - f. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur*.

1444, octubre, 24. Barcelona

Andreu València, de 15 anys, fill de Joan València, paraire de draps, habitant de Barcelona, promet a Joan Rodrigo, paraire de pergamins, ciutadà de Barcelona, que, durant quatre anys i mig, viurà amb ell per tal d'aprendre l'ofici de pergaminer. Joan Rodrigo promet a Andreu València que, durant aquest temps, el mantindrà, el vestirà i el calçarà, però no li donarà cap paga.

AHPB, Joan BRUJÓ, *Manuale sextum* 1444, març, 30 - 1445, febrer, 15, s.n.

Die sabbati, XXIII° octobris, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o XXXXIII°.

Ego Andreas Valencia, filius Iohannis Valencia, quondam, paratoris pannorum, habitatoris Barchinone, gratis *et cetera*, ad quatuor annos et medium^a, primo et continue sequuturos, afirmo me vobiscum Iohanne^b Rodorichi, paratori pergamenorum, cive Barchinone, hiis presenti, causa addiscendi dictum vestrum officium, et alias serviendi vobis et in domo vestra, nocte^c dieque, in omnibus servitiis, licitis et honestis, iuxta meum posse. Promittens quod per totum dictum tempus morabor vobiscum et in servitio vestro. Et inde non exiam *et cetera*. Quod si fecero, dono vobis plenum posse quod possitis me capere *et cetera*. Et in fine temporis emendabo omnes dies *et cetera*. Et resarciam omnia dampna *et cetera*, simul cum omnibus missionibus *et cetera*. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Iuro *et cetera*. Et ego dictus Iohannes Rodrigo, acceptans *et cetera*, promitto tibi quod instruum te in dicto officio, ut melius potero *et cetera*. Et colam te *et cetera*. Et providebo te^d in cibo, potu^e, calciatu^f et vestitu^f iuxta tuam condecenciam^g. Non tamen teneat tibi dare solidatam aliquam. Et predicta promitto complere *et cetera*. Sine *et cetera*. Missiones *et cetera*. Super *et cetera*. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Iuro quia minor XXV, maior tamen XV. Renuntio *et cetera*. Fiant duo instrumenta *et cetera*.

Testes: Vincentius Dossa, cultor, civis, et Iohannes Alegria, scutiffer, habitator Barchinone.

a. et medium *interlineat* - b. *Segueix ratllat* rodrigo - c. *Segueix ratllat* dique - d. *Segueix ratllat* san - e. *Segueix ratllat* et - f. et vestitu *interlineat* - g. *Segueix ratllat* et.

96

1444, novembre, 4. Barcelona

Vicenç Panyella, escriptent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, promet a Gabriel Pellisser, estudiant d'arts, del lloc de La Bisbal, diòcesi de Girona, que li ensenyarà d'escriure en les lletres següents: lletra bolonyesa rodona, lletra avinyonesa i lletra tirada catalana. Gabriel Pellisser promet a Vicenç Panyella que li donarà per aquest mestratge 6 florins d'or d'Aragó, que valen 66 sous de moneda de Barcelona de tern, cosa que ja ha fet en signar el contracte. Gabriel Pellisser promet també que no tindrà escoles d'escriure ni ensenyarà les dites lletres a la ciutat de Barcelona.

AHPB, Francesc TERRASSA, *Primum manuale* 1438, gener, 10 - 1445, febrer, 13, s.n.

Ego^a Vincentius^b Panyella, scriptor littere rotunde, civis Barchinone, per firmam et solemnem stipulationem, convenio et promitto vobis Gabrieli Pallicer, studenti in artibus, loci de Bisbal, diocesis Gerundensis, quod docebo vobis in scribendo de litteris sequentibus, bene et diligenter, pro meo posse: scilicet, de littera *abolunyencha rodona*^c, et de littera *avinyonencha*, et de littera *tirada cathalana*. Sub pacto tamen et conditione: quod pro laboribus meis detis et solvatis michi sex florenos auri Aragonie, valentes sexaginta sex solidos monete Barchinone de terno, et quos iam realiter et de facto exsolvistis ac ipsos confiteor me a vobis habuisse et recepisse. Et etiam sub pena quadraginta librarum monete Barchinone de terno, modo infrascripto acquirenda, non possitis tenere scholas de scribendo in presenti civitate Barchinone sine mei licentia. De qua pena, casu quo comittatur, medietas michi et meis et altera medietas honorabili officiali reverendi domini Barchinonensis episcopi, aut illi officiali seu curie qui de hiis executionem fecerit, adquiratur, sine omni dilatione *et cetera*. Et restituam omnes missiones *et cetera*. Et pro hiis complendis *et cetera*, obligo vobis et vestris omnia bona mea, mobilia et immobilia, habita et habenda. Et iuro. Ad hec ego dictus Gabriel^d Pallicer, laudans predicta, convenio et promitto vobis dicto Vincentio Panyella, sub dicta pena quadraginta librarum, modo predicto acquirenda, quod cum vos docueritis michi de scribendo litteras predictas, non tenebo in presenti civitate Barchinone scholas pro docendo alicui persone sine vestri licentia, obligando proinde omnia bona mea *et cetera*. Et iuro *et cetera*.

Testes: discretus Gabriel Terraça, notarius, et Iohannes Sagner, apothecarius, cives Barchinone.

a. *Al marge esquerre* persolvit unum solidum IIII - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. et rodona *interlineat* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur*.

1446, desembre, 22. Barcelona

Pere Mascaró, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Pere Roig, lloctinent de la tresoreria del rei, 119 sous, que són el preu de diversos llibres i diverses quantitats de paper i de pergami comprats a la seva botiga per al servei de l'ofici de la tresoreria reial.

AHPB, Nicolau BERNAT, *Manuale primum comune* 1446, març, 13 - 1448, maig, 4, s.n.

Die iovis, XXII^a decembris, anno predicto

Sit^a omnibus notum quod ego Petrus^b Mascharó, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis honorabili Petro Roig, locumtenenti thesaurarie serenissimi domini regis, quod in modum inferius designatum solvistis et tradidistis michi centum et decem novem solidos barchinonenses, michi debitos et pertinentes ratione et seu pro pretio nonnullarum^c rauparum, quas^d a me sive a botigia libraterie mee^e emistis, habuistis et recepistis ad opus et servitium in officio thesaurarie dicti domini regis: Et primo pro quodam libro^f, pergamenei cuberto, factoque ex^g quatuor papiri manibus, septem solidos; item, pro quodam alio simili libro, tamen solum facto ex duabus^h papiri manibus, quatuor solidos; item^k, pro tribus papiri raymis, LVII solidos, ad rationem^l decem novem solidorum pro qualibet rayma; item, pro quodam libro largo, unius papiri manus, pergamenei cuberto, duos solidos; item^m, pro quinque pergameneis, ad rationem unius solidi pro pergameneo, V solidosⁿ; item^o, pro quatuor registris, ad rationem septem solidorum pro quolibet registro, viginti octo solidos^p; item, pro faciendo sive iterando duo ex dictis registris et pro sex manibus papiri, que fuerunt ad opus predictorum registrarum, sexdecim solidos. Que quidem quantitates in universo sumam capiunt predictorum centum^q decem novem solidorum. Et ideo.

Testes huius rei sunt: discretus Petrus Camprodó, notarius, et Petrus Perpinyà, scriptor, habitatores Barchinone^r.

a. *Al marge superior esquerre* Presens instrumentum est verum quod fuit firmatum per dictum Petrum Mascharó, sed tamen, ut non oppoteret dictum locumtenentem thesaurarie habere cautelam domine regine, discretus Mascharó firmavit aliam de C solidis, ut est in alio loco huius manualis, ideo ista pro nulla habeatur - b. *Damunt el nom dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i el mot* Petrus *interlineat i escrit damunt* Francischus *ratllat* - c. nonnullarum *interlineat i escrit damunt* aliquarum *ratllat* - d. *quas, al ms quam* - e. *Segueix ratllat* habuistis - f. *Segueix ratllat* qua - g. *factoque ex interlineat* - h. *duabus, al ms duobus* - i. *papiri interlineat* - k. *Segueix ratllat* sexaginta solidos septem solidos - l. *Segueix ratllat* decem oc - m. *Segueix ratllat* quinque solidos - n. pro pergameneo quinque solidos *interlineat* - o. *Segueix ratllat* viginti - p. *Segueix ratllat* pro q item quinque solidos pro quinque manibus papiri que fuerunt ad opus predictorum registrarum que quidam quantitates in universo summam capiunt predictorum centum item sexdecim solidos barchinonenses item - q. *Segueix ratllat* et no - r. *Tot l'instrument ratllat amb una ratlla en diagonal.*

1447, gener, 4. Barcelona

Pere Mascaró, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Pere Roig, lloctinent de la tresoreria del rei, 100 sous, que són el preu de diversos llibres i diverses quantitats de paper i de pergami comprats a la seva botiga per al servei del seu ofici de la tresoreria reial.

AHPB, Nicolau BERNAT, *Manuale primum comune* 1446, març, 13 - 1448, maig, 4, s.n.

Sit^a omnibus notum quod ego Petrus^b Mascharó, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis honorabili Petro Roig, locumtenenti thesaurarie serenissimi domini regis, quod^c in modum inferius designatum dedistis et solvistis michi centum solidos barchinonenses, michi debitos et pertinentes ratione et seu pro pretio nonnullarum rauparum, quas a me sive a botigia libraterie mee emistis, habuistis et recepistis ad oppus et servitium in officio thesaurarie dicti domini regis: et primo pro quodam libro, pergamenei cuberto, factoque ex quatuor papiri^d manibus, septem solidos; item, pro quodam alio simili libro, solum facte ex duobus papiri manibus, quatuor solidos; item, pro duabus papiri raymis, ad rationem decem novem solidorum pro qualibet rayma, triginta octo solidos; item, pro quodam libro largo, ex pergameneo, unius manus papiri, duos solidos; item, pro quinque pergameneis, ad rationem unius solidi pro quolibet pergameneo, quinque solidos; item, pro quatuor registris, ad rationem septem solidorum pro quolibet registro, viginti octo solidos; item, pro iterando sive adaptando duo ex dictis registris et pro sex manibus papiri, que fuerunt ad oppus dictorum duorum registrarum, sexdecim solidos eiusdem monete. Que quidem quantitates in universo sumam capiunt predictorum centum solidorum. Et ideo renuntiando exceptioni non numerate et non solute peccunie et doli, in testimonium premissorum presentem vobis facio apocham de soluto.

Actum est hoc Barchinone, quarta die ianuarii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^e XXXX° septimo.

Sig+num Petri^e Mescharó, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt: venerabilis Petrus de Mura, candalerius cere, et Asbertus Ripoll, libraterius, civis Barchinone^f.

a. *Al marge superior esquerra* apocha de C solidis fuit firmata per Petrum Mascharó honorabili locumtenenti thesaurarie - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i el mot Petrus interlineat i escrit damunt Francischus ratllat* - c. *Segueix ratllat* dedistis et solvistis - d. *Segueix ratllat* manib - e. *Petri interlineat i escrit damunt Francischi ratllat* - f. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

1447, febrer, 15. Barcelona

Joan Busquet, sastre, ciutadà de Barcelona, lliura el seu fill Pere, d'11 anys, a Antoni Joan, escriptent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, perquè durant tres anys visqui amb ell i aprengui la ciència de llegir i escriure. Antoni Joan durant aquest temps el mantindrà, el vestirà i el calçarà.

AHPB, Joan FERRER, XXVIII *manuale* 1446, agost, 26 - 1448, març, 5, s.n.

Die mercurii, XV^a mensis febroarii, anno predicto M^o CCCC^o XLVII°.

Ego Iohannes^a Busquet, sartor, civis Barchinone, gratis *et cetera*, a presenti die qua hoc presens conficitur instrumentum ad tres annos primo et continue venturos, afirmo vobiscum Anthonio Iohannis, scriptore littere rotunde, cive Barchinone, Petrum, filium comunem michi et domine Margarite, uxori mee, nunc in etate undecim annorum vel inde circa constitutum, causa adiscendi scientiam legendi et scribendi, et alias pro serviendo vobis in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, iuxta suum posse, dum tamen habitationem vestram feceritis in hac dicta civitate Barchinone seu vestrum domicilium tenueritis^b. Promittens vobis dare operam cum effectu, omni exceptione remota, quod dictus filius meus serviet vobis, ut est dictum, per dictum tempus et quod non recedet a vobis seu a vestro servitio infra dictum tempus sine expressis licentia et voluntate vestri. Quodque restitutam et solvam vobis et vestris omnes missiones, sumptus, dampna et interesse *et cetera*. Vos vero possitis propria auctoritate et sine fathica et requisitione alicuius curie et persone, causa fugue, dictum filium meum apprehendere *et cetera*, ut serviat vobis per dictum tempus, compellere *et cetera*. Et pro hiis complendis *et cetera*, obligo vobis et vestris omnia bona mea *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*. Ad hec ego dictus Anthonius^c Iohannis, acceptans predicta *et cetera*, convenio et promitto vobis dicto Iohanni Bosquet quod iuxta meum posse instruam dictum filium vestrum in legendo et scribendo, prout melius poterò, bona fide. Quodque providebo^d ipsum in cibo et potu, vestitu et calciatu condeceniter per dictum tempus ad mei notitiam, et alias colam ipsum sanum et infirmum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et pro hiis complendis *et cetera*, obligo omnia bona mea *et cetera*. Iuro *et cetera*. Et volumus quod fiant duo instrumenta *et cetera*.

Testes: honorabilis Franciscus ça Sala, miles, in civitate Barchinone domiciliatus, et Valentinus Rovires, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *tenueritis interlineat* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - d. *Segueix ratllat eum*.

1447, abril, 14. Barcelona

Guiot Vidal, oriünd de la vila de Conflent, diòcesi de Llemotges, regne de França, fill de Joan Vidal mercader, de la dita vila de Conflent, promet a Antoni Joan, escriptent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, que durant un any viurà amb ell per tal d'aprendre d'escriure. Antoni Joan durant aquest temps el mantindrà i a la fi de l'any el vestirà i li dormarà 11 sous.

AHPB, Joan FERRER, XXVIII *manuale* 1446, agost, 26 - 1448, març, 5, s.n.

Ego Guiot^a Vithalis, oriundus ville de Confolent, diocesis Limonensis, regni Francie, filius Iohannis Vithalis, mercatoris dicte ville, gratis *et cetera*, a festo Pasche Ressionis Domini proxime venientis ad unum annum primo et continue venturum, promitto morari vobiscum Anthonio Iohanni, scriptori littere rotunde, civi Barchinone, causa addicendi *de scriure* et alias causa serviendi, vobis in omnibus mandatis vestris *et cetera*. Promittens vobis quod per totum dictum tempus ero vobis patiens, humilis, fidelis et legalis *et cetera*. Et quod non recedam a vobis seu a servitio vestro absque vestris licentia et permissu. Quod si fecero, dono vobis plenum posse quod possitis me ubique capere seu capi facere et in vestrum posse reducere et tornare. Et si quod malum vel dampnum vobis seu bonis vestris dederò seu intulero, quod absit, promitto illud vobis emendare ad requisitionem proborum hominum. Et emendabo vobis et vestris omnes et singulos dies quibus absens fuero a vobis seu a servitio vestro tam causa^b fuge, infirmitatis quam alias culpa mea. Et predicta attendere et complere promitto sub pena centum solidorum Barchinone, de qua, casu quo comittatur, habeatis vos et vestri medietatem et alteram medietatem habeat honorabilis vicarius Barchinone, aut alius officialis regius, pro exequitione inde fienda. Que totiens comittatur, quotiens *et cetera*. Et pro hiis obligo me personaliter ^e omnia bona mea *et cetera*^d. Iuro *et cetera*. Et etiam presto sacramentum et homagium ore et manibus comandatum, ut est moris, in manu et posse Ioahnnis Moyó, capitis scubiarum Barchinone, hec nomine domini regis recipientis. Ad hec ego dictus Anthonius^e Iohannes, laudans *et cetera*, convenio et promitto tibi dicto Guiot quod per totum dictum tempus providebo te in cibo et potu condeceter ad mei notitiam. Et quod in fine dicti temporis dabo tibi pro laboribus tuis unum par caligarum panni lane novi et unum par camisiarum et famularium panni lini, et undecim solidos barchinonenses. Et alias docebo et instruem te in scribendo, prout melius potero, bona fide^f. Et alias colam te sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et pro hiis obligo omnia bona mea *et cetera*. Iuro *et cetera*. Et volumus quod fiant duo instrumenta *et cetera*.

Testes: discretus Vincentius Mir, notarius, et Valentinus Rovires, scriptor, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *causa, al ms cause* - c. *me personaliter et interlineat* - d. *Segueix ratllat et de hiis* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - f. *Segueix ratllat et.*

1447, novembre, 21. Barcelona

Bartomeu Sastre, de 17 anys, fill de Francesc Sastre, sastre, ciutadà de Barcelona, promet a Pere Mascaró, llibreter, ciutadà de Barcelona, que, durant 2 anys, viurà amb ell per tal d'aprendre l'ofici de llibreteria. Bartomeu Sastre dona com a fiador el seu oncle Gabriel Sastre, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona. Pere Mascaró promet que durant aquest temps el mantindrà, el calçarà i li donarà una paga pels dos anys de 20 florins d'or d'Aragó.

AHPB, Antoni VILANOVA, *Manual* 1447, agost, 30 - 1448, febrer, 20, s.n.

Bartholomeus^a Sartre, filius Francisci Sartre, sartoris, civis Barchinone, asserens me virtute iuramenti a me inferius prestiti etatem decem septem annorum excessisse, et quoad hec tutorem seu curatorem non habere seu habere velle, gratis *et cetera*, a prima die^b presentis mensis novembris ad duos annos primo et continue venturos, promitto stare vobiscum Petro Mascaró, libraterio, cive dicte civitatis, causa addiscendi officium vestrum libraterie, et alias pro serviendo vobis in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis *et cetera*. Et ero vobis bonus, humilis, sollicitus et intentus, nocte dieque, omne commodum vobis et bonis vestris perquirendo, omne damnum pro viribus evitando. Et a servitio vestro non^c recedam infra dictum tempus absque vestri licentia et permissu *et cetera*. Quod si fecero, dono vobis plenum posse quod possitis me, ubique inveneritis, capere *et cetera*, et cogere me *et cetera*, et emendare dies *et cetera*. Et si quid mali *et cetera*. Pena est quinquaginta solidi barchinonenses, tertium curie *et cetera*. Que totiens *et cetera*. Qua soluta *et cetera*, nichilominus *et cetera*. Missiones *et cetera*. Damna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Obligo me personaliter et omnia bona mea, mobilia et immobilia *et cetera*. Renuntio *et cetera* et beneficio minoris etatis *et cetera*, et legi *et cetera*. Iuro *et cetera*. Fideiussor: Gabriel^d Sartre, curritor auris, civis Barchinone, avunculus meus, nomine suo proprio et etiam tanquam procurator dicti domini patris mei, de ratihibitione dicti domini patris mei vobis et vestris firmiter teneatur *et cetera*. Qui *et cetera*. Obligo dictis nominibus et vestroque nomine insolidum bona mea, mobilia et immobilia *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*. Ad hec ego dictus Petrus^e Mascaró, laudans predicta et acceptans te^f dictum Bartholomeum Sartre in discipulum meum, promitto te docere dictum officium meum libraterie iuxta meum posse, et providere te per dictum tempus dictorum duorum annorum in comestione et potu, et caligare te pedibus, et dare tibi pro solidata dictorum duorum annorum viginti florenos auri Aragonie recti et iusti ponderis. Et alias colam te sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et hec promitto facere sine *et cetera*. Damna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Obligo bona mea, mobilia et immobilia, *et cetera*. Iuro *et cetera*. Hec igitur *et cetera*. Fiant duo *et cetera*.

Testes: Iohannes Ferrarii, campsor, civis, et Iohannes Godall, scriptor Barchinone. Testes firme dicti Gabrielis Sartre, qui firmavit XXII° dicti mensis novembris: Andreas de Bellpuig, botiguerius, civis, et Iohannes Godall, scriptor predictus. Testes firme dicti Petri Mascaró, qui firmavit XXIII° dicti mensis novembris: Berengarius Pujades, causidicus, et Iohannes Godall, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat mensis* - c. *non manca al ms* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - e. *Id.* - f. *te interlineat i escrit damunt vos ratllat.*

1448, març, 4. Barcelona

Pere Saragossa, sastre, del lloc de Constantí, del Camp de Tarragona, lliura el seu fill Pere, de 12 anys, a Joan Garriga, de 22 anys, llibreter, ciutadà de Barcelona, perquè durant 5 anys i mig visqui amb ell i aprengui el seu ofici de llibreter. Joan Garriga, durant aquest temps, el mantindrà, el vestirà i el calçarà. A la fi dels 5 anys i mig, en lloc de paga, el vestirà amb un vestit nou.

AHPB, Joan FRANC, menor, *Manuale primum* 1445, agost, 12 - 1448, desembre, 19, fol. 32r-v.

Item, in alio instrumento. Ego dictus Petrus^a Saragoça, [sartor, loci de Constantí, Campi Terrachone], gratis *et cetera*, a die presenti ad quinque annos et medium primo venturos, mitto sive affirmo vobiscum dicto Iohanne Garriga, [libraterio, cive Barchinone] *et cetera*, et vestris, Petrum, filium meum, in etate XII annorum vel inde constitutum, causa^b morandi vobiscum et adiscendi dictum vestrum officium *de librater*. Promittens vobis quod per totum dictum tempus dictus Petrus non recedet a vobis seu servitio vestro absque vestris licentia seu permissu. Quod si fecerit, dono vobis plenum posse quod possitis ipsum capere seu capi facere et captum in posse vestro reducere et tornare, et cogere ipsum ut serviat vobis per totum dictum tempus. Promittens etiam quod in fine dicti temporis emendabit dictus Petrus omnes dies et horas *et cetera*. Promittens inquam^c quod dictus Petrus erit vobis bonus, fidelis et legalis *et cetera*. Et si quid mali intulerit, promitto illud restituere et emendare *et cetera*. Et pro hiis obligo personam dicti Petri et omnia bona mea et sua *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro in animam meam. Ad hec ego dictus Iohannes Garriga, laudans predicta et acceptans dictum Petrum in discipulum meum, promitto ipsum totis viribus instruere in dicto meo officio *de librater*, prout melius potero et ipse ipsum adiscere voluerit. Et providere ipsum per totum dictum tempus in comestione et potu, vestitu et calsiatu bene et condecenter secundum suam conditionem. Et colere ipsum sanum et infirmum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et in fine dicti temporis promitto ipsum Petrum pro solidata totaliter induere de novo. Et hec sine dilatione *et cetera*. Item, solvere missiones *et cetera*. Et pro hiis obligo bona mea *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*: minor XXVe annis, maior tamen XXII annis *et cetera*. Fiant duo instrumenta.

Testes proxime dicti [Asbertus Ripoll, libraterius, civis, et Christoforus Serra, scriptor Barchinone.

a. Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament - b. causa interlineat - c. Segueix ratllat in - d. Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur (iuravit).

1448, març, 22. Barcelona

Antoni Ramon, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Joana, vídua i hereva universal de Joan des Pla, llibreter, ciutadà de Barcelona, 10 lliures que hom li devia pel paper venut al dit Joan des Pla i per les lligadures de llibres que va fer per a ell.

AHPB, Joan FRANC, menor, *Manuale primum* 1445, agost, 12 - 1448, desembre, 19, fol. 34r.

Die mercurii, XXVII^a martii, anno predicto M^o CCCC^o XXXX° octavo.

Sit^a omnibus notum quod ego Antonius^b Ramon, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis domine Iohanne, uxori et heredi Iohannis dez Pla, quondam, libraterii, civis dicte civitatis, quod per manus Laurentii Salt, mercatoris, civis dicte civitatis, fratris vestri, dedistis et solvistis michi, ad meam voluntatem, realiter numerando decem libras monete Barchinone de terno, que michi debebantur tam ratione papyrus^c per me venditi dicto defuncto *e per ligadures de libris* quam aliis diversis rationibus. Et ideo renuntiando.

Testes huius rei sunt: discretus Petrus Tallada, notarius, civis, et Iacobus Ferrerius Carnerii, scriptor Barchinone.

a. *Al marge esquerre* Ioannis dez Pla - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. papyrus, *sic al ms.*

1448, juny, 12. Barcelona

Bernat Huguet, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Joana, vídua i hereva universal de Joan des Pla, llibreter, ciutadà de Barcelona, 22 sous que hom li devia pel preu del paper venut al dit Joan des Pla: una raima de paper amb el signe del carro i cinc mans de paper amb el signe de la rosa.

AHPB, Joan FRANC, menor, *Manuale primum* 1445, agost, 12 - 1448, desembre, 19, fol. 110v.

Dicta die mercurii, XII iunii, anno predicto.

Sit^a omnibus notum quod ego Bernardus Uguet, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis domine Iohanne, uxori et heredi Iohannis dez Pla, quondam, libraterii, civis dicte civitatis, quod per manus Laurentii Salt, mercatoris, civis eiusdem civitatis, fratris et procuratoris vestri, dedistis et solvistis michi, ad meam voluntatem, realiter numerando, XXII solidos et novem denarios monete Barchinone de terno, michi debitos et pertinentes ratione et pro pretio unius rayme papiri *del carro*, et quinque manus papiri *de rosa*, quem^b papirum ipse deffunctus, dum in humanis agebat, a me emit. Et ideo renuntiando.

Testes huius rei sunt: discretus Iohannes Gerald, notarius, civis, et Christoforus Serra, scriptor Barchinone.

a. *Al marge esquerre* Iohanis des Pla - b. quem, *al ms* quam.

105

1450, juliol, 4. Barcelona

Jaume Solsona, batxiller en arts, oriünd del lloc de Mosquerola, de l'arquebisbat de Saragossa, fa testament i llega a Antoni Ponç, mestre d'escolars de Barcelona, dos sisterns escrits de la seva mà del llibre Posteriora, és a dir, els Analitica posteriora d'Aristòtil, però Antoni Ponç haurà de restituir un sistern seu del llibre Parva naturalia també d'Aristòtil. Fa constar que hom li deu diverses quantitats per préstecs o per haver ensenyat de lletra i també els llibres per ell prestats o que ell té en penyora.

AHPB, Bartomeu COSTA, major, *Primus liber testamentorum et codicillorum* 1439, juliol, 28 - 14464, setembre, 21, fols. 22v-23v.

In Christi nomine. Ego Iacobus^a Solsona, bacallarius in artibus, oriundus loci de Moscarola, archiepiscopatus Cesaruguste, infirmitate detentus, de qua mori timeo, in meo tamen pleno sensu et integra memoria, firmaque^b loquela existens, meum facio et ordino testamentum. ... Item, dimitto magistro Anthonio Poncii, magistro scholarum dicte civitatis, illa duo sisterna *Posteriorum* manu mea scripta, ita quod ipse teneatur restituere unum sisternum meum *De Parvis naturalibus* manu mea scriptum. ...Item, me deu en Johan Cabisso, qui stà en case d'en Puyades, setze sous e sis diners e un *Boeci, De scolarium disciplina*, que li he prestat. Item, me deu en Gispert, qui stà en case d'en Gibert, sinch sous e sis diners. Item, me deu un fadrí, qui aprén ab mi, qui és fillastre d'en Salva, lo notari, prorata de nou mesos, a rahó de quatorse sous per any. Item, me deu lo fill d'en Adam, porgador de blat, qui stà a la devellade de Sent Just, per a mostrar-li prorata de vuyt mesos, a rahó de dotze sous per anys. Item, me deu lo mestre del Pagés de la senyora reyna dos florins, per los quals tinch en penyora un *Precià major*.

Actum est hoc Barchinone, quarta die mensis iulii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo.

Sig+num Iacobi Solsona, testatoris predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes rogati huius rei sunt: Gaspar Rubey, scutiffer, et Raphael Ferrarii, studens in artibus, habitatores Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat loquella.*

1450, desembre, 4. Barcelona

Segons l'inventari dels béns de Joan Ubac, notari, ciutadà de Barcelona, aquest posseïa, en morir, el llibre La Gaya Sciència escrit pel mateix Joan Ubac.

AHPB, Bartomeu COSTA, *Llibre d'inventaris* 1441, octubre, 31 - 1451, gener, 13, fols. 229r-231r.

Noverint universi quod ego Caterina^a, uxor discreti Iohannis Ubach, quondam, notarii, civis Barchinone, ut tenens et possidens pro meis dote, sponsalio ac aliis [...]^b. Quod quidem inventarium cepit exordium die IIII mensis decembris, anno a nativitate Domini millesimo CCCC quinquagesimo. ... Item, un libra scrit en paper, cubert de posts de cuyro vermell, ab bolles, scrit de ma del dit Joan Ubach, qui ere de *la Gaya Sciència*. ...

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Una taca d'humitat afecta a part del text, cosa que indiquem amb [...].*

1450, maig, 4. Perpinyà

Andreu Català, escrivà del rei, reconeix haver rebut de Pere Roig, lloctinent de la tresoreria reial, 110 sous i 11 diners de reials de Perpinyà que ell havia bestret per diverses quantitats de paper i per altres despeses fetes per al servei de l'ofici de la tresoreria reial.

AHPB, Nicolau BERNAT, *Prima manus huius libri quarti comunis notularum, apocharum et nonnullorum actuum sive instrumentorum* 1450, abril, 22 - 1451, febrer, 8, s.n.

Die lune, IIII^a mensis madii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o quinquagesimo, Perpiniani.

Sit^a omnibus notum quod ego Andreas^b Català, regius scriptor^c, gratis *ut supra in proxima*, quod dedistis et solvistis michi realiter numerando^d centum decem solidos et undecim denarios regalium Perpiniani, per me ad opus et servitium vestri dicti domini officii bistractos pro rebus infrascriptis: et primo pro quadam cana panni encerati, XI solidos; item, pro decem manibus papiri fini *del carro*, ad rationem unius solidi et octo denariorum pro qualibet dictarum manuum, XVI solidos et VIII denarios; item, pro cera gomada, VIII° denarios; item, alia vice pro sex manibus papiri predicti *del carro*, ad rationem unius solidi et sex denariorum pro qualibet dictarum manuum, VIII° solidos. Item, bistraxi Petro Deulosal, notario Perpiniani^e in solutum et pro rata viagii, quod fecit una cum honorabili^f Iohanne de Montboy, algutzirio, ad nonnullas partes principatus Cathalonie pro inquirendo de quibusdam fabricatoribus falçe monete, XXIII° solidos. Item, Nicholao Bernardi, notario infrascripto, pro aliquibus expensis ac missionibus per eum factis in viagio quod fecit ad civitatem Barchinone pro aliquibus apochis et aliis actis valde^g dicto vestro officio necessariis recipiendis, et etiam pro quadam informatione in civitate Gerunde requirenda in vim Usatici "Simili modo", XXXV solidos. Ultimo vero pro tribus manibus papiri fini signi *de serp*, ad rationem unius solidi et sex denariorum pro qualibet dictarum manuum, IIII° solidos et sex denarios^h. Que quidem quantitates in universo sumam capiunt predictorum CX solidorum et XI denariorum predicte monete. Et ideo *et cetera. Fiat ut supra*.

Sig+num mei Andree Català, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rey sunt: honorabilis Marchus de Niort, de domo vicecomitis, et Guillelmus Puig, barbitursor Perpiniani.

a. *Al marge esquerre* persolvit, clausum traditum - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma* - c. *Segueix ratllat* perpiniani - d. realiter numerando *interlineat i escrit damunt* realiter un *ratllat* - e. *Segueix ratllat* pro q - f. honorabili *interlineat* - g. *Segueix ratllat* ad dco - h. IIII solidos et sex denarios *interlineat*.

1450, desembre, 24. Barcelona

Jaume de Montpalau, abat del monestir de Sant Salvador de Breda, diòcesi de Girona, reconeix deure a Rafael Oller, mercader, ciutadà de Barcelona, 66 lliures, que són el preu de 10 bales de paper d'escriure, en les quals hi ha cent raïmes. Promet que les pagarà des d'ara fins la fi del propïnent mes d'abril. En són fiadors Antoni Gual, fuster, i Jaume Costa, peller, ciutadans de Barcelona.

AHPB, Antoni VILANOVA, *Vicesimum quartum manuale* 1450, julio, 17 - 1451, gener, 30, s.n.

Nos, Iacobus^a de Montepalacio, Dei gratia abbas monasterii Sancti Salvatoris de Breda, diocesis Gerundensis, confiteor et recognosco vobis venerabili Raphaeli Ollarii, mercatori, civi Barchinone, presenti, quod debemus vobis sexaginta sex libras barchinonenses ratione et pro pretio decem balarum papiri scribendi, in quibus sunt centum rayme, quas a vobis emimus, habuimus et recepimus mercantiliter^b per manus Bartholomei Feu, curritoris auris dicte civitatis Barchinone. Et ideo renuntiando *et cetera*. Promittens vobis dare et solvere vobis, au cui volueritis, dictas sexaginta sex libras hinc ad et per totum mensem aprilis primo venturum, sine *et cetera*. Salarium procuratoris est intus dictam civitatem decem, et extra viginti solidi Barchinone, ultra quos *et cetera*. Fideiussor: Anthonius^c Gual, fusterius, et Iacobus^d Costa, payerius, cives dicte civitatis, et uterque eorum insolidum, qui *et cetera*: preter hec tam principalis quam fideiussor promittimus non firmare ius nec impretare aliquod privilegium, guidaticum *et cetera*. Pena est quingenti solidi Barchinone, tertium curie *et cetera*. Que totiens *et cetera*. Qua soluta *et cetera*. Nichilominus *et cetera*. Missiones *et cetera*. Credatur *et cetera*. Obligamus tam principalis quam fideiussor omnia bona nostra et cuiuslibet nostrum insolidum, mobilia et inmobilia *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Et legi *et cetera*. Et omnibus predictis privilegiis, elongamentis *et cetera*, et foro nostro proprio *et cetera*. Submittentes nos et bona nostra foro, districtui et iurisdictioni honorabilium consulum maris dicte civitatis vel illius curie *et cetera*. Et nichilominus nos dicti principales promittimus audire sententiam excommunicationis et interdicti in curia reverendi domini Barchinone episcopi vel eius honorabilis officialis. Verum quia circa predictam sententiam audiendam *et cetera* interesse personaliter non possumus, constituimus et ordinamus Iacobum Hudet, mercatorem, civem dicte civitatis, ad comparendum pro me in dicta curia dicti honorabilis officialis et ibidem, si oppus fuerit, dictam sententiam excommunicationis et interdicti et condempnationis audiendum. Et nos dicti fideiussores facimus et firmamus scripturam tertii in curia honorabilis vicarii Barchinone cum obligatione persone et bonorum nostrorum et utriusque nostrum insolidum et pro toto cui *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: Franciscus Borrell et Iacobus Barús, scriptores, habitatores Barchinone^f.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat ad* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma*. - e. *Segueix ratllat audiendum* - f. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals*.

1451, abril, 15. Barcelona

Joan Marc, prevere, rector de l'església de Sant Miquel de Barcelona, notari apostòlic, reconeix haver rebut de Joan Sabater, prevere de Barcelona, marmessor del testament de Bartomeu Padriça, apotecari, de la vila d'Igualada, 14 lliures per 800 folis d'un trasllat d'un procés per raó d'un litigi entre aquest marmessor i Joana, muller de Fran-

cesc Ferrer, filla de Joan de Coll, difunt, jurista. Aquest procés ha estat enviat a la Cúria Romana.

AHPB, Nicolau DE MEDIONA, *Apoce et albarana facientia pro manumissoria Bartholomei Padriça, quondam, apothecarii ville Aqualate* 1443, juny, 5 - 1447, febrer, 21, , s.n.

Sit^a omnibus notum quod ego Iohannes March, presbiter, rector ecclesie Sancti Michaelis Barchinone, notariusque apostolicus, confiteor et recognosco vobis discreto Iohanni Çabaterii, presbitero Barchinone, manumissori et executori testamenti seu ultime voluntatis Bartholomei Padriça, quondam, apothecarii, ville Aqualate, quod de bonis dicte manumissorie solvistis et tradidistis michi quatuordecim libras Barchinone, que michi debebantur pro octingentis foleis papii cuiusdam translati cuiusdam originalis processus, in posse meo ut notarii predicti accitati^c, ratione litigii [...] dicte inter vos ut manumissorem predictum, ex una parte, et dominam Iohannam, uxorem Francisci Ferrarii, filiam honorabilis Iohannis de Colle^e, quondam, iurisperiti, partibus ex altera. Quod quidem translatum, per me tabelionatum, fuit per vos missum in curia romana, ubi nunc dicta questio inter vos et ipsam dominam *et cetera*. Et ideo *et cetera*.

Testes: venerabilis Petrus Bell-loch et Rogerius de Sancto Minato, domicelli, domiciliati in Vallensi^f.

a. *Al marge esquerre clausum traditum* - b. *Segueix ratllat dicta* - c. *accitati interlineat i escrit damunt dicti ratllat* - d. *Un estrip impedeix la lectura d'una paraula* - e. *Segueix ratllat iu* - f. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

110

1452, abril, 27. Barcelona

Pere de Ferreres, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, reconeix deure a Rafael Oller, mercader, ciutadà de Barcelona, 14 lliures, que són el preu de dues bales de paper blanc, on hi ha vint raimes, a raó de 14 sous per raima. Aquest paper havia estat comprat per a mercadejar.

AHPB, Bernat MONTSERRAT, *Tricesimum tertium manuale* 1451, desembre, 3 - 1452, juliol, 19, s.n.

Petrus^a de Farreres, curritor auris, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Raphaeli Oller, mercatori, civi dicte civitatis, quod debeo vobis quatuordecim libras barchinonenses de terno ratione et pro pretio duarum balarum papii albi^b, in quibus suunt viginti rayme ad rationem quatuordecim solidorum pro rayma. Quem papirum ego a vobis emi, habui et recepi causa mercandi. Et ideo renuntiando *et cetera*, promittens eas vobis vel vestris, aut cui volueritis,

solvere hinc ad et per totum mensem octobris primo venturum, sine *et cetera*. Salarium est intus dictam civitatem quinque solidi, et extra, decem solidi dicte monete. Ultra quos restituam missiones *et cetera*. Credatur *et cetera*. Preter hec promitto non firmare ius *et cetera*, nec impetrare guidaticum *et cetera*. Pena est quinquaginta solidi ipsius monete: tertium curie *et cetera*. Que totiens *et cetera*. Qua soluta *et cetera*. Nichilominus *et cetera*. Obligo bona mea *et cetera*^c. Renuntio legi *et cetera*, et omnibus guidaticis *et cetera*, et spatiis *et cetera*. Et foro meo proprio *et cetera*. Submittens foro, iurisdictioni *et cetera* honorabilis vicarii Barchionone et seu illius curie seu iudicis *et cetera*, quos possitis mutare, variare *et cetera*. Renuntio legi "Si convenerit" Digesti *et cetera*, et omni alii iuri *et cetera*. Et facio et firmo scripturam sub pena tertii in curia dicti honorabilis vicarii Barchionone *et cetera*, cui *et cetera*. Iuro *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: Gabriel^d Fàbregues, fusterius, civis, Iohannes Fogassot et Raphael Fàbregues, scriptores Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament* - b. albi, *al ms albe* - c. *Segueix ratllat regi* - d. *Gabriel interlineat i escrit damunt Raphael ratllat*.

111

1453, abril, 12. Barcelona

Jaume Buesa, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, reconeix deure a Pere Joan, prevere, beneficiat del benefici de Sant Benet instituït a la Seu de Barcelona, 27 lliures i 10 sous, que són el preu d'un Missal de nou lligons que Jaume de Buesa ha d'escriure i lliurar perfet en pergamins i també il·luminat per al servei del dit benefici.

AHPB, Miquel FERRAN, *Quintum manuale* 1452, octubre, 25 - 1455, juny, 30, s.n.

Die iovis, XII^a dictorum mensis et anni.

Ego Iacobus Buesa, presbiter, beneficiatus in Sede Barchinone, confiteor et recognosco vobis discreto Petro Iohannis, presbitero, beneficiato beneficii Sancti Benedicti, in eadem Sede instituti, quod debeo vobis XXVII libras et X solidos barchinonenses, pro pretio cuiusdam *Missalis* novem lectionum, quem factururus sum ad opus dicti vestri beneficii. Promittens dictum *Missale* vobis facere, scribere et perficere cum pergamenis, et etiam illuminare bene et ut decet, et infra tempus competens. Obligo pro hiis bona mea *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*.

Testes: Bartholomeus Calders, parator, civis, et Petrus Salas, scriptor Barchinone.

1454, agost, 27. Barcelona

Francesc Castanyer, peller, ciutadà de Barcelona, promet a Antoni Ramon, àlias Corró, llibreter, ciutadà de Barcelona, que el seu fill Francesc Benet Castanyer, de 15 anys, viurà amb ell durant 3 anys per tal d'aprendre el seu ofici de llibreter. Antoni Ramon, àlias Corró, durant aquest temps, el mantindrà i a la fi dels tres anys li donarà tres florins per al calçat.

AHPB, Bartomeu COSTA, major, *Nonum manuale* 1454, juny, 12 - 1455, novembre, 21, s.n.

Die martis, XXVII^a mensis augusti, anno predicto.

Ego^a Franciscus^b Castanyer, payerius, civis Barchinone, gratis *et cetera*, a prima die septembris proxime futuri ad tres annos primo et continuo venturos^c, promitto vobis Anthonio Raymundo Corró, libraterio, civi dicte civitatis, quod a dicta prima die septembris ad tres annos predictos Franciscus Benet Castanyer, filius meus, in etate XV annorum constitutus, morabit^d vobiscum causa addicendi officium vestrum *de librater*, et alias ad serviendum vos in omnibus mandatis, licitis et honestis, die noctuque, iuxta suum posse. Promittens vobis quod infra dictum tempus dictus fillius meus a vestro servitio non recedet^e absque vestris licentia et permissu. Quod si fecerit, dono vobis plenum posse quod possitis ipsum capere et in vestrum servitium redire. Et in fine dicti temporis emendabit vobis omnes dies, quos a vobis absens fuerit, tam ratione fuge, infirmitatis quam alias. Nec restituam et solvam vobis si quid mali et dampni in bonis vestris intulerit sine dilatione *et cetera*. Promittens restituere missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Iuro *et cetera*. Ad hec ego Anthonius^f Corró, acceptans *et cetera*, convenio et promitto vobis dicto Francisco Castanyer quod instruam *et cetera*. Et in fine dicti temporis dabo vobis pro^g sotularibus tres florenos. Et pro hiis obligo *et cetera*. Ad hec ego dictus Franciscus^h Benedictus Castanyer, iurans *et cetera*, promitto *et cetera*.

Testes: Agostinus Galí, libraterius, civis, etⁱ Anthonius Company, scriptor Barchinone^k.

a. *Al marge esquerre* Die sabbati XVIII^a mensis octobris *per a indicar la data de la cancel·lació* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *Segueix ratllat mitto* - d. *morabit, sic al ms per morabitur* - e. *recedet, al ms recedat* - f. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - g. *Segueix ratllat solut* - h. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - i. *civis et interlineat* - k. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada per a indicar la cancel·lació, de la qual consta la data: die sabbati XVIII^a mensis octobris.*

1454, setembre, 16. Barcelona

Jaume Buesa, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, ven als administradors d'aquest any de la confraria de Sant Elm dels mariners de la ciutat de Barcelona, per a ús de la dita confraria, un Missal mixt, escrit per ell en pergamins, que promet il·luminar i lliurar perfet des d'ara fins la festa de Nadal propiament. El preu del dit Missal és de 38 lliures i 10 sous, que hom pagarà en ser lliurat el dit Missal. [V. doc. 114]

AHPB, Bernat MONTSERRAT, *Tricesimum septimum manuale comune* 1454, març, 18 - 1454, octubre, 15, s.n.

Iacobus^a Bueso^b, presbiter, beneficiatus in Sede Barchinone, gratis et cetera, vendo vobis venerabili Petro Cardona, olim patrono navis, Graciano Amat, patrono calaverie, Petro Mora, marinerio, et Moneto Ballistari, mercatori, civibus Barchinone, administratoribus anno presenti confratrie Sancti Elmi marineriorum civitatis predictae, et vestris in dicta confratria^c administratoribus, et eidem confratrie et suis, quoddam *Missale mist*, quod est scriptum in pergamenis. Et ipsum promitto illuminare et alia facere, prout fuit conventum et concordatum inter discretum Iohannem Pont, presbiterum, beneficiatum in ecclesia Beate Marie de Mari Barchinone, et me. Quodque *Missale* illuminatum et perfectum promitto dare et tradere vobis dicto nomine hinc ad festum Nathalis Domini primo venturum, sine et cetera. *Dampna et cetera*. *Credatur et cetera*. Et nichilominus cedo vobis dicto nomine omnia iura et cetera. *Quibus et cetera*. *Constituens et cetera*. Pretium est triginta octo libre et decem solidi Barchinone de terno, quas solvatis michi vel meis hoc modo: scilicet, de presenti decem libras et residuas viginti octo libras et decem solidos^d incontinenti cum ego vobis dicto nomine^e tradidero ipsum *Missale*. Et ideo renuntiando et cetera. *Dando et cetera*. *Promittens facere habere et cetera*. *Teneri de evictione et cetera*. *Obligo bona mea et cetera*. *Renuntio et cetera*. *Iuro et cetera*. *Hec igitur et cetera*.

Testes: Bartholomeus Bertrandi, mercator, civis, Stephanus Soley et Raphael Fàbregues, scriptores [littere rotunde] Barchinone.

Iacobus Bueso, predictus, firmavit apocam vobis predictis administratoribus dicte confratrie, de decem libris receptis numerando ex pretio predicto ipsius *Missalis*^g.

Testes predicti.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - b. Bueso, *sic al ms per Buesa* - c. *Segueix ratllat successoribus* - d. *Segueix ratllat cum* - e. *Segueix ratllat tro* - f. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - g. *Missalis, al ms Missale*.

1455, març, 13. Barcelona

Jaume Buesa, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, reconeix haver rebut dels administradors d'aquest any de la confraria de Sant Elm dels mariners de la ciutat de Barcelona, 24 sous que restaven a pagar de 38 lliures i 10 sous, preu d'un Missal mixt, per ell escrit en pergamins i il·luminat per a ús de la dita confraria. Rep també 2 sous i 4 diners pels pergamins afegits al Missal per a algunes oracions. [V. doc. 113]

AHPB, Bernat MONTSERRAT, *Tricesimum octavum manuale comune* 1454, octubre, 5 - 1455, abril, 1, fols. 89v-90r.

Die veneris, XIII° mensis martii, anno predicto.

Iacobus^a Buesa, presbiter^b, beneficiatus in Sede Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Petro Cardona, olim patrono navis, Graciano^c Amat, patrono calavere, Petro Mora, marinerio, et Moneto Ballistarii, mercatori, civibus Barchinone, tanquam^d administratoribus anno presenti confratrie Sancti Elmi marineriorum dicte civitatis, quod per manus venerabilis Arnaldi Pla, olim patroni navis, civis civitatis predicte, ut locumtenentis vestrorum dictorum administratorum, dedistis et solvistis michi numerando, ex una parte, viginti quatuor solidos barchinonenses, qui tantum michi restabant ad solvendum ex illis triginta octo libris et decem solidis dicte monete, que fuerunt^e pretium cuiusdam *Missalis* per me facti ad opus eiusdem confratrie. Et, ex alia parte, duos solidos et quatuor denarios^f ratione duorum pergaminorum, per me missorum in dicto *Missale*^g pro continuando aliquas orationes. Et ideo renuntiando *et cetera*, facio vobis dicto nomine nedum de predictis duabus quantitibus summam capientibus viginti sex solidorum et quatuor denariorum michi solutis, ut est dictum, immo etiam de omnibus predictis XXXVIII libris et decem solidis^h, que fuerunt pretium eiusdem *Missalis*, bonum et perpetuum finem *et cetera*, in testimonium *et cetera*.

Testes: venerabilis Bartholomeus Miró, mercator, civis, et Stephanus Soley [scriptor littere rotunde Barchinone].

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - b. presbiter, *al ms* prebiter - c. *Segueix ratllat* amat - d. *Segueix ratllat* ad - e. *Segueix ratllat* pre - f. *Segueix ratllat* de - g. *Missale, sic al ms* per *Missali* - h. *Segueix ratllat* en.

1456, setembre, 20. Barcelona

Bartomeu Sastre, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Jaume Torres, canonge de la Seu de València, bibliotecari major del rei, 23 sous i 4 diners, que són el preu de lligar el llibre Textus Aristotelis, és a dir, el llibre que conté les Ètiques, la Política i l'Econòmica d'Aristòtil, comprat pel dit Jaume Torres per a ús del rei.

AHPB, Mateu SAFONT, *Tercium manuale* 1456, setembre, 4 - 1458, abril, 17, s.n.

Die lune, XX^a septembris, anno predicto fuit receptum sequens instrumentum, licet hic continetur.

Sit omnibus notum quod ego Bartholomeus Sartre, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis honorabili Iacobo Torres, canonico Sedis Valentine, bllibioce^b maiori serenissimi domini regis, quod solvistis et tradidistis michi bene et plenarie ad meam voluntatem viginti tres solidos et quatuor denarios barchinonenses, pro pretio ligandi quendam^c librum vocatum^d *Testus Aristotilis*, per vos emptum ad opus et pro servitio dicti serenissimi domini regis. Et ideo renuntiando.

Testes huius rei sunt: Petrus Maurisi, mercator, civis Barchinone^e, et Petrus Rabassa, scutifer, comorans cum dicto honorabili Iacobo Torres.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *bibliotece, al ms bllibiocece* - c. *Segueix ratllat un* - d. *Segueix ratllat hoc* - e. *civis Barchinone interlineat.*

1458, gener, 18. Barcelona

Antoni Bussot, sabater, ciutadà de Barcelona, lliura a Guillem sa Coma, llibreter, ciutadà de Barcelona, el seu fill Antoni, de 8 anys, perquè durant 5 anys visqui amb ell i aprengui l'art de llibreteria. Durant aquest temps, Guillem sa Coma ensenyarà a Antoni aquest art i de llegir i escriure. També el mantindrà i el vestirà i calçarà.

AHPB, Pere SOLER, *Manuale nonum* 1456, febrer, 14 - 1459, octubre, 3, s.n.

Die mercurii, XVIII^a ianuarii, anno a nativitate Domini M CCCC LVIII°.

Ego^a Anthonius^b Bussot, sutor, civis Barchinone, gratis *et cetera*, a die presenti, qua hoc presens conficitur instrumentum, ad quinque annos deinde sequuturos, affirmo vobiscum Guillermo ça Coma, libraterio, cive^c Barchinone, Anthonium, filium meum, etatis VIII annorum^d, causa adiscendi dictum artem, et alias vobis serviendi in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis. Promittens vobis quod dabo operam cum effectu quod dictus filius meus serviet vobis bene, fideliter et legaliter. Et quod a dicto servitio non recedet absque licentia et voluntate vestri. Quod si fecerit, volo quod ipsum possitis capi et in vestri servitio tornari. Quodque emendabit vobis omnes dies per quos fuerit absens a dicto servitio, et omne dampnum, quod Deus avertat, faciet in bonis vestris. Et pro his obligo vobis omnia bona mea et iuro *et cetera*. Ad hec ego Guillelmus^e ça Coma, acceptans dictum affirmamentum, convenio et promitto vobis dicto Anthonio Bussot et dicto filio vestro quod docebo dicto filio vestro dictum artem librarie, in quantum mea possibilitas nosci scivit, et facere legere et scribere^f. Et providebo eum sanum et infirmum iuxta ordinationem Barchinone. Et induam sibi et calsiabo toto tempore vite sue, iuxta eius conditionem. Et pro his obligo omnia bona mea et iuro *et cetera*.

Testes: Iohannes Gassull, agricultor, et Guillelmus Leo, textor lini, cives Barchinone.

a. *Al marge esquerre solvit VIII denarios* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i l'abreviatura iur* (iuravit) *per a indicar el jurament* - c. cive, *al ms* civi - d. VIII annorum *interlineat* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur* - f. legere et scribere *interlineat i la frase* nosci scivit et facere legere et scribere *sic al ms*.

117

1459, febrer, 8. Barcelona

Domènec Benet, carnisser, ciutadà de Barcelona, lliura a Joan Pont, escriptent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, el seu fill Pere Climent Benet, de 9 anys, perquè durant 9 anys visqui amb ell i aprengui el seu ofici o art d'escriptent de lletra rodona i d'il·luminador de llibres. N'és fiador Tomàs Balaguer, argenter, ciutadà de Barcelona. Joan Pont, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà.

AHPB, Bartomeu del Bosc, *Tercium manuale* 1458, desembre, 2 - 1459, juny, 14, s.n.

Die iovis, VIII febroarii, anno predicto.

Ego^a Dominicus^b Benedicto^c, carnifex, civis Barchinone, pater et legitimus administrator Petri Clementis Benedicti, filii mei, in mea patria potestate constituti, ad novem annos primo et continue venturos, qui incurrere incipiant in festo Pasce Resurrectionis Domini, proxime et immediate sequuturo, mitto et affirmo vobiscum Iohanne Pont, scriptore littere rotunde, cive Barchinone, per dictum tempus, dictum Petrum Clementem, filium meum, in etate novem

annorum constitutum, causa adiscendi officium seu artem vestrum scriptoris et illuminatoris, et alias serviendi vobis in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, de nocteque *et cetera*. Promittens vobis quod ipse filius meus serviet et morabitur vobiscum per dictum tempus *et cetera*. Et quod a vobis et a servitio vestro non recedet sine expressis licentia et permisso vestris *et cetera*. Et si fecerit, possitis ipsum capere *et cetera*, seu capi *et cetera*, et cogere ut serviat *et cetera*. Et si quos dies in servitio vestro deffuerit *et cetera*, in fine temporis emendabit *et cetera*. Et si quid mali fecerit, emendabo et restituam. Et ut de hiis diligentius cautum sit, dono vobis fideiussorem: Thomam Balaguer, argenterium, civem Barchinone, qui mecum et sine me teneatur vobis et vestris de predictis omnibus et singulis per me vobis supra promissis *et cetera*. Ad hec ego Thomas Balaguer, fideiussor qui supra, acceptans libere et sponte hanc fideiussionem, convenio et promitto vobis dicto Johanni Pont quod cum dicto principali meo et sine eo tenebor vobis *et cetera*, eaque *et cetera*. Et pro hiis tam principalis quam fideiussor obligamus uterque nostrum insolidum vobis dicto Iohanni Pont omnia et singula bona nostra et utriusque nostrum mobilia *et cetera*, renuntiantes beneficio *et cetera*. Et ego dictus fideiussor legi sive iuri dicenti quod prius conveniatur pincipalis quam fideiussor *et cetera*, et alii dicenti quod sublato principali tollatur *et cetera*, et alii quod fideiussores tenendo *et cetera*. Et ambo legi dicenti quod qui factum promittit, solvendo interesse, liberetur *et cetera*, et omni *et cetera*. Et ut predicta *et cetera*, iuramus *et cetera*. Ad hec ego Iohannes^d Pont, acceptans dictum Petrum Clementem in discipulum meum et servitalem, convenio et promitto vobis dicto Dominico Benedicti^e, notarioque *et cetera* eidem Petro Clementi *et cetera*, quod eidem docebo meum artem sive officium, prout potero et ipse pro suo ingenio melius ipsum adiscere poterit *et cetera*, et ipsum moribus optimis instruam ac tempore quo, ut predicatur, mecum morabitur, et in fine etiam ipsum induam et calciabo, et in cibo et potu providebo sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et pro hiis complendis, obligo omnia bona mea *et cetera*.

Testes: Iohannes de Pedralbes, curritor auris^f, et Petrus Sebiudo, carnifex, cives Barchinone.

a. *Al marge esquerre in comuni* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma i l'abreviatura iur (iuravit) per a indicar el jurament* - c. *Benedicto sic al ms* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma i l'abreviatura iur* - e. *Benedicti interlineat i escrit damunt clementis ratllat* - f. *Seigneix ratllat civis*.

1460, març, 13. Barcelona

Isabel, vídua de Rafael Oller, mercader, ciutadà de Barcelona, que posseix els béns del seu marit a causa del seu dot i esponsalici, amb el consentiment dels marmessors del seu testament i de Francesc Oller, fill i hereu universal de Rafael Oller, en satisfacció de 214 lliures, que resten de 246 lliures i 15 sous, que devia el difunt Rafael Oller a Antoni Demesa, doctor en lleis, ciutadà de Barcelona, cedeix a aquest els drets que Rafael Oller tenia contra Antoni Ramon, llibreter, ciutadà de Barcelona per raó de 140 lliures que aquest devia a Rafael Oller per diverses bales de paper d'escriure; li cedeix també els drets

contra Guerau de Cervelló, mercader, ciutadà de Barcelona, per raó de 50 lliures que aquest li devia per diverses operacions comercials. [V. doc. 121]

AHPB, Bernat MONTERRAT, *Quadragesimum septimum manuale* 1460, març, 8 - 1480, desembre, 8, s.n.

Die iovis, XIII mensis martii, anno predicto.

Isabel^a, uxor venerabilis Raphaelis Oller, quondam, mercatoris, civis Barchinone, tenens et possidens hereditatem et bona ac iura omnia que fuerunt dicti quondam mariti mei, michi obligata et ypothecata pro dote et sponsalicio meis *et cetera*, gratis *et cetera*, nomine predicto, agensque in hiis de et cum consensu, licentia et voluntate honorabilis Bernardi Desllor, magistri in medicina, Nicholai Albanell [...] ^b et Iohannis Farissa, mercatoris, civium Barchinone, manumissorum et exequutorum una mecum et cum Francisco Oller, filio et herede dicti quondam mariti mei, testamenti seu ultime voluntatis eiusdem quondam mariti mei, ac venerabilis Bernardus Muntanyola, mercator^c Ville Franche Penitensis, de parentela et consanguinitate dicti defuncti, in solutum et satisfactionem centum nonaginta librarum Barchinone pro prorata illarum ducentarum quatuordecim librarum Barchinone, restantium ex et de illis CCXXVI libris et quindecim solidis dicte monete, vobis honorabili Anthonio Damesa, legum doctori, civi Barchinone, per dictum quondam maritum meum debitis, cum quodam albarano papireo per ipsum vobis facto die et anno et prout in ipso albarano continetur cum evictione subscripta, do, cedo et transfero atque mando vobis dicto honorabili Anthonio Damesa et vestris omnia iura *et cetera*, michi dicto nomine et seu dicto heredi competentia *et cetera*, adversus seu contra Anthonium Raymundi, libraterium, civem Barchinone, ratione scilicet illarum CXXXX librarum eiusdem monete per ipsum debitarum dicto defuncto, dum vivebat, et nunc dicto heredi, ratione et pro pretio certarum balarum piperis^d scribendi, per ipsum ab ipso defuncto, dum vivebat, emptarum, habitarum et receptorum; et etiam contra Gueraldum de Cervilione, mercatorem, civem Barchinone, ratione illarum quinquaginta librarum dicte monete, per ipsum dicto defuncto, dum vivebat, debitarum certa de causa mercantiliter. Quibus iuribus *et cetera*. Et dictas duas pecunie quantitates petendo *et cetera*. Et inde apocas, fines et cessiones firmando *et cetera*. Et quascumque exequutiones, fortias *et cetera* faciendo. Et omnia alia faciendo *et cetera*. Constituens *et cetera*. Dicens *et cetera*. Promittens dicto nomine ipsas duas pecunie quantitates facere habere *et cetera*. Et teneri de evictione in omni casu *et cetera*. Ita quod, si ipsas quantitates integriter habere et recipere non poteritis^e a prenomatis obligatas, prout tenentur et obligati existunt, incontinenti cum a vobis vel vestris fuero requisita, et seu dictus heres fuerit requisitus, de bonis dicte hereditatis dabo et solvam, et seu dabit et solvet, vobis vel vestris, aut cui volueritis, ipsas duas pecunie quantitates, et seu ipsam earum partem, quam vobis vel vestris tunc restaverit ad solvendum ex eisdem, sine omni dilatione *et cetera*. Damna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Obligo nomine predicto bona dicte hereditatis *et cetera*, bona autem mea propria nullatenus obligando. Hec igitur *et cetera*. Ad hec nos dicti Bernardus^f Desllor, Nicholaus^f Albanell et Iohannes^f Farissa, manumissores predicti, ac Bernardus^f Muntanyola consentimus predictis omnibus et singulis per dictam dominam Isabellem dicto nomine factis et firmatis, tanquam de nostris consensu *et cetera*, laudamus.

Testes firme dicte domine Isabelis: Stephanus Poncii, Benedictus Bayona et Stephanus Malet, scriptores Barchinone.

Testes firme dicti honorabilis Bernardi Desllor, qui firmavit XIII^a dicti mensis: discreti Anthonius Lombart et Nicholaus Sala, notarii, cives Barchinone.

Testes dicti honorabilis Nicholai Albanell, qui firmavit proxime dicta die: Raymundus Dalmacius sa Carrera, mercator, civis Barchinone, et Gaspar Cardona, scutiffer, comorans cum dicto honorabili Nicholao Albanell.

Testes firme dicti Iohannis Farissa, qui firmavit proxime dicta die: predicti primi.

Testes firme dicti Bernardi Muntanyola, qui firmavit proxime dicta die: dicti primi.

a. *Al marge esquerre persolvit dictus honorabilis Anthonius Damesa cum pedagogiis IIII solidos VI. Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Indiquem amb [...] un espai en blanc deixat per a la filiació de Nicolau Albanell* - c. mercator, *al ms mercatoris* - d. piperis *sic al ms* - e. *Segueix ratllat prout* - f. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma.*

119

1460, març, 18. Barcelona

Antoni Riubregós, clergue de la diòcesi de Barcelona, lliura a Joan Trinxer, llibreter, ciutadà de Barcelona, el seu cosí germà Bartomeu Riubregós, de 12 anys, perquè visqui amb ell durant 4 anys per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Joan Trinxer, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà.

AHPB, Pere PASQUAL, *Quintus venditionum liber* 1459, octubre, 29 - 1460, novembre, 4, s.n.

Anthonius^a [Riubregós]^b, clericus diocesis Barchinone, gratis *et cetera*, a vicesima die presentis mensis ad quatuor annos^c proxime venturos, afirmo vobiscum Ioanne Trinxer, libraterio, cive Barchinone, Bartholomeum Ribrigós^d, consobrinum meum, etatis duodecim annorum vel circa, causa addicendi officium vestrum, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus mandatis *et cetera*. Promittens vobis quod dictus Bartholomeus per dictum tempus erit vobis bonus, fidelis et legalis. Et non recedet a vobis *et cetera*, seu a servitio vestro absque vestri licentia. Quod si fecerit, dono vobis potestatem ipsum capiendi et cogendi ut serviat vobis *et cetera*. Et si quit mali vel dampni vobis intulerit, restituet vobis in fine dicti temporis una cum omnibus diebus et oris quibus a servitio vestro absens fuerit tam ratione fugae, infirmitatis quam alias. Et ut vobis diligentius cautum sit, constituo me in his fideiussorem. Et pro his obligo personam dicti Bartholomei et omnia bona sua atque mea. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*. Ad hec ego dictus Ioannes^e Trinxer, acceptans dictum Bartholomeum in servitium meum, promitto ipsum docere officium meum, prout melius potero, et providere ipsum in cibo et potu, vestitu et calciatu ad meam cognitionem, sanum et egrum ad usum Barchinone. Et pro his obligo bona *et cetera*. Iuro *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: Orticho Valls, barbitonsor, et Anthonius Vernet, libraterius, habitatores Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Un forat en el paper impedeix la lectura del cognom* - c. annos, *al ms anno* - d. Ribrigós *sic al ms* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma.*

1460, març, 23. Barcelona

Francesc Torrent, prevere, beneficiat a l'església de Santa Maria de Jonqueres de Barcelona, fa testament i llega a Antoni Palau, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, un seu Breviari comú, escrit de la seva mà.

AHPB, Bartomeu REQUESENS, *Liber notularum instrumentorum et codicillorum primus* 1452, març, 8 - 1470, set, 2, fol. 50r-v.

In nomine Domini nostri Ihesu Christi, amen. Ego Franciscus^a Torrent, presbiter, beneficiatus in ecclesia Beate Marie de Ionqueriis Barchinone, attendens quod nulli mortalium notus est terminus finis sui, et quod nil est morte certius nilque incertius hora mortis, idcirco, dum per Dei gratiam mentis et corporis perfruo sanitatem, licet senio amfractus, disponendo de bonis meis, meum facio et ordino testamentum. ... Ulterius dimitto dicto discreto Anthonio Palau, [presbitero, beneficiato in Sede Barchinone], manumissori meo, ultra legatum dicte manumissorie, quoddam *Breviarium* meum comune, quod ego mea propria manu scripsi, quodque est cohoptum de cohoptis nigris, de forma parum plus maioris de quatuor cartulis foli papiri. ...

Actum est hoc Barchinone, vicesima tertia die mensis martii, anno a nativitate Domini millesimo CCCCLX^o.

Sig+num Francisci Torrent, testatoris predicti, qui hec laudo, concedo et firmo.

Testes rogati huius rei sunt: discretus Matheus Manso, presbiter, bebeneficiatus in dicta ecclesia Beate Marie de Pinu, Andreas Garcia, Petrus Iohannes Dela et Paulus Marata, omnes studentes et pro nunch scholares eiusdem ecclesie, ac Bartholomeus Requesens, notarius Barchinone infrascriptus^b.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

1460, maig, 12. Barcelona

Pere de Saragossa, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix deure a Francesc Oller, estudiant de lleis, ciutadà de Barcelona, hereu universal del seu pare Rafael Oller, mer-

cader, ciutadà de Barcelona, 22 lliures i 5 sous, que són part del preu del paper que havia comprat al seu pare. Promet pagar cada any 50 sous. [V. doc. 118]

AHPB, Bernat MONTSERRAT, *Quadragesimum septimum manuale comune* 1460, març, 8 - 1460, desembre, 8, s.n.

Petrus de Saragossa, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Francisco Oller, studenti in legibus, civi dicte civitatis, filio et heredi universali venerabilis Raphaelis Oller, quondam, mercatoris, civis eiusdem civitatis, presenti, quod debeo vobis, ut heredi predicto, viginti duas libras et quinque solidos barchinonenses pro resta compoti maioris pecunie quantitatis, per me debite dicto quondam patri vestro, ratione et pro pretio *de paper*, ab ipso, dum vivebat, empto. Et ideo renuntiando *et cetera*, promitto vobis, ut heredi predicto, quod predictas viginti duas libras et quinque solidos dabo et solvam vobis vel vestris, aut cui volueritis, hoc modo: scilicet, hinc ad unum annum primo et continue venturum, quinquaginta solidos; et sich deinde anno quolibet alios quinquaginta solidos; et hoc tamdiu donech omnes dicte viginti due libre et quinque solidi fuerint persolute. Et quamlibet dictarum solutionum promitto facere et attendere anno quolibet in suo termino, sine omni dilatione *et cetera*. Salarium procuratoris est intus dictam civitatem quinque solidi; et extra, decem solidi dicte monete. Ultra quos restituum missiones *et cetera*. Credatur *et cetera*. Preter hec promitto non firmare ius *et cetera*, nec impetrare guidaticum, privilegium *et cetera*. Pena est decem libre Barchinone: tertium curie *et cetera*. Que totiens *et cetera*. Qua soluta *et cetera*. Nichilominus *et cetera*. Obligo bona mea *et cetera*. Renuntio legi *et cetera*, et omnibus guidaticis, privilegiis *et cetera*, et spatiis *et cetera*. Et foro meo proprio, submittens me et bona mea foro, iurisdictioni *et cetera* honorabilis vicarii Barchinone vel alterius curie seu iudicis *et cetera*, quos possitis mutare, variare *et cetera*. Renuntio legi "Si convenerit" Digesti *et cetera*, et omni alii iuri *et cetera*. Et facio et firmo scripturam^b sub pena tertii in libro tertiorum curie dicti vicarii Barchinone, cui *et cetera*. Iuro *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: Petrus de Guimerà, curritor auris, et Petrus Rotlan, sabaterius, cives Barchinone^b.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat tertii* - c. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada per a indicar la cancel·lació que consta també per escrit al marge superior de l'instrument: Dei martis, decima mensis novembris, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o sexagesimo primo, fuit cancellatum sequens debitorium instrumentum de voluntate subscripti Francisci Oller. Testes: venerabilis Petrus de Plano, mercator, civis, et Stephanus Pontici, scriptor Barchinone*

1460, desembre, 1. Barcelona

Antoni de Morros, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, lliura a Franc de Thimo, canonge de Brussel·les de la diòcesi de Cambrai, i il·luminador de llibres, el seu fill Antoni de Morros, de 16 anys, perquè durant 2 anys visqui amb ell per tal

d'aprendre l'ofici d'il·luminar i historiar llibres. Antoni Morros promet pagar a Franc de Thimo pel seu mestratge i pel manteniment del seu fill Antoni 25 lliures: 5 lliures ara i 5 lliures en terminis de mig any.

AHPB, Antoni VINYES, XLIII *manuale comune* 1460, octubre, 3 - 1461, setembre, 9, fol. 22r-v.

Die lune, prima decembris, anno a nativitate Domini M^o CCCC LX°.

Antonius^a de Morros, illuminator, civis Barchinone, gratis *et cetera*, promitto dare operam cum effectu, omni exceptione remota, quod Antonius de Morros, filius meus, in etate sexdecim annorum vel circa constitutus, a die presenti ad duos annos et medium proxime sequentes, stabit^b et ego dictus Antonius, filius dicti Antonii de Morros, per dictum tempus promitto stare vobiscum venerabili et dicreto Francho de Thimo, canonico Bruchelensis Cameranensis diocesis, ac illuminatori, causa^d adiscendi artem sive officium illuminandi et ystoriandi et ea que ad eandem artem pertineant, et alias serviendi vobis in omnibus vestris mandatis, licitis et honestis, die nocteque *et cetera*. Promittentes vobis quod ego dictus Antonius, filius, serviam vobis bene et legaliter *et cetera*. Et quod a servitio vestro non recedam *et cetera*. Quodque, si fecero, possitis ubique me capere *et cetera*, et me cogere ut vobis serviam per dictum tempus *et cetera*. Et quod in fine dicti temporis emendabo vobis omnes dies et horas *et cetera*. Et si quid mali aut damni *et cetera*. Et etiam promittimus vobis dare vobis dicta causa adiscendi dictam artem, scilicet pro missione et seu provisione cibi et potus, viginti quinque libras per totum dictum tempus, quas promittimus vobis exsolvere in hunc modum: scilicet, de presenti quinque libras; et a die presenti ad medium annum, alias quinque libras; et sic deinde per similes terminos et similes solutiones anticipatas, donec dicte viginti quinque libre fuerint integritate persoluite. Obligo personam meam dicti Antonii, filii, et bona utriusque nostrum dictorum patris et filii insolidum *et cetera*. Iuro *et cetera*. Virtute cuius iuramenti ego dictus Antonius, filius, assero me etatem sexdecim annorum *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Ad hec ego dictus Franchus^d de Thimo, acceptans dictum Antonium in servitorem et discipulum meum, promitto ipsum docere dictam meam artem illuminandi et ymaginandi, prout melius^e adiscere voluerit. Et alias, degens in Barchinona^f, providere in cibo et potu, et colere sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone; et extra ipsam civitatem Barchinone, tenere^g, colere et providere ipsum sanum et egrum in omnibus suis infirmitatibus necessariis. Obligo bona *et cetera*. Iuro *et cetera*. Fiant duo instrumenta *et cetera*.

Testes: venerabiles Franciscus de Aguilar et Petrus Geroni, mercatores, cive Barchinone.

a. *Al marge esquerre persolvit unum regale dictus Antonius. Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat vob* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - d. *Id.* - e. *Segueix ratllat ipse* - f. *Segueix ratllat colere* - g. *Segueix repetit tenere*.

1460, desembre, 5. Barcelona

Pere de Mont-real, de 20 anys, oriünd del regne de Navarra, habitant de Barcelona, promet a Galceran Altimir, escrivent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, que durant 3 anys viurà amb ell per tal d'aprendre el seu art d'escrivent de lletra rodona i de comptes. Galceran Altimir promet que li ensenyerà d'escriure en lletra mercantil i en comptes en quatre espècies i de tot el que toca al seu art. Pere de Mont-real serà mantingut i vestit i calçat per Galceran Altimir.

AHPB, Esteve MIR, *Manuale vicesimum quartum contractuum comunium* 1460, abril, 22 - 1460, desembre, 15, fol. 94v.

Die veneris, quinta mensis decembris, anno predicto.

Petrus^a de Montreal, oriundus regni Navarre, pro nunch habitator Barchinone, in etate XX annorum constitutus, gratis, a die presenti ad tres annos primo et continue venturos, afirmo me^b vobiscum Galcerando Altimir, scriptore littere rotunde, civi Barchinone, presenti, causa addicendi artem vestram et compotorum, et alias serviendi vobis et domui vestre tam de^c die quam de nocte, in omnibus mandatis, licitis et honestis. Promittens per dictum tempus non recedere a domo vestra nec a servitio vestro. Quo si fecero, dono vobis licentiam capiendi me seu capi faciendi, et in servitium vestrum reducere et tornari. Et in fine dicti temporis et emendabo vobis omnes dies et horas quas a servitio vestro absens fuero culpa mei, et omne dampnum *et cetera*. Et vos teneamini me providere in cibo et potu, sanum et egrum, et in calciatu et vestitu, ad usum et consuetudinem Barchinone. Ad hec ego dictus Galcerandus Altimir, laudans *et cetera*, acceptans te dictum Petrum de Muntreal in discipulum meum, promitto te instruere in bonis moribus, et docere te bene scribere littera mercantili et compotis in quattuor speciebus et aliis circa dictum artem agentibus. Et providere te in cibo et potu, calciatu et vestitu, sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et pro hiis pars parti obligamus bona *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Hec igitur *et cetera*. Fiant duo *et cetera*.

Testes: Stephanus Comelles, notarius, et Anthonius Marchi, scriptor, habitatores Barchinone.

a. *Al marge esquerre persolvit II sollidos. Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *me interlineat* - c. *de interlineat*.

124

1461, gener, 1. Barcelona

Joan Oliver, mercer, de la vila de Muncoutor, de la terra de Bretanya, reconeix deure a Joan Batart de Drol-la, mercer, habitant de Barcelona, 18 florins d'or, que valen 11 lliures i 14 sous, que són part del preu d'objectes de merceria que li comprà. Com garantia li lliura un motllo de coure per a imprimir mapesmundi i 30 dotzenes de papers pintats o impresos amb el mapamundi, que recuperarà en cas de satisfer el deute.

AHPB, Bartomeu REQUESENS, *Manuale instrumentorum sextum* 1460, gener, 30 - 1461, febrer, 3, fols. 91v-92r.

Oliverius^a Iohannis, mercerius^b, ville de Muncoutor terre Britanie, confiteor et recognosco vobis Iohanni Batart de Drol-la, mercerio, habitatori Barchinone, presenti, quod debeo vobis decemocto florenos auri, valentes undecim libras et quatuordecim solidos monete barchinonensis, ratione reste pretii diverse mercerie, quam mercantiliter a vobis emi, habui et recepi in presenti civitate Barchinone ad opus dicti mei officii et causa utendi eodem. Renuntiando *et cetera*, solvere in primo venturo festo Pasce Resurrectionis Domini sine dilatione *et cetera*. Salarium nuntii seu procuratoris est intus Barchinonam III solidos et extra decem solidos, ultra quos missiones *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et pro maiori tutione vestra tradidi Iohanni Blanxart, stanyerio, civi Barchinone, quoddam *motllo* cupri, abtum pro faciendo instoriam vulgariter dictam *papamundi*, et XXX^c duodenas *de papers pintats* de dicta istoria *de papamundi*, quod et quas per pactum inter me et vos inhitum et conventum ab ipso Iohanne Blanxart repetam nec repetere seu habere possim, donech vobis satisfecero in predicto vestro debito. Immo, si non exsolvero vobis predictam quantitatem in termino precontento, dono vobis licentiam et plenum posse quod, incontinenti dicto termino transacto, vos possitis petere et apud vos habere predictum *motlo* et papireos depictos a predicto Iohanne Blanxart [...]^d

a. Al marge esquerre in comuni. Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma - b. mercerius interlineat - c. Segueix ratllat dud - d. Una taca d'humitat impedeix la lectura i transcripció de la resta de l'instrument.

125

1461, setembre, 2. Barcelona

Francesc Vidal, escrivent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Joan Vallès, prevere de Barcelona, un Missal complet per a servir d'original d'un

altre Missal votiu, que, des d'ara fins la festa de Pasqua de Resurrecció, ha d'escriure pel preu de 30 florins, dels quals rep en bestreta 10 florins. N'és fiador Miquel Soler, vidrier, ciutadà de Barcelona.

AHPB, Bartomeu REQUESENS, *Manuale instrumentorum septimum* 1461, febrer, 5 - 162, abril, 8, fol. 51r.

Die mercurii, secunda die mensis septembris et anni proxime dictorum.

Franciscus^a Vitalis, scriptor littere rotunde, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis discreto Iohanni Vallès, presbitero dicte civitatis, quod tradidistis michi unum *Missale* completum pro originali cuiusdam alterius *Missalis* votivi quod vobis scribere habeo et promitto hinc ad festum Pasce Resurrectionis Domini proxime instantis, iuxta quedam capitula manu mea scripta per me vobis tradita, pretio triginta florenorum, ex quo pretio anticipando bistraxistis michi decem florenos. Et ideo renuntiando *et cetera*, gratis *et cetera*, promitto vobis ipsum *Missale* hinc ad dictum festum scribere et predictum originale restituere sub pena viginti quinque librarum Barchinone, quam michi gratis impono^b, salvo tamen iusto inpedimento. Que totiens *et cetera*, de qua tertium curie *et cetera*, et residue due partes vobis adquirantur. Qua quidem pena comissa *et cetera*, nichilominus *et cetera*. Ultra quam penam promitto restituere missiones *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et ut vobis diligentius cautum sit, dono vobis in fideiussorem: Michaelem^c Soler, vitriarium, civem Barchinone, qui *et cetera*. Ego itaque dictus fideiussor, acceptans *et cetera*. Et pro hiis obligamus ambo dicti principalis et fideiussor, scilicet uterque nostrum insolidum, bona *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*, et legi dicenti quod qui factum promittit *et cetera*, et legi prohibenti penam dari *et cetera*. Et ego dictus fideiussor, legi dicenti quod prius conveniatur principalis *et cetera*, et alii *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: discretus Franciscus ça Rovira, presbiter, beneficiatus in capella Mercucii, et Benedictus Fàbregues, scriptor Barchinone.

a. *Al marge esquerre in comuni. Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat que totiens* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma*.

1461, octubre, 8. Barcelona

Pere de Saragossa, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Jaume Prats, teixidor de vels, ciutadà de Barcelona, 13 florins, que valen 7 lliures i 3 sous, com compensació per la cancel·lació del contracte d'aprenentatge, segons el qual Gabriel Prats, fill del dit Jaume Prats, havia d'estar-se amb Pere de Saragossa per tal d'aprendre l'ofici de llibreter durant 4 anys i mig a partir de l'any 1458.

AHPB, Nicolau DE MEDIONA, *Manual* 1460, febrer, 13 - 1461, octubre, 8, s.n.

Die iovis, VIII^a predictorum mensis et anni.

Ego Petrus^a de Seragossa, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis Iacobo Prats, textori velorum, civi dicte civitatis, quod in presentia notarii et testium infrascriptorum solvistis et tradidistis michi numerando XIII florenos currentes, valentes septem libras et tres solidos barchinonenses, ad quas composuimus et avinentiam fecimus de et super illis quatuor annis et medio, qui currere inceperunt die [..]^b anni millesimi CCCC quinquagesimi octavi, per quos mecum stare tenebatur Gabriel Prats, filius vester, causa addiscendi meum officium *de librater*, et alias serviendi michi et domui mee iuxta quoddam affirmamenti instrumentum per vos michi firmatum in posse notarii subscripti die *et cetera*, in quo hec et alia continentur. Et ideo renuntiando *et cetera*. Et nichilominus absolvo, difinio et remitto vobis et dicto filio vestro totum residuum dicti temporis, per quod idem filius^c vester michi servire tenebatur iuxta proxime dictum instrumentum, volens esse cassum *et cetera*.

Testes sunt: Iacobus Rubei et Petrus Vincentius de Mediona, scriptores Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Indiquem amb [..] un espai en blanc al manuscrit deixat per al dia i mes* - c. *Segueix ratllat meus*.

127

1463, gener, 26. Barcelona

Miquel Miravet, escriptent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, i la seva muller Eulàlia reconeixen haver rebut de fra Pere Font, del convent de Santa Maria de Jesús de l'orde de Sant Francesc, de València, 30 florins d'or, que són el preu pel qual Miquel Miravet ha d'escriure-li un Breviari. Ambdues parts acorden que Miquel Miravet, a partir de la festa de Resurrecció fins a 4 mesos, s'estarà en arrest a Barcelona i haurà d'haver acabat d'escriure el Breviari.

AHPB, Joan MAS, *Manual* 1462, abril, 29 - 1464, juliol, 10, s.n.

Nos Michael^a Miravet, scriptor [littere rotunde], civis Barchinone, et Eulalia^b, eius uxor, confitemur et recognoscimus vobis fratri Petro Font, monasterii Beate Marie de Ihesu ordinis Sancti Francisici, quod habuimus et recepimus a vobis triginta florenos auri in solutum et satisfactionem^c consimilis peccunie quantitatatis, quam michi dare et solvere tenebamini ratione illius *Breviarii* quod vobis facere teneor^d ego dictus Michael. Et ideo renuntiando *et cetera*, promittimus vobis iuxta avinentiam inter nos et vos factam quod hinc ad festum Pasche Resurrectionis Domini proxime venientis, ego dictus Michael, qui de proximo sum iturus pro meis negotiis ad civitatem Dertuse, venero intus hanc civitatem Barchinone, nisi iusto impedimento turbatus fuero, et,

advento ibidem, permanebo sub illo arresto quo nunc sum, quod pro ipso viatico faciendo michi solvatis, et hoc donec dictum *Breviarium* perfectum vobis tradidero. Et quod perficere promitto ab ipso festo ad quatuor menses primo et continuo sequentes sine dilatione *et cetera*. Et si forsan ego non venero vel infra dictum tempus ipsum *Breviarium* completum et perfectum vobis non tradidero, ambo insimul promittimus restituere dictos triginta florenos sine dilatione *et cetera*. Et quod restituemus missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis uterque insolidum obligamus bona *et cetera* Renuntiamus *et cetera* doti *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Et firmamus scripturam tertii in curia baiuli Barchinone.

Testes sunt: Michael Geroni, causidicus, et Franciscus Vidal, scriptor [littere rotunde], cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - c. *Segueix ratllat illius brevi* - d. *Segueix ratllat et ideo*.

128

1464, novembre, 21. Barcelona

Arnau Domènec, de 14 anys, fill de Cristòfor Domènec, teixidor de vels, ciutadà de Barcelona, s'aferma amb Bartomeu Sastre, llibreter, ciutadà de Barcelona, durant 5 anys i mig, per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. N'és fiador el seu pare Cristòfol Domènecb. Bartomeu Sartre, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà, tret del primer any en què Arnau s'haurà de vestir.

AHPB, Bartomeu REQUESENS, *Manuale decimum instrumentorum* 1464, abril, 18 - 1465, febrer, 11, s.n.

Die mercurii, XXI^a die mensis novembris, anno a nativitate Domini millesimo CCCC LXIII°.

Arnaldus^a, filius Christofori Domènec, textoris velorum, civis Barchinone, gratis et agens hec de consilio et assensu dicti patris mei, hiis presentis et inferius fideiubendo firmantis, a festo Nativitatis Domini proxime instantis ad quinque annos et medium primo et continue venturos, mitto me sive affirmo vobiscum Bartholomeo Sartre, libraterio, cive dicte civitatis, presenti, causa addicendi dictum vestrum officium *de librater*, et alias serviendi vobis in omnibus mandatis vestris, licitis tamen et honestis. Promittens vobis stare vobiscum per totum dictum tempus et quod ero bonus, fidelis *et cetera*. Et quod non recedam a vobis seu servitio vestris sine vestris licentia et permissu *et cetera*. Quod si fecero, dono vobis licentiam et posse capiendi *et cetera*, et captum in posse vestro reducere et cogere me ut vobis serviam per totum dictum tempus. Et quod in fine dicti temporis restituam et emendabo vobis et vestris omnes dies et horas quibus a vobis seu servitio vestro absens fuero tam ratione fuge et infirmitatis quam alias, simul cum omni damno, si quod vobis seu bonis vestris intulero, sine omni dilatione *et cetera*. *Damna et cetera*. *Credatur et cete-*

ra. Et ut vobis diligentius cautum sit, dono vobis in fideiussorem dictum dominum patrem meum, qui mecum et sine me teneatur et cetera quoad missiones, damna et interesse et cetera. Ego itaque Christoforus^b Domènech, fideiussor et cetera, acceptans dictam fideiussionem et cetera. Et pro hiis obligo, scilicet ego dictus principalis personaliter, et ambo, scilicet uterque nostrum in solidum, bona et cetera. Renuntiamus et cetera, et legi dicenti quod qui factum promittit et cetera. Et ego dictus fideiussor, legi dicenti quod prius et cetera. Ad hec ego Bartholomeus^c Sartre, predictus, acceptans te dictum Arnaldum in discipulum meum, promitto te providere per totum dictum tempus in potu, cibo, calciatu et vestitu bene et condecenter iuxta tuam conditionem, dempto primo anno quo te habes induere. Et docebo tibi dictum meum officium et cetera. Et alias colam te sanum et egrum per totum dictum tempus ad usum Barchinone. Et pro hiis obligamus bona et cetera. Iuramus omnes et cetera, virtute cuius assero ego dictus Arnaldus fore maiorem XIII annis, minorem tamen XXV annis, ob quod renuntio beneficio ipsius minoris etatis et cetera. Hec igitur et cetera. Fiat utrique parti nostrum unum et cetera.

Testes: Bonanatus Colomer, ortolanus, civis, et Anthonius Pastor, scriptor, habitator Barchinone.

a. *Al marge esquerre in comuni. Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma*. - d. *Segueix repetit te.*

129

1465, abril, 2. Barcelona

Roger Llombart, escriptent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Joan Arnau, apotecari, ciutadà de Barcelona, 20 lliures i 9 sous, que hom li devia per haver escrit els llibres Breviari i Diornal de l'orde de Sant Francesc de l'Observança. Els llibres eren per a ús de fra Lleonard Cristià, de l'orde de Sant Francesc, cunyat de Joan Arnau.

AHPB, Bartomeu REQUESENS, *Manuale instrumentorum undecimum* 1465, febrer, 11 - 1466, gener, 3, s.n.

Rogerus^a Lombart, scriptor littere rotunde, civis Barchinone, confiteor et recconosco vobis Iohanni Arnaldi, apothecario, civi dicte civitatis, presenti, quod inter diversas partitas tradidistis et solvistis michi numerando omnes illas viginti libras et novem solidos Barchinone, que michi debebantur pro laboribus per me sustentis in scribendo quoddam *Breviarium* et quoddam *Diornale* de ordine Sancti Francisci *de la observance*, que fieri fecistis pro servitio sive usu religiosi fratris Lehonardi Cristià, dicti ordinis, sororii vestri sive *cunyat*, quamdiu de vestro processerit beneplacito et non ultra, ita quod ipse Lehonardus dictos libros tenere, dicitis, debet ad sui servitium, quamdiu vobis placuerit et non ultra. Renuntio *et cetera*.

Testes: discretus Petrus Iohannes Beyona, presbiter, beneficiatus in Sede, Franciscus Berengarius Lobera, notarius, civis Barchinone.

a. *Al marge esquerre in comuni. Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma.*

130

1466, gener, 29. Barcelona

Pere Pinalt, fuster, ciutadà de Barcelona, promet a Rafael Fabre, escrivent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, que el seu fill Francesc, de 14 anys, viurà amb ell, durant 5 anys, per tal d'aprendre el seu art d'escriure. Rafael Fabre promet ensenyar a Francesc l'art de llegir i escriure i fer-lo instruir en gramàtica. També el mantindrà i el vestirà i calçarà. En el cas que Francesc canviés d'ofici, el seu pare Pere Pinalt haurà de pagar les despeses fetes pel seu manteniment.

AHPB, Bartomeu COSTA, *Manuale decimum octavum* 1465, juny, 19 - 1466, octubre, 7, s.n.

Die mercurii XXVIII^a.

Ego Petrus^a Pinalt, fusterius, civis Barchinone, gratis *et cetera*, promitto vobis Raphaeli Fabre, scriptori littere rotunde, civi dicte civitatis, dare operam cum effectu, omni exceptione remota, quod Franciscus, fillius meus, in etate quatuordecim annorum constitutum, a presenti die qua hoc presens conficitur instrumentum ad quinque annos primo et continue venturos^b, morabitur vobiscum causa adiscendi^c artem vestram scribendi, et alias serviendi vos in omnibus mandatis, licitis et honestis. Promittens vobis quod dictus Franciscus, fillius meus, a servitio et domu vestra non recedet absque vestris licentia vel permissu. Quod si fecerit, dono vobis plenum posse quod vestra propria auctoritate possitis illum capere et in vestrum servitium redire. Et in fine dicti temporis emendabo vobis omnes dies quos a vestro servitio absens fuerit^d tam ratione fuge, infirmitatis quam alias. Necnon restituam et solvam vobis, si quid mali vel dampni^e in bonis vestris intulerit, sine dilatione *et cetera*. Promittens restituere omnes missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Iuro *et cetera*. Ad hec ego Raphael^f Fabre, laudans predicta, promitto vobis quod dictum fillium vestrum instruem in arte legendi et scribendi, necnon ipsum instrui faciam in gramatica. Et intra dictum tempus providebo ipsum in vestitu et calsiatu, cibo et potu, sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Iuro *et cetera*. Volo tamen iuxta pactum inter vos et me inhitum quod si, dictis quinque annis durantibus^g, dictus Franciscus mutabitur officio vel arte, quod vos dictus Petrus Pinalt teneamini michi solvere provisionem sibi factam. Et ego dictus Petrus^h Pinalt acceptans [..].

Testes: Anthonius Pont, apothecarius, et Franciscus Fexes, clericus Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *a presenti ... venturos interlineat* - c. *Segueix ratllat off* - d. *Segueix ratllat absque* - e. *Segueix ratllat a vestro servitio absens* - f. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - g. *Segueix ratllat bos* - h. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma.*

131

1466, agost, 13. Barcelona

Miquel Riquer, prevere, comensal de Tarragona, en satisfacció de la pecúnia que deu a Antoni Coloma, prevere, rector de l'església de Sant Sadurní de la Roca (del Vallès), cedeix a aquest els drets i les accions que té contra Rafael Fàbregues, escrivent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, que havia d'haver-li escrit el llibre Breviari. Miquel Riquer, amb el consentiment d'Antoni Coloma, concedeix a Rafael Fàbregues un allargament del termini per a escriure el Breviari fins la festa de Nadal propinent.

AHPB, Miquel FERRAN, *Manual* 1465, novembre, 6 - 1466, gener, 25; 1466, abril, 17 - 1466, octubre, 20, s.n.

Ego Michael Riquer, presbiter, comensalis Terrachone, gratis *et cetera*, in solutum et satisfactionem consimilis peccunie quantitatis quam debeo^a certis et iustis de causis vobis discreto Anthonio Coloma, presbitero^b, rectori ecclesie Sancti Saturnini de Ruppe, do, cedo et mando vobis omnia iura, omnesque actiones *et cetera* in et adversus seu contra Rafealem Fàbregues, scriptorem littere rotunde, civem Barchinone, ratione et occasione cuiusdam *Breviari*, quod michi perficere et scribere tenebatis et tenetis^c infra certum tempus, quod credo est iam efluxum, prout in quibusdam capitulis inter me et ipsum factis et firmatis larguo modo continetur, cum certa pena et aliis obligationibus testificatis per discretum Anthonium Vallmanya, notarium, civem Barchinone, quondam, die et anno in illis contentis *et cetera*. Quibus iuribus et actionibus possitis uti *et cetera*. Dictumque librum petere et habere *et cetera*. Penas et alias exequutiones iuxta dicta capitula facere *et cetera*. Et de receptis apocham *et cetera*. Et omnia *et cetera*. Insuper *et cetera*. Fiat evictio pro contractibus, culpis et pro non iure *et cetera*. Obligo bona *et cetera*. Iuro *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Est tamen verum et certum quod dictus Riquer de voluntate dicti Coloma *et cetera*, sine tamen preiudicio premissorum, nisi quoad tempus, defero sive alarguo vobis dicto Rafaeli Fàbregues tempus perficiendi predictum *Breviarium* hinch ad festum Nathalis Domini proxime venientis. Et nichilominus intimavit dicto Rafaeli Fàbregues ibidem presenti *et cetera*. Et dictus Fàbregues gratanter dictum mandatum acceptavit et predicta adimplere dicto Coloma promisit *et cetera*. Ad hec dictus Coloma, laudans *et cetera*, consentiit *et cetera*.

Testes: honorabilis Bartholomeus Calelles, mercator, et Gaspar Domènech, sederius, cives Barchinone.

a. *Segueix ratllat vobis* - b. *presbitero, al ms prebitero* - c. *tenebatis et tenetis sic al ms referint aquests verbs a Rafael Fàbregues, escrivent de lletra rodona, que ha d'escriure el llibre.*

1467, desembre, 6. Barcelona

Antoni de Morros, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Joan Brigit Boschà, ciutadà de Barcelona, 2 lliures i 10 sous per haver il·luminat diverses lletres i per altres treballs fets en els llibres Saltiri i d'Hores, pertanyents al seu fill Joan Boschà. Antoni de Morros rep ara 3 sous i la resta, és a dir, 47 sous, són inscrits en la taula de canvi de la ciutat de Barcelona.

AHPB, Bartomeu del BOSC, *Decimum septimum manuale* 1467, octubre, 1 - 1468, juliol, 18, s.n.

Die sabbati, sexta mensis decembris, anno a nativitate Domini millesimo CCCC LX° septimo.

Ego Anthonius^a de Morros, illuminator, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis honorabili Iohanni Brigit Boschà, civi dicte civitatis, quod sub pacto, quod vobis cessionem, tuitionem et securitatem facerem infrascriptas, dedistis et solvistis michi modo infrascripto omnes illas duas libras et decem solidos barchinonenses, michi debitas ratione illuminationis diversarum litterarum et laborum per me^b sustentatorum^c et oppositarum in quibusdam *Salterio et Oris* honorabilis Iohannis Boschà, filii vestri, et de quibus quidem duabus libris et decem solidis vos ditam planam et mercantilem, prout assero, michi fecistis de solvendo. Modus vero solutionis talis fuit: quoniam in tabula cambii sive depositorum dicte civitatis Barchinone michi dici et scribi fecistis quadraginta septem solidos, residuum vero ad complementum dictorum quinquaginta solidorum michi dedistis et solvistis realiter numerando. Quam ditam et solutionem ratas *et cetera*. Et ideo renuntiando exceptioni non numerate et in modum predictum michi non solute et doli mali *et cetera*, facio apocam *et cetera* cum pacto de ulterius aliquid non petendo, solemnii stipulatione vallato *et cetera*, sicut melius *et cetera*. Et quia ante dictam solutionem et in actu etiam eiusdem fuit actum et conventum et in pactum deductum inter me et vos quatenus vobis facerem et firmarem cessionem et tuitionem infrascriptas, idcirco cum evictione et bonorum meorum omnium obligatione ac securitate infrascriptis *et cetera*, cedo vobis omnia iura. Quibus iuribus *et cetera*. Ego enim *et cetera*. Dicens *et cetera*. Promittens habere rata *et cetera*. Et quia esitatur per vos ne in futurum apareat dictam quantitatem esse indebite et iniuste michi solutam nonnullis rationibus, quas causa brevitatibus obmitto, quasque hic pro expressis et specificatis haberi volo, et valeat tantum ac si in presenti instrumento continerentur specialiter et expresse, ea propter fuit conventum et in pactum inter vos et me deductum et inhitum quatenus vobis tuitionem et securitatem infrascriptas facerem *et cetera*. Idcirco volens pactis et conventis deducere totaliter ad effectum, gratis *et cetera*, convenio et bona fide promitto vobis, solemnii stipulatione interveniente, quod si forte in futurum quavis ratione seu causa aparebit vos prefatam quantitatem male, iniuste et indebite exsolvisse, ilico illam vel totum id quitquid et quantum aparebit me iniuste, ut prefertur, recepisse, vobis, aut cui volueritis, postquam a vobis vel vestris fuero requisitus *et cetera*, restituiam, solvam et tradam cum omni integritate et sine dilatione *et cetera*. Quodque restituiam missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et ut vobis et vestris melius et diligentius cautum sit, dono vobis in fideiussorem Marchum de Morros, ferrerium, civem Barchinone, qui una mecum et sine me in predictis omnibus et singulis teneatur *et cetera*, eaque compleat *et cetera*. Ad hec ego dictus Marchus^d de Morros, fideiussor predictus, acceptans sponte hanc fideiussionem, convenio et promitto vobis dicto Iohanni Boschà, quod cum dicto principali meo et sine ipso tenebor vobis et vestris *et cetera*, eaque attendam et complebo *et cetera*. Renuntiamus tam principalis

quam fideiussor beneficio novarum constitutionum *et cetera*, et consuetudini Barchinone *et cetera*. Et dictus fideiussor, legi quod prius *et cetera*. Et omnes, omni *et cetera*. Et pro hiis obligamus bona utriusque nostrum *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes omnium predictorum, tam principalis quam fideiussoris, sunt: Raphael Cervera et Iohannes Clapers, scriptor, habitatores Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *me interlineat* - c. *sustentatorum, al ms sustantorum* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma*.

133

1467, desembre, 16. Barcelona

Romeu Llull, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Mateu sa Font, notari, abans regent de l'escrivania de la cúria del veguer de Barcelona, 7 lliures, que són el preu d'una caixa de paper per a ús de la dita escrivania.

AHPB, Antoni PALOMERES, *Manuale sextum* 1467, setembre, 7 - 1470, febrer, 3, s.n.

Die mercurii, XVI^a mensis decembris, anno predicto.

Ego Romeus^a Lull, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis discreto Matheo ça Font, notario, olim regenti scribaniam curie vicarie Barchinone, quod dedistis et solvistis michi bene *et cetera*, illas septem libras barchinonenses, pro quibus seu quarum pretio vendidi vobis unam^b caxiam papiri ad opus scribanie. Et ideo renuntiando *et cetera*.

Testes: Petrus Ferrarii, causidicus, et Iohannes Rabins, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat capi*.

1468, febrer, 27. Barcelona

Rafael Fàbregues, escrivent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, promet als pròcers d'aquest any de la confraria de Sant Miquel de l'ofici de forneria de flaquers de la ciutat de Barcelona, que si la dita confraria patís algun dany a causa de l'empara feta per Joan Riba, argenter, ciutadà de Barcelona, sobre 7 lliures que encara hom li deu i que són part del preu per haver escrit per a la dita confraria un Missal, Rafael Fabre farà seu aquest dany.

AHPB, Climent VILAR, *Manual* 1466, maig, 5 - 1467, abril, 26, s.n.

Raphael^a Fabra^b, scriptor littere rotunde, civis Barchinone, gratis, per firmam et validam stipulationem convenio et promitto vobis Baltazari Bobot, Iacobo Iohannis, Petro Anthonii et Anthonio Mulet, fornariis, civibus dicte civitatis, proceribus anno presenti confratrie Sancti Michaelis officii fornarie de flaquerio dicte civitatis, quod si forsan pretextu cuiusdam empare penes vos facte ad instantiam Iohannis Riba, argenterii, civis dicte civitatis, in illis septem libris michi restantibus ad solvendum ex maiori pecunie quantitate michi debita per dictam confratriam ratione constructionis cuiusdam *Missalis*, quod ego nuper construxi seu scripsi vobis dicto nomine ad opus dicte confratrie, quas septem libras precibus et amore meis et respectu presentis obligationis, non obstante empara iam dicta, michi dici et scribi fecistis in tabula cambii sive depositorum civitatis Barchinone, vos dicto nomine seu dicta confratria dampnum aliquod sustinueritis aut missiones aliquas pati vel sustinere, totum id, quicquid et quantum fuerit, promitto vobis dicto nomine seu dicte confratrie solvere et restituere incontinenti cum a vobis seu vestris in predicto officio procerie successoribus fuero requisitus, sine aliqua dilatione *et cetera*. Promitto restituere damna *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et ut de his vobis dicto nomine diligentius cautum sit, dono vobis fideiussorem: discretum Vincentium Pagès, presbiterum^c, in Sede Gerunde beneficiatum, pro nunch habitatorem Barchinone, qui mecum et sine me teneatur vobis et vestris *et cetera*. Ad hec ego dictus Vincentius^d Pagès, fideiussor supradatus, suscipiens in me sponte hanc fideiussionem, gratis promitto vobis dictis proceribus nomine dicte confratrie quod una cum dicto principali meo et sine eo tenebor vobis et vestris *et cetera*. Et pro his nos ambo, tam principalis quam fideiussor, obligamus bona nostra et utriusque nostrum insolidum *et cetera*. Renuntiamus beneficio novarum constitutionum *et cetera*. Et ego dictus fideiussor, legi de fideiussoribus *et cetera*, et omni alii iuri *et cetera*. Et iuro *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: Petrus ça Coromina, mercator, et Salvator Serroli, curritor auris, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. Fabra, *sic al ms per Fàbregues* - c. presbiterum, *al ms prebiterum* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma*.

1468, juliol, 19. Barcelona

Francina, vídua de Feliu Rosàs, giponer, ciutadà de Barcelona, promet a Gabriel Prats, llibreter, ciutadà de Barcelona, que el seu fill Ramon Rosàs, de 12 anys, viurà amb ell durant 7 anys per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Gabriel Prats, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà. A la fi del temps d'aprenentatge el vestirà i calçarà amb vestits i calçat nous.

AHPB, Bartomeu COSTA, *Vicesimum manuale* 1467, desembre, 23 - 1469, febrer, 8, s.n.

Die martis, XVIII^a mensis iulii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o LXVIII°.

Ego Francina^a, uxor Phelicii Rosàs, quondam, giponerii, civis Barchinone, per firmam et validam stipulationem, convenio et promitto vobis Gabrieli Prats, libraterio, civi dicte civitatis, dare operam cum effectu, omni exceptione remota, quod Raymundus Rosàs^b, filius meus, in etate duodecim annorum vel inde circa constitutus, a festo Nativitatis Domini proxime instantis anni M^o CCCC^o LXVIII° ad septem annos primo venturos, morabitur vobiscum causa adiscendi officium vestrum *de librater*, et alias ad serviendum vobis in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, die noctuque, iuxta suum posse. Promittens vobis quod dictus filius meus per totum dictum tempus, tam ratione mutationis officii quam alias^c, a vestro servitio non recedet absque vestris licentia et permissu. Quod si fecerit, dono vobis plenum posse quod, ubicumque eum inveneritis, possitis eum capere et in vestrum servitium redire. Et in fine dicti temporis emendabit vobis omnes dies quos ratione fuge, infirmitatis aut alias a vestro servitio absens fuerit. Necnon si quid mali vel damni in bonis vestris intulerit, sine dilatione *et cetera*. Promittens restituere missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro his obligo bona *et cetera*. Iuro *et cetera*. Ad hec ego Gabriel^d Prats, laudans predicta, promitto instruere dictum Raymundum Rosàs in dicto meo officio *de librater*, et alias in bonis moribus. Necnon providebo illum in cibo et potu, sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone. Necnon illum induam et calciabo per totum dictum tempus ad mei cognitionem. Et in fine dicti temporis vestiam et calciabo ipsum de novo ad mei cognitionem. Et pro his obligo bona *et cetera*. Et iuro *et cetera*.

Testes: Petrus Ferriç, mercator, et Bartholomeus Costa, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Rosàs interlineat i escrit damunt martiniç ratllat* - c. *tam ratione ... quam alias interlineat* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - e. *Segueix ratllat illum*.

1469, agost, 27. Barcelona

Joan Salvà, notari, ciutadà de Barcelona, ven a Joan Montagut, notari, ciutadà de Barcelona, un violari de 10 sous de pensió o renda per un preu o capital de 70 sous, que és garantit mitjançant la venda simulada dels llibres: Formulari escrit de mà de Joan Salvà, Formulari antic, Constitutiones en pla, Tractaturi de Rolandino de Passageri.

AHPB, Antoni JOAN, *Vicesimum octavum manuale* 1469, juliol, 6 - 1470, juny, 15, s.n.

*Item, in alio instrumento. Ego Iohannes^a Salvani vendo vobis discreto Iohanni Muntagut, notario, civi Barchinone, tanquam plus danti et offerenti in encantu publico, libros sequentes: videlicet, un libre appellat *Famulari*, scrit de la mà mia, ab cobertes de pergami, en lo qual pot haver CCCC cartes. Item, una altre *Famulari*, semblant al demunt dit^b, antich, que no és tan gran com l'altra. Item, un altra libre appellat *Constitutiones* en pla. Item, un altra^d libre appellat *Tractaturi* ab cubertes de pergami.*

Testes predicti [discretus Iohannes Flovià, notarius, et Bartholomeus Guilera, textor pannorum lini, cives Barchinone].

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat antiqui* - c. *Segueix ratllat da* - d. *Segueix ratllat app.*

1469, setembre, 11. Barcelona

Romeu Llull, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Pere Eixerrat, notari, escrivà del rei i regent de l'escrivania de la cúria de la vegueria de Barcelona, 4 lliures per mitja caixa de paper per a ús de la dita scrivania en temps de la seva regència.

AHPB, Francesc ROMEU, *Primum manuale* 1469, maig, 2 - 1478, desembre, 12, s.n.

Die lune, XI dicti mensis septembris.

Ego Romeus^a Lull, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis discreto Petro Exerrat, notario, scribe domini regis et regenti scribaniam curie vicarie Barchinone, quod solvistis michi

bene et cetera, numerando, quatuor libras barchinonenses pro medio tecacio papiri, quod vobis vendidi tempore vestre administrationis ad opus dicte scribanie curie vicarie. Renuntiando et cetera, facio vobis apocham de soluto et cetera.

Testes sunt: discretus^b Petrus Anthonius Puig, notarius de scribania domini regis, civis, et Gaspar Fita, alias Leyda, scriptor Barchinone^c.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat Antho* - c. *Tot l'instrument ratllat amb una ratlla vertical.*

138

1470, abril, 2. Barcelona

Antoni Ramon, àlias Corró, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Miquel Sala, notari, ciutadà de Barcelona, abans col·lector i receptor dels terços de la cùria de la vegueria de Barcelona, 2 lliures, 6 sous i 2 diners per raó del paper i dels llibres comprats per a ús del dit ofici.

AHPB, Bartomeu DEL BOSCH, *Vicesimum manuale* 1469, desembre, 5 - 1470, agost, 6, s.n.

Sit^a omnibus notum quod ego Antonius^b Ramon, alias Corró, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Michaeli Sala, notario, civi Barchinone, olimque collectori ac receptori tertiorum curie vicarie Barchinone, quod realiter numerando et per manus Vincentii Planas, locumtenentis vestri, inter duas solutiones^c dedistis et solvistis michi duas libras, sex solidos et duos denarios Barchinone^d michi debitas ratione papiri et librorum per vos a me emptorum ad opus officii^e prefati tercerii et eius exercitii. Et ideo renuntiando exceptioni non numerate et non solute peccunie, et doli mali et in factum actioni, et omni alii iuri, rationi et consuetudini contra hec repugnantibus, facio vobis de predictis duabus libris, sex solidis et duobus denariis presentem apocham de soluto.

Actum est hoc Barchinone, secunda die aprilis, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo.

Sig+num Antonii Ramon, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt: discretus Bartolomeus Nesplàs, notarius, et Franciscus Benaïam, scriptor, habitatores Barchinone.

a. *Al marge esquerre clausum traditum* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *inter duas solutiones interlineat* - d. *Segueix ratllat p ratione* - e. *Segueix ratllat vestri*

1470, abril, 2. Barcelona

Antoni Ramon, àlias Corró, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Miquel Sala, notari, ciutadà de Barcelona, abans col·lector i receptor dels terços de la cúria de la vegueria de Barcelona, 37 sous per raó del paper i dels llibres comprats per a ús del dit ofici.

AHPB, Bartomeu DEL BOSC, *Vicesimum manuale* 1469, desembre, 5 - 1470, agost, 6, s.n.

Sit^a omnibus notum quod ego Antonius^b Raymundus, alias Corró^c, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognoscho vobis venerabili Michaeli Sala, notario, civi Barchinone, olimque collectori ac receptori tertiorum curie vicarie Barchinone, presenti, quod dedistis et solvistis michi, per manus discreti Gabrielis Devesa, notarii et locumtenentis seu pro vobis regentis vestrum officium tercerii^d, triginta septem solidos Barchinone^d michi debitos ratione papiri et librorum per vos a me emptorum ad opus dicti officii. Et ideo renuntiando exceptioni non numerate et non solute peccunie et doli mali et in factum actioni, et omni alii iuri, rationi et consuetudini contra hec repugnantibus, facio vobis de predictis triginta septem solidis presentem apocham de soluto.

Actum est hoc Barchinone, secunda die aprilis, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo.

Sig+num Antonii Raymundi, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt predicti [discretus Bartolomeus Nesplàs, notarius, et Franciscus Benaiam, scriptor, habitatores Barchinone].

a. *Al marge esquerre clausum traditum* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma. Segueix ratllat mayans* - c. *Segueix ratllat predictus* - d. *tercerii interlineat i escrit damunt prefati ratllat.*

1470, juny, 13. Barcelona

Sellida, vídua de Joan Almogàver, cirurgia, ciutadà de Barcelona, promet a Gabriel Prats, llibreter, ciutadà de Barcelona, que el seu fill Gabriel, de 13 anys, viurà amb ell durant 7 anys per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Gabriel Prats, durant

aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà. A la fi del temps d'aprenentatge el vestirà i calçarà amb vestits i calçat nous.

AHPB, Bartomeu COSTA, *Vicesimum primum manuale* 1469, febrer, 9 - 1470, agost, 14, s.n.

Die mercurii, tertia decima mensis iunii, anno predicto.

Ego Sellida^a, uxor Iohannis Almugaver, quondam, chirurgicus, civis Barchinone, gratis *et cetera*, a die qua hoc presens conficitur instrumentum ad septem annos primo et continue sequutos, mitto et affirmo vobiscum Gabriele Prats, libraterio, cive^b dicte civitatis, Gabrielem, filium comunem michi et dicto quondam viro meo, pro nunch in etate terdecim annorum constitutum, causa adiscendi officium vestrum libraterii, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, die noctuque, iuxta suum posse. Promittens vobis dare operam cum effectu quod dictus filius meus per totum dictum tempus serviet vobis, ut predicatur, et a vobis seu a servitio vestro non recedet absque vestris licentia et permissu. Quod si fecerit, promitto illum vobis restituere et tornare in vestro servitio. Et vos possitis illum ubique capere et in servitio vestro redire. Necnon etiam faciam et curabo quod dictus filius meus emendabit vobis omnes dies quos a vestro servitio absens fuerit seu illud facere distulerit^c aut non potuerit tam ratione fugue et infirmitatis quam alias. Et ego etiam promitto vobis emendare, si quod malum aut dampnum in bonis vestris, quod absit, intulerit. Et si quas missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et pro hiis obligo personam dicti filii mei et omnia bona mea mobilia *et cetera*. Et iuro *et cetera*. Ad hec ego Gabriel^d Prats iam dictus, laudans, approbans, ratificans et confirmans predicta omnia et singula, acceptansque predictum Gabrielem, filium vestri predictae domine Sellida, in discipulum meum, convenio et promitto vobis quod dictum Gabrielem, filium vestrum, instruam in dicto officio meo et bonis moribus, in quantum potero et ipse adiscere voluerit. Necnon providebo ipsum in cibo et potu, calciatu et vestitu, bene et decenter: videlicet, quod de duobus in duobus annis faciam seu fieri faciam sibi unam diploydem et unam tunicam vel unum gonellum sive *gonell*, et calciabo ipsum caligis et sotularibus per totum dictum tempus, bene et decenter ad mei notitiam. Et colam ipsum per totum dictum tempus, sanum et infirmum. Necnon et in fine totius temporis predicti induam ipsum de novo in omnibus sibi necessariis: videlicet, camisia, diployde, tunica vel gonello et capa vel manto panni condacentis valoris, et birro sive *barret*, et caligis et sotularibus, prout decet, sine dilatione *et cetera*. Solvere missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Et iuro *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: honorabilis Manuel de Sancto Martino, magister in artibus et medicina, et discretus Raymundus Sala, presbiter Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma* - b. Gabriele Prats libraterio cive, *al ms* Gabrieli Prats libraterio civi - c. *Segueix ratllat tam* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma*.

1470, setembre, 22. Barcelona

Mateu Lledó, corredor de felpa públic i jurat de la ciutat de Barcelona, confessa haver subastat públicament a la ciutat de Barcelona, per manament de Gabriel Prats, llibreter, ciutadà de Barcelona, i haver lliurat a Pere Miquel Carbonell, notari, ciutadà de Barcelona, nou llibres, escrits de mà de Gabriel Altadell, llibrer del rei Alfons: Orationes Tulli, Statius, és a dir, el Thebais de Publius Papinuis Statius, De senectute de Ciceró i alguns discursos de Ciceró, tot en un volum; De composició e de punctuar de Gasparino Barzizza; Regule Gramatice de Garino o Gaurino de Verona; Lapsus contra mores Romane Ecclesie; Epistolae d'Horaci; Satirae d'Aulus Persius Flaccus; De vite felicitate de Bartolomeo Facio; Fabelle o Faules de Laurenzo Valla; Matrisficadura ab l'accent de Gasparino Barzizza; Logica, Dialèctica e Tractatus de anima; Breviarium totius scientie logicalis de Nicolau Eimeric; i Lògica dirigida al rey Alfonso, de gloriosa memòria.

AHPB, Esteve COMELLES, *Quartum manuale contractuum comunium* 1470, agost, 28 - 1472, abril, 3, s.n.

Die sabbati, XXII° septembris, anno predicto.

Dicta die Matheus Ledó, curritor phelpe publicus et iuratus civitatis Barchinone, constitutus personaliter in scribania mei notarii infrascripti, que est ante logiam maris dicte civitatis, virtute iuramenti per ipsum in introhitu dicti sui officii prestiti, confessus fuit ac retulit et fidem michi Stephano Comelles, notario infrascripto, fecit, quod ipse subastavit palam et publice per loca solita dicte civitatis libros^a inferius nominatos atque designatos, et de voluntate ac mandato Gabrielis Prats, libraterii, civis Barchinone, qui sibi dederat ad vendendum libros ipsos, tradidit eosdem libros discreto Petro Michaeli Carbonell, notario, civi dicte civitatis, tanquam plus danti et offerenti in cantu publico pretio seu pretiis trium librarum, septem solidorum et sex denariorum Barchinone, quas, ipso curritore presente, dictus emptor iam solverat dicto libraterio. Designationem vero dictorum librorum dictus curritor tradidit michi dicto et infrascripto notario in hunc qui sequitur modum: Vené en Gabriel Prats, librater, mijansant corredor públich, a-n Carbonell, notari, los VIII llibres següents, los quals eren scrits de mà d'En Gabriel Altadell, quondam, llibrer del senyor rey Alfonso, de gloriosa memòria, per preu de II lliures I sou VI, primo *Orationes Tulli, Statius* ab lo *De senectute* e algunes oracions de Tul-li, tot en un volum; *Gaspari de composició e de puntuar; Regule gramatice domini Garini Veronensis; Lapsus contra mores Romane Ecclesie; Epistole Oracii; Saptire Percii; De vite felicitate* ab les *Fabelles de Laurenço Valla* et ab algunes epístolas e obretes, tot en un volum; *Matrisficadura ab l'accent*. Item, altre libre scrit de mà del dit Altadell appellat *Lògica, dialèctica e tractatus de anima*, per preu de XVIII sous. Item, dos altres llibres, ço és, *Breviarium totius scientie logicalis editum a fratre Nicholao Aymerici, ordinis Fratrum Predicatorum*; e l'altre appellat *Lògica dirigida al dit rey Alfonso, de gloriosa memòria*, per preu de VIII sous. De quibus petiit et requisivit fieri publicum instrumentum emptori predicto ac aliis quorum intersit per me dictum et infrascriptum notarium, presentibus venerabili Galcerando Fivaller, domicello, populato, et Petro Benedicti, mercatore, cive Barchinone, testibus ad premissa vocatis specialiter et assumptis, prout superius continetur.

a. *Segueix ratllat sequentes* - b. *Segueix ratllat logice*.

1470, setembre, 24. Barcelona

Joan Altadell, cirurgià, ciutadà de Barcelona, ven a Pere Miquel Carbonell, notari, ciutadà de Barcelona, el llibre Epístoles de Sèneca, escrit de mà de seu cosí germà Gabriel Altadell, difunt, llibrer del rei Alfons, pel preu de 6 lliures i un sou.

AHPB, Esteve COMELLES, *Quartum manuale contractuum comunium* 1470, agost, 28 - 1472, abril, 3, s.n.

Iohannes^a Altadell, chirurgicus, civis Barchinone, gratis *et cetera*, in encantu publico et mediante curritore infrascripto, vendo vobis discreto Petro Michaeli Carbonell, notario, civi Barchinone, et vestris et quibus volueritis, quendam librum scriptum manu Gabrielis Altadell, quondam, librarii domini regis Alfonsi, consobrini mei, vocatum *Epistolas de Seneba*, in papiro scriptum. Et incipit in prima pagina de littera virmilea "Lucii Annei Senece". Et in littera nigra "ita fac mi Lucili". Et finit in penultima "parthorum vel ger". Inducens vos in corporalem pocessionem eiusdem libri per realem traditionem quam de eodem vobis feci. Cedens iura *et cetera*. Quibus iuribus *et cetera*. Ego enim *et cetera*. Pretium est sex libre, unus solidus barchinonenses. Quod pretium confiteor habuisse *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Dono *et cetera*. Insuper promitto facere habere, tenerique de evicitione largo modo. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Iuro *et cetera*. Hec igitur *et cetera*. Ad hec ego Petrus^b Bell-loch, curritor phelpe, confiteor et recognosco vobis dicto Petro Michaeli Carbonell quod ego subastavi dictum librum de voluntate dicti venditoris per loca solita dicte civitatis, et cum multi *et cetera*, ipsum vobis tradidi tanquam plus danti in encantu publico pretio supradicto.

Testes: venerabilis Nicholaus Julià, mercator, et Gabriel Prats, libraterius, cives Barchinone.

Item, firmavit^c apocham de predictis VI libris, I solido, quas michi numerastis et tradidistis in presentia notarii et testium infrascriptorum.

Testes proxime dicti.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma.*

1470, novembre, 8. Barcelona

Galceran Fortià, escriptent, ciutadà de Barcelona, reconeix deure a Pere Saragossa, llibreter, ciutadà de Barcelona, 8 lliures, que aquest ha pagat al carceller del Castell Nou per les despeses fetes per Gabriel Fortià a causa del seu empresonament, que encara dura. En compensació promet escriure-li una Bíblia abans de sortir del càrrec. [V. doc. 144]

AHPB, Guillem JORDÀ, *Manual* 1470, abril, 12 - 1471, agost, 10, s.n.

Ego Galcerandus^a Fortià, scriptor, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis Petro Çaragoça, libraterio, civi dicte civitatis, quod debeo vobis octo libras barchinonenses, quas pro me dedistis et solvistis carcellario Castri Novi pro missionibus quas feci in dicto castro ratione mee captionis, in qua nunc sum captus. Et ideo renuntiando, convenio et promitto pro illis et ratione illarum perficere vobis causa scribendi unam^b *Bibliam*, antequam non exiam a dicto Castro Novo, in quo nunc sum detentus, sine aliqua videlicet dilatione *et cetera*. Quodque restituam omnes et singulas missiones *et cetera*. Super quibus missionibus *et cetera*. Cum pena quinquaginta librarum monete Barchinone. De qua pena *et cetera*. Qua quidem pena *et cetera*. Et pro hiis obligo vobis et vestris omnia et singula bona mea, mobilia et immobilia, ubique habita et habenda. Iuro *et cetera*. Et facio ac firmo scripturam tertii in libro tertiorum curie honorabilis vicarii Barchinone, cui per hoc instrumentum *et cetera*.

Testes: Gabriell Rassacs, hostalerius, Bartholomeus Abella, baynerius, Petrus Paulus Pontgem, scriptor, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat bibiam.*

1470, novembre, 8. Barcelona

Pere Saragossa, llibreter, ciutadà de Barcelona, promet a Gabriel Fortià, escriptent, ciutadà de Barcelona, que en haver acabat d'escriure-li una Bíblia en compensació del pagament fet per Pere Saragossa de les despeses fetes per Gabriel Fortià a causa del seu empresonament, el treurà de la presó i pagarà pel seu empresonament fins a 3 lliures, que són el complement d'11 lliures per les quals està obligat a escriure-li la Bíblia. [V. doc. 143]

AHPB, Guillem JORDÀ, *Manual* 1470, abril, 12 - 1471, agost, 10, s.n.

Ego Petrus^a Çaragoça, libraterius, civis Barchinone, gratis *et cetera*, convenio et bona fide promitto vobis Gabrieli Fortià, scriptori, civi Barchinone, quod^b sub pena X librarum Barchinone, quas gratiose michi impono, incontinenti cum per vos fuerit data opera cum effectu quod quadam^c *Biblia*, quam vos michi scribitis et estis obligatus illam scribere intus Castrum Novum, esset perfecta, dabo operam cum effectu asimili quod^d abstraham vos a dicto carcere, in quo nunc stis captus, et promitto vobis bistrahere pro carcelagio usque ad quantitatem trium librarum, quod est complementum quantitatis undecim librarum, pro quibus vos michi stis obligatus et pactatus scribere dictam *Bibliam*. Et etiam, si necesse est, promitto bistrahere vobis XXX^a solidos sine dilatione *et cetera*. Quodque reddam omnes missiones *et cetera*. Super quibus missionibus *et cetera*. Et pro his obligo vobis et vestris omnia et singula bona mea, mobilia et immobilia, ubique habita et habenda. Iuro *et cetera*.

Testes: proxime dicti [Gabriel Rassacs, hostalerius, Bartholomeus Abella, baynerius, Petrus Paulus Pontgem, scriptor, cives Barchinone]

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat incon* - c. *Segueix ratllat trad.*

145

1474, juny, 27. Barcelona

Berenguer Oluja, coraler, ciutadà de Barcelona, lliura a Antoni Ramon, àlias Corró, llibreter, ciutadà de Barcelona, el seu fill Francesc Oluja, de 13 anys, perquè durant 5 anys visqui amb ell per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Antoni Ramon, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà.

AHPB, Antoni JOAN, *Tricesimum tertium manuale* 1474, gener, 21 - 1474, desembre, 10, s.n.

Die lune, XXVII^a predicti mensis iunii, anno predicto.

Ego Berengarius^a Uluya, corelerius, civis Barchinone, gratis *et cetera*, a prima die iulii proxime^b venturi ad quinque annos primo venturos, mitto et seu^c afirmo vobiscum Anthonio Raymundo, alias Corró, lipreterio^d, cive^e Barchinone, Franciscum Uluya, filium meum, etatis terdecim annorum parum plus vel minus, causa addiscendi officium vestrum, et alias serviendi vobis, uxori et familie vestre in omnibus necessariis^f, licitis et honestis. Promittens vobis quod dictus Franciscus, filius meus, per totum dictum tempus quinque annorum, erit humilis, patiens, obediens, sollicitus et intentus, omne comodum perquirendo et omne dampnum pro viribus evitando. Et quod durante dicto tempore non recedet a vobis seu servitio vestris^g. Quod si fecerit, possitis ipsum capere ubique locorum et captum in vestrum servitium adducere. Et in

fine dicti temporis emendabit^h omnes dies quibus a vestro servitio absens fuerit. Et nichilominus restituam et solvam omnes et singulas missiones, sumptus, dampna et interesse *et cetera*, quos, quas et que vos et vestri facietis et sustinebitis *et cetera*. Super quibus missionibus, sumptibus, dampnisⁱ et interesse *et cetera*. Et pro hiis obligo personam dicti Francisci^k et omnia et singula bona mea, mobilia et imobilia *et cetera*. Salvo et retento quod vos teneamini dictum Franciscum, filium meum, instruere in bonis moribus, et providere per totum dictum tempus in cibo et potu, calciatu et vestitu^l ad vestram cognitionem. Ad hec ego Anthonius^m Raymundi, libreterius, laudans et approbans *et cetera*, convenio et promitto vobis dicto Berengario Uluya quod ego instruamⁿ dictum Franciscum Uluya, filium vestrum, in bonis moribus. Et providebo per totum dictum tempus in cibo et potu, calciatu et vestitu ad meam cognitionem. Et docebo^o sibi^p officium meum bene et legaliter, prout capacitas sua addicere poterit. Et pro hiis obligo omnia mea^q, *et cetera*. Et iuro.

Testes: Iacobus Costa, mercerius, et Bartholomeus Bosch, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma i segueix ratllat* pred - c. mitto et seu *interlineat* - d. libreterio *sic al ms* - e. cive, *al ms* civi - f. necessariis, *al ms* necesari - g. vestris, *sic al ms* - h. emendabit, *al ms* emedabit - i. sumptibus dampnis, *al ms* suptibus dapnis - k. personam dicti Francisci *interlineat* - l. *Segueix al ms* tu - m. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - n. instruam, *al ms* instrum - o. docebo, *al ms* dobo - p. sibi, *al ms* vobis - q. mea, *al ms* ma.

146

1475, juny, 1. Barcelona

Francesc Febrer, àlias Santacana, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, abans sagristà de la dita Seu, reconeix deure a Bartomeu Sastre, llibreter, ciutadà de Barcelona, 10 lliures i 11 sous, per raó del paper i de l'enquadernament de llibres i altres treballs fets per a la dita sagristia.

AHPB, Dalmau GINEBRET, *Manual* 1475, gener, 18 - 1475, novembre, 27, s.n.

Die iovis, prima mensis iunii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o LXX° quinto.

Ego Franciscus^a Febrer, alias Sanctacana, presbiter, beneficiatus in Sede Barchinone, et olim sacristano Ecclesie Barchinone, confiteor et recognosco vobis Bartholomeo Sartra, libraterio, civi^b Barchinone, quod debeo vobis decem libras, undecim solidos, debitas pro papiro, *cornar libras* et alias ad opus dicte sacristie, ut constat per compota dicte sacristie, solvendas hinch ad festum Nathalis Domini proxime venientis, sine omni videlicet dilatione, excusatione *et cetera*. Et cum restitutione missionum *et cetera*. Super quibus missionibus *et cetera*. Cum salario procuratoris intus V solidorum, et extra X solidorum *et cetera*^c. Pena de non firmando ius *et cetera*, nec allegare guidaticum *et cetera*, XXX solidorum. Qua pena comissa vel non *et cetera*. De qua pena, casu quo

comittatur, fiant dues partes: tertium curie et reliqua vobis et cetera. *Fiat large cum renuntiationibus solitis et assuetis et cetera, et cum scriptura tertii in curia honorabilis vicarii Barchinone.*

Testes: discretus Iohannes Sagarra, presbiter in Sede Barchinone, et Petrus Plamols, scutifer Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *civi, al ms cive* - c. *cum salario ... et cetera interlineat.*

147

1475, desembre, 1 - 1476, setembre, 27. Barcelona

Segons l'inventari dels béns de Gaspar Mieres, llicenciat 'in utroque iure', ciutadà de Barcelona, aquest posseïa, en morir, diversos llibres que havien format la biblioteca del seu pare Tomàs Mieres, llicenciat en decrets, entre els quals hom trobà escrit, en tot o en part, de la mà de Tomàs Mieres els llibres que segueixen: del Decret, el seu títol; Liber de ordine iudiciorum de Roffredo Beneventano, rubricat per Tomàs de Mieres; un altre llibre amb anotacions del dit Tomàs Mieres; el llibre Notabilia de Matheus de Mathaselanis escrit de la mà de Tomàs Mieres; Repertoria super Usaticis Barchinone escrit de la mà de Tomàs Mieres i obra seva; el llibre Secunda pars Constitutionum, escrit de la mà de Tomàs de Mieres; el llibre Ultima pars Constitutionum, en la major part escrit de la mà de Tomàs Mieres; el llibre Segremental de Gerona, escrit de la mà de Tomàs Mieres; també escrit de la mà de Tomàs Mieres i obra seva el De summula regalie soni emissi i escrit de la seva mà l'Elucidarium soni emissi de Jaume Callís; també el llibre Primer Libre Vert, escrit de la mà de Tomàs Mieres en la major part; el llibre De sono emissi, seguit de tres tractats escrits de la mà de Tomàs Mieres; el de De pace et tregua de Guillem Pabord o Prepòsit, seguit de dos tractats escrits també de la mà de Tomàs Mieres; la major part del Segon libre vert; el Compendium Usaticorum, Constitutionum et aliorum iurium Cathalonie ab honorabili domino Narcisso de Sancto Dionisio, legum professore, compositum, seguit d'un tractat escrit també de la mà de Tomàs Mieres; i un llibre de dret civil escrit també de la mà de Tomàs Mieres.

AHCB, ARXIU NOTARIAL, I. 13.

Inventarium initum de hereditate et bonis que fuerunt honorabilis et providi viri domini Gasparis Mieres, in legibus licentiat. Cepit exordium prima decembris, anno M CCCC LXX quinto.

In Dei nomine. Noverint universi quod cum propter doli maculam evitandam et omnis fraudis suspicionem tollendam [...].

Primo atrobam ... En lo estudi, lo qual lo dit honorable misser Gaspar tenie en una cambre, qui és contigüe devers sol ixent al dit menjador: ...

Item^a, un libre, scrit en pregamins, a corendells, textual, apellat *Decret*^b, lo qual comensa en letres vermelles e blaves "In prima parte". E segueix-se après en letres negres "Agitur de iustitia naturali". E en la fi ha un títol de la tenor següent, scrit de la mà del dit misser Thomàs: "Són en aquest Decret DXXXXV fòlee. Dur en le primere part" *et cetera*. Cubert de posts cubertes de cuyro blanc ab stalvis al[s] cantons de leutó ab quatre tanquadors. Manquen-hi los tres mascles. ...

Item^c, un altre libre, scrit en pergamins^d, a corandells, de forme migane, lo qual era stat rubricat per lo dit honorable misser Thomàs. E és intitulat en letres vermelles "Incipit *Liber de ordine iudiciorum* compositus a Rofredo Beneventano" *et cetera*. E segueix-se en letres negres ,Si considerarent ingenium et scientie" *et cetera*. E feneix ,Opusculum componentis'. E après se segueixen certes róbriques de mà del dit misser Thomàs. Cubert de posts cubertes a les ligadures de pell grogue, ab dos tenquadors. ...

Item, un altre libre scrit en paper e a corendells, quant la primera part, lo qual comensa ,In nomine Domini. Omne bonum quanto comunius est et diffusius, tanto melius et diffusivus' *et cetera*. E après del primer compendi ha diversos notaments fets de mà del dit defunt. Ab les cubertes^e angrutades cubertes de cuyro vermell. ...

Item, un altre libre scrit en paper, de forma de fuy comú, scrit de mà de l'honorable misser Thomàs Mieres, lo qual comensa ,Incipiunt quedam *Notabilia* collecta per dominum Matheum de Mathaselanis'. Ab cubertes de posts cubertes de cuyro negre, ab dos gaffets.

Item^h, un altre libre de paper, de forme de fuy comú, lo qual és stat scrit de mà del dit honorable misser Thomàs Mieres, lo qual és intitulat ,Hec sunt *Reportoria* que ego Thomàs Mieres scripsi *super Usaticis Barchinone*, postquam prius feceram *Apparatum* per me scriptum super constitutiones curiarum generalium Cathalonie' *et cetera*. És cubert de cubertes engrutades cubertes de cuyro blanc.

Itemⁱ, un altre libre scrit en paper, de forme de full comú, scrit axí mateix de mà del dit honorable misser Thomàs Mieras, lo qual comensa ,Dominus rex non fundat intentionem suam' *et cetera*. Cubert de posts cubertes de cuyro^h vermell, ab dos gaffets. És intitulat *Secunda pars Constitutionum*.

Item^j, un altre libre scrit en paper, de forma de full comú, scrit la maior part de mà del dit honorable misser Thomàs Mieres, lo qual és intitulat *Ultima pars Constitutionum*, lo qual comensa ,Pracmatica regia super luycionibus iureddiccionum' *et cetera*. E après se segueix ,Nos Petrus Dei gratia' *et cetera*. Cubert de posts cubertes de alude verde, ab dos gaffets. ...

Item^k, un altre libre scrit en paper, de forme de full comú, scrit de mà del dit honorable misser Thomàs Mieres, lo qual és appellat *Segremental de Gerona*, cubert de posts cubertes de cuyro blau, ab dos gaffets.

Item^l, un altre libre scrit en paper, de forma de full comú, lo qual apar ésser scrit de mà del dit honorable misser Thomàs Mieres, lo qual amostre ésser *Lucidari soni amissi*. Lo qual après la taule comensa un tractat petit, qui comença ,Non ideo minus' *et cetera*. E après se segueix lo dit tractat^m *De sumula regalie soni amissi*. Cubert de posts cubertes de cuyro de color de brasil, ab dos gaffets. ...

Itemⁿ, un altre libre scrit en paper, de forma de full, scrit per la maior part de mà del dit honorable misser Thomàs Mieras, appellat *Primer Libre Vert*. E comensa après la ròbrica ,Petrus Dei gratia' *et cetera*. Cubert de posts cubertes de cuyro vert, ab dos gaffets.

Item^o, un altre libre escrit en paper, a corendells^p, de forme de full comú, appellat *De Sono Amisso*. Comensa après la ròbrique e un tractat petit, que té al devant, en letres vermelles ,In nomine Domini nostri Ihesu Christi' et *cetera*. E negres ,Quia intellectus est principium scientie' et *cetera*. E fine ,ab exilio amen'. Après se segueixen tres tractats de mà scrits del dit misser Thomàs. Cubert de posts cubertes de cuyro barrat vermell e groch, ab dos gaffets. ...

Item^q, un altre libre escrit en paper, a corendells, de forme de full comú, intitulat en letres vermelles ,Prologus Guillermi Prepositi *De pace et tregua* feliciter incipit'. E en negres ,Venerabilibus et magne circumspectionis' et *cetera*. E feneix en letres^s vermelles ,Tractuculus Guillermi Prepositi de privilegio militari feliciter explicit'. Après se segueix dos tractats petits: la hu scrit en pregamins, l'altro en paper, scrits de mà del dit honorable misser Thomàs Mieres, cubert de posts cubertes de cuyro: la hune vermell, l'altro groch, ab bolells ab dos gaffets. ...

Item^t, un altre libre escrit en paper, de forme de full, scrit per la maior part de mà del dit misser Thomàs Mieres, appellat *Segon Libre Vert*. E comensa après les rúbriques ,Ei autem dilatio penitus est deneganda' et *cetera*. Et feneix^u ,Sufficit intimatio'. Ab cubertes engrutades cubertes de cuyro vert. ...

Item^u, un libre escrit en paper, de forme de full, intitulat *Compendium usaticorum, constitutionum et aliorum iurium Cathalonie' ab honorabili domino Narcisso de Sancto Dionisio, legum professore, compositum*. Comensa ,Quoniam constitutiones generales Cathalonie'. E feneix^w ,Christiani non vendant'. Après se segueix un altro tractat scrit de mà de l'honorable misser Thomàs Mieres, qui comensa ,In Christi nomine amen'. Cubert de posts cubertes de cuyro vermell bolonat, ab dos gaffets. ...

Item, un altre libre escrit en paper, de forma de full comú, de mà del dit misser Thomàs Mieres. Comensa en letres vermelles ,Rubrice iuris civilis'. E feneix ,diligendo'. Ab cubertes de pell burella....

Dicta die martis, secunda mensis ianuarii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC LXXVI^p, predictum inventarium fuit firmatum per dictas honorabiles Ysabelem et Francinam, socrum et noram, quibus supra nominibus, cum protestationibus assuetis. Et etiam per ipsam dominam Ysabelem cum protestatione quod non fiat sibi preiudicium iuribus et actionibus eidem pertinentibus in bonis que fuerunt dicti honorabilis Thome Mieres, viri, et Gasparis Mieres, filii suorum. Et per ipsam dominam Francinam assimili cum protestatione quod non fiat sibi preiudicium doti et aliis iuribus que habet in predictis et bonis, presentibus testibus infrascriptis.

Testes: Salvator Boschà, parrochie Sancti Vincentii de Serriano, territorii, Anthonius Iohannes Mestre, parrochie Sancti Iohannis de Pinu in Lupricato, diocesis, Michael Vilert, in artibus studens, et Iohannes Foguet, scriptor, habitatores Barchinone. ...

Memorial dels libres qui's venen de la heretat de l'honorable micer Gaspar Mieres, quondam, licenciat in quiscun dret e ciutadà de Barchinona. ...

Item, a IIII de març del propdit any MCCCCLXX set, foren venuts per les dites mesdones al discret An Miquel Ferran, notari de Barchinona, sinch libres fets e ordenats per lo dit honorable micer Thomàs Mieres: los IIII sobre les *Constitucions* e l'altre sobre los *Usatges*, per preu de quatorze lliures, franques de corredures, les quals de voluntat de la dita madona Isabel són estades^{sc} girades en la taula de la ciutat a la dite venerable madona Francina. ...

Item, a tres de juny del dit any setante set, foren venuts de voluntat de la dite honorable madona Isabel per An Roger de Pallàs, venedor de libres, ja desús dit, tres libres scrits en paper: la hun appellat *Lucidari de sono emisso*, e l'altre appellat *Guillelmus Prepositi, De pace et tregua*, per quatre lliures, de les quals, deduïts quatre sous, que hac lo dit Roger per sos treballs, restan III lliures XVI solidos, les quals foren liurades a la dite honorable madona Isabel. ...

a. *Al marge esquerre* Decret - b. apellat Decret *interlineat* - c. *Al marge esquerre* Rofredus super ordine iudiciario - d. pergamins, *al ms* pegamins - e. scientie, *al ms* sciencie - f. posts, *al ms* post - g. *Segueix ratllat* de - h. *Al marge esquerre* Repertorium super Usaticis - i. *Al marge esquerre* Secunda pars Constitutionum - k. *Segueix ratllat* vel - l. *Al marge esquerre* Ultima pars Constitutionum - m. *Al marge esquerre* Sagramental de Gerona - n. *Al marge esquerre* Lucidari soni emissi - o. *Segueix ratllat* regalie - p. *Al marge esquerre* Primer Libre Vert - q. *Al marge esquerre* De sono emisso - r. a corondells *interlineat* - s. *Al marge esquerre* Guillermus Prepositi de pace et treuga - t. *Segueix ratllat* appellat - u. letres, *al ms* letes - v. *Al marge esquerre* Segon Libre Vert - w. *ei correxit sobre ea* - x. *Segueix ratllat* ex - - y. *Al marge esquerre* Compendium usaticorum, constitutionum et aliorum iurium Cathalonie - z. *Segueix ratllat* et cetera - ab. E feneix *manca al ms* - ac. *Segueix ratllat* liurades.

148

1476, maig, 24. Barcelona

Joan Santlleí, prevere de Barcelona, fa testament, llega a l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona una Bíblia i fa saber que va tenir cura, durant 4 anys i mig, del llibre on es registraven els malalts del dit hospital, per la qual feina hom prometé donar-li 54 sous.

AHPB, Guillem JORDÀ, *Primus liber testamentorum* 1460, maig, 20 - 1485, octubre, 31, fols. 51v-52v.

In Dei nomine, amen. Ego Iohannes^a Sentleyr, presbiter Barchinone, detentus infirmitate, de qua mori timeo morte corporali, atamen in meo bono et pleno sensu, sana et integra memoria, ac cum firma loquela existens, meum facio et ordino testamentum ... Item, dimitto dicto hospitali [Sancte Crucis civitatis Barchinone], amore Dei, unam *Bibliam* meam, super quam ego prestiti cuidam infirmo nominato Galiot, antequam veniret in dicto hospitali. Item, dimitto dicto Petro Sentleyr, [parator pannorum lane, civi Barchione], fratri et manumissorio meo, omnes libros quos teneo in dicto hospitali. ... Item, pono etiam ad memoriam quod ego regi^b librum in quo describuntur infirmi dicte domus hospitalis per spatium quatuor annorum et medii, et fuit promissum michi dare quinquaginta quatuor solidos Barchinone.

Actum est hoc Barchinone, vicesima quarta die mensis madii, anno a nativitate Domini M^o CCCC LXXVI°.

Sig+num Iohannis Sentleyr, testatoris predicti, qui hoc meum testamentum laudo et firmo.

Testes vocati et rogati huius mei testamenti sunt: Salvator Mirada, boterius, et Petrus Ferragut, parator pannorum lane, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. regi, *sic al ms* per rexii.

1477, gener, 27. Barcelona

Joan Blanc, impressor de llibres, habitant de Barcelona, reconeix deure a Joana Martina, vídua, 50 lliures per raó d'un préstec a ell fet, que promet tornar durant el proper mes de maig. Com garantia obliga, mitjançant una venda simulada, els llibres següents impresos en paper: 80 Ètiques, 80 Econòmiques, 80 Polítiques d'Aristòtil, per un preu de 53 lliures. Hi consenteix Pere Joan Negre, estudiant d'arts, soci de Joan Blanc. El deute va ser cancel·lat el dia 6 de setembre de 1477.

AHPB, Joan MAS, *Manual* 1476, novembre, 13 - 1478, juliol, 4, s.n.

Die lune, XXVII^a ianuarii, anno iamdicto.

Ego Iohannes^a Blanch, impressor librorum, habitator Barchinone, confiteor et recognosco vobis domine Iohanne Martine, vidue, quod debeo vobis quinquaginta libras barchinonenses ratione mutui per vos michi gratis et bono amore facti. Et ideo renuntiando *et cetera*, promitto vobis quod ipsas vobis restituam hinc et per totum mensem madii proxime venientem sine dilatione *et cetera*. Cum salario procuratoris ubique laborantis decem solidorum. Penaque de non firmando ius, nec aliam opponere exceptionem, quinquaginta solidorum, acquirendorum pro medietate^b vobis et pro altera medietate honorabili vicario Barchinone ac alii officiali *et cetera*. Quodque restituam missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Obligo pro hiis bona *et cetera*. Et firmo scripturam tertii in curia honorabilis baiuli Barchinone.

Testes sunt: discretus Gabriel Anglès, notarius, civis, et Petrus Bertran, scriptor Barchinone^c.

Item, cum alio instrumento. Dictus Iohannes Blanch, mediante et interveniente Petro Basset, curritore publico et iurato huius civitatis Barchinone, vendidit dicte domine Iohanne Martine, vidue, ementi in encantu publico ut plus offerenti, libros sequentes: primo, octuaginta *Ètiques*; item, octuaginta *Econòmiques*; item, et octuaginta *Polítiques*, omnes impresos in papiro foli forma minoris. Quos sibi tradidit realiter et de facto. Hanc venditionem *et cetera*. Sicut melius *et cetera*. Extrahens *et cetera*. Eademque *et cetera*. Cedens iura *et cetera*. Quibus iuribus *et cetera*. Ipse enim *et cetera*. Pretium est quinquaginta trium librarum Barchinone. Et ideo renuntiando *et cetera*. Dans *et cetera*. Insuper promisit predictos libros facere habere *et cetera*. Et teneri de evictione *et cetera*. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Iuro *et cetera*. Et in hiis consentiit Petrus^e Iohannes Nigri, studens in artibus, et promisit non contravenire ratione cuiuscumque societatis quam haberet cum dicto Iohanne Blanch de dictis libris, nec alia ratione *et cetera*. Et in hiis firmavit Petrus^f Basset, curritor phelpe et iuratus huius civitatis, fatens se ipsos libros vendidisse in encantu publico *et cetera*.

Testes firme dictorum Iohannis Blanch et Petri Iohannis Nigri, qui firmarunt dicta die, sunt proxime dicti [discretus Gabriel Anglès, notarius, civis, et Petrus Bertran, scriptor Barchinone].

Testes firme dicti Petri Basset, qui firmavit dicta die, sunt: dictus discretus Gabriel Anglès, notarius, et Michael Gironí, scriptor, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat parti* - c. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada per a indicar la cancel·lació, expressada també amb el següent*

text: Die sabbati, VI septembris, anno iamdicto M CCCC LXXVII, fuit cancellatum infrascriptum debitorium de voluntate partium, presentibus testibus Mathia Ardite, apuntatore, cive, et Petro Benejam, scriptore Barchinone - d. Econòmiques, *corregit sobre* Conòmiques - e. Petrus *interlineat*. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - f. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma*.

150

1477, febrer, 25. Barcelona

Miquel Miravet, escriptent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, bidell de la Seu de Barcelona, havia d'haver escrit, conjuntament amb Joan Sureda, escriptent de lletra rodona, un Missal per a la confraria de Sant Sebastià de l'església de Santa Maria de la vila de Solsona. La guerra del Principat i la mort de Joan Sureda impediren fer-ho. Els priors de la confraria havien bestret 16 lliures i 13 sous per la feina d'escriure el Missal. Miquel Miravet promet ara retornar les 16 lliures i 13 sous des d'ara fins la propera festa de Santa Maria d'Agost.

AHPB, Guillem Pere TRAVESSET, *Manual* 1472, desembre, 7 - 1479, juliol, 17, s.n.

Die martis, XXV^a mensis febroarii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o LXX° septimo.

Ego Michael^l Miravet, scriptor littere rotunde, civis Barchinone, badellus Sedis Barchinone, quia superioribus temporibus ego una et insolidum cum Iohanne Sureda, quondam, scriptore dicte littere, tenebamur scribere seu scribi facere certo pretio quoddam *Missale* ad opus confratrie Beati Sabestiani, in ecclesia Beate Marie ville Celsone institute; quia inquam, adveniente guerra, que in principatu Cathalonie diebus superioribus fuit, et etiam, adveniente morte dicti Iohannis Sureda, dictum *Missale* facere non potuimus; et quoniam per priores tempore avinentie dicti *Missalis* fuerunt michi et dicto Iohanni Sureda bistracte sexdecim libre, terdecim solidi Barchinone, quas vos Bartholomeus Ortoneda, fusterius dicte ville Celsone, anno presenti prior una cum Petro Altalló, fusterio iam dicte confratrie, a me petebatis, et contra me et bona mea exequationem pro predictis XVI libris, XIII solidis facere volebatis; quia denique, intervenientibus aliquibus notabilibus personis, fuit conventum inter me et vos et in pactum deductum ut pro predictis sexdecim libris, terdecim solidis obligationem facerem sequentem, idcirco *et cetera*, convenio et bona fide promitto vobis dicto Bartholomeo Ortoneda, priori, nomine dicte confratrie, et ipsi etiam confratrie, quod iam dictas sexdecim libras, terdecim solidos dabo, solvam et deslberabo vobis dicto Bartholomeo Ortoneda, ut priori predicto, et prioribus pro tempore existentibus iam dicte confratrie, hinc ad festum Beate Marie mensis augusti proxime instantis, sine dilatione *et cetera*. Me autem predicta non complente *et cetera*, dabo procuratori, pro predictis laboranti, pro qualibet die intus Barchinone quinque solidos et extra X solidos dicte monete, ultra quos *et cetera*. *Missiones et cetera*. Super quibus *et cetera*. Pena de non firmando ius nec impetrare aliquod privilegium *et cetera*, est quinquaginta solidorum dicte monete. Qua pena *et cetera*, due partes vobis *et cetera*, tertia pars curie honorabilis *et cetera*. Renuntio omnibus privilegiis, guidaticis *et cetera*, et

omni alii iuri *et cetera*. Submittens me *et cetera*, forum cuius seu quorum *et cetera*. Et facio et firmo scripturam tertii in libro tertiorum curie honorabilis vicarii Barchinone, cum obligatione persone et bonorum meorum, mobilium et immobilium *et cetera*, cui *et cetera*. Iuro *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: honorabilis Bartholomeus Travasset, decretorum doctor, canonicus, et Anthonius Codó, presbiter^b, beneficiatus Ecclesie Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. presbiter, *al ms prebiter*.

151

1478, abril, 21. Barcelona

Joan Marí, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, fa testament i llega a Francesc de Malla, canonge de la Seu de Barcelona, que havia estat deixeble seu, els llibres següents escrits de la seva mà: un Breviari nou de regla nova i un Diornal.

AHPB, Bartomeu REQUESENS, *Quintus liber testamentorum et aliarum ultimarum voluntatum* 1482, març, 27 - 1504, desembre. 21, s.n. / Bossa.

In nomine Domini nostri Ihesu Christi. Quia non est in aliquo alio salus neque aliud nomen sub celo datum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri, ut inquit Beatus Petrus apostolus, ego Iohannes^a Marí, presbiter indignus ac Barchinone Ecclesie inmeritus beneficio et inutilis beneficiatus, sciens quod nil est morte certius, nichilque incertius hora mortis, volensque humane conditionis inevitabile debitum prevenire in bona convalescentia, bono et pleno sensu, sanaque et integra memoria ac firma loquela existens, mea propria manu facio et scribo et ordino testamentum. ... Item, dimitto dicto venerabili ac provido viro domino Iohanni Font de Borrell, canonico Barchinone, ultra legatum manumissorie, quandam librum de pergamento, parvulum, qui dicitur *Preparatio missarum*, cohoptum *de posts ab curo vermell, ab una mà d'argent per tancador*. Et incipit sic: "Memento quod quilibet" *et cetera*. Item, dimitto dicto discreto domino Iohanni Planes, presbitero, manumissori meo, ultra legatum manumissorie, unum superpellicium de meis melioribus, et unum librum appellatum *Horas per fer offici, de pergami, de duas que tinch, las millors*. Et pro missis celenbrandis, XII^m solidos. ... Item, dimitto Francisco de Medalia, canonico Barchinone, qui fuit discipulus meus karissimus, in recognitionem bone familiaritatis et conversationis, quas circa me semper habuit, centum solidos Barchinonenses. Et si aliquem librum de meis voluerit, quod tradatur sibi ad suum libitum et voluntatem. Et si dictus Franciscus de Medalia ecclesiasticus fuerit, dimitto sibi *Breviarum* meum novum et regula nova, de pergamento, quod ego feci et manu mea scripsi. Item, dimitto^b dicto Francisco unum librum de pergamento vocatum *Diornal*, quod ego scripsi et composui. Et pro me oret ad Dominum Ihesum Christum et pro anima mea. ... Item, dimitto Raphaeli Valls, filio eorum [Francisci Valls, cognati mei sive *cunyat*, chirurgici, et Anthonie, uxoris eius, et sororis mee], nepoti meo, omnes libros meos: videlicet, de gramatica, logica, philosophia et libros poetarum tam in plano quam in latino, ut com-

prehendantur *Boetius de consolatione et Liber angelorum*. Item, dimitto dicto Raphaeli *lo meu faristoll de scriure ab tots los arreus de aquell per scriure. ...*

Actum est hoc Barchinone, XXI^a aprilis, anno a nativitate Domini M^o CCCC LXXVIII°.

Testes rogati huius rey sunt: venerabilis Iohannes de Maçanet, civis, discretus Franciscus Rovira, notarius, et Iohannes Foquet, scriptor, habitatores, ac Bartholomeus Requesens, notarius Barchinone infrascriptus.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat feli*.

1478, juliol, 28. Barcelona

Dalmau Cabrit, peller, ciutadà de Barcelona, lliura a Bartomeu Sastre, llibreter, ciutadà de Barcelona, el seu fill Pere Cabrit, de 10 anys, perque visqui amb ell durant 5 anys per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Bartomeu Sastre, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà.

AHPB, Dalmau GINEBRET, *Manual* 1477, agost, 25 - 1478, juliol, 28, s.n.

Die martis, XXVIII mensis iulii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC LXXVIII.

Ego Dalmacius^a Cabrit, pallerius, civis Barchinone, gratis, ad quinque annos et medium, qui currere incipient die presenti et infrascripta, mitto sive affirmo vobiscum discreto Bartholomeo Sastre, libraterio, cive^b dicte civitatis, presenti, Petrum Cabrit, filium meum, in etate decem annorum vel inde circa constitutum, causa^c addicendi officium vestrum *de librater*, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus^d et *cetera*. Promittens vobis dare operam cum effectu, omni exceptione remota, quod dictus filius meus stabit vobiscum per totum dictum tempus quinque annorum et medii. Et quod erit vobis bonus, fidelis et legalis. Et quod non recedet a vobis seu servitio vestro intra dictum tempus. Quod si non fecerit, dono vobis licentiam capiendi ubique eum inveneritis et *cetera*. Promitto inquam vobis quod in fine dicti temporis dictus Petrus Cabrit, filius meus, emendabit vobis omnes dies et horas quibus a vobis seu servitio vestro absens fuerit tam ratione fuge quam infirmitatis quam alias, simul cum omni dampno, si aliquod vobis seu domui vestre et bonis vestris intulerit. Et hec faciam et facere^e attendere et complere promitto sine dilatione et *cetera*. Damna et *cetera*. Credatur et *cetera*. Sub tali tamen pacto: quod vos dictus Bartholomeus Sastre habeatis et teneamini^f dicto Petro Cabrit calciare et induere per dictum tempus ad suam conditionem et *cetera*. Et pro hiis obligo personam^g dicti filii mei et omnia bona mea et *cetera*. Ego itaque Bartholomeus^h Sastre, acceptansⁱ dictum Petrum Cabrit in discipulum meum, promitto ipsum providere intra dictum tempus in cibo et potu, vestitu et calciatu ad sui conditionem et ad honorem meum, prout dictum est, et tenere ipsum sanum et egrum ad usum

et consuetudinem Barcinone, sine dilatione *et cetera*. Damna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et pro his obligo bona *et cetera*. Iuramus ambo *et cetera*. Hec igitur *et cetera*. Fiat utrique unum *et cetera*.

Testes: discretus Ioannes Cortés, presbyter, et Franciscus Rovira, notarius, civis Barcinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma* - b. *cive, al ms civi* - c. *Segueix ratllat serviendi* - d. *Segueix ratllat mand* - e. *Segueix ratllat et* - f. *Segueix ratllat dare* - g. *Segueix ratllat et bona* - h. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - i. *Segueix ratllat te*.

153

1479, abril, 21. Barcelona

Bernat Morvedre, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, lliura a Guerau Sastre, llibreter, ciutadà de Barcelona, el seu fill Bernat Morvedre, de 14 anys, perquè visqui amb ell durant 3 anys per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Guerau Sastre, durant aquest temps, el mantindrà. [V. docs. 157, 158]

AHPB, Guillem Pere TRAVESSET, *Manual* 1472, desembre, 7 - 1479, juliol, 17, s.n.

Die mercurii, XXI^a mensis aprilis, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o LXX° nono.

Ego Bernardus^a Morvedre, curritor auris, civis Barchinone, gratis *et cetera*, ad tres annos, qui currere incipient prima die mensis madii proxime instantis, affirmo vobiscum Geraldo Sartre, libraterio, cive^b dicte civitatis Barchinone, Bernardum Morvedre, filium meum, etatis quatuordecim annorum vel inde circa, hiis presentem, causa adiscendi officium vestrum *de librater*, et alias serviendi vobis et uxori vestre in domo vestra in omnibus vobis necessariis, licitis tamen et honestis. Promittens vobis quod per totum dictum tempus non recedet a servitio vestro sine licentia vestra. Quod si fecerit, dono vobis potestatem quod illum possitis capere seu capi facere *et cetera*. Et quod per idem tempus erit vobis fidelis *et cetera*. Et quod nil tanget *et cetera*. Promitto vobis totum id quod a vobis receperit simul cum omnibus missionibus et damnis restituere *et cetera*, sine dilatione *et cetera*. Sub tali tamen pacto, forma et conditione: quod vos teneamini dictum filium meum per totum dictum tempus providere in cibo et potu, vivente tamen dicto filio meo sano. Et si forte, quod Deus avertat, dictus filius meus, durante dicto tempore, infirmus fuerit, dicto casu promitto dictum filium meum providere in omnibus sibi necessariis, durante ipsa infirmitate. Et etiam sub tali pacto: quod vos teneamini iuxta vestri posse docere eidem filio meo dictum officium vestrum *de librater*. Ad hec ego Geraldus^c Sartre, predictus, acceptans dictum Bernardum Morvedre in discipulum^d, promitto docere illi dictum officium meum *de librater* iuxta mei posse, et providere ipsum in cibo et potu, prout superius continetur. Et pro hiis *et cetera*, una pars alteri obligamus omnia bona, mobilia et immobilia, *et cetera*. Immo *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Et volumus quod de hiis fiant duo instrumenta *et cetera*.

Testes: discreti Ioannes Comes, presbiter diocesis Ilerdensis, et Petrus Colell, notarius, civis Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *cive, al ms civi* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - d. *discipulum, al ms dicipulum.*

154

1480, març, 16. Barcelona

Francesc Far, calceter, ciutadà de Barcelona, lliura a Bartomeu Sastre, llibreter, ciutadà de Barcelona, el seu fill Pere, llibreter, perquè durant 3 anys visqui amb ell per tal de treballar en l'ofici de llibreter. Bartomeu Sastre, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà. Li donarà també una paga de 38 lliures pels tres anys, a raó de 12 lliures i 4 diners per any.

AHPB, Dalmau GINEBRET, *Manual* 1480, desembre, 9 - 1481, juliol, 20, s.n.

Ego Franciscus^a Far, calsaterius, civis Barchinone, ad tres annos continue venturos, qui curre-
re incipient in festo Pasce proxime futuro, afirmo vobiscum Bartholomeo Sartre, libraterio, cive^b
dicte civitatis, Petrum^c, filium meum, libraterium, causa serviendi vobis in officio *de librater*, et
in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, die noctuque. Promittens vobis quod dictus fi-
lius meus per dictum tempus stabit vobiscum et serviet vobis in dicto officio *de librater*, sicut dili-
gentius et securius poterit. Et quod a vobis nec servitio vestro per dictum tempus non recedet. Et
si contrarium fecerit, dono vobis potestatem quod vestra propria auctoritate possitis ipsum cape-
re, et captum in vestro servitio tornare. Et quod emendabit omnes dies quibus a vobis et a vestro
servitio absens fuerit ratione fuge seu infirmitatis aut alias. Sub tali tamen pacto, forma et condi-
tione: quod vos teneamini per dictum tempus trium annorum ipsum providere in cibo et potu^d,
sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et dare dicto filio meo pro solidata per
dictum tempus trium annorum triginta octo libras, scilicet pro quolibet anno duodecim libras,
terdecim solidos et quatuor denarios. Ultra quas tenamini annuatim dare et facere duo paria ca-
lligarum et induere pedibus ad vestri cognitionem. Et ego Bartholomeus^e Sartre, suscipiens dic-
tum Petrum Far^f in servitorem et discipulum meum per dictum tempus, convenio et promitto
tibi^g dicto Petro Far quod ego^h per dictum tempus providebo te in cibo et potu sanum et egrum.
Et dabo tibi pro solidata dictas triginta octo libras. Et annuatim duo paria calligarum et induere
te pedibus. Et alia faciam, prout superius continetur. Et pro his complendis *et cetera*, obligamus
una pars nostrum alteri et ad invicem ac vicissim omnia bona nostra *et cetera*. Iuramus *et cetera*.
Hec igitur *et cetera*. Fiant duo publica consimilia instrumenta *et cetera*.

Testes: Iohannes de Viladecans, textor velorum, et Iacobus Uguet, formenterius, cives Bar-
chinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *cive, al ms civi* - c. *Segueix ratllat file* - d. *Segueix ratllat calciatu et vestitu* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - f. *Far, al ms Sartre* - g. *tibi interlineat i escrit damunt vel quod ratllat* - h. *Segueix al ms tenebo*.

155

1480, abril, 12. Barcelona

Pere sa Sala, escrivà del rei, ciutadà de Barcelona, fill de Miquel sa Sala, mercader, i de la muller d'aquest Margarida, difunts, fa testament i nomena marmessors el prior del monestir de Sant Jeroni de la Murtra i Rafael Cervera, notari públic de Barcelona. Designa hereu universal dels seus béns el monestir de Sant Jeroni de la Murtra. Hom fa constar en un memorial els llibres i altres béns de la seva propietat en poder de tercers i els llibres i altres béns d'altres en el seu poder. Entre els llibres consten l'Èthica d'Aristòtil i el De officiis de Ciceró transcrits o copiats per ell mateix. Fa constar que hom ha de recupear el llibre Contemplacions de Sant Bernat que havia prestat perquè fos copiat.

AHPB, Miquel FRANQUESA, *Llibre de testaments* 1475, maig, 15 - 1480, agost, 9, fols. 190r-193r.

In^a Dei nomine eiusque gloriosissime matris Marie virginis. Ego Petrus^b ça Sala, domini regis scribe et civis Barchinone, filius venerabilis Michaelis ça Sala, mercatoris, et domine Margari-te, eius uxoris, defunctorum, frequenter cogitans quod nil certius morte nech incertius hora^c mortis, licet corpore languens et infirmitate detentus, de qua mori timeo, tamen in meo pleno sensu, sana et integra memoria, cum firma loquela existens, meum^d his scriptis facio et ordino testamentum seu ultimam voluntatem, eligens manumissores et huius mei testamenti exequoto-res: reverendum et honorabilem priorem monasterii Sancti Hieronimi vocati *de la Murtra* dioce-sis Barchinone, et discretum Raphaelem Cervera^e, notarium publicum Barchinone, quos affectuose^f rogo ut hanc meam compleant et exequantur voluntatem, prout de his confido. In pri-mis... Item, dimitto Petro de Albalat, servitori meo, decem florenos, valentes quinque libras et decem solidos, et quandam *Ethicam* manu mea scriptam, quam sibi acomodavi, et quandam *Tu-llium De officiis* per me scriptum, qui est in camera super carraria domus mee. ... La viuda Bertra-na té un libre xiquet de *Contemplacions*: li he prestat, sia cobrat com lo hage fet copiar. ...

Actum est hoc Barchinone, duodecima die mensis aprilis, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o LXXX°.

Sig+num Petri ça Sala, testatoris predicti, qui hoc meum testamentum laudo, concedo et firmo.

Testes rogati huius mei testamenti sunt: reverendus frater Guillelmus Carreres, conventualis monasterii Predicatorum, et discreti Petri Camps, apothecarius, et Petrus Palegrí, notarius, cives Barchinone^g.

a. *Al marge esquerre clausum traditum unum fratri Benedicto de Sent Johan, ut procuratori monasterii Sancti Hieronimi de la Murta, heredi infrascripto* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *hora, al ms ora* - d. *Segueix ratllat in* - e. *Cervera interlineat i escrit damunt servera ratllat* - f. *affectuose interlineat i escrit damunt affectuosse ratllat* - g. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals per a indicar el clausum traditum.*

156

1480, juny, 10. Barcelona

Pere Guillem Travasset, notari, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Berenguer Vila, canonge de la Seu de Barcelona, per manament del Capítol de la dita Seu, 32 lliures, 16 sous i 9 diners per les despeses ocasionades per la confecció, impressió i divulgació de les butlles de les indulgències a favor de l'Església de Saint Pierre de Saintes.

AHPB, Dalmau GINEBRET, *Manual* 1480, març, 22 - 1480, desembre, 9, s.n.

Sit omnibus notum quod ego Petrus^a Guillelmus Travasset, notarius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis honorabili et provido viro domino Berengario Vila, canonico Ecclesie Barchinone, quod vigore cuiusdam precepti per honorabile capitulum vobis facti sexta presentis^b mensis iunii^c, dedistis et solvistis michi triginta duas libras, sexdecim^d solidos et novem denarios Barchinone, michi debitas rationibus contentis in quodam compoto, manu mea propria et notario infrascripto tradito, huiusmodi seriey:

Compte del que és degut a mi, Pere Guillem Travasset, notari, per lo comissari de les bulles de la sglésia de Sant Pere de Sanctes:

Primo, a XVI de març, any mil CCCC LXXVIII, per sis pergamins comprí d'En Sartre, librater, maior de dies, per fer los translat de les bulles e dels articles e de la exequtòria del senyor rey - II, VII s.

Item, doní a-n Ballester, pintor, per pintar les armes de nostro Sant Pare e del senyor rey en los pregamins: . . . . . III, - s.

Item, doní a-n Gual, notari, per scriure dits translat de la bulla: . . . . . - II, X s, VI.

Item, doní a-n Basse, notari, per fer scriure en pregamí tota la sustància de les bulles en romans, e mes en un full de paper: . . . . . - II, XIII s.

Item, per sinch dotzenes de pergamins comprí de dit Sartre per fer les cartes de les indulgències: . . . . . III II, - s.

Item, a XXVIII de dit mes, per dues dotzenes de pregamins^e e per hun pregamí comprí d'En Planes: . . . . . I II, V s.

Item, per sinch liures de cera gomada, a rahó de IIII sous per liura:	II l, - s.
Item, per quatre fulls de paper de la forma maior:	- II, - s, VIII.
Item, a XXX de març, per una dotzena de pregamins comprí d'En Corró:	- II, XIII s.
Item, comprí d'En Planes de Caldes quatre dotzenes de pergamins:	I II, XVII s.
Item ^f , doní al dit Gual, notari, per dos translats que ^g féu en paper de dits articles:	II, VI s.
Item, dimecres, a XXXI del dit mes, comprí del dit Sartre IIII dotzenes de pergamins:	II II, VIII s, VIII.
Item, lo primer de abril, comprí d'En Planes XX pergamins:	I II, - s.
Item, a dos de abril, comprí del dit Sartre tres dotzenes de pergamins:	I II, XVIII s.
Item, a VI de abril, per dues dotzenes de pergamins d'En Sartre, menor:	I II, VI s.
Item, per quatre mans de paper per les cubertes dels sagells:	- II, III s, III.
Item, he donat a mestre Nicolau per empretar dues mília XII cartes en pregamins, e per CCXII cartes en paper, a rahó de un diner per carta: ..nou liures, sinch sous e quatre diners ^h .	
Item, los quals doní al prothonotari del senyor rey per la licència de dites indulgències, deu florins d'or, a rahó de XVI sous VI per florí:	VIII II, V s.
Item, per un translat dels articles tramesos a Leyda e per un translat autèntich de la licència del senyor bisbe de Barchinona, per tot:	VI s.
Item, per sis cartells se publicaren per les sglésies:	III s.
Item, per un altre translat autèntich de la dita licència del dit senyor bisbe:	III s.
Item, per registrar les bulles:	- II, X s.
Item, per la bulla de les ànimes de porgatori:	- II, VII s.
Item, per potestat del dit comissari:	- II, V s.
Item, per la carta de la taxació de les dites indulgències:	X s.
Item, los quals doní al discret En Pere Colell, notari, que m'haydave a sagellar les cartes, per bestreta:	II II, XII s.
Item, m'és dagut per mos treballs de sagellar e agolar e desempatxar dites dues mília CCXXII cartes, a rahó de II diners per carta:	XVIII II, VIII s.

Item, per molts e diversos treballs haguí per fer desempaxar la licència del dit senyor rey e del senyor bisbe de Barchinona, e per fer pintar dits pergamins, e molts altres treballs, los quals ramet al dit comissari.

Et ideo renuntiando exceptioni peccunie non numerate et non solute et dolo malo, facio vobis de predictis triginta duabus libris, sexdecim solidis et novem denariis Barchinoneⁱ, presentem apocham de soluto.

Actum est hoch Barchinone, decima die mensis iunii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo.

Sig+num Petri^k Guillermi Travasset, predicti, qui hech laudo et firmo.

Testes huius rei sunt: Iohannes Rossell et Iohannes Vilana, scriptores Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *presentis interlineat* - c. *Segueix ratllat presentis* - d. *sexdecim interlineat i escrit damunt duos ratllat* - e. *Segueix ratllat compri* - f. *Segueix ratllat dit* - g. *que, manca al ms* - h. *nou liures ... diners escrit al marge esquerre* - i. *triginta ... Barchinone escrit al marge esquerre* - k. *Petri interlineat*.

157

1481, gener, 27. Barcelona

Guerau Sastre, llibreter, ciutadà de Barcelona, i Bernat Morvedre, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, cancel·len el contracte d'aprenentatge de l'ofici de llibreter de Bernat Morvedre, fill del dit Bernat Morvedre. El contracte havia estat signat el dia 21 d'abril de 1479. [V. docs. 153, 158]

AHPB, Guillem Pere TRAVESSET, *Manual* 1479, agost, 19 - 1483, gener, 31, s.n.

Die sabbati, XXVII^a mensis ianuarii, anno predicto.

Hic fiat instrumentum renuntiationis et cancellationis factum et firmatum per Geraldum Sartre, libraterium, civem Barchinone, et Bernardum Morvedre, curritorem auris, civem dicte civitatis, de afirmamento facto per dictum Bernardum Morvedra de Bernardo Morvedre, eius filio, cum dicto Geraldo Sartre, causa adiscendi officium *de librater*, et *cetera*. Fiat large. Cancelletur dictum instrumentum afirmamenti, quod est apud notarium infrascriptum, die XXI^a aprilis, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o LXXVIII.

Testes dicti Sartre, qui dicta die firmavit: Bernardus Petri, botiguerius, civis, et Narcissius Verneda, studens in artibus, habitator Barchinone. Testes firme dicti Morvedre qui [...]^a

a. *Manquen al ms els noms dels testimonis de la signatura de Bernat Morvedre.*

1481, febrer, 18. Barcelona

Bernat Morvedre, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, col·loca amb Bartomeu Sastre, llibreter, ciutadà de Barcelona, el seu fill Bernardí Morvedre, perquè durant 2 anys i mig visqui amb ell per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Bernat Morvedre mantindrà, vestirà i calçarà el seu fill.

AHPB, Guillem Pere TRAVESSET, *Manual* 1479, agost, 19 - 1483, gener, 31, s.n.

Die dominica, XVIII^a mensis februarii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o LXXX° primo.

Ego Bernardus^a Morvedre, curritor auris, civis Barchinone, gratis *et cetera*, ad duos annos et medium, qui currere inceperunt prima die presentis et subscripti mensis febroarii proxime venientis, affirmo vobiscum Bartholomeo Sastre, libraterio, cive^b dicte civitatis, Bernadinum Morvedre, filium meum, causa adiscendi officium vestrum *de librater*, et alias serviendi vobis in omnibus necessariis et honestis iuxta sui posse *et cetera*. Promittens quod non recedet per totum dictum tempus a servitio vestro sine licentia *et cetera*. Quod si fecerit *et cetera*, dono vobis licentiam et plenum posse quod possitis ipsum, ubique inveneritis, capere *et cetera*, et captum in posse vestro reducere et tornare *et cetera*. Et emendabit dies *et cetera*. Et si quid mali *et cetera*, promitto illud restituere *et cetera*. Necnon providebo illum per totum dictum tempus in cibo, potu, calsiatu et vestitu, et in omnibus sibi necessariis, tam in sanitate quam in infirmitate *et cetera*. Vos tamen teneamini illi docere officium vestrum *de librater* iuxta conscientiam et posse vestros^c. Ad hec ego Bartholomeus Sastre, libraterius predictus, acceptans prefatum Bernadinum Morvedre in discipulum meum, convenio et bona fide promitto vobis quod docebo eidem Bernadino dictum officium meum *de librater* bene, et alias instruam illum in bonis moribus iuxta mei posse *et cetera*. Et pro hiis *et cetera*, obligo omnia bona mea^d, mobilia et immobilia, *et cetera*. Iuro *et cetera*. Fiant duo instrumenta *et cetera*.

Testes firme dicti Bernardi Morvedra, qui dicta die firmavit: discretus Bartholomeus Massons, notarius, et venerabilis Iacobus Fexes, mercator, cives Barchinone. Testes firme Bartholomei Sastre, qui firmavit [..].

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *cive, al ms civi* - c. *vestros, sic al ms* - d. *mea, al ms nostra* - e. *Manquen al ms els noms dels testimonis de la signatura de Bartomeu Sastre.*

1481, maig, 2 i juny 28. Barcelona

Girard, alemany, ciutadà de Tortosa, per una part, i Pere Brun, francès, i Nicolau Spindeler, alemany, ciutadans de Barcelona, tots tres mestres de llibres d'estampa, havien constituït societat per a la impressió de llibres. En haver venut el mestre Girard alguns dels llibres impresos i ésser-li reclamats els llibres de comptes de la societat, hom li concedeix dues pròrrogues consecutives per a presentar els dits llibres de comptes.

AHPB, *Manuale quadragesimum* 1480, novembre, 10 - 1481, novembre 10, s.n.

Die mercurii, secunda mensis madii, anno a nativitate Domini, millesimo CCCC LXXXI°.

Ego Girardus^a, alamannus, magister^b de stampa^c, civis Dertuse, ex una, Petrus^d Bru, francigena, et Nicholaus^e Pindeler, alamannus, cives Barchinone, partibus ex altera, que quidem partes fecimus inter nos societatem de certis operis de stampa, et quia ego dictus Girardus feci aliquas venditiones de dictis libris de stampa^f, de quibus teneo comptum dicte societati formatum, et^g vos Petrus et Nicholaus petitis michi dictum comptum, et ego afirmo me non tenere hic libros comptorum dicte societatis et sich non possum vobis dare dictum comptum, idcirco fuimus concordés quod ego a presenti die ad duos menses ero ego seu procurator meus cum dictis comptis hic Barchinone^h causa dandi comptumⁱ vobis. Est pena X librarum^k.

Testes: Iohannes Aragonès, Petrus Iohannes, argenterius, et Baltasar Thomas, flacerderius.

Item, die iovis, XXVIII mensis iunii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o LXXXI°, fuit porrogatum dictum tempus duorum mensium dicto Girart, alamanno, per dictum Nicholaum Pindeler, alamannum, ad tres menses, ad instantiam Baltasaris Thome, flacerderii, procuratoris dicti Girardi.

Testes: Bartholomeus Bosch et Anthonius Benedictus Iohannis, scriptores, cives^l.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat in sacra pagina* - c. *Segueix ratllat es una* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - f. *de dictis libris de stampa interlineat* - g. *formatum et, al ms formati e* - h. *hic Barchinone interlineat* - i. *comptum, al ms copotum* - k. *Est pena X librarum escrit al marge esquerre* - l. *L'instrument de la pròrroga va ser escrit al marge inferior.*

160

1481, juny, 26. Barcelona

Nicolau Spindeler, impressor de llibres, ciutadà de Barcelona, i la seva muller Caterina, reconeixen deure a Joan Ramon, llibreter, ciutadà de Barcelona, 16 lliures i 10 sous, que són el preu dels llibres següents: 50 peces de la Política d'Aristòtil, 53 peces de l'Ètica d'Aristòtil i 50 peces de les Econòmiques. Reconeixen deure-li també 14 lliures i 10 sous, que són part d'un altre deute de 31 lliures. Joan Ramon, llibreter, reconeix haver rebut de Nicolau Spindeler i la seva muller Caterina, 7 lliures en una bala de paper a compte del deute de 14 lliures i 10 sous.

AHPB, Guillem JORDÀ, *Sextum decimum manuale* 1481, març, 13 - 1481, octubre, 24, s.n.

Die martis, XXVI^a mensis iunii, anno iam dicto.

Nos Nicholaus^a Spindaler, empremtator librorum de stampa, civis Barchinone, et Caterina, eius uxor, gratis et ex nostris certis scientiis, confitemur et recognoscimus vobis Iohanni Raymundo, libraterio, civi dicte civitatis, quod debemus vobis sexdecim libras et decem solidos Barchinonenses, ratione et pro pretio librorum infrascriptorum: videlicet, quinquaginta *Políticas del test de Aristòtil*, quinquaginta tres *Èticas* et quinquaginta *Canònicas*^b, quos a vobis ego dictus Nicholaus emi. Et ideo renuntiando *et cetera*, convenimus et promittimus illas vobis solvere incontinenti cum a vobis vel vestris fuerimus requisiti, seu alter nostrum fuerit requisitus, sine dilatione *et cetera*. Quodque reddemus omnes missiones, sumptus, dampna *et cetera*. Super quibus missionibus *et cetera*. Et pro his obligamus vobis et vestris omnia et singula bona nostra^c et utriusque nostrum insolidum, mobilia et immobilia, ubique habita et habenda. Renuntiantes beneficio novarum constitutionum et dividendarum actionum, et epistole divi Adriani *et cetera*. Et ego dicta Caterina, beneficio Vellejani Senatus Consulti, et auctentice incipienti *et cetera*, et doti et sponsalio meis *et cetera*, et omni alii iuri, legi, rationi *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Intellecto tamen quod predictas XVI libras et decem solidos nos non habeamus nec possimus solvere illas, nisi prius per vos fuerimus requisiti, seu alter nostrum fuerit requisitus, et solvendo illas vobis vos habeatis et teneamini incontinenti tradere nobis seu altero nostrum, qui illas vobis solverit, predictos libros.

Testes firme dicti Nicholai sunt: honorabilis Petrus Gallart, mercator, civis, et Franciscus Oliver, notarius, habitator Barchinone, et Baltassar Thomàs, flacsaderius, civis Barchinone.

Testes firme dicte Caterine, que^d firmavit in dicta die, presentibus testibus: Segismundo Mauri, studente in artibus, et Francisco Oliver, notario, habitatoribus Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Canònicas al ms per Econòmicas* - c. *Segueix ratllat mobilia et immobilia ubique h* - d. *que, al ms qui*.

Item, cum alio instrumento. Nos^a, predicti coniuges, confitemur et recognoscimus vobis dicto Iohanni Ramon, libraterio, civi Barchinone, quod debemus vobis quatuordecim libras et X solidos barchinonenses, ratione et pro resta cuiusdam debitorii per nos vobis facti de XXXI libris, in posse discreti Francisci Costa, auctoritate regia notarii publici Barchinone, die *et cetera*. Et ideo

renuntiando, convenimus et promittimus vobis illas solvere: videlicet, de presenti septem libras et restantes VII libras X solidos hinch ad unum mensem tunch proxime venientem, sine dilatio-
ne *et cetera*, cum restitutione omnium missionum, sumptuum^b, dampnorum et interesse. Super quibus *et cetera*. Et pro his obligamus vobis et vestris omnia et singula bona nostra et utriusque nostrum insolidum, mobilia et immobilia, ubique habita et habenda. Et iuramus. Renuntiantes *et cetera*. Et ego dicta Caterina^c, beneficio Velleiani, et doti et sponsalio meis *et cetera*, *ut in alio*. Et facimus ac firmamus^d scripturam tertii in libro tertiorum curie honorabilis vicarii Barchinone per hoch instrumentum.

Testes proxime dicti.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. sumptuum, *al ms* sumptum - c. Caterina *interlineat* - d. ac firmamus *interlineat*.

Item, cum alio instrumento. Ego Iohannes^a Ramon, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis, dictis coniugibus, quod dedistis et solvistis michi, pro debitorio ultimo facto et firmato per vos, septem libras in una bala papiri. Et ideo renuntiando *et cetera*. Volens quod debitorium instrumentum per vos factum in posse discreti Francisci Costa, notarii Barchinone, sit cassum et vanum, taliter quod michi nec meis prodesse, nec vobis nec vestris obesse valeat ullo modo. Intellecto tamen quod vos non possitis a me petere aliquid preter^b ea que sint designata in scriptura predicta.

Testes proxime dicti.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat G.*

1482, agost, 8. Barcelona

Joan Guasc, prevere, secretari del bisbe de Vic {Guillem Ramon de Montcada} i procurador seu, requereix a Miquel Miravet, bidell de la Seu de Barcelona, que va ser fiador en el contracte signat per Nicolau Spindeler, mestre d'estampa, per a la impressió de Breviaris per al bisbat de Vic, que posi remei perquè els dits Breviaris siguin fets. Altrament, haurà de fer honor a les penes que consten al contracte i als danys i despeses que se'n segueixin.

AHCB, ARXIU NOTARIAL, IX.4.

Die iovis, VIII° mensis augusti, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o LXXXII°, presente et vocato Gabriele Bells, scriptore iurato sub me Dalmacio Ginebret, notario, et presenti-

bus etiam discreto Petro Catarro, presbitero, et Bartholomeo Agostí, sutore Barchinone, pro testibus ad hec vocatis specialiter et assumptis, venerabilis et discretus Iohannes Guasch, presbiter, secretarius^a reverendissimi domini Vicensis episcopi, nomine suo proprio et etiam ut procurator, ut dixit, eiusdem reverendissimi domini Vicensis episcopi, verbo petiit et requisivit^b discretum Michaelem Miravet, bitellum Sedis Barchinone, tanquam fideiussorio nomine una cum discreto [...] Baltesar, principaliter et insolidum obligatum^d, ratione quorumdam *Breviariorum* faciendorum pro dicto archiepiscopatu^e Vicensi per magistrum Nicholaum, magistrum de stampa, principaliter obligatum^f in quodam contractu inter ipsum Nicholaum et ipsos^g episcopum et Iohannem Guasch facto et firmato [...] die mensis [...] anno a nativitate Domini M^o CCCC [...], in posse discreti [...], quatenus faciat operam et complementum dare, prout tenetur, in operatione dictorum *Breviariorum*^h, et quod alias protestabatur contra eum de penis in dicto contractu appositis et contentis, et de damnis et expensis hac de causa faciendis, et de omnibus licitis protestari. Qui quidem Michael Miravet respondens dixit quod, habita copia de predictis, consilio sui advocatus et predicto Balthesare, confideiussoreⁱ suo, consultato de predictis^k, respondebit, prout iuris fuerit et rationis. Et quod non curreret sibi tempus, donech copiam habuerit de predictis.

a. *Segueix ratllat dni* - b. *Segueix ratllat vener et* - c. *Indiquem amb [...] diversos espais en blanc deixats per l'escrivent per a noms i dates* - d. *obligatum interlineat* - e. *archiepiscopatu, sic al ms* - f. *obligatum interlineat* - g. *Segueix ratllat ioh* - h. *Segueix ratllat intra* - i. *confideiussore, al ms confideiussori* - k. *predictis, al ms predietis*.

162

1483, maig, 23. Barcelona

Els procuradors del monestir de Santa Maria dels Àngels, del territori de Barcelona, i Pere Cristòfol, prevere, beneficiat a la Seu de Basés, del regne de França, signen contracte perquè aquest escrigui i caplletri el llibre Oficiet amb el Compter. El monestir li donarà els pergamins de moltó rasos i apunt per a escriure-hi. Aquests pergamins seran tallats i igualats per Pere Cristòfol. Aquest lliurarà el llibre corregit i lligat. Pere Cristòfol rebrà per tot el treball 6 escuts d'or, que valen 6 lliures i 12 sous de moneda de Barcelona.

AHCB, ARXIU NOTARIAL, IX.4.

En nom de Déu sia, amen. Capítols inhits, fets e concordats entre lo^a honorable mossèn Francesch Muntaner, prevera, Anthoni Lonch, menor de dies, et Pau Bach, speciés, ciutadans de Barchinona, procuradors del monastir de la Verga Maria dels Àngells, del territori de Barchinona, de una part, e lo discret mossèn Pere Cristòfol, prevera^b, beneficiat en sglésia catedral de Basés, del regna de Fransa, de la part altre^c, sobra^d la scriptura fahedora per ell en hun libra appellat *Oficiet* en lo dit monestir, segons se segueix:

Primerament, lo dit mossèn Pere Christòfol ha scriura en pergamins hun libra appellat *Officier* de la letra segons forma del patró, ell deurà a sotscriura de mà sua^f. E lo dit libra serà capletrat de vermelló e de atzur^f, e rubricat de vermelló, e lo *Compter* ab son compliment. E lo dit monastir o sos procuradors han a donar al dit mossèn Pere Christòfol tant solament los pergamins de moltó rasos e apunt per scriura. Entès, emperò, que lo dit mossèn Pere hage a tellar e agualar los dits pergamins. E lo dit libra acabat ab son compliment, lo dit mossèn Pere ha aquell ligar bé e degudament de aquella color que lo dit monastir elegirà. E aquell liurerà coregit bé e degudament.

Item, és concordat entre les dites parts que lo dit monastir o sos procuradors hagen a donar al dit mossèn Pere per paga e preu de la scriptura del dit libra e altres coses demunt dites sis scuts d'or, valents sis liures dotze sólidos Barchinonins. Lo qual preu se hage a pagar a coneguda dels dits procuradors en manera que^g, acabat lo dit libra, lo dit preu li sia pagat. E les sobres dels pergamins són del dit monastir.

Item, és concordat entre les dites parts que^h lo dit mossèn Pere Christòfol no puxa empen-dra altre obra fins aquesta sia acabada. E si ell del.liberava partir-se de aquesta ciutat per qual-sevullaⁱ causa, e no volia o no podia acabar la dita obra, en lo dit cars lo dit mossèn Pere no puxi haver res de la dita obra, ans sia tengut a pagar los pergamins que comprats haurien per fer la dita obra.

E les dites parts loants, aprovants, ratificants e confirmants les dites coses, convenen e prometen, la una part a la altre, que les dites coses tendran e observaran sens tota dilació. E per ço at-tendra e complir, tenir e observar, lo dit mossèn Pere Christòfol dóna per fermansa mestre Johan de Leó, sastra, qui ab ell e sens ell serà tengut en les dites coses. E lo dit mestre Johan de Leó, ac-ceptant de bon grat la dita fermansa, convé e promet que ab lo dit principal seu e sens ell seran tenguts en les dites coses. E tots, axí principals com fermanses, obliguen tots lurs béns, mobles e immobles, tenguts e havedors. Renuncien *et cetera*. Juran *et cetera*.

Die veneris, XXIII^a mensis madii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o LXXXIII° fuerunt firmata et iurata preinserta capitula per dictas partes et fideiussorem, presentibus testi-bus discreto Geronimo çà Font, notario, et Guillermo des Pres^k, ducatus Picardie.

a. *Segueix ratllat dit* - b. *Segueix ratllat del b* - c. altre *interlineat* - d. *Segueix ratllat fig* - e. *Se-gueix ratllat e lo de* - f. *Segueix ratllat les* - g. *Segueix ratllat aquell* - h. *Segueix ratllat si* - i. *Segueix ratllat e les dites parts loants aprovant retificants e confirmants* - k. des Pres *interlineat i escrit damunt o Picard ratllat*.

1483, agost, 6. Barcelona

Francesc Barceló, seder, Baltasar Tomàs, flassader, i Bartomeu Labarola, estudiant d'arts i medicina, constitueixen societat per a estampar llibres. Francesc Barceló hi posa 12 lliures i 6 sous, Baltasar Tomàs 4 lliures per a plom i estany i Bartomeu Labarola

farà el treball de buidar i igualar les lletres. La primera obra que estamparan serà 300 Hores de Nostra Dona, segons el ritual romà, 150 en llatí i les altres 150 que estamparan seran en llengua catalana. Els guanys, deduïdes les quantitats que aporten Francesc Barceló i Baltasar Tomàs i l'assignada a Bartomeu Labarola pel treball de buidar les lletres, seran repartits en parts iguals.

AHCB, ARXIU NOTARIAL, IX.4.

Ihesus.

Die mercurii, VI augusti, anno M CCCC LXXXIII.

En nom de Déu, amen. Capítols fets, concordats e fermats^a per e entre En Franci Barceló, seder^b, de una part, e En Baltasar Thomàs, flassader^c, de altre part, En Barthomeu Labarola, student en arts e medicina, de part altre, sobre la companyia entre les dites parts concordada sobre los^d llibres, los quals les dites parts volen stampar. Los quals capítols són de la sèrie e tenor següents:

Primerament, és concordat entre les dites parts que lo dit Franci Barceló meta en la dita companyia dotze liures sis sòlidos, convertidores en aquelles coses que conexeran les dites parts a obs de la dita companyia^e. E lo dit Baltasar Thomàs, quatre^f liures, convertidores en plom e stany a obs de la dita companyia. E lo dit Barthomeu Labarola meta en dita companyia los treballs en buydar e agualar totes les lletres^g que hauran a servir per dit stampar. E tots tres meten los treballs en stampar les obres qui occorreran^h e-s concordaran les dites parts. Les quals quantitats confessen les dites parts ésser ja convertides en dita companyia.

Item, és concordat entre les dites parts que la primera obre que stamparan sien CCCⁱ Hores de Nostra Dona, segons consuetud^k romana, ço és, CL en letí, e les altres en romans e lengua cathalana.

Item, que lo qui procehirà^l de la dita companyia, deduïdes les dites XII liures, VI sous^m de cabal del dit Franci Barceló, e les dites quatreⁿ liures de cabal del dit Baltasar Thomàs, e d'altre part tres liures les quals en loc de cabal^o les dites parts assignen al dit Barthomeu Labarola per los treballs del dit buydar^p, tota la resta sia partida entre les dites parts per eguals parts.

Item, que les dites^q parts no-s pusquen partir de la dita companyia fins a tant que la dita obre de les dites CCC Hores de Nostra Dona sien acabades^r. Après, emperò, acabada la dita obre de les dites Hores, ço és, passats tres mesos e no abans, si lo dit Barthomeu Labarola volrà, li^s sie lícit lexar e partir-se de la dita companyia^t, pus, emperò, no fos après de haver comensada alguna altre obre. Car en cas que altre obre fos comensada, volen les dites parts que^u lo dit Labarola^v hage e sie tengut donar una persona sufficient en loch seu per acabar aquella obre que lavors seria comensada. E més, que si acabada la dita obre de les dites CCC Hores o qualsevol altre obre, lo dit Labarola^w, passats los tres mesos^x, se volrà partir de la dita companyia, que sie tengut de pagar als altres tot lo que haurien e tendrien en dita companyia. E si no ho podie o no ho volia fer, que en tal cas perda la part que hauria en dita companyia, la qual part sie dels altres dos de les dites parts. Emperò volen les dites parts que algú d'ells no pusque ésser tret de la dita companyia^y, axí que si^z los dos de les dites parts volien continuar la dita companyia e volien traure l'altre de la dita companyia, que no ho pusquen fer, ans tots tresos stíguen e tenguen la dita companyia^{ab}, la qual companyia dur per tant temps com volran les dites parts, servades les dites coses.

Item, és convengut entre les dites parts que sien stampades aquelles obres que volran^{ac} e-s concordaran les dites parts, tots concordablement o los dos d'ells.

Item, lo dit Labarola promet que, acabades que sien les dites CCC Hores, dins sis dies après següents^{ad}, ell^{ae} pendrà e pagarà aquellas a la dita companyia a rahó de XVIII diners per quascunas Hores^{af}. E si dins los dits sis dies no les pagava, com dit és^{ag}, se posa pena e és content que perda tota la part^{ah} que ell hauria en les dites Hores^{ai}.

E totes les dites coses prometen fer, tenir e complir les dites parts bé e degudament, tota frau cessant. E sobre aquells se retran e donaran quascuna de les dites parts als altres e endessemps bo, vertader e leyal compte. E restituiran los uns als altres tot ço e quant sien tenguts de restituir. Les quals coses, totes e sengles, prometen fer e complir sots pena de XX liures, obligants los uns als altres tots lurs béns, ab totes renunciacions pertanyents. E axí ho juren largament.

Testes: venerabilis Gabriel Leopard, apotecarius, civis, et Petrus Reig, scriptor Barchinone.

a. *Segueix ratllat* sobre la companyia - b. seder *interlineat i escrit damunt* seder texidor de seda Baltasar *ratllat* - c. flassader *interlineat i escrit damunt* axeloner *ratllat* - d. *Segueix ratllat* stampar dels - e. a obs de la dita companyia *interlineat* - f. quatre *interlineat* - g. E lo dit Barthomeu ... les lretres *interlineat* - h. *Segueix ratllat* segons en les - i. *Segueix ratllat* de - k. procehirà *interlineat i escrit damunt* proceria *ratllat* - l. *Segueix ratllat* llrs - m. quatre *interlineat i escrit damunt* tres *ratllat* - n. *Segueix ratllat* assignat - o. per los treballs del dit buydar *interlineat* - p. *Segueix ratllat* dites - q. sien acabades *interlineat* - r. ço és ... volrà li *interlineat i escrit damunt* a casquna de les dites parts *ratllat* - s. *Segueix ratllat* si ho volrà fer però que no pusque ésser - t. *Segueix ratllat* aquell dells qui de la dita companyia se volria partir - u. lo dit Labarola *interlineat* - v. lo dit Labarola *interlineat i escrit damunt* algú de les dites parts *ratllat* - w. passats los dits tres mesos *escrit a la pàgina contigua* - x. companyia. E si no ... de la dita companyia *escrit al marge esquerre* - y. *Segueix ratllat* lo dit - z. *Segueix ratllat* tant com - ab. *Segueix ratllat* tant com - ac. dins sis dies après següents *escrit a la pàgina contigua* - ad. *Segueix ratllat* pagarà - ae. *Segueix ratllat* e pagar lo - af. no les pagava com dit és *escrit a la pàgina contigua* - ag. *Segueix ratllat* dels - ah. En les dites Hores *escrit a la pàgina contigua* - ai. *Segueix ratllat* sobre.

164

1484, gener, 3. Barcelona

Bernat Morvedre, llibreter, de 17 anys, fill de Bernat Morvedre, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, signa contracte amb Bartomeu Sastre, llibreter, ciutadà de Barcelona, per tal d'exercir l'ofici de llibreter, durant un any, a la botiga del dit Bartomeu Sastre, tot rebent per aquest treball 9 lliures i un parell de sandàlies, i també la instrucció en el dit ofici que li calgui.

AHPB, Dalmau GINEBRET, *Manual* 1483, desembre, 22 - 1484, juny, 2, s.n.

Die sabbati, III^a mensis ianuarii, anno a nativitate Domini M^o LXXX^a quarto.

Ego Bernardus^b Morvedre, minor dierum *et cetera*, degens in arte libreterii, filius Bernardi Morvedre, curritoris, civis dicte civitatis, asserens me virtute iuramenti per me inferius prestiti etatem decem septem annorum plenarie excessisse, agensque hec cum consensu et voluntate ac iussu dicti patris mei, inferius consentientis, per firmam et solemnem stipulationem, ac sub pena viginti quinque librarum, quam michi gratis impono, convenio et promitto vobis Bartholomeo Sastre, libraterio, civi dicte civitatis, quod per tempus unius anni, qui currere incipit die presenti et infrascripta, serviam vobis et in botigia vestra in officio vestro *de libreter*, assidue et continue, de die et de nocte, de et prout consuetum est fieri per alios servientes dicto officio. Et quod intra dictum tempus a vobis et a servitio vestro non desistam aliquo modo. Quod si fecero, vos possitis me stringere ad vobis serviendum per totum dictum tempus cum effectu. Et quod ero vobis et domui vestre bonus, obediens, sollicitus et intentus, utilia vobis procurando et inutilia evitando. Et quod emendabo vobis et vestris omnes dies quos per absentiam, infirmitatem seu alias a servitio vestro absens fuero, scilicet de^c uno die alium, ut moris est. Necnon, et si quid damni ratione^d dicti officii vobis intulero. Et ego dictus Bartholomeus Sastre accepto te dictum Bernardum Morvedre in discipulum meum. Convenio et promitto tibi quod instruam et doceam te in dicto officio sine dolo seu fraude, et prout per te melius poterit apprehendi. Et nichilominus in fine dicti unius anni dabo et solvam tibi novem libras Barchinonenses de solidata. Et etiam unum par caligarum, ad cognitionem mei, novarum tamen. Et hec facere promittimus nos dicti contrahentes sine dilatione *et cetera*. Promittimus restituere missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis complendis *et cetera*, obligamus una pars alteri bona *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Intelligatur tamen quod ego dictus Bernardus Morvedre non teneam ad serviendum vobis in domo vestra nisi tantum in dicto officio *de librater*. Et ego dictus Bartholomeus Sastre non teneam te providere in cibo et potu, neque aliquid dare nisi dictas novem libras et unum par caligarum. Ad hec ego Bernardus Morvedre, maior dierum, predictis consentio *et cetera*.

Testes firme dicti Bartholomei Sastre et Bernardi Morvedre, minoris^e: Iohannes Bruna, clericus Urgellensis, et Petrus Far, libraterius, habitatores Barchinone.

a. *Segueix ratllat* tertio - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *Segueix ratllat* die - d. *ratione, al ms rationi* - e. *Segueix ratllat* Bernardus.

165

1484, agost, 2. Barcelona

Guerau Sastre, libreter, ciutadà de Barcelona, i Francesc Senant, de 18 anys, libreter, oriünd de València, habitant de Barcelona, signen contracte de societat de l'ofici de libreter duradora un any. Francesc Senant habitarà a casa de Guerau Sastre fent la tasca de libreter tant a casa com a la botiga. Els guanys seran repartits a mitges, deduint les despeses per la fusta, les eines i altres coses necessàries per a sisternar i lligar llibres. En absència de Guerau Sastre, Francesc Senant tindrà cura de la botiga venent els llibres. Francesc Senant serà mantingut per Guerau Sastre, que rebrà per aquest manteniment 20 sous per mes. Tanmateix, Francesc Senant podrà anar a menjar allà on vulgui.

Tot guany obtingut en altra tasca diferent a la de llibreter per ambdós socis també serà repartit a mitges.

AHPB, Galceran BALAGUER, *Manual* 1484, juliol, 17 -1484, desembre, 9, fol. fol. 19r*.

AHCB, ARXIU NOTARIAL, IX. 4.

Ihesus.

Die lune, II^a augusti, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o LXXXIII°.

En nom de Déu sia e de la gloriosa Verge Madona Sancta Maria, mare sua, amen.

Capítols^a inhits, fets, e fermats sobre la companya^b, la concòrdia e avinença^c feta entre lo sènyer en Guerau^d Sastre, librater, ciutadà de Barchinona, de una part, e en Francesch^e Senant, librater, nadiu de la ciutat de València, ara, emperò, habitant en Barchinona, de part altra^c, duradora de ací a un any propvinent, de e sobre les coses deíus scrites:

Primerament, és concordat entre les dites parts que lo dit Francesch Senant, durant lo temps de la dita companya^f, stiga e habite en casa del dit Guerau Sastre, fahent fahena per lo dit Sastre^g de son art, axí en llur botiga com en casa lur^h. E que tots los guanysⁱ que-s faran en la dita botiga sien a miges entre ells dits Guerau Sastre e Francesch Senant, deduhides, emperò, totes e qualsevol despeses, qui lo dit Guerau Sastre farà per rahó e ocasió de la fusta, aynes e altres coses necessàries a sisternar e ligar dits libres; lo restant^k, ço és a saber, tant del que ells dits Guerau Sastre et Francesch Senant guanyaran, quant encara un fadrí que lo dit Sastre té, axí en sisternar e ligar los libres, com encara en altre qualsevol e totmanera, sie, com dit és, entre elles dites parts a miges^l. Exceptat, emperò, que dels guanys que-s faran en dita botiga per rahó de alguns libres que porten a vendre^m al dit Sastre e ell compraⁿ, que en aquells no y haia participar en^o res lo dit Francesch Senant, sinó tant solament lo dit Guerau Sastre^p.

Item, lo dit Francesch Senant convé e promet que, durant la present companya e en la forma dessus dita, treballarà de lur art e que en absència del dit Sastre vendrà e aviarà, si mester serà^q, los libres e altres coses^r que de dita botiga demanaran^s per aquell^t preu o preus^u com millor porà. E que tot lo que rebrà et tot quant guany que farà, axí en comprar com en vendre qualsevol coses que toquen lur art en qualsevol manera, donarà e liurarà al dit Guerau Sastre, axí com ho guanyarà e pendrà. E durant la present companya no farà fahena per altri de lur art ni per si matex. E que sobre aquestes coses dessus dites, totes e sengles, donarà bo, leal e vertader compte e rahó al dit Sastre, tota frau e engan cessant, e treballarà axí en obrar e sisternar e vendre dins lo temps de la present concòrdia de lur art, axí diligentment e lealment com si era per ell matex e millor s:i porà.

Item, lo dit Guerau Sastre promet^v al dit Francesch Senant que decontinent e axí com rebrà los diners e guanys pertinents de les fahenes de la dita botiga, com dit és, donarà e pagarà al dit Francesch Senant la meytat de aquells^w, e de aquells li darà bo e leal compte, tota frau e engan cessant.

Item^y, és convengut entre les dites parts que lo dit Guerau Sastre, durant lo dit temps de la dita companya haia e sia tengut al dit Francesch Senant provehir-lo en menjar e beure. E que^z lo dit Francesch Senant sia tengut e obligat de donar^{ab} al dit Guerau Sastre subvenció e ajuda de la dita messió per quiscun mes XX sous. E si cas era qui si dins lo dit temps de la dita companya, lo que Déus no vulla, se seguia que lo dit Francesch Senant fos malalt, és convengut entre elles dites parts que en lo dit cas lo dit Francesch Senant haia a^{ac} fer socors e ajuda per les medicines e metje e altres coses a ell necessàries, ell dit Sastre, de X sous, que seria lo mes, compresos los XX sous,

XXX sous, los quals XX sous o XXX sous en dit cas lo dit Sastre se pusca aturar de la part dels guanyns provenints al dit Senant^{ad}. Aquells lo dit Francesch Senant sia tengut pagar en aquesta manera: ço és, que haia donar al dit Sastre V sous per cascuna setmana per dita messiò, com dit és.

Item, és convengut entre les dites parts que, si lo dit Francesch Senant trobarà en altra part que li fes la messiò per menys dels dits XX sous, que en tal cas lo dit Senant pusca anar a menjar allà hon per menys, com dit és, li faran la messiò, puys sia dins la present ciutat de Barchinona^{ac}. Emperò, que lo dit Senant no haia mancar en les hores acostumades de fer fahena en dita botiga e com los altres libraters han acostumat^{af}.

Item, és convengut entre les dites parts que si^{ag} ultra les dites coses les dites parts guanyaran, ço és, lo dit Guerau Sastre en ancostrar de fer sabó o daurar, e lo dit Francesch Senant en amostrar de fer olis e de fer ambre e ventalls e altres coses que saben fer^{ah} quiscuna de les dites parts de ses mans, que tot lo que per dita causa^{ai} guanyaran sie entre elles dites parts a miges, com dit és, e allò se haien a partir decontinent o hauran rebut.

E totes les dites coses, totes e sengles, segons dessús són dites e expressades, les dites parts prometen fer, complir e servir, la una part a l'altra, bé e fehelment, tota frau e engan cessant, sots pena de X liures Barchinonines. La qual pena tantes vegades quantes per les dites parts o alguna de aquelles seria contrafet. De la qual pena, en cas que sia^{ak} comesa, sia guanyada la terça part a l'official qui de aquella faria la execució, e les restants dues parts a la part obediènt e les dites coses complir volent. La qual pena, comesa o no, pagada o no, o graciosament remesa, no resmenys les dites parts volen ésser tengudes e obligades en fer e complir les dites coses. E per totes aquestes coses tenir, complir e servir, ne obliguen, ço és^{al}, la una part a l'altra e abdues ensemps tots e sengles béns lurs e de quiscun d'ells, per lo tot ab totes renunciacions pertanyents. E axí ho juren. En virtut del qual jurament, lo dit Francesch Senant afferma ésser menor de XXV anys, maior, emperò, de XVIII anys, promet contra dites coses no fer ni venir per rahó de menor edat, ni per altre qualsevol rahó o causa. Renunciant quant an açò a benifet de menor edat e de restitució ab íntegre, e a tot altre dret contra açò venint^{am}. E-n fan e fermen scriptura de terç en la cort del veguer de Barchinona ab obligació de les persones e dels béns e de quiscú d'ells per lo tot.

Testes: Franciscus Parets et Iacobus Serra, scriptores Barchinone^{an}.

* *El protocol conté tan sols la referència del contracte: Instrumentum capitulorum ratione cuiusdam societatis facte inter Geraldum Sastre, libraterium, civem Barchinone, ex una parte, et Franciscum Senant, libraterium, oriundumque civitatis Valentie, et cetera. Sunt in bursa. Testes ibidem. a. Segueix ratllat concòrdia e avinença - b. companya interlineat - c. Segueix ratllat e companya - d. Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma - e. Segueix ratllat de e sobre les coses deius - f. durant ... companya interlineat - g. Sastre interlineat - h. casa lur interlineat i escrit damunt altra part ratllat - i. Segueix ratllat e emoluments e - k. deduhides ... lo restant escrit al marge esquerre - l. sie com ... a miges interlineat - m. Segueix ratllat a lo dit - n. e ell compra interlineat - o. participar en interlineat - p. Segueix cancel·lat amb una línia ondulada Item, lo dit Guerau Sastre promet que donarà e metrà del seu propi tota fusta, aynes e altres coses necessàries per a sisternar e ligar, e axí com lo dit seu offici requer, tot a son càrrech. E en les dites despeses no haia contribuir^a ni participar lo dit - q. Segueix ratllat al - r. e altres coses interlineat - s. Segueix ratllat e - t. Segueix ratllat s - u. Segueix ratllat que - v. Segueix ratllat que - w. Segueix ratllat tota frau e engan cessant - x. Segueix ratllat engan - y. Segueix ratllat lo dit f - z. Segueix ratllat per sub - ab. de donar interlineat - ac. Segueix ratllat justar - ad. Segueix ratllat e los - ae. Segueix ratllat e que - af. Segueix ratllat Item és vonvengut entre les dites parts que durant lo dit temps de la dita companya haien a comptar dels guanyns que pervindran de dita botiga quiscuna. Item lo dit Guerau Sastre promet Francesch Senant promet al dit Guerau - ag. si interlineat - ah. e ventalls ...saber fer interlineat - ai. Causa interlineat i escrit damunt tam ratllat - ak. sia interlineat i escrit damunt fos ratllat - al. ço és interlineat - am. Segueix ratllat e axí ho.*

1484, setembre, 20. Barcelona

Joan Alexandrano, de 16 anys, promet a Bartomeu Sastre que durant 3 anys viurà amb ell per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Bartomeu Sastre, durant aquest temps, el mantindrà i li donarà una paga de 5 lliures i 10 sous per any, amb les quals pugui vestir-se i calçar-se.

AHPB, Dalmau GINEBRET, *Manual* 1484, juny, 2 - 1485, gener, 21, s.n.

Dicta die lune, XX^a mensis septembris, anno predicto millesimo CCCC LXXX quarto.

Iohannes^a Alexandrano, adultus, asserens me, virtute iuramenti per me inferius prestiti, etatem sexdecim annorum plenarie accessisse, et curatorem non habere nec habere velle, ad tres annos, qui currere incipiant a die castrina, in antea computandos, affirmo me vobiscum Bartholomeo Sastre, libraterio, cive Barchinone, causa addiendi dictum officium vestrum *de librater*, et alias serviendi vobis in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, die noctuque. Promittens vobis quod per totum dictum tempus morabor vobiscum *et cetera*. Et quod ero vobis et domui vestre bonus, obediens, fidelis, legalis et intentus, utilia querendo *et cetera*. Et quod in fine dicti temporis emendabo vobis omnes dies *et cetera*. Et si arripuero fugam, dono vobis posse plenum^b quod possitis me capere et captum in servitio vestro tornare. Ad hec ego dictus Bartholomeus Sastre, acceptans te dictum Iohannem, promitto te edocere dictum officium absque dolo, et providere in cibo et potu, sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et dare et solvere tibi pro tui solidata in quolibet anno dictorum trium annorum quinque libras et decem solidos, que tibi servant in necessariis tuis vestimentis et calceamentis, sine dilatione, cum restitutione expensarum *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis complendis *et cetera*, obligamus bona nos ad invicem *et cetera*. Iuramus *et cetera*.

Testes: discreti Anthonius Codó et Iacobus Busquets, presbiteri, in dicta Ecclesia Barchinone beneficiati.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma. Al marge esquerre debet* - b. *Segueix repetit posse* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma.*

167

1484, octubre, 14. Barcelona

Nicolau Spindeler, mestre de llibres d'estampa alemany, ciutadà de Barcelona, ven a Vicenç Cabrer, ciutadà de Tarragona, 100 peces del llibre imprès Manipulus curatorum de Gui de Montrocher, pel preu de 20 lliures.

AHPB, Jaume VILAR, *Tercium manuale* 1484, octubre, 13 - 1485, octubre, 12, s.n.

Die iovis, XIII^a mensis octobris, anno predicto.

Ego^a Nicholaus^b Spindoler, alamannus, magister stampe, gratis *et cetera*, vendo vobis Vincencio Cabrer, civi civitatis Terracone, presenti, centum libros stampe nominatos seu intitulos *Manipulos Curatorum*, quos vobis iam die erina tradidi realiter et de facto. Cedens vobis omnia iura *et cetera*. Quibus iuribus *et cetera*. Ego enim *et cetera*. Pretium est viginti librarum barchinensium. Et ideo renuntiando *et cetera*, dono scienter et remitto *et cetera*. Insuper convenio et promitto *et cetera*. Fiat evictio *et cetera*. Obligo bona *et cetera*. Iuro *et cetera*.

Testes: Michael Miravet, badellus, et Stephanus de Boscho, pelliparius, civis Barchinone.

Item, firmavit^c apocham de dictis viginti libris numerando habitis *et cetera*.

Testes: proxime dicti.

a. *Al marge esquerre in venditionum libro* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma*.

168

1485, juny, 27. Barcelona

Joan Ubac, doctor en lleis, ciutadà de Barcelona, fill de Joan Ubac, notari, ciutadà de Barcelona, fa testament i llega a Jaume de Torrent, doctor en lleis, ciutadà de Barcelona, el seu llibre Valeri Màxim, escrit per ell mateix. Li llega també el llibre Epistolae Familiares de Marc Tul·li Ciceró que conté alguns Exordia, la major part dels quals han estat escrits també per ell mateix.

AHPB, Joan Marc MIQUEL, *Primus liber testamentorum* 1480, mig 12 - 1509, gener, 9, fols. 10r-12v.

Ihesus + Christus + Ihesu Christe, filli Dei vivi, miserere mei. In nomine sanctissime ac individue Trinitatis ac beate et gloriose semperque Virginis Marie, Domini nostri Iesu Christi Salvatoris, filii Dei, genitricis gloriosissime^a, atque beati Michaelis Archangeli, signiferi Iesu Christi totiusque curie celestis. Ego Iacobus Ubac, legum doctor, civis Barchinone, fillius honorabilis Iohannis Ubac, notarii publici dicte civitatis Barchinone, et domine Eufrasine, illius uxoris, defunctorum, Dei gratia mentis et corporis perfruens sanitate et in meo pleno sensu, sana et integra memoria, meum facio et ordino testamentum. ... Item, lego honorabili Iacobo de Torrente, legum doctori, civi Barchinone, quendam librum meum vocatum *Valerio Maximo*, manu mea scriptum. Et etiam lego eidem Iacobo de Torrente alium librum de nigro cohoptum, in quo sunt scripte *Epistole Familiares Tulli Ciceronis*, et aliqua *Exordia* in eodem libro^b pro maiori parte manu mea scripta. Item, volo dari universitati generalis studii ville Montispesullani quinquaginta solidos, ad quorum restitutionem sibi teneor. ...

Actum est hoc Barchinone, anno, diebus et locis predictis [anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quinto, die vero lune, vicesima septima mensis iunii intitulata], presentibusque me dicto notario [Michaele Ferran, notario publico Barchinone] et testibus predictis [nobili Geraldo Alamanni de Cervilione, milite, et venerabili et discreto Michaele Ferran, notario publico Barchinone], ad hec vocatis et rogatis, ut supra latius continetur^c.

a. gloriosissime, *al ms* gloriosissime - b. *Segueix ratllat* scripta - c. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals*.

1485, octubre, 1. Barcelona

Nicolau Spindeler, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, ven a Joan Ramon Ferrer, doctor, utriusque iuris, habitant de Barcelona, un violari de 26 sous de pensió o renda per un preu o capital de 9 lliures i 2 sous, que són garantits mitjançant la venda simulada del llibre Bíblia, escrit en pergamins, pel preu de 10 lliures i 10 sous. Redempció i cancel·lació: 6 de maig de 1486.

AHPB, Antoni JOAN, *Manuale quadragesimum sextum* 1485, setembre, 3 - 1486, maig, 30, s.n.

Item, in alio instrumento. Ego Nicholaus^a de Spindaler, [magister de stampa, civis Barchinone], gratis et cetera, vendo vobis honorabili Iohanni Raymundo Ferrarii, [utriusque iuris doctori, habitatori Barchinone], tanquam plus danti et offerenti in cantu publico, quendam librum vocatum *Biblia*, scriptum in pargamenis a corandellis [..].

Testes predicti.

Item, in alio instrumento firmavit^b apocham de dictis decem libris, X solidis.

Testes predicti.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma.*

170

1485, novembre, 7. Barcelona

Gabriel Prats, llibreter, ciutadà de Barcelona, i la seva muller Isabel, reconeixen deure a Pere {de Cardona}, bisbe electe d'Urgell, 20 ducats d'or, que valen 24 lliures de moneda de Barcelona, per l'avinença feta sobre la fiança de Gabriel Prats a favor de mestre Àngel que havia d'haver estampat 300 volums de Breviaris segons la regla del bisbat d'Urgell. Pagaran el deute en dos terminis: dins el 4 mesos propinents 10 ducats, i la resta dins els 4 mesos següents.

AHBC, MANUALS NOTARIALS, 5 - fol.

Die lune, VII^a mensis novembris, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o LXXXV°.

Nos Gabriel^a Prats, libraterius, civis Barchinone, et Isabel, eius uxor, confitemur et recognoscimus vobis reverendissimo in Christo patri domino domino Petro, electo^b ecclesie Urgellensis, quod debemus vobis viginti ducatos auri valentes XXIII libras barchinonenses, ratione ex causa transactionis, compositionis et avinentie intra dominationem vestram, ex una parte, et nos dictos coniuges^c, parte altera, factarum, interveniente honorabili et circumspecto viro domino Martino Petro Poncii, canonico Urgellensi, pretextu questionis et controversie inter nos dictas partes suscitata ratione cuiusdam fideiussionis per me dictum Gabrielem Prats facte vobis dicto^d reverendissimo domino electo pro magistro Angelo in quodam contractu promissionis per eum paternitati vestre de stampando CCC volumina *Breviariorum* ordinis sive regule episcopatus Urgellensis. Que volumina dictus magister Angelus intra tempus statutum nec post non perfecit, ex quo pretendebatis ipsum incidisse in penam in dicto contractu appositam et contentam. Que pena est quinquaginta ducatorum auri. Ad solutionem cuius pene et damnorum et interesse instabatur iudicialiter contra me dictum Gabrielem Prats executionem fieri, ut in processu inde accitato in regia audientia apud Anthonium Rocha, regium scribam, latius continetur. Et ideo renuntiando *et cetera*, promittimus vobis dicto reverendissimo domino electo quod dictos viginti ducatos dabimus, trademus et solvemus vobis, aut cui volueritis, per duos terminos sive solutiones: videlicet, hinc ad quatuor menses proxime venturos X ducatos, et alios decem ducatos intra alios quatuor menses ex tunc proxime et immediate secuturos. Et predictas solutiones et utramque earum facere promittimus sine dilatione *et cetera*. Fiat cum salario procuratoris V solidorum intra Barchinonam, et extra decem solidorum. Pena de non firmando ius est quinquaginta solidorum *et cetera*. Que pena totiens comittatur *et cetera*. Et ipsa pena comissa vel non *et cetera*. Et pro hiis obligamus bona nostra et utriusque nostrum insolidum *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Po-

nantur renuntiationes necessarie. Et specialiter ego Isabel, cerciorata de iuribus meis, renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*. Et firmamus scripturam tertii in curia vicarii Barchinone.

Testes firme dicti Gabrielis Prats, qui firmavit dicta die, sunt: Marchus Coromines, clericus, et Franciscus Parets, scriptor, habitatores Barchinone.

Testes firme dicte domine Isabelis, uxoris dicti Guillermi Prats, que firmavit die XVIII^a mensis decembris, anno predicto, sunt: Petrus Raymundus Gavarró, libraterius, civis, et Franciscus Parets, scriptor, habitator Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat in episcopa* - c. *Segueix ratllat s* - d. *Segueix ratllat d*.

171

1485, novembre, 8. Barcelona

Segons l'inventari dels béns de Jaume Antoni, doctor 'utriusque iuris', ciutadà de Barcelona, aquest posseïa en morir els llibres: tres volums de Repertori escrits per ell mateix, i Excitatorium mentis ad Deum de Bernat Oliver, també escrit per ell. Posseïa també el llibre Usatges escrit per En Coll.

AHPB, Antoni MIR, *Plec d'inventaris i encants 1471 - 1488*, inventari 8.

Inventarium factum de bonis honorabilis Iacobi Anthonii, quondam, utriusque iuris doctoris, civis Barchinone. Die martis VIII^a menis novembris, anno a nativitate Domini M^o CCCC LXXXV^a, cepit exordium de bonis honorabilis Iacobi Anthonii, utriusque iuris doctoris. ... Item, un altre libre appellat *Reportori*, de paper, scrit de mà del dit deffunt. ... Item, un *Reportori*, de sa mà, de forma petita, scrit. ... Item,, un *Reportori*, scrit^a de sa mà cubert^b de pergamí, de diverses dictats, de forma petita. Item, un libre en paper, scrit de mà de mícer Coll, que són sobre los *Usatges*, e altres coses, ab cubertes de pergamí. ... Item, un libre ab cubertes de pergamí, appellat *Accitatoria mentis ad Deum*, e en la fi à una^c epístola de Sant Bernat, scrit de mà del dit deffunt. ... Item, un libre appellat *Reportori*, de sa mà, ab alguns dictats, de pocha vàlua, a manera de un cartapàs. ...Ego Isabel, uxor honorabilis Iacobi Anthonii, quondam, utriusque iuris doctoris, tenens ac possidens pro meis dote et sponsalio omnia bona dicti viri mei *et cetera*, firmavi inventarium predictum.

Testes: honorabilis Franciscus Merquilles, mercator, Petrus Cantarer, cocus, cives Barchinone.

a. scrit *interlineat* - b. cubert *interlineat* - c. *Segueix ratllat sp*.

1485, desembre, 2. Barcelona

Gabriel Cardona, prevere, mestre en teologia, beneficiat a l'església del monestir de Santa Maria de Montsió, i Bartomeu Labarola, mestre de lletra d'estampa, signen contracte per a la estampació, en el termini de 3 mesos, de 110 volums contenint la Gramàtica completa i la Retòrica de mestre Serra. Bartomeu Labarola farà l'obra d'estampa i ferà fer el treball d'il·luminació tot lliurant cada setmana l'obra feta. Gabriel Cardona donarà a Bartomeu Labarola per aquesta feina 30 lliures, que inclouen el cost del paper i la seva paga, de la qual rebrà Bartomeu 20 sous cada 15 dies. Bartomeu Labarola haurà de lliurar a Gabriel Cardona el llibre d'estampa Arbre de la Ciència de Ramon Llull.

AHPB, Galceran BALAGUER, XVII *manuale* 1485, setembre, 10 - 1485, desembre, 23, fol. 66r.*

AHCB, ARXIU NOTARIAL, IX. 4.

Die veneris, II decembris, anno a nativitate Domini M CCCC LXXXV.

En nom de Déu sie, amen.

Capítols inhits, fets et fermats per e entre lo reverend mestre Gabriel Cardona, prevere, en sacra theologia mestre e beneficiat en la sglésia del monastir de^a Montission, de una part, e mestre^b Barthomeu Labarola, mestre de letre de stampa, ciutedà de Barchinona, de part altre, sobre les obres devall scrites, per lo dit mestre Barthomeu stampadores^c, e sobre les altres coses, segons devall se contenen:

Primerament, lo dit mestre Barthomeu Labarola promet que a totes despeses e treballs seus^d stamparà, de^e semblant letre de stampa, com és la mostre, la qual ha liurada al dit reverend mestre Gabriel Cardona, cent e deu volums de forma de quatre cartes lo^f full comú^g e ab aquells spays que dites parts se concordaran^h. En quescú dels quals volums seran scrits de la ditaⁱ stampa la *Gramàtica* complida^k e la *Retòrica*, compostes e fetas per mestre Serra, ab totes les parts de las dites *Gramàtica* e *Retòrica*, sense les figures o arbres de aquellas. Los quals CX volums dóna acabats dins tres mesos propvients.

Item, promet lo dit mestre Barthomeu que ell ferà il·luminar les dites obres, ço és, que en aquellas ferà fer les capvives vermelles a despeses sues.

Item, promet dit^l mestre Barthomeu que quascuna setmana donarà e liurarà al dit mestre Cardona tot lo que quascuna setmana haurà fet de la dita obre.

Item, és concordat que lo dit mestre^m Gabriel Cardona donarà e pagaràⁿ al dit mestre Barthomeu per preu e satisfacció dels dits CX volums trenta liures de moneda de Barchinona en aquesta forma e tèrmens: ço és, que ferà donar al dit mestre Barthomeu tant paper quant e axí com haurà mester per la dita obre, lo cost del qual paper se levarà del dit preu. E axí matex li donarà de present^o e d'assí a XV dies altres^p vint sòlidos, e axí d'equí enlè de XV en XV dies altres vint sòlidos. E acabada dins los dits tres mesos tota la dita obre, ço és, dits CX volums e aquells liurats al dit

mestre Cardona, lo dit mestre Cardona donarà e pagarà al dit mestre Barthomeu tota la resta del dit preu⁹.

Item, és concordat que si los deu volums dels dits CX volums no eren⁹ ben nets e eren corruptes, que dit mestre Barthomeu no y sie tengut, com los dits X volums se donen per smena e per suplir als altres volums, si en alguns lochs seran corruptes.

Item, lo dit mestre Barthomeu promet^f que donarà al dit mestre Cardona un libre de stampa appellat *L'Arbre de sciència* de mestre Ramon Lull⁸ dins lo dit temps. E si cas era que no podie haver dit libre, que en tal cas donarà o és content que dit mestre Cardona se atur del dit mestre preu vint sòlidos per smena del dit libre.

Item, és concordat que lo dit mestre Barthomeu^t, sens expressa licència e voluntat demandes e obtingudes del dit mestre Cardona, no pusque fer més dels dits volums ne de aquells pusque donar o vendre a altri algú o alguns dels dits volums, exceptats solament dos volums, lo hu dels quals se atur ves si, e l'altre do al dit Barceló^u e un altre que sie tengut donar al notari dels presents capítols per satisfacció del salari dels presents capítols, però que per aquests tres volums no sie disminuïts lo nombre dels dits CX volums.

Item, que lo paper de la dita obre hage ésser bo e fi.

Item, és concordat que si cas era que algú dels obrers, que dit mestre Barthomeu per la dita obre haurà, li mancàs, que lo dit temps li sie allergat per temps de VIII dies.

E^l les dites coses prometen fer, atendre e complir^v les dites parts, segons dessús són dites, contengudes e narrades, dins lo dit temps, sens dilació alguna, sots pena de deu liures^w, ab restitució de totes despeses e dans. E per maior seguretat de les dites coses per lo dit mestre Barthomeu promeses ne dóna per fermansa en Franci Barceló, seder, ciutedà de Barchinona. E lo dit mestre Cardona per les coses per ell dessús promeses ne dóna per fermanse en Johan Uguet, mercader, ciutedà de Barchinona^r. Les quals fermanses acceptant la dita fermanse e prometen que ab los dits principals seus e sens aquells li serà tengút en les dites coses per los dits lurs^y principals dessús promeses. E per les dites coses atendre e complir ne obliguen, ço és, los de la una part a l'altre tots e sengles béns lurs e de quascun d'ells per lo tot ab totes renunciacions pertanyents^z. E axí ho juren tots los dessús dits et cetera^{ab}.

Testes: Iohannes Serramijana^{ac} et Laurentius Thous, textores lini, cives Barchinone.

* *El protocol XVII manuale conté tan sols Capitula concordie et avinentie factarum et firmatarum per et inter reverendum dominum Gabrielem Cardona, presbiterum, beneficiatum in ecclesia monasterii sororum Predicatricum Barchinone, ex una parte, et Bartholomeum Labarola, magistrum litterarum de stampa, parte ex altera et cetera. Sunt in cedula. Testes in cedula. - a. Segueix ratllat les monges - b. mestre interlineat - c. Segueix ratllat sug - d. Segueix ratllat e sens pte - e. Segueix ratllat letr - f. Segueix ratllat fil - g. Segueix ratllat en lo - h. e ab aquells ... se concordaran interlineat - i. Segueix ratllat to - k. complida interlineat - l. Segueix ratllat mossèn l - m. Segueix ratllat al dit - n. Segueix ratllat al dit - o. de present interlineat - p. altres interlineat - q. Els item que segueixen que hom identificà amb les lletres a b c d e varen ser escrits posteriorment a la primera redacció de l'instrument al vers del foli. Amb les lletres hom indicava l'ordre - q'. eren, al ms reren - r. Segueix repetit promet - s. Segueix ratllat e si - t. Segueix ratllat moya prev - u. Precedeix la lletra e per a indicar l'ordre dels items - v. Segueix ratllat lo dit - w. lo dit temps sens dilació interlineat - x. e lo dit mestre .... ciutedà de Barchinona escrit al marge esquerre - y. lurs interlineat - z. Ab totes renunciacions pertanyents interlineat i escrit damunt e lo dit mossèn Gabriel Cardona obliga tots e sengles béns seus ratllat - ab. Segueix ratllat ab totes renunciacions pertanyents - ac. Segueix ratllat textor lane et lini.*

173

1486, octubre, 14. Barcelona

Joan Gherlinch, mestre de llibres d'estampa, oriünd d'Alemanya, i Jeroni de Negre, mercader genovès, habitant de Barcelona, contitueixen societat, duradora un any, per a imprimir i vendre llibres. Jeroni de Negre hi posa la casa i el capital per al paper, l'encàustic i tot el que cal per a la impressió de llibres, també les despeses pels aliments i els salaris i l'habitatge per als fàmuls. Joan Gherlinch farà el treball d'impressió, aportarà les eines i rebrà una paga mensual de 6 ducats d'or. Deduïdes totes les despeses i la paga de 6 ducats mensuals, els guanys seran repartits entre ambdós a mitges. [V. docs. 175, 176, 177, 178]

AHCB, ARXIU NOTARIAL IX. 4.

Die sabbati, XIII° octobris, anno M CCCC LXXXVI°.

Iohannes^a Gherlinc, empremtator librorum, de Alamannia, ex una parte, et ego Geronimus de Nigro, mercator Ianuensis, Barchinone degens, ex parte alia, gratis et cetera, super empremtandis libris vocatis vulgariter de stampa, et super illis exaugandis et vendendis, prout inter nos dictas partes fuerit concordatum, contrahimus inter nos dictas partes societatem sequentem, duraturam per unum annum primo venturum et postea ad beneplacitum partium^b:

Pro qua societate exercenda et tenenda est conventum et promito ego dictus Geronimus de Nigro vobis dicto magistro Iohanni quod ego dabo vobis staticum sive locum in domibus meis, in quibus inhabito. In quo loco vos possitis et habeatis operari^c tot libros de stampa, illarum scilicet facultatum quam^d inter me et vos fuerit conventum, quot operari poteritis, huiusmodi societate durante. Et etiam promito vobis quod ego tenebo vobis de peccuniis meis propriis capitale necessarium in dicto exercitio tam papirorum quam encausti quam aliarum rerum ad dictum officium exercendum necessarium. Et providebo vos et famulos vobis necessarios ad dictum opus exercendum in cibo et potu. Et solvam solidatas ipsorum. Et etiam dabo vobis lectos^e fornitos pro vobis et pro familia vestra et ademprium dicte domus mee vobis et ipsis necessarium. Intelligatur tamen quod omnia necessaria dicto operi que ego solvero semper sint in dominio et potestate meis, et etiam opus quod inde feceritis, huiusmodi societate durante.

Et ego dictus Iohannes Gherlinch promito vobis dicto Geronimo de Nigro quod ego fideliter, sollicitate atque bene, omni fraude cessante, operabor et exercebo dictum officium empremtandi libros, et illud fideliter exerceri faciam per illos quos ego conduxero pro dicto opere faciendo. Et in his^f cum illa meliori perfectione qua potero, me habebō tam in operando et operari faciendo quam in exercendo dictam artem seu opus^g.

Est enim inter nos dictas partes conventum, pactatum et concordatum quod^h libri qui empremtati et perfecti fuerint, sint et stent, ut supraⁱ dicitur, una cum utensilibus eiusdem operis in dominio et potestate mei dicti Geronimi et de comuni voluntate amborum, dictarum partium, vendantur et exaugentur, prout nobis fuerit bene visum. Et quod pro laboribus mei, dicti Iohannis Gherlinch, ego dictus Iohannes habeam sex ducatos auri quolibet mense.

Et sich nos dicte partes, huiusmodi societatem laudantes, promitimus dictam societatem promovere et exercere bene, fideliter et legaliter, omni fraude cessante, et in ipsa exercitacione

sumam diligentiam adhibere. Et in omnibus sequemur bonam fidem et veritatem. Et tenebimus inter nos bonum et verum compotum. Et computabimus inter nos quocienscumque unus alteri duxerit requirendum. Et facto dicto compoto et reddita ratione, est conventum quod, deductis primitus expensis tam cibi quam potus quam solidatarum, quam eorum que necessaria fuerint in dicto opere exercendo, quam etiam dictorum sex ducatorum, quos ego dictus Iohannes pro meis laboribus quolibet mense habere debeo, residuum inter nos dictas partes medio per medium dividatur et utraque pars nostrum habeat de ipso residuo medietatem.

Et etiam est conventum quod utensilia sive *eynes* empremtandi libros sint semper mei dicti Iohannis et in eis seu de eis ego dictus Geronimus nullam partem habeam seu habere dicam.

Intelligatur tamen quod de primis venditionibus^b librorum, que fient, habeant prius^l deduci omnes expense^m capitalis, videlicet, quodⁿ ego dictus Geronimus ibi scilicet in huiusmodi societate tenebo, et etiam dicti sex ducati, quos ego dictus Iohannes quolibet mense habere habeo. Et postea de aliis venditionibus^o, deductis missionibus, lucrum sit comune et medio per medium dividatur.

Que omnia et singula promittimus pars parti^p vicissim attendere et complere *et cetera*. Sine *et cetera*. Damna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Obligamus pars parti bona *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Hec igitur *et cetera*. Fiant duo *et cetera*.

Testes: Andreas de^q Conexa, parxerius, et Iohannes Ottobonus de Mari, mercator Barchinone degens.

Ego Ieronimus de Nigro afirmo scripta superius, promittendo servare ut supra. Ego Iohannes Gherlinc afirmo scripta superius dicta et promitto servare ut supra^f.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. primo venturum... partium *es-crit al marge dret* - c. *Segueix ratllat* de - d. *quam, sic al ms* - e. *Segueix ratllat* et - f. *Segueix ratllat* totum - g. *Segueix ratllat* et - h. *Segueix ratllat* f - i. *supra interlineat* - k. *Segueix ratllat* seu venditioe - l. prius *interlineat* - m. *Segueix ratllat* prius - n. quod *interlineat* - o. *Segueix ratllat* mea - p. *Segueix ratllat* ad - q. *Segueix ratllat* coll - r. Et ego Jeronimus ... ut *supra interlineat*.

1487, maig, 31. Barcelona

Bernat Morvedre, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut del procurador de Jaume Jové, mercader, ciutadà de Barcelona, 20 lliures per l'enquadernació de 50 peces del llibre imprès Josef i també per altres llibres. Bernat Morvedre rep per les 20 lliures 8 peces de sàndolls vermells que pesen 7 arroves i una lliura.

AHPB, Guillem JORDÀ (menor), *Vicesimum quintum manuale* 1487, gener, 23 - 1487, agost, 14, s.n.

Ego^a Bernardus^b Morvedre, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili [..] Verdeguer, presbitero, beneficiato in Ecclesia, procuratori Iacobi Jové, mercatoris, civis dicte civitatis Barchinone, quod modo subscripto dedistis et solvistis michi viginti libras^d barchinonenses, michi debitas causa ligandi quinquaginta^c libros de stampa, vocatos *Iocesss*, et etiam alios libros quos^e sibi dederat dictus Iacobus Jové. Et quos quinquaginta libros vos tradidistis honorabili Hieronimo Rajola, mercatori, civi Barchinone. Modus autem solutionis talis fuit: quoniam dictus Hieronimus Rajola dedit michi^f in solutionem dictarum viginti librarum octo *trossos* sive *pesses de sàndolls vermells* ponderis septem rovarum et unius libre. Et ideo renuntiando *et cetera*. Promittens vobis quod si in fututum per dictum Iacobum Jové aut alias monstrabitur^h me non deberi dictas XX libras, promitto incontinenti hoc quod erit restituere et solvere sine dilatione *et cetera*. Et quod reddam omnes missiones *et cetera*. Super quibus missionibus *et cetera*. Et pro hiis obligo vobis et vestris omnia et singula bona mea, mobilia et immobilia, ubique habita et habenda. Iurans *et cetera*.

Testes: honorabilis Guillelmus Bret, mercator, et Iohannes Trulolls, curritor auris, cives Barchinone.

a. *Al marge esquerre Jové* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *Indiquem amb [..] un espai en blanc deixat per al nom que no va ésser escrit* - d. *Segueix repetit michi viginti libras* - e. *Segueix ratllat libras* - f. *Segueix ratllat eod* - g. *Segueix ratllat pro* - h. *Segueix ratllat michi no*.

175

1487, novembre, 24. Barcelona

Berenguer de Pau i de Perapertusa, bisbe de Girona, reconeix deure a Joan Gberlinch, impressor de llibres alemany, 450 lliures, que són el preu de 300 Breviaris de la diòcesi de Girona impresos en paper. Berenguer es compromet a pagar el preu en el termini de 6 mesos. [V. docs. 173, 176, 177, 178]

AHPB, Pere TRITER, *Manuale comune contractuum numero sextum* 1487, juny, 1 - 1488, julio, 11, s.n.

Nos Berengarius^a, Dei gratia episcopus Gerundensis, confitemur et recognoscimus vobis Ioanni Glierlinch, empremtatori librorum, de Alamannia, presenti, quod debemus vobis quadringentas quinquaginta libras barchinonenses, ratione et pro pretio trescentorum voluminum de *Breviariis*, empremtatorum in papiro, de diocesi Gerundensi, quos a vobis emimus, habuimus et recepimus. Renuntiando *et cetera* solvere vobis in presenti civitate Barchinone hinc ad sex menses proxime et immediate sequuturos, sine *et cetera*. *Damna et cetera*. *Credatur et cetera*. Obligamus bona *et cetera*. Iuramus ad sancta Dei Evangelia per impositionem manus in pectore *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: discretus Anthonius Marquès, presbiter, in sacra theologia presentatus, et honorabilis Gaspar Barard, domicellus, in civitate Maioricarum domiciliatus.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma.*

176

1488, gener, 12. Barcelona

Jeroni de Negre, mercader genovès, habitant de Barcelona, i Joan Gberlinch, mestre d'estampa, oriünd d'Alemanya, socis d'una companyia per a la impressió de llibres, reconeixen haver fet diverses despeses i pagaments per la impressió de Breviaris del bisbat de Vic. [V. doc. 173, 175, 177, 178]

AHPB, Pere TRITER, *Manuale comune contractuum sextum* 1487, juny, 1 - 1488, juliol, 11, s.n.

Die sabbati, XII^a mensis ianuarii, anno predicto.

Geronimus^a de Negro, mercator Ianuensis, Barchinone mercantiliter degens, ex una parte, et ego Iohannes Gherlinch, empremtator librorum, alamannus, ex parte altera, confitemur et recognoscimus nobis, scilicet una pars nostrum alteri vicissim, quod ex causa societatis que super empremtandis libris inter nos dictas partes facta et promotata fuit et continuatur in domo mei dicti Geronimi de Negro, fuerunt expense et solute quantitates peccunie scripte et continuate in medio folio papiri, scripto manu mei dicti Geronimi de Negro et notario infrascripto tradito, tenoris sequentis:

Deven los <i>Breviaris</i> obrats per mestre Iohan per despeses fetes fins lo primer de maig, per menut, de acordi	liures 385.
Més, per paper pres de Jordi Res:	liures 20.
Més, per paper pres de Carles Ferrer:	21, 12, 8.
Més, per paper pres de Girart Franch:	24.
Més, per despeses fetes per mestre Iohan:	10, 4, 4.
Més, per despeses fetes per mi:	45, 10, 3.
Més, per despeses fetes del farrer Caselles:	liures 3, 16, 6.
Més, per los sis <i>Breviaris</i> furtats:	5, 9.
Més, per vernís pres de Calbó, specier:	9, 5, 3.
Més, per despeses fetes en les galotxes:	25, 19, 5.
Més, per pregamins presos d'en Sastre, en dos partides:	9, —, 6.
Més, per la soldade de mestre Iohan, per XIII mesos, a rahó de VI ducats, finits a XIII de desembre 1487:	100, 16.
Més, per la soldade de Andrià, per lo dit temps, a rahó de un ducat:	16, 16.
Més, per la soldade de Bernat, per VIII mesos y mig, a rahó de II ducats:	20, —, 8.

Més, per la soldade de Martí, per XI mesos, a rahó de I ducat lo mes:	1, 9.
Més, per la soldade de Iohan Pla, per sis mesos, a rahó de XXX sous:	9.
Més, per la soldade de Luis, per tres mesos e XXV dies, a rahó de II escuts:	8, 8, 8.
Més, per la soldada de Peres, per V mesos y dos jorns:	6, 8.
Més, per la soldade de Roger, per tres mesos y dos terços, a rahó de XXX sous:	5, 9.
Més, per la soldade de Joan d'Avinyó, per dos mesos y XXIII dies:	3, —, 8.
Més, per certs lansols e flaçades, per tot:	liures 18, 20.
Més, doní a Pobla per loguer de la mula:	1, 8.
Més, per les despeses e soldade de mossèn Marquès:	5, 3.
Més, per lo paper pres d'en Corró y de Prats e de Girart Franch, lo que serà [..]. ^e	
Més, per les despeses de [..] lo temps que stigué en casa [..].	
Més, per les despeses dels demunt dits obrers del temps que són stats en casa [..].	
Més, per lo que havia despès Ottobó [..].	

Que quidem quantitates particulariter scripte et continue in dicto compoto et etiam ille que deficiunt et continue in partitis in quibus posite non sunt, asserimus et confitemur nos dicte partes quod fuerunt solute et solvende sunt deficientes de pecuniis propriis mei dicti Geronimi de Negro. Et ego dictus Iohannes Gherlinch confiteor et assero nichil solutum fuisse nec solvendum esse de pecuniis meis propriis. Quapropter nos dicte partes, volentes de predictis apparere in testimonium veritatis sich inter nos geste et per nos altera alteri confessate, iubemus de predictis fieri et tradi utrique nostrum unum et plura ac tot quot petierimus et habere voluerimus publica consimilia instrumenta per notarium infrascriptum.

Testes: honorabilis Bartholomeus Gentilis, mercator ianuensis, Balthesar Thomas, flassaderius, et Anthonius Figueres, çabaterius, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat cal* - c. *Indiquem amb [..] espais en blanc deixats per a diverses quantitats numeràries.*

177

1488, gener, 12. Barcelona

Joan Gherlinch, mestre d'estampa, oriünd d'Alemanya, cedeix a Jeroni de Negre, mercader genovès, habitant de Barcelona, en compensació del capital que ha posat en la societat instituïda per ells per a la impressió de llibres, els drets que té sobre el que li pertoca de 450 lliures que Berenguer {de Pau i de Perapertusa}, bisbe de Girona, deu per 300 volums de Breviaris segons la regla del bisbat de Girona, i en altres quantitats que sacerdots i clergues de la diòcesi de Girona deuen pels Breviaris a ells venuts. [V. docs. 173, 175, 176, 178]

AHPB, Pere TRITER, *Manuale comune contractuum sextum* 1487, juny, 1 - 1488, juliol, 11, s.n.

Ioannes^a Gherlinch, predictus, in solutum et satisfactionem prorata maioris pecunie quantitatis, quam vos Geronimus de Negro, mercator ianuensis, predictus, expendidistis de vestro proprio et recuperaturus estis ex societate que inter me et vos contractata et promotata fuit super empreptandis libris, iuxta formam cuiusdam instrumenti societatis, de qua receptum fuit instrumentum apud notarium infrascriptum, ut in eo continetur, sine tamen evictione et bonorum meorum obligatione^b, gratis et *cetera*, do, cedo et mando vobis dicto Geronimo de Negro, presenti, et vestris, omnia iura omnesque actiones, reales et *cetera*, michi competentia et competentes et competere debentia et debentes, tam in illis CCCCL libris barchinonensibus, quas reverendus dominus Berengarius, Dei gratia episcopus Gerundensis, cum instrumento penes notarium infrascriptum recepto XXIII novembris proxime preteriti, michi confessus fuit debere ratione et pro pretio trescentorum voluminum de *Breviariis* episcopatus Gerunde, et in aliis quibuscumque pecunie quantitibus, quas diversi sacerdotes et clerici dicte diocesis Gerundensis michi solve tenentur pro *Breviariis* per me eis venditis. Quibus iuribus et *cetera*. Ego enim et *cetera*. Dicens et *cetera*. Insuper promitto predicta rata habere et *cetera*. Iuro et *cetera*. Hec igitur.

Testes predicti [honorabilis Bartholomeus Gentilis, mercator ianuensis, Balthesar Thomas, flassaderius, et Anthonius Figueres, çabaterius, cives Barchinone].

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat do cedo et cetera*.

178

1488, gener, 12. Barcelona

Joan Gherlinch, mestre d'estampa, oriünd d'Alemanya, nomena procurador seu Jeroni de Negre, mercader genovès, habitant de Barcelona, perquè reclami en nom seu de la taula de canvi de la ciutat de Barcelona i d'altres taules de canvi les quantitats a ell degudes i escrites en les dites taules. Jeroni de Negre podrà retenir aquestes quantitats en pagament i prorata del que li és degut pel capital posat en la companyia entre ambdós constituïda per a la impressió de llibres. [V. docs. 173, 175, 176, 177]

AHPB, Pere TRITER, *Manuale comune contractuum sextum* 1487, juny, 1 - 1488, juliol, 11, s.n.

Iohannes^a Gherlinch, predictus, ex certa scientia, constituo et ordino vos dictum Geronimum de Negro, presentem, procuratorem meum certum et specialem, videlicet ad petendum, exhigendum, recipiendum et habendum et levandum pro me et nomine meo a tabula cambii seu depositorum dicte civitatis Barchinone, et etiam ab aliis quorumcumque camporum dicte civitatis tabulis, quascumque pecunie quantitates michi in eisdem tabula vel tabulis ditas et scriptas et decetero dicendas et scribendas per quasvis personas. Et de ipsis in toto vel in parte ditam seu ditas faciendum illi vel illis personis quibus vobis videbitur. Et si opus fuerit, administratoribus dictarum tabularum apochas firmare. Et ipsas pecunie quantitates penes vos retinendum in solutum prorata eius quod debetur vobis ratione societatis inter me et vos facte et promote super

libris de stampa, prout in instrumento eiusdem societatis continetur de eadem societate. Et deum *et cetera*. Promittens et iurans in animam meam per Dominum Deum et eius sancta quatuor Evangelia, manibus meis corporaliter tacta, huiusmodi mandatum non revocare, sed semper ratum habere quicquid per vos factum et procuratum fuerit, sub bonorum meorum omnium ypotecha.

Testes predicti [honorabilis Bartholomeus Gentilis, mercator ianuensis, Balthesar Thomas, flassaderius, et Anthonius Figueres, çabaterius, cives Barchinone].

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma.*

179

1488, juny, 28. Barcelona

Bartomeu Roger, de 16 anys, fill d'Arnau Roger, difunt, llibreter, i d'Eufrasina, promet a Bartomeu Sastre, llibreter, ciutadà de Barcelona, que durant 2 anys viurà amb ell per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Bartomeu Sastre, durant aquest temps, el mantindrà i li donarà una paga de 9 lliures: el primer any 70 sous i la resta el segon any.

AHPB, Dalmau GINEBRET, *Manuale vicesimum tertium* 1488, abril, 29 - 1489, maig, 18, s.n.

Ego Bartholomeus^a Roger, filius quondam Arnaldi Roger, libraterii, et domine Eufrazine, eius uxoris, asserens me, virtute iuramenti per me inferius prestiti, etatem sexdecim annorum plenarie accessisse, et curatorem non habere nec habere velle, ad duos annos, qui currere incipiant die presenti et subscripto, mitto et affirmo me vobiscum Bartholomeo Sastre, libraterio, cive Barchinone, causa addiscendi officium vestrum *de librater*, et alias serviendi vobis in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis. Promittens vobis quod per dictum tempus stabo vobiscum et ero vobis et domui vestre bonus, fidelis et legalis, omne comodum procurando et incomodum evitando. Et a vobis seu a vestro servitio non recedam absque vestris licentia et permissu, dicto tempore durante. Quod si fecero, dono vobis potestatem quod possitis me capere et captum detinere. Et in fine temporis emendabo vobis et vestris omnes dies quibus a vestro servitio absens fuero tam ratione fuge, infirmitatis quam alias quovis modo. Sub pacto: quod vos teneamini me providere in cibo, potu, et tenere sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et quod teneamini michi solvere, pro servitio dictorum duorum annorum, novem libras hoc modo: in primo anno septuaginta solidos, residuum vero in secundo anno. Ultra quas novem libras teneamini facere sotulares^b, quotienscumque opus fuerit. Et ego dictus Bartholomeus Sastre, acceptans te dictum Bartholomeum Roger in discipulum meum, convenio et promitto quod docebo te dictum officium *de librater*, prout facilius potero et tu adiscere volueris. Necnon providebo tibi in cibo et potu. Et solvere novem libras^c et solvere sotulares modo et forma iam dictis, et alia facere, prout superius continetur. Et pro his complendis, obligamus unus nostrum alteri et nobis ad invicem ac vicisim omnia et singula bona nostra. Iuramus *et cetera*. Et volumus quod fiant duo instrumenta. Hec igitur *et cetera*.

Testes: discretus Ioannes Boffill, presbiter^d, in ecclesia Barchinone beneficiatus, et Honofrius Folch, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat* quotiens opus fuerit - c. *Segueix ratllat* mon - d. presbiter, *al ms* presbiter.

180

1488, octubre, 25. Barcelona

Joan Miquel Gilabert, notari, ciutadà de Barcelona, ven a Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona, 4 grosses de pergamins, a raó de 12 dotzenes per cada grossa. El preu és de 20 lliures, a raó de 5 lliures per grossa.

AHPB, Guillem JORDÀ, *Vicesimum octavum manuale* 1488, setembre, 24 - 1489, març, 23, s.n.

Die sabbati, XXV^a mensis octobris, anno a nativitate Domini M^o CCCC LXXXVIII°.

Ego Iohannes ^a Michael Gilabert, notarius, civis Barchinone, gratis et ex certa scientia, per me et omnes heredes et successores meos quoscumque, vendo et causa venditionis concedo vobis Petro Michelet, libraterio, civi dicte civitatis, et vestris et quibus volueritis, quatuor grossas de *pergamins* bonis, receptibilibus et mercantilibus, ad rationem duodecim *dotzenes* pro qualibet grossa. Hanch autem venditionem *et cetera*. Sicut melius dici potest *et cetera*. Et extraho *et cetera*. Eademque *et cetera*. Promittens tradere vobis possessionem corporalem de predictis pergamenis hinch ad vigiliam Nativitatis Domini [...] ^b possessionem *et cetera*. Et ex causa huius venditionis et alias [...] et vestris omnia iura *et cetera*. Quibus iuribus *et cetera*. Ego enim *et cetera*. Pretium est viginti libre barchinonenses, ad rationem quinque librarum pro qualibet grossa. Et ideo renuntiando exceptioni *et cetera*, dono *et cetera*. Insuper promitto teneri de evictione et etiam promitto quod intra dictum tempus, ego non vendam per me nec per interpositam personam, directe vel indirecte, et hoc sub pena viginti librarum Barchinone, dividenda *et cetera*. Et pro hiis obligo vobis et vestris omnia et singula bona mea, mobilia et immobilia, ubique habita et habenda *et cetera*. Iuro *et cetera*.

Testes: Iohannes Egidii, studens in utroque iure, Iohannes Garlinch, magister de stampa, civis, et Anthonius Simon, scriptor^f, habitatores Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Indiquem amb [...] la part del text il·legible a causa del mal estat del protocol* - c. scriptor, *al ms* scriptores. *Segueix al protocol l'instrument debitori del preu de 20 lliures signat pel comprador Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona.*

1489, gener, 30. Barcelona

Joan Gberlinch, mestre d'estampa alemany, i Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona, fan concòrdia per a la impressió de llibres. Joan Gberlinch imprimirà 400 Diürnals en bon paper, que lliurarà corregits, del bisbat que Pere Miquel dirà i segons l'original que aquest li donarà. La impressió haurà d'estar acabada abans de la fi del proper mes de juny. Joan Gberlinch rebrà una paga de 5 sous per cada Diürnal caplletrat de vermell, és a dir, 100 lliures per tota la feina: 50 lliures les rebrà poc a poc des del principi de l'obra d'impressió fins haver acabat l'estampació dels 400 Diürnals i les altres 50 lliures les rebrà dos mesos després d'haver acabat l'obra d'impressió. [V. docs. 182, 183]

AHPB, Guillem JORDÀ, *Vicesimum octavum manuale* 1488, setembre, 24 - 1489, març, 23, s.n.

En nom de Déu sia e de la gloriosa Verge Madona Sancta Maria, mare sua, amen. Concòrdia feta per he entre mestre Johan Garlinch, mestre de stampa alamaney, de una part, e En Pere Miquell, librater, ciutadà de Barchinona, de la part altre, sobre certs *Diornalls* faheedors^a per lo dit mestre Iohan Guarlinch. Són entre les dites parts fets e concordats los capítolls e cartes següents:

Primerament, que lo dit mestre Johan Garlinch sia tengut de fer quatre-cents *Diornalls* de stampa, de paper de senyal de pilar, o de cap de moro fi, o d'altre senyal, que sia tan bo com aquell. De aquell bisbat que lo dit Pere Miquell li dirà, segons la forma e mostra de un full que té lo dit Pere Miquell, lo qual lo dit mestre Johan li ha donat. E fets aquells, ha haver lo dit mestre Johan sinch sous per cadahun *Diornal* capletrat de vermell, acceptat los caps dels officis, que són per tots los CCCC *Diornalls*: cent liures barchaloneses.

Item, és convengut entre les dites parts que lo dit Pere Miquell sia tengut de pagar les dites cent liures en aquesta forma: ço és, a poch a poch del jorn que lo dit mestre Johan Garlinch començarà la dita obra fins^b sien fets, cinquanta liures. E les restants cinquanta liures lo dit Pere Miquell sia tengut de donar-li aquelles dins spay de dos mesos aprés següents que seran acabats^c los dits CCCC *Diornalls*.

Item, és convengut entre les dites parts que lo dit mestre Johan Garlinch hage de acabar los dits *Diornalls* per tot lo mes de juny primer vinent, salvat just impediment, e que no gos fer ne fer fer ne aturar-se full negú de dits *Diornalls* que se'n pogés millorar, si donchs aprés dos anys que los dessus dits fossen acabats e aquells talls ell fos tengut a principiar de nou.

Item, és convengut entre les dites parts que lo dit Pere Miquell sia tengut en donar lo original al dit mestre Johan Garlinch. E lo dit mestre Johan Garlinch li sia tengut donar los dits *Diornalls* corregits juxta la forma del dit original dins lo dit temps.

Item, és convengut entre les dites parts que si lo dit Pere Miquell ne volrà fer en nombre de XV de pergamins, que lo dit mestre Johan sita tengut de fer-los, pus no passen lo nombre de CCCC e lo dit Per Miquell sia tengut de donar los pergamins.

Item, és convengut entre les dites parts que si, ço que Déu no vulla, mestre Johan Garlinch per mort o per altre quallsevulla cars fortuit, no podia acabar los dits CCCC *Diornalls*, que en tall

cars, los qui resterian per lo dit mestre Johan, e als qualls resterian les aynes e la lena per tirar e acabar la dita obra, sien tenguts de fer-le-y tirar ab què lo dit Pere Miquell sia tengut pagar en aquells les restants cinquanta liures a compliment de les dites cent liures, e lo dit Pere Miquell se'n puxa aportar tota hora que volrà los full o fulls que fets e tirats seran. E si lo dit mestre Johan volia ésser segur del dit Pere Miquell de les L liures restants a pagar dins los dits dos mesos, lo dit Pere Miquell sia tengut donar-le-y.

E per attendre e complir les dites coses la una part a l'altre e endecemps prometen cascú d'ells per la porció llur de fer tot lo dessus dit. E açò sotz pena de cent florins d'or, de la qual pena les dues parts sien adquirides a la part complint los dits capitolls, e per la terça part en aquella cort, jutge o official qui-n feria la execució. E per açò attendre e complir, tenir e observar la una part a l'altre e endecemps ne obliguen tots llurs béns, mobles e immobles, haguts e per haver. E-u juren.

Testes: Bartholomeus Quintana et Hieronimus de Negro, mercatores, cives, ac Anthonius Simon, scriptor Barchinone.

a. faheedors, *corregit sobre* faheedores - b. fins, *corregit sobre* fites - c. acabats, *corregit sobre* acabades

Ego Iohannes^a Garlinch, alamannus, magister stampe, confiteor et recognosco vobis Petro Miquell, libraterio, civi Barchinone, quod in solutum pro rata illarum quinquaginta librarum Barchinone, quas vos michi tenetis dare pro faciendo vobis quadringentos^b *Diornalls*, dedistis et solvistis michi quindecim libras Barchinone numerando *et cetera*. Renuntiando *et cetera*.

Testes proxime dicti.

Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma - b. quadringentos, *al ms* quadringentis.

182

1489, febrer, 10. Barcelona

Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona, i Gabriel Tortosa, estudiant d'arts, oriünd del lloc de Constantí, diòcesi de Tarragona, constitueixen societat sobre la venda de llibres d'estampa Diornals. Pere Miquel aportarà i lliurarà a Gabriel Tortosa tots els Diürnals de la regla del bisbat de Vic, que Gabriel pugui vendre. Els preus dels Diürnals, tant en diners com en forment, seran lliurats per Gabriel Tortosa a Pere Miquel, el qual pagarà a Gabriel Tortosa un reial d'argent per Diürnal venut. Gabriel Tortosa no podrà vendre altres llibres d'estampa en el bisbat de Vic. [V. docs. 181, 183]

AHPB, Guillem JORDÀ, *Vicesimum octavum manuale* 1488, setembre, 24 - 1489, març, 23, s.n.

In Dei nomine [...]. En nom de Déu e de la gloriosa Verge Madona Sancta Maria, mare sua, sia, amen. Concòrdia feta entre lo honorable En Pere Miquell, librater, ciutedà de Barchinona, de una part, e En Gabriell Tortosa, student en arts, nadiu del loch de Costantí, de la diòcesi de Tarragona, de la part altre, sobre la venda de certs *Diornalls* per lo dit Gabriell Tortosa faheedora.

Primerament, són de acort les dites parts que lo dit Pere Miquell do e liura al dit Gabriell Tortosa tants *Diornalls* del bisbat de Vich de stampa, quants lo dit Gabriell Tortosa ne porà vendre e exeugar en lo dit bisbat de Vich per ahon fan o en qualsevulla altre part.

Item, és concordat entre les dites parts que lo dit Gabriell Tortosa sia tengut de recobrar los preus de dits *Diornalls* e donar e liurar-los al dit Pere Miquel axí en dinés com en forment.

Item, és concordat entre les dites parts que lo dit Pere Miquell sia tengut donar per treballs de vendre los dits *Diornalls* al dit Gabriell Tortosa un reall de argent per cascun dells dits *Diornalls*.

Item, és concordat entre les dites parts que lo dit Gabriell Tortosa no puga ne li sia^a lícit de vendre *Diornalls* ne altres libres de stampa en lo dit bisbat de Vich, sinó los del dit Pere Miquell.

Item, és concordat entre les dites parts que lo dit Gabriell Tortosa sia tengut de anar per lo bisbat de Vich per veure quants dels dits *Diornalls* se poran exeugar en aquell. Per la qual anada lo dit Pere Miquell sia tengut donar al dit Gabriell Tortosa de béns seus mobles quaranta sous. E si per fet de ventura lo dit Gabriell Tortosa volrà per la dita anada més dels dits quaranta sous, que en tall cars lo dit Pere Miquell fos tengut donar e pagar al dit Gabriell ço que muntaria més anant dels dits XXXX sous.

Item, és concordat e pactat entre les dites parts que lo dit Pere Miquell no puga ne li sia lícit de revocar lo dit Gabriell Tortosa de la dita negació dessus dita. Entès, emperò, e declarat que, si lo dit Gabriell Tortosa volrà renunciar en aquella, tota hora que vulla que ho pusqua fer.

E totes les dessus dites coses les dites parts convenen he prometen tenir, complir e observar, tant quant tocha lo interès de cascuna de les parts. E açò sotz pena de deu liures barcheloneses, guanyadora per les dues parts a la part les coses dessus dites complint e servant, e per la terça part en aquella cort, jutge o official qui-n feria la execució. E per açò attendre e complir, tenir e observar, la una part a la altre e endesemps na obliguen tots llurs béns, mobles e immobles, haguts^b e havedors. E-u juren.

Testes: Bartholomeus de Primeran, porterius domini regis, civis, et Anthonius Simon, scriptor Barchinone.

sia, *corregit sobre serà* - b. *Segueix ratllat* e per.

1489, febrer, 25. Barcelona

Joan Garlinch, mestre d'estampa alemany, habitant de Barcelona, que havia fet concòrdia amb Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona, per a la impressió de 400 Diürnals, promet a aquest que en el cas que el rei imposés l'ofici segons l'Església Romana a tots els seus regnes, ell farà l'obra d'impressió que Pere Miquel li indiqui en lloc d'aquells Diürnals que no poguessin ésser venuts. [V. doc. 181, 182]

AHPB, Guillem JORDÀ, *Vicesimum octavum manuale* 1488, setembre, 24 - 1489, març, 23, s.n.

Ego Iohannes^a Garlinch, magister de stampa, alamannus, habitator Barchinone, attendens me fecisse vobiscum Petro Miquell, libraterio, civi dicte civitatis, certam concordiam in posse Guillermi Iordani, notarii infrascripti, XXX^a die ianuarii proxime lapsi, super quadringentos *Diornalls*; attendens vos dubitasse quod serenissimus dominus^b noster rex vult facere celebrare officium secundum Romanam Ecclesiam in omnibus regnis suis, et, si fieret, quod dictos CCC *Diornalls* illos non perdidisset; attendens vos donasse michi unam *Bibliam* pro eo ut vobis facerem obligationem et promissionem sequentem, idcircho, gratis et ex certa scientia, convenio et bona fide promitto vobis dicto Petro Miquelo et vestris quod, si forsan casus evenerit quod talia dictus dominus noster rex faceret, de accipiendo vobis dictos *Diornalls*, que tunch in posse vestro remanserint et non erint^c venditi, et pro illis facere vobis illa opera et tanta qualis^d vos eligeritis, et hoch incontinenti cum a vobis vel vestris fuero requisitus, sine dilatione *et cetera*. Quodque reddam omnes missiones *et cetera*. Super quibus missionibus *et cetera*. Et pro hiis obligo vobis et vestris omnia et singula bona mea et etiam *les aynes*, prout in dicta obligatione facta per me dictum Iohannem Garlinch vobis dicto Petro Michaelle *et cetera*.

Testes: venerabilis Anthonius Capdepós, presbiter^e, beneficiatus in ecclesia ville Sancti Petri de Auro, et Petrus Paulus Bojossa, parator, habitator dicte ville.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat nr* - c. *sic al ms* - d. *illa opera et tanta qualis, sic al ms per illam operam et tantam qualem* - e. *presbiter, al ms prebiter*.

1489, març, 28. Barcelona

Els proboms i sagritans de la parròquia de Sant Pere de Gavà, bisbat de Barcelona, i Miquel Miravet, escrivent de lletra rodona i bidell de la Seu de Barcelona, fan concòrdia

sobre la confecció i escriptura d'un Missal mixt segons la Consueta de la Seu de Barcelona. Miquel Miravet promet escriure, lligar i il·luminar el dit Missal en pergamins d'aquí a 10 mesos. El preu per aquesta feina és de 28 lliures: 8 lliures són lliurades ara, 10 lliures seran donades en haver acabat el Dominical del Missal; la resta, en haver acabat i haver corregit el Missal. Per a la correcció Pere Miquel Miravet disposarà de dos mesos addicionals.

AHPB, Bartomeu COSTA, *Tricesimum sextum manuale* 1488, setembre, 5 - 1490, març, 11, s.n.

Die sabbati, XXVIII^a martii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o LXXXVIII°.

Concordat convingut és entre en Barthomeu^a Rocha, Anthoni Ferriol, Johan Pujals e Pera Tintorer, prohòmens e sagristans de la parròchia de Sent Pera de^b Gavà, del bisbat de Barchinona, de una part, e lo sènyer en Miquel Miravet, scrivent e badell^c de la Seu de Barchinona, de la part altre, sobre la construcció, factura e scriptura de hun *Missal* mixst, acabat segons la consueta de la Seu de Barchinona.

Primerament, lo dit sènyer en Miquel Miravet convé e promet als dits prohòmens e sagristans que ell de ací a deu mesos primer vinents farà e scriurà, lligarà e il·luminarà ab tot compliment, posts e feristol lo dit *Missal* miste, scrit en pregamí de moltó, de forma de full migà, sots aquell patró de letra de la qual ha ya donat mostra a mossèn Julià Garbí, vicari de la dita sglésia de Gavà. Promettent que, dins lo dit temps, ell darà lo dit *Misal*, segons demunt és dit, als dits prohòmens e sagristans, sens tota dilació *et cetera*. Ab salari de procurador V sous. E ab restitució de totes missions e despeses *et cetera*. E per maior tuyció dóna per fermança, qui en ço ab ell e sens ell serà tengut e obligat: madona Eulàlia, muller sua, sots pena de vint liures Barchaloneses. La qual pena *et cetera*. E la dita madona Eulàlia^d, acceptant la dita fermança, convé e promet que ab lo dit marit seu e sens ell serà tenguda en les dites coses. E tots, axí principal con fermança, obliguen tots lurs béns, mobles e immobles, haguts e havedors. Renunciant largament e jurants e ab scriptura de terç en la cort del veguer de Barchinona obligant-ne lo dit Miquel Miravet la persona e los dos tots sos béns. Lo preu del dit libre *Misal* són vint-hi-vuyt liures Barchaloneses, pegadores en aquesta manera: ço és, de present vuyt liures; e acabat lo *Dominical* del dit libre, deu liures; e les restants deu liures acabat e corregit lo dit libre. E per corregir lo dit libre, hage lo dit Miquel Miravet dos mesos, ultra los dits deu mesos.

E los dits prohòmens e sagristans, loant e aprovant les dites coses, convenen e prometen al dit Miquel Miravet que ells daran e pagaran les dites vint-hi-vuyt liures, preu del dit *Missal*, per los térmens e pagues demunt contingudes, sens dilació *et cetera*. Obliguen-ne per ço los béns de la dita comunitat.

Item, lo dit Miquel^e Miravet ferma àpocha als dits prohòmens^f de vuyt liures decomptants a ell pagades.

Testes: Petrus Costa et Iohannes Comes, scriptores Barchinone.

a. *Damunt els noms, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat Gaf* - c. *Segueix ratllat ciutedà de Barchinona* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma.* - f. *Segueix ratllat apocha.*

1489, abril, 15. Barcelona

Joan Gberlinch, mestre d'estampa alemany, d'una part, i Pere Miquel, llibreter, Antoni Robinell, mercader, i Ramon d'Isach, llibreter, ciutadans de Barcelona, de l'altra part, fan concòrdia sobre la impressió del llibre Hores de nostra Dona. Joan Gberlinch imprimirà 1000 peces, en bon paper, d'aquí a Quinquagèsima {Pentecosta}, tot rebent 12 diners per cada peça, és a dir, en total rebrà 50 lliures: ara 16 lliures, 13 sous i 4 diners, la resta en acabar l'obra. Pere Miquel, Antoni Robinell i Ramon d'Isach aportaran l'original i el capital: un terç cadascú. [V. doc. 186]

AHPB, Guillem JORDÀ, *Vicesimum nonum manuale* 1489, març, 27 - 1489, desembre, 12, fols. 10v-11r.

Die mercurii, XV^a mensis aprilis, anno a nativitate Domini M^o LXXXVIII°.

In Dei nomine, amen. [...] En nom de Déu sia e de la gloriosa Verge Madona Sancta Maria, mare sua, amen. Concòrdia feta per he entre mestre Johan Garlinch, mestre de stampa almany, de una part, e los honorables En Pere Miquell, librater, e Anthoni Robinell, mercader, e Ramon de Isach, librater, ciutedans de Barchinona, de la part altre, sobre certes *Oras de nostra Dona*. Són entre les dites parts fets e concordats los capítolls e cartes següents:

Primerament, que lo dit mestre Johan Garlinch sia tengut de fer mill *Oras de nostra Dona*, de stampa, de paper de senyall de cap de moro, o de pillar fi, o d'altre senyal, que sia tan bo com aquell, segons lo original que li serà donat per los dits Pere Miquell, Anthoni Robinell e Ramon de Isach. E que hi sia mes lo "obsecro". E, fetes aquelles, ha haver lo dit mestre Johan Garlinch per cascuna de les dites *Oras* dotze dinés, capletrades de vermell, que són per totes mill, cinquanta liures.

Item, és convengut entre les dites parts que los dits Pere Miquell, Anthoni Robinell e Ramon de Isach sien tenguts de pagar les dites L liures al dit mestre Johan Garlinch, ço és, de present XVI liures, XIII sous, IIII; e les restants, com sien acabades les dites *Oras*.

Item, és convengut entre les dites parts que lo dit mestre Johan^a Garlinch sia tengut de donar acabades les dites *Oras* de ací a Cinchogesma primer vinent.

Item, és convengut entre les dites parts que los dessús dits sien tenguts en donar lo original al dit mestre Johan Garlinch, e lo dit mestre Johan Garlinch^b li sia tengut donar les dites *Oras* corregides, iuxta la forma del dit original, dins lo dit temps, e les qualls sien de la letra dels *Diornalls* que lo dit Pere Miquell fa fer, e istoriades de tantes istòrias com havia en les primeres que lo dit mestre Johan Garlinch féu.

Item, és convengut entre les dites parts que lo dit mestre Johan Garlinch non puga fer ni fer fer per via directa ni indirecta més anant de les dites mill *Oras*.

E prometten les dites parts, ço és, la una a l'altre e endesemps, que les demunt dites coses totes e sengles cascuna de les dites parts compliran e attendran, e açò sotzs pena de L liures Barcheloneses, adquiridora per les dues parts a la part servant e complint les dites coses, e per la terça

part en aquella cort, jutge o official qui-n feria la execució *et cetera*. E per açò attendre e complir, tenir e observar, ne obliguen la una part a l'altre e endesemps tots e sengles béns llurs, mobles e immobles, haguts e per haver. E-u juren.

Testes: Jacobus Oller, mercator, et Petrus Colomer, calsterius, cives Barchinone.

Johan *interlineat* - b. *Segueix ratllat* li.

186

1489, abril, 15. Barcelona

Pere Miquel, llibreter, Antoni Robinell, mercader, i Ramon d'Isach, llibreter, ciutadans de Barcelona, ratifiquen la concòrdia entre ells feta i Joan Gberlinch, mestre d'estampa alemany, per a la impressió de 1000 peces del llibre Hores de nostra Dona. Convenen que dividiran en tres parts els llibres impresos i pagarà cada un d'ells un terç de la paga de Joan Gberlinch. I estableixen que el preu mínim de cada peça sense enquadrar serà de 2 sous. [V. doc. 185]

AHPB, Guillem JORDÀ, *Vicesimum nonum manuale* 1489, març, 27 - 1489, desembre, 12, fols. 10v-11v.

Nos Petrus^a Miquell, libraterius, ex una, Anthonius Robinell, mercator, ex alia, et Raymondus Ysach, libraterius, omnes cives Barchinone, ex altera partibus, attendens^b nos omnes facimus facere mille *Oras gloriosse Virginis Marie* magistro Iohanni Garlinch, de stampa, pro pretio duodecim denariorum pro qualibet earum; attendens^c esset inter nos conventum et concordatum quod incontinenti quod essent facte, ipsas illas a manibus nostris habeamus et illas dividere habeamur per tres partes equales, unam^d quarum quilibet nostrum accipiat et solvat dicto magistro Iohanni Galinch suam tertiam partem; attendentes esset inter nos conventum quod quilibet nostrum non possit illas^e vendere nisi adminus pro duobus solidis descornatas, et si forte fieret, quod ille qui contrafaciet, incidat in penam decem librarum Barchinone, dividendam^e pro duabus partibus illi seu illis^f qui non contrafaciet, et pro residua tertia parte illi officiali, curie sive iudici de his executionem facienti; idcircho volentes facere et firmare quod inter nos concordatum est, convenimus pars parti nostrum et nobis ad invicem quod predicta omnia et singula supra narrata attendebimus^g et complebimus et in nullo contrafacimus vel veniemus aliquo iure, causa vel etiam ratione. Et pro his quilibet nostrum obligamus pars parti nostrum et ad invicem omnia et singula bona nostra, mobilia et immobilia, ubique habita et habenda. Iuramus *et cetera*.

Testes proxime dicti [Jacobus Oller, mercator, et Petrus Colomer, calsterius, cives Barchinone].

a. *Damunt els noms, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. attendens, *sic al ms per attendentes. Segueix ratllat nos* - c. *Segueix ratllat dare cuiq* - d. unam, *al ms una* - e. *adquirendam, al ms acquirenda* - f. *seu illis interlineat* - g. *attendebimus, sic al ms per attendemus.*

187

1489, juliol, 27. Barcelona

Jaume Salat, llibreter, ciutadà de Barcelona, i Joan Gberlinch, mestre d'estampa alemany, habitant de Barcelona, fan concòrdia sobre la feina d'estampació. Joan Gberlinch estamparà 360 Còmputs durant la present setmana i promet que en dos anys no imprimirà més exemplars. Joan Salat pagarà a Joan Gberlinch 60 sous per la feina i li donarà el paper que calgui.

AHPB, Bartomeu REQUESENS, *Manuale instrumentorum in numero tricesimo secundo* 1488, agost, 21 - 1490, febrer, 19, s.n.

Iacobus^a Salat, libraterius, civis Barchinone, ex una, et Iohannes Garlin, alamannus, magister de stampa sive *stampador* et habitator in dicta civitate, partibus ex altera, confitemur et recognoscimus pars parti alteri et nobis ad invicem et vicissim quod super factione voluminum subscriptorum venimus ad pactum et concordiam sequentes: videlicet, quod ego dictus Iohannes Garlin faciam et stampem, et facere et stampare promitto pro vobis dicto Iacobo Salat, per totam presentem ebdomadam, trescentos sexaginta *Còmputs* iuxta originale per vos michi tradendum. Et promitto vobis quod intra duos annos primo et continue venturos non extampabo nec vendam seu dabo cuiquam alteri de ipsis seu similibus *Còmputs*, ad finem quod vos ipsos per me vobis tradendos facilius vendere et axeugare possitis et valeatis. Et si contrafecero, volo incidi in penam decem librarum monete barchinonensis, vobis pro duabus partibus, et officiali proinde executionem facienti pro residua tertia parte, factis de ipsa pena tribus equalibus partibus, acquirendam. Et quod vos dictus Iacobus Salat habeatis michi dare pro factione ipsorum *Còmputs* sexaginta solidos dicte monete barchinonensis, et etiam papirum pro ipsis *Còmputs* stampandis, quod fuerit necessarium. Et ut de predicta pena, casu quo comittatur, vobis diligentius cautum sit, dono vobis in fideiussorem: Baltasarem^m Thomam, flaçaderium, civem Barchinone, qui mecum et sine me teneatur in dicta pena *et cetera*. Et ego dictus fideiussor, acceptans sponte dictam fideiussionem, promitto cum dicto principali meo et sine ipso teneri *et cetera*. Et pro hiis obligamus ambo, dicti principalis et fideiussor, scilicet uterque nostrum, prout dicta sunt et promissa, bona *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Et specialiter ego dictus fideiussor, legi dicenti quod prius *et cetera*, et alii *et cetera*. Et ambo, omni alii *et cetera*. Et ego Iacobus^s Salat, qui supra, acceptans dictam promissionem, per vos dictum magistrum Iohannem Garlin michi supra factam, de faciendo et stampando predictos trescentos sexaginta *Còmputs*, pro quibus^d habeam et promitto exsolvere vobis, incontinenti cum ipsos habuero et recepero, dictos sexaginta solidos, et tradam vobis papirum, quod pro factione ipsorum fuerit necessarium, sine omni dilatione *et cetera*. Damna et missiones *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Iuramus omnes dicti contrahentes *et cetera*. Hec igitur *et cetera*. Fiat utrique parti nostrum unum *et cetera*.

Testes: discretus Petrus Raymundus Nathalis, civis, et Petrus Texidor, ambo scriptores Barchinone.

a. *Damunt els noms, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - d. *Segueix ratllat exsolvere.*

188

1489, setembre, 30. Barcelona

Jaume de Casafranca, notari i escrivà del rei, ciutadà de Barcelona, i Joan Gherlinch, mestre d'estampa alemany, habitant de Barcelona, fan concòrdia sobre l'estampació de llibres. Joan Gherlinch estamparà 1015 peces del llibre Lunari, en bon paper, segons l'original lliurat per Jaume de Casafranca. En un any i mig no imprimirà més peces del dit llibre ni lliurarà a un altre l'original perquè ho faci. Jaume de Casafranca, per esmena i satisfacció del paper i de tot el que calgui per a la feina d'impressió, pagarà a Joan Gherlinch 35 lliures: ara, 15 lliures; i la resta, en acabar la feina d'impressió.

AHCB, ARXIU NOTARIAL, IX. 4.

En nom de Déu sia, amen.

Capítols e concòrdia sobre les coses davall scrites fets e fermats entre lo honorable mossèn Jaume^a de Casafrancha, notari et scrivà del senyor rey, ciutedà de Barchinona, de una part, e mestre Johan^b Garlinç, mestre de letra de stampa, de Alemanya, ara emperò habitant^c en Barchinona, de la part altra, per [...]^d.

Primerament, lo dit mestre Garlinç promet al dit mossèn Jacme Casafrancha, sots pena de XXV liures de moneda Barchalonesa, la qual graciosament se impose, que de aci e per tot lo mes de octubre prop sdevenidor ferà e enpremtarà de letra de stampa e liurarà realment y de fet al dit mossèn Jacme de Casafrancha mil e quinze peces o llibres appellats *Lunaris*, segons lo original, lo qual per lo dit mossèn Casafrancha li és liurat, scrits o stempats en bon paper de bona stampa, segons la mostra que de present lo dit Garlinç ha liurada al dit mossèn Casafrancha.

Item, promet sots la dita pena de XXV liures, [...] dins temps [...] any e mig propvinent^e [...] no farà ni ferà més dels dits llibres, per si o per altres, directament o indirecta, [...] ne prestarà o comunicarà per alguna via lo original [...] translats del dit llibre, ans promet que lo dit original gorderà bé e degudament en manera que per algun [...] comunicats a algú ni de aquells permetre ésser tret translats.

Item, promet, sots la dita pena, que dins lo dit temps^f [...] no farà ni ferà [...] directament ni indirecta més anant dels dits mil [...] o trestats. E que de aquells ne d'altres no-n vendrà [...] -ment laxerà a algú o alguns per alguna via.

Item, lo dit mossèn Jacme de Casafrancha promet al dit [...] Johan Garlinç que per smena e total satisfeció de la dita [...] del paper e altres coses necessàries, les quals totes venen a càrrech del dit mestre Garlinc, donerà e pagarà al dit mestre Garlinc trenta cinch liures Barchaloneses, ço és, de present quinze liures e les restants vint liures acabada e liurada la dita obra, com dit és.

E prometen dites parts, ço és, la una a l'altre e endesemps, que les dites coses totes e sengles, ço és, quiscuna de aquelles lo que li tocha, atendran, compliran e serveran sens dilació alguna, ab restitució de tots dans e despeses, e⁶ lo dit mestre⁶ Garlinç sots la dita pena de XXV liures, la qual tantes vegades sia comesa quantes seria contrafet, la qual pena comesa o no⁴, o graciosament remesa, no resmenys lo dit mestre Garlinç vol ésser tengut en les dites coses. E per maior seguretat⁵ dóne per fermances En Baltesar Thomàs, flassader, e Pere Miquel, librater, ciutedans de Barchinona, e quiscú d'ells per lo tot¹, les quals fermances accepten la dita fermaça e prometen que ab lo dit lur principal e sens aquells, seran tenguts e obligats en les dites coses. E ultres les dites despeses e pena prometen les dites parts, ço és, la una a l'altre endesemps pagar per salari^m de elles e de lurs procuradors perⁿ quascun dia cinch sous [...] axí mateix sobre les dites coses no alleguar [...] sobreceiment ne ferma de dret, ne posar alguna [...] sots pena de deu liures, la qual pena tantes [...] sia comesa quantes serà contrafet, de la qual [...] cars que [...] sa sia gonyada la terça [...] official qui de aquella faria execució e les [...] dues parts a la part obedient, e les dites coses complint. La qual pena comesa o no, pagada o no, noresmenys [...] dites parts prometen tenir e complir les dites coses [...] attendre e complir, ne obliguen, ço és, lo dit mestre [...] e les dites fermances al dit mossèn Casafrancha [...] mossèn Casafrancha al dit mestre Garlinc, tosts [...] sengles béns lurs e de cascun d'ells per lo tot. E axí ho juren [...] Senyor Déu e los seus sants quatre Evangelis per ells corporalment tocats ab totes renunciacions axí de drets e de fermances com altres largament. E noresmenys per les dites coses totes e sengles prometen fer e fermar scriptura de terç en lo libre dels terços de la cort del vaguer larguament. E per quant lo die present és festa de Sent Jherònim e feriat e la dita scriptura de terç no-s pot fermar, per ço *et alias* les dites parts, axí principal com fermances, fan e constituexen procuradors lurs per fermar la dita scriptura de terç En Barthomeu Torrent, notari, e En Johan Senya, scrivent de Barchinona, e quiscun de aquells *insolidum* per fermar la dita scriptura de terç largament^o.

Deinde autem die iovis, prima mensis octobris, anno predicto, intitulata, Bartholomeus Torrent, notarius, civis, et Iohannes Senya, scriptor Barchinone, procuratores supra constituti, firmarunt dictam tertii scripturam in libro tertiorum curie honorabilis vicarii Barchinone, obligantes dicto nomine personas et bona dictorum eorumdem principalium *et cetera*.

Testes: honorabiles Michael Marquès, mercator, Anthonius Bonet, notarius et regius scriba domini regis, Gabriel Prats, libraterius, cives, et Franciscus Jover, scriptor Barchinone.

Item, dictus Iohannes^p Garlinc firmavit apocham de dictis XV libris, que solvende erant die³ presenti, quas dictus Casafrancha eidem Iohanni Garlinc scribi fecit in tabula cambii sive depositorum Barchinone. Et ideo renuntiando *et cetera*.

Testes predicti.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Id. I segueix ratllada una paraula il·legible* - c. *habitant, al ms habint* - d. *Indiquem amb [...] les parts il·legibles de l'instrument a causa del mal estat de la minuta* - e. *dins propvinent interlmeat* - f. *dins lo dit temps interlineat* - g. *Segueix ratllat de* - h. *Segueix ratllat Gal* - i. *Segueix ratllat o* - k. *Segueix ratllat dona* - l. *Segueix ratllat una part del text* - m. *Segueix ratllat a* - n. *Segueix ratllat a* - o. *Segueix ratllat Deinde autem die iovis prima mensis octobris* - p. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - die, *al ms de*.

1490, febrer, 3. Barcelona

Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix deure a Francesc Fageda, causídic, ciutadà de Barcelona, 22 lliures i 4 sous, que són part d'un deute de 30 lliures, que són el preu de 960 peces del llibre Hores, impreses en paper per Joan Gberlinch, estamador de llibres, el qual deu les dites 30 lliures a Pere Miquel. Aquest promet pagar-les d'aquí a mitja Quaresma. Pere Miquel signa instrument d'indemnitat a Baltasar Tomàs, flassader, ciutadà de Barcelona, per raó de la seva fiança.

AHPB, Pere TRITER, *Octavum manuale contractuum venditionum et aliarum alienationum et aliorum quorumcumque contractuum* 1489, juliol, 6 - 1490, abril, 29, fol. 72v.

Die mercurii, tertia mensis febroarii, anno a nativitate Domini M CCCC LXXXX.

Petrus^a Miquel, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis Francisco Fageda, causidico, civi dicte civitatis, presenti, quod debeo vobis viginti duas libras et quatuor solidos barchinonenses, vobis ad solvendum restantes ad complementum illarum triginta librarum Barchinone, quas vobis debebam ratione et pro pretio nongentarum sexaginta *Horarum*, in papiro scriptarum de stampa, bonarum et perfectarum, quas a vobis emi, habui et recepi, ad opus officii mei et causa utendi eodem. Renuntiando *et cetera*, solvere vobis mercantiliter et de plano hinch ad mediam Kadragesimam proxime venturam, sine *et cetera*. Damna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Fideiussor: Balthesar^b Thomas, flassaderius, civis Barchinone, qui mecum *et cetera*. Qui acceptans promitto teneri *et cetera*. Obligamus tam principalis quam fideiussor, scilicet uterque insolidum, bona *et cetera*. Renuntiamus et specialiter ego dictus fideiussor renuntio legi sive iuri dicenti quod prius conveniatur principalis quam fideiussor *et cetera*. Et omnes insimul omni alii iuri *et cetera*. Et est sciendum quod de predictis omnibus et singulis facimus et firmamus vobis scripturam tertii in libro tertiorum curie honorabilis vicarii Barchinone *et cetera*. Cui *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: Raphael Oliver, mercator, et Anthonius Folch, notarius, cives Barchinone.

Dictus Petrus^c Miquel firmavit instrumentum indemnitatis dicto Balthesari Thome ratione fideiussionis predicte. Fiat cum similibus obligationibus et cum speciali obligatione illius debiti triginta librarum, quas Iohannes Glierlinch, empremtator librorum, sibi debet et solvere tenetur. Fiat large *et cetera* cum obligatione bonorum suorum et scriptura tertii *et cetera*. Iurat *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: Iheronimus de Negro, mercator Ianuensis, et dictus Anthonius Folch, notarius, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques pera indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma*.

1490, juny, 3. Barcelona

Ramon d'Isach, llibreter, ciutadà de Barcelona, fa testament i fa constar que va deixar a Bernat Dalmau, de la parròquia de Santa Coloma de Vinyoles, diòcesi de Vic, un Missal perquè fos examinat pels parroquians de Santa Coloma, que volien comprar-lo per al servei de la dita parròquia. Diu també que En Duran, tirasser de la ciutat de Vic, té en comanda 7 llibres d'oracions d'estampa. Disposa que aquest llibres o llur preu siguin tornats a la seva muller Eufràsia.

AHPB, Jaume VILAR, *Primus liber testamentorum* 1479, gener, 24 - 1497, deembre, 21, fols. 29v-30r.

In^a Christi nomine, amen. Ego Raymundus^b de Ysacho, libraterius, civis Barchinone, oriundus loci de Tostato, comitatus Vigore, infirmitate detentus, de qua mori timeo, in meo tamen pleno sensu, sana et integra memoria et cum firma loquela existens, disponens de bonis meis, meum facio, condo et ordino testamentum. ... Et pono hich ad memoriam quod Bernardus Dalmacii, parrochie Sancte Columbe de Vineolis, diocesis Vicensis, tenet a me quendam librum sive *Missale*, quod hiis proxime lapsis diebus sibi missi causa comprobandi et recognoscendi ipsum librum a parrochianis dicte parrochie et aliis qui ipsum librum emi volebant ad opus ecclesie eiusdem parrochie. Item, tenet a me, in comendam ad vendendum eum, *En Duran*, tiraterius civitatis Vici, septem libros orationis stampe sive *stampa*. Que omnia aut pretia eorumdem volo dicte uxori et heredi mee predictae [Eufrasinie], restitui et tornari, mora quacumque cessante.

Actum est hoc Barchinone, tertia die mensis iunii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo.

Sig+num Raymundi de Ysacho, testatoris predicti, qui hoch meum testamentum seu hanc meam ultimam voluntatem laudo, concedo et firmo.

Testes vocati et rogati huius testamenti sunt: Bartholomeus Alzadar Matha, lanserius, et Petrus Miró, pelliparius, cives Barchinone^c.

a. *Al marge esquerre clausum traditum* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *Tot l'instrument ratllat amb tres ratlles verticals.*

1490, desembre, 7. Barcelona

Miquel Miravet, escrivent de lletra rodona i bidell de la Seu de Barcelona, reconeix haver rebut del obrers i procuradors de l'església parroquial de Sant Andreu de Llavaneres, 12 lliures i 10 sous, que són part del preu de 37 lliures i 10 sous, pel qual ha d'escriure un Missal per al servei de la dita església.

AHPB, Miquel FORTUNY, *Sextum manuale* 1490, setembre, 20 - 1491, setembre, 15, s.n.

Die martis, VII^a mensis decembris, anno a nativitate Domini millesimo CCCC LXXXX.

Instrumentum capitulorum factorum et firmatorum per et inter Michaelē Miravet, badellum Sedis Barchinone, ex una parte, et operarios ecclesie parrochialis Sancti Andree de Lavanes, diocesis Barchinone, et procuratores eiusdem parrochie, ex altera partibus *et cetera*. Fiat large, inedula *et cetera*.

Testes in dicta cedula.

Ego Michael^a Miravet, badellus Sedis Barchinone, confiteor et recognosco vobis operariis et proceribus ecclesie parrochialis Sancti Andree de Levaneres, diocesis Barchinone, quod modo infrascripto dedistis et solvistis michi bene et plenarie, ad meam omnimodam voluntatem, illas duodecim libras et decem solidos monete Barchinone, que sunt in solutum pro rata illarum triginta septem librarum et decem solidorum, pro quibus seu quarum pretio teneor scribere quoddam *Missale* ad opus dicte ecclesie de Levaneres, prout constat in quibusdam capitulis inter me, ex una, et vos, partibus ex altera. De quibus testificatum fuit instrumentum in posse Michaelis Fortuny, notarii publici Barchinone, die presenti et subscripta. Modus vero solutionis dictarum duodecim librarum et decem solidorum talis fuit: quoniam Bartholomeus Terrés, mercator, civis Barchinone, pro vobis michi dedit in *lenya* duas libras et decem solidos; residuas vero decem libras, ad complementum dictarum duodecim librarum et decem solidorum, tradidistis michi per manus Galcerandi Pere, operarii dicte ecclesie de Levaneres. Et ideo renuntiando *et cetera*.

Testes: Bartholomeus Carqueses, parrochie Sancti Vincentii de Levaneres, et Bernardus Pasqual, parrochie Beate Marie de Corbera, diocesis Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma.*

1491, maig, 11. Barcelona

Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix deure a Joan Robinell, mercader, ciutadà de Barcelona, 21 lliures, que són el preu d'un instrument que serveix per a buidar lletres, i punxons i matrisus, comprats per Pere Miquel i Nicolau Spindeler, mestre de llibres d'estampa. Pere Miquel promet pagar la meitat d'aquí a sis mesos i la resta la pagarà en obra impresa a raó de 3 sous per mà de paper escrit.

AHPB, Guillem JORDÀ, *Tricesimum primum manuale* 1491, gener, 22 - 1491, setembre, 2, s.n.

Ego Petrus^a Miquell, libraterius, civis Barchinone, gratis et ex certa scientia, confiteor et recognosco vobis honorabili Iohanni Rabinell, mercatori, civi Barchinone, quod debeo vobis viginti unam libras Barchinonenses ratione et pro pretio cuiusdam instrumenti *per buydar lletres, e punxons, e matrices*, quas a vobis ego et Nicholaus Spindoler emimus, habuimus et recepimus pretio predicto. Et ideo renuntiando *et cetera*, convenio et promitto illas vobis solvere: videlicet, medietatem hinch ad sex menses proxime venientes, decem libras et decem solidos, et restantes decem libras et decem solidos in opera per me facienda. Que quidem opera veniat ad placitum vestrum, ad rationem trium solidorum *per mà de paper scrit "En Simon^b contentabitur"*. Vobis dabo ipsas decem libras et decem solidos hinch ad duos annos tunch proxime et continue venturos, sine dilatione *et cetera*. Cum salario procuratoris intus civitatem Barchinone, V solidos; et extra, decem solidos. Ultra quos *et cetera*. Omnes missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis obligo vobis et vestris omnia et singula bona mea, mobilia et immobilia, ubique habita et habenda. Renuntians *et cetera*. Iurans *et cetera*. Et facio ac firmo scripturam tertii in libro tertiorum curie honorabilis vicarii Barchinone, cui per hoc instrumentum [...].

Testes: venerabilis Vincentius Granell, presbiter Barchinone, et Gualcerandus Fabre, civis Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat contesta* - c. *Indiquem amb [...] la manca de la resta de l'instrument que no va ésser escrita al ms.*

1491, maig, 13. Barcelona

Galceran Palou, peller, ciutadà de Barcelona, promet a Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona, que el seu fill Lluís Palou viurà amb ell durant 3 anys per tal

d'aprendre l'ofici de llibreter. Pere Miquel, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà. A la fi dels tres anys el vestirà amb roba nova.

AHPB, Guillem JORDÀ, *Tricesimum primum manuale* 1491, gener, 22 - 1491, setembre, 2, s.n.

Ego Gualcerandus^a Palou, payerius, civis Barchinone, gratis *et cetera*, a quintadecima presentis et infrascripti mensis madii ad tres annos primo et continue venturos, afirmo vobiscum Petro Michael, libraterio, cive^b Barchinone, Ludovicum Palou, filium meum, causa addicendi dictum officium vestrum *de libretre*. Promittens quod, durante dicto tempore, serviet vobis et uxori et familie vestris, de die et de nocte, in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis. Et quod non recedet a servitio vestro nisi prius obtenta licentia a vobis. Quodque si fecerit, dono vobis licentiam et facultatem quod sine interventu alicuius curie seu persone possitis illum capere, et captum in vestro servitio reysterare. Et quod per dictum tempus non furabitur, seu^c malum aliquid vobis et domui vestre faciet seu intemptabit. Quod si faceret, promitto vobis illud restituere sine dilatione *et cetera*. Quodque reddam omnes missiones *et cetera*. Super quibus missionibus *et cetera*. Et pro hiis obligo vobis et vestris omnia et singula bona mea, mobilia et immobilia, ubique habita et habenda *et cetera*. Sub tali tamen pacto: quod habeatis dictum filium meum per dictum tempus tenere sanum et egrum ad usum Barchinone. Et quod habeatis et teneamini ipsum tenere indutum bene et decenter per dictum tempus. Et in fine dicti temporis habeatis ipsum induere de novo de panno XVIII^f. Ad hec ego Petrus^d Miquell, predictus, laudans predicta, acceptansque dictum Ludovicum Palou, filium vestrum, in discipulum^e meum, promitto vobis et dicto filio vestro quod per dictum tempus instruam ipsum bene, quantum in me erit, in dicto officio meo^f *de libretre*. Et quod tenebo ipsum sanum et egrum ad usum Barchinone. Et quod tenebo ipsum indutum per dictum tempus bene et decenter secundum conditionem suam. Et in fine dicti temporis induam ipsum de novo de panno XVIII^f, sine dilatione *et cetera*. Quodque reddam omnes missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et credatur *et cetera*. Et pro hiis obligo vobis et vestris omnia et singula bona mea, mobilia et immobilia, ubique habita et habenda.

Testes: honorabilis Galcerandus Fabra, Bartholomeus de Primeran, porterijs, cives, et Anthonius Simon Fonol, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. cive, *al ms civi* - c. seu, *al ms sed* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - e. discipulum, *al ms dicipulum* - e. meo *interlineat i escrit damunt vestro ratllat*.

1491, setembre, 27. Barcelona

Jaume Català, agricultor, ciutadà de Barcelona, promet a Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona, que el seu nebot Francesc Català, fill de Francesc Català, del lloc

de l'Espluga Calba, viurà amb ell durant 3 anys per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Pere Miquel, durant aquest temps, el mantindrà i li donarà una paga de 22 florins, a raó de 7 florins per any per a vestit i calçat.

AHPB, Joan VILANA, *Secundum manuale sive protbocollum* 1491, abril, 12 - 1492, setembre, 1, fol. 32r.

Ego Iacobus^a Català, agricola, civis Barchinone, gratis et ex certa scientia, constituens me in his tentum et obligatum ac fideiussorem, per firmam et validam stipulationem, convenio et promitto vobis Petro Michaelis, libraterio, civi Barchinone, me facturum et curaturum ac daturum opera^b cum effectu quod Franciscus Català, filius Francisci Català, loci de la Spluga Calda^c, nepos meus sive *nebot*, morabitur vobiscum per tempus trium annorum, qui currere incipiunt die presenti, causa addicendi vestrum officium *de librater*, et alias serviendi vobis, domui et familie vestre in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis. Et quod intra dictum tempus a servitio vestro non recedet. Et emendabit vobis omnes dies quos a vestro servitio absens fuerit ratione fuge, infirmitatis aut alias. Et quod nullum dampnum faciet seu inferet vobis nec domui vestre culpa sui. Necnon vobis restituet et emendabit quicquid damni intulerit culpa sui. Et ego dictus Petrus Michael, acceptans dictum Franciscum in discipulum, promitto ipsum docere in dicto officio, prout melius potero, bona fide. Et intra dictum tempus providebo ipsum in cibo et potu, et collam ipsum sanum et egrum ad consuetudinem Barchinone. Et per totum dictum tempus pro sua solidata dabo et solvam eidem viginti duos florenos currentes, ad rationem septem florenorum pro quolibet anno, de quibus se possit induere et^d calciare. Que omnia et singula promittimus nos dicti contrahentes, prout ad quemlibet pertinent et spectant, attendere et complere *et cetera*. Sine dilatione *et cetera*, cum restitutione expensarum *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro his complendis *et cetera*. Obligamus ad invicem bona *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Iuramus *et cetera*.

Testes: discreti Iohannes Palomeres et Ludovicus Mir, notarii et cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *opera, sic al ms* - c. *Calba, sic als ms per Calba* - d. *Segueix ratllat callc*.

1492, gener, 26. Barcelona

Pere Cristòfol, prevere, beneficiat a l'església parroquial de Sant Just de la ciutat de Barcelona, reconeix deure, per causa d'un préstec, a Joana Vives, monja del monestir de Santa Maria de Vallldonzella, del territori de Barcelona, 4 lliures i 10 sous. En un altre instrument, Pere Cristòfol promet que escriurà, notará i enquadernarà el llibre Dominical e Santoral. Aquesta tasca és valorada en 4 lliures i 10 sous. [V. doc. 172]

AHPB, Dalmau GINEBRET, *Manual* 1491, maig, 13 - 1492, juny, 25, s.n.

Ego Petrus Christoforus, presbiter, in ecclesia^a parrochiali Sancti Iusti Barchinone beneficiatus, confiteor et recognosco vobis venerabili domine Ioanne Vives, moniali monasterii Beate Marie Vallis Domicelle, territorii Barchinone, quod debeo vobis quatuor libras et decem solidos monete Barchinone, ratione mutui per vos michi gratis et bono amore facti. Et ideo renuntiando *et cetera*, convenio et promitto vobis quod dictas quatuor libras et decem solidos dicte monete dabo et solvam vobis et vestris hinc et per totum mensem^b aprilis proxime futurum, sine dilatione *et cetera*. Cum salario procuratoris, tam intus quam extra civitatem Barchinone, quinque solidorum *et cetera*. Cum restitutione sumptuum *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Promittens non firmare ius *et cetera* sub pena quinquaginta solidorum *et cetera*. Cuius pene *et cetera*. Que pena *et cetera*. Qua quidem pena *et cetera*. Et ut vobis diligentius cautum sit, dono vobis in fideiussorem Guillelmum Príncipe, alias Gricot, sartorem, civem Barchinone, qui mecum et sine me de predictis omnibus et singulis vobis et vestris firmiter teneatur. Et ego dictus Guillelmus Príncipe, alias Gricot, fideiussor suppradatus, suscipiens in me sponte onus dicte fideiussionis, promitto vobis quod una cum dicto principali meo et sine ipso vobis et vestris^c firmiter tenebor et teneri volo. Et pro predictis *et cetera*, obligamus tam principalis quam fideiussor^d vobis et vestris omnia et singula bona^e nostra et utriusque nostrum insolidum *et cetera*. Renuntio ego dictus fideiussor legi dicenti quod prius conveniatur principalis quam fideiussor et alii dicenti quod, sublato principali^f, tollatur^g accessorium. Et omnes insimul, omnibus aliis legibus *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Fiat cum scriptura tertii in curia honorabilis vicarii Barchinone.

Testes sunt: discretus Petrus Stanyol, presbiter, in ecclesia Barchinone beneficiatus, Berengarius Franciscus de Maçanet et Iohannes Franciscus de Maçanet, cives Barcinone.

Item, cum alio instrumento. Dictus Petrus Christoforus firmavit apocham dicte domine Ioanne Vives, moniali, de predictis quatuor libris et decem solidis Barchinone, numerando receptis.

Testes: proxime dicti.

Item, cum alio instrumento. Dictus Petrus Christoforus, per legitimam et solemnem stipulationem ac sub pena decem librarum, convenit et bona fide promisit dicte domine Ioanne Vives, moniali, quod, omni adiecta renuntiatione, dabit operam cum effectu quod hinc et per totum mensem aprilis proxime futurum scribet, notabit et muniet pro dicta domina Ioanna Vives, moniali, quendam librum vocatum^h *Dominical e Santoral*, qui etiam in aliquibus locis obfuscatus reparari habet, pretio videlicet dictarum quatuor librarum et decem solidorum Barchinone. Et ideo renuntiando *et cetera*. Sine dilatione *et cetera*. Cum restitutioneⁱ sumptuum *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis *et cetera*, obligo omnia bona *et cetera*. Iuro *et cetera*. Et pro dicta pena firmo scripturam tertii in curia honorabilis vicarii Barchinone.

Testes sunt proxime dicti.

a. *Segueix ratllat* Barchinone - b. mensem, *sic al ms per mensis* - c. vestris *manca al ms* - d. *Segueix ratllat* es - e. *Segueix ratllat* utr - f. *Segueix ratllat* fideiussor - g. *Segueix ratllat* asse - h. *Segueix ratllat* se - i. *Segueix ratllat* es.

1492, abril, 6. Barcelona

Pere Rossell, pergaminer, oriünd de la ciutat de París, regne de França, ciutadà de Barcelona, ven a Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, oriünd de la ciutat d'Heidelberg, d'Alemanya, ciutadà de Barcelona, 200 dotzenes de pergamins, blancs, rasos i a punt per a escriure-bi, pel preu de 190 lliures, a raó de 19 sous per cada dotzena.

AHPB, Marc BUSQUETS, *Secundum manuale* 1492, febrer, 17 - 1493, maig, 11, s.n.

Die veneris, VI^a aprilis, anno a nativitate Domini M CCCC^o LXXXX secundo.

Sobre la venda de doscentes dotzenas de pregamins en la forma e manera devall escrita, fahedora per En Pere Rossell, pregaminer, nadiu de la ciutat de París, del regne de França, ara, emperò, ciutedà de Barchinona, a mestre Johan Arrozbac, stamper, nadiu de la ciutat de Adilberc, de Alamanya, ara ciutedà de la dita ciutat de Barchinona, de una part, e lo dit Iohan Arrozbach, de la part altra, són stats fets e concordats los capítols següents:

Primerament, que lo dit Pere^a Rossell, pregaminer, dins lo temps de sis mesos primer vients liurarà al dit mestre Iohan Arrozbac docentes dotzenas de pregamins blancs, rasos e apunt de scriure, ço és, que de quiscun pregamí puixen exir dos fulls de la forma mitgana. E los quals li liurarà en aquesta manera: ço és, d'así a tres mesos primer venidors cent dotzenas e les restants cent dotzenes dins los restants tres mesos, que són compliment dels demunt dits sis mesos. E açò per preu de cent noranta liures de moneda de^b Barchinona, a rahó e for de denou sòlidos per quiscuna dotzena, pagadores dites cent noranta liures en aquesta manera: ço és, que tota hora e quant dins lo temps demunt dit lo dit Pere Rossell liurarà al dit mestre Johan Arrozbac dels dits pregamins, lo dit mestre Johan Arrozbac li^c haie pagar la meytat de la quantitat que dits pregamins pujaran quiscuna vegada. E a la fi de la tradició e liuració de dits pregamins li hage pagar tot ço e quant li restaria degut a compliment de les dites CLXXXX liures.

Item, que^d lo dit mestre Johan^e Arrozbach sie tengut donar e pagar al dit mestre Pere Rossell les demunt dites CLXXXX liures dins lo temps dels sis mesos demunt dits en e sots la forma en lo prop capítol contenguda, per preu de les quals lo dit mestre Pere Rossell li ha de fer venda de les demunt dites docentes dotzenes de pregamins rasos de la sort dessús mencionada, la qual ara per lavors li fa.

Item, lo dit mestre Pere Rossell, de una part, e lo dit mestre Johan Arrozbach, de la part altra, convenen e prometen la hu a l'altre e endesemps, e agradablement se posen pena de XXV liures de la dita moneda, de les quals en cas de comissió de aquelles *et cetera*, que les coses demunt dites totes e sengles, quant a la huna part e a l'altra han sguart, compliran e atendran en la forma e manera demunt dites, sens dilació alguna, ab restitució de tots dans, messions e interessos, que l'altre d'ells haguessen a fer *et cetera*. E per compliment obliguen la una part a l'altre e a ells endesemps tots e sengles béns lurs, mobles e immobles, haguts e per haver, ab aquelles clàusules e cautelas e renunciacions necessàries e oportunes e en semblants actes acostumar posades largament e bastant a coneguda del notari del present acte.

Firmata et iurata fuerunt huiusmodi capitula et instrumenta inde dependentia per dictas partes, presentibus testibus: venerabili et discreto Dideco Salamentino, canonico abulensi, et Vincentio Alexandre, habitatore Barquinone.

Apocha firmata per dictum Petrum^f Rossell dicto Iohanni Arrosbach de viginti septem florenis auri, ad rationem decem septem solidorum pro quolibet floreno, quos sibi tradidit numerando et qui sunt pretium quindecim dotzenarum pergamenorum in dictis capitulis contentorum, quos iam sibi tradidit. Et ideo renuntiando *et cetera*.

Testes proxime dicti.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *de manca al ms* - c. *li interlineat* - d. *que interlineat* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - f. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma*.

197

1492, abril, 7. Barcelona

Joan Rosenbach, estampador o impressor de llibres, ciutadà de Barcelona, ven a Joana, vídua de Francesc Carbonell, ciutadà de Barcelona, un violari de 30 sous de pensió o renda per un preu o capital de 10 lliures, que hom garanteix mitjançant la venda simulada de 14 dotzenes de pergamins rapats, pel preu de 13 lliures. Redempció i cancel·lació: 4 de maig de 1493. [V. doc. 201]

AHPB, Antoni JOAN, *Manuale quinquagesimum quintum* 1492, abril, 7 - 1493, març, 4, s.n..

*Item^a, in alio instrumento. Ego Iohannes^b Rosach^c [stampador librorum, civis Barchinone], vendo vobis domine Iohanne, uxori Francisci Carbonell, quondam, [apothecarii, civis Barchinone], mediante Bartholomeo Vitalis, cursore felpe, XIIIⁱⁱ dozenas de pergamins rapats en quiscuna banda. Inducens in posesionem per traditionem quam de presenti vobis facio, cedens vobis et vestris omnia iura, omnes actiones, reales et personales. Quibus iuribus et actionibus *et cetera*. Ego enim *et cetera*. Pretium est XIII libre. Quodque tenebor vobis et vestris *et cetera*. Et pro his obligo omnia bona mea, mobilia et inmobilia *et cetera*. Et iuro.*

Testes predicti^d [Iohannes Campamar, emprantator, et Anthonius Benedictus Iohannis].

a. *Al marge esquerre Hoc erronee fuit cancellatum. Die martis, XXIIIⁱⁱ mensis iulii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o LXXXⁱⁱ fuit huiusmodi instrumentum cancellatum de partium voluntate et dictas XIIIⁱⁱ dozenas de pergamins. Die sabbati, IIIⁱⁱ mensis madii fuit cancellatum* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *Rosbasch, a l'instrument de venda* - d. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada per a indicar la cancel·lació*.

1492, abril, 12. Barcelona

Joan Rosenbach, estampador o impressor de llibres, ciutadà de Barcelona, ven a Pere Miquel Carbonell, fill de Francesc Carbonell, apotecari, i de la seva muller Joana, ciutadà de Barcelona, un violari de 26 sous de pensió o renda per un preu o capital de 9 lliures i 2 sous, que hom garanteix mitjançant la venda simulada de 20 raimes de paper pel preu d'11 lliures. Redempció i cancel·lació: 24 de juliol de 1492.

AHPB, Antoni JOAN, *Manuale quinquagesimum quintum* 1492, abril, 7 - 1493, març, 4, s.n..

Item^a, in alio instrumento. Ego Iohannes^b Rosbach, emprantor librorum, [civis Barchinone], vendo vobis Micaeli Carbonel, mediante Michaelae Sala^c, tanquam plus danti et oferenti in ancanto publico, XX reymes de paper, inducens vos in posecionem corporalem per traditionem quam de presenti vobis facio^d, cedens vobis omnia iura, omnesque actiones, reales et personales, mistas et directas. Quibus iuribus et actionibus et cetera. Ego enim et cetera. Pretium est undecim librarum. Quodque tenebor vobis et vestris. Et pro his obligo omnia bona mea et cetera. Et iuro.

Testes predicti [Iohannes Campamar, empransator, et Andreas, alias Alfonso, scriptor, cives Barchinone].

a. *Al marge esquerre* Die martis, XXIII iulii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o LXXXII fuit huiusmodi instrumentum cancellatum de partium voluntate et dictas XX raymes de paper - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques pera indicar la ferma* - c. *Segueix ratllat* raymes de paper - d. *facio manca al ms.*

1493, febrer, 7. Barcelona

Joan Benet Meians, mercader, i Miquel Pla, apotecari, per una part, i Pere Miquel, llibreter, per altra, tots ciutadans de Barcelona, fan composició sobre alguns capítols entre ells firmats per raó de certa obra d'impressió. [V. docs. 204, 222]

AHPB, Marc BUSQUETS (menor), *Secundum manuale* 1492, febrer, 17 - 1493, maig, 11, s.n.

Die iovis, VII febroarii, anno a nativitate Domini M CCCC LXXXX tertio.

Conventio, compositio et transactio facte inter Iohannem Benedictum Mayans, mercatorem, et Michaellem Pla, apothecarium, cives Barcehinone, ex una, et Petrum Michaelis, libraterium, civem dicte civitatis, partibus ex alia, super certis capitulis inter ipsos firmatis ratione certe stampe et cetera. *Est in nota.*

Testes ibidem.

200

1493, abril, 6. Barcelona

Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Francesc Franch, doctor, utriusque iuris, ciutadà de Barcelona, 149 lliures, que són el preu de 598 Guidos, estampats per ell, és a dir, Ars chirurgie de Guido de Cauliaco o Gui de Chaulbac. Malgrat tot, en lliura tan sols 501 volums. L'edició contractada era de 600 volums.

AHPB, Miquel FORTUNY, *Octavum manuale* 1492, juliol, 18 - 1493, abril, 220, s.n.

Die sabbati, VI^a mensis aprilis, anno a nativitate Domini millesimo CCCC LXXXVIII°.

Ego^a Petrus^b Michaelis, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis magnifico viro domino Francisco Franch, utriusque iuris doctori, civi Barchinone, quod inter diversas vias sive solutiones dedistis et solvistis michi bene et plenarie, ad meam omnimodam voluntatem, centum quadraginta novem libras et decem solidos monete barchinonensis, pro pretio quingentorum nonaginta octo *Guidorum*, quos vobis vendidi. Et de quibus tradidi vobis quingentos unum *Guidos*, et remanent penes me nonaginta septem *Guidos*^c, de quibus teneor vobis reddere legale compotum et rationem. Et licet in capitulis inter vos et me inhitis et firmatis in posse notarii infrascripti venditionem vobis fecissem de sexcentis *Guidis* stampatis, pretio quinque solidorum pro *Guido*, tamen non fuerunt per me stampati nisi predicti quingenti nonaginta octo *Guidi*, pro quibus dictam quantitatem michi solvistis. Et promitto adimplere omnia in dictis contenta. Et sine preiudicio, novatione et derogatione eorum facio vobis presentem apocham de dicta quantitate de centum quadraginta novem libris et decem solidis. Et ideo renuntiando et cetera.

Testes: honorabilis Anthonius Delmares, domicellus, domiciliatus in civitate, et Martinus Iohannis, scriptor Barchinone.

a. *Al marge esquerre* in comuni - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma-* c. *guidos, sic al ms.*

1493, maig, 4. Barcelona

Execució de la carta de gràcia del violari venut per Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, el dia 10 d'abril de 1492. Són retornats les 14 dotzenes de pergamins rapats, que eren la garantia del violari. [V. doc. 197]

AHPB, Antoni JOAN, *Manuale quinquagesimum sextum* 1493, març, 6 - 1484, gener, 5, s.n..

Ego Iohannes^a Rossat^b, magister librorum de stamba^c, confiteor et recognosco vobis Petro Michael Carbonell, notario, quod restituistis michi, voluntati mee, omnes pergamenos, quos vobis vendidi pro securitate cuiusdam violarii pensionis^d XXX solidorum et pretii X librarum, X solidorum, quod vobis vendidi in mense aprilis, anno M CCCC LXXXII, quod die presenti lui vobis. Et ideo renuntio *et cetera*.

Testes predicti [honorabilis Anthonius Benedictus Iohannis, notarius, et Francischus].

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. Rossat, *sic al ms per Rosbach o Rosembach* - c. stamba, *sic al ms* - d. pensionis, *al ms pensis*.

1493, agost, 5. Barcelona

Joan Huguet, fill de Jaume Huguet, mercader, ciutadà de Barcelona, promet a Joan Trinxer, llibreter, ciutadà de Barcelona, que viurà amb ell durant 2 anys per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Joan Trinxer, durant aquest temps, el mantindrà i li donarà una paga de 12 lliures.

AHPB, Bartomeu TORRENT, *Manual* 1492, novembre, 24 - 1493, setembre, 13, fol. 86r-v.

Ego Iohannes^a Uguet, filius Iacobi Uguet, mercatoris, civis Barchinone, pro nunch in regno Neapolis moram trahens, gratis *et cetera*, a die presenti ad duos annos primo et continue venturos, afirmo me vobiscum Iohanne Trinxer, libraterio, cive^b dicte civitatis, presenti, causa addiscendi officium vestrum *de librater*, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, noctu dieque. Promittens vobis quod, dicto tempore durante, serviam vobis bene et dessenter, utilia procurando et inutilia pro posse evitando. Quodque a servitio vestro non

recedam ratione fuge seu alias. Quod si fecero, promitto vobis emendare omnes dies quibus a servitio vestro absens fuero tam ratione fuge, infirmitatis quam alias. Et si quid mali in bonis vestris intulero, totum id, quitquid et quantum fuerit, promitto de bonis meis propriis vobis solvere, restituere et emendare sine dilatione *et cetera*. Missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et ut vobis diligentius cautum sit, dono vobis in fideiussorem: Arnaldum Vuguet, coralerium, civem dicte civitatis Barchinone, qui mecum *et cetera*. Ad hec ego Arnaldus Vuguet, fideiussor qui supra, laudans *et cetera*. *Fiat acceptatio*. Et pro hiis complendis obligamus tam principalis quam fideiussor omnia bona nostra et utriusque nostrum insolidum, mobilia *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Ad hec ego dictus Iohannes Trinxer, laudans *et cetera*, acceptansque te dictum Iohannem Vuguet in discipulum et servitorem meum, convenio et bona fide promitto tibi docere dictum officium meum *de librater* bene et decenter, prout tu melius addiscere potueris, quodque colam te sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et etiam intra dictum tempus dabo tibi pro solidata et nomine solidate duodecim libras monete Barchinone sine dilatione *et cetera*. Missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*.

Testes: Franciscus Cardona, curritor auris, et Iohannes Rull et Iacobus Coxí, scriptores Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. Iohanne Trinxer libraterio cive, *al ms* Iohanni Trinxer libraterio civi.

203

1493, agost, 24. Barcelona

Segons l'inventari dels béns de Beatriu, vídua de Bernat de Marimon, ciutadà de Barcelona, hom trobà cinc llibres del Crestià de Francesc Eiximenis, escrit de la mà de Bernat Marimon, a més d'altres llibres que pertanyien a aquest.

AHPB, Galceran BALAGUER, *Plec d'inventaris i encants* 1476 - 1519, plec 26.

Inventarium factum per honorabilem Geraldum de Marimon, clericum, filium et^a heredem universalem honorabilis domine Beatricis, uxoris honorabilis Bernardi de Marimon, quondam, civis Barchinone, ut patet in eius ultimo testamento, quod fecit et ordinavit apud Galcerandum Balaguer, notarium infrascriptum^b, de bonis repertis in hereditate dicte domine Beatricis. Que bona partim sunt de hereditate dicti quondam honorabilis Bernardi de Marimon, mariti eius, et partim de hereditate ipsius domine Beatricis, ut infra patet. Quod inventarium habuit exordium XXIII mensis augusti, anno a nativitate Domini M^o CCCC LXXXIII.

... Item, una caixa de fust, lisa, petita, ab clau e pany, dins la qual ha un libre *Contre lo jueu* e un altre de les *Istòries Troianes*, en latí, de paper sotil, de dit mossèn Marimon.

Item, un traslat en paper descuernat del sobredit libre *Contra lo jueu*, de dit mossèn Marimon.

Item, sinch libres del *Crestià*, escrits en paper, larchs e rodons, a forma de libre de comptes, ab cubertas de pergamí, escrits de mà de mossèn Bernat de Marimon, quondam, marit de dita defuncta, de dit mossèn Marimon.

Item, un libre escrit en pergamins ab cubertas engrutades, apellat *Dels universals segons Sent Tomàs*, de dit mossèn Marimon.

Item, un altre libre de pergamí, de la forma de quart, ab cubertas de pergamí, *De lògica*, de dit mossèn Marimon. ...

Fuit firmatum per dictum Geraldum de Marimon XVII mensis septembris, anno predicto, cum protestationibus et salvitibus insertis *et cetera*, presentibus testibus: honorabili Petro Ferrer, presbitero, et Petro Seragossa, scriptore Barchinone.

a. filium et *interlineat* - b. *Segueix ratllat* de bonis que ipsa domina beatrix habet - c. ut infra patet *interlineat* - d. *Segueix ratllat* ab - e. ab cubertas de pergamí *interlineat*.

204

1493, setembre, 27. Barcelona

Joan Benet Meians i Miquel Pla, especier, d'una part, i Pere Miquel, llibreter i estampador de llibres, d'altra part, constitueixen societat per a l'estampació d'un llibre de matèria testamentària, és a dir, De testamentis d'Andreas de Barbatia, de 4 quaderns de forma major, de 14 fulls cada quadern. L'edició serà de 500 volums. L'estampació es farà en un termini de 30 dies. Pere Miquel hi posarà el paper i la tinta. Joan Benet Meians i Miquel Pla pagaran a Pere Miquel, per l'obra d'estampació, 40 lliures: a mitja obra feta, 20 lliures; la resta, dins un any. Pere Miquel farà de gràcia, a despesa seva, 50 volums. [V. docs. 199, 222]

AHPB, Marc BUSQUETS, *Tertium manuale* 1493, maig, 13 - 1494, abril 5, s.n.

Die veneris, XXVII^a septembris, anno a nativitate Domini M CCCC LXXXX tertio.

En nom de Déu sie [..].

Capítols fets e concordats per e entre En Johan^a Benet Meyans e Miquel^b Pla, especier, de una part, e En Pere^c Miquel, librater e stamper, de la part altre, sobre la stampa per ell fahedora de quatre coherns stampats, de forma maior, tractants de matèria testamentària fet per Andreu Bar-

basso, en los quals coherns ha scrites XIII fulls^d de paper^e, lo primer dels quals comensa en letra vermella [...] e lo derrer fina [...]. E més, mig full paper escrit de mà. Los quals los dits Johan e Miquel han liurat al dit Pere Miquel. Encara stampar la taula qui ocuparà tot hun full.

E primerament, és convengut entre les dites parts que lo dit Pere Miquel faça o faça fer la dita stampa de aquella letra que ha stampat hun libre anomenat Barbasso a obs dels dits Johan e Miquel, ab bona tinta e bon paper, e axí com mils ell porà, tot frau cessant.

E més, lo dit Pere Miquel donarà e metrà tant paper e tinta quant serà mester a cinch-cents volums dels dits coherns o libres, a sa pròpia despesa.

Item, lo dit Pere Miquel convé e en bona fe promet que tots los dits cinch-cents libres o volums haurà stampats o fets stampar dins trenta^g dies primer vinents, qui comensaran a córrer lo derrer die del present mes, entès sien fayners.

Item, que acabats tots los dits libres o volums e quinternats, com se pertany, portarà o portar farà aquells dins casa d'En Meyans.

Item, los dits Johan Meyans e Miquel Pla prometen donar e pagar al dit Pere Miquel, o a qui ell voldrà, per dits cinch-cents volums, axí per paper, mans, com per altra qualsevol cosa qui seran mester, a la factura de aquells, quoranta liures, en aquesta manera: ço és, a mitge obre feta, XX liures; e la restant meytat, dins hun any primer vinent. Entès, emperò, que ultra los dits cinch-cents volums, lo dit Miquel és tengut fer de gràcia cinquanta volums més, a totes ses despeses.

Item, és convengut entre les dites parts que lo dit Pere Miquel, per via directa ne indirecta, no pugue retenir ne fer, per si ne per altre, volum algú dels demunt dits, *pena XXⁱⁱ librarum parti parenti totaliter aplicanda*.

Testes firme dictorum Iohannis Benedicti Meyans et Petri Michaelisⁱ sunt: Petrus Raymundus Gavarró, libraterius, civis, et Stephanus Solanelles, notarius, habitator Barchinone.

Testes dicti Michaelis Pla, qui firmavit XXVIII^a dictorum mensis et anni, sunt: Anthonius Almunie, mercator, Petrus Palegrí, textor, ville Aqualate, diocesis Vicensis, et dictus Stephanus Solanelles.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - d. *fulls, corregit sobre fulles* - e. *de paper interlineat* - f. *Indiquem amb [...] un espai en blanc deixat per als mots que indiquen el principi i la fi del text del llibre* - g. *Segueix repetit* dins trenta - h. *pena... aplicanda escrit al marge esquerre* - i. *Segueix ratllat fur*.

1493, octubre, 29. Barcelona

Mateu Xarmat, del lloc de Torre-serona, del territori de Lleida, havia afermat, el dia 23 de novembre de 1491, el seu fill Miquel Xarmat amb Pere Ramon Gavarró, llibreter, ciutadà de Barcelona, perquè aprengué l'ofici de llibreter. Tanmateix, Miquel Xarmat no va entrar al seu servei fins la festa de Nadal de 1492. El mestre Pere Ramon Gavarró requerí a Miquel Xarmat que, malgrat el contracte signat pel seu pare, ell s'afermés amb contracte propi. És per això que Miquel Xarmat, de 14 anys, promet que viurà amb Pere Ramon Gavarró durant 4 anys per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Pere Ramon Gavarró, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà. L'últim any el vestirà amb roba nova.

AHPB, Guillem BALLESTER, *Tricesimum sextum manuale* 1493, juny, 14 - 1493, novembre, 16, s.n.

Die martis, XXVIII mensis octobris, LXXXXIII.

Ego^a Michael Xarmat, filius Mathei Xarmat, loci de Torra Serrana, territorii civitatis Illerde, quia dictus pater meus firmavit et promissit vobis Petro Raymundo Gavarró^b, libraterio, civi Barchinone, seu Laurentio de Riubragós, procuratori vestro infrascripto [...], XXIII mensis novembris anni millesimi quadringentesimi nonagesimi primi, sub certis pactis inde facto contentis dicta die per discretum Galcerandum Riubragós, presbiterum, quod quidem albarum penes vos est; quia ego etiam non intravi dictum servitium vobiscum usque in festo^d Nathalis Domini anni LXXXXII; et quia vos me requisivistis ut ego me vobiscum affirmarem, non obstante afirmamento per dictum patrem meum facto; idcirco, sine tamen preiudicio, novatione et derogatione iurium et actionum contra dictum patrem meum et me vobis competentium, gratis *et cetera*, a dicto festo Nathalis Domini anni LXXXX secundi ad quatuor annos nunch currentes et completos, afirmo me vobiscum dicto Petro Raymundo Gavarró causa addicendi officium vestrum *de librater*, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, die nocteque, iuxta meum posse, prout usquequo feci et melius, si melius potero, et per dictum tempus, et vobis bonus, fidelis et obediens, fidelis et legalis vobis et domui vestre, utilia querendo et inutilia pro viribus evitando. Et non recedam *et cetera*. Quod si *et cetera*, dono vobis potestatem capiendi et cogendi *et cetera*. Et si quid mali, damni *et cetera*, id restituam vobis in fine dicti temporis una cum omnibus diebus et oris^e quibus a dicto vestro servitio absens fuero tam ratione fuge, infirmitatis quam alias. Et pro hiis obligo me personaliter et etiam omnia bona mea *et cetera*. Iuro *et cetera*. Virtute cuius iuramenti assero me esse minorem XXV annis, maiorem vero quatuordecim annis. Et ideo renutiando *et cetera*. Ad hec ego dictus Petrus Raymundus Gaverró, laudans et *et cetera*, et acceptans, prout iam acceptavi, te dictum Michaelem in servitium meum, promitto te^f docere dictum officium meum, prout melius potero, et induere^g. Promittens providere sanum et egrum. Et providere in sibo et potu, calciatu et vestitu ad mei cognitionem. Et in ultimo anno dicti mei^h servitii induam te de novo iuxta meamⁱ conditionem et ad notitiam mei et Vincentii de Riubragós, mercatoris, habitatoris Barchinone, sine dilatione *et cetera*. Restituo damna *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Iuro *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: discretus Petrus Mas, notarius, et Iacobus Iranco, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat libratero* - c. *Indiquem amb [...] un espai en blanc per a part de la clàusula referent al procurador que no va ser copiada* - d. *festo, sic al ms* - e. *oris, sic al ms* - f. *Segueix ratllat dare* - g. *Sic al ms* - h. *mei, sic al ms per vestri* - i. *meam, al ms mam*.

206

1494, febrer, 18. Barcelona

Pere Bages, de 15 anys, llibreter, fill de Ramon Bages, teixidor de vels, ciutadà de Barcelona, i de la muller d'aquest Serena, promet a Joan Trinxer, llibreter, ciutadà de Barcelona, que durant 2 anys viurà amb ell per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Joan Trinxer, durant aquest temps, el mantindrà. A la fi dels dos anys li donarà una paga de 5 florins. [V. doc. 220]

AHPB, Bartomeu COSTA, *Quadragesimum manuale* 1493, setembre, 13 - 1494, novembre, 18, s.n.

Petrus^a Bages, libraterius^b, filius Raymundi Bages, textoris velorum, civis Barchinone, et domine Serene, uxoris sue, viventium, in etate XV annorum constitutus^c, a prima die mensis martii proxime instantis ad duos annos primo venturos, promitto vobis Iohanni Trinxer, libreterio, civi Barchinone, quod morabor vobiscum causa adiscendi officium vestrum *de librater*, et alias ad serviendum vobis in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, die noctuque. Promittens vobis quod, dicto tempore durante, a vestro servitio non recedam absque vestris licentia et permissu. Quod si fecero, dono vobis plenum posse quod possitis me capere et in vestrum servitium reducere. Et in fine dicti temporis emendabo vobis omnes dies quos a vestro servitio absens fuero, tam ratione fuge, infirmitatis quam alias. Necnon si quid mali vel dampni in bonis vestris intulero, sine omni videlicet dilatione *et cetera*. Promittens restituere missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro his obligo personam meam *et cetera*. Et quia sum minor XXV annis, maior vero XV, renuntio beneficio minoris etatis et iuro *et cetera*^d. Ad hec ego Iohannes^e Trinxer, laudans predicta, promitto tibi dicto Petro Bages quod instruam te, dicto tempore durante, in dicto officio. Necnon providebo tibi in cibo et potu ad usum et consuetudinem Barchinone. Et in fine dicti temporis dabo tibi pro solidata [quinque]^f florenos sine dilatione *et cetera*. Et pro hiis obligo bona et iuro.

Testes: honorabilis Matheus Carbonell, legum doctor, civis, et Franciscus Torrent, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat civis* - c. *Segueix ratllat duos annos* - d. *et quia ... et cetera escrit al marge esquerre* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - f. *Indiquem amb [...] el lloc on hauria de constar la paga, impossible de llegir per un estrip*.

1494, març, 7. Barcelona

Carles de Santcliment, donzell, domiciliat a Barcelona, i Francesc Alegre, ciutadà de Barcelona, d'una part, i Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona, d'altra, signen contracte per a la impressió de 1000 peces del llibre Ovidi [Metamorphoseon libri XV], traduït per Francesc Alegre, que també n'ha fet l'al·legoria. Pere Miquel farà l'impressió. El cost de l'edició es fixa al for de 8 sous per peça, és a dir, el cost total de l'edició de les 1000 peces és de 400 lliures. L'original corregit serà cosa de Francesc Alegre a les seves despeses. En haver acabat la impressió dins el proper mes de maig, els llibres, i també el producte de la seva venda, seran lliurats a Antoni Trobat, prevere, beneficiat a l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona. Els llibres seran venuts al preu que els contractants pactaran en secret. A Pere Miquel hom li assigna una quarta part del capital i a Carles de Santcliment i Francesc Alegre les altres tres quartes parts del capital a mitges. El mateix repartiment es farà amb el guany obtingut per la venda dels llibres.

AHPB, Lluís Carles MIR, *Manuale tertium contractuum comunium* 1493, gener, 3 - 1493, desembre, 20, s.n.*

AHPB, Lluís Carles MIR, *Varia* 21, leg. 4.

En^a nom de Déu sie e de la gloriosa Verge Madona Sancta Maria, amen.

Capítols fets e concordats per e entre^b los magnífichs mossèn Carles de Sancliment, donzell, domiciliat en Barchinona, e Francesch Alegra, menor de dies, ciutadà de la dita ciutat^c, de una part, e mestre Pere Miquel, librater, ciutadà de Barchinona, de la part altra, sobre les coses davall contingudes.

Primerament, lo dit mestre Pere Miquel fa venda als dits mossèn Sancliment et Francesch Alegra^d de mil llibres de stampa del llibre appellat^e *Ovidi*, fet et^f treduhit en vulgar cathalà per lo dit^g mossèn Francesch Alegra^h, ensemps ab la *Al·legoria*, loⁱ qual lo dit Francesch Alegra ha feta sobre lo dit llibre, de aquella letra de la qual per lo dit mestre Pere Miquel és stada donada una mostra als dits mossèn Carles Santcliment e Francesch Alegraⁱ, la qual resta en poder del notari dels presents capítols, ço és, de tan bona letra com la dita mostra ho millor. Les quals mil peces de llibres promet lo dit mestre Pere Miquel fer e ho fer fer de forma de full comú, a corandells, ab semblants spays com són stats donats en la dita mostra. Les quals M^j peces de llibres lo dit mestre Pere Miquel promet dar e liurar^k a mossèn Anthoni Trobat, prevere, menor de dies, beneficiat en la sglésia de Sancta Maria de la Mar de Bachinona^l, acabats e ab tot son degut compliment, de paper bo e rebedor per tot lo mes de^m maig primer vinentⁿ. Lo preu dels quals M^j llibres és a rahó ho for de vuyt sous barchelonesos^o per quascuna peça de llibre: CCCC liures barcheloneses. Lo qual preu se pagarà en la forma davall continguda.

Item, és concordat entre les dites parts que lo dit mossèn Francesch Alegra^p haie et sie tengut haver original bo e ben correcte a ses pròpies despeses. E la correcció de aquell axí mateix sie a càrrech del dit mossèn^q Francesch^r Alegra.

Item, és concordat entre les dites parts que lo dit mestre Pere Miquel no puixe ne li sie lícit fer e ho fer més libres de la demunt dita obra, sinó los dits Mⁱ, fins a tant que tots los dits Mⁱ libres sien acabats de vendre. Entès, emperò, e declarat que sie lícit e permès al dit mestre Pere Miquel fer dotze ho quinze libres de la dita obra més dels dits Mⁱ. E si^s aquells farà, li haien a ésser pagats al dit for ho rahó per quiscuna peça, e que aquells haie e sie tengut liurar al dit^t mossèn Anthoni Trobat^o. E no resmenys sie lícit e permès al dit mestre Pere Miquel fer ho fer menys dels dits Mⁱ libres dotze ho quinze. E en lo propdit cas se haie a defalcarg del dit preu per sou e per liura a rahó de vuyt sous per cascuna peça.

Item, és concordat entre les dites parts que^v tots los damunt dits libres encontinent e axí com seran fets, haien a venir en mà e poder del dit mossèn Anthoni Trobat, e que de aquells lo dit mossèn Anthoni Trobat ne lo dit mestre Pere Miquel ne los dits Sancliment e Alegra^v no puixen vendre a menys preu, sinó a aquell que entre^x ells^y serà concordat en secret. E si lo contrari ere fet, se haie de pagar del lur propri.

Item, és concordat entre les dites parts que algú d'ells particularment^z no puixen donar per ninguna via nengú dels dits libres. E si aquells volran donar, ho puxen fer, pagant emperò lo preu de aquell libre, que donat haurien, del lur propri lo que entre les dites parts serà concordat.

Item, los dits mossèn Sancliment e mossèn Francesch^{ab} Alegra acullen^{ac} al dit mestre Pere Miquel en hun quart de la dita obra, en axí que lo dit mestre Pere Miquel restarà parçoner en hun quart de la dita obra. E los dits mossèn Sancliment e Francesch Alegra^{ad} en los restants tres quarts. E és conuengut que tot lo procehit dels dits libres haie a venir en mà e poder del dit mossèn Anthoni Trobat, lo qual haie a rebre totes peccúnies que procehiran dels dits libres, tant e tan longament fins que tots sien venuts. E^{ac} lo procehit de aquells se haie a partir en aquesta forma: ço és, que primer se haien a deduhir les dites CCCC liures que són preu dels dits libres. De les quals CCCC liures haie haver lo dit mossèn Carles Sancliment^{af} per los tres quarts que participen ell e lo dit Alegra^{ae} en los dits libres CCC liures e lo dit mestre Pere Miquel per lo seu restant de un quart C liures. E deduhides totes les dites CCCC liures del^{ah} guany, que nostre Senyor Déu hi donarà, se haien a fer quatre eguals parts, de les quals ne haie haver lo dit mossèn Sancliment^{ai} tres parts^{ak}, les quals tres parts del guany^{al} se ajen a partir en dos parts yguals entre lo dit Sancliment e lo dit Alegra. E la restant una part sia del mestre Pera Miquel.

Item, és concordat entre les dites parts que totora e quant la una part demanarà compte a l'altra, que les dites parts sien tengudes comptar entre elles tota hora e quant cascuna de les parts ne serà requesta.

Item, és concordat entre les dites parts que lo preu damunt dit se haie de pagar en aquesta forma: ço és, que lo dit mestre Pere Miquel se retingue ves si cent liures per lo hun quart que ell participe en la dita obra. E les restants CCC liures haie de pagar lo dit mossèn Sancliment^{am} en aquesta manera: ço és, ara de present cent liures; e, acabada la mitat de la dita obra, altres cent liures; e les restants cent liures, a compliment de tot lo preu damunt dit, encontinent que sie acabada tota la dita obra.

E les dites coses totes e sengles, segons damunt són contengudes, prometen les dites parts attendre e complir, tenir e servir e contra aquelles no fer ho venir per alguna causa ho rahó sots pena de CCCC liures^{an} barcheloneses, guanyadora per lo tot a la part obedient e^{ao} les coses damunt dites complint e servant, e perdedora per lo tot a la part contrafahent e les coses damunt dites no^{ap} complint ne servant. La qual pena pagada ho no, ho graciosament remesa, no resmenys les coses en los presents capítols contengudes se haien a complir e servir ab tot effecte. E per ço attendre e complir^{aq}, la una part a l'altra e endessemps ne obliguen tots sos béns^{af}. E ho juren.

E volen les dites parts que dels presents capítols e de les coses en aquells contengudes sien fetes a les dites parts e a cascuna de aquelles tantes cartes com demanades e requestes seran, ab totes

clàusules descents e necessàries, per lo notari dels presents capítols, substància no mudada. Et ideo [...]»

Testes firme dicti Petri Michaelis, qui firmavit VII martii, anno^{at} predicto, sunt: Franciscus Ianuarii et Iacobus Coromines, scriptores, habitatores Barchinone.

Testes firme dicti Caroli de Sancto Clemente, qui firmavit XIII martii, anno predicto, sunt proxime dicti.

Testes firme dicti Francisci Alegra, qui firmavit^{au} XVIII^a dictorum mensis et anni, sunt proxime dicti.

* *El protocol tan sols conté la referència als capítols: Capitula facta et firmata et in vulgari catalano ordinata per et inter magnificos Carolum de Sancto Clemente, domicellum, domiciliatum, et Franciscum Alegra, iuniorem, civem Barchinone, ex una parte, et Petrum Michaelis, librarium, civem dicte civitatis, parte ex altera. Sunt large tacta in cedula aposita in secundis cohoperitis presentis manualis. Testes in cedula. - a. Al marge superior Die veneris VII mensis martii anno a nativitate Domini M^o CCCC^o LXXXIII° in Dei nomine noverint universi quod - b. Segueix ratllat lo venerable Anthoni Trobat prevere menor de dies beneficiat en la sglésia de Senta Maria de la Mar de Barchinona - c. los magnífichs... dita ciutat interlineat - d. e Francesch Alegra interlineat i escrit damunt Anthoni Trobat ratllat - e. Segueix ratllat l - f. Segueix ratllat ss - g. dit interlineat i escrit damunt magnífich ratllat - h. Segueix ratllat menor de dies ciutadà de Barchinona - i. mossèn... Alegra interlineat i escrit damunt mossèn Anthoni Trobat ratllat - k. Segueixen ratllats diversos mots il·legibles - l. prevere menor... de Barchinona escrit al marge esquerre - m. per tot lo mes de maig interlineat i escrit damunt de VIII mesos ratllat - n. vinent interlineat i escrit damunt venidor ratllat - o. barchinonesos interlineat - p. Francesch Alegra interlineat i escrit damunt Anthoni Trobat ratllat - q. Segueix ratllat Anthoni Trobat - r. Francesch interlineat - s. si interlineat - t. al dit interlineat i escrit damunt al dit ratllat - u. Segueixen lletres ratllades il·legibles - v. que interlineat i escrit damunt de ratllat - w. ne los dits Sancliment et Alegra escrit al marge dret - x. Segueix ratllat los dits mossèn Anthoni Trobat e mestre Pere Miquel - y. ell interlineat - z. algú Pere Miquel ratllat - ab. mossèn Francesch interlineat - ac. Sancliment e Alegra acullen interlineat i escrit damunt Anthoni Trobat acull ratllat - ad. Sancliment e Alegra interlineat i escrit damunt Anthoni Trobat ratllat - ae. Segueix ratllat que - af. Carles Sancliment interlineat d'ells particularment interlineat i escrit damunt lo dit mossèn Anthoni Trobat ne lo dit mestre i escrit damunt Anthoni Trobat ratllat - ag. ell e lo dit alegre interlineat - ah. Segueix ratllat o - ai. mossèn Sancliment escrit al marge esquerre i segueix ratllat mossèn Anthoni Trobat - ak. Segueix ratllat e la restant una part lo dit mestre Pere Miquel - al. tres parts de guany interlineat - am. Sancliment interlineat i escrit damunt Anthoni Trobat ratllat - an. Segueix ratllat de cent - ao. Segueix ratllat perdedora - ap. no interlineat - aq. Segueix ratllat les dites - ar. Segueix ratllat e de quiscú d'ells - as. Segueix ratllat Item és concordat entre los dits mossèn Sancliment e Alegra que dels demunt dits tres quarts del guany se ha a fer dos iguals parts la una per lo dit Alegra la altre per lo dit mossèn Sancliment - at. Segueix ratllat a nativitate - au. firmavit manca al ms.*

1494, març, 17. Barcelona

Rigald Batallós, fill de Jaume Batallós, agricultor, del lloc de Capdenac, de la diòcesi de Cauris (Cabors), promet a Pere Ramon Gavarró, llibreter, ciutadà de Barcelona, que durant 3 anys viurà amb ell per tal d'aprendre l'ofici de llibreter i de llegir. Pere Ramon Gavarró el mantindrà i el vestirà i calçarà. L'últim any li donarà, per a vestits i altres necessitats, 8 florins, que valen 4 lliures i 8 sous.

AHPB, Guillem BALLESTER, *Tricesimum septimum manuale* 1493, novembre, 18 - 1494, abril, 19, s.n.

Die lune, XVII martii, anno predicto millesimo CCCC LXXXX quarto.

Ego Rigaldus^a Batallós, filius Iacobi Batallós, agricultoris, loci de Capdenach^b, diocesis Caorcensis, a die octava mensis octobris proxime lapsi ad tres annos proxime venturos, mito et afirmo me vobiscum Petro Raymundo Gavarró, libraterio, cive Barchinone, causa adiscendi officium vestrum *de librater* et etiam legendi, et alias serviendi vobis et domui^c vestre in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, die nocteque, iuxta meum posse. Promittens vobis quod^d per dictum tempus ero vobis bonus, fidelis, sollicitus et intentus, vobis et domui vestre utilia procurando et pro viribus inutilia evitando. Et non recedam a dicto vestro servitio sine vestri licentia, quibus petita et obtenta^e. Quod si *et cetera*, dono vobis potestatem capiendi et reducendi ad dictum vestrum servitium. Et si quid mali, dampni *et cetera*, vobis restituam in fine dicti temporis, una cum omnibus diebus et horis quibus a dicto vestro servitio absens fuero, tam ratione fuge, egritudinis quam alias. Et ut vobis diligentius cautum sit, dono vobis in fideiussorem Bertrandum Batallós, sartorem, habitatorem Barchinone, fratrem meum, qui mecum et sine me teneatur de omnibus et singulis per me vobis supra promissis. Ad hec ego dictus fideiussor, laudans *et cetera*, promitto quod cum dicto principali et fratre meo et sine ipso tenebor vobis et vestris de omnibus et singulis per ipsum supra promissis. Et pro his obligamus personam mei dicti principalis et bona nostra dicatorum principalis et fideiussoris, et utriusque insolidum *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Ad hec ego dictus Petrus Raymundus Gavarró, laudans *et cetera*, et acceptans te dictum Rigaldum Batallós in^f servitium meum, promitto te docere officium meum *de librater*, et etiam instruere te in legendo, prout melius potero et tu adiscere poteris. Et providebo tibi in cibo et potu per totum dictum tempus. Et induam te in duobus annis et calsiabo ad meam cognitionem iuxta meam^g conditionem. In ultimo vero anno dabo tibi, tam pro induendo te quam pro aliis necessitatibus tuis, octo florenos currentes, valentes quatuor libras et octo solidos monete Barchinonensis, sine dilatione *et cetera*. Restituam dampna *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro his obligo omnia bona mea *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: Petrus Ceragossa et Iacobus Yranço, notarii, habitatores, et Ioannes de Scobat, spaserius, civis Barchinone^h.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat decreici* - c. *domui interlineat i escrit damunt domini ratllat* - d. *quod, manca al ms* - e. *quibus petita et obtenta, sic al ms* - f. *in manca al ms* - g. *meam, al ms mea* - h. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada per a indicar la cancel·lació expressada també amb* Fuit cancellatum subscriptum instrumentum de voluntate subscriptorum Rigaldi Batallés et Petri Raymundi Gavarró, die mercurii, secunda mensis

novembris, anno a nativitate Domini millesimo CCCC° LXXXXVI, presentibus testibus Francisco Voltermo et Hieronimo Lorens, scriptoribus Barchinone.

209

1494, abril, 17. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, per a poder pagar 30 lliures de moneda de València que deu a Agustina, vídua de Joan Robinell, mercader, ciutadà de Barcelona, i per diverses despeses, ven a Joan Luchsner, Vendelin Rosenheyner i Pere de la Pedra, impressors, habitants de Barcelona, un censal de 40 sous pel preu de 40 lliures, que garanteix mitjançant la venda simulada de diversos objects, entre els quals hi ha caixes de lletres de plom i premses d'imprimir. [V. doc. 225]

AHPB, Joan FLUVIÀ, *Sextum manuale* 1492, setembre 17 - 1495, desembre 22, s.n.

Die iovis, XVII aprilis, anno predicto a nativitate Domini M° CCCC LXXXXIII.

Ego Iohannes^a Rosenbach, stamperius, civis Barchinone, gratis, pro solvendo et habendo illas XXX libras monete Valencie^b, quas ego deponere habeo ut a carceribus liberarem occasione cuiusdam retroclami expositi contra me per dominam [Agustinam]^c uxorem Iohannis Robinell, quondam, quoniam alias non habeo modum neque viam ipsas habendi, per me et meos, vendo vobis Iohanni Luzner, Vendelin Rosenheyner et Petro de la Pedra, stamperiiis, degentibus Barchinone, ut plus offerentibus in encantu publico, et cui sive quibus volueritis^d, mediante et interveniente Michaelae Salvat, curritore publico et iurato dicte civitatis, bona^e sequencia:

Primo, una taula et cetera. *Sunt specificata in quodam memoriali quod est in copertis huius manualis^f. Inserantur.* Hanch autem venditionem et cetera. *Fiat largo modo.* Pretium est XXXX^g librarum monete Barchinone. *Fiat largo modo.*

Testes: venerabilis Iohannes Sala, mercator, et Leonardus de Malines, pelliparius, cives Barchinone.

Cum alio instrumento firmavit apocham de dictis XXXX libris, quas de mei voluntate tradidistis discreto Petro Roig, tercerio curie vicarie Barchinone, iuxta quantitatem retroclami et tercio debito racione dicti retroclami: XXXVI libras Barchinone. Residuum ad complementum dedistis michi numerando.

Testes predicti

AHCB, ARXIU NOTARIAL, IX. 4.

De la venda feta per mestre Johan Rosenbach.

Primo, una taula plagadisa de camp.

Item, un tinel grox de fusta d'albé bocelat, ab sa pastera, tot nou.

Item, quatre canalobres de leutó.

Item, tres cubertós de taula pintats^h de diversos colós.

Item, dues rames de stampa gornides.

Item, una caixa de letres de plom de stampa, que són ab les desús scrites dos quintars e mix.

Item, lo lit maior e cortines. Són V peses pintades ab fontsⁱ. Ab son^k matalaf^l, II lansols de IIII telles^m, treveser eⁿ una flacada cardada.

Item, una vànova prima blanca bastada.

Item, dues prenses de stampa gran gornides ab son exercici de ferro.

Item, un banch alt de les dites prenses.

Item, dos banchs baxos, qui són de IIII petges.

Item^o, dues caxas ab letres de misal, altre de les constitucions.

Item, tres pedres de ffer colors

Item, un^p altre lit ab IIII posts, banchs e màrfegua plena de palles.

Item, un parell de lancols de II telles.

Item, un matalaf blanc e blau de lana sardesqua.

Item, un traversser de ploma^q.

Item, una altra flacada cardada.

Item, una caldera de aram^r mitgana.

Item, una paella.

Item, un drap de pinzell vell.

Die iovis, XVII aprilis, anno a nativitate Domini M^o CCCC LXXXVIII, Iohannes Rosenbach, stamperius, civis Barchinone, vendidit Iohanni Luzner, Vendelin Rosenheyner, et Petro de la Pedra, alamannis, stamperiis, degentibus Barchinone, pro solvendo et satisfaciendo domine Agustine, uxori Iohannis Robinel, quondam, illas XXX libras, de quibus exposuit retroclamum et pro expensis inde fiendis XXXX solidos censuales pro pretio XXXX librarum *et cetera*.

Et cum alio instrumento vendidit predictis, ut plus offerentibus in encantu publico, bona supradicta, mediante [...] curritore publico, precio XXXXIII librarum.

Testes: venerabilis Iohannes Sala, mercator, et Leonardus de Mealines, pelliparius, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *monete Valencie interlineat* - c. *Indiquem amb [...] un espai en blanc per al nom que no va ésser escrit* - d. *volueritis, al ms voluitis per manca d'abreviatura* - e. *Segueix ratllat contenta et* - f. *manualis, al ms manuali* - g. *Segueix ratllat un mot il·legible* - h. *pintats, al ms pintat* - i. *Són V peses pintades ab fonts interlineat* - k. *son, -n escrit sobre s* - l. *Segueix ratllat s* - m. *III telles interlineat* - n. *Segueix ratllat flasades* - o. *Segueix ratllat dos* - p. *Segueix ratllat lit* - q. *Segueix ratllat item un coxí de li d* - r. *Segueix ratllat petita* - s. *Indiquem amb [...] un espai en blanc per al nom que no va ésser escrit.*

210

1494, abril, 22. Barcelona

Macià Ferrer, prevere, beneficiat a l'església del Pi de la ciutat de Barcelona, d'una part, i Pere Ramon Gavarró, llibreter, ciutadà de Barcelona, i Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, de l'altra part, constitueixen societat sobre l'estampació de 700 volums del Llibre dels Àngels de Francesc Eiximenis. Els tres socis participen en terços en totes les despeses: paper, estampació i escriptura. L'estampació serà feta per Joan Rosenbach en la forma en què ja ha estat començada. Aquest haurà de lliurar els llibres corregits, en el paper que li lliuraran els altres dos socis, no podent començar altra obra fins que haurà acabat l'estampació d'aquests 700 volums del Llibre dels Àngels. Joan Rosenbach rebrà una paga d'un sou i 10 diners per volum, que es deduirà de la terça part a ell pertanyent. La venda dels llibres, en haver estat estampats, serà cosa de Pere Ramon Gavarró, que podrà retenir 6 diners per lliura. El guany serà dividit entre els tres socis. [V. docs. 211, 212, 213, 214, 218]

AHC B, ARXIU NOTARIAL, IX. 4.

Die martis, XXII mensis aprilis, anno a nativitate Domini M CCCC LXXXVIII.

Concòrdia, capítols e apuntaments sobre la companyia^a devall escrita^b fets^c, fermats e jurats^d per e entre lo discret mossèn Macià^e Ferrer, prevere e beneficiat^f en la sglésia del Pi de la present ciutat de Barchinona, de una part^g, e lo sènyer En Pere^h Ramon Gavarró, librater, ciutedà de la dita ciutat, de la part altreⁱ, e lo sènyer En Joan^k Rosanbach, stamper, ciutedà de la dita ciutat, de la part altre^l, los quals són de la sèrie e tenor següents:

Primerament, les dites parts fan e contracten companyia sobre aquells set-cents boloms de llibres appellats *dels Àngells*, los quals lo dit Iohan Rosanbach^m convé e promet en bona fe que ell bé e diligentment stamparà e farà stamparⁿ en la forma que ja són principiats^o, e aquells corregits degudament acabarà, lo més prest porà, sens que no farà altre obra fins aquesta sia acabada, sens licència e voluntat dels dits mossèn Macià Ferrer e^p Pere Ramon Gavarró, donant tinta e altres coses necessàries per la dita obra.

Item, los dits mossèn Macià Ferrer e Pere Ramon Gavarró convenen e en bona fe prometen al dit sènyer En Joan Rosanbach que ells li⁹ donaran sens dilació alguna tot lo paper que per açò serà necessari fins a compliment dels dits llibres⁵.

E més, és convengut e concordat entre les dites parts que sia pagat al dit Joan Rosanbach per salari dels treballs de la scriptura de dita stampa a raó de un sòlido e deu diners per bolum⁶. En la qual paga hage ell meteix participar per la terça part a ell romanent. E axí meteix hage a participar en lo terç del paper qui entrarà en los dits llibres.

E més⁷, los dits mossèn Macià Ferrer e Pere Ramon Gavarró prometen e convenen en bona fe al dit Joan Rosanbach que ells⁸, encontinent que la dita obra serà acabada, li donaran y pagaran tot lo que hage haver y li pertanga per lo dit treball de stampar, comptant enperò e prenent a sa part a dita rahó la terça part dels dits llibres, e deduhint axí meteix lo cost del paper que en los dits llibres serà stat necessari⁹. Axí que egualment tots participen per terços de totes les despeses axí de paper com de la stampa e scriptura. E que, mentre la dita obra se farà¹⁰, li sia donat per adiuutori de les despeses y treballs trenta liures.

Item, més anant és concordat que, si per cars¹¹ havie mester en quesquí dels dits llibres o bolums més de tres mans de paper, que en aquell cas sie satisfet al dit Joan Rosanbach per sos treballs e despeses¹², segons que per les tres mans demunt és stat taxat, per mà e per full del que més anant y serie necessari. E si no y eren necessàries tres mans, que dels dits I sou X diners sie levat en la forma demunt dita per¹³ mà y per full.

Item, més anant és entre les dites parts¹⁴ concordat que, encontinent acabats los dits set-cents bolums o llibres, tots venguen en mà e poder del dit Pere Ramon Gavarró, e aquells sien per aquell venuts e no sie lícit a alguna de les dites parts pendre la sua part ne aquella vendre¹⁵, perquè los uns no fassen mal als altres, ans, com dit és, per lo dit Pere Ramon Gavarró sien venuts e aviats a utilitat de les dites parts, lo procehit¹⁶ dels quals llibres o bolums¹⁷, encontinent que venuts seran, sie partit en tres parts, la una de les quals lo dit mestre Pere Ramon Gavarró se pusque aturar, e sie tengut e promet donar¹⁸ les altres dues parts als dits mossèn Macià Ferrer e Joan Rosan¹⁹, ço és, a quesquí d'ells una.

Item, és concordat entre les dites parts que per treballs de vendre los dits llibres hage e se puga retenir lo dit Pere Ramon Gavarró vers si²⁰ sis diners per²¹ liura dels que per ell seran venuts.

E açò prometen les dites parts attendre, complir, tenir e servir la una a l'altre y endesemps sots pena de cent liuras *et cetera*. E per ço ne obliguen la una part a l'altre y endesemps tots lurs béns *et cetera*. E ho juran.

Testes: Pere Darderich, boterius, civis, et Petrus Cartanyà, boterius, habitator, et Petrus Mas, notarius, civis Barchinone.

a. companyia escrit *damunt* coses ratllat - b. *Segueix ratllat* s - c. *Segueix ratllat* e - d. e jurats *interlineat* - e. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - f. beneficiat, *al ms neficiat* - g. de una part *interlineat* - h. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - i. altre *interlineat* - k. . *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma. La primera vocal "a" de la paraula Rosanbach, en tots els casos, té un afegitó en forma de cua per a indicar la lletra "e", cosa que va ser feta en època contemporània* - l. *Segueix ratllat* los fets fermats e posats - m. *Segueix ratllat* té e promet stampar per la dita companyia en la forma e manera següent ço és que lo dit Joan Rosanbach - n. *Segueix ratllat* setcents bolums dels dits - o. en la forma que ja són principiats *interlineat* - p. *Segueix ratllat* en - q. li *interlineat* - r. *Segueix ratllat* item les dites parts entre les dites parts es convengut que fets e acabats los dits set-cents llibres o bolums que de aquells sien fetes tres parts eguals e quen sie donada e liurada a ques-cuna de les dites parts la una part - s. *Segueix ratllat* la per - t. *Segueix ratllat* és concordat entre les dites parts - u. *Segueix ratllat* aca - v. *Segueix ratllat* retitu - w. *Segueix ratllat* en la - x. mentre la

dita obra se farà *interlineat i escrit damunt* en lo entretant *ratllat - y. Segueix ratllat* com - z. e despeses *interlineat - ab. Segueix ratllat full - ac. Segueix ratllat es - ad. Segueix ratllat ans com - ae.* lo procehit *interlineat - af. Segueix ratllat* e lo procehit de aquells - ag. donar *interlineat - ah.* Rosan, *sic al ms per* Rosembach - ai. *Segueix ratllat* retenir - ak. *Segueix ratllat* quescun libre.

211

1494, abril, 26. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Macià Ferrer, prevere, beneficiat a l'església de Santa Maria del Pi de Barcelona, i Pere Ramon Gavarró, llibreter, ciutadà de Barcelona, socis seus en l'obra d'impressió del Llibre dels Àngels de Francesc Eiximenis, 10 lliures a compte, que necessita per a poder compensar la tasca d'impressió del dit llibre. [V. doc. 210, 212, 213, 214, 218]

AHPB, Galceran BALAGUER, *Tricesimum octavum manuale* 1494, abril, 21 - 1494, juliol, 22, s.n.

Ego Iohannes Rosenbach, stamperius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis discreto Mathie Ferrer, presbitero, beneficiato in ecclesia Beate Marie de Pinu, et Petro Raymundo Gavarró, libraterio, civi Barchinone, quod dedistis et tradidistis michi realiter de de facto numerando decem libras monete barchinonensis pro adiutorio certarum^a operum, prout in quadam concordia inter vos et me firmata apud notarium infrascriptum XXII mensis presentis continetur. Et ideo renuntiando *et cetera*, facio apocham *et cetera*.

Testes: Anthonius Ferran et Petrus^b Mas, notarius, cives, et Petrus Çaragossa, notarius, habitator Barchinone.

a. certarum, *sic al ms per* certorum - b. *Segueix ratllat* çarag.

212

1494, maig, 24. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Macià Ferrer, prevere, i de Pere Ramon Gavarró, llibreter, ciutadà de Barcelona, 10 lliures per la societat constituïda entre ells tres per a l'estampació del Llibre dels Àngels de Francesc Eiximenis. [V. docs. 210, 211, 213, 214, 218]

AHPB, Guillem BALAGUER, *Tricesimum octavum manuale* 1494, abril, 21 - 1494, juliol, 228, s.n.

Ego Iohannes Rosanbach, magister de stampa, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis discreto Maciano Ferrer, presbitero, et Petro Raymundo Gavarró, libraterio, civi Barchinone, quod dedistis et solvistis michi realiter et de facto numerando, per manus vestri dicti Petri Raymundi Gavarró, decem libras ratione et pro quadam societate inter vos et me contracta de faciendo et stampando opus *Angelorum*. De qua societate constat instrumento recepto apud notarium infrascriptum. Et ideo renuntiando *et cetera*, et facio apocham.

Testes: Petrus Mas, Anthonius Ferran, notarii, cives, et Petrus Seragossa, notarius, habitator Barchinone.

213

1494, juny, 10. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, signa àpoca a Macià Ferrer, prevere, i a Pere Ramon Gavarró, llibreter, ciutadà de Barcelona, socis seus en l'obra d'impressió del Llibre dels Àngels de Francesc Eiximenis, de 10 lliures a compte, que necessita per a poder començar la tasca d'impressió del dit llibre. [V. doc. 210, 211, 212, 214, 218]

AHPB, Galceran BALAGUER, *Tricesimum octavum manuale* 1494, abril, 21 - 1494, juliol, 22, s.n.

Ego Iohannes^a Rosenbach, stamperius, civis Barchinone, firmavi apocham discreto Mathie Ferrer, presbitero, et Petro Raymundo Gavarró, libraterio, civi Barchinone, de decem libris ad complementum illarum triginta librarum que michi solvende et tradende erant pro laboribus per me sustentis in opere *Angelorum*, quod pro nunch stampatur in presenti civitate, iuxta que-

dam capitula super societate contracta de dictis libris apud Galcerandum Balaguer, notarium infrascriptum, die [...] mensis [...] proxime lapsi. Et ideo renuntiando *et cetera*.

Testes: Petrus Mas, notarius, civis, Petrus Seragossa et Iacobus Yranço, notarii, habitatores Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Indiquem amb [...] un espai en blanc deixat tant per al número del dia com del mes.*

214

1494, juny, 20. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, Macià Ferrer, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, i Pere Ramon Gavarró, llibreter, ciutadà de Barcelona, havien constituït societat per a l'estampació de 700 volums del Llibre dels Àngels de Francesc Eiximenis, amb una participació per terços en les despeses i els guanys. Ara és pactat que Joan Rosenbach rebí 50 lliures on hom inclogui els guanys i les despeses a ell pertanyents. És per això que Joan Rosenbach renuncia a qualsevol dret sobre la tercera part pactada en constituir-se la societat. [V. docs. 210, 211, 212, 213, 218]

AHPB, Guillem BALAGUER, *Tricesimum octavum manuale* 1494, abril, 21 - 1494, juliol, 228, s.n.

Ego Iohannes Rosenbach, stamperius, civis Barchinone, quia in et cum quibusdam capitulis cuiusdam societatis inter vos^a discretum Matiam Ferrer, presbiterum, in Ecclesia Barchinone beneficiatum, et Petrum Raymundum Gavarró, libraterium, civem Barchinone, ex una parte, et me, ex altera partibus, firmatum fuit, conventum et concordatum quod in illis septingentis libris sive voluminibus librorum dictorum *Dels Àngells*, tunch^b per me stampare promissis et nunch perfectis, ego participarem in tertia parte expensarum et lucris dictorum librorum, et nunch fuit conventum et pactatum inter vos et me ut pro mea parte tam pro lucris quam expensis per me factis in stampandis dictis voluminibus et alias daretis^d et traderetis michi quinquaginta libras monete Barchinone, in quibus comprehenduntur quecumque^e quantitates per me a vobis recepte, de quibus feci et firmavi diversa apocharum instrumenta apud notarium infrascriptum, que volo cum presenti comprehendí^f, et ego^g dem et absolvam totam dictam tertiam partem, et ideo renuntiando *et cetera*, confitens me a vobis habuisse et recepisse dictas quinquaginta libras realiter et de facto numerando, super quibus expensis non numerate et non solute peccunie et doli renuntio, gratis et ex certa scientia do, absolvo, diffinio et remitto vobis dictis discretis Mathie Ferrer et Petro Raymundo Gavarró totam dictam tertiam partem michi pertinentem in dictis voluminibus et totum ius et quitquid et quantum iuris, acciones, questiones, petitiones et demandas^h, michi pertinet in eisdem. Promittens vobis dicta volumina vobis tradere, quod vos de illis possi-

tis vestras facere voluntates. Preterea cedens iura *et cetera*. Quibus iuribus *et cetera*. Insuper promitto sub bonorum meorum obligatione ratum habere *et cetera*. Iuro *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: Petrus Mas, notarius, civis, Petrus Çaragossa et Iacobus Yranço, notarius, habitatores Barchinone¹.

a. *Segueix ratllat discretum* ji - b. *tunch repetit al ms* - c. *Segueix ratllat lucrorum* - d. *daretis, al ms deretis* - e. *Segueix ratllat prout* - f. *comprehendi, al ms comprendi* - g. *Segueix ratllat adecii* - h. *Sic al ms* - i. *Al marge esquerre la nota de cancel·lació*: Huiusmodi instrumentum fuit cancellatum XVI septembris anni presentis, vide ibi.

215

1494, agost, 21. Barcelona

Joan Serré, doctor ,utriusque iuris', ciutadà de Barcelona, Miquel Mediona, mercader, ciutadà de Barcelona, Pere Martí, paraire de draps de llana, ciutadà de Barcelona, bavien signat fiança en favor de Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, a Cosme Lomali, mercader genovès, habitant de Barcelona, per raó del preu de 114 lliures per 20 bales de paper per aquest venudes a Joan Rosenbach. Aquesta fiança estava condicionada a que Joan Serré fes instrument d'indemnitat a Miquel Mediona. És per això que Joan Serré promet a Miquel de Mediona que el servarà sense dany en el cas que hagués de pagar quelcom per la seva fiança.

AHPB, Pere TRITER, *Manual* 1494, gener, 19 - 1494, octubre, 8, s.n.

Iohannes^a Serré, utriusque iuris doctor, civis Barchinone, quia vos Michael Mediona, mercator, civis Barchinone, precibus et amore meis, una mecum et Petro Martí, paratore pannorum lane, cive Barchinone, ditam et promissionem fecistis pro Iohanne Rossembach, empreptatore librorum, venerabili Cosme Lomali, mercatori Ianuensi, Barchinone degenti, de solvendo eidem centum quatuordecim libras barchinonenses, ratione et pro pretio viginti balarum papiri per dictum Cosmam Lomali dicto Iohanni Rossembach venditi, prout in albarano dicto Cosme Lomali facto, scripto decima octava^b presentis mensis augusti, dicto Cosme Lomali tradito, ad quod me refero, continetur; et quia dictam obligationem fecistis, pacto previo, ut per me vobis fieret indemnitatis huiusmodi instrumentum; idcirco gratis *et cetera*, convenio et promitto vobis dicto Michaeli Mediona et vestris quod a predicta obligatione et dita et promissione per vos facta servabo vos et vestros penitus sine dammo, ita videlicet quod^c, si^d occasione predicta opportuerit vos aliquid solvere aut damna aliqua sustinere, totum id, quitquid et quantum fuerit, vobis seu vestris dare, solvere et emendare promitto indilate. Et hec faciam *et cetera*. Sine *et cetera*. Damna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Obligo bona *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Et facio et firmo vobis scripturam tertii in libro tertiorum curie honorabilis vicarii Barchinone *et cetera*. Cui *et cetera*. Iuro *et cetera*.

Testes: Iacobus Mont Argull, sartor, civis Barchinone, et Petrus Panyella, parrochie Sancti Baudilii de Lupricato, diocesis Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat augusti* - c. *Segueix ratllat sine damno et* - d. *si manca al ms.*

216

1494, agost, 26. Barcelona

Joan Marí, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, fa donació al seu nebot Rafael Caraner del llibre Pastoral de Francesc Eiximenis, i un Missal, escrits pel mateix Joan Marí. Dóna també a Felip de Malla, fill d'Andreu de Malla, un Breviari també escrit de la seva mà.

AHPB, Bartomeu REQUESENS, *Quartus liber testamentorum et aliarum ultimarum voluntatum* 1482, març, 27 -1504, desembre, 21, fols. 13r-14v.

In Dei nomine. Noverint universi quod^a ego Iohannes^b Marí, presbiter, beneficiatus in ecclesia Sedis Barchinone, filius Christofori Marí et domine Caterine, eius uxoris, defunctorum, ville Ciutadelle, insule Minoricarum, videns propter^c transgressionem primi parentis me mortalitati subiectum et necessario quandocumque moriturum, volens propterea, dum per Dei gratiam mentis et corporis perfruo sanitatem, de bonis michi a Domino Deo in hac urbe et diocesi Barchinone, et etiam^d in villa Ciutadelle Minoricarum, diocesi Maioricarum collatis, et etiam usque ad obitum meum collandis, causa mortis disponere, gratis et ex certa scientia per me et omnes heredes et successores meos quoscumque, donatione causa mortis, dono et ex causa huiusmodi donationis concedo ... Item volo quod detis amore Dei Bartholomeue, filie dicti Francisci Valls [cirurgici, ville Ciutadelle] et vestre dicte domine Anthonie, [uxoris sue], quinquaginta solidos eiusdem monete Minoricarum et quasdam *Horas* pergameneas, historiatas in Alamannia. ... Et volo quod ipse Raphael Valls, [filius Francisci Valls, cirurgici, ville Ciutadelle, et Anthonie, uxoris eius, nepos meus], ad cognitionem suam, det illos libros gramaticales et logicales, quos ego habeo in civitate Barchinone, Bernardo Martini, filio Bernardi Martini, sartoris, et Iohanne, uxoris sue, et hoc ad totam voluntatem suam. ... Et volo quod dentur Raphaeli Caraner, [beneficiato in capella Sancti Michaelis ecclesie parrochialis ville Ciutadelle], nepoti meo sive *nebot*, unum librum vocatum *Rationale*, de stampa, et alterum librum appellatum *Pastorale* magistri Eximenis, scriptum manu mea, et unum librum dictum *Missale*, sisternatum, ex pergamento, mea manu scriptum. Et volo quod *Breviarium* meum, scriptum manu mea, ex pergamento, officii Barchinone, detur Philipo de Madalia, filio domini Andree de Madalia, quondam, et aliud *Breviarium*, de stampa, ex officio Romano, quod erat avunculi sui, canonici. ...

Actum est hoc Barchinone, vicesima sexta die mensis augusti, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto.

Sig+num Iohannis Marí, donatoris predicti, qui hec laudo, concedo et firmo.

Testes rogati huius rei sunt: discreti domini Simon Bernardus Matosas et Iohannes Blanch, ambo presbíteri, et Gabriel Gili, agricultor, civis Barchinone.

a. Noverint universi quod *interlineat* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *propter interlineat*.

217

1494, setembre, 11. Barcelona

Gabriel Prats i Pere Ramon Gavarró, ambdós llibreTERS, per una part, i Diego de Gumiel i Joan Valdés, ambdós impressors, per altra, tots ciutadans de Barcelona, constitueixen societat per a la impressió de llibres.

AHPB, Galceran BALAGUER, *Tricesimum nonum manuale* 1494, juliol, 29 - 1495, febrer, 6, s.n.

Die iovis, XI dictorum mensis et anni.

Ego Gabriel Prats [...]º. *Est quedam societas per viam capitulorum firmata per et inter dictum Gabrielem Prats, ex una parte, et Petrum Raymundum Gavarró, parte ex alia, et Iacobum sive Diego de Gumiel et Iobannem de Valdés, parte ex alia, et cetera. Sunt in cedula.*

Testes in cedula.

a. *El contingut de l'instrument no va ser copiat. Expresssem amb [...] aquesta mancança.*

218

1494, setembre, 16. Barcelona

Macià Ferrer, prevere, i Pere Ramon Gavarró, llibreTER, ciutadà de Barcelona, per una part, i Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, per altra,

socis en l'obra d'impressió del Llibre dels Àngels de Francesc Eiximenis, cancel·len l'instrument, signat el dia 10 del proppassat mes de juny, pel qual Joan Rosenbach signà àpoca de 10 lliures a compte, que necessitava per a poder començar la tasca d'impressió del dit llibre. [V. doc. 210, 211, 212, 213, 214]

AHPB, Galceran BALAGUER, *Tricesimum nonum manuale* 1494, juliol, 29 - 1495, febrer, 6, s.n.

Die martis, XVI mensis septembris, anno a nativitate Domini M CCCC° LXXXX quarto.

Discretus^a Mathias Ferrer, presbiter, et Petrus Raymundus Gavarró, libraterius, ex una parte, et Iohannes Rosembach, stamperius, civis Barchinone, ex alia parte, cancellarunt illud instrumentum, firmatum die X iunii proxime preteriti, certe recognitionis et aliorum ibidem contentorum, firmatum per dictum Iohannem Rosembach *et cetera*. Volentes dicte partes quod ipse restent in omnibus in eo puncto in quo erant ante firmam dicti instrumenti ach nunc sunt, si et casu quo ipsum instrumentum firmatum non fuisset.

Testes: discretus Iohannes Palomeres, notarius, et Petrus Corró, blanquerius, civis Barchinone.

a. Discretus *interlineat i escrit damunt nos ratllat*.

219

1494, octubre, 24. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa alemany, ciutadà de Barcelona, i Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona, signen pacte per a la impressió de llibres.

AHPB, Joan FLUVIÀ, *Sextum manuale* 1491, setembre, 17 - 1495, desembre, 22, s.n.

Die veneris, XXIII octobris, anno predicto.

Capitula pactionalia facta et firmata inter Iohannem^a Rosbach, alamannum, magistrum de stampa, ex una, et magistrum Petrum^b Miquell, libraterium, partibus ex altera. *Sunt in sedula*. Est pena de tenendo et complendo omnia et singula in dictis capitulis contenta quinquaginta librarum, adquirenda pro duabus partibus parti obedienti, et pro tertia parte curie inde exequenti.

Testes sunt in sedula.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma.*

1494, desembre, 9. Barcelona

Pere Bages, de 16 anys, fill de Ramon Bages i de la muller d'aquest Serena, cancel·lant primer un contracte anterior, promet ara a Joan Trinxer, llibreter, ciutadà de Barcelona, que viurà amb ell, durant 2 anys, tan sols per tal d'aprendre l'ofici de llibreter i per tal de treballar de llibreter a la seva botiga. Joan Trinxer, durant aquest temps, el mantindrà i a la fi dels dos anys li donarà una paga de 5 florins. [v. doc. 206]

AHPB, Bartomeu COSTA, *Quadragesimum primum manuale* 1494, novembre, 21 - 1496, juliol, 6, s.n.

Ego Petrus^a Bages, fillius Raymundi Bages et domine Serene, uxoris sue, cancellando primitus, cassando et anulando priorem obligationem per me vobis Iohanni Trinxer^b, libraterio, factam, necnon illam novando^c, convenio et promitto vobis dicto Iohanni Trinxer quod a festo Nathalis Domini proxime venturo^d morabor vobiscum causa adiscendi dictum officium vestrum *de librater*, et ad serviendum et operandum in vestra botigia *de librater* et non aliter. Promittens vobis quod^e a dicto vestro officio et botigia non recedam, dicto tempore unius anni durante, absque vestris licentia et permissu. Quod si fecero, dono vobis plenum posse quod possitis me capere et in vestrum servitium redire. Et in fine dicti temporis emendabo omnes dies quos a vestro servitio absens fuero^f tam ratione fuge, infirmitatis quam alias^g. Necnon si quid mali vel dampni^h in bonis vestris intulero, sine dilatione *et cetera*. Promittens restituere missiones. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis obligo personam et omnia bona mea. Et quia sum minor XXV annis, maior vero XVI, renuntio *et cetera*. Et iuro *et cetera*. Ad hec ego dictus Iohannesⁱ Trinxer, laudans predicta, promitto tibi^k dicto Petro Bages quod, dicto tempore durante, instruam te in dicto officio *de librater*^l. Necnon providebo te in cibo et potu, sanum et egrum, ad usum et consuetudinem Barchinone. Et in fine dicti temporis dabo tibi pro solidata quinque florenos currentes. Et pro his obligo bona *et cetera*. Et iuro *et cetera*.

Testes: discretus Petrus Martini, notarius, Iohannes Savina et Dominicus Ferns, scriptores Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat sarto* - c. *Segueix ratllat illam* - d. *venturo, al ms venturum* - e. *quod manca al ms* - f. *fuero, al ms fuero* - g. *tam ratione ... quam alias interlineat* - h. *vel dampni repetit al ms* - i. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - k. *tibi interlineat* - l. *Segueix ratllat intra dictum tempore*.

1494, desembre, 9. Barcelona

Bartomeu Roger, de 20 anys, fill d'Arnau Roger, reconeix deure a Gabriel Prats, llibreter, ciutadà de Barcelona, 4 lliures per raó d'un préstec a ell fet, En garantia del préstec, promet viure amb ell fent l'ofici de llibreter, fins que haurà tornat les 4 lliures a ell prestades.

AHPB, Bartomeu COSTA, *Quadragesimum primum manuale* 1494, novembre, 21 - 1496, juliol, 6, s.n.

Die martis, nona mensis decembris, anno predicto.

Ego Bartholomeus^a Roger, libraterius, filius^b Arnaldi Rogerii, confiteor et reconosco^c vobis Gabrieli Prats, libraterio, civi^d Barchinone, quod^e debeo vobis quatuor libras Barchinone, quas vos michi gratiose mutuastis. Pro quibus et tuitione illarum promitto vobis stare in domo vestra et in circivicio^f vestro et dicti vestri officii *de librater*, et alias in omnibus mandatis vestris, licitis et onestis, die noctuque. Promittens quod a vestro servitio^g, nech a domo vestra, nec a dicta civitate^h ultra unam leucam non recedam absque vestris licentia et permissu. Quod si fecero, dono vobis plenum posse quod possitis me capere et in vestro servitio redire, donech dictasⁱ quatuor libras, per vos michi gratiose mutuatas, vobis restituero. Necnon si quid danni vel mali in bonis vestris intulero^j, sine dilatione *et cetera*. Promittens restituere missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis complendis, obligo personam et omnia bona mea. Et iuro *et cetera*. Et quia sum minor viginti quinque annis, maior vero viginti, renuntio beneficio^m minoris etatis. Necnon facio scripturam tertii in curia vicarii Barchinone.

Testes: Gaspar Mir et Anthonius Lonch, apotecarius, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat* Abar - c. reconosco, *sic al ms* - d. *Segueix ratllat* s - e. quod, *al ms* quoduod - f. circivicio, *sic al ms* - g. *Segueix repetit* vestro - h. *Segueix ratllat* non recedam - i. dictas *interlineat* - k. danni, *sic al ms* - l. *Segueix ratllat* fine - m. beneficio, *sic al ms*.

1495, gener, 15. Barcelona

Pere Miquel, llibreter, signa àpoca a Joan Benet Meians, mercader, i Miquel Pla, apotecari, tots ciutadans de Barcelona, de 19 lliures i 18 sous, que són el complement de

la quantitat a ell deguda per la impressió del llibre Barbassos, és a dir, De Testamentis d'Andreas de Barbatia. Pere Miquel promet que en el cas que algun volum tingues algun defecte per manca de lletres, per mala tinta, per mala lletra, per folis estripats o per manca de folis, posarà remei segons la mostra lliurada per a la impressió i el seu original. [V. docs. 199, 204]

AHPB, Marc BUSQUETS (menor), *Quantum manuale* 1494, abril, 6 - 1495, juny, 27, s.n.

Die iovis, XV dictorum mensis et anni.

Apocha firmata per Petrum^a Michaelis, libraterium, civem Barchinone, venerabili Ioanni Benedicto Mayans, mercatori, et Miquaeli Pla, apothecario, civibus Barchinone, de decem novem libris et decem octo solidis monete Barchinone sibi solutis hoc modo: scilicet, novem libras, decem novem solidos, quas dictus Ioannes Benedictus Mayans sibi dici et scribi fecit in tabula cambii honorabilis Sebestiani Ponç, camporis, civis dicte civitatis; et restantes novem libras, decem novem solidos recepit numerando per manus Michaelis Pla, apothecarii. Que quidem decem novem libre, decem octo solidi sunt ad complementum quarumvis peccunie quantitatum et aliarum rerum sibi debitarum occasione et pretextu *dels Barbassos* per ipsum stampatorum. Et ideo renuntiando *et cetera*.

Testes: Raphael Faner et Matheus Casselles, cuyraserii, cives Barchinone.

Item, cum alio instrumento. Dictus Petrus^b Michael, libraterius, confessus fuit et bona fied promissit predictis Iohanni Benedicto Mayans et Michaeli Pla quod quostienscumque aparuerit et legitime monstrabitur quod in dictis libris, dictis *Lo Barbasso* per ipsum, ut predicatur, stampatis, inventi fuerint, nunch vel in futurum, errores alique, tam per defectum litterarum, quam etiam occasione de mala tinta, quam etiam male littere et foleorum fractorum et non receptorum seu recipiendorum, quod ipse, incontinenti cum requisitus fuerit, infra tres menses a die requisitionis continue venturos, ipse refficiet suis missionibus et expensis totum id quod necessarium fuerit, iuxta monstram ipsorum *Barbassorum* et originale ipsius penes notarium infrascriptum traditurus sum^c. Et hoc faciat sine dilatione *et cetera*. Cum restitutione omnium missionum *et cetera*. Et pro hiis obligavit omnia bona sua *et cetera*. Iuravit *et cetera*. Et fecit et firmavit scripturam tertii in curia honorabilis vicarii Barchinone cum obligatione persone et bonorum suorum. Cui *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes proxime dicti.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - c. *traditurus sum, sic al ms.*

1495, febrer, 11. Barcelona

Joan Prats, de 15 anys, fill del difunt Ferrer Prats, mercader, ciutadà de Mallorca, promet viure, durant 2 anys, amb Joan Trinxer, llibreter, ciutadà de Barcelona, per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Joan Trinxer, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà. A la fi dels dos anys el vestirà amb roba nova i li donarà una paga de 3 florins, que valen 33 sous.

AHBC, MANUALS NOTARIALS, 10 - fol.

Ego Iohannes^a Prats, filius Ferrarii Prats, quondam, mercatoris, civis Maioricarum, gratis et cetera, ad tempus duorum annorum, qui currere inceperunt XV^a die mensis ianuarii proxime lapsi, mitto et afirmo me vobiscum Iohanne Trinxer, libraterio, cive dicte civitatis, his presente, causa addicendi dictum vestrum officium de librater et alias pro^b serviendo vobis et domui vestre in omnibus mandatis, licitis et honestis. Promittens vobis quod per dictum tempus morabor vobiscum et ero vobis bonus, fidelis et legalis. Et quod non recedam et cetera. Quod si fecero, possitis me capere et capi facere et cetera. Et in fine dicti temporis emendabo vobis omnes dies et cetera. Et si quid mali et cetera. Et ut de his vobis diligentius cautum sit, dono vobis in fideiussorem: Iohannem Mir, botiguerium, civem Barchinone, qui mecum et sine me et cetera. Et dictus Ioannes^c Mir acceptavit et cetera. Promittens et cetera. Et ambo, tam principalis quam fideiussor, obligarunt bona et cetera, et uterque insolidum et cetera. Renuntiant et cetera. Iurant et cetera. Virtute cuius iuramenti dictus Ioannes Prats asseruit minorem XXVe annis, maiorem vero XV annorum^d. Renuntiat et cetera. Et dictus Ioannes^e Trinxer acceptavit dictum Ioannem Prats in discipulum suum et promisit quod, durante dicto tempore, docebit et instruet eum in dicto officio, prout melius poterit et cetera. Et alias providebit eum in cibo et potu, calciatu et vestitu et aliis sibi necessariis. Quodque colet eum, durante dicto tempore, sanum et egrum ad usum Barchinone, et in ultimo anno dictorum duorum annorum induet eum de novo bene et decenter secundum eius conditionem^f. Et ultra preterita dabit sibi pro solidata sua tres florenos currentes, valentes triginta tres solidos archinonenses. Et pro hiis obligat bona et cetera. Iurat et cetera. Fiant duo instrumenta.

Testes sunt: Petrus Martí, notarius, et Ioannes Savina, scriptor Barchinone.

a. Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma - b. Segueix ratllat de - c. Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma - d. XXVe annis ... XV annorum sic al ms - e. Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma - f. Segueix ratllat condinem.

224

1495, març, 5. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, ven a Joana, vídua de Francesc Carbonell, apotecari, ciutadà de Barcelona, un violari de 4 lliures i 10 sous de pensió o renda pel preu o capital de 31 lliures i 10 sous, que hom garanteix mitjançant la venda simulada de diversos objectes, d'estany i de llibres: 30 llibres d'estampa del Libre dels Àngels de Francesc Eiximenis, pel preu de 35 lliures.

AHPB, Antoni Benet JOAN, *Manuale secundum* 1495, febrer, 5 - 1496, agost, 5, s.n.

Item, [Ego Iohannes^a Rosbach, magister stampe, civis Barchinone] vendo^b vobis [domine Iohanne, uxori honorabilis Francisci Carbonel, quondam, apothecarii], mediante Michaele Salvat, curritore felpe, tres quintanos stanni vell; item, un gesserant molt xic, de poca vàlua, pessan VII argents^c; item, XXX llibres dels Àngels, de stampra, desligats; un cint negra obrat de fill d'argent cap e civella e platons d'argent ab una scarcela brodada de fill d'or. Inducens et cetera. Cedens et cetera. Quibus iuribus et cetera. Ego enim et cetera. Pretium est XXXV librarum. Et ideo et cetera. Et pro hiis obligo et cetera^d.

Testes predicti [Iohannes Stephani, tapinerius, et Guillermus Puyades, campsor, cives Barchinone].

a. Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma - b. Segueix ratllat med - c. Segueix ratllat e mijà - d. Segueix ratllat et pro hiis.

225

1495, maig, 25. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, per una part, i Antoni Robinell, mercader, ciutadà de Barcelona, i Agustina, vídua de Joan Robinell, mercader, ciutadà de Barcelona, per altra, fan avinença sobre el plet entre ambdues parts per raó d'una societat: Joan Rosenbach pagarà a l'altra part 60 lliures de moneda de Barcelona o bé li lliurarà algunes peces del Libre de les Dones de Francesc Eiximeis, i Antoni Robinell i Agustina alliberaran a Joan Rosenbach de la inscripció en la taula de canvi de la ciutat de Barcelona a nom d'Agustina de 33 lliures que li devia. [V. doc. 209]

AHPB, Joan FLUVIÀ, *Sextum manuale* 1491, setembre 17 - 1495, desembre, 22, s.n.

Nos Anthonius^a Robinel, mercator, et Agustina^b, uxor Iohannis Robinel, quondam, mercatoris, ex una, et ego Iohannes^c Rosenbach, stamperius, cives Barchinone, ex altera, confitemur et recognoscimus, una pars^d nostrum alteri et nobis ad invicem, quod super omnibus et singulis questionibus, petitionibus et demandis, quas una pars^e nostrum contra alteram habeat et seu habere poterit occasione quorundam capitulorum societatis inter nos firmatorum in posse discreti Iohannis Navarro, quondam, notarii, et cuius debitorio^f ex ipsis resultanti ac littium occasione ipsa habitatum, venimus ad transactionem, compositionem et avenientiam sequentes: videlicet, quod vos dictus magister Iohannes Rosenbach habeatis et teneamini dare^g michi dicto Anthonio Rubinel sexaginta libras monete Barchinone, seu pro eis certos libros *De les dones*; et nos habeamus et teneamur tornare, soltare et deliberare vobis illas XXXIII libras quas vos in preteritis diebus dixistis et scripsistis in tabula cambii civitatis Barchinone dicte domine Augustine virtute cuiusdam retroclami per ipsam vobis facti; et quod de expensis factis in litigio super hiis habito inter nos, quod unusquisque solvat partem suam et quod bistractum est usque nunc, quod alter non teneatur nil de bistractis restituere, et quod omnes et quevis^h securitates facte dicta ratione sint abinde case et nulle nulliusque eficacie seu valoris et cum presenti eas cancellant et annullant. Et hec omnia promittimus attendere *et cetera*, sine dilatione *et cetera*, cum restitutione omnium missionum *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis obligamus pars parti omnia et singula bona nostra *et cetera*. Et iuramus *et cetera*.

Testes: reverendus dominus Ludovicus de Claramunt, abbas monasterii beate Marie de Serrateix, et Ambertus de Frisa, coquerius, et Anthonius Salvat, mercator, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - d. *pars, al ms pares* - e. *pars, al ms pares* - f. *debitorio, al ms debitori* - g. *Segueix ratllat nobis* - h. *quevis, al ms quasvis*.

226

1495, maig, 27. Barcelona

Lluís Trinxer, de 14 anys, fill de Joan Trinxer, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, i de la muller d'aquest Agnès, promet al seu germà Joan Trinxer, llibreter, ciutadà de Barcelona, que viurà amb ell per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Joan Trinxer el mantindrà i el vestirà i calçarà. A la fi del contracte el vestirà amb roba nova. [V. doc. 264]

AHPB, Bartomeu TORRENT, *Manual* 1494, desembre, 3 - 1495, juliol, 16, s.n.

Die mercurii, XXVII° mensis madii, anno predicto.

Ego Ludovicus^a Trinxer, filius Iohannis Trinxer, curritoris auris, civis Barchinone, et domine Agnetes^b, illius uxoris, viventium, asserens me virtute iuramenti per me inferius prestiti, etatem XIII^{im} annorum plenarie accessisse, et curatorem aliquem non habere nec habere velle, agens hec ad uberiorem cauthelam, cum consensu, interventu et voluntate dicti patris mei, afirmo me vobiscum Iohanne Trinxer, libraterio, cive dicte civitatis, fratre^c et germano meo, inferius acceptanti, causa addiscendi officium vestrum *de librater*, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, noctu dieque. Promittens vobis quod, dicto tempore durante, serviam vobis bene et decenter. Et ero vobis bonus, legalis, fidelis, sollicitus et intentus, utilia vobis querendo et inutilia pro viribus evitando. Et quod, dicto tempore durante, a dicto vestro servitio non recedam. Quod si fecero, dono vobis plenum posse quod possitis me capere et seu capi facere, et in posse et servitio vestro reducere et tornare. Et etiam promitto emendare vobis omnes dies quibus a dicto vestro servitio absens fuero tam ratione fuge, infirmitatis quam alias. Et si quid mali in bonis vestris intulero, totum id, quitquid et quantum fuerit, vobis emendare promitto, sine aliqua videlicet dilatione *et cetera*. Restituam missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et ut vobis diligentius cautum sit, dono vobis in fideiussorem: dictum honorabilem patrem meum et vestrum, qui mecum *et cetera*. Ad hec ego dictus Iohannes Trinxer, fideiussor supradictus, laudans *et cetera*. *Fiat acceptatio*. Et promitto quod cum dicto principali et filio meo et sine eo, tenebor vobis et vestris de predictis omnibus et singulis, per eum supra vobis promissis. Et pro his complendis *et cetera*, tam principalis quam fideiussor, obligamus vobis et vestris omnia et singula bona nostra, et utriusque nostrum insolidum, mobilia *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Et specialiter ego dictus fideiussor, legi de principali prius conveniendo *et cetera*. Et ambo *et cetera*. Ad hec ego dictus Iohannes Trinxer, minor dierum, laudans et acceptansque te dictum Ludovicum Trinxer in discipulum meum, promitto tibi docere bene et decenter, et prout tu melius addiscere poteris, dictum officium meum *de librater*. Et dicto tempore durante, providebo te in cibo et potu, vestitu et calsiatu, et colam te sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et in fine dicti temporis induam te de novo ad cognitionem dicti patris mei, sine dilatione *et cetera*. Missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Credatur *et cetera*. Obligo bona *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*. Virtute cuius iuramenti ego idem Ludovicus Trinxer assero me minorem fore XXV annis, maiorem vero XIII annorum. Renuntio beneficio minoris etatis *et cetera*.

Testes firme dicti Ludovici Trinxer sunt: Michael Aguiló, curritor auris, civis, et Iacobus Sastre, scriptor Barchinone.

Testes firme dicti Iohannis Trinxer, minoris dierum, qui firmavit ipsa die, sunt: Vincentius Alexandre, causidicus, et Petrus Cardona, libraterius, habitatores Barchinone.

Testes firme dicti Iohannis Trinxer, minoris^d dierum, qui firmavit [..]^e.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Agnetes, sic al ms* - c. *Iohanne Trinxer libraterio cive dicte civitatis fratre, al ms Iohanni Trinxer libraterio civi dicte civitatis fratri* - d. *minoris, al ms maioris* - e. *Manca al ms la data de la signatura de Joan Trinxer i els testimonis d'aquesta.*

1495, setembre, 18. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, ven a Eulàlia, muller de Pere Miquel Carbonell, notari i arxiver del rei, ciutadà de Barcelona, un violari de 40 sous de pensió o renda pel preu o capital de 16 lliures, mitjançant la venda simulada de 4 bales de paper del senyal de l'estela, pel preu de 19 lliures.

AHPB, Antoni Benet JOAN, *Manuale secundum* 1495, febrer, 5 - 1496, agost, 5, s.n.

Item, [ego Iohannes^a Rosbach, magister stampe, civis Barchinone], vendo vobis [domine Eulalie, uxori honorabilis Petri Michaelis Carbonel, notarii, arxivarii domini regis], mediante^b Bernardo Mironi, curritore phelpe, quatuor balas papiri del senyal de la ma estela. Inducens et cetera. Cedens vobis omnia iura. Quibus iuribus et cetera. Ego enim et cetera. Pretium est XVIII librarum. Et ideo et cetera. Et pro hiis obligo omnia bona mea, mobilia et immobilia^c, habita et habenda. Et renuntio et cetera. Ad hec ego Bernardus Mironi, curritor et cetera.

Testes predicti [Gabriel Quart, textor lini, et Verdoletus Guiorti].

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat Bartholomeo* - c. *Segueix al ms habilia.*

1495, octubre, 29. Barcelona

Ferran de Lepe, argenter, ciutadà de Barcelona, promet a Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, habitant de Barcelona, que, d'aquí al proper dia 20 de novembre, li lliurarà 22 figures pintades: 12 amb els signes dels mesos i 20 amb figures de sants. Per les primeres rebrà 23 sous i per les altres, 20 sous a raó de 20 diners per cada peça.

AHPB, Joan FLUVIÀ, *Sextum manuale* 1491, set, 17 - 1495, desembre, 22, s.n.

Die iovis, XXVIII octobris, anno predicto.

Ego Ferdinandus^a de Lepe, argenterius, civis Barchinone, gratis et cetera, per firmam et validam stipulationem, convenio et bona fide promitto vobis magistro Iohanni Rosenbach, stampe-

rio, Barchinone degenti, quod hinch ad XX diem mensis novenbris proxime venturi, ego dabo vobis cum omnimoda perfectione XXXII^b figuraras, iuxta ordines quos vos michi dixeritis, depictas scilicet XII signis et menses^c, et XX sanctos pictos^d, prout vos dixeritis. Et hoc promitto attendere et complere sine dilatione *et cetera*. Et sub pena X librarum, adquirenda pro duabus partibus vobis, et pro tertia parte curie inde executionem facienti. Et cum restitutione omnium missionum *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis obligo omnia et singula bona mea, mobilia et immobilia, habita ubique et habenda. Salvo quod, facto dicto opere, vos teneamini michi dare: scilicet, pro dictis XII signis et mensibus XXIII solidos, et pro residuis XX ad rationem XX denariorum pro qualibet pecia. Ad hec ego Iohannes Rosenbach, acceptans *et cetera, fiat acceptatio, obligando omnia bona et cum iuramento et cetera*.

Testes: Bernardus Fluvià, scriptor, et Anthonius Bosch, notarius, civis Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. XXXII, *al ms* XXXIII - c. mensibus, *al ms* menses - d. sanctos pictos, *sic al ms per* sanctis pictis.

229

1495, desembre, 5. Barcelona

Jaume Ferrer, de la parròquia de Santa Maria d'Ossó, diòcesi d'Urgell, promet a Joan Trinxer, llibreter, ciutadà de Barcelona, que el seu fill Jaume, de 8 anys, viurà amb ell, durant 8 anys, per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Joan Trinxer, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà.

AHPB, Bartomeu TORRENT, *Manual* 1495, juliol, 16 - 1496, gener, 23, fol. 74v.

Die iovis, X^a die mensis decembris, anno LXXXXV°.

Ego Iacobus^a Ferrer, parrochie ac termini d'Ossó, sub invocatione Sancte Marie Septembris, Urgellensis diocesis, ad octo annos primo et continue venturos, qui currere incipient in festo Nathalis Domini proxime, afirmo vobiscum Iohanne Trinxer, libraterio, cive^b Barchinone, presenti, Iacobum, filium meum, etatis octo annorum vel inde circa, causa addiscendi officium vestrum *de librater*, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, die noctuque. Promittens vobis quod, dicto tempore durante, dabo operam cum effectu, omni exceptione remota, quod dictus Iacobus serviet vobis. Et quod non recedet a vestro servitio, dicto tempore durante. Quod si fecerit, promitto vobis quod emendabit omnes dies quibus a dicto vestro servitio absens fuerit, tam ratione fuge, infirmitatis quam alias. Et si quid mali in bonis vestris intulerit, quod Deus avertat, promitto de bonis meis solvere et emendare, sine aliqua videlicet dilatione. Missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*, credatur *et cetera*. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Ad hec ego dictus Iohannes Trinxer, acceptans dictum Iacobum in servitium meum, convenio et promitto vobis quod, dicto tempore durante, providebo eum in cibo, potu, calciatu et vestitu. Et colam eum sanum et egrum ad usum et

consuetudinem Barchinone. Et docebo eidem officium meum *de librater* iuxta meum posse et prout ipse melius addiscere potuerit. Et hec promitto facere sine dilatione *et cetera*. Missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*.

Testes: Bartholomeus Luch, scutifer cum magnifico Bernardo Geraldí^c de Marimundo, habitator, et Iacobus Sastre, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma* - b. Iohanne Trinxer libraterio cive, *al ms Iohanni Trinxer libraterio civi* - c. Geraldí, *corregit sobre Geraldo*.

230

1495, desembre, 16. Barcelona

Joan Rosenbach, Joan Luschnner, Vendelin Rosenbeyher i Gerard Preuss, mestres de llibres d'estampa alemanys, habitants de Barcelona, reconeixen deure a Franc Ferber, mercader alemany, habitant de Barcelona, 66 lliures que són el preu d'11 bales de paper per a la impressió de Missals per a la diòcesi de Vic. Pagaran la meitat en haver acabat la impressió dels Missals; i l'altra meitat, quatre mesos després de la impressió.

AHPB, Pere TRITER, *Manuale quintum decimum contractuum* 1495, juny, 25 - 1496, gener, 21, fol. 85r-v.

Die mercurii, XVI mensis decembris, anno a nativitate Domini M CCCC LXXXX quinto.

Iohannes^a Rossembach, Iohannes^b Luxanen, Venden Rossahaya et Geraldus Prauis, stampatores teutonici, habitatores Barchinone, confitemur et recognoscimus vobis venerabili Francho Ferber, mercatori teutonico, Barchinone mercantiliter degenti, quod debemus vobis sexaginta sex libras barchinonenses ratione et pro pretio undecim balarum papiri, quem a vobis emimus, habuimus et recepimus ratione officii nostri et causa utendi eodem. Renuntiando *et cetera*, solvere quilibet nostrum insolidum vobis in presenti civitate Barchinone mercantiliter et de plano hoch modo: scilicet, medietatem perfectis *Missalibus* quos operamur pro diocesi et civitate Vici; et residuum medietatem quatuor mensibus post perfectionem dictorum *Missalium* in antea currendis. Et utramque dictarum solutionum quilibet nostrum insolidum faciemus et facere promittimus sine *et cetera*. Salarium nuntii seu procuratoris est pro qualibet die intus Barchinonam V solidi, et extra dictam civitatem decem solidi barchinonenses, ultra quos *et cetera*. Damna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Preter hec promittimus non firmare ius *et cetera*. Pena est decem librarum barchinonensium: tertium curie *et cetera*, due partes vobis *et cetera*. Que totiens *et cetera*. Qua soluta *et cetera*. Nichilominus *et cetera*. Obligamus quilibet nostrum insolidum bona *et cetera*. Renuntiamus *et cetera* et foro nostro et cuiuslibet nostrum proprio *et cetera*, submitentes nos et quemlibet nostrum et bona nostra et cuiuslibet nostrum insolidum foro, examini, districtui et examini et executioni honorabilium consulum maris civitatis^c Barchinone *et cetera*. Renuntiamus omni firme iuris et

omni alii iuri *et cetera*. Et facimus et firmamus vobis scripturam tertii in libro tertiorum curie honorabilis vicarii Barchinone *et cetera*. Cui *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes firme dictorum Iohannis Rossembach et Iohannis Luxanen sunt: Anthonius Iohannes Maior, campsor, et Iohannes Ripoll^d, mercator, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - c. civitatis, *al ms vicarii* - d. *Segueix ratllat campsor*.

231

1495, desembre, 17. Barcelona

Joan Rosenbach i Joan Luschner, mestres de llibres d'estampa alemanys, ciutadans de Barcelona, venen a Pere Miquel Carbonell, arxiver del rei, notari públic de Barcelona, un violari de 5 lliures de pensió o renda pel preu o capital de 36 lliures, que hom garanteix mitjançant la venda simulada de 10 bales de paper ab la senyal de la mà i de la stela, pel preu de 35 lliures. Redempció i cancel·lació: 28 de juny de 1498. [V. doc. 261]

AHPB, Antoni Benet JOAN, *Manuale secundum* 1495, febrer, 5 - 1496, agost, 5, s.n.

*Item, [ego Iohannes^a Rosbach et Iohannes Luschner, magistri^b stampe, alamanni, cives Barchinone], vendimus^c vobis [venerabili Petro Michaeli Carbonel. archivario domini regis notarioque publico Barchinone, mediante^d Barnardo Mironi, curritore felpe, decem balas papiri ab senyal de la stela. Inducens *et cetera*. Cedens vobis omnia iura. Quibus iuribus *et cetera*. Ego enim *et cetera*. Pretium est triginta quinque librarum. Et ideo renuntiando *et cetera*. Et pro hiis obligo omnia bona mea, mobilia *et cetera*. Et ad hec ego Barnardus^e Mironi *et cetera*.*

Testes predicti [Poncius Romagossa, termini de Cervilione, et Paulus Puyol].

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *magistri, al ms magister* - c. *vendimus, al ms vendo* - d. *Segueix ratllat michael* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma*.

1495, desembre, 16. Barcelona

El bisbe de Vic [Joan de Peralta], d'una part, i Joan Rosenbach i Joan Luschner, mestres de llibres d'estampa alemanys, habitants de Barcelona, de l'altra part, fan concòrdia, signada el dia 16 de desembre de 1495, sobre l'estampació de 400 Missals en paper per al bisbat de Vic. Els mestres d'estampa lliuren la mostra o model al bisbe de Vic, i aquest els dona un Missal d'original, i a partir d'aquest moment fins 4 mesos hauran d'haver imprès els Missals. Rebran una paga de 330 lliures: 75 d'aquestes són per a pagar un deute, 55 lliures són per a llur manteniment, la resta, és a dir, 200 lliures, les rebran en acabar l'estampació dels Missals. Si el bisbe de Vic volgués 15 o 20 Missals en pergami, aquest haurà de pagar el pergami i hom restaria aquesta quantitat dels 400 Missals que han de ser estampats en paper. [V. doc. 242]

AHCB, ARXIU NOTARIAL, IX. 4.

AHPB, Joan FLUVIÀ, *Manuale VII* 1495, desembre, 28 - 1500, desembre, 23, fol. 1r-v.

Concòrdia^a feta entre lo reverendíssimo senyor bisbe de Vich, de una part, e mestra Johan Rosenbach, e mestra Johan Luschner, almayns, mestres de stampa, habitants en la ciutat de Barchinona, de la part altra, sobre quatre-cens *Misals*, de paper, fahedors per lo bisbat de Vich, fets e concordats dimecres a XVI de desembre M CCCC noranta sinch.

Primo, són de acordi lo reverendíssimo senyor bisbe e los desús dits mestres de stampa que els estamperan e faran quatre-cens *Misals* de paper, justa forma de hunes mostrars de *Misals* que los dits mestras an donades al dit senyor bisbe. E de aquella matexa mostra, per segurat de totes les parts, ne resta huna altra mostra en poder del notari del present contracta. E dits mestras feran dits CCCC *Misals* seguons aquelles mostrars de paper, com dit és^b.

Item, són de acordi lo reverendíssimo senyor bisbe e los desús dits mestres de stampa que lo dit senyor los donerà hun *Misal* per original. E seguons aquel horiginal los desús dits mestres agen e sien tenguts de estampar los desús dits CCCC *Misals*, dins spay de IIII mesos, comptados^c del jorn que lo dit *Misal* per original serà donat als desús dits mestras. Continuada la jornada per lo notari de dit contracta^d, e de aquella jornada en havant comptadora, los desús dits mestres agen e sien tenguts de donar los dits *Misals*, bons e acabats, dins los desús dits IIII mesos^e.

Item, són de acordi que lo dit senyor bisbe donarà als desús dits mestres de stampa, per los desús dits CCCC *Misals* de paper, trecentes trenta liures moneda Barcalonesa, paguadores en aquesta manera: ço és, que lo senyor bisbe pendrà a tot son càrrech de pagar a mossèn Johan Berenguer Aguilar, ciutadà, setanta cinch liures, que los desús dits mestres stampados deuen al dit mossèn Johan Berenguer Aguilar. E lo dit senyor bisbe sie tengut de fer escancellar al dit mossèn Aguilar lo contracta o debitori quant per dites LXXV liures^f, en què los dits mestres diuen ésser^g obligats al dit mossèn Aguilar. E axí matex la ora que ls serà dat lo original^h, per provisió de menjar e de beure, e per lurs viuresⁱ, e altres cosas necessàries als dits mestres, lo dit senyor los farà donar, en comptans^k, cinquanta-e-sinch liures^l. E axí seran per tot cent trenta liures.

Item, són de acordi lo dit senyor bisbe e los desús dits mestres que, acabats que sien los dits CCCC *Misals* dins los dits IIII mesos, com desús és dit, e liurats al dit senyor o a qui ell volrà^m, lo

dit senyor bisbe donarà als desús dits mestres docentes liures de comptants, a compliment de totes les dites^o CCC XXX liures, que és lo preu dels dits CCCC *Missals*. E aquelles los donarà a totes lurs voluntats e sens dilació alguna.

Item, són de acordi lo dit senyor bisbe e los desús dits mestres que, si lo dit senyor bisbe volrà XV ho XX° *Missals* de preguamí, paguant lo senyor bisbe los preguamins, e defalcant altres tants *Missals* dels dits CCCC de paper, éls seran contents e tenguts^p de stampar-los-y. Entès, emperò, que lo dit senyor no-ls dilatàs donar e fer donar los preguamins, ans aquells los age ha donar al principi de dit obra. E ont no-u fes, que en tal cas, perquè los dits IIII mesos no-ls pesasan, ells dits mestres puxen metre mà en acabar tots los dits IIII cents *Missals* de paper.

E per atendre e complir tot lo que en los presents capítols és contengut, lo dit senyor bisbe per lo per ell promès, hoblifique tots sos béns e de sa mensa, e los dits mestres se hoblighan larguament e bestant, e-n donen per fermances qui, ab ells e sens ells, en açò sien tenguts, en Franch Farber, mercader, alamaný, e mestra Nicholau Meyà, flaquer, alamaný, e Johan Sala^q, e cascú d'éls *insolidum*, e Salvador Bertran, mercader, per docentes liures *tantum et cetera*. Los quals, acceptant de bon grat la dita fermaça, convenen e prometen que, una ab lurs principals e sens ells, en les coses per dits principals e per ells promeses seran obligats e tenguts. E per ço principals e fermances ne volgen obligat tots lurs béns e de cada hu d'élls *insolidum*, *excepto* lo dit Salvador Bertran, qui solament vol ésser obligat en docentes liures *tantum*, mobles e immobles, aguts e per haver. En fan e fermen scriptura de terç en la cort del veguer de Barchinona, per la qual los dits principals e lo dit Johan Sala, fermaça, ne obliguen la persona e los béns, e les altres fermances tots lurs béns. E ho juren *et cetera*.

Testes firme domini episcopi et principalium et Ioannis Sala: Georgius Miquel, Aymerich Niler et discretus Ludovicus Ferrer, civitatis Minorise'.

a. *Consta la referència següent al protocol*: Die veneris, XVIII decembris, anno predicto. Capitula paccionalia facta et firmata inter reverendum dominum episcopum Vicensem, ex una parte, et magistrum Iohannem Rosenbach et Iohannem Luschner, stamperios, degentes Barchinone, super quibusdam *Missalibus* per ipsos fiendis. *Sunt in nota*. *Testes sunt in nota* - b. com dit és *interlineat* i escrit *damunt* essent lo paper axí bo ho millor que aquell *ratllat* - c. *Segueix ratllat* en aquesta manera que - d. *Segueix ratllat* que lo original serà donat per part del senyor bisbe al desús dits mestras que - e. *Segueix ratllat* aren comptadós al dit senyor bisbe - f. quant per dites LXXXV *interlineat* i liures *manca al ms* - g. diuen ésser *interlineat* - h. la ora que ls serà dat lo original *interlineat* - i. *Segueixn ratllats uns mots il·legibles* - k. *Segueix ratllat* fins en - l. *Segueix ratllat* compres les setanta sinch de mossèn Aguilar que lo dit senyor pren a son càrrech de pagar - m. e liurat al dit senyor o a qui ell volrà *interlineat* - n. dites *interlineat* - o. XV ho XX *interlineat* i escrit *damunt* sinch *ratllat* - p. e tengut de *interlineat* - q. *Segueix ratllat* mercader - r. *Tot seguit consta la carta d'indemnitat de la reponsabilitat de Salvador Bertran per la seva fermaça, signada la carta el dia 28 de desembre de 1496*: Die martis, XXVIII decembris M^o CCCC LXXXVI°. Cum alio instrumento. Tots los desús principals e fermances fermaren carta de indemnitat al dit Salvador Bertran, prometent-li que, si per la fermaça per ell e los desús dits capítols feta reportave dan algú o li convenie res pagar, que ells tots e cada hu d'élls *insolidum* li-u restituïren e pagarien sens dan ne messions, mes obligant-ne quant per açò tots lurs béns e de cada hu d'élls *insolidum*, fent e fermant-ne scriptura de terç en la cort del veguer e ab jurament, dant-li plen poder que, si res li'n convenie a pagar per causa de dita fermaça e decontinent no li'n restituïren request, que ell ho puxa matlevar a cambi e a altre interès sobre lls e lurs béns largament. Testes firme omnium predictorum, demto magistro Nicholao Meyà: Petrus Solonelles, curritor, et Petrus Boschà, custos maris, cives Barchinone. Testes firme dicti magistri Nicholay Meyà, qui firmavit die lune, quarta ianuarii anno LXXXVI, fuerunt: Bartholomeus Figueres et Petrus Ossa, agricultores, cives Barchinone.

1496, gener, 12. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, ven a Eulàlia, muller de Pere Miquel Carbonell, notari, arxiver del rei, ciutadà de Barcelona, un violari de 4 lliures de pensió o renda pel preu o capital de 30 lliures i 10 sous que hom garanteix mitjançant la venda simulada de quatre quintars e mig d'estanys obrat de lletres d'estampa i d'una bala de paper de la stela, pel preu de 36 lliures. Redempció i cancel·lació: 10 d'octubre de 1497. [V. doc. 247]

AHPB, Antoni Benet JOAN, *Manuale secundum* 1495, febrer, 5 - 1496, agost, 5, s.n.

Item^a, in alio. [Ego Iohannes^b Rosbach, magister stampe, civis Barchinone] vendo vobis [honorabili Eulalie, uxori honorabilis Petri Michaelis Carbonel, arxivarii domini regis], mediante Barnardo Mironi, curritore^c, *quatra quintàs e mig d'estany obrat de lletres d'estampa encamarats dins una caixa*; item, *una bala de paper^d de la stela*. Quibus iuribus et cetera. Ego enim et cetera. Pretium est triginta sex librarum. Et ideo renuntiando et cetera. Quibus iuribus et cetera^e. Et pro hiis obligo omnia bona mea et cetera. Et renuntio et cetera. Ad hec ego Barnardus Mironi et cetera.

Testes predicti^f [honorabilis Iacobus Bartrandi et Ferdinandus Badós, domicellus].

a. *Al marge esquerre* dicta die [die X^a octobris, anno a nativitate Domini M^o CCCC LXXXXVII] dictus Iohannes Rosbach recuperavit omnia bona. *I segueix ratllat* firmavit - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. Barnardo Mironi curritore *interlineat* - d. *Segueix ratllat* e - e. *Segueix ratllat* ego enim et cetera - f. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada per a indicar la cancel·lació.*

1496, febrer, 27. Barcelona

Pere Bosc, de 16 anys, fill del difunt Cristòfor Bosc, llibreter, ciutadà de Barcelona, promet a Gabriel Prats, llibreter, ciutadà de Barcelona, que viurà amb ell durant 4 anys, per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Gabriel Prats, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà.

AHPB, Guillem BALAGUER, *Quadragesimum secundum manuale* 1496, feber, 8 - 1496, agost, 10, s.n.

Ego Petrus^a Bosch, filius Christophori Bosch, quondam, libraterii, civis Barchinone, et domine Mandine, eius uxoris, asserens me, virtute iuramenti inferius per me inferius^b prestiti, maiorem esse sexdecim annis et non habere nec habere velle quoad hec aliquem curatorem, gratis et cetera, a prima die proxime venturi mensis martii ad quatuor annos ex tunc primo et continue venturos, mitto et affirmo me ac stare promitto vobiscum Gabriele Prats, libraterio, cive Barchinone, causa addiscendi officium vestrum *de librater*, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus mandatis vestris et cetera. Promitto vobis quod per dictum tempus ero vobis bonus et cetera. Et non recedam et cetera. Quod si fecero, dono vobis plenum posse quod possitis me capere et cetera. Et si quid mali et cetera. Et in fine dicti temporis emendare dies et horas et cetera, una cum missionibus et cetera. Super quibus et cetera, credatur et cetera. Et ut vobis diligentius cautum sit, dono vobis in fideiussorem: honorabilem Ioannem Ferrando, mercatorem, civem Barchinone, sororium meum sive *cunyat*, qui mecum et sine me et cetera, excepto^c dicta servitute personali, sed de omnibus aliis predictis teneatur vobis. Ad hec ego dictus Iohannes Ferrando, fideiussor et cetera. Et pro his obligamus, scilicet ego dictus principalis me personaliter, et ambo, tam principalis quam fideiussor, bona nostra et utriusque nostrum et cetera. Renuntiamus et cetera. Iuramus et cetera. Ad hec ego dictus Gabriel Prats, acceptans te dictum Petrum Bosch in discipulum^d meum, promitto te docere dictum meum officium intra dictum tempus bene et fideliter, prout melius potero et adiscere volueritis. Et providebo tibi per dictum tempus in cibo et potu, calciatu et vestitu ad mei notitiam. Et alias colam te sanum et egrum ad consuetudinem Barchinone. Et hec promitto sine dilatione et cetera. Et quod reddam missiones et cetera. Credatur et cetera. Et obligo bona et cetera. Renuntio et cetera. Iuro et cetera. Fiant duo et cetera.

Testes: Petrus Seragossa, notarius^e, et Hieronimus Lorés, scriptor, habitator Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *inferius, al ms repetit* - c. *excepto, sic al ms, no concordant amb servitute* - d. *discipulum, al ms dicipulum* - e. *notarius interlineat.*

235

1496, abril, 18. Barcelona

Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona, per raó de l'obligació de la seva muller en un censal mort, feta a prec d'Amador Mir, rector del castell i la vila de Sitges, parent de la seva muller, amb la promesa de lluir-lo ell mateix amb els primers diners recuperats dels seus deutors, o permetre que Amador Mir ho fes, cedeix a aquest els drets que té contra Jaume de Casafanqa, lloctinent de la tresoreria del rei al principat de Catalunya, i Joan May i Francesc Franc, doctors en lleis, i Miquel Benaula, notari, tots ciutadans de Barcelona, sobre 120 lliures que són part d'allò que li és degut per raó de les Nove Constituciones per ell estampades.

AHPB, Antoni PALOMERES, *Manual* 1494, novembre, 20 - 1495, agost, 11, s.n.

Die lune, XVIII^a mensis aprilis, anno predicto.

Ego Petrus^a Michael, libraterius, civis Barchinone, attendens dominam Isabelem, uxorem meam, se obligasse seu se obligari debere in quodam censuali mortuo pretii centum et quinque librarum Barchinone, per me vendendo et incarricando discreto Raphaeli Cervera, notario Barchinone; et dictam obligationem dictam^b uxorem meam facere ad intercessus vestri discreti Amatoris Mir, presbiteri, rectoris castri et ville de Citgiis, consanguinei dicte uxoris mee, et sub promissione per me vobis dicto Amatori Mir facta quod de primis peccuniis per me exhigendis a debitoribus meis luam et quitabo dictum censuale, seu vos possitis et valeatis ipsum luere et quitare ex peccuniis infrascriptis ac aliis bonis meis; gratis cedo vobis omnia iura michi competentia adversus et contra magnificos Iacobum de Casafrancha, locumtenentem thesaurarie^c illustrissimi domini regis in principatu Cathalonie, Iohannem May et Franciscum Franch, legum doctores, et Michaellem Benaula, notarium, cives Barchinone, pro aliis centum viginti libris ex illa maiori quantitate, in qua michi tenentur ratione *Novarum Constitutionum* per me factarum in stampa et cetera. Quibus iuribus et cetera. Ego enim et cetera. Dicens et cetera. Promittens^d hanc cessionem habere ratam et cetera. Et pro hiis obligo bona et cetera. Et iuro et cetera.

Testes: Iohannes Palomeres, notarius, et Iacobus Reyo, scriptor, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. dictam, *al ms* dictum - c. thesaurarie, *corregit sobre* thesaurariu - d. *Segueix ratllat* et cetera.

236

1496, abril, 27. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, ven a Eulàlia, muller de Pere Miquel Carbonell, arxiver del rei, notari, ciutadà de Barcelona, un violari de 50 sous de pensió o renda pel preu o capital de 17 lliures i 10 sous, que hom garanteix mitjançant la venda simulada de draps, argent i de 4 raimes de paper de forma mitjana.

AHPB, Antoni Benet JOAN, *Manuale secundum* 1495, febrer, 5 - 1496, agost, 5, s.n.

Item, in alio instrumento. [Ego Iohannes^a Rosbachs, magister stampe, civis Barchinone] vendo vobis [domine Eulalie, uxori honorabilis et discreti Petri Michaelis Carbonell, archivarii domini regis], mediante Barnardo Mironi, curritore phelpe, *tres canes de drap e sinch palms negra^b, dos canes dos palms gris, dos canes e sis palms, tot en tres trossos, ço és, negra, gris e mescla; item, quatre raymes^c de paper de forma mitjana; item, un genessant^d d'or de poca vàlua, val circa quatre lliures o fins en quatre lliures e mitge.* Inducens et cetera. Cedens vobis omnia iura et cetera. Quibus iuribus et cetera. Ego enim et cetera.

Testes predicti [discretus Petrus Rocha, presbiter, et Iohannes Martini].

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *negra interlineat* - c. *Segueix ratllat e mitge* - d. *genessant, sic al ms per gesserant*.

237

1496, abril, 29. Barcelona

Segons l'inventari dels béns de Lluís Lull, jurista, ciutadà de Barcelona, aquest posseïa, en morir, entre d'altres llibres de diverses disciplines, un llibre on hi havia escrits les Pàssies i diverses oracions de mà del propi Lluís Lull.

AHCB, ARXIU NOTARIAL, I. 18.

Habuit exordium die XXVIII^a mensis aprilis, anno a nativitate Domini M^o CCCC LXXXXVI°.

... Item, un libre de forma petita, ab posts e cubertes de cuyro vermell, en què són scrites les *Pàssies* et altres *oracions* de mà del dit diffunt, scrit en pergamins. ...

Die mercurii, VIII^a mensis iunii anni predicti a nativitate Domini M^o CCCC LXXXXVI, honorabilis Iohannes Lull et Galcerandus Sestrada, tutores, cum protestationibus assuetis, firmarunt predictum inventarium, presentibus testibus^a honorabili Francisco de Gualbis e^b de Sent Climent, domicellus, et discretus Anthonius Pelicer, apothecarius, civis Barchinone.

a. *Segueix ratllat frat* - b. e, *sic al ms*.

238

1496, juny, 14. Barcelona

Albert Trabuquer, mercader, habitant de la ciutat de Lleida, reconeix deure a Cosme Lomali, mercader genovès, habitant de Barcelona, 46 lliures, que són el preu d'una bala de paper de forma comuna i per diversos llibres d'estampa. Albert Trabuquer pagarà el preu abans de la fi del proper mes de setembre.

AHPB, Pere TRITER, *Manuale sextum decimum contractuum* 1496, gener, 21 - 1496, agost, 8, fols. 69v-70r.

Die martis, XIII^a mensis iunii, anno a nativitate Domini M CCCC LXXXX sexto.

Albertus^a Trabuquer, mercator, habitator civitatis Illerde, confiteor et recognosco vobis honorabili Cosme Lomali, mercatori ianuensi, Barchinone mercantiliter degenti, quod debeo vobis quadraginta sex libras barchinonenses ratione et pro pretio unius bale papiri forme comunis et certorum librorum de stampa diversarum facultatum, quos a vobis emi, habui et recepi. Renuntio *et cetera*. Solvere vobis mercantiliter et de plano in presenti civitate Barchinone ad mei risicum, periculum et fortunam, salve, pariter et secure, hinch et per totum mensem septembris proxime venturi, sine *et cetera*. Salarium procuratoris aut nuntii vestri est pro qualibet die intus Barchinonam quinque solidi, et extra dictam civitatem decem solidi Barchinone, ultra quos *et cetera*. Damna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Preter hec promito non firmare nec allegare aliquod guidaticum, ellongamentum, supersedimentum *et cetera*. Pena est centum solidorum barchinonensium: tertium curie *et cetera*, due partes vobis *et cetera*. Que totiens *et cetera*. Qua soluta *et cetera*. Nichilominus *et cetera*. Obligo bona *et cetera*. Renuntio *et cetera*, et foro meo proprio et beneficio seu privilegio ipsius fori, submittens me et bona mea, quoad hec, foro et iurisdictioni honorabilis vicarii Barchinone, consulum maris dicte civitatis et alterius officialis *et cetera*. Renuntio omni firme iuris *et cetera*, et omnibus guidaticis *et cetera*. Renuntio omni alii iuri *et cetera*. Et facio et firmo vobis scripturam tertii in libro tertiorum curie honorabilis vicarii Barchinone *et cetera*. Cui *et cetera*. Iuro *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: Gabriel Vidal et Iacobus Trinxet, mercatores, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma* - b. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada per a indicar la cancel·lació expressada amb una nota escrita al marge superior de l'instrument*: Die lune, II^a ianuarii, anno M CCCC VII fuit cancellatum de voluntate partium, presentibus testibus Paulo Badia et Martino de Ricaldo, mercatoribus, civibus Barchinone.

1496, agost, 11. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, habitant de Barcelona, nomena procurador seu Joan de la Font, venedor de llibres, que viu amb ell, perquè reclami de Rafael Llopart, prevere de la ciutat de Mallorca, uns llibres impresos, que Joan Rosenbach havia encomanat a Rafael Llopart, o bé allò que n'obtingui per la seva venda.

AHPB, Joan FLUVIÀ, *Manuale VII* 1495, desembre, 28 - 1500, desembre, 23, s.n.

Die XI^a augusti, anno predicto.

Procuratio firmata per magistrum Iohannem^a Rosenbach, impresorem librorum stampe, residentem Barchinone, Iohanni de la Font, venditori librorum, secum comoranti, ad pettendum et recipiendum a Raphaele Leopart, presbitero civitatis Maioricarum, et eius bonis, et ab aliis etiam personis ad hec qualitercumque tentis vel obligatis, et bonis earum, certos libros impresos, seu eorum processus, per dictum magistrum Iohannem comendatos. Et super eis, si necesse fuerit, componendi et transhigendi et in arbitrum vel arbitros compromittendi. Et apochas et difinitiones firmandi. Et ad litted largo modo *et cetera*.

Testes: venerabilis Iohannes Sala, mercator, et Laurentius Folgueres, cinterius, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma*

240

1496, agost, 23. Barcelona

Blanquina, vídua de Pere Salom, metge, ciutadà de Barcelona, ara muller de Martí Baró, mercader, ciutadà de Barcelona, lliura a Joan Trinxer, llibreter, ciutadà de Barcelona, el seu fill Antoni Salom i promet que viurà amb ell durant 3 anys, per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Joan Trinxer, durant aquest temps, el mantindrà i sols el calçarà. A la fi del contracte li farà un capítol. [V. doc. 265]

AHPB, Bartomeu TORRENT, *Manual* 1496, juliol, 21 - 1497, febrer, 8, fol. 20v-21r.

Ego^a Blanquina^b, uxor que fui Petri Çalom, quondam, medici, civis Barchinone, nunc vero honorabilis Martini Baró, mercatoris, civis Barchinone, gratis *et cetera*, ad tres annos primo et continue venturos, qui currere incipiant die presenti et infrascripta, mitto et afirmo vobiscum Iohanne Trinxer, libraterio, cive^c dicte civitatis, presenti et inferius acceptanti, Anthonium Çalom, filium meum, causa addiscendi officium vestrum *de librater*, et alias pro serviendo vobis et domui vestre in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, die nocteque^d, iuxta suum posse. Promittens vobis quod per totum dictum tempus dictorum trium annorum stabit vobiscum et erit vobis bonus et fidelis, legalis, humilis et patiens, intentus, utilia vobis procurando et inutilia pro posse evitando. Et quod infra dictum tempus a vobis seu servitio vestro non recedet absque licentia et permissu vestris prius petitis et obtentis. Quod si fecerit, dono vobis licentiam et facultatem quod vestra propria auctoritate et absque licentia et permissu meis ac alterius persone, possitis capere seu capi facere et captum in posse vestro reducere et tornare, et cogere eum ut serviat vobis per dictum tempus. Et in fine dicti temporis promitto vobis quod emendabit omnes dies quibus a dicto servitio absens fuerit, tam ratione fuge, infirmitatis quam alias, sine dilatione *et cetera*. Missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et pro his obligo bona *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Ad hec ego dictus Iohannes Trinxer, laudans *et cetera*, et acceptans te dictum Anthonium in servicialem meum, convenio et promito docere te dictum officium meum *de librater*, prout melius potero et ipse^e addiscere voluerit. Necnon providere eum in cibo, potu ac solum

et dumtaxat de caligis et sotularibus. Et colam eum sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barcinone. Et in fine dicti temporis faciam ei quendam capucium ad mei notitiam. Et hec faciam et promitto facere sine dilatione *et cetera*. Missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*.

Testes: Franciscus Murtra, tapinerius, civis, et Iacobus Sastre, notarius.

a. *Al marge esquerre fuit facta remissio [...] XXIII^a octobris 1498* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *Iohanne Trinxer libraterio cive, al ms Iohanni Trinxer libraterio civi* - e. *A partir d'aquí l'escrivent canvia la redacció a la tercera persona.*

241

1496, octubre, 3. Barcelona

Pere Trinxer, llibreter, habitant de València, reconeix deure a Antoni Robinell, mercader, ciutadà de Barcelona, 25 lliures per raó d'uns llibres que li havia comprat. N'és fiador, però tan sols per 5 lliures, el seu cosí germà Joan Trinxer, llibreter, ciutadà de Barcelona. També reconeix deure a Gabriel Prats, llibreter, ciutadà de Barcelona, 25 lliures i 8 sous per diversos llibres a ell comprats. N'és fiador Joan Trinxer. També reconeix deure 22 lliures i 7 sous a Pere de Sussan, mercader, ciutadà de Barcelona, per raó de sumacs a ell comprats.

AHPB, Bartomeu TORRENT, *Manual* 1496, juliol, 21 - 1497, febrer, 8, fol. 39r-v.

Ego^a Petrus^b Trinxer, libraterius, habitator Valentie, confiteor et recognosco vobis honorabili Antonio Robinell, mercatori, civi Barcinone, quod debeo vobis viginti quinque libras monete Barchinone, ratione librorum per me a vobis emptorum, receptorum et habitorum, et de quibus XXV libris vobis feci quoddam albaranum mea propria manu scriptum, quod penes vos retinetis. [...] Et ut vobis diligentius cautum sit, dono vobis in fideiussorem per quinque libras et V solidos^c ex dictis XXI libris restantibus ex dictis XXV libris tantum et dumtaxat Iohannem Trinxer, libraterium, civem dicte civitatis Barchinone, fratrem et germanum meum, qui mecum *et cetera*. [...]

Testes: honorabilis Arnaldus Sanç Dualda, domicellus, domiciliatus, et Gaspar Mir, sartor, cives^d Barchinone.

Item, cum alio instrumento. Ego dictus Petrus Trinxer confiteor et recognosco vobis Gabrieli Prats, libraterio, civi Barcinone, quod debeo vobis viginti quinque libras et octo solidos monete Barchinone, ratione librorum per me a vobis emptorum, receptorum et habitorum. [...] Et ut vobis diligentius cauthum sit, dono vobis in fideiussorem Iohannem Trinxer, libraterium, fratrem et germanum meum, civem Barcinone. [...]

Testes predicti.

Item, cum alio instrumento. Ego dictus Petrus Trinxer, confiteor et recognosco vobis honorabili Petro de Sussan, mercatori, civi Barcinone, quod debeo vobis viginti duas libras et septem solidos monete Barcinone, ratione reste maioris quantitatis per me vobis debite, ratione *de sumachs* per me a vobis emptorum et habitorum. [...] Et ut vobis diligentius cautum sit, dono vobis in fideiussorem. [...] Iohannem Trinxer, libraterium, civem Barchinone, fratrem et germanum meum. [...]

Testes predicti.

a. *Al marge esquerre* in comuni. Est apocha [...] VIII^a novembris. Est alia apocha de restantibus duabus libris et quindecim solidis [...] ianuarii, anno 1501 - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma* - c. per quinque libras et V solidos, *sic al ms* - d. cives, *sic al ms* per civis.

242

1496, desembre, 10. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut del bisbe de Vic [Joan de Peralta] 426 lliures, 2 sous i 6 diners: 330 lliures són el preu per la impressió de 400 Missals; 20 lliures són per la correcció dels dits Missals; i 86 lliures, 2 sous i 6 diners, per la sisternació de part dels Missals. [V. doc. 232]

AHPB, Joan FLUVIÀ, *Manuale VII* 1495, desembre, 28 - 1500, desembre, 23, s.n.

Die sabati, X^a decembris, anno predicto.

Ego Ioahannes^a Rosenbach, stamperius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis reverendissimo domino Vicensi episcopo quod dedistis et solvistis michi bene et plenarie, ad meam voluntatem, per manus venerabilis Iacobi Pobla, omnes illas quadringentas viginti sex libras, duos solidos et sex denarios michi dibitas: scilicet, trescentas triginta libras pro impressione quadringentorum *Missalium* per me vobis^b impressorum; et viginti libras pro correctione dictorum *Missalium*; et octuaginta sex libras, duos solidos et sex denarios pro sisternando partem ipsorum *Missalium*. Et ideo *et cetera*. Fiat diffinitio largo modo *et cetera*.

Testes: venerabilis Iohannes Sala, mercator, et discretus Anthonius Roques, presbiter, degens Barchinone.

Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma - a. vobis *interlineat*.

1496, desembre, 30. Barcelona

Mateu Bonet, oriünd de Venècia, i Vicenç Casal, impressors de llibres, prometen a Carmini Ferrer, llibreter, habitant de Barcelona, imprimir per dia tres peces del llibre Tirant lo Blanc de Joanot Martorell. Carmini Ferrer pagarà totes les despeses per la impressió dels llibres, mantindrà els impressors i donarà cada mes una paga de 3 lliures a Mateu de Bonet, i de 2 ducats a Vicenç Casal.

AHPB, Dalmau GINEBRET, XXXIII *manuale* 1496, octubre, 3 - 1497, agost, 7, s.n.

Die veneris, XXX^a mensis decembris, anno millesimo CCCC LXXXX septimo.

Nos Mateus^a de Bonet et Vincentius^b Casal, inpressores librorum, convenimus et promittimus vobis per firmam et solempnem stipulationem et sub pena decem ducatorum auri quod dabimus vobis Carminio Ferrer, libraterio, habitatori Barchinone, dabimus et trademus tres formas libri vulgariter dicti *Tirant lo Blanch*, sub conditione tamen quod vos teneamini dare et solvere pro logerio sive salario ac laboribus nostris: scilicet michi, dicto Matheo, tres libras; et michi, dicto Vincensio Casal, duos ducatos quolibet mense, durante dicto opere. Ultra quas quidem quantitates teneamini^c nobis providere in cibo et potu, et facere^d vestris propriis expensis et sumptibus omnia que erunt necessaria ad faciendum dictum opus. Quod quidem opus currere^e incipiet die presenti et subscripto. Promitentes vobis non divertere ad alia, donech dictum opus sit perfectum. Et si contrarium facerimus, volumus incidi in dictam penam. Et ego dictus Carminius Ferrari promitto quolibet mense solvere unum ducatum utrique vestrum et, perfecto dicto opere, residuum vobis pertinens *et cetera*. Obligamus una pars alteri et ad invicem omnia et singula eorum bona. Iuramus *et cetera*.

Testes sunt: Petrus Plana, notarius, et Gabriel Mestre, scriptor, habitatores Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - c. *teneamini, al ms teamini per manca d'abreviatura* - d. *Segueix ratllat vobis* - e. *currere, al ms curre per manca d'abreviatura*.

1497, gener, 21. Barcelona

Mateu Bonet, estampador, oriünd de Venècia, habitant de Barcelona, promet a Diego de Gumiel, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, que s'estarà amb ell durant

un any, per tal d'exercir, a casa seva, el seu ofici d'estampador. Diego de Gumiel, durant aquest temps, el mantindrà i li donarà una paga de 55 sous per mes. [V. doc. 245]

AHPB, Bartomeu TORRENT, *Manual* 1496, juliol, 21 - 1497, febrer, 8, fols. 89v-90r.

Ego Matheus^a Bonet, stamperius, oriundus comunitatis Vanecie, nunc vero Barchinone degens, gratis et cetera, per tempus unius anni, a primo die mensis aprilis proxime venturi in antea computandi, affirmo me vobiscum Didaco Gomieli, etiam stamperio, cive^b Barchinone, hiis presenti et inferius acceptanti, causa serviendi vobis exercendique officium meum *de stamper* in domo vestra, bene videlicet et decenter, die noctique. Promittens vobis quod, dicto tempore durante, a dicto exercitio^c et domo vestra, servitio et mandato vestris non recedam. Eroque vobis sollicitus et intentus, utilia vobis querendo et inutilia pro posse evitando. Et si contrarium fecero, promitto vobis quod emendabo vobis omnes dies quibus a dicto exercitio^c et domo vestris absens fuero, tam ratione infirmitatis quam alias. Et si quid mali in bonis vestris intulero, totum id, quidquid et quantum fuerit, de bonis meis solvere et emendare promitto, sine dilatione et cetera. *Missiones et cetera. Super quibus et cetera. Credatur et cetera. Obligo bona et cetera. Renuntio et cetera.* Ad hec ego dictus Didacus Gomieli, laudans et cetera, acceptansque vos dictum Matheum Bonet in servitorem meum, convenio et bona fide promitto vobis quod, dicto tempore durante, providebo vobis in cibo et potu. Et dabo vobis pro solidata quinquaginta quinque solidos pro quolibet mense et in fine eiusdem. Et hec promitto facere sine dilatione et cetera. *Missiones et cetera. Super quibus et cetera. Credatur et cetera. Obligo bona et cetera. Renuntio et cetera. Iuramus et cetera.*

Testes: Iacobus Xicot, sartor, civis, et Iacobus Garcia, scriptor Barchinone^d.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *cive, al ms civi* - c. *exercitio, al ms exercicio* - d. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada per a indicar la cancel·lació que és expressada amb la nota escrita al marge esquerre: Sequens instrumentum fuit cancellatum de voluntate partium XX^a die novembris, anno LXXXXVII, presentibus testibus Petro Soler, calderario, et Iohanne Mas, curritore animalium, civibus Barchinone.*

245

1497, gener, 21. Barcelona

Sebastià d'Escòcia, estampador, oriünd del lloc de Cigales, del regne de Castella, promet a Diego de Gumiel, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, que s'estarà amb ell, durant un any, per tal d'exercir, a casa seva, el seu ofici d'estampador. Diego de Gumiel, durant aquest temps, el mantindrà i li donarà una paga de 34 sous per mes. [V. doc. 244]

AHPB, Bartomeu TORRENT, *Manual* 1496, juliol, 21 - 1497, febrer, 8, fols. 89v-90r.

Ego Sabastianus^a d'Escoci, stamperius, oriundus loci de Sigadas^b, regni Castelle, gratis *et cetera*, ad unum annum, primo et continue venturum, qui currere incipiat prima die mensis aprilis proxime venturi, affirmo me vobiscum honorabili Didaco Gomiell, stamperio, cive^c Barchinone, hiis presenti *fiat ut in proxime usque* Et dabo vobis pro solidata triginta quatuor solidos Barchinone pro quolibet mense et in fine eiusdem. Sine dilatione *et cetera. Ut in proxime.*

Testes predicti [Iacobus Xicot, sartor, civis, et Iacobus Garcia, scriptor Barchinone].

a. *Damunt el nom, dues railletes obliqües per a indicar la ferma* - b. Sigadas, *sic al ms* - c. cive, *al ms* civi.

246

1497, febrer, 18. Barcelona

Carmini Ferrer, Joan Trinxer, llibreters, ciutadans de Barcelona, i Pere Duran, mercer, habitant de Barcelona, d'una part, i Diego de Gumiel, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, d'altra part, constitueixen societat per a l'estampació de 300 volums del llibre Tirant lo Blanc de Joanot Martorell, dels quals Diego de Gumiel lliurarà 75 volums a cada un dels altres socis. Diego de Gumiel rebrà d'ells un ducat per cada raima estampada. També rebrà d'ells en bestreta el paper i, el primer mes, 5 lliures i la mateixa quantitat el segon mes.

AHPB, Bartomeu COSTA, *Quadragesimum secundum manuale* 1496, juliol, 7 - 1497, desembre, 26, s.n.

Die XVIII mensis febroarii, anno predicto.

Capítols inhits, fets e concordats e fermats^a entre los honorables En Carmini Ferrer, Johan Trinxer, libratés, ciutadans de Barchinona, e Pere Duran, mercer, habitant en la ciutat de Tortosa, de una part, e mestre Diego de Gumiel, stamper, ciutadà de la predita ciutat^b.

Primerament, és concordat que lo mestre Diego de Gumiel, stamper, ciutadà de Barchinona, promet als dits Carmini Ferrer, Johan Trinxer e Pere Duran, que del die present a sis mesos los acabarà de stampar hun libre anomenat *Tirant lo Blanch*, ço és, a saber, trecents bolums de aquel, ço és, del dit *Tirant*, a cada hu per hun quart, ço és, a saber^c, a cada hu de ells dits Carmini Ferrer, Johan Trinxer e Pere Duran, cetanta-cinch bolums bons e complits e acabats, e sens falcies, segons lo original que li serà donat al dit mestre Diego, e de semblant letra e tals spays com los coerns que són comensats, los quals són set coerns e hun ful, e són en poder del dit Carmini Ferrer, librater, los quals seran comptats al preu dels altres bolums.

E més, és concordat que de cada rayme de paper stampada del dit *Tirant*, de la sus dita letra, les dites parts agen a donar al dit mestre Diego de sos treballs un ducat per rayme stampada, bas-

trahent-li primerament lo paper, e la paga dels dinés, acabat que age les dites raymes del dit llibre e rebent lo paper del preu de la dita cantitat.

Item, prometen les dites parts que d'esí a hun mes bastrauran al dit mestra Diego cinch liures e aprés d'esí a dos mesos li bastrauran altres cinch liures, sots pena de deu liures fehent lo contrari, gonyadores a la part obedient e a l'oficial qui feria la execució.

Item, lo dit mestre Diego convé e promet sots la dita pena tenir, conplir e observar la dita promesa.

Item, prometen los dits Carmini Ferrer, Johan Trinxer, libratés, e Pere Duran, mercer, tenir e observar la dita promesa al dit mestre Diego, feta sots obligació de lurs^a béns e de cascú de aquell, prometent-li pagar les predites cantitats tota ora e quant lo dit mestre Deigo age acabada la dita obra.

Item, les dites parts prometen la huna a l'altra endesems conplir e observar les dites coses sots les penes predites ab obligació^e de tots lurs béns e de^f cascú de ells *et cetera*.

Testes: Anthonius Rubinell, mercator, et Nicholaus Fermet, illuminator, habitatores Barchinone.

a. e fermat *interlineat* - b. *Segueix ratllat* testes Albertus Iacobus Besant et Albertus Mallor notarius habitatores Barchinone - c. *Segueix ratllat* hu - d. lurs *interlineat* - e. *Segueix ratllat* ns - f. *Segueix ratllat* sots.

1497, febrer, 25. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, promet a Pere Miquel Carbonell, arxiver del rei, notari públic de Barcelona, que d'aquí fins la Pasqua de Resurrecció lliurarà o quitarà el violari venut el dia 12 de gener de 1496, en el qual obligà 4 quintars e mig d'estany obrat de lletres d'estampa. Pere Miquel considerava que aquest violari era el menys segur dels tres violaris a ell venuts. [V. doc. 233]

AHPB, Antoni Benet JOAN, *Manuale secundum* 1495, febrer, 5 - 1496, agost, 5, s.n.

Ego Iohannes^a Rosbach, magister stampe, civis Barchinone, attendens facere vobis^b honorabili Petro Michaeli Carbonell, regio archivario, notarioque publico Barchinone, et vestris, instrumento tamen gratie redimendi mediante, tres violarios certis pretiis et pencionibus et^c bonis per me vobis venditis pro tuitione dictorum violariorum, ut constat per instrumenta in posse notarii infrascripti; attendens etiam vos dictus Carbonell timetis non esse securus de uno violario ex

ipsis tribus violariis iamdictis; idcirco sine derogatione ipsorum contractuum, ymmo quoad roborandum, volo quod vos dictus Carbonell possitis de bonis per me venditis in dictis tribus^d violariis possitis vendere bona que vos tenetis in pignora et satisfacere vobis in illo violario minus tuto et vobis securo tam in pretio et pensionibus debitis et decetero debendis. Item, ex alia parte, promitto vobis luere violarium *de les letres* hinch ad festum Pasche Resurrectionis Domini proxime venientis, sine dilatione *et cetera*. Cum salario nuntii seu procuratoris intus Barchinonam quinque solidorum, et extra decem solidorum. Nichilominus *et cetera*. Super quibus *et cetera*, credatur vobis et vestris *et cetera*. Et pro hiis obligo omnia bona mea, mobilia et immobilia, ubique habita et habenda. Et renuntio *et cetera*. Et iuro.

Testes: Franciscus Rovira, speserius, et Iohannes Ferrer, sutor.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. vobis, *al ms vos* - c. *et interlineat* - d. *tribus interlineat*.

248

1497, març, 8. Barcelona

Guillem Bou, mercader, ciutadà de Barcelona, ven a Diego de Gumiel, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, 130 raimes de paper de forma mitjana, bo i fi. Li lliura ara 70 raimes i la resta la lliurarà dins els propers 4 mesos. El preu és 123 lliures i 10 sous a raó de 19 sous per raima. Diego de Gumiel pagarà 20 lliures d'aquí a la festa de Pasqua de Resurrecció, 20 lliures les pagarà 4 mesos després d'aquesta festa, i la resta ho farà dins els 6 mesos que seguiran després d'aquest segon termini. [V. doc. 256]

AHPB, Pere TRITER, *Manuale numero decimum septimum contratum* 1496, agost, 9 - 1497, març, 8, fol. 100v.

Guillelmus^a Bou, mercator, civis Barchinone, gratis vendo vobis Didaco de Gumiel, stamperio librorum de stampa, civi dicte civitatis, presenti, centum triginta *raymes* papiri forme mediocris, boni et fini, de tali forma quam vobis tradidi et de tali bonitate. Hanch autem *et cetera*, sicut melius *et cetera*. Promitens vobis quod dictas CXXX *raymes* dicti papiri tradam vobis intus presentem civitatem Barchinone hoch modo: scilicet, de presenti LXX *raymes* et residuum ad complementum dictarum CXXX *raymes* hinch ad quatuor menses proxime venturos, sine *et cetera*. Damna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Pretium est centum viginti tres libre et decem solidi Barchinone, ad rationem seu forum XVIII solidorum pro qualibet rayma. Quod pretium est conventum michi solvatis per solutiones sequentes: scilicet, viginti libras hinch ad festum Pasche Resurrectionis Domini^b proxime venturum, et alias viginti libras quatuor mensibus post dictum festum Pasche immediate sequentis, et residuum ad complementum dictarum CXXXIII librarum, X solidorum finitis dictis quatuor mensibus, infra sex menses tunch proxime sequuturos. Renuntiando *et cetera*. Dando *et cetera*. Insuper promitto dictam traditionem dictarum CXXX *raymarum* facere

prout superius continetur. Et tenebor vobis de eviczione *et cetera*. Obligo bona *et cetera*. Ad hec ego dictus Didacus^c Gumiel, laudans predicta et acceptans dictam venditionem, prout superius continetur, promito vobis dicto Guillermo Bou solvere vobis mercantiliter et de plano intus presentem civitatem et intus hospitium habitationis vestre dictas CXXIII libras, X solidos, que sunt pretium dictarum CXXX raymes per vos michi venditarum in terminis predictis. Et hec faciam *et cetera*, sine *et cetera*. Damna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et ut vobis diligentius cautum sit, dono vobis fideiussores: honorabiles Georgium^d Sans, canonicum Sedis Barchinone, et Geraldum^e Durall, militem, Barchinone domiciliatum, et utrumque ipsorum insolidum, qui mecum *et cetera*. Qui acceptantes promittimus insolidum teneri *et cetera*. Obligamus tam principalis quam fideiussores, scilicet quilibet insolidum, bona *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Et specialiter dicti fideiussores renuntiamus legi dicenti quod prius conveniatur principalis quam fideiussor *et cetera*. Et omnes insimul, principalis et fideiussores, foro nostro et cuiuslibet nostrum proprio, submitentes nos et bona nostra foro honorabilis vicarii et etiam consulum maris Barchinone *et cetera*. Renuntiamus ego dictus Georgius Sanç privilegio clericali et tonsure *et cetera*, et ego dictus Geraldus Durall privilegio militari et citationi XXVI dierum *et cetera*. Renuntiamus omnes insimul omni alii iuri *et cetera*. Et nos omnes dicti contrahentes, scilicet emptor et fideiussores et venditor, facimus et firmamus scripturam tertii in libro tertiorum curie honorabilis vicarii Barchinone *et cetera*. Cui *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes firme dictorum Guillermi Bou et Didaci de Gumiel sunt: Franciscus Ribera, mercator, et Petrus Serraclara, candelarius cere, cives Barchinone.

Testes firme dicti Georgii Sans, fideiussoris, qui firmavit VI^a aprilis, anno predicto, sunt: honorabilis Dalmacius de Navel, Gaspar Sala, mercatores, cives Barchinone.

Testes firme dicti Geraldus Durall, qui firmavit II^a madii, anno predicto, sunt: Petrus Oliver, mercator, et [..] Parada, fusterius, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat et alias* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - f. *Una taca d'humitat impedeix la lectura de part de l'instrument.*

1497, abril, 6. Barcelona

Jordi Sans, canonge de la Seu de Barcelona, Galceran Durall, cavaller, domiciliat a Barcelona, d'una part, i Diego de Gumiel, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, d'altra part, constitueixen societat sobre l'estampació de llibres.

AHPB, Pere TRITER, *Manuale contractuum et instrumentorum decimum octavum numero 1497*, març, 2 - 1497, setembre, 27, fol. 19v.

Capitula facta, firmata et iurata per et inter honorabiles Georgium^a Sans, canonicum Sedis Barchinone, Galcerandum Duray, militem, Barchinone domiciliatum, ex una parte, et Didacum^b de Gumiel, magistrum librorum de stampa, ex parte altera. *Sunt large in cedula que est in cobopertis huiusmodi manualis.*

Testes ut in cedula.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma.*

250

1497, abril, 24. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, d'una part, i Nicolau Mazan, llibreter, ciutadà de Barcelona, constitueixen societat per a l'estampació de llibres. Joan Rosenbach, d'aquí a la fi del proper mes de setembre, estamparà en paper, a despeses seves, 500 volums del llibre Grammatica Antonii Nebricensis, és a dir, d'Elio Antonio de Nebrija, segons l'original que Nicolau Mazan li donarà. Aquesta obra la farà en exclusiva per a Nicolau Mazan fins i tot en haver acabat l'estampació que ara contracten. Miquel Mazan pagarà a Joan Rosenbach, pel treball, el paper i les altre despeses, 6 sous i mig per volum, cosa que farà així: ara li comprarà el paper necessari; de la resta li pagarà un terç al principi de l'obra d'estampació; un altre terç, mig feta l'obra d'estampació; la resta, en acabar.

AHCB, ARXIU NOTARIAL, IX. 4.

Die lune, XXIII mensis aprilis, anno a nativitate Domini millesimo CCCC LXXXVII.

Entre mestre Iohan Rosenbach, stamper, ciutedà de Barchinona, de una part, e mestre Nicolau Mazà, librater, ciutedà de Barchinona, de la part altre, són stats fets e concordats los capitols e avinences següents:

Primerament, lo dit mestre Johan Rosenbach convé e en bona fe promet al dit mestre Nicolau Mazà, que ell bé e degudament stamparà e farà en stampa, de forma de full comú, ab bon paper, a totes ses despeses^a, cinch-cents volums de un libre appellat *Grammatica Antonii Nobricensis*, ço és, lo test e coment, segons lo original que lo dit mestre Nicolau Mazà li donarà, bons e vertaders, segons lo dit original, afegint al dit original les al·legacions en los marges de les fulles. E los dits volums farà^b de aquella mostre de letra del test e de la glosa o coment, la qual és stada donada al dit mestre Nicolau Masà. E aquells cinch-cents volums, bé e degudament acabats, promet donar d'ecí per tot lo mes de setembre propvinent, sens dilació alguna, e ab restitució de tots dans, dampnatges e interessors largament.

Item, és concordat entre les dites parts e lo dit mestre Rosenbach promet que ell no farà ne stamparà ensemps ne après apartadament alguns altres bolums del dit libre dels dits D volums, sens licència e voluntat del mestre Nicolau Masà primer demenada e per lo dit mestre Nicolau atorgada, sots la pena devall escrita.

Item, lo dit mestre Nicolau Mazà convé e en bona fe promet al dit mestre Johan Rozenbach que ell per preu e salari del dits D bolums^c per traballs, paper e altres despeses per ell fahedores, li donarà e pagarà^d a raó de sis sòlidos e mig per volum. Lo qual preu pagarà al dit mestre Rosenbach en aquesta manera: ço és, que de present li comprarà tant paper quant haurà mester per los dits volums; la resth del dit preu pagarà^e: en lo principi de la obra, la terça part; e mig feta la obra, l'altre terça part; e acabada la dita obra, la restant terça part, sens dilació alguna e ab restitució de tots dans largament.

E les dites coses prometen les dites coses attendre e complir, tenir e servir, sots pena de C liures de moneda de Barchinona.

Testes: Iohannes Michael, causidicus, civis, Petrus Seragossa, notarius, et Franciscus Voltormà et Hieronimus Lorens, scriptores Barchinone.

a. de forma de full ... despeses *interlineat* - b. e los dits volums farà *interlineat* - c. *Segueix ratllat* li donarà - d. li donarà e pagarà *interlineat* - e. *Segueix ratllat* ara de present la rest.

251

1497, maig, 12. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, promet a Galceran des Coll, ciutadà de Barcelona, que en cas d'aconseguir del bisbe d'Urgell el contracte per a estampar Missals i altres llibres, li donarà la quarta part del guany.

AHPB, Antoni Benet JOAN, *Manuale tertium* 1496, agost, 6 - 1498, gener, 11, fol. 78r.

Ego^a Iohannes Rosbach, magister stampe, civis Barchinone, per firmam et validam stipulationem convenio et promitto vobis honorabili Galcerando deç Coll, civi Barchinone, quod si casu quo vos dabit operam per efectum^b quod ego faciam illos *Missales* et alios libros quos reverendus episcopus Urgellensis fieri voluerit de stampa, promitto vobis, si ego facio dictam operam, vobis^c mediante, dabo vobis quartam partem^d lucri. Et pro hiis obligo omnia bona mea, mobilia et inmobilia, habita et habenda. Et renuntio *et cetera*. Et iuro.

Testes: Nicholaus Torreles, mercator, et Usias Pintor, Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. per efectum, *sic al ms* - c. vobis, *al ms vos* - d. *Segueix ratllat* del qui.

1497, octubre, 12. Barcelona

Franc Ferber, mercader alemany, de la vila d'Ulm, a Alemanya, ven a Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, 120 raimes de paper, de forma mitjana, per a estampar Missals. El paper li serà lliurat dins els propers 4 mesos. El preu del paper és 120 ducats d'or, a raó d'un ducat per raima. El preu s'haurà de pagar dins els propers 6 mesos després d'haver lliurat el paper. [V. doc. 256]

AHPB, Pere TRITER, *Manuale contractuum decimum nonum* 1497, setembre, 27 - 1498, març, 5, fols. 6v-7r.

Die iovis, XII^a mensis octobris, anno a nativitate Domini M CCCC LXXXVII.

Franchus^a Ferber, mercator theutonicus, ville de Ulma in Alamannia, gratis *et cetera*, vendo vobis Iohanni Rossebach, empremtatori librorum de stampa, presenti, et vestris *et cetera*, centum viginti *raymes* papiri, forme mediocris, pro faciendo et stampando in eis *Missalia*. Hanch autem *et cetera*. Conveniens et promitens vobis quod predictas centum viginti *raymes* dicti papiri pro dictis *Missalibus* stampandis tradam vobis et vos ipsas recipere teneamini hinch ad quatuor menses proxime venturos, vel ante, si ante potero. Pretium vero dictarum CXX *raymes* papiri est centum viginti ducati auri in auro, ad rationem unius ducati pro qualibet *rayma*. Renuntiando *et cetera*. Dando *et cetera*. Quos centum viginti duchatos solvere habeatis et teneamini infra sex menses a die traditionis dictarum CXX *raymarum*, per me vobis faciente, in antea numerandos. Ad hec ego dictus Iohannes Rossebach, acceptans dictam venditionem, promito vobis dicto Franchcho Ferber, quod hinch ad quatuor menses proxime venturos vel ante, si ante michi tradetis, recipiam dictas centum viginti *raymes* dicti papiri, et infra sex menses a die dicte traditionis dicti papiri^d, per vos michi faciente, in antea successive computandos, mercantiliter et de plano solvam vobis dictos centum viginti ducatos, qui sunt pretium dictarum CXX *raymes* dicti papiri. Et hec faciam *et cetera*. Sine *et cetera*. Damna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et ut vobis diligentius cautum sit, dono vobis in fideiussores: honorabilem Iohannem Ferrarium de Busquets, mercatorem, civem Barchinone, in nonaginta libris; et Michaelem Mediona, mercatorem, in restantibus quinquaginta quatuor libris, ad complementum dictorum centum viginti ducatorum, Qui mecum et sine me teneantur vobis in dictis particularibus quantitatibus supra expressis. Ad hec nos dicti Iohannes Ferrarius de Busquets, pro dictis nonaginta libris, et Michael Mediona pro restantibus quinquaginta quatuor libris, suscipientes et acceptantes in nos sponte hanch fideiussionem, promitimus pro dictis particularibus quantitatibus teneri *et cetera*, eaque attendere *et cetera*. Obligamus nos dicti contrahentes, scilicet ego dictus Franchus Ferber vobis dicto Iohanni Rosembach, omnia et singula bona mea *et cetera*; et ego dictus Iohannes Rossebach et Iohannes Ferrarius de Busquets et Michael Mediona, fideiussores, obligamus vobis dicto Franchcho Ferber, scilicet ego dictus Iohannes Rossebach, principalis, pro omnibus predictis centum viginti duchatis et pro predictis omnibus et singulis complendis; et ego dictus Iohannes Ferrarius de Busquets pro dictis nonaginta libris, et ego dictus Michael Mediona pro restantibus quinquaginta quatuor libris, obligamus omnia et singula bona nostra, mobilia *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Et specialiter nos dicti fideiussores renuntiamus legi dicenti quod prius conveniatur principalis quam fideiussor *et cetera*. Et omnes dicti contrahentes insimul renuntiamus omni alii iuri *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Hec igitur *et cetera*. Fiant duo *et cetera*.

Testes firme dictorum Franchi Ferber et Iohannis Rossembach sunt: Iohannes Gual, mercator, et Georgius Bertran, scutifer, cives Barchinone^c.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *centum interlineat* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - d. *papiri interlineat i escrit damunt frumenti ratllat* - e. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada per a indicar la cancel·lació expressada també amb una nota escrita al marge esquerre*: Die lune, II iunii, anno MD undecimo fuit cancellatum instrumentum de voluntate Luche Ferber, procuratoris magnifici Petri Farber, militis, heredis futuri Franci Ferber et Iohannis Rosembanch, ex eo quia dixit dictus Luchas dictum Rosembanch solvisse infrascriptam quantitatem, vivente dicto Francho Ferber, dicto Francho. Testes: Ioannes Martí et Petrus Janer, notarii, cives Barchinone. Est facta potestas discreti Luche in posse Stephani Sunyerii, notarii, XVIII ianuarii, anno MDVIII.

253

1497, octubre, 17. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa alemany, habitant de Barcelona, reconeix deure a Miquel Mediona, mercader, ciutadà de Barcelona, 328 lliures i 10 sous per raó de préstecs a ell fets. Promet pagar-les dins els propers 8 mesos. En garantia obliga la pecúnia que obtindrà per l'estampació de Breviaris, Diürnals i Missals que ha de fer a la ciutat de Tarragona per al Capítol de la Seu. [V. docs. 257]

AHPB, Lluís Carles MIR, *Septimum manuale contractuum comunium* 1497, juliol, 17 - 1498, juny, 1, s.n.

Iohannes^a Rosembach, alamannus, magister stampe, pro nunch Barchinone degens, confiteor et recognosco vobis honorabili Michaeli Mediona, mercatori, civi dicte civitatis, quod debeo vobis trescentas viginti octo libras et decem solidos barchinonenses, quas vos in diversis partitis michi mutuastis et aliis pro me exsolvistis. Renuntio *et cetera*. Gratis promitto vobis solvere, vel cui volueritis, predictas CCC XXVIII^b libras, X solidos Barchinone hinch ad octo menses primo et continue venturos, sine *et cetera*. Salarium procuratoris, tam intus quam extra Barchinonam, X solidorum Barchinone, ultra quos restituum *et cetera*. Dampna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Preterea per pactum *et cetera*, promitto non firmare ius nech gaudere privilegio *et cetera*, sub pena centum solidorum Barchinone. De qua tertium curie *et cetera*. Que totiens *et cetera*, quotiens *et cetera*. Qua soluta *et cetera*, nichilominus *et cetera*. Et ad eorum observationem *et cetera*. Et pro hiis complendis *et cetera*, obligo specialiter et expresse omnes et singulas pecunias proventuras et seu processuras ex et de quibusdam *Breviaris*^c, *Diornalibus* et *Missalibus*, quos et que ego sum facturus in civitate Tarracone pro Capitulo Sedis eiusdem civitatis, constituens vos receptorem dictarum peccuniarum, donech et quousque vobis et vestris satisfactum fuerit in omnibus predictis CCC XXVIII libris, X solidis, et in missionibus et expensis inde faciendis. Dans vobis facultatem *et cetera*. *Ponatur cursus specialis obligationis large ut in similibus*. Generaliter vero sine preiudicio *et cetera*, obli-

go bona et cetera. Renuntio legi dicenti quod prius transeundum sit et cetera, et alii et cetera. Ponantur omnes renuntiationes large ut in similibus. Renuntio inquam foro propriorum, submittens foro vicarii et consulum maris civitatis Barchinone et alterius officialis et cetera^d. Et firmo scripturam tertii in curia honorabilis vicarii Barchinone. Cui et cetera. Hech igitur et cetera.

Testes: Ludovicus Guerau, notarius, et Petrus Michael Mir, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *XXVIII interlineat* - c. *Breviariis, al ms Brivariis i segueix ratllat dioc* - d. *Segueix ratllat firmo scri*.

254

1497, desembre, 18. Barcelona

Miquel Mediona, mercader, Pere Rossell, batifuller d'or i d'argent, d'una part, i Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, d'altra, tots ciutadans de Barcelona, signen contracte per a la impressió de 400 Diürnals del bisbat de Barcelona i 800 peces del llibre Terenci amb els comentaris de Donat i Calphurnius, la mostra dels quals és la Gramàtica d'Elio Antonio de Nebrija que Joan Rosenbach ha estampat. Miquel Mediona i Pere Rossell lliuraran a Joan Rosenbach 100 lliures per al paper i tot el que calgui per la impressió dels llibres, que serà començada el dia 2 de febrer de 1498. Si amb el paper comprat hom podia imprimir més peces de les pactades, aquestes seran lliurades als dits Miquel Mediona i Pere Rossell, éssent pagades al preu de les altres. En el cas que el paper no abastés per a les peces pactades, hom li deduiria el seu preu, si el nombre no passés de 10, 15 ó 20. Joan Rosenbach rebrà una paga de 4 sous i 3 diners per cada llibre imprès i es compromet a treballar en exclusiva per a Miquel Mediona i Pere Rossell i a no imprimir cap d'aquests llibres, tant a Barcelona com a altre indret, durant els propers dos anys. [V. doc. 259]

AHPB, Pere TRITER, *Manuale contractuum decimum nonum* 1497, setembre, 27 - 1498, març, 5, s.n.*

AHPB, Pere TRITER, *Libre comú* 1497, agost, 19 - 1498, gener, 18, s.n.

Noverint universi quod ego Michael^a Mediona, mercator, et Petrus Rossell, verberator folee auri et argenti, cives Barchinone, ex una parte, et Iohannes Ressembach, empremtator librorum de stampa, civis dicte civitatis, ex parte altera, ex certis nostris scientiis, confitemur et recognoscimus nobis dictis partibus, scilicet una pars nostrum alteri et nobis ad invicem et vicissim, quod super infrascriptis fuerunt inter nos dictas partes facta, conventa, firmata et iurata capitula infrascripta in romancio ordinata. Quorum quidem capitulorum series sich se habet:

En nom de Déu sia, amen.

Capítols fets e concordats per e entre los honorables En Miquel Mediona, mercader, Pere Rossell, batifulla, ciutadà de Barchinona, de una part, e En Joan Rosembach, mestre de llibres de stampa, ciutadà de la dita ciutat, de la part altra, sobre les coses deiús scrites^b, segons se segueix:

Primerament, és convingut entre les dites parts que lo dit Joan Rosembach fàcia de bona stampa quatre-cents *Diiürnals* del bisbat de Barchinona, et vuyt-cents cinquanta *Terencis* ab los dos comentos.

Item, lo dit Joan Rosembach promet als dits Miquel Mediona e Pere Rossell que, donant a ell cent liures barchaloneses axí per lo paper com per altres coses necessàries a l'exercici de l'ofici de stampar llibres, les quals cent liures rebrà lo dit Rosembach axí en paga prorata que entrarà en dits quatre-cents *Diiürnals* e en dits vuyt-cents cinquanta *Terencis* ab los dos comentos, ell de for devall designat per ell stampadors, com encara de sos treballs, lo segon dia del mes de janer de l'any propvenidor mil quatre-cents noranta vuyt, començarà stampar ab aquella millor perfecció que sabrà e porà, segons la monstra de les *Brixes*, que als ja dits Miquel Mediona ha donada e à mostrada, los dits quatre-cents *Diiürnals* e vuyt-cents cinquanta *Terencis* ab los dos comentos. E la dita obra prosseguirà sens intermedi algú de alguna altre obra, la qual no li sia lícit ne permès de emprendre ne fer fins dits quatre-cents *Diiürnals* e vuyt-cents cinquanta *Terencis* sien acabats e liurats als dits Miquel Mediona e Pera Rossell, o al dit Pere Rossell per los dos. E que acabada que haurà una bala de paper dels dits *Diiürnals* e *Terencis*, aquella liurarà al dit Pere Rossell. Entès, emperò, que tant paper quant lo dit mestre Rosembach haurà mester per acabar aquells, li hage ésser dat per los dits Pere Rossell e Miquel Mediona en paga prorata del preu dels dits quatre-cents *Diiürnals* e vuyt-cents cinquanta *Terencis*.

Item, és concordat que, si^c acabats que sien dits *Diiürnals* e *Terencis*, del paper que^d serà stat donat al dit mestre Joan Rosembach, n'i restaran més dels nombres demunt dits, que aquells lo dit Joan Rosembach haie liurar tots dits *Diiürnals* e *Terencis* als dits Miquel Mediona per lo preu devall scrit, segons que seran en més nombre e summa, o n-o liurarà. Axí matex se hage a disminuir lo preu de aquells que manco seran a la rahó o for devall scrit, pus la demasia no sia més nombre de X^o, quinze o vint, poch més o menys.

Item, és concordat que lo dit Rosembach, fahent lo dit exercici de dits *Diiürnals* e *Terencis*, no puxa stampar per si ne per altres persones, directament ni indirecta, sinó per los dits Miquel Mediona e Pere Rossell.

Item, los dits Miquel Mediona e Pere Rossell prometen^e al dit Joan Rosembach que per lo preu dels dits quatre-cents *Diiürnals* e vuyt-cents cinquanta^f *Terencis* ab los dos comentos, li donaran e pagaran, rebuts que-ls hagen, a rahó de quatre sous e tres diners per cascú de aquells, uns ab altres.

Item, és avengut entre les dites parts, e axí ho promet lo dit Joan Rosembach, que dins temps de dos anys primer venidors, sots les penes e jurament devall contenguts, ell no farà ne stamparà semblants *Diiürnals* e *Terencis* en Barchinona ne fora Barchinona, ne per altres stampar farà, sens licència e voluntat dels dits Miquel Mediona e Pere Rossell.

Et ideo nos dicte partes, laudantes, aprobantes, ratificantes et confirmantes preinserta capitula et unumquodque eorum et omnia et singula in eis et in unoquoque eorum contenta et specificata, convenimus et bona fide promittimus nobis^g dictis partibus, scilicet una pars nostrum alteri et nobis ad invicem et vicissim, sub pena infrascripta, modo et forma infrascriptis committenda et adquirenda quod preinserta capitula et unumquodque eorum et omnia et singula in eis et in unoquoque eorum contenta et specificata, prout utrumque nostrum dictarum partium tangunt et^h stringunt, complebimus et attendemus, complebimus et observabimus, prout melius et plenius in eis et unoquoque eorum continetur. Et hec faciemus et facere promittimus sine aliqua

videlicet dilatione, excusatione et exceptione, compensatione, deductione et retentione, et absque omni damno, missionibus et interesse utriusque partis nostrum et nostrorum. Et sub pena centum librarum Barchinone, in qua nos dicte partes incidamus et incidi volumus, quotiens per nos dictas partes seu alteram nostrum fuerit contrafactum vel ventum. Que totiens comittatur et exigi possit, quotiens per nos dictas partes seu alteram nostrum fuerit contrafactum vel ventum. Et de qua pena, casu quo committatur, acquirantur due partes parti nostrum predicta capitula complenti et observanti, et residua tertia pars honorabili vicario Barchinone aut illi officiali curie sive iudici, que vel qui de hiis executionem fecerit, forum cuius seu quorum in nos dictas partes et bona nostra quoad hec suscipimus et prorogamus cum presenti. Qua quidem pena, commissa vel non, soluta vel non, semel aut pluries, sive gratiose remissa, nichilominus predicta et infrascripta omnia et singula rata maneant perpetuo atque firma. Et ad eorum observationem efficaciter teneamur et stringamur et teneri et stringi volumus omnino efficaciter et cum effectum. Ultra quam penam promittimus nobisⁱ, scilicet una pars nostrum alteri et nobis ad invicem et vicissim, quod reddemus, restituemus et solvemus et emendabimus nobisⁱ, scilicet una pars nostrum alteri et nobis ad invicem et vicissim, omnes et singulas missiones et expensas, sumptus, damna et interesse, si quas vel si que unam partem nostrum ob culpam alterius predicta adimplere nolentis oportuerit facere vel modo aliquo sustinere pro predictis aut alteri in iudicio vel extra iudicium. Super quibus quidem missionibus et expensis, sumptibus, damnis et interesse predictis credatur illi parti nostrum qui eas fecerit et sustinuerit plano et simplici verbo, nullo alio probationum genere requisito. Et pro hiis complendis et firmiter attendendis, tenendis et observandis, obligamus nobisⁱ, scilicet una pars nostrum alteri et vicissim, omnia et singula bona utriusque partis nostrum, mobilia et immobilia, habita et habenda, etiam quovis modo et iure privilegiata. Renuntiantes quantum ad hec legi sive iuri dicenti quod qui factum promittit, solvendo interesse vel alias^k, liberetur ab ipsa promissione, et omni alii iuri, rationi et consuetudini contra hec repugnantibus. Et ut predicta omnia et singula maiori gaudeant firmitate, non vi nec dolo sed sponte iuramus nos dicte partes in animas nostras per Dominum Deum et eius sancta quatuor Evangelia, manibus nostris corporaliter tacta, predicta omnia et singula attendere et complere, tenere et observare et in aliquo non contrafacere vel venire aliquo iure, causa vel etiam ratione. Hec igitur omnia et singula, que dicta sunt supra, facimus, paciscimur, convenimus et promittimus nos dicte partes, scilicet una pars nostrum^l, a se dicta et promissa alteri ad invicem et vicissim et nostris, necnon et notario etiam infrascripto, tanquam publice persone, pro^m utraque parte nostrum et nostris et pro aliis etiam personis omnibus, quarum interest et intererit, recipienti et paciscenti ac etiam legitime stipulanti. Novissime volumus nos dicte partes quod de hiis fiant et fieri possint duo publica consimilia instrumenta, quorum unum utrique parti nostrum tradatur per notarium infrascriptum.

Actum est hocⁿ Barchinone, decima octava die mensis decembris, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo.

Sig+++na Michaelis Mediona, Petri Rossell et Ioannis Rosembach, predictorum, qui hec laudamus, firmamus et iuramus.

Testes huius rei sunt: Petrus Salvat et Gaspar Stradé, textores panni lini, cives Barchinone.

* *El Manuale conté tan sols la referència a l'instrument que es troba al Liber Comunis: Die lune, XVIIII^a mensis decembris, anno a nativitate Domini M CCCC LXXXX septimo. Capitula facta, firmata et iurata per et inter Michaellem Mediona, mercatorem, Petrum Rossell, verberatorem follee auri et argenti, cives Barchinone, ex una parte, et Iohannem Rossembach, magistrum librorum de stampa, civem dicte civitatis, ex parte altera. Sunt largo modo in cedula. Testes ut in cedula - a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *de ius scrites, al ms de ius scrites* - c. *Segueix ratllat* ab - d. *que manca al ms* - e. *prometen manca al ms* - f. *cinquanta manca al ms* - g. *nobis, al ms vobis* - h. *Segueix ratllat eorum contenta* - i. *nobis, al ms vobis* - k. *vel alias interlineat* - l. *Segueix ratllat alteri* - m. *Segueix repetit* pro - n. *Segueix ratllat* Bar.*

1498, gener, 9. Barcelona

Llorenç Guerau, de 14 anys, fill de Melcior Guerau, paraire, ciutadà de Mallorca, promet a Joan Trinxer, llibreter, ciutadà de Barcelona, que viurà amb ell durant 5 anys, per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Joan Trinxer, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà. A la fi del contracte el vestirà amb roba nova.

AHPB, Bartomeu TORRENT, *Manual* 1497, agost, 25 - 1498, setembre, 15, s.n.

Ego Laurentius^a Guerau, filius Melchioris Guerau, paratoris, civis civitatis Maioricarum, et domine [...] ^b, eius uxoris, defunctorum, asserens me, virtute iuramenti per me inferius prestiti, etatem quatuordecim annorum plenarie accessisse et curatorem aliquem non habere nech habere velle quoad hec, gratis *et cetera*, ad quinque annos primo et continue venturos, qui currere incipiant in festo Sancti Anthonii proxime venturo et mensis currentis et infrascripti, affirmo me vobiscum Iohanne Trinxer, libraterio, cive^c Barcinone, hiis presenti et inferius acceptanti, causa addiscendi officium vestrum *de librater*, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, noctu dieque. Promittens vobis quod, dicto tempore durante, serviam vobis bene et descender^d, et ero vobis bonus, legalis, fidelis, sollicitus et intentus, utilia vobis querendo et inutilia pro posse evitando. Et a dicto vestro servitio non recedam. Quod si fecero, promitto vobis in fine dicti temporis emendare vobis omnes dies quibus a dicto vestro servitio absens fuero, tam ratione fuge, infirmitatis quam alias. Et si quid mali in bonis vestris intulero, totum id, quitquid et quantum fuerit, de bonis meis solvere et emendare promitto, sine dilatione *et cetera*. Missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et ut vobis diligentius cautum sit, dono vobis in fideiussorem: honorabilem Iohannem Mir, botigerium telarum, civem dicte civitatis Barcinone, qui mecum *et cetera*, vobis et vestris de predictis omnibus et singulis, excepto de furto, firmiter teneatur. Ad hec ego dictus Iohannes^e Mir, laudans *et cetera*. *Fiat acceptatio*. Et pro hiis complendis *et cetera*, tam principalis quam fideiussor, obligamus omnia bona nostra et utriusque nostrum insolidum, mobilia *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*, et specialiter ego dictus fideiussor *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Virtute cuius iuramenti ego dictus Laurentius Guerau assero me minorem fore XXV annis, maiorem vero XIII annorum^f. Renuntio *et cetera*. Ad hec ego dictus Iohannes^g Trinxer, laudans *et cetera*. *Fiat acceptatio*. Et promitto te dictum Laurentium Guerau providere in cibo et potu, vestitu et calciatu. Et colam te sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barcinone. Et in fine dicti temporis induam te de novo, sine dilatione *et cetera*. Missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Credatur *et cetera*. Obligo bona *et cetera*. Renuntio *et cetera*. Iuro *et cetera*. Hec igitur *et cetera*. Fiant duo *et cetera*.

Testes: Iohannes Rotlan de Flandes, cantonerius, et Iohannes Bernardus, sartor, cives, et Iohannes Eximénez, scriptor Barcinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Indiquem amb [...] un espai en blanc al manuscrit per al nom de la muller de Melcior Guerau* - c. *Iohanne Trinxer libraterio cive, al ms Iohanni Trinxer libraterio civi* - d. *descender, sic al ms per decenter* - e. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - f. *annorum, sic al ms* - g. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma*.

256

1498, març, 5. Barcelona

Diego de Gumiel, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Guillem Bou, mercader, ciutadà de Barcelona, 60 raimes de paper, que són part de les 130 raimes que li havia comprat. [V. doc. 248]

AHPB, Pere TRITER, *Manuale contractuum* 1498, març, 5 - 1498, setembre, 10, fol. 2r.

Die lune, V mensis martii, anno predicto.

Didacus^a de Gumiel, stamperius librorum de stampa, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Guillermo Bou, mercatori, civi dicte civitatis, quod modo infrascripto dedistis et tradidistis michi sexaginta raymas papiri^b, ad complementum illarum centum triginta raymarum^c papiri, de quibus michi venditionem fecisti cum instrumento recepto in posse notarii infrascripti octava die mensis martii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC nonagesimo septimo. Predictas autem sexaginta raymes papiri michi dedistis hoch modo: quoniam ipsas pro vobis venerabilis Franchus Ferber, mercator teuthonicus ipsas michi tradidit. Renuntiando *et cetera*. Iuro *et cetera*.

Testes: Raphael Oliver et Franciscus Spanó, mercatores, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat* de quibus vos michi ven - c. raymarum, *al ms ramarum*.

257

1498, març, 9. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, reconeix deure a Franc Ferber, mercader alemany, de la vila d'Ulm, a Alemanya, habitant de Barcelona, 91 lliures i 12 sous per raó i preu de 68 raimes de paper a ell comprat per a estampar-hi Breviaris i altres llibres per a l'arquebisbat de Tarragona. [V. docs. 253]

AHPB, Pere TRITER, *Manuale contractuum* 1498, març, 5 - 1498, setembre, 10, s.n

Die veneris, VIII^a mensis martii, anno a nativitate Domini M CCCC LXXXX octavo.

Iohannes^a Rosebach, empremtor librorum de stampa, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Francho Ferber, mercatori theutonico, ville de Ulma in Alamannia, habitatori Barchinone, quod debeo vobis nonaginta unam libras et duodecim solidos barchinonenses, ratione et pro pretio sexaginta octo *raymes* papiri, per me a vobis empti, habiti et recepti, pro stampando *Breviaria* et alios libros pro archiepiscopatu Tarrachone. Renuntiando *et cetera*, solvere vobis in presenti civitate Barchinone hoch modo: scilicet, principiatio dicto opere, in civitate Tarrachone, decem mensibus post dictum opus principiatum, mercantiliter et de plano, sine *et cetera*. Salarium procuratoris est pro qualibet die intus Barchinonam V solidi, et extra dictam civitatem decem solidi barchinonenses, ultra quos *et cetera*. Damna *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et ut vobis diligentius cautum sit, dono vobis fideiussorem: honorabilem Ioannem Ferrarium de Busquets, mercatorem, civem Barchinone, qui mecum *et cetera*. Qui acceptans *et cetera*, promito teneri *et cetera*. Pena de non firmando ius est XXV libre *et cetera*^b. Obligamus tam principalis quam fideiussor, scilicet uterque nostrum insolidum, bona *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Et specialiter ego dictus fideiussor beneficio nove constitutionis de fideiussoribus *et cetera*. Et ambo insolidum renuntiamus foro nostro et utriusque nostrum proprio *et cetera*, submittentis nos et bona nostra, quoad hec, foro, examini et exequitioni honorabilis vicarii Barchinone, consulum maris dicte civitatis *et cetera*. Renuntiamus omni alii iuri *et cetera*. Et facimus et firmamus vobis scripturam tertii in libro tertiorum curie honorabilis vicarii Barchinone *et cetera*. Cui *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes firme dicti Iohannis Rossembach sunt: venerabiles Petrus Mathei, mercator, et Petrus^c Corder, notarius, cives Barchinone.

Testes firme dicti Ioannis Ferrarii de Busquets, fideiussoris, qui firmavit dicta die, sunt: Philipus Tapiés, mercator, et dictus Petrus Corder, notarius, cives Barchinone^d.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. pena de non ... et cetera *interlineat* - c. *Segueix ratllat trinxer* - d. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada per a indicar la cancel·lació*.

258/a

1498, març, 31. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut 22 lliures de mans de Jaume Poble, mercader, ciutadà de Barcelona, en nom dels síndics de les remences, per la impressió de 500 exemplars contenint la sentència del rei Ferran i la seva interpretació.

AHPB, Miquel FORTUNY, *Llibre d'èpoques de l'impost de redempció dels pàgesos de remença* 1488, juny, 19 - 1501, maig, 11; 1503, setembre, 16 - 1508, març, 2, fol. 93v-94v.

Die mercurii, XXVIII^a mensis martii, anno predicto.

Ego Iohannes^a Rosambach, magister stampe, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabilibus sindicis et procuratoribus pagencium et hominum de redimencia, quod per manus venerabilis Jacobi Poble, mercatoris, civis Barchinone, dedistis et solvistis michi bene et plenarie, ad meam omnimodam voluntatem, numerando, illas viginti duas libras monete barchinonensis, pro quibus stampavi vobis quingentas formas sententiarum et interpretationis serenissimi domini regis super huiusmodi negotio redimentiarum. Et ideo renuntiando *et cetera*.

Testes: Bartholomeus Ribes, curritor auris, civis, et Benedictus Johannis, scriptor Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma.*

258/b

1498, març, 31. Barcelona

Jaume Poble, mercader, ciutadà de Barcelona, reconeix que Pere Antic Mateu, notari, ciutadà de Barcelona, receptor de la pecúnia dels homes de remença, ha inscrit al seu nom, en la taula de canvi de la ciutat de Barcelona, 22 lliures que, en nom dels síndics de les remences, ell va lliurar a Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, per la impressió de 500 exemplars contenint la sentència del rei Ferran i la seva interpretació.

AHPB, Miquel FORTUNY, *Llibre d'èpoques de l'impost de redempció dels pagesos de remença* 1488, juny, 19 - 1501, abril, 1, fol. 210v.

Sit^a omnibus notum quod ego Iacobus^b Poble, mercator, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Petro Anticho Mathei, notario, civi Barchinone, receptori generali pecuniarum hominum de redimencia, quod die erina dici et scribi fecistis michi in tabula cambii seu depositorum civitatis Barchinone, illas viginti duas libras monete barchinonensis, quas pro ipsis sindicis redimentiarum exsolvi Iohanni Rosambach, magistro stampe, pro quingentis formis stampe sententie regie inter seniores, ex una, et pagenses hominum olim de redimencia, et interpretationis eiusdem regie sententie. Et ideo renuntiando exceptioni peccunie non numerate et non solute ac non dite, et dolo malo et actioni in factum, et omni alii iuri, rationi et consuetudini contra hec repugnantibus, facio vobis de predictis viginti duabus libris presentem apocham de soluto in testimonium premissorum.

Actum est hoc Barchinone, die tricesima prima et ultima mensis martii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo.

Sig+num Iacobi Poble, predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt: Laurentius Gomar, mercator, civis, et Benedictus Iohannis, scriptor Barchinone.

a. *Al marge esquerre clausum traditum* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma.*

259

1498, abril, 3. Barcelona

Miquel Mediona, mercader, ciutadà de Barcelona, Pere Rossell, batifuller o verberador de fulles d'or i d'argent, ciutadà de Barcelona, d'una part, i Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, d'altra part, nomenen àrbitres seus Guillem Pere Comes, mercader, ciutadà de Barcelona, i Franc Ferber, mercader alemany, de la vila d'Ulm, a Alemanya, sobre totes les qüestions i controvèrsies que poguessin sorgir entre ells per raó de l'estampació que Joan Rosenbach havia de fer segons el contracte signat el dia 18 del proppassat mes de desembre. [V. doc. 254]

AHPB, Pere TRITER, *Manuale contractuum* 1498, març, 5 - 1498, setembre, 10, fol. 15r.

Michael^a de Mediona, mercator, et Petrus Rossell, verberator folie auri et argenti, cives Barchinone, ex una parte, et ego Iohannes Rosembach, empremtator librorum de stampa, civis dicte civitatis, ex parte altera, ex nostris certis scientiis, compromittimus in vos venerabilem Guillelmum Petrum Comes, mercatorem, civem Barchinone, et Franchum Ferber, mercatorem theutonicum, ville de Ulma in Alamannia, habitatorem Barchinone, tanquam in arbitros et arbitratores, laudatores et amicabilem compositores, a nobis dictis partibus comuniter et concorditer electos, sub pena XXV librarum Barchinone vobis dictis arbitris et arbitratoribus et nobis dictis partibus ad invicem et vicissim per sollempnem stipulationem promissa, super omnibus et singulis actionibus, questionibus, petitionibus et demandis, littibus et controversiis que sint inter nos dictas partes ratione certorum librorum de stampa per me dictum Iohannem Rosembach faciendorum iuxta formam et tenorem quorundam capitulorum inde inter nos dictas partes factorum et firmatorum in posse notarii infrascripti decima octava die mensis decembris proxime preteriti. Et super omnibus et singulis exceptionibus *et cetera*. Et generaliter super deppendentibus, incidentibus seu emergentibus ex predictis. Promittentes nos dicte partes vobis dictis arbitris et arbitratoribus *et cetera*, quod super predictis comparebimus coram vobis diebus, horis et locis per vos nobis prefigendis *et cetera*. Et quod quitquid vos dicti arbitri et arbitratores^b unum dictum, sententiam sive pronuntiationem concordantes, nobis dictis partibus in nostris difarenciis et iuribus ad plenum auditis super predictis, dixeritis, sententiaveritis aut arbitrati fueritis de iure, laudabili et amicali compositione, id ratum, gratum et firmum habebimus, tenebimus, complebimus et observabimus et non appellabimus nec ad arbitrium boni viri recurremus sub dicta pena *et cetera*. Tertium curie *et cetera*, due partes vobis *et cetera*. Que totiens *et cetera*. Qua soluta *et cetera*. Nichilominus *et cetera*. Fiat large *et cetera*. Terminus est hinch ad diem iovis proxi-

me^c venturum. Obligamus pars parti et vicissim bona. Iuramus *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Hec igitur *et cetera*^d.

Testes: Anthonius Petrus Maçot et Petrus Corder, notarius, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat in* - c. *Segueix ratllat primo* - d. *Terminus ... hec igitur et cetera escrit al marge inferior.*

260

1498, maig, 25. Barcelona

Jaume Poble, taverner, ciutadà de Barcelona, i Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa, signen contracte per a la impressió de 400 Breviaris de la diòcesi de Vic. El cost de la impressió es fixa en 230 lliures. Joan Rosenbach signa àpoca de 129 lliures, que són part del preu de 230 lliures. [V. docs. 263, 266, 268]

AHPB, Joan FLUVIÀ, *Manuale VII* 1495, desembre, 28 - 1500, desembre, 23, s.n.

Die veneris, XXV madii, anno predicto a nativitate Domini M^o CCCC LXXXXVIII.

Capitula paccionalia facta et firmata inter venerabilem Iacobum^a Poble, tabernarium, civem, et Iohannem^b Rosenbach, stamperium, cives^c Barchinone, super faccione quadringentorum *Breviariorum* per dictum Ioannem Rosenbach fiendorum pro pretio CCXXX librarum. *Sunt in sedula.*

Testes: venerabilis et religiosus frater Bartholomeus Boyons, camerarius monasterii Beate Marie Rivipulli, et Iohannes Sala, mercator, civis Barchinone.

Cum alio instrumento. Predictus magister Ioannes^d Rosenbach firmavit apocham predicto Iacobo Poble de centum viginti novem libris ex illis CCXXX libris que sunt pretium predictorum CCCC *Breviariorum*, quas sibi tradidit inter diversas vices sive solutiones, iuxta quoddam compositum factum per venerabilem Ioannem Sala, mercatorem, super hiis electum. Et ideo *et cetera.*

Testes predicti.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - c. *cives, sic al ms* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma.*

261

1498, juny, 28. Barcelona

Execució de la carta de gràcia del censal mort venut el dia 17 de desembre de 1495 per Joan Rosenbach i Joan Luschner, mestres de llibres d'estampa alemanys, ciutadans de Barcelona. Són retornades 10 bales de paper ab la senyal de la mà i de la stela. [V. doc. 231]

AHPB, Antoni Benet JOAN, *Quartum manuale* 1498, gener, 11 - 1499, abril, 18, f. 3v-4r.

Ego Franciscus^a Febrer^b, mercator, alamani^c, confiteor et recognosco vobis discreto Petro Michaeli Carbonel, arxivario domini regis, quod habui et recepi a vobis illas decem balas papiri cum signo de la mà e de la stela, quas^d vobis vendite fuerunt ratione violarii venditi per Iohannem Rosenbach et Iohannem Lussner, magistros stampe. Quod violarium michi die presenti [...].

Testes predicti [honorabilis Franciscus Matei, mercator, et Manuel Rayol, sutor].

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. Febrer, *sic al ms per Ferber* - c. alamani, *sic al ms per alamannus* - d. *quas, sic al ms per que*.

262

1498, juliol, 16. Barcelona

Joan Luschner, mestre de llibres d'estampa alemany, ciutadà de Barcelona, ven a Esteve Ferrer, apotecari, ciutadà de Barcelona, un violari de 20 sous de pensió o renda pel preu o capital de 7 lliures mitjançant la venda simulada d'un quintar, una rova e VIII lliures d'estany entre letra d'estany e trosos d'estany e plom, pel preu de 7 lliures. Redempció i cancel·lació: 20 febrer de 1499.

AHPB, Antoni Benet JOAN, *Quartum manuale* 1498, gener, 11 - 1499, abril, 18, fols. 55v-56r.

Ego^a Iohannes^b Fuster^c, magister stampe, civis Barchinone, gratis vendo vobis Stephano Ferrarii, apotecario, civi dicte civitatis, et vestris, instrumento gratie redimendi^d mediante, XX solidos de violario, franchos siquidem quitios toto tempore vite vestre et mei venditoris. Hanc autem *et cetera*. Sicut melius *et cetera*. Promitens *et cetera*. Ego enim *et cetera*. Pretium est septem li-

brarum monete Barchinone. Et ideo *et cetera*. Et dono in fideiusem: Ludovicum Lonch Mercer, pallipererium, civem dicte civitatis, qui mecum et sine me firmiter teneatur. Ad hec ego dictus fideiusem *et cetera*. Et pro his obligamus omnia bona nostra et renuntiamus. Et ego dictus fideiusem: quod prius conveniatur principalis quam fideiusem. Et scribimus predicta sub pena tertii. Et iuramus.

Testes: Gabriel Soldevila, portarius deputatorum Generalis Cathalonie, et Guillelmus Masager, diputator^e.

Item^f, firmavit apocham de dictis septem libris, quas dictus Iohannes Luster recepit numerando. Et ideo *et cetera*.

Item^g, vendo vobis unum *quintar, una rova e VIII liures d'estany entra letres d'estany e trosos d'estany e plom*. Inducens *et cetera*. Cedens vobis *et cetera*.

Testes predicti^h.

a. *Al marge esquerre* Die lune, XXV^a mensis febroarii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC LXXXVIII, fuit cancellatum eo quia dictus Stephanus Ferrarii fuit satisfactus in pretio et prorrata debitis usque in presentem diem, presentibus testibus: honorabilis Franciscus de Bellfort, domicellus, et Iohannes Geraldii, mercator (sic) - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma* - c. Fuster, *sic al ms per Lustner* - d. redimendi, *al ms redimedi* - e. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada per a indicar la cancel·lació* - f. *Damunt Item les dues ratlletes de la ferma* - g. *Damunt Item les dues ratlletes de la ferma. Al marge esquerre* Fuit cancellatum eo quia dictus Iohannes Lusiner recuperavit omnia bona - h. *Tot l'instrument ratllat amb una línia ondulada per a indicar la cancel·lació*.

1498, juliol, 21. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa alemany, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut 68 lliures 17 sous i 2 diners, que són part del preu de 230 lliures per haver imprès 400 Breviaris de la diòcesi de Vic. Malgrat que Jaume Poble havia signat a Joan Rosenbach àpoca de la totalitat del preu, li confessa haver retingut 30 lliures, perquè hom ha d'examinar els Breviaris impresos per Joan Rosenbach i veure si són perfectes i complets. En haver estat aprovada l'edició pel bisbe de Vic, Joan Rosenbach rebrà les 30 lliures. [V. docs. 260, 266, 268]

AHPB, Joan FLUVIÀ, *Manuale VII* 1495, desembre, 28 - 1500, desembre, 23, s.n.

Die sabati, XXI iulii, anno predicto a nativitate Domini M^o CCCC LXXXVIII°.

Ego Iohannes^a Rosenbach, stamperius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Iacobo Pobra, mercatori, civi dicte civitatis, quod modo infrascripto dedistis et solvistis michi sexaginta octo libras, decem septem solidos et duos denarios. Et sunt ad complementum illarum ducentarum treginta^b librarum que fuerunt pretium quadringentorum *Breviariorum*, quos ego vobis stampavi et pro quibus vos michi tradere habebatis predictas ducentas treginta libras. Et ideo *et cetera*. Quas sexaginta octo libras, decem septem solidos et duos denarios solvistis^c michi inter diversas vices numerando. Et ideo *et cetera*. Fiat apocha et diffinitio largo modo.

Testes: venerabilis Iohannes Sala, mercator, civis Barchinone, et Iacobus Pujol, portarius curie domini regis et civis dicte civitatis.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. treginta, *sic al ms* - c. *Segueix ratllat* hoc modo.

Cum alio instrumento. Dictus Iacobus^a Pobra confessus fuit et recognovit predicto magistro Iohanni Rosenbach quod, licet ipse firmaverit sibi apocham et diffinitionem de omnibus illis ducentis treginta libris, que fuerunt pretium illorum CCCC *Missalium*^b, per ipsum sibi stampatorum, quod revera restant ad solvendum treginta libras^c et ipsas XXX libras confitetur sibi debere, eo quia ipsas penes se retinuit, eo quia dicta *Breviaria* habent recognosci si sunt facta et perfecta iuxta formam originalis sibi traditi, et quas promissit sibi solvere a die qua per reverendum dominum episcopum Vicensem dictum fuerit verbo aut per litteras quod dicta *Breviaria* sunt bene facta et receptibilia, ad duos menses proxime sequentes. Sine dilatione *et cetera*. Cum restitutione omnium missionum *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis obligavit omnia eius bona, mobilia et immobilia, habita ubique et habenda. Et fecit et firmavit tertii scripturam in curia honorabilis vicarii Barchinone. Et iuravit.

Testes predicti.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Missalium, sic al ms per Breviariorum* - c. treginta libras, *sic al ms*.

Cum alio instrumento. Dictus Iohannes^a Rosenbach promisit dicto Iacobo Pobra, sub pena ducentarum librarum, quod ipse per totum diem presentem portabit in domo venerabilis Iohannis Sala, mercatoris, predicta quadringenta *Breviaria* consignata predicto Iacobo Pobra, adquirenda pro duabus partibus dicto Pobra, et pro residua tertia parte curie inde executionem facienti. *Fiat largo modo*.

Testes predicti.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma*.

Cum alio instrumento. Venerabilis Iohannes^a Sala, mercator, civis Barchinone, firmavit apocham predicto honorabili Iacobo Pobra, mercatori, de decem libris, quas ipse Iohannes Sala habuit ab ipso Iacobo Pobra, eo quia rexit compota inter dictos^b Iacobum Pobra et magistrum Iohannem Rosenbach transacta et tenta occasione factionis dictorum CCCC *Breviariorum* et solutionum fiendarum ipsorum occasione. Que quidem decem libre sibi fuerunt adjudicate pro ambabus partibus. Quas habuit a dicto Iacobo Pobra numerando. Et ideo *et cetera*.

Testes predicti: Ioannes Cerdanya, gornimenterius, et Iacobus Pujol, portarius, cives Barcinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat iabuco* - c. *Segueix ratllat per.*

264

1498, agost, 25. Barcelona

Lluís Trinxer, de 15 anys, llibreter, habitant de Barcelona, promet a Joan Trinxer, germà seu, llibreter, ciutadà de Barcelona, que viurà amb ell durant 2 anys, per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. [V. doc. 226]

AHPB, Bartomeu TORRENT, *Manual* 1498, febrer, 21 - 1498, setembre, 15, fol. 93r.

Item, cum alio instrumento. Ego dictus Ludovicus Trinxer, gratis et cetera, ad duos annos qui currere inceperunt XV^a presentis et subscripti mensis augusti, afirmo me vobiscum dicto Ioanne Trinxer, fratre meo, causa addiendi^a officium vestrum *de librater*, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus mandatis^b, licitis et onestis^c, noctu dieque^d. Promitens quod, dicto tempore durante, ero vobis bonus, fidelis et legalis, sollicitus et intentus, utilia vobis querendo et inutilia pro posse evitando. Quod si fecero, dono vobis facultatem me capiendi seu capi faciendi et in servitio vestro reduci cogendi. Et etiam promitto quod in fine dicti temporis emendabo vobis omnes dies quibus a dicto vestro servitio absens fuero, tam ratione fuge, infirmitatis quam alias. Et si quid mali in bonis vestris intulero, totum id, quitquid et quantum fuerit, de bonis meis restituere et emendare promitto, sine dilatione et cetera. *Missiones et cetera.* Super quibus et cetera. *Credatur et cetera.* Et pro hiis complendis et cetera, obligo vobis personam et omnia et singula bona mea, mobilia et immobilia et cetera. *Renuntio et cetera.* Iuro et cetera. Virtute cuius quidem iuramenti ego dictus Ludovicus Trinxer assero me minorem fore XXV annis, maiorem vero XV annorum. *Renuntio et cetera [..]*^e

a. *addiendi, sic al ms* - b. *mandatis, al ms madatis* - c. *onestis sic al ms* - d. *Segueix ratllat iuxta meum posse* - e. *La resta del text de l'instrument no va ser escrita.*

1498, octubre, 24. Barcelona

El dia 23 d'agost de 1496 fou signat contracte d'aprenentatge de l'ofici de llibreter per 3 anys, sent el mestre Joan Trinxer, llibreter, ciutadà de Barcelona i l'aprenent Antoni Salom, fill de Blanquina, vídua de Pere Salom, metge, ciutadà de Barcelona, ara muller de Martí Baró. Antoni Salom tan sols va estar amb Joan Trinxer 14 mesos, perquè va voler canviar d'ofici. Ara mestre i aprenent arriben a un acord: Antoni Salom viurà amb el mestre Joan Trinxer durant 8 mesos i treballarà cada dia des de l'hora sexta fins l'hora nona. La resta de temps del contracte li és perdonada. [V. doc. 240]

AHPB, Bartomeu TORRENT, *Manual* 1498, setembre, 15 - 1499, febrer, 16, fol. 28r-v.

AHPB, Bartomeu TORRENT, *Varia* 21, leg. 4.

Ego^a Iohannes^b Trinxer, libraterius, civis Barchinone, quia cum instrumento recepto apud Bartholomeum Torrent, notarium infrascriptum, vicesima tertia mensis augusti, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, domina Blanchina, uxor que fuit Petri Çalem, quondam, medici, civis Barchinone, affirmavit mecum te Anthonium Çalem causa adicendi officium meum *de librater*, per tempus trium annorum, a dicto vicesimo tertio mensis augusti in antea computandorum, prout hec et alia in dicto instrumento cerni possunt, de quibus tribus annis comorasti mecum et in servitio meo per quatuordecim menses, et consequenter restant viginti duo^c menses, et consequenter quibus me servire habes et mecum comorari; verumtamen tu, nescio qua intentione ductus, per dictum tempus servire et mecum habitare non vis, ymmo decrevistis potius alium officium mutare; finaliter intercessu aliquarum personarum fuit actum et conventum ac in pactum deductum inter me, ex una, et te, partibus ex alia, ut, te stante in servitio meo et mecum comorante per tempus octo mensium, a die presenti in antea computandorum, et serviendo quolibet die ac laborante a sexta hora ante meridiem usque ad nonam horam post meridiem, facerem tibi ex alio restanti tempore remissionem et relaxationem ac etiam promissionem sequentes, idcirco gratis *et cetera*, cum conditione tamen et pacto ut tu predictum^c tempus octo mensium servias et pro nemine alio, dictum officium extraho et absolvo^c et remitto tibi totum dictum tempus restans, et etiam promitto tibi dare, dicto tempore octo mensium durante, sotulares. Ad hec ego dictus Anthonius Çalom, in hiis presens et predictam remissionem acceptans, convenioque et promitto vobis servire per totum dictum tempus octo mensium bene et legaliter in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, vicelicet quolibet die, a sexta hora ante meridiem usque ad nonam horam postmodum meridiem ispius diey. Et quod, dicto tempore durante, non recedam a dicto vestro servitio. Quod si fecero *et cetera*, possitis me capere *et cetera*. Promittens restituere dies quibus a dicto vestro servitio absens fuero, tam ratione fuge, infirmitatis quam alias. Et pro hiis obligo ex pacto personam et bona *et cetera*. Iuramus.

Testes: Ioannes Boschà et Ioannes Martorell, scriptores Barchinone.

a. *Al marge esquerre* in comuni - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *Segueix ratllat pretium* - c. duo, *al ms* duos.

266

1498, octubre, 26. Barcelona

Jeroni Orcays, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Jaume Poble, mercader, ciutadà de Barcelona, 68 sous i 8 diners, que són part del preu a ell degut per haver enquadernat diversos Breviaris de la diòcesi de Vic. [V. doc. 260, 263, 268]

AHPB, Joan FLUVIÀ, *Manuale VII* 1495, desembre, 28 - 1500, desembre, 23, s.n.

Die veneris, XXVI predictorum mensis et anni.

Ego Ieronimus^a Orcays, libreterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Iacobo Pobla, mercatori, civi dicte civitatis, quod solvistis michi sexaginta octo solidos et octo denarios ad complementum omnium et singulorum per vos michi debitorum occasione librorum per me vobis gornitorum seu ligatorum. Et ideo *et cetera*. Fiat apocha.

Testes: discretus Petrus de Mediona, notarius, et Didaconus de Gomiell, stamperius, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma.*

267

1498, novembre, 22. Barcelona

Guillem Vicenç, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, i la seva muller Gabriela, primer muller de Bernat Cabrit, teixidor de draps de seda, ciutadà de Barcelona, prometen a Joan Ramon Corró, llibreter, ciutadà de Barcelona, que Gabriel Cabrit, de 10 anys, fill del difunt Bernat Cabrit i de Gabriela, viurà amb ell durant 5 anys, per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Joan Ramon Corró, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà.

AHPB, Joan VILAR, *Vicesimum manuale* 1498, abril, 28 - 1499, novembre, 26, s.n.

Nos Guillelmus^a Vincentii, curritor auris, civis Barchinone, et Gabriela, eius uxor, que primo fui uxor Bernardi Cabrit, textoris panni cirici, civis dicte civitatis, gratis *et cetera*, ad quinque annos, qui iam currere inceperunt in festo Sancte Lucie anni proxime lapsi, anni LXXXXVII,

afirmamus vobis Iohanni Raymundo Corró, libraterio, civi Barchinone, Gabrielem Cabrit, filium dictorum Bernardi Cabrit, quondam, et mei^b domine Gabriele, etatis decem annorum vel inde circa, causa addicendi officium vestrum *de librater*, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, noctu dieque. Promittentes vobis dare operam cum effectu, omni exceptione remota^c, quod dictus Gabriel erit vobis et domui vestre bonus, fidelis, legalis, sollicitus, intentus et honestus, perquirendo vobis utilia et inutilia pro viribus evitando. Et quod, durante dicto tempore, a servitio vestro non recedet. Quod si fecerit, damus et concedimus facultatem, licentiam et plenum posse quod vos vestra propria auctoritate et sine licentia, fatica et requisitione alicuius curie vel persone possitis ipsum Gabrielem Cabrit capere seu capi facere, et ipsum in vestro servitio reducere et tornare. Et nos promittimus vobis emendare omnes dies quibus ipse Gabriel a vobis et a vestro servitio absens fuerit, et si quid mali in bonis vestris intulerit. Et pro hiis *et cetera*, obligamus vobis et vestris omnia et singula bona nostra et utriusque nostrum insolidum, mobilia *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Renuntiamus etiam legi sive iuri dicenti quod qui factum promittit, solvendo interesse, liberetur ab ipsa promissione, et omni alii iuri *et cetera*. Ad hec ego Iohannes^d Raymundus Corró, laudans *et cetera*, acceptansque dictum Gabrielem Cabrit in discipulum^e, convenio et promitto vobis Guillermo Vincentii et domine Gabriele quod ipsum Gabrielem instruum bonis moribus et in officio predicto *de librater*. Et ipsum providere in cibo, potu, vestitu et calsiatu ad mei notitiam. Et eum colam sanum et egrum ad usum^f et consuetudinem Barchinone. Et pro hiis *et cetera*, obligo omnia bona mea, mobilia *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Fiant duo instrumenta *et cetera*.

Testes firme dictorum Guillermi Vincentii et Iohannis Raymundi Corró, qui firmarunt ipsa die, sunt: discretus Iohannes Michael Verdaguer, studens in artibus, Guillermus Palacii, [scriptor Barchinone].

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *mei interlineat* - c. *dare operam ... remota interlineat i escrit al marge dret* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - e. *discipulum, al ms dicipulum* - f. *Segueix ratllat et usum*.

268

1499, gener, 16. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa alemany, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Jaume Poble, mercader, ciutadà de Barcelona, 30 lliures que li mancaven del preu de 230 lliures per haver imprès 400 Breviaris de la diòcesi de Vic. Joan Rosenbach es compromet a tornar el preu del Breviari o dels Breviaris en què, segons el judici de Joan Sallent, llibreter, hi hagués alguna mancança. [V. docs. 260, 263, 266]

AHPB, Joan FLUVIÀ, *Manuale VII* 1495, desembre, 28 - 1500, desembre, 23, s.n.

Die mercurii, XVI ianuarii.

Ego Ioannes^a Rosenbach, stamperius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabili Iacobo Pobra, mercatori, civi dicte civitatis, quod dedistis et solvistis michi, ad meam voluntatem, illas treginta^b libras que michi restabant ad solvendum ex illis^c ducentis treginta libris que fuerunt pretium quadringentorum *Breviariorum* per me vobis stampatorum, iuxta formam quorundam capitulorum in posse notarii infrascripti factorum et firmatorum. Quas solvistis michi hoc modo: videlicet, numerando septem libras et quatuor solidos; residuum vero in tabula Francisci Balester, camporis, civis Barchinone. Et ideo *et cetera*. Fiat apocha. Est verum quod ego te-neor tradere vobis compotum quoddam quod est in posse Iohannis Sala. Fiat^d diffinitio de omnibus rebus usque in presentem diem secutis.

Testes: Franciscus Roig, mercator, et Blasius Lenes, mercator, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *treginta sic al ms* - c. *Segueix ratlletat centum* - d. *Fiat, al ms* fia.

Cum alio instrumento. Dictus Ioannes^a Rosenbach promissit dicto Iacobo Pobra quod, si in futurum apparuerit quod *Breviaria* per ipsum stampata non fuissent completa seu in eis aut aliquo ipsorum defficeret aliquid aut falta aliqua esset, quod non essent recepturi^e, ad cognitionem Iohannis^b Sellent, libreterii, qui medio iuramento hoc dicere habeat, quod ipse dabit, restituet et solvet eidem Iacobo Pobra pretium talis *Breviarii* seu talium *Breviariorum* non completorum seu non recipiendorum, computando dictum forum ad forum quod ipse Rosenbach fecit iuxta formam capitulorum inter ipsos dicta occasione factorum et firmatorum in posse notarii infrascripti. Sine dilatione *et cetera*. Cum restitutione omnium missionum *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Et pro hiis obligavit omnia bona sua *et cetera*. Et iuravit *et cetera*.

Testes predicti.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Iohannis, al ms* Iohamis - c. *recepturi, sic al ms*.

269

1499, febrer, 4. Barcelona

Joan Rosenbach, mestre de llibres d'estampa alemany, habitant ara de Tarragona, ven a Úrsula Mateua Ferrera un violari de 26 sous de pensió o renda pel preu o capital de 9 lliures, que hom garanteix mitjançant la venda simulada d'argent i roba i del llibre: Missale diocesis Vicensis, pel preu d'11 lliures.

AHPB, Antoni Benet JOAN, *Quartum manuale* 1498, gener, 11 - 1499, abril, 18, fols. 3v-4r.

AHPB, Antoni Benet JOAN, *Esborrany* 1499, gener, 7 - 1500, gener, 8, s.n.

Item, [Ego Iohannes^a Rosbach, magister stampe, pro nunch habitator civitatis Terracone], vendo vobis [domine Ursole Matheua], mediante Barnardo Mironi, curritore phelpe, primo *un Missal, scrit de stampa, en pergamins, ligat e gornit de posts, ab VIII gafets de lautó, parxo negre, les posts vermeles picades, e-s del bisbat de^b Vicb*; item, *un cint d'argent tirat blanch ab sa scarcella obrada d'argent tirat ussada*; item, *un sayet de seti carmasí ab mànagues^c*; item, *una gonella de drap rossat feta a la francesa ussada*. Inducens *et cetera*. Cedens *et cetera*. Quibus iuribus *et cetera*. Ego enim *et cetera*. Pretium est undecim librarum monete Barchinone. Et ideo *et cetera*. Et pro hiis obligo omnia et singula bona mea. Et renuntio *et cetera*. Ad hec ego Barnardus^d Mironi, curritor *et cetera*, tradidi dicta bona in encantu publico pretio supradicto.

Testes predicti [Iohannes Busquets, manobre, et Anthonius Balell, vitriarius, et Michael Roig, mercator].

Item^e, firmavit apocham *et cetera*.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Segueix ratllat gerona* - c. *Segueix ratllat testes predictis* - d. *Barnardus, entre Bar i nardus escrit i ratllat chin* - e. *Damunt Item les dues ratlletes de la ferma*.

270

1499, febrer, 5. Barcelona

Joan Fanians, sastre, habitant de Barcelona, oriünd de la ciutat de Lleida, comissionat pel seu pare Manuel Fanians, teixidor de draps de lli, de la ciutat de Lleida, promet a Nicolau Mazan, llibreter, ciutadà de Barcelona, que el seu germà Baltasar Fanians, de 12 anys, viurà amb ell durant 5 anys, per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Nicolau Mazan, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà. A la fi del contracte el vestirà amb roba nova.

AHPB, Joan VILAR, *Vicesimum secundum manuale* 1498, desembre, 1 - 1499, agost, 14, s.n.

Ego Iohannes^a Fanians, sartor, habitator Barchinone, oriundus civitatis Ilerde, filius Manue-
lis Fanians, textoris panni lini, dicte civitatis Ilerde, et domine Constancie, eius uxoris, viven-
tium, habens de infrascriptis, ut asero, comissionem a dicto patre meo, gratis *et cetera*, ad quinque
annos, qui incipiant currere prima die presentis et infrascripti mensis aprilis, afirmo vobiscum
Nicholao Mazan^b, libraterio, civi^c Barchinone, Baltasarem Fanians, fratrem meum ex utroque pa-
rente, etatis duodecim annorum vel inde circa, causa addicendi dictum vestrum officium *de libra-*
ter, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, noctu
dieque. Promittens vobis dare operam cum effectu, omni exceptione postposita, quod dictus fra-
ter meus manebit vobiscum per dictum tempus et erit vobis bonus, fidelis, legalis *et cetera*. Et
quod non recedet a servitio vestro absque licentia et permissu vestris nisi in casu mortalitatis,

quo casu liceat sibi a dicto servitio exire et stare, ipsis mortalitatibus durantibus. Quibus mortalitatibus transactis, ipse frater meus teneatur in posse vestro redire et dictum tempus adimplere. Et emandare omnes dies, quos absens fuerit tam ratione mortalitatis, infirmitatis quam alias, et si quit mali in bonis vestris intulerit. Ad hec ego Nicholaus^d Mazan, libraterius, laudans predicta, acceptansque dictum Baltasarem in discipulum^e meum, convenio et promitto vobis dicto Iohanni Fanians, quod instruam ipsum bonis moribus et in officio predicto *de librater*, prout melius potuero et ipse^f addiscere potuerit. Et providere eum in cibo, potu, vestitu et calciatu. Et colam eum sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et in fine dicti temporis induam dictum Baltasarem de novo, ut in similibus est fieri assuetum. Quodque restituemus missiones unus alteri *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et pro hiis *et cetera*, obligamus unus alteri omnia et singula bona nostra *et cetera*. Renuntiamus *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Fiant duo instrumenta *et cetera*.

Testes: Iacobus Voltor et Guillelmus Palacii, scriptores, habitatores Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Mazan escrit al marge esquerre i segueix ratllat mathei* - c. *cive, al ms civi* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - e. *discipulum, al ms dicipulum* - f. *Segueix ratllat addixerit*.

271

1499, abril, 29. Barcelona

Pere Bosc, de 19 anys, llibreter, fill del difunt Cristòfor Bosc, llibreter, ciutadà de Barcelona, i de la seva muller Mandina, promet a Gabriel Prats, llibreter, ciutadà de Barcelona, que viurà amb ell durant 2 anys, per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Gabriel Prats el mantindrà i li donarà una paga de 6 lliures, a raó de 3 lliures per any, i tot el calçat que necessiti. [V. doc. 234]

AHPB, Galceran BALAGUER, XXXXVIII *manuale contractuum* 1499, març, 9 - 1499, setembre, 16, s.n.

Ego Petrus Bosch, libratherius, filius Christophori Bosch, quondam, libraterii, civis dicte civitatis, et domine Mandine, illius uxoris, viventis, asserens me, virtute iuramenti infrascripti, etatem decem novem annorum plenarie accessisse, et non habere nech habere velle aliquem in curatorem quoad hec, gratis *et cetera*^a, a die presenti ad duos annos proxime venturos, mitto et affirmo me vobiscum Gabriele Prats, libraterio, cive Barchinone, causa addiscendi officium vestrum *de librater*, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, die nocteque, iuxta meum posse. Promittens vobis quod per dictum tempus ero vobis bonus, fidelis, obediens, sollicitus et intentus vobis et domui vestre, omne comodum inquirendo omneque dampnum pro viribus evitando. Et non recedam a dicto vestro servitio sine^b expressis licentia et permissu a vobis primum petitis et obtentis. Et si quid mali, dampni seu nocumenti vobis aut

bonis vestris fecero seu intulero culpa mei, id, quicquid et quantum fuerit, vobis dabo et restitutam in fine dicti temporis una cum omnibus diebus et horis quibus a dicto vestro servitio absens fuero tam ratione fuge, infirmitatis quam alias. Et ut de predictis vobis et vestris diligentius cautum sit, dono vobis in fideiussorem: dictam dominam Mandinam, matrem meam, que^e mecum et sine me teneatur de omnibus et singulis per me vobis supra promissis. Ad hec ego dicta Mandina *et cetera*, laudans et acceptans dictam fideiussionem, gratis *et cetera*, promitto vobis dicto Gabrieli Prats quod cum dicto filio et principali meo tenebor vobis et vestris de omnibus et singulis, per ipsum vobis supra promissis, aut saltem ad eorum interesse *et cetera*. Et pro his tam principalis quam fideiussor obligamus, scilicet ego dictus principalis personam, et omnes omnia bona nostra et utriusque insolidum. Renuntiamus *et cetera*. Et specialiter ego dicta Mandina, cerciorata, renuntio beneficio Velleyani *et cetera*. Et omnes omni alii iuri *et cetera*. Iuramus *et cetera*. Virtute cuius iuramenti assero^d ego dictus Petrus Bosch me minorem XXV annis, maiorem vero decem novem. Et ideo renuntiando beneficio minoris etatis *et cetera*. Ad hec ego Gabriel Prats, laudans *et cetera*, et acceptans te dictum Petrum in servitium meum, promitto te docere officium meum, prout melius potero et tu discere poteris. Et colere te sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone. Et providere te in cibo et potu per dictum tempus. Et dabo tibi pro solidata totius dicti temporis sex libras, scilicet tres libras pro utroque anno. Et ultra dictam solidatam dabo tibi per dictum tempus omnes sotulares tibi necessarios. Et pro his obligo bona *et cetera*. Iuro *et cetera*. Hec igitur *et cetera*.

Testes: discretus Michael Cabrera, chirurgicus, et Ioannes Miravet, fusterius, cives Barchinone.

a. *Segueix ratllat* pro tem - b. *Segueix ratllat* vr - c. que, *al ms* qui - d. *Segueix ratllat* me.

272

1499, novembre, 13. Barcelona

Pere Soler, de 19 anys, fill del difunt Pere Soler, ciutadà de Tours, regne de França, promet a Joan Trinxer, llibreter, ciutadà de Barcelona, que viurà amb ell durant 2 anys, per tal d'aprendre l'ofici de llibreter. Joan Trinxer el mantindrà i el vestirà i calçarà.

AHPB, Joan VILAR, *Vicesimum secundum manuale* 1499, agost, 19 - 1499, desembre, 30, s.n.

Die mercurii, XIII^a mensis novembris, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o LXXXXVIII^o, licet hich continuetur.

Ego Petrus^a Soler, filius Petri Soler, quondam, mercatoris, civis civitatis Turulensis, regni Francie, et domine Isabelis, adhuc viventis, asserens me, virtute iuramenti per me inferius presciti, etatem decem novem annorum plenarie accessisse et curatorem aliquem quoad hec non habere nech habere velle, gratis *et cetera*, ad duos annos, qui michi incipient currere die presenti et

infrascripta, afirmo me vobiscum Iohanne^b Trinxer, libraterio, cive Barchinone, causa addicendi officium vestrum *de librater*, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis, nocte dieque. Promittens vobis quod ero vobis bonus, fidelis et legalis, sollicitus, intentus et honestus, procurando vobis utilia et inutilia pro viribus evitando. Et quod non recedam, dicto tempore durante, a servitio vestro. Quod si fecero, emendabo vobis omnes dies, tam ratione dictē^c absentie quam ratione infirmitatis. Et si quit mali in bonis vestris intulero. Et pro hiis obligo bona *et cetera*. Iuro *et cetera*. Virtute cuius siquidem iuramenti assero me maiorem fore viginti quinque annis, moiorem vero decem novem annis. Renuntio beneficio minoris etatis et ignorantie et restitutionis in integrum, et omni alii iuri hiis obvianti. Ad hec ego dictus Iohannes^d Trinxer, laudans *et cetera*, acceptansque te dictum Petrum Soler in discipulum, convenio et promitto vobis quod bene et diligenter docere^e tibi dictum officium. Et providere te in cibo, potu, vestitu et calciatu. Et colam te sanum et egrum ad usum et consuetudinem Barchinone.

Testes: Iacobus Ferrucola, studens in artibus, parrochie Montis Acuti, Gerundensis diocesis, et Thomas Belsolà, parrochie Legordani dicte diocesis Gerundensis.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. Iohanne ... cive, *al ms Iohanni ... civi* - c. *Segueix ratllat inf* - d. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - e. docere, *sic al ms malgrat que l'oració subordinada a la qual pertany és iniciada amb la conjunció quod, cosa que exigeix que el verb estigui en forma personal.*

273

1500, febrer, 8. Barcelona

Gabriel Pou, libbreter, ciutadà de Barcelona, d'una part, i Carmini Ferrer, libbreter, ciutadà de Barcelona, d'altra, signen contracte.

AHPB, Miquel FORTUNY, *Vicesimum tertium manuale* 1500, gener, 13 - 1500, maig, 26, fol. 18r.

Die sabbati, VIII^a mensis februarii, anno predicto.

Instrumentum^a capitulorum factorum et firmatorum per et inter Gabrielem^a Pou, libraterium, civem Barchinone, ex una, et Carminum^b Ferrer, libraterium, civem dicte civitatis, partibus ex altera, *et cetera. Est large in cedula.*

Testes in dicta cedula.

a. *Al marge esquerre in comuni* - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *Damunt el nom, les dues ratlletes obliqües de la ferma.*

1500, març, 31. Barcelona

Joan Trinxer, Gabriel Pou, llibreTERS, i Sebastià d'Escòcia, estampador de llibres, tots ciutadans de Barcelona, constitueixen societat per a l'estampació de 450 volums del llibre Flos Sanctorum en pla i historiat. Cada un dels socis posarà la seva part en paper i en el treball que calgui. A més a més, Joan Trinxer hi posarà 10 sous per raima de paper estampada. En haver estat estampats els llibres, cada un dels socis rebrà 150 volums per a vendre'ls al for que es concordarà, tot donant raó als altres del que haurà venut. La companyia durarà fins que els llibres hauran estat venuts.

AHCB, ARXIU NOTARIAL, IX. 4.

Die martis, XXXI^a mensis martii, anno a nativitate Domini M^o D^o.

En nom de Déu sia e de la gloriosa Mare sua. Que Déus dó bon guany e bona ventura.

Capítols fets e concordats entre los senyors En Johan Trincher, librater, Gabriel Pou, librater, e Sabastian d'Ezcòcia, empremtador, ciutadans^o de Barchinona, sobre la companyia entre ells concordada sobre les coses següents:

Primerament, és concordat entre les dites parts que los dits Gabriel Pou e Sebastià d'Ezcoci haïen anpremtar CCCCL llibres de *Flor Sanctorum*, en pla, ystoriats. Posant en dita companyia a quascú sa part de paper. E los dits stampadors haïen a métrer lurs treballs e altres coses necessàries que són menester a obs de fer dits llibres. E lo dit Johan Trincher, ultra la part sua del paper, té a donar X sous per rayma de paper stampada, per la part sua, qui són CL llibres. E la dita obra sia continuada sens interval·l de altra obra qui muntàs a pus de X cuhens.

E fets e stampats los dits llibres, aquells se haïen a partir per terç entre los damunt dits de dita companyia: ço és, quascú d'ells CL llibres, al for que serà concordat per ells tots tres. E donar compte e rahó la hu a l'altre del que serà venut, tostemp qualsevol d'ells ho requerís. E que nengun d'ells no puxe vendre's sinó al dit for que serà concordat, altrament ho haia a pagar del seu.

E la dita companyia sia durable e dur fins tant los dits llibres seran venuts, si donchs entre dites parts no era concordat del contrari.

E la dita companyia e totes e sengles coses en aquella contengudes prometten les dites parts, quant a quascuna d'elles se sguarden, tenir e servir, e en aquella haver-se bé e lealment, tot frau postposant, sots pena de C florins d'or d'Aragó, pagadós per la terça part a l'honorable veguer de Barchinona o altre oficial qui de açò faria la execució, e adquisidora per les dues parts a la part obedient e qui tindrà e servarà dita companyia, e pagadora per la part qui contrafaria, obligant-ne per açò la hu a l'altre, *et vicisim*, tots e sengles béns lurs, axí mobles com immobles, haguts e per haver. E ho juren a nostre Senyor Déu e als seus quatre Evangelis, per ells corporalment tocats. E volen les dites parts que de la present concòrdia e companyia ne sia feta carta pública, una e moltes et tantes com ne seran demanades, per lo notari daval scrit, per memòria del sdevenidor.

E lo dit Johan Trincher haie de donar dit paper per compliment de CL dels dits llibres, e los dits X sous per rayma per los treballs de empremtar, sens dilació alguna, tota ora e quant request

ne sia. E los dits Gabriel Pou e Sabastià d'Escoci haien a donar los dits libres ben acabats e em-premtats e ystoriats, en tan breu temps com fer se puxa, en axí que no-s puxa dir que per dilació lur la dita obra no-s continuàs. En absència o deffaliment de algú dels dits stampadós, l'altre d'ells hagués a donar compliment en dita obra, de manera que lo dit Johan Trincher, en tot cars, hagués los dits CL libres qui vénen a la sua part. E per ço ne obliguen la una part a l'altra tots lurs béns. E ho juren. E que no puxen los dits stampadors fer més anant dels dits libres, sinó los dits CCCCL libres sots la pena damunt dita.

Testes: Anthonius Vilar, parator pannorum lane, et Iohannes Pallerès, scriptor, habitatores Barchinone.

a. ciutadans, *al ms ciutadas per manca del signe d'abreviació.*

275

1500, juny, 13. Barcelona

Benet Escariot, genovès, llibreter, promet a Joan Trinxer, llibreter, ciutadà de Barcelona, que viurà amb ell durant 2 anys per tal d'aprendre l'ofici de llibreter i treballar del dit ofici a la botiga del mestre Joan Trinxer. Joan Trinxer, durant aquest temps, li donarà una paga de 20 ducats, a raó de 10 ducats per any.

AHPB, Joan VILAR, *Vicesimum tertium manuale contractuum et aliorum instrumentorum* 1500, maig, 11 - 1501, maig, 9, s.n.

Ego Benedictus^a Schariot, genuensis, libraterius, gratis *et cetera*, ad duos annos, qui currere incipiant decima die presentis et infrascripti mensis iunii, afirmo me vobiscum Iohanne Trinxer, libraterio, cive Barchinone, causa discendi dictum officium *de librater*, et alias serviendi vobis et domui vestre in omnibus mandatis vestris, licitis et honestis. Promittens vobis quod ero bonus, fidelis, legalis, sollicitus, intentus et honestus, procurando vobis utilia et inutilia pro viribus evitando, et pro viribus meis laborando circa dictum officium *de librater* in dicta vestra botigia. Et quod in fine dicti temporis emendabo vobis omnes dies quibus absens fuero. Et si quid mali in bonis vestris impulero^b. Et dictus Iohannes Trinxer acceptavit dictum Benedictum Scariot. Et promisit sibi dare pro sui solidata viginti ducatos per totum dictum tempus dictorum duorum annorum, ad rationem decem ducatorum pro anno, sine dilatione *et cetera*. Obligarunt unus alteri omnia bona. Iurarunt. Et etiam dictus Benedictus obligavit personam.

Testes: Anthonius Luch, assahunator pellium, et Iohannes de la Font, traginerius, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *impulero sic al ms.*

276

1500, juliol, 7. Barcelona

*Gabriel Prats, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix deure a Nicolau Capa, as-
saonador, ciutadà de Barcelona, 23 lliures, 10 sous i 6 diners, que són part del preu de
25 lliures pel cuiro que li comprà. Promet que pagarà a raó d'un florí per mes.*

AHPB, Miquel FORTUNY, *Vicesimum quartum manuale* 1500, maig, 27 - 1500, novembre, 4, fol. 30r-v.

Die martis, VII^a mensis iulii, anno predicto.

Ego^a Gabriel^b Prats, libraterius, civis Barchinone, gratis *et cetera*, confiteor et recognosco vobis Nicholao Capa, asseunatori, civi Barchinone, presenti, quod debeo vobis viginti tres libras, decem octo solidos et sex denarios monete barchinonensis, ratione reste illarum viginti quinque librarum, quas vobis debebam pro coreyo per me a vobis empto. Et ideo renuntiando *et cetera*, convenio et promitto vobis quod dictas viginti tres libras, decem octo solidos et sex denarios dabo et solvam vobis, aut cui volueritis loco vestri, in hunch videlicet modum: scilicet per totum presentem mensem iulii^c unum florenum auri valentem decem septem solidos monete Barchinonenses, et per totum mensem augusti proxime venturum alium florenum auri, et sich deinde in quolibet mense unum florenum auri, donech et quousque solutus et satisfactus sitis in predictis viginti tribus libris, decem octo solidis et sex denariis. Et hec promitto attendere et complere *et cetera*, sine dilatione *et cetera*. Est salarium procuratoris, scilicet, intus quinque et extra decem *et cetera*. Ultra quod salarium promitto solvere omnes missiones *et cetera*. Super quibus *et cetera*. Credatur *et cetera*. Et pro predictis *et cetera*, obligo vobis et vestris omnia et singula bona mea *et cetera*. Renuntio omnibus guidaticis *et cetera*. Renuntio foro meo proprio et ipsius fori privilegio *et cetera*. Submittens foro et iurisdictioni honorabilis vicarii Barchinone aut alterius officialis *et cetera*. In quo *et cetera*. Et pro hiis *et cetera*, facio et firmo scripturam tertii in libro tertiorum curie honorabilis vicarii Barchinone *et cetera*. Obligo proinde personam et omnia bona mea *et cetera*. Iuro *et cetera*.

Testes: Petrus Julià, curritor publicus et iuratus civitatis, et Benedictus Iohannis, ac Geraldus Respall, scriptores Barchinone.

a. Al marge esquerre in comuni - b. Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma - c. Segueix ratllat quod.

1500, agost, 31. Barcelona

Joan Sallent, llibreter, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut de Jaume Poble, mercader, ciutadà de Barcelona, 12 lliures que completen el preu de 143 lliures i 12 sous per les quals va enquadrernar, lligar i daurar 32 Breviaris de l'ofici de Vic.

AHPB, Miquel FORTUNY, *Vicesimum secundum manuale* 1500, maig, 27 - 1500, novembre, 4, fol. 56v.

Die lune, XXXI^a et ultima mensis augusti, anno a nativitate Domini millesimo quinquagesimo.

Ego^a Iohannes^b Sallent, libraterius, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis Iacobo Poble, mercatori, civi Barchinone, presenti, et ad complementum illarum centum quadraginta trium librarum et duodecim^c solidorum monete barchinonensis, pro quibus cornavi seu ligavi trescenta triginta duo *Breviaria* officii diocesis Vicensis, et de ipsis deauravi triginta duo *Breviaria*, et tam pro ipsa ligatura quam pro ipso deuramento, ad complementum ipsius quantitatis dedistis et solvistis seu dici et scribi fecistis michi in tabula cambii Francisci Balester, campisoris, civis Barchinone, duodecim libras monete barchinonensis predicte. Et ideo renuntiando *et cetera*.

Testes: venerabilis frater Iohannes Fluvià, monacus et prepositus monasterii Sancti Pauli de Campo, et discretus Petrus Monger, presbiter Barchinone.

a. *Al marge esquerre* in comuni - b. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - c. *Segueix ratllat* denariorum.

1500, novembre, 12. Barcelona

Joan Salitons, de la vila de Guissona, bisbat d'Urgell, promet a Pere Labià, llibreter, ciutadà de Barcelona, que el seu fill Bartomeu Salitons, de 12 anys, viurà amb ell durant 6 anys, per tal d'aprendre l'ofici de llibreter i de llegir i escriure. Pere Labià, durant aquest temps, el mantindrà i el vestirà i calçarà. A la fi del contracte el vestirà amb roba nova.

AHPB, Antoni Benet JOAN, *Reportorium* 1500, gener, 9 - 1500, desembre, 29, s.n.

AHPB, Antoni Benet JOAN, *Manuale V* 1499, abril, 18 - 1500, maig, 19, s.n.

Ego Iohannes^a Salitons, ville Guissone, diocesis Urgellensis, gratis, a XIII^a presentis^b mensis novembris, anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo, ad sex annos, afirmo vobis Petro Labia, libraterio Barchinone^c, Bartholomeum Salitons, filium meum, etatis XII^m annorum vel inde circa, causa addicendi officium vestrum, alias servire vobis in omnibus licitis et honestis. Promittens quod, durante dicto tempore, non recedet a vestro servitio sine licentia vestra primitus petita^d et optenta. Et in fine temporis emendabit omnes dies quos absens fuerit una cum damnis et missionibus. Tamen vos^e habeatis ipsum instruere in bonis moribus, et docere officium vestrum *de librater*, et docere *de legir e scriura*^f. Et providere sibi in sibo et potu, qualciatu et vestitu, ad vestram cognitionem. Et in fine temporis habeatis vestire totum de novo ad usum et consuetudinem Barchinone. Ad hec ego Petrus^g Labia, acceptans dictum Bartholomeum in discipulum^h, convenio et promitto vobis doceamⁱ officium meum *de librater* et *de legir*. Et induam ipsum durante dicto tempore et in fine temporis totum de novo. Et pro hiis utraque pars nostrum alteri obligamus omnia et singula bona nostra, mobilia et immobilia, habita et habenda. Et renuntiamus omni alii iuri, rationi, usui et consuetudini contra hec repugnantibus. Et iuramus.

Testes: discretus Iohannes Senya, presbiter, beneficiatus in Sede Barchinone, et Franciscus Murtra, tapinerius, cives Barchinone.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliques per a indicar la ferma* - b. *presentis interlineat* - c. *Segueix repetit Barchinone* - d. *petita manca al ms* - e. *vos interlineat* - f. *Segueix al ms providere* - g. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - h. *discipulum, al ms dicipulum* - i. *doceam, sic al ms* - k. *meum de librater et interlineat* - l. *Segueix ratllat du*.

279

1500, novembre, 28. Barcelona

Nicolau Spindeler, mestre de llibres d'estampa alemany, habitant de Barcelona, ven a Joan Claperós, mercader, ciutadà de Barcelona, 50 volums de la Gramàtica Nova d'Elío Antonio de Nebrija pel preu de 12 lliures i 10 sous. Nicolau Spindeler lliura tan sols 11 quaderns de cada volum, la resta serà lliurada d'aquí fins la festa de Nadal. Joan Claperós paga tan sols 7 lliures i la resta serà lliurada en rebre els quaderns que manquen. La venda es fa amb la condició de retrovenda executable en el termini de 4 mesos.

AHPB, Pere TRITER, *Manuale contractuum numero vicesimum quartum* 1500, maig, 12 -1501, febrer, 5, fol. 77r.

Die sabbati, XXVIII^a dictorum mensis et anni.

Nicolaus^a Spindaler, stampator librorum de stampa, habitator Barchinone, gratis *et cetera*, vendo vobis venerabili Iohanni Claperós, mercatori, civi dicte civitatis, presenti, quinquaginta *Brixes Grammaticæ Nove*, stampatas in papiro, de quibus vobis tradidi undecim quaternos de quolibet *Brixa*. Et residuum ad complementum cuiuslibet *Brixæ*, usque ad dictum numerum dictarum quinquaginta *Brixarum*, vobis tradere promito hinc ad festum Nathalis Domini proxime venturi, pro pretio et nomine pretii pro omnibus predictis quinquaginta *Brixis* duodecim librarum et decem solidorum. De quo pretio michi bistraxistis et solvistis, et ego a vobis confiteor habuisse et recepisse, septem libras, X solidos Barchinone hoch modo: scilicet, duas libras, X solidos numerando, et restantes quinque libras ad complementum dictarum VII librarum, X solidorum michi dici et scribi fecistis in tabula cambii seu depositorum dicte civitatis Barchinone, exceptioni dictarum VII librarum, X solidorum michi modo predicto non solutarum, non habitatarum et non receptorum omnino renuntians. Viceversa ego Iohannes^b Claperós, laudans predicta et acceptans dictam venditionem, promitto vobis dicto Nicholao Spindaler quod ego tradam et solvam residuum dicti pretii ad complementum dictarum XII librarum, X solidorum, incontinenti tradito per vos michi complemento dictarum quinquaginta *Brixarum*. Que omnia et singula nos dicti contrahentes, scilicet ego dictus Nicholao Spindaler, venditor, ex una parte, et ego dictus Iohannes Claperós, emptor, ex parte altera, promittimus pars parti et vicissim, prout utraque^c nostrum dictarum partium alteri et vicissim fieri et attendi ac compleri habeat^d, facere, attendere et complere, tenere et observare. Sine *et cetera*... *Damna et cetera*. *Credatur et cetera*. *Obligamus pars parti ad invicem et vicissim bona et cetera*. *Renuntiamus et cetera*. *Iuramus et cetera*. *Hec igitur et cetera*. *Fiant duo et cetera*.

Testes: Vincentius Alaxandre, causidicus, et Iohannes Ramon Corró, libraterius, cives Barchinone.

Iohannes Claperós, predictus, gratis *et cetera*, sollemni stipulatione convenio et promitto vobis dicto Nicholao Spindaler, presenti, quod si hinc ad quatuor menses proxime venturos vos restituetis, dabitis et solvetis michi dictas XII libras, X solidos, que sunt pretium dictarum L *Brixarum*, ego restituam et dicto pretio revendam vobis et tradam dictas L *Brixas*. Et proinde cartam rationabilem vobis faciam cum clausulis debitis et oportunis. Et hec faciam *et cetera*. Sine *et cetera*. *Damna et cetera*. *Credatur et cetera*. *Obligo bona et cetera*. *Renuntio et cetera*. *Iuro et cetera*. *Hec igitur et cetera*.

Testes predicti.

a. *Damunt el nom, dues ratlletes obliqües per a indicar la ferma* - b. *Damunt el nom, les dues ratlletes de la ferma* - c. *utraque, al ms utramque* - d. *habeat, al ms amb abreviatura supèrflua*.

ÍNDIX TOPONOMÀSTIC

N. B.: Ells números d'aquesta taula remetent a la xifra idèntica amb què són numerats els documents aplegats en aquest estudi.

- Abella, Bartomeu, bainer, ciutadà de Barcelona, 143, 144.
Adam, porgador de blat, 105.
Adzuara, Domènec, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, 23.
Agell, Berenguier, cirurgià, ciutadà de Barcelona, 61.
Agnès, muller d'Antoni de Banyaloca, notari, ciutadà de Barcelona, 53, 54, 55, 56.
Agnès, muller de Joan Trinxer, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 226.
Aguilar, Francesc d', mercader, ciutadà de Barcelona, 122.
Aguilar, Pere d', prevere, batxiller en decrets, 31.
Aguiló, Miquel, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 226.
Agustina, muller de Joan Robinell, mercader, ciutadà de Barcelona, 209, 225.
Albalat, Pere d', servidor de Pere sa Sala, escrivà del rei, ciutadà de Barcelona, 155.
Albanell, Nicolau, mercader, ciutadà de Barcelona, 118.
Albert, Bernat, cavaller, procurador reial als comtats de Rosselló i Cerdanya, 65.
Albiol, Miquel, doctor en lleis, ciutadà de Barcelona, 84.
Alegre, Francesc, menor, ciutadà de Barcelona, 207.
Alegre, Joan, escuder, habitant de Barcelona, 95.
Alemanya, imperi, 57, 73, 196, 252, 256, 259, 261.
Alexandrano, Joan, llibreter, 166.
Alexandre, Vicenç, causídic, habitant de Barcelona, 196, 226, 279.
Alfons [el Magnànim], rei d'Aragó, 32.
Almogàver, Gabriel, fill de Joan Almogàver, ciutadà de Barcelona, 140.
Almogàver, Joan, ciutadà de Barcelona, 140.
Almoína dels Pobres de la Seu de Barcelona, 38.
Almúnia, Antoni, mercader, de la vila d'Igualada, diòcesi de Vic, 204.
Alost, Pere, oriünd de la vila d'Olesa, habitant de Barcelona, 58.
Altadell, Gabriel, llibrer del rei, ciutadà de Barcelona, 141, 142.
Altalló, Pere, fuster, de la vila de Solsona, 150.
Altimir, Galceran, escrivent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, 123.
Alzadar Matha, Bartomeu, llancer, ciutadà de Barcelona, 190.
Amat, Gracià, patró de calavera, ciutadà de Barcelona, 113, 114.
Andreas, Francesc, clergue tonsurat, oriünd del ducat de Savoia, habitant de Barcelona, 87.
Andreu, Francesc, alias Alfonso, escrivent, ciutadà de Barcelona, 198.
Andreu, Guillem, notari, ciutadà de Barcelona, 27.
Andreu, muller de Joan Roca, frener, ciutadà de Mallorca, 79.
Angelina, muller de Pere Jaume de Sant Joan, canviador de monedes, ciutadà de Barcelona, 78.
Angelineta, filla de Pere Jaume de Sant Joan, canviador de monedes, ciutadà de Barcelona, 78.
Anglada, Pere, escrivent de Barcelona, 51.
Anglès, Gabriel, notari, ciutadà de Barcelona, 149.
Antoni, Jaume, doctor 'utriusque iuris', ciutadà de Barcelona, 171.
Antoni, Pere, forner, ciutadà de Barcelona, 134.
Antònia, muller de Francesc Valls, cirurgià, ciutadà de Barcelona, 151.
Antònia, muller de Francesc Valls, cirurgià, de la vila de Ciutadella, illa de Menorca, 216.
Aragonès, Joan, ciutadà de Barcelona, 159.
Argentona, església parroquial, diòcesi de Barcelona, 33.
Arnau, Joan, apotecari, ciutadà de Barcelona, 129.
Aroles, Francesc Joan d', apotecari, ciutadà de Barcelona, 61.
Àvila, ciutat, regne de Castella, 196.
Bac, Pau, especier, ciutadà de Barcelona, 162.
Badia, Ramon, mercader, ciutadà de Barcelona, 37.
Badós, Ferran, donzell, 233.
Bages, Pere, llibreter, fill de Ramon Bages, teixidor de vels, ciutadà de Barcelona, 205, 220.
Baiona, Benet, escrivent de Barcelona, 118.
Baiona, Pere Joan, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 129.
Balaguer, Galceran, notari, ciutadà de Barcelona, 203, 213.
Balaguer, Tomàs, argenter, ciutadà de Barcelona, 117.
Balcebre, Joan, escrivent de Barcelona, 24, 25.
Balell, Antoni, vidrier, ciutadà de Barcelona, 269.
Ballester, Francesc, canviador, ciutadà de Barcelona, 268.
Ballester, Jaume, escrivent, habitant de Barcelona, 58.
Ballester, Monet, mercader, ciutadà de Barcelona, 113, 114.

- Ballester, Pericó, ciutadà de Barcelona, 2.
 Ballester, pintor, 156.
 Banyaloca, Antoni, notari, ciutadà de Barcelona, 53, 54, 55, 56.
 Banyeres, Berenguer, lloctinent del carceller del castell del veguer de Barcelona, 74.
 Barad, Gaspar, donzell, domiciliat a la ciutat de Mallorca, 175.
 Baró, Esperandéu, escriptent, habitant de Barcelona, 52.
 Baró, Martí, mercader, ciutadà de Barcelona, 240.
 Bartomeua, filla de Francesc Valls, cirurgià, de la vila de Ciutadella, illa de Menorca, 216.
 Barús, Jaume, escriptent, habitant de Barcelona, 107.
 Basés, ciutat, regne de França, 162.
 Basset, Pere, corredor públic i jurat, ciutadà de Barcelona, 149.
 Batallós, Bertran, sastre, habitant de Barcelona, 208.
 Batallós, Rigalt, fill de Jaume Batallós, agricultor, del lloc de Capdenach, diòcesi de Cahors, 208.
 Batlle, Bernat, escriptent de Barcelona, 59; notari, 65.
 Batlle, Pere, barber, ciutadà de Barcelona, 67.
 Batlle, Ramon, escriptent de Barcelona, 4.
 Beart, Enric, escriptent, oriünd d'Holanda, província d'Alemanya, 57.
 Beatriu, muller de Bernat Marimon, ciutadà de Barcelona, 203.
 Bell-lloc, Pere, corredor de felpa, ciutadà de Barcelona, 142.
 Bellmunt, Joan de, escriptent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, 26.
 Bellpuig, Andreu, botiguer, ciutadà de Barcelona, 101.
 Bells, Gabriel, escriptura jurat, ciutadà de Barcelona, 161.
 Bellsolà, Tomàs, de la parròquia de Lejordani, diòcesi de Girona, 272.
 Bellveí, Guillem de, escriptent de Barcelona, 26.
 Benajam, Francesc, escriptent, habitant de Barcelona, 138, 139.
 Benet, Domènec, carnisser, ciutadà de Barcelona, 117.
 Benet, Pere Climent, escriptent de lletra rodona, fill de Domènec Benet, carnisser, ciutadà de Barcelona, 117.
 Benet, Pere, mercader, ciutadà de Barcelona, 141.
 Bensen, Joan, del regne de França, habitant de Barcelona, 84.
 Berenguer [de Pau i de Perapertusa], bisbe de Girona, 175, 177.
 Berga, vila, 20, 72.
 Bernat, Joan, sastre, ciutadà de Barcelona, 255.
 Bertós, Jaume, fra, del convent de l'orde de Santa Maria de la Mercè de la ciutat de Barcelona, 20.
 Bertran, Bartomeu, mercader, ciutadà de Barcelona, 113.
 Bertran, Jaume, 233.
 Bertran, Joan, escriptent de Barcelona, 36.
 Bertran, Jordi, escuder, ciutadà de Barcelona, 252.
 Bertran, Pere, escriptent de Barcelona, 149.
 Bertran, Salvador, mercader, ciutadà de Barcelona, 232.
 Bertrana, vídua, 155.
 Besalú, vila, 80.
 Besiens, Miquel, escriptent de Barcelona, 91.
 Beuda, Bartomeu, ciutadà de Barcelona, 41.
 Bigorra, comtat, 185, 186, 190.
 Bisbal, La, vila, 96.
 Blanc, Joan, impressor de llibres, habitant de Barcelona, 149.
 Blanc, Joan, prevere de Barcelona, 216.
 Blanca, muller de Guillem Gras, mercader, ciutadà de Barcelona, 34.
 Blanquina, vídua de Pere Salom, metge, ciutadà de Barcelona; muller de Martí Baró, mercader, ciutadà de Barcelona, 240, 265.
 Blanxart, Joan, estanyer, ciutadà de Barcelona, 124.
 Boadella, Cebrià, escriptent, ciutadà de Barcelona, 68.
 Bobot, Baltasar, forner, ciutadà de Barcelona, 134.
 Boions, Bartomeu, cambrer del monestir de Santa Maria de Ripoll, 260.
 Bojossa, Pere Pau, paraire, habitant de Santpedor, 183.
 Bonet, Antoni, notari, escriptura del rei, ciutadà de Barcelona, 188.
 Bonet, Mateu de, mestre de llibres d'estampa, oriünd de Venècia, habitant de Barcelona, 243, 244.
 Bòria, Bartomeu, prevere de Manresa, 69.
 Borrell, Francesc, escriptent, habitant de Barcelona, 107.
 Bosc, Antoni, notari, ciutadà de Barcelona, 228.
 Bosc, Bartomeu, escriptent de Barcelona, 145, 159.
 Bosc, Cristòfor, llibreter, ciutadà de Barcelona, 234, 271.
 Bosc, Esteve, peller, ciutadà de Barcelona, 167.
 Bosc, Jaume, sastre, ciutadà de Barcelona, 6.
 Bosc, Pere, fill de Cristòfor Bosc, llibreter, ciutadà de Barcelona, 234; llibreter, 271.
 Boscà, Joan Brigit, ciutadà de Barcelona, 132.
 Boscà, Joan, escriptent de Barcelona, 265.
 Boscà, Joan, fill de Joan Brigit Boscà, ciutadà de Barcelona, 132.
 Boscà, Pere, prevere de Barcelona, 26.
 Boscà, Salvador, de la parròquia de Sant Vicenç de Sarrià, del territori de Barcelona, 147.
 Bou, Guillem, mercader, ciutadà de Barcelona, 248, 256.
 Bret, Guillem, mercader, ciutadà de Barcelona, 174.
 Bretanya, regió, 124.
 Brujó, Joan, notari, ciutadà de Barcelona, 94.
 Brun, Pere, mestre de llibres d'estampa francès, ciutadà de Barcelona, 124.

- Bruna, Joan, clergue de la diòcesi d'Urgell, 164.
 Brussel·les, ciutat, diòcesi de Cambrai, 122.
 Buesa, Jaume, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 111, 113, 114.
 Burgos, Ferran, escrivent de Barcelona, 86.
 Busquet, Joan, sastre, ciutadà de Barcelona, 99.
 Busquet, Pere, escrivent de lletra rodona, fill de Joan Busquet, sastre, ciutadà de Barcelona, 99.
 Busquets, Esteve, prevere, procurador del monestir de Santa Maria de Pedralbes, orde de Santa Clara, 70, 76.
 Busquets, Jaume, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 166.
 Busquets, Joan Ferrer, mercader, ciutadà de Barcelona, 252, 257.
 Busquets, Joan, manobre, ciutadà de Barcelona, 269.
 Bussot, Antoni, rector de la taula de canvi de la ciutat de Barcelona, ciutadà de Barcelona, 19.
 Bussot, Antoni, sabater, ciutadà de Barcelona, 116.
 Cabanelles, Guillem de, mercader, rector de la taula de canvi de la ciutat de Barcelona, ciutadà de Barcelona 10, 12, 14.
 Cabanyelles, Guillem, 36.
 Cabisso, Joan, 105.
 Cabrer, Vicenç, ciutadà de Tarragona, 167.
 Cabrera, Miquel, cirurgià, ciutadà de Barcelona, 271.
 Cabrit, Bernat, teixidor de draps de seda, ciutadà de Barcelona, 267.
 Cabrit, Dalmau, peller, ciutadà de Barcelona, 152.
 Cabrit, Gabriel, fill de Bernat Cabrit, teixidor de draps de seda, ciutadà de Barcelona, 267.
 Cabrit, Pere, fill de Dalmau Cabrit, peller, ciutadà de Barcelona, 152.
 Cahors, diòcesi, 208.
 Calderons, Mateu, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, 5, 26, 38, 61, 71.
 Calders, Bartomeu, paraire, ciutadà de Barcelona, 111.
 Caleselles, Bartomeu, mercader, ciutadà de Barcelona, 131.
 Càller, ciutat, illa de Sardenya, 18.
 Callís, Jaume, jurista, ciutadà de Barcelona, 67.
 Calm, Francesc sa, llibreter o lligador de llibres, ciutadà de Barcelona, 19, 22, 32.
 Cambrai, diòcesi, 122.
 Camp de Tarragona, regió, 102.
 Campamar, Joan, impressor de llibres, ciutadà de Barcelona, 197, 198.
 Camporrells, Joan de, llibreter o lligador de llibres, convers, ciutadà de Barcelona, 27, 30, 35.
 Campronon, Pere, notari, habitant de Barcelona, 97.
 Camps, Pere, apotecari, ciutadà de Barcelona, 155.
 Cantarer, Pere, cuiner, ciutadà de Barcelona, 171.
 Canyelles, Gabriel, notari, ciutadà de Barcelona, 2.
 Canyelles, Jaume, escrivent de Barcelona, 1, 15.
 Canyís, Marc, argenter, ciutadà de Barcelona, 3.
 Capa, Nicolau, assaonador, ciutadà de Barcelona, 276.
 Capdenac, vila, diòcesi de Cahors, 208.
 Capdepós, Antoni, prevere, beneficiat a l'església de la vila de Santpedor, 183.
 Capdevila, Arnau de, ciutadà de Barcelona, 61.
 Capell, Guillem, mercader, ciutadà de Barcelona, 29.
 Caraner, Rafael, beneficiat a la capella de Sant Miquel de l'església parroquial de la vila de Ciutadella, nebot de Joan Marí, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 216.
 Carbonell, Francesc, apotecari, ciutadà de Barcelona, 197, 198, 224.
 Carbonell, Mateu, doctor en lleis, de Barcelona, 21.
 Carbonell, Pere Miquel, notari, ciutadà de Barcelona, fill de Francesc Carbonell, apotecari, ciutadà de Barcelona, 141, 142, 198, 201; arxiver del rei, 227, 233, 236, 247, 261.
 Carcassona, ciutat, 34.
 Cardona, comtat, 57; vila, 58.
 Cardona, Francesc, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 202.
 Cardona, Francesc, mercader, ciutadà de Barcelona, 39.
 Cardona, Gabriel, llicenciat en lleis, ciutadà de Barcelona, 17.
 Cardona, Gabriel, prevere, mestre en teologia, beneficiat a l'església del monestir de Santa Maria de Montsió, 172.
 Cardona, Gaspar, escuder de Nicolau Albanell, mercader, ciutadà de Barcelona, 118.
 Cardona, Pere, llibreter, ciutadà de Barcelona, 226.
 Cardona, Pere, patró de nau, ciutadà de Barcelona, 113, 114.
 Carner, Jaume Ferrer, escrivent de Barcelona, 103.
 Carqueses, Bartomeu, obrer i procurador de l'església de Sant Andreu de Llavaneres, 191.
 Carrera, Dalmau sa, mercader, ciutadà de Barcelona, 118.
 Carrera, Dalmau sa, mercader, ciutadà de Barcelona, 2.
 Carrera, Jaume sa, notari, ciutadà de Barcelona, fill de Dalmau sa Carrera, mercader, ciutadà de Barcelona, 2.
 Carrera, Pere sa, parent de Jaume sa Carrera, notari, ciutadà de Barcelona, 2.
 Carreres, Guillem, frare del convent dels Frares Predicadors de Barcelona, 155.
 Cartanyà, Pere, boter, habitant de Barcelona, 210.
 Casa de la Caritat de la Seu de Barcelona, 25.
 Casadevall, Ramon, paraire de draps de llana, de la vila de Besalú, 80.
 Casafanra, Jaume de, notari, escrivà del rei, ciutadà de Barcelona, 188; lloctinent de la tresoreria del rei a Catalunya, 235.

- Casal, Vicenç, impressor de llibres, ciutadà de Barcelona, 243.
- Casanova, Francesc, escripteur de Barcelona, 5.
- Casanova, Llorenç de, escripteur de Barcelona, 8.
- Casasaia, Bonanat, fill de Francesc de Casasaia, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 13.
- Casasaia, Francesc de, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 13.
- Caselles, Mateu, cuirasser, ciutadà de Barcelona, 222.
- Caselles, Mateu, escripteur, ciutadà de Barcelona, 43.
- Cases, Antoni, ciutadà de Barcelona, 22.
- Casesnoves, Francesc de, escripteur de Barcelona, 7.
- Castanyer, Antoni Ramon, fill de Francesc Castanyer, peller, ciutadà de Barcelona, 112.
- Castanyer, Francesc Benet, fill de Francesc Castanyer, peller, ciutadà de Barcelona, 112.
- Castanyer, Francesc, peller, ciutadà de Barcelona, 112.
- Castanyer, Francesc, professor en ambdós drets, canonge i ardiaca del Vallés a la Seu de Barcelona, 16.
- Castanyer, Pere, parent de Francesc Castanyer, professor en ambdós drets, canonge i ardiaca del Vallés a la Seu de Barcelona, 16.
- Castella, regne, 11, 245.
- Castellar, Francesc, escripteur de Barcelona, 8, 12.
- Castelló, Pere, escripteur de Barcelona, 23.
- Català, Andreu, escripteur reial, 108.
- Català, Francesc, fill de Jaume Català, agricultor, ciutadà de Barcelona, 194.
- Català, Guerau, prevere, beneficiat a l'església de Sant Jaume de la ciutat de Barcelona, 61.
- Català, Jaume, agricultor, ciutadà de Barcelona, 194.
- Catalunya, principat, 235.
- Catarro, Pere, prevere de Barcelona, 161.
- Caterina, muller de Cristòfor Marí, de la vila de Ciutadella, illa de Menorca, 216.
- Caterina, muller de Joan Garró, mercader, ciutadà de Barcelona, 29.
- Caterina, muller de Joan Ubac, notari, ciutadà de Barcelona, 106.
- Caterina, muller de Nicolau Spindeler, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, 160.
- Cellers, Dalmau, escripteur, habitant de Barcelona, 66.
- Cenrós, Joan, escripteur, ciutadà de Barcelona, 35.
- Cerdanya, comtat, 52, 65.
- Cerdanya, Joan, guarnimenter, ciutadà de Barcelona, 263.
- Cervelló, Guerau Alemany de, cavaller, 168.
- Cervelló, Guerau de, mercader, ciutadà de Barcelona, 118.
- Cervelló, terme, 231.
- Cervera, Rafael, habitant de Barcelona, 132.
- Cervera, Rafael, notari, ciutadà de Barcelona, 155, 235.
- Cervera, vila, 80.
- Cigales, vila, regne de Castella, 245.
- Ciutadella, vila, illa de Menorca, 216.
- Claperós, Joan, mercader, ciutadà de Barcelona, 279.
- Clapers, Joan, escripteur, habitant de Barcelona, 132.
- Claramunt, Lluís de, abat del monestir de Santa Maria de Serrateix, 225.
- Claveria, Garcia de, escripteur de lletra rodona, habitant de Barcelona, 88, 89.
- Closa, Bernat sa, rector de la taula de canvi de la ciutat de Barcelona, ciutadà de Barcelona, 19.
- Clot, Marc, paraire, ciutadà de Barcelona, 72.
- Codó, Antoni, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 150, 166.
- Coixí, Jaume, escripteur de Barcelona, 202.
- Colell, Bartomeu, rector de la vila de Piera, 75.
- Colell, Pere, notari, ciutadà de Barcelona, 153, 156.
- Coll, Antoni des, coraler, ciutadà de Barcelona, 27.
- Coll, Bonanat des, fill d'Antoni des Coll, coraler, ciutadà de Barcelona, 27.
- Coll, Galceran des, ciutadà de Barcelona, 251.
- Coll, Joan de, jurista, ciutadà de Barcelona, 109.
- Colls, Arnau de, escripteur de lletra rodona, habitant de Barcelona, 9.
- Coloma, Antoni, prevere, rector de l'església de Sant Sadurní de la Roca, 131.
- Colomer, Bonanat, hortà, ciutadà de Barcelona, 128.
- Colomer, Pere, calceter, ciutadà de Barcelona, 185, 186.
- Coma, Antoni sa, fill de Guillem sa Coma, llibreter, ciutadà de Barcelona, 116.
- Coma, Antoni, escripteur, ciutadà de Barcelona, 43.
- Coma, Guillem sa, llibreter o venedor de llibres, ciutadà de Barcelona, 40, 116.
- Comelles, Esteve, notari, ciutadà de Barcelona, 123, 141.
- Comelles, Joan, ciutadà de Barcelona, 83.
- Comes, Bertran, escripteur de Barcelona, 56.
- Comes, Guillem Pere, mercader, ciutadà de Barcelona, 259.
- Comes, Joan, escripteur de Barcelona, 184.
- Comes, Joan, prevere de la diòcesi de Lleida, 153.
- Company, Antoni, escripteur de Barcelona, 20, 110.
- Conesa, Andreu de, parxer, ciutadà de Barcelona, 173.
- Conflent, vila, diòcesi de Limoges, regne de França, 100.
- Constança, muller de Dalmau sa Carrera, mercader, ciutadà de Barcelona, 2.
- Constança, muller de Manuel Fanians, teixidor de draps de lli, habitant de Barcelona, 270.
- Constança, muller de Pere Vicenç, mercader, ciutadà de Barcelona, 44.
- Constantí, vila, del Camp de Tarragona, diòcesi de Tarragona, 102, 182.

- Corder, Pere, notari, ciutadà de Barcelona, 257, 259.
- Coromina, Pere sa, mercader, ciutadà de Barcelona, 134.
- Coromines, Jaume, escriptent, habitant de Barcelona, 207.
- Coromines, Marc, clergue de Barcelona, 173.
- Corró, àlias d'Antoni Ramon, llibreter, ciutadà de Barcelona, 112, 138, 139, 145, 279.
- Corró, Joan, escriptent de Barcelona, 23.
- Corró, Joan, peller, ciutadà de Barcelona, 24.
- Corró, Pere, blanquer, ciutadà de Barcelona, 218.
- Cortada, Nicolau, escriptent, ciutadà de Barcelona, 65.
- Cortal, Bartomeu, de la parròquia de Sant Just Desvern, 38.
- Cortal, Salvador, fill de Bartomeu Cortal, de la parròquia de Sant Just Desvern, 38.
- Cortés, Joan, prevere de Barcelona, 152.
- Cosquella, Pere, notari, ciutadà de Barcelona, 35, 36.
- Costa, Bartomeu, escriptent de Barcelona, 135.
- Costa, Jaume, mercer de Barcelona, 145.
- Costa, Jaume, peller, ciutadà de Barcelona, 107.
- Costa, Llorenç, lligador de llibres, ciutadà de Barcelona, 36.
- Costa, Miquel, ciutadà de Barcelona, 41.
- Costa, Pere, escriptent de Barcelona, 184.
- Crespità, Lleonard, carceller del castell del veguer de Barcelona, ciutadà de Barcelona, 73, 74.
- Cristià, Lleonard, fra, de l'orde de Sant Francesc, 129.
- Cristòfol, Pere, prevere, beneficiat a la catedral de Basés, regne de França, 173; beneficiat a l'església parroquial de Sant Just de Barcelona, 195.
- Dalmau, Bernat, de la parròquia de Santa Coloma de Vinyoles, diòcesi de Vic, 190.
- Darderich, Pere, boter, ciutadà de Barcelona, 210.
- Dela, Pere Joan, estudiant, escolar de l'església de Santa Maria del Pi de Barcelona, 120.
- Delmares, Antoni, donzell, habitant de Barcelona, 200.
- Demesa, Antoni, doctor en lleis, ciutadà de Barcelona, 118.
- Desllor, Bernat, mestre en medicina, ciutadà de Barcelona, 118.
- Deulosal, Pere, notari, de la vila de Perpinyà, 108.
- Devesa, Gabriel, notari, ciutadà de Barcelona, 139.
- Diputació del General de Catalunya, 262.
- Domènec, Arnau, fill de Cristòfor Domènech, teixidor de vels, ciutadà de Barcelona, 128.
- Domènec, Bartomeu, escriptent de Barcelona, 30.
- Domènec, Bernat, prevere, beneficiat a l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona, 71.
- Domènec, Cristòfor, teixidor de vels, ciutadà de Barcelona, 128.
- Domènec, Gaspar, seder, ciutadà de Barcelona, 131.
- Donastasio, Domènec, notari, 28.
- Doni, Leonardo de, mercader, ciutadà de Barcelona, 18.
- Dossa, Vicenç, agricultor, ciutadà de Barcelona, 95.
- Drol-la, Joan Batart, mercer, habitant de Barcelona, 124.
- Dualda, Arnau Sans, donzell, habitant de Barcelona, 241.
- Durall, Galceran, cavaller, habitant de Barcelona, 248, 249.
- Duran, En, tirasser, de la ciutat de Vic, 190.
- Duran, Pere, mercer, habitant de Tortosa, 246.
- Dusay, Jaume, notari, de la parròquia de Sant Cebrià de Cabanyes, diòcesi de Barcelona, 46.
- Eixerat, Pere, notari, escriptent del rei i regent l'escrivania de la vegueria de Barcelona, 137.
- Eiximénez, Joan, escriptent de Barcelona, 255.
- Eiximenis, Martí, mercader, ciutadà de Barcelona, 82, 83.
- Eiximenis, Pere, clergue ordenat 'in sacris', de la diòcesi de Tarassona, escriptent de lletra rodona, 82, 83.
- Eroles, Pau d', doctor en lleis, ciutadà de Barcelona, 78.
- Escariot, Benet, llibreter genovès, 275.
- Escobat, Joan d', espaser, ciutadà de Barcelona, 208.
- Escòcia, Sebastià d', mestre de llibres d'estampa, oriünd del lloc de Cigales, regne de Castella, 245, 274.
- Escura, Pere, escriptent de lletra rodona, del lloc de Vila, regne de França, 93.
- Espanyó, Rafael, mercader, ciutadà de Barcelona, 256.
- Esplugues, Joan, mestre en arts i en medicina, canonge de la Seu de Barcelona, 62.
- Esquerit, Guillem Pere, notari, ciutadà de Barcelona, 70, 76.
- Estadella, Francesc, de la vila de Santa Coloma de Queralt, diòcesi de Vic, 34.
- Estanyol, Pere, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 195.
- Esteve, Joan, escriptent de lletra rodona, de Barcelona, 55.
- Esteve, Joan, tapiner, ciutadà de Barcelona, 224.
- Esteve, Pere, notari, ciutadà de Barcelona, 70, 92.
- Estradé, Gaspar, teixidor de draps de lli, ciutadà de Barcelona, 254.
- Eufrasina, muller de Jona Ubac, notari, ciutadà de Barcelona, 168.
- Eufrasina, muller de Ramon Isach, llibreter, ciutadà de Barcelona, 190.
- Eulàlia, muller de Miquel Miravet, escriptent, ciutadà de Barcelona, 127.
- Eulàlia, muller de Pere Miquel Carbonell, arxiver del rei, ciutadà de Barcelona, 227, 236.
- Fabre, Galceran, ciutadà de Barcelona, 192, 193.
- Fabre, Rafael, escriptent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, 130, 134; dit també Fàbregues, 110, 113, 131.
- Fàbregues, Benet, escriptent de Barcelona, 125.
- Fàbregues, Gabriel, fuster, ciutadà de Barcelona, 110.

- Fàbregues, Rafael, v. Fabre, Rafael.
- Fageda, Francesc, causídic, ciutadà de Barcelona, 189.
- Fajol, Gaspar, clergue tonsurat, escriptent de lletra rodona, oriünd de Castelló de Farfanya, habitant de Barcelona, 85.
- Faner, Rafael, cuirasser, ciutadà de Barcelona, 222.
- Fanians, Baltasar, fill de Manuel Fanians, teixidor de draps de lli, habitant de Barcelona, 270.
- Fanians, Joan, sastre, oriünd de la ciutat de Lleida, fill de Manuel Fanians, teixidor de draps de lli, habitant de Barcelona, 270.
- Fanians, Manuel, teixidor de draps de lli, habitant de Barcelona, 270.
- Far, Francesc, calceter, ciutadà de Barcelona, 154.
- Far, Pere, llibreter, fill de Francesc Far, calceter, ciutadà de Barcelona, 154, 164.
- Faradell, Joan, escriptent de Barcelona, 71.
- Farber, Fanc, mercader, alemany, habitant de Barcelona, 232.
- Farissa, Joan, mercader, ciutadà de Barcelona, 118.
- Febrer, Francesc, alias Santacana, prevere, beneficiat i sagristà a la Seu de Barcelona, 146.
- Feixes, Francesc, clergue de Barcelona, 130.
- Feixes, Jaume, mercader, ciutadà de Barcelona, 158.
- Ferber s. Febrer, Francesc, mercader alemany, de la vila d'Ulm, d'Alemanya, 230, 252, 256, 257, 259, 261.
- Fermet, Nicolau, il·luminador de llibres, habitant de Barcelona, 246.
- Ferns, Domènec, escriptent de Barcelona, 220.
- Ferragut, Joan, ciutadà de Barcelona, 78.
- Ferragut, Pere, paraire de draps de llana, ciutadà de Barcelona, 148.
- Ferran, Antoni, notari, ciutadà de Barcelona, 211, 212.
- Ferran, Joan, mercader, ciutadà de Barcelona, 234.
- Ferran, Miquel, escriptent de Barcelona, 81, 82, 85, 88, 89; notari, ciutadà de Barcelona, 90, 91, 92, 168.
- Ferrer, Bernat, de la vila de Cervera, 80.
- Ferrer, Carmini, llibreter, habitant de Barcelona, 243; ciutadà de Barcelona, 246, 273.
- Ferrer, Esteve, apotecari, ciutadà de Barcelona, 262.
- Ferrer, Francesc, ciutadà de Barcelona, 109.
- Ferrer, Jaume, de la parròquia de Santa Maria d'Ossó, diòcesi d'Urgell, 229.
- Ferrer, Jaume, fill de Jaume Ferrer, de la parròquia de Santa Maria d'Ossó, diòcesi d'Urgell, 229.
- Ferrer, Joan Ramon, doctor 'utriusque iuris', ciutadà de Barcelona, 169.
- Ferrer, Joan, canviador, ciutadà de Barcelona, 101.
- Ferrer, Joan, notari, ciutadà de Barcelona, 53, 59.
- Ferrer, Joan, sabater, ciutadà de Barcelona, 247.
- Ferrer, Macià, prevere, beneficiat a l'església de Santa Maria del Pi de Barcelona, 210, 211, 212, 213; beneficiat a la Seu de Barcelona, 214, 218.
- Ferrer, Pere, causídic, ciutadà de Barcelona, 133.
- Ferrer, Pere, prevere de Barcelona, 203.
- Ferrer, Ramon, tintorer, ciutadà de Barcelona, 17.
- Ferrera, Pere de, escriptent de Barcelona, 11.
- Ferrerres, Pere de, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 110.
- Ferriol, Antoni, prohò i sagristà de la parròquia de Sant Pere de Gavà, diòcesi de Barcelona, 184.
- Ferrís, Pere, mercader, ciutadà de Barcelona, 36.
- Ferruçola, Jaume, estudiant d'arts, de la parròquia de Montagut, diòcesi de Girona, 272.
- Feu, Bartomeu, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 107.
- Feu, Francesc de, prevere de Barcelona, 51.
- Figuera, Mateu, corredor de felpa, ciutadà de Barcelona, 60.
- Figueres, Antoni, sabater, ciutadà de Barcelona, 177, 178.
- Figuerola, Bernat, mercader, ciutadà de Barcelona, 5.
- Figuerola, Pere, escriptent, habitant de Barcelona, 79.
- Figuerosa, Andreu, mercader, ciutadà de Barcelona, 31.
- Fita, Gaspar, alias Lleida, escriptent de Barcelona, 137.
- Fivaller, Galceran, donzell, ciutadà de Barcelona, 141, 142.
- Fivaller, Ramon, conseller i tresorer d'Alfons, rei d'Aragó, 32.
- Flandes, Joan Rotlan, cantoner, ciutadà de Barcelona, 255.
- Fluvià, Bernat, escriptent de Barcelona, 228.
- Fluvià, Joan, monjo, prepòsit del monestir de Sant Pau del Camp, de Barcelona, 277.
- Fluvià, Joan, notari, ciutadà de Barcelona, 136.
- Fogassot, Joan, escriptent de Barcelona, 110.
- Foguet, Joan, escriptent, habitant de Barcelona, 147.
- Foix, comtat, 34, 69.
- Folc, Antoni, notari, ciutadà de Barcelona, 189.
- Folc, Francesc, carnisser, ciutadà de Barcelona, 38.
- Folgueres, Llorenç, cinter, ciutadà de Barcelona, 238.
- Folgueres, Pere Ramon de, escriptent de lletra rodona, habitant de Barcelona, 90, 91.
- Folquer, Guillem, ciutadà de Barcelona, 30.
- Fonoll, Antoni Simon, escriptent de Barcelona, 193.
- Fonolles, Miquel de, escolar del rei, 21.
- Font de Borrell, Joan, canonge de la Seu de Barcelona, 151.
- Font, Elies de, clergue de Barcelona, 34.
- Font, Jaume sa, mercader, ciutadà de Barcelona, 13.
- Font, Jeroni sa, notari, ciutadà de Barcelona, 162.
- Font, Joan, draper, ciutadà de Barcelona, 49.
- Font, Joan de, de la tresoreria del rei, ciutadà de Barcelona, 60.
- Font, Joan de la, tragner, ciutadà de Barcelona, 275.

- Font, Joan de la, venedor de llibres, de Barcelona, 239.
- Font, Mateu sa, escriptent de Barcelona, 76.
- Font, Mateu sa, notari, regent l'escrivania de la veueria de Barcelona, ciutadà de Barcelona, 133.
- Font, Pere, fra, del convent de Santa Maria de Jesús de l'orde de Sant Francesc, 127.
- Fontscar, Francesc, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 27.
- Foquet, Joan, escriptent, habitant de Barcelona, 151.
- Fort, Pere, mercader, ciutadà de Barcelona, 59.
- Fort, Pere, mercader, ciutadà de Barcelona, 61.
- Fortià, Galceran, escriptent, ciutadà de Barcelona, 143, 144.
- Fortuny, Miquel, notari, ciutadà de Barcelona, 191.
- Franc, Francesc, doctor 'utriusque iuris', ciutadà de Barcelona, 200, 235.
- Franc, Joan, escriptent de Barcelona, 81, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91; ciutadà de Barcelona, 92, 93, 94.
- França, regne, 84, 93, 100, 162, 272.
- Francesca, muller de Bartomeu Cortal, de la parròquia de Sant Just Desvern, 38.
- Francina, muller de Feliu Rosàs, giponer, ciutadà de Barcelona, 135.
- Francina, muller de Gaspar Mieres, llicenciat 'in utroque iure', ciutadà de Barcelona, 147.
- Frares Predicadors, orde, 78.
- Frisa, Ambert de, roquer, ciutadà de Barcelona, 225.
- Fuster, Pere, defensor de la mercadera i clavari del dret que es recapta per la mateixa, 35, 36.
- Gabriela, muller de Guillem Vicenç, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 267.
- Galf, Agustí, llibreter, ciutadà de Barcelona, 112.
- Gallart, Pere, mercader, ciutadà de Barcelona, 160.
- Garcia, Andreu, estudiant, escolar de l'església de Santa Maria del Pi de Barcelona, 120.
- Garcia, Antoni, escriptent de lletra rodona, oriünd de la ciutat de Sevilla, regne de Castella, 11.
- Garcia, Diego, escrivà i arxiver reial, ciutadà de Barcelona, 49, 66.
- Garcia, Jaume, escriptent de Barcelona, 244, 245.
- Garriga, Joan, llibreter, ciutadà de Barcelona, 102.
- Garró, Joan, mercader, ciutadà de Barcelona, 29.
- Garró, Joan, mercader, ciutadà de Barcelona, fill de, Joan Garró, mercader, ciutadà de Barcelona, 29.
- Garró, Lluís, fill de Joan Garró, mercader, ciutadà de Barcelona, 29.
- Gassull, Joan, agricultor, ciutadà de Barcelona, 116.
- Gavarró, Pere Ramon, llibreter, ciutadà de Barcelona, 170, 204, 205, 208, 210, 211, 212, 213, 214, 217, 218.
- Gençana, Antoni, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 7.
- Gener, Francesc, escriptent, habitant de Barcelona, 207.
- Genesta, Bernat, escriptent de Barcelona, 18.
- Gentil, Bartomeu, mercader genovès, ciutadà de Barcelona, 177, 178.
- Gherlinch, Joan, mestre de llibres d'estampa, oriünd d'Alemanya, 173, 175, 176, 177, 178, 180, 181, 183, 185, 186, 187, 188.
- Gibert, Romeu, prevere, oriünd de la vila de Cardona, beneficiat a l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona, 58.
- Gil, Jaume, de la tresoreria del rei, 64.
- Gil, Joan, estudiant d'ambdós drets, habitant de Barcelona, 180.
- Gilabert, Joan Miquel, notari, ciutadà de Barcelona, 180.
- Gili, Gabriel, agricultor, ciutadà de Barcelona, 216.
- Ginebret, Dalmau, notari, ciutadà de Barcelona, 161.
- Girard s. Girart, mestre de llibres d'estampa alemany, ciutadà de Tortosa, 159, 176.
- Girona, ciutat, diòcesi, 41, 107, 175, 177.
- Gironí, Miquel, escriptent, ciutadà de Barcelona, 149.
- Godall, Joan escriptent de Barcelona, 101.
- Gomar, Llorenç, mercader, ciutadà de Barcelona, 258.
- Gotzemps, Jaume, ciutadà de Barcelona, 82.
- Gralla, Nicolau, ciutadà de Lleida, 49.
- Granell, Vicenç, prevere de Barcelona, 192.
- Granollacs, Bernat de, mestre en arts i en medicina, ciutadà de Barcelona, 80.
- Gras, Guillem, mercader, ciutadà de Barcelona, 34.
- Grau, Pere, mercader, ciutadà de Barcelona, 29.
- Gros, Pere, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona i a l'església de Santa Maria del Mar de la ciutat de Barcelona, 63.
- Gual, Antoni, fuster, ciutadà de Barcelona, 107.
- Gual, Joan, mercader, ciutadà de Barcelona, 252.
- Gualbes, Miquel de, ciutadà de Barcelona, rector de la taula de canvi de la ciutat de Barcelona, 22.
- Gualbes, Pere, ciutadà de Barcelona, 36, 45.
- Gualbes i de Sant Climent, Francesc, donzell, 237.
- Guasc, Joan, prevere, segretari del bisbe de Vic, 161.
- Guerau, Francesc, àlies Miquel, sastre, ciutadà de Barcelona, 84.
- Guerau, Francesc, porter del rei, ciutadà de Barcelona, 17.
- Guerau, Joan, escriptent de Barcelona, 71.
- Guerau, Joan, notari, ciutadà de Barcelona, 104.
- Guerau, Llorenç, fill de Melcior Guerau, paraire, ciutadà de Mallorca, 255.
- Guerau, Lluís, notari, ciutadà de Barcelona, 253.
- Guerau, Melcior, paraire, ciutadà de Mallorca, 255.
- Guilera, Bartomeu, teixidor de draps de lli, ciutadà de Barcelona, 136.

- Guimerà, Pere de, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 121.
- Guió, Cristòfor, fill de Ramon Guió, de la vila de Berga, 72.
- Guió, Ramon, de la vila de Berga, 72.
- Guiort, Verdolet, 227.
- Guiot, Vidal, oriünd de la vila de Conflent, diòcesi de Limoges, regne de França, fill de Joan Vidal, mercader, 100.
- Guissona, vila, diòcesi d'Urgell, 278.
- Gumiel, Diego de, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, 217, 244, 245, 246, 248, 249, 256, 266.
- Haylo, Joan, escriptent, oriünd d'Holanda, província d'Alemanya, 57.
- Heidelberg, ciutat d'Alemanya, 196.
- Holanda, província d'Alemanya, 57.
- Hortonedà, Bartomeu, fuster, de la vila de Solsona, 150.
- Hudet, Jaume, mercader, ciutadà de Barcelona, 107.
- Huguet, Arnau, coraler, ciutadà de Barcelona, 202.
- Huguet, Bernat, llibreter, ciutadà de Barcelona, 104.
- Huguet, Jaume, formenter, ciutadà de Barcelona, 154.
- Huguet, Jaume, mercader, ciutadà de Barcelona, 202.
- Huguet, Joan, fill de Jaume Huguet, mercader, ciutadà de Barcelona, 172, 202.
- Igualada, vila, diòcesi de Vic, 204.
- Iraño, Jaume, escriptent de Barcelona, 205; notari, 208, 213, 214.
- Isabel, muller de Gabriel Prats, llibreter, ciutadà de Barcelona, 170.
- Isabel, muller de Jaume Antoni, doctor ,utriusque iuris', ciutadà de Barcelona, 171.
- Isabel, muller de Pere Miquel, llibreter, ciutadà de Barcelona, 235.
- Isabel, muller de Pere Soler, mercader, ciutadà de Tours, regne de França, 272.
- Isabel, muller de Rafael Oller, mercader, ciutadà de Barcelona, 118.
- Isabel, muller de Tomàs Mieres, llicenciat en decrets, ciutadà de Barcelona, 147.
- Isach, Ramon d', llibreter, oriünd de Tostat, comtat de Bigorra, ciutadà de Barcelona, 185, 186, 190.
- Jeroni, Miquel, causidic, ciutadà de Barcelona, 127.
- Jeroni, Pere, mercader, ciutadà de Barcelona, 122.
- Joan Vidal, mercader, de la vila de Conflent, diòcesi de Limoges, regne de França, 100.
- Joan, Antoni, escriptent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, 99, 100.
- Joan, Antoni Benet, escriptent, ciutadà de Barcelona, 159; notari, 197, 201.
- Joan, Arnau, mercader, ciutadà de Barcelona, 66.
- Joan, Benet, escriptent de Barcelona, 258/a, 258/b, 276.
- Joan, il·luminador de llibres del rei, 21.
- Joan, Jaume, forner, ciutadà de Barcelona, 134.
- Joan, Martí, escriptent de Barcelona, 200.
- Joan, Oliver, mercer, de la vila de Muncoutor, de Bretanya, 124.
- Joan, Pere, argenter, ciutadà de Barcelona, 159.
- Joan, Pere, prevere, beneficiat del benifet de Sant Benet instituït a la Seu de Barcelona, 111.
- Joana Martina, vídua, de Barcelona, 149.
- Joana, muller de Francesc Carbonell, apotecari, ciutadà de Barcelona, 197, 224.
- Joana, muller de Francesc Ferrer, filla de Joan de Coll, jurista, ciutadà de Barcelona, 109.
- Joana, muller de Joan des Pla, llibreter, ciutadà de Barcelona, 1033, 104.
- Jordà, Guillem, notari, ciutadà de Barcelona, 183.
- Jordà, Joan, ciutadà de Barcelona, 83.
- Jordà, Pere, escriptent de Barcelona, 4, 5, 32.
- Jordà, Pere, notari, ciutadà de Barcelona, 13.
- Jové, Jaume, mercader, ciutadà de Barcelona, 174.
- Jover, Francesc, escriptent de Barcelona, 188.
- Julia, Nicolau, mercader, ciutadà de Barcelona, 142.
- Julia, Pere, corredor públic i jurat, ciutadà de Barcelona, 276.
- Juncós, Lleonard, notari, ciutadà de Barcelona, 64.
- Labarola, Bartomeu, estudiant d'arts i de medicina, habitant de Barcelona, 163; mestre de llibres d'estampa 172.
- Labià, Pere, llibreter, ciutadà de Barcelona, 278.
- Lambart, Roger, escriptent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, 129.
- Lenes, Blai, mercader, ciutadà de Barcelona, 268.
- Lepe, Ferrand de, argenter, ciutadà de Barcelona, 228.
- Lisboa, ciutat, regne de Portugal, 92.
- Lledó, Antoni, obrer de l'església parroquial d'Argentona, diòcesi de Barcelona, 33.
- Lledó, Bernat, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 21.
- Lledó, Mateu, corredor de felpa públic i jurat, ciutadà de Barcelona, 143.
- Lledó, Tomàs, il·luminador de llibres, oriünd de Mallorca, habitant de Barcelona, 73, 74.
- Lleida, ciutat, diòcesi, 4, 153, 205, 270.
- Lleó, Guillem, teixidor de lli, ciutadà de Barcelona, 116.
- Lleopard, Gabriel, apotecari, ciutadà de Barcelona, 163.
- Lleopard, Rafael, prevere, de la ciutat de Mallorca, 239.
- Llibre, Salvador, escolar de la Seu de Barcelona, 16.
- Lligordà, la Garrotxa
- Llobera, Francesc Berenguer, notari, ciutadà de Barcelona, 129.
- Llobera, Joan, ciutadà de Barcelona, 31.

- Llombart, Antoni, notari, ciutadà de Barcelona, 118.
- Llong Mercet, Lluís, peller, ciutadà de Barcelona, 262.
- Llong, Antoni, apotecari, ciutadà de Barcelona, 162, 221.
- Llopis, Miquel, escriptent de Barcelona, 11.
- Llorenç, Jeroni, escriptent de Barcelona, 250.
- Lluc, Antoni, assaonador de pells, ciutadà de Barcelona, 275.
- Lluc, Bartomeu, escuder, habitant de Barcelona, 229.
- Llull, Joan, ciutadà de Barcelona, 237.
- Llull, Lluís, ciutadà de Barcelona, 237.
- Llull, Romeu, ciutadà de Barcelona, 133, 137.
- Lomali, Cosme, mercader genovès, habitant de Barcelona, 215, 238.
- Lorés, Jeroni, escriptent, habitant de Barcelona, 234.
- Loterès, Pere Ramon, escriptent de Barcelona, 93.
- Luschner, Joan, mestre de llibres d'estampa alemany, ciutadà de Barcelona, 209, 230, 231, 232, 261, 262.
- Maçanet, Joan de, ciutadà de Barcelona, 151.
- Maçanet, Joan Francesc, ciutadà de Barcelona, 196.
- Maçot, Antoni Pere, ciutadà de Barcelona, 259.
- Major, Antoni Joan, canviador, ciutadà de Barcelona, 230.
- Malet, Esteve, escriptent de Barcelona, 118.
- Malines, Lleonard, peller, ciutadà de Barcelona, 209.
- Mall, Joan, doctor en lleis, ciutadà de Barcelona, 235.
- Malla, Felip de, fill d'Andreu de Malla, 216.
- Malla, Felip de, mestre en teologia, canonge i ardiaca de la Seu de Barcelona, 47.
- Malla, Francesc de, canonge de la Seu de Barcelona, 151.
- Malla, Gelibert de, ciutadà de Barcelona, rector de la taula de canvi de la ciutat de Barcelona, 22.
- Mallorca, ciutat, 17, 68, 73, 175, 223, 239.
- Mandina, muller de Cristòfor Bosc, llibreter, ciutadà de Barcelona, 234, 271.
- Manera, Simon, col·lector de la lleuda de Tortosa, 66.
- Mar, Joan Otobó, mercader, ciutadà de Barcelona, 173.
- Marata, Pau, estudiant, escolar de l'església de Santa Maria del Pi de Barcelona, 120.
- Marc, Antoni, escriptent, habitant de Barcelona, 123.
- Marc, Jaume, garbellador d'especieria, convers de Barcelona, 7.
- Marc, Joan, prevere, rector de l'església de Sant Miquel de la ciutat de Barcelona, notari apostòlic, 109.
- Margarida, muller de Joan Busquet, sastre, ciutadà de Barcelona, 99.
- Margarida, muller de Miquel sa Sala, mercader, ciutadà de Barcelona, 155.
- Marí, Cristòfor, de la vila de Ciutadella, illa de Menorca, 216.
- Marí, Joan, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 151, 216.
- Marí, Nicolau, recaptador del dret que es recapta a la llotja de la mar de Barcelona, 30.
- Marimon, Bernat Guerau, 229.
- Marimon, Bernat, ciutadà de Barcelona, 203.
- Marimon, Guerau, clergue, fill de Bernat Marimon, ciutadà de Barcelona, 203.
- Marquès, Antoni, prevere, 175.
- Marquès, Miquel, mercader, ciutadà de Barcelona, 188.
- Marquet, Miquel, recaptador del dret que es recapta a la llotja de lla mar de Barcelona, 30, 35.
- Marquilles, Francesc, mercader, ciutadà de Barcelona, 171.
- Martí, Antoni, notari, habitant de Barcelona, 46.
- Martí, Bernat, fill de Bernat Martí, sastre, ciutadà de Barcelona, 216.
- Martí, Bernat, sastre, ciutadà de Barcelona, 216.
- Martí, Jaume, escriptent de lletra rodona, habitant de Barcelona, oriünd de la ciutat de Lisboa, regne de Portugal, 92, 93.
- Martí, Joan, 236.
- Martí, Pere, mestre en arts i en medicina, ciutadà de Barcelona, 80.
- Martí, Pere, notari, ciutadà de Barcelona, 220, 223.
- Martí, Pere, paraire de draps de llana, ciutadà de Barcelona, 215.
- Martí, Salvador, tapiner, ciutadà de Barcelona, 9.
- Martorell, Joan, escriptent de Barcelona, 265.
- Martorell, Simon, prevere de Barcelona, 51.
- Mas, Mateu, prevere, beneficiat a l'església de Santa Maria del Pi de Barcelona, 120.
- Mas, Pere, notari, ciutadà de Barcelona, 210, 211, 212, 213, 214.
- Mascaró, Francesc, llibreter, ciutadà de Barcelona, 46, 64, 81.
- Mascaró, Guillem, convers, lligador de llibres o llibreter, ciutadà de Barcelona, 10, 12, 14, 46.
- Mascaró, Pere, llibreter, ciutadà de Barcelona, 46, 97, 98, 101.
- Mascurt, Pere, escriptent de Barcelona, 90.
- Masons, Bartomeu, notari, ciutadà de Barcelona, 158.
- Massaquer, Guillem, diputat de la Diputació del General de Catalunya, 262.
- Mates, Pere, ciutadà de Barcelona, habitant de la parròquia de Sant Joan Despí, batlle per l'Almoina dels Pobres de la Seu de Barcelona a la parròquia de Sant Joan Despí, a Sant Just Desvern i a Sant Feliu de Llobregat, 38.
- Mateu, Pere, mercader, ciutadà de Barcelona, 257.
- Mateu, Pere Antic, notari, ciutadà de Barcelona, 258.
- Matoses, Simon Bernat, prevere de Barcelona, 216.

- Mauri, Segimon, estudiant d'arts, habitant de Barcelona, 160.
- Maurici, Pere, mercader, ciutadà de Barcelona, 115.
- Mazan s. Mazà, Nicolau, llibreter, ciutadà de Barcelona, 250, 270.
- Mediona, Miquel, mercader, ciutadà de Barcelona, 215, 252, 253, 254, 259.
- Mediona, Pere de, notari, ciutadà de Barcelona, 266.
- Mediona, Pere Vicenç, escriptent de Barcelona, 126.
- Meià, Nicolau, flaquer alemany, habitant de Barcelona, 232.
- Meians, Benet, mercader, ciutadà de Barcelona, 199.
- Meians, Joan Benet, especier, ciutadà de Barcelona, 204, 222.
- Menorca, illa, 216.
- Mestre, Antoni Joan, de la parròquia de Sant Joan Despí, diòcesi de Barcelona, 147.
- Mestre, Gabriel, escriptent, habitant de Barcelona, 243.
- Mestre, Marturià, escriptent de Barcelona, 55.
- Mieres, Gaspar, llicenciat 'in utroque iure', ciutadà de Barcelona, fill de Tomàs Mieres, llicenciat en decrets, ciutadà de Barcelona, 147.
- Mieres, Tomàs, llicenciat en decrets, ciutadà de Barcelona, 147.
- Miquel, Bernat, doctor en lleis, ciutadà de Barcelona, 48.
- Miquel, Joan, causídic, ciutadà de Barcelona, 250.
- Miquel, Pere, llibreter i i estampador de llibres, ciutadà de Barcelona, 180, 181, 182, 183, 185, 186, 188, 192, 193, 194, 199, 200, 205, 219, 222, 235, 236.
- Mir, Amador, prevere, rector del castell i de la vila de Sitges, 235.
- Mir, Gaspar, sastre, ciutadà de Barcelona, 221, 241.
- Mir, Joan, botiguer de teles, ciutadà de Barcelona, 223, 255.
- Mir, Luis, notari, ciutadà de Barcelona, 194.
- Mir, Pere Miquel, escriptent de Barcelona, 253.
- Mir, Vicenç, notari, ciutadà de Barcelona, 100.
- Mirada, Salvador, borer, ciutadà de Barcelona, 148.
- Miralles, Bartomeu, procurador reial als comtats de Rosselló i Cerdanya, 43.
- Miravet, Joan, fuster, ciutadà de Barcelona, 271.
- Miravet, Miquel, escriptent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, bidell de la Seu de Barcelona, 127, 150, 161, 167, 184, 191.
- Míret, Bernat, presvere, beneficiat a l'església de Sant Pere de Barcelona, subcol·lector a la ciutat i bisbat de Barcelona, 1.
- Miró, Bartomeu, mercader, ciutadà de Barcelona, 114.
- Miró, Bernat, corredor de felpa, ciutadà de Barcelona, 227, 231, 233, 236.
- Miró, Pere, escriptent de Barcelona, 49.
- Miró, Pere, peller, ciutadà de Barcelona, 193.
- Miró, Simon, escriptent, habitant de Barcelona, 49.
- Moles, Francesc de, escriptent de Barcelona, 61.
- Montagut, Joan, notari, ciutadà de Barcelona, 136.
- Montbui, Joan de, algtuzir, de la vila de Perpinyà, 108.
- Montcada, Guillem Ramon, bisbe de Vic, 161.
- Montorgull, Jaume, sastre, ciutadà de Barcelona, 214.
- Montpalau, Jaume de, abat de Sant Salvador de Breda, diòcesi de Girona, 107.
- Mont-real, Pere de, escriptent de lletra rodona, oriünd del regne de Navarra, habitant de Barcelona, 123.
- Mora, Pere, mariner, ciutadà de Barcelona, 113, 114.
- Mora, Rafael, notari, ciutadà de Barcelona, 59.
- Mora, Ramon, escriptent de Barcelona, 55.
- Morell, Pere, escriptent jurat, ciutadà de Barcelona, 34, 40, 42.
- Morros, Antoni de, fill d'Antoni de Morros, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, 122.
- Morros, Antoni de, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, 122, 132.
- Morros, Marc de, ferrer, ciutadà de Barcelona, 132.
- Morvedre, Bernat, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 153, 157, 158, 164.
- Morvedre, Bernat, fill de Bernat Morvedre, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 153, 157, 158; llibreter, 164, 174.
- Moscarola, vila, arquebisbat de Saragossa, 105.
- Mulet, Antoni, fornèr, ciutadà de Barcelona, 134.
- Mulet, Joan, escriptent de Barcelona, 33, 40.
- Mullers, Francesc, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 66.
- Mulner, Antoni, blanquer, ciutadà de Barcelona, 18.
- Muner, Bernat, paraire de draps de llana, ciutadà de Barcelona, 7.
- Muntaner, Francesc, prevere de Barcelona, 162.
- Muntanyola, Bernat, mercader, de Vilafranca del Penedès, 128.
- Muntcouter, vila, de Bretanya, 124.
- Mura, Pere, candeler de cera, ciutadà de Barcelona, 98.
- Murtra, Francesc, tapiner, ciutadà de Barcelona, 240.
- Nàpols, ciutat, 202.
- Navarra, regne, 123.
- Navarro, Joan, notari, ciutadà de Barcelona, 225.
- Navel, Dalmau, ciutadà de Barcelona, 248.
- Negre, Jeroni de, mercader genovès, habitant de Barcelona, 173, 176, 177, 178, 181, 188.
- Negre, Pere Joan, estudiant d'arts de Barcelona, 149.
- Nesplàs, Bartomeu, notari, habitant de Barcelona, 138, 139.
- Niort, Nicolau, 108.

- Novell, Guillem, prevere, ardiaca de Llimiana a la Seu d'Urgell, 34, 39.
- Noves, Bernat, escrivent de Barcelona, 29, 33.
- Olesa, vila, 58.
- Olivella, Francesc d', de l'ofici del mestre racional de la cúria reial, ciutadà de Barcelona, 43, 52.
- Oliver, Antoni, notari, ciutadà de Barcelona, 19.
- Oliver, Francesc, notari, habitant de Barcelona, 160.
- Oliver, Joan, notari, ciutadà de Barcelona, 69.
- Oliver, Pere, mercader, ciutadà de Barcelona, 248.
- Oliver, Rafael, mercader, ciutadà de Barcelona, 256.
- Olives, Miquel d', rector de l'església de Sant Iscle de les Feixes, 3.
- Olives, Pere Pau ses, escrivent, oriünd de la ciutat de Girona, habitant de Barcelona, 41.
- Oller, Francesc, estudiant de lleis, ciutadà de Barcelona, 121.
- Oller, Francesc, fill de Rafael Oller, mercader, ciutadà de Barcelona, 118.
- Oller, Jaume, mercader, ciutadà de Barcelona, 185, 186.
- Oller, Rafael, mercader, ciutadà de Barcelona, 107, 110, 118, 121.
- Oluja, Berenguer, coraler, ciutadà de Barcelona, 145.
- Oluja, Francesc, fill de Berenguer Oluja, coraler, ciutadà de Barcelona, 145.
- Orcays, Jeroni, llibreter, ciutadà de Barcelona, 266.
- Osona, Joan, escrivent de Barcelona, 39.
- Osquet, Arnau, ciutadà de Barcelona, 22.
- Ossó, parròquia, diòcesi d'Urgell, 229.
- Pagès, mestre d'escolars, 105.
- Pagès, Vicenç, prevere, beneficiat a la Seu de Girona, habitant de Barcelona, 134.
- Palau, Antoni, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 121.
- Palau, Guillem, escrivent de Barcelona, 267, 270.
- Pallarés, Joan, escrivent, habitant de Barcelona, 274.
- Palomeres, Joan, notari, ciutadà de Barcelona, 194, 218, 235.
- Palou, Galceran, peller, ciutadà de Barcelona, 193.
- Palou, Lluís, fill de Galceran Palou, peller, ciutadà de Barcelona, 193.
- Panyella, Pere, de la parròquia de Sant Boi de Llobregat, diòcesi de Barcelona, 215.
- Panyella, Vicenç, escrivent de lletra rodona, mestre d'escriure lletres i mestre d'escolars, ciutadà de Barcelona, 79, >82, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 96.
- Parets, Francesc, escrivent, habitant de Barcelona, 165, 170.
- Pasqual, Bernat, de la parròquia de Santa Maria de Corbera, diòcesi de Barcelona, 191.
- Pastor, Antoni, habitant de Barcelona, 128.
- Pau, Joan, corredor, ciutadà de Barcelona, 18.
- Pedra, Pere de la, estamper, habitant de Barcelona, 209.
- Pedralbes, Joan, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 117.
- Peiró, Ferrer, escrivent, ciutadà de Barcelona, 55.
- Peitavi, Ramon, escrivent de Barcelona, 54.
- Pelegrí, Pere, notari, ciutadà de Barcelona, 155.
- Pelegrí, Pere, teixidor, de la vila d'Igualada, diòcesi de Vic, 204.
- Pellisser, Antoni, apotecari, ciutadà de Barcelona, 237.
- Pellisser, Francesc, escrivent de Barcelona, 1.
- Pellisser, Gabriel, estudiant d'arts, de la vila de La Bisbal, diòcesi de Girona, 96.
- Penedides, Les, església de Barcelona, 33.
- Pere [de Cardona], bisbe electe d'Urgell, 170.
- Pere, Galceran, obrer i procurador de l'església de Sant Andreu de Llavaneres, 191.
- Pereller, Guillem, notari, ciutadà de Barcelona, 65.
- Peris, Galceran, argenter, habitant de Mallorca, 68.
- Permanyer, Pasqual, raorer, ciutadà de Barcelona, 82.
- Perpilià, Castruccio, de la ciutat de Pisa, 5; escrivent, 11; il·luminador de llibres de Barcelona, 15.
- Perpinyà, Pere, escrivent, habitant de Barcelona, 97.
- Perpinyà, vila, 66, 108.
- Perrot, Antoni, escrivent de lletra rodona, de la ciutat de Lió, regne de França, 93.
- Pi, Bernat, escrivent de Barcelona, 10, 14.
- Pi, Francesc de, escrivent de Barcelona, 52.
- Pi, Joan, prevere, beneficiat a l'església del monestir de Sant Pere de les Puel·les, 69.
- Picardía, ducat, 162.
- Piera, vila, 75.
- Pinalt, Francesc, escrivent de lletra rodona, fill de Pere Pinalt, fuster, ciutadà de Barcelona, 130.
- Pinalt, Pere, fuster, ciutadà de Barcelona, 130.
- Pintor, Ausiàs, de Barcelona, 251.
- Pisa, ciutat, 5.
- Pla, Arnau, patró de nau, ciutadà de Barcelona, 114.
- Pla, Bernat, canonge de la Seu de Barcelona, 25.
- Pla, Joan des, llibreter o lligador de llibres, ciutadà de Barcelona, 4, 5, 7, 13, 15, 24, 53, 61, 70, 75, 76, 103, 104.
- Pla, Miquel, especier o apotecari, ciutadà de Barcelona, 199, 204, 222.
- Plamols, Pere, escuder de Barcelona, 146.
- Plana, Jaume, mercader, ciutadà de Barcelona, receptor general de l'impost de la farina, 81.
- Plana, Pere, notari, habitant de Barcelona, 243.
- Planella, Roger, regent de la vegueria de Barcelona, 17.
- Planes, Joan, prevere de Barcelona, 151.
- Planes, Vicenç, ciutadà de Barcelona, 138.
- Poble, Jaume, mercader, taverner, ciutadà de Barcelona, 242, 258, 260, 263, 266, 268, 277.
- Ponç, Antoni, mestre d'escolars, ciutadà de Barcelona, 105.

- Ponç, Domènec, 40.
 Ponç, Esteve, escrivent de Barcelona, 118.
 Ponç, Martí Pere, canonge de la Seu d'Urgell, 170.
 Ponç, Sebastià, canviador, ciutadà de Barcelona, 222.
 Pont, Antoni, apotecari, ciutadà de Barcelona, 130.
 Pont, Joan, escrivent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, 117.
 Pont, Joan, prevere, beneficiat a l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona, 113.
 Pontgem, Pere Pau, escrivent, ciutadà de Barcelona, 143, 144.
 Portella, Francesc, prevere, beneficiat a l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona, 20.
 Portugal, regne, 86.
 Pou, Bartomeu, mercader, ciutadà de Barcelona, 78.
 Pou, Gabriel, llibreter, ciutadà de Barcelona, 273, 274.
 Prat, Pere, prevere de la vila de Solsona, 31.
 Prats, Bernat, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 25.
 Prats, Ferrer, mercader, ciutadà de Mallorca, 223.
 Prats, Gabriel, llibreter, ciutadà de Barcelona, fill de Jaume Prats, teixidor de vels, ciutadà de Barcelona, 126, 135, 141, 142, 170, 188, 217, 221, 234, 241, 271, 276.
 Prats, Jaume, llicenciat en lleis, ciutadà de Barcelona, 57.
 Prats, Jaume, teixidor de vels, ciutadà de Barcelona, 126.
 Prats, Joan, fill de Ferrer Prats, mercader, ciutadà de Mallorca, 223.
 Prats, Pere de, escrivent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, 26.
 Pres, Guillem de, del ducat de Picardia, 162.
 Preuss, Gerard, estampador alemany, habitant de Barcelona, 230.
 Primeran, Bartomeu de, porter del rei, ciutadà de Barcelona, 182, 193.
 Príncep, Guillem, àlies Gricor, sastre, ciutadà de Barcelona, 195.
 Puig, Galceran de, apotecari, ciutadà de Barcelona, 2.
 Puig, Guillem, barber, de la vila de Perpinyà, 108.
 Puig, Joan de, prevere, beneficiat a l'església de Sant Miquel de Barcelona, 20.
 Puig, Pere Antoni, notari de l'escrivania reial, ciutadà de Barcelona, 137.
 Puig, Pere des, escrivent de lletra rodona i il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, 11, 15.
 Puig-alquer, Ramon, espaser, ciutadà de Barcelona, 9.
 Pujada, Bonanat, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 72.
 Pujades, Berenguer, causídic, ciutadà de Barcelona, 101.
 Pujades, Guillem, canviador, ciutadà de Barcelona, 224.
 Pujades, Pere Pau, notari, habitant de Barcelona, 52.
 Pujals, Joan, prohom i sagristà de la parròquia de Sant Pere de Gavà, diòcesi de Barcelona, 184.
 Pujol, Ferrer de, canonge de la Seu de Barcelona, 3, 42.
 Pujol, Guillem, convers, corredor, ciutadà de Barcelona, 18.
 Pujol, Jaume, porter de la cort del rei, ciutadà de Barcelona, 263.
 Pujol, Pau, 231.
 Pujol, Pere, 23.
 Pujol, Pere, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 31, 47.
 Quart, Gabriel, teixidor de lli, ciutadà de Barcelona, 227.
 Quintana, Bartomeu, mercader, ciutadà de Barcelona, 181.
 Rabassa, Pere, escuder de Jaume Torres, canonge de la Seu de València, bibliotecari major del rei, 115.
 Rabat, Joan, escrivent de lletra rodona, oriünd del comtat de Foix, habitant de Barcelona, 34, 69.
 Rabins, Joan, escrivent de Barcelona, 133.
 Rabins, Pere, escrivent, habitant de Barcelona, 49.
 Rafart, Guerau, escrivent, ciutadà de Barcelona, 65.
 Rajola, Jeroni, mercader, ciutadà de Barcelona, 174.
 Ramon, Antoni, àlies Corró, llibreter, ciutadà de Barcelona, 112, 138, 139, 145, 279.
 Ramon, Antoni, fill de Francesc Ramon, corredor d'animals, ciutadà de Barcelona, i germà de Joan Ramon, llibreter, ciutadà de Barcelona, 49; llibreter, ciutadà de Barcelona, 78, 103, 118.
 Ramon, Bages, teixidor de vels, ciutadà de Barcelona, 205, 220.
 Ramon, Francesc, corredor d'animals, ciutadà de Barcelona, 24.
 Ramon, Francesc, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 45.
 Ramon, Joan, fill de Francesc Ramon, corredor d'animals, ciutadà de Barcelona, 24; llibreter, ciutadà de Barcelona, 45, 160.
 Rassacs, Gabriel, hostaler, ciutadà de Barcelona, 143, 144.
 Redon, Pere, mercader, ciutadà de Barcelona, 37.
 Reig, Pere, escrivent de Barcelona, 163.
 Requesens, Bartomeu, notari, ciutadà de Barcelona, 120, 151.
 Respall, Guerau, escrivent de Barcelona, 276.
 Reyó, Jaume, escrivent, ciutadà de Barcelona
 Riba, Joan, argenter, ciutadà de Barcelona, 134.
 Ribalta, Pere, ciutadà de Barcelona, 68.
 Ribera, Francesc, mercader, ciutadà de Barcelona, 248.
 Ribes, Bartomeu, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 258/a.
 Riera, Arnau sa, de la casa del rei, ciutadà de Barcelona, 4.

- Rigual, Gabriel, escripteur de Barcelona, 69.
- Ripoll, Asbert, llibreter, ciutadà de Barcelona, 98, 102.
- Ripoll, Bartomeu, sastre, ciutadà de Barcelona, 16.
- Ripoll, Joan, mercader, ciutadà de Barcelona, 229.
- Riquena, Antoni, de l'escuderia del rei, ciutadà de Barcelona, 6.
- Riquer, Miquel, prevere, comensal de Tarragona, 131.
- Riubregós, Antoni, clergue de la diòcesi de Barcelona, 119.
- Riubregós, Bartomeu, cosí germà d'Antoni Riubregós, 119.
- Riubregós, Llorenç, 205.
- Riubregós, Vicenç, mercader, habitant de Barcelona, 205.
- Robinell, Antoni, mercader, ciutadà de Barcelona, 185, 186, 192, 225, 241, 246.
- Robinell, Joan, mercader, ciutadà de Barcelona, 209, 225.
- Roca, Antoni, escriptura reial, ciutadà de Barcelona, 170.
- Roca, Bartomeu, prohoms i sagristà de la parròquia de Sant Pere de Gavà, diòcesi de Barcelona, 184.
- Roca, Joan, frener, ciutadà de Mallorca, 79.
- Roca, Pere, escripteur de lletra rodona, fill de Joan Roca, frener, ciutadà de Mallorca, 79.
- Roca, Pere, prevere de Barcelona, 236.
- Roda, Miquel de, botiguer, ciutadà de Barcelona, 72.
- Roda, Miquel de, mercader, ciutadà de Barcelona, 7.
- Rodrigo, Joan, paraire de pergamins, ciutadà de Barcelona, 95.
- Roger, Arnau, llibreter, ciutadà de Barcelona, 179, 221.
- Roger, Bartomeu, fill d'Arnau Roger, llibreter, ciutadà de Barcelona, 179, 221.
- Roig, Francesc, habitant de Càller, illa de Sardenya, 18.
- Roig, Francesc, mercader, ciutadà de Barcelona, 268.
- Roig, Gabriel, parxer, ciutadà de Barcelona, 79.
- Roig, Jaume, escripteur de Barcelona, 126.
- Roig, Miquel, mercader, ciutadà de Barcelona, 269.
- Roig, Pere, lloctinent de la tresoreria del rei, ciutadà de Barcelona, 97, 98.
- Roig, Pere, tercer de la cort del veguer de Barcelona, 209.
- Roig, Ramon, ciutadà de Barcelona, 2.
- Romagosa, Ponç, del terme de Cervelló, 231.
- Romeu, Bernat, teixidor de draps de lli, ciutadà de Barcelona, 29.
- Romeu, Pere, àlies Corró, estudiant de medicina, 80.
- Roquers, Antoni, prevere, de Barcelona, 242.
- Ros, Joan, fra, mestre en teologia, de l'orde de Sant Francesc, del convent de Barcelona, 80.
- Rosàs, Feliu, giponer, ciutadà de Barcelona, 135.
- Rosàs, Ramon, fill de Feliu Rosàs, giponer, ciutadà de Barcelona, 135.
- Rosenbach, Joan, mestre de llibres d'estampa, oriünd de la ciutat de Heidelberg, d'Alemanya, ciutadà de Barcelona, 196, 197, 198, 201, 209, 210, 212, 213, 214, 215, 218, 219, 224, 225, 227, 228, 230, 231, 232, 233, 236, 239, 242, 247, 250, 251, 252, 253, 254, 257, 258, 259, 260, 261, 263, 268; habitant de Tarragona, 269.
- Rosenheyer, Vendelin, estampador, habitant de Barcelona, 209, 230.
- Rossell, En, escripteur, 63.
- Rossell, Joan, escripteur de Barcelona, 156.
- Rossell, Pere, barifuller d'or i argent, ciutadà de Barcelona, 254, 259.
- Rossell, Pere, pergaminer, oriünd de la ciutat de París, regne de França, ciutadà de Barcelona, 196.
- Rosselló, comtat, 52, 65.
- Rotlan, Pere, sabater, ciutadà de Barcelona, 121.
- Roure, Berenguer, notari, ciutadà de Barcelona, 21.
- Roure, Guillem, barber, ciutadà de Barcelona, 59.
- Roure, Jaume, habitant de la vila de Tràpana o Trapani, illa de Sicília, 41.
- Roure, Pere, lloctinent del procurador reial als comtats de Rosselló i Cerdanya, 43, 52.
- Roure, Pere, notari de la vila de Perpinyà, lloctinent del procurador reial als comtats de Rosselló i Cerdanya, 65.
- Rouric, Bernat, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, 39, 51, 54, 61.
- Rouric, Montserrat, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, 75.
- Rouric, Pere, fill de Bernat Rouric, il·luminador de llibres, ciutadà de Barcelona, 61.
- Rovira, Francesc sa, prevere, beneficiat a la capella de Marcús, 125.
- Rovira, Francesc, espaser, ciutadà de Barcelona, 246.
- Rovira, Francesc, notari, habitant de Barcelona, 151, 152.
- Rovires, Valentí, escripteur, ciutadà de Barcelona, 99, 100.
- Rull, Joan, escripteur de Barcelona, 202.
- Sabater, Joan, prevere de Barcelona, 109.
- Sabater, Salvador, llibreter, ciutadà de Barcelona, 37, 56, 60.
- Saborit, Jaume, prevere, capellà del rei, rector de l'església de Sant Esteve de Bagà, diòcesi d'Urgell, 9.
- Sagarra, Joan, prevere de la Seu de Barcelona, 146.
- Sagrera, Narcís, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 65.
- Saguer, Joan, apotecari, ciutadà de Barcelona, 96.
- Saint Pierre de Saintes, església, Seu, regne de França, 156.

- Sala, Francesc sa, cavaller, domiciliat a Barcelona, 99.
- Sala, Gaspar, mercader, ciutadà de Barcelona, 248.
- Sala, Jaume, mercader, ciutadà de Barcelona, 72.
- Sala, Jaume, sastre, ciutadà de Barcelona, 65.
- Sala, Joan, mercader, ciutadà de Barcelona, 209, 232, 239, 242, 260, 263.
- Sala, Miquel sa, mercader, ciutadà de Barcelona, 153.
- Sala, Miquel, notari, ciutadà de Barcelona, 138, 139.
- Sala, Nicolau, notari, ciutadà de Barcelona, 118.
- Sala, Pere sa, escrivà del rei, ciutadà de Barcelona, fill de Miquel sa Sala, mercader, 155.
- Sala, Ramon, prevere de Barcelona, 140.
- Salamantino, Diego, canonge de la Seu d'Àvila, 196.
- Salat, Jaume, llibreter, ciutadà de Barcelona, 187.
- Salavert, Guillem de, doctor en lleis, jutge ordinari del comtat de Cardona, 57.
- Sales, Pere, escrivà de Barcelona, 111.
- Salitons, Bartomeu, fill de Joan Salitons, de la vila de Guissona, diòcesi d'Urgell, 278.
- Salitons, Joan, de la vila de Guissona, diòcesi d'Urgell, 278.
- Sallent, Joan, llibreter, ciutadà de Barcelona, 250, 268.
- Salom, Antoni, fill de Pere Salom, metge, ciutadà de Barcelona, 240, 265.
- Salom, Pere, metge, ciutadà de Barcelona, 240, 265.
- Salort, Jaume, frener, ciutadà de Barcelona, 38.
- Salt, Guillem, notari de Mallorca, 17.
- Salt, Llorenç, mercader, ciutadà de Barcelona, 103, 104.
- Salvà, Joan, notari, ciutadà de Barcelona, 136.
- Salvador, Pere, paraire, ciutadà de Barcelona, 73.
- Salvat, Antoni, mercader, ciutadà de Barcelona, 225.
- Salvat, Miquel, corredor de felpa, ciutadà de Barcelona, 198, 205, 209, 224.
- Salvat, Pere, teixidor de draps de lli, ciutadà de Barcelona, 254.
- Salvatge, Guillem, il·luminador de la casa del rei, ciutadà de Barcelona, 6.
- Sans, Jordi, canonge de la Seu de Barcelona, 248, 249.
- Sant Andreu de Llavaneres, parròquia, 191.
- Sant Antoni, altar de la Seu de Barcelona, 7.
- Sant Bartomeu, puig del terme de la vila de Solsona, 8.
- Sant Benet, benifet de la Seu de Barcelona, 111.
- Sant Boi de Llobregat, parròquia, diòcesi de Barcelona, 215.
- Sant Cebrià de Cabanyes, parròquia, diòcesi de Barcelona, 86.
- Sant Esteve de Bagà, església, de la diòcesi d'Urgell, 9.
- Sant Feliu de Llobregat, parròquia, 38.
- Sant Francesc, orde, 80, 127, 129.
- Sant Hilari, Joan de, canonge de la Seu de Barcelona, 25.
- Sant Iscle de les Feixes, església, diòcesi de Barcelona, 3.
- Sant Jaume, església de la ciutat de Barcelona, 61.
- Sant Jeroni de la Murtra, monestir, diòcesi de Barcelona, 155.
- Sant Joan de Jerusalem, església de la vila de Berga, 20.
- Sant Joan Despí, parròquia, diòcesi de Barcelona, 38.
- Sant Joan d'Horta, església, diòcesi de Barcelona, 25.
- Sant Joan, Benet, monjo del monestir de Sant Jeroni de la Murtra, 155.
- Sant Joan, Jaume de, causídic, ciutadà de Barcelona, 78.
- Sant Joan, Jaume de, fra, mestre en teologia, de l'orde dels Freres Predicadors, del convent de Barcelona, 78.
- Sant Joan, Miquel, ciutadà de Barcelona, 87, 93, 94.
- Sant Joan, Miquel de, ciutadà de Barcelona, 61.
- Sant Just Desvern, parròquia, diòcesi de Barcelona, 38.
- Sant Just, parròquia de Barcelona, 195.
- Sant Martí, Manuel de, mestre en arts i medicina, ciutadà de Barcelona, 140.
- Sant Martí, Marc, prevere, vicari de l'església de Sant Joan d'Horta, diòcesi de Barcelona, 25.
- Sant Miquel, capella de l'església parroquial de la vila de Ciutadella, 216.
- Sant Miquel, confraria dels forners i flaquers de la ciutat de Barcelona, 134.
- Sant Miquel, església de la ciutat de Barcelona, 20, 109.
- Sant Pau del Camp, monestir de Barcelona, 277.
- Sant Pere de Gavà, parròquia, diòcesi de Barcelona, 184.
- Sant Pere de les Puel·les, monestir de Barcelona, 47.
- Sant Pere de Riudebitlles, monestir, 73.
- Sant Pere, església de Barcelona, 1.
- Sant Sadurní de la Roca, església, diòcesi de Barcelona, 131.
- Sant Salvador de Breda, monestir, diòcesi de Girona, 107.
- Sant Sebastià, confraria de l'església de Santa Maria de la vila de Solsona, 150.
- Santa Clara, orde, 70.
- Santa Coloma de Queralt, parròquia, diòcesi de Vic, 34.
- Santa Coloma de Vinyoles, parròquia, diòcesi de Vic, 190.
- Santa Creu, Álvaro, ciutadà de Saragossa, 32.
- Santa Espina, capella de la Seu de Barcelona, 21.
- Santa Llúcia, església de la ciutat de Siracusa, regne de Sicília, 21.
- Santa Maria de Corbera, parròquia, diòcesi de Barcelona, 191.

- Santa Maria de Jesús, convent de l'orde de Sant Francesc, 127.
- Santa Maria de Jonqueres, església, monestir, de Barcelona, 51, 120.
- Santa Maria de la Mercè, orde, convent de Barcelona, 20.
- Santa Maria de Montsió, monestir de Barcelona, 172.
- Santa Maria de Pedralbes, monestir de l'orde de Santa Clara, 70.
- Santa Maria de Ripoll, monestir, 260.
- Santa Maria de Serrateix, monestir, diòcesi d'Urgell, 225.
- Santa Maria de Valldonzella, monestir del territori de Barcelona, 195.
- Santa Maria del Mar, església de la ciutat de Barcelona, 20, 28, 47, 58, 65, 71, 78, 113, 207.
- Santa Maria del Pi, església de Barcelona, 1, 120, 210, 211.
- Santa Maria dels Àngels, monestir del territori de Barcelona, 162.
- Santa Maria, església de la vila de Solsona, 150.
- Santcliment, Carles de, donzell, domiciliat a Barcelona, 207.
- Santlleí, Joan, prevere de Barcelona, 148.
- Santlleí, Pere, paraire de draps de llana, ciutadà de Barcelona, 148.
- Santpedor, vila, 184.
- Saragossa, arquebisbat, 105.
- Saragossa, Pere de, llibreter, ciutadà de Barcelona, 121, 126, 143, 144.
- Saragossa, Pere, escriptent, ciutadà de Barcelona, 203; notari, 208, 211, 212, 213, 214, 234, 250.
- Saragossa, Pere, fill de Pere Saragossa, sastre, del lloc de Constantí, del Camp de Tarragona, 102.
- Saragossa, Pere, sastre, del lloc de Constantí, del Camp de Tarragona, 102.
- Sardenya, illa, 18.
- Sarrió, Pere, prevere, beneficiat a l'església de Santa Maria del Pi de Barcelona, 1.
- Sarró, Salvador, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 134.
- Sastre, Bartomeu, fill de Francesc Sastre, ciutadà de Barcelona, 101; llibreter, ciutadà de Barcelona, 115, 128, 146, 152, 153, 156, 158, 164, 166, 179.
- Sastre, Francesc, ciutadà de Barcelona, 101.
- Sastre, Gabriel, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 101.
- Sastre, Guerau, llibreter, ciutadà de Barcelona, 154, 157, 164.
- Sastre, Jaume, escriptent de Barcelona, 226, 229.
- Sastre, Jaume, notari, ciutadà de Barcelona, 240.
- Savi, Simon, escriptent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, 42.
- Savina, Joan, escriptent de Barcelona, 220, 223.
- Savoia, ducat, 87.
- Sayol, Bernat, prevere, beneficiat a l'església del monestir de Sant Pere de les Puel·les de Barcelona, 47.
- Sebiude, Pere, carnisser, ciutadà de Barcelona, 117.
- Seder, Francesc, seder, ciutadà de Barcelona, 163.
- Segarra, Francesc, escriptent de Barcelona, 79.
- Sellida, muller de Joan Almogàver, ciutadà de Barcelona, 140.
- Senant, Francesc, llibreter, oriünd de la ciutat de València, habitant de Barcelona, 165.
- Serena, muller de Ramon Bages, teixidor de vels, ciutadà de Barcelona, 205, 220.
- Serra, Bernat, administrador de la taula de canvi de la ciutat de Barcelona, ciutadà de Barcelona, 12, 14.
- Serra, Cristòfor, escriptent de Barcelona, 102, 105.
- Serra, Francesc, argenter, ciutadà de Barcelona, 68.
- Serra, Francesc, escriptent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, 133.
- Serra, Jaume, escriptent de Barcelona, 165.
- Serra, Mateu, escriptent de Barcelona, 5.
- Serra, Mateu, prevere, rector de l'església parroquial d'Argentona, diòcesi de Barcelona, 33.
- Serraclara, Pere, candeler de cera, ciutadà de Barcelona, 248.
- Serramitjana, Joan, teixidor de lli, ciutadà de Barcelona, 172.
- Serrateix, monestir, bisbat d'Urgell, 225.
- Serré, Joan, doctor 'utriusque iuris', ciutadà de Barcelona, 215.
- Sestrada, Galceran, ciutadà de Barcelona, 237.
- Sevilla, ciutat, regne de Castella, 11.
- Sicília, illa, regne, 21, 41.
- Simon, Antoni, escriptent, habitant de Barcelona, 180, 181, 182.
- Simon, Pere, boter, ciutadà de Barcelona, 45.
- Siracusa, ciutat, regne de Sicília, 21.
- Sirvent, Bernat, conseller i tresorer del rei, 64.
- Sitges, castell, vila, 235.
- Solanelles, Esteve, notari, habitant de Barcelona, 204.
- Soldevila, Gabriel, porter de la Diputació del General de Catalunya, ciutadà de Barcelona, 262.
- Soler, Francesc, fra, prevere, eremita, que viu al puig de Sant Bartomeu del terme de la vila de Solsona, 8.
- Soler, Miquel, vidrier, ciutadà de Barcelona, 125.
- Soler, Pere, fill de Pere Soler, mercader, ciutadà de Tours, regne de França, 272.
- Soler, Pere, mercader, ciutadà de Tours, regne de França, 272.
- Soley, Esteve, escriptura de Barcelona, 113, 114.
- Solsona, Jaume, barxiller en arts, oriünd del lloc de Moscarola, arquebisbat de Saragossa, 105.
- Solsona, vila, diòcesi d'Urgell, 8, 29, 31.
- Soses, Vicenç, escriptent, oriünd de València, habitant de Barcelona, 17.
- Spindeler, Nicolau, mestre de llibres d'estampa, ciutadà de Barcelona, 156, 159, 160, 161, 167, 169, 192, 279.
- Sunyer, Pere, prevere de Barcelona, oriünd de la vila de Cardona, 58.

- Sureda, Joan, escriptent de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, 150.
- Sureda, Ramon, carnisser, ciutadà de Barcelona, 75.
- Sussan, Pere de, mercader, ciutadà de Barcelona, 241.
- Tàpies, Felip, mercader, ciutadà de Barcelona, 257.
- Tarassona, diòcesi, 82.
- Tarragona, arquebisbat, ciutat, 131, 167, 269.
- Taús, Ponç, canonge de la Seu de Barcelona, 21.
- Teixidor, Joan, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 3.
- Terrassa, Gabriel, notari, ciutadà de Barcelona, 96.
- Terrè, Ug, de la ciutat de Carcassona, 34.
- Terrés, Bartomeu, mercader, ciutadà de Barcelona, 191.
- Tesarac, Mateu de, notari, ciutadà de Barcelona, 34, 42.
- Thimo, Franc, canonge de Brussel·les, diòcesi de Cambrai, il·luminador de llibres, 122.
- Tintorer, Miquel, prohomi i sagristà de la parròquia de Sant Pere de Gavà, diòcesi de Barcelona, 184.
- Tolosa, ciutat, 34.
- Tomàs, Baltasar, flassader, ciutadà de Barcelona, 159, 160, 163, 177, 187, 188.
- Tomàs, Francesc, escriptent, ciutadà de Barcelona, 43.
- Tomàs, Llorenç, teixidor de lli, ciutadà de Barcelona, 172.
- Torrelles, Nicolau, mercader, escriptent de Barcelona, 251.
- Torrent, Antoni, escriptent de Barcelona, 79.
- Torrent, Bartomeu, notari, ciutadà de Barcelona, 265.
- Torrent, Berenguer, mercader, ciutadà de Barcelona, 38.
- Torrent, Francesc, escriptent de Barcelona, 206.
- Torrent, Francesc, prevere, beneficiat a l'església de Santa Maria de Jonqueres de Barcelona, 120.
- Torrent, Guillem, 40.
- Torrent, Jaume de, doctor en lleis, ciutadà de Barcelona, 168.
- Torrenteller, Pere, de la vila de Solsona, 29.
- Torres, Jaume, canonge de la Seu de València, bibliotecari major del rei, 115.
- Torres, Jaume, prevere de Barcelona, 33.
- Torres, Joan, de Vilafranca del Penedès, 6.
- Torres, Joan, fill de Joan Torres, de Vilafranca del Penedès, 6.
- Torre-serona, vila, del territori de la ciutat de Lleida, 205.
- Tortosa, ciutat, 66, 159, 246.
- Tortosa, Gabriel, estudiant d'arts, oriünd de Constantí, diòcesi de Tarragona, 182.
- Tosquella, Pere, notari de Barcelona, 36.
- Tostat, vila del comtat de Bigorra, 185, 186, 190.
- Tours, ciutat, regne de França, 272.
- Trabuquer, Albert, mercader, habitant de Lleida, 238.
- Tràpèna o Trapani, vila, de l'illa de Sicília, 41.
- Travesset, Bartomeu, doctor en decrets, canonge de la Seu de Barcelona, 150.
- Travesset, Guillem Pere, notari, ciutadà de Barcelona, 156.
- Trilla, Pere de, mercader, ciutadà de Barcelona, 8.
- Trilla, Pere sa, canonge de la vila de Solsona, 31.
- Trinxer, Joan, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 226.
- Trinxer, Joan, llibreter, ciutadà de Barcelona, 119, 202, 206, 220, 223, 229, 240, 241, 246, 255, 264, 265, 272, 274, 275.
- Trinxer, Lluís, fill de Joan Trinxer, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 226, 264.
- Trinxer, Pere, llibreter, habitant de València, 241.
- Trinxet, Jaume, mercader, ciutadà de Barcelona, 238.
- Trobat, Antoni, prevere, beneficiat a l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona, 207.
- Trullols, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 174.
- Tudó, Joan, causídic, ciutadà de Barcelona, 60.
- Ubac, Jaume, doctor en lleis, ciutadà de Barcelona, 168.
- Ubac, Joan, notari, ciutadà de Barcelona, 54, 106, 168.
- Ulm, vila d'Alemanya, 252, 256, 257, 259, 261.
- Urgell, diòcesi, 9, 34, 39, 164, 278.
- Úrsula Mateua Ferrera, 269.
- Valdés, Joan de, impressor, ciutadà de Barcelona, 217.
- Valença, muller de Bernat Muner, pareire de draps de llana, ciutadà de Barcelona, 7.
- València, Andreu, fill de Joan València, pareire de draps, habitant de Barcelona, 95.
- València, ciutat, 165, 209, 241.
- València, Joan, pareire de draps, habitant de Barcelona, 95.
- Vallès, Antoni, escriptent de Barcelona, 19.
- Vallès, Felip, escriptent de Barcelona, 22.
- Vallès, Joan, prevere de Barcelona, 125.
- Vallfogona, Antoni de, escriptent, ciutadà de Barcelona, 53; notari, 56.
- Vallfogona, Gabriel Pau, fill d'Antoni de Vallfogona, notari, ciutadà de Barcelona, 56.
- Vallmanya, Pere, notari, ciutadà de Barcelona, 80.
- Valls, Francesc, cirurgià, ciutadà de Barcelona, 151.
- Valls, Francesc, cirurgià, de la vila de Ciutadella, illa de Menorca, 216.
- Valls, Galceran des, de la ciutat de Lleida, 4.
- Valls, Manuel des, fill de Galceran des Valls, de la ciutat de Lleida, 4.
- Valls, Orticó, barber, habitant de Barcelona, 119.
- Valls, Rafael, fill de Francesc Valls, cirurgià, de la vila de Ciutadella, 151, 216.
- Vallseca, Gabriel, mestre de cartes de navegar, primer ciutadà de Barcelona, després ciutadà de Mallorca, 68.
- Vasques, Lluc, escriptent de lletra rodona, del regne de Portugal, habitant de Barcelona, 86.

- Vendrell, Antoni, fill de Pere Vendrell, habitant de Vilafranca del Penedès, diòcesi de Barcelona, 26.
- Vendrell, Bernat, canviador de monedes, ciutadà de Barcelona, 60.
- Vendrell, Joanet, fill de Pere Vendrell i germà d'Antoni Vendrell, habitant de Vilafranca del Penedès, diòcesi de Barcelona, 26.
- Venècia, ciutat, 244.
- Verdaguer, [..], prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 174.
- Verdaguer, Ferrer, escriptor de Barcelona, 24.
- Verdaguer, Joan Miquel, estudiant d'arts, 267.
- Vernet, Antoni, llibreter, habitant de Barcelona, 119.
- Vic, ciutat, diòcesi, 34, 190, 230, 242, 263.
- Vicenç, Guillem, corredor d'orella, ciutadà de Barcelona, 267.
- Vicenç, Jaume, fill de Pere Vicenç, mercader, ciutadà de Barcelona, 44.
- Vicenç, Pere, mercader, ciutadà de Barcelona, 44.
- Vidal, Bartomeu, ciutadà de Barcelona, procurador reial al regne de Sicília, 37.
- Vidal, Bartomeu, corredor de felpa, ciutadà de Barcelona, 197.
- Vidal, Francesc, escriptor de lletra rodona, ciutadà de Barcelona, 125, 127.
- Vidal, Gabriel, mercader, ciutadà de Barcelona, 238.
- Vila, Berenguer, canonge de la Seu de Barcelona, 156.
- Vila, Marc sa, barber, ciutadà de Barcelona, 73.
- Vila, Pere, prevere, vicari perpetu de l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona, 28.
- Viladecans, Antoni, habitant de Barcelona, 31.
- Viladecans, Joan, teixidor de vels, ciutadà de Barcelona, 154.
- Vilafranca del Penedès, vila, diòcesi de Barcelona, 6, 26.
- Vilagut, Gabriel, escriptor de lletra rodona, fill de Joan Vilagut, notari, ciutadà de Barcelona, 94.
- Vilagut, Joan, notari, ciutadà de Barcelona, 94.
- Vilalba, Joan, prior del monestir de Sant Pere de Riudebitlles, 73.
- Vilana, Joan, escriptor de Barcelona, 156.
- Vilanova, Antoni de, escriptor, ciutadà de Barcelona, 66.
- Vilar, Antoni, paraire de draps de llana, habitant de Barcelona, 274.
- Vila-rasa, Pere de, prevere, beneficiat a l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona, 47.
- Vilardell, Francesc, argenter, ciutadà de Barcelona, 2.
- Vilardell, Francesc, prevere, beneficiat a l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona, 78.
- Vilert, Miquel, estudiant d'arts, habitant de Barcelona, 147.
- Viló, Antoni, escriptor de lletra rodona, habitant de Barcelona, 88, 89.
- Vinader, Francesc, ciutadà de Barcelona, 84.
- Vinyamata, Bernat de, prevere, beneficiat a la Seu de Barcelona, 21.
- Vinyes, Antoni, escriptor, ciutadà de Barcelona, 37.
- Vinyes, Mateu, mestre en arts i en medicina, ciutadà de Barcelona, 80.
- Vinyoles, Joan, scrient de Barcelona, 8, 10, 12, 14.
- Vives, Joana, monja del monestir de Santa Maria de Valldonzella, del territori de Barcelona, 195.
- Voltor, Jaume, escriptor, habitant de Barcelona, 270.
- Voltormà, Francesc, escriptor de Barcelona, 250.
- Xarmat, Mateu, del lloc de Torre-serona, del territori de la ciutat de Lleida, 205.
- Xarmat, Miquel, fill de Mateu Xarmat, del lloc de Torre-serona, del territori de la ciutat de Lleida, 205.
- Xicot, Jaume, sastre, ciutadà de Barcelona, 244.